

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

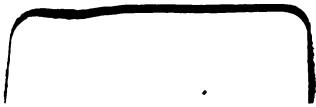
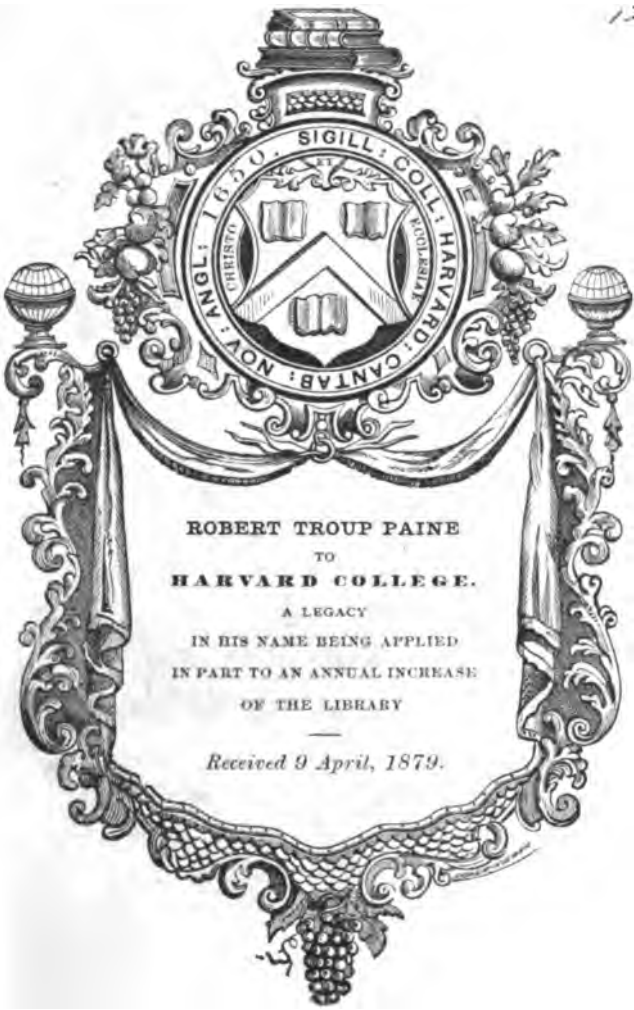
WIDENER LIBRARY

HX JVCV E

BP 4 31.1.2

950
12

Novae Harvvard Colly

to

ACTA

ERUDITORUM,

A N N O

M D C C L V I I

publicata.

Cum Regis Pol. atque Electoris Saxoniae Privilegio.

LIPSIÆ

Prostant apud IO. FRID. GLEDITSCHII &
LANCKISII heredes.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS: Venetiis apud IO. BAPT. ALBRIZZIUM: Bononiæ apud LAELIUM della VOLPE: Parisiis apud BRIASSONUM: Ultrajecti apud IO. BROEDELLETUM: Lugduni Bata-
vorum apud SAM. LUCHTMANSIUM: & Amstelodami in
SCHREUDERI & MORTIERII junior. officina.

950
149M
65-18 M D C C L V I I

29.108
Pain

James Paine

BP 431.1.2

1879, April 9.
Paine bequest.

LECTORI CANDIDO

SALUTEM.

*I*terum Actorum nostrorum Volumen in manus tuas tradimus, nostri in te, atque in bonas litteras animi, pignus certissimum. Etsi enim in hac tristissima totius Germaniae calamitate, in hac rerum nostrarum omnium perturbatione, poterat habere veniam aliquam cessatio; quod neque ad nos libri, ut olim, iusto tempore venirent, & ipsa bellicorum tumultuum ratio, non bene Musis, quae timidiusculae sunt, convenit: tamen, nolimus committere, ut vel armis profligatas e sedibus nostris inermes Musas; vel nos ipsos, hac rerum conversione, ad deserendam honestissimam stationem nostram, turpiter abusos, putes. Habemus autem Deo immortali gratias, quod, etiamsi pervenerit ad nos quoque publicae calamitatis magna pars, tamen hoc nobis rem eruditorum communem iuvandi studium
inte-

integrum servaverit. Qua quidem summi Numinis benignitate in eam spem adducimur, fore, ut etiam imposterum, quoquo modo res nobis ceciderint, animo libero atque imperterrito fruamur otio musarum, atque illam de studiis nostris praeclaram opinionem tuam, Lector, fortiter tueamur. Quas igitur gratias Viris doctissimis debeamus, qui libros recens a se editos sponte ad nos miserunt, hinc facile intelligitur. Praeterquam enim quod aluerunt ea ratione diligentiam nostram; ostenderunt etiam, qua nostri fiducia id fecisse videri velint. Hunc vero in nos animum ut perpetuum nobis servent, communium studiorum causa vehementer rogamus, atque interprete Carolo Andrea Belio, Poet. Prof. Publ. Ordin. solennibusque formulis pollicemur, daturos nos operam, ut non solum liberalitatis istius fructus largissimi in ipsos redundant, verum etiam ut confirmentur in dies in ea opinione, quam de nostra laborum patientia, deque studiis nostris fovere eos, magna cum voluptate, non uno indicio cognovimus. Ita animati cum simus, eos quidem, qui magnifice de se, de nobis contemtim, loquuntur & scribunt, nos ridere, nemini debet mirum videri, qui, quas illi causas obtrectandi habent penitus inspexerit. A nostro illi nos tramite, quem a longo inde tempore tenemus, certe numquam demovebunt; neque umquam efficiunt, ut altitudini fortunae, eorumque gloriae, quam sibi, per nos licet, fingant ut lubet, cedendum putemus. Tu vale, Lector, & nos tui amantissimos redama.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ :

Calendis Ianuarii Anno MDCCLVII.

*IOANNIS DAVIDIS MICHAELIS, PHILOS.
Profess. Ordinarii, Societatisque Scientiarum Göttingensis Secretarii, Curæ in Versionem Syriacam Actorum Apostolicorum: cum conscriptoriis criticis de indole, cognitionibus & usu versionis Syriacæ tabularum
Novi Fœderis.*

Göttingæ, 1755. sumtibus Viçt. Bossiegel, 4.

Alph. I. plag. 4.

Vtique nihil a Michaele nostro, Viro longe clarissimo, nisi perfectum ingenio, doctrina stylique arte expolitum, denique elaboratum industria, proficisci potest. Eam ergo expectationem, libri, quem nunciamus, adspectus non alit solum, sed superat etiam multa dote & varia, neque illa omnino sperata. Est autem Noster, tam felix rei sacrae nomen, pro meritis familiae clarissimæ, referens, cum aliorum quibus ornari sanctiores litteræ, quin fulciri videntur, tam critices veræ, qua nimirum adiuti lectionem divini codicis ad exemplorum versionumque varietatem, modeste examinamus, in paucis hodiæ scientissimus. Cuius scientiæ dextre utendæ cum non modo præcepta, sed exemplum a Patre acceperit luculentissimum, (ille in Theologis Halensis Academiae, præstantis doctrinæ laude florens, egregium de Var. Lect. N. Test. commentarium publicavit,) accedente insigni eruditionis atque ingenii copia, ante annos fere sex, in Præ-

A

para-

paratione scitu necessariorum illis, qui legere N. T. libros curate & sapienter non minus quam reverenter velint, oppido bona & probanda eius argumenti plurima tradidit. Nam ubi, conversus ad declarandam singularem horum præceptorum partem, multa subtiliter atque docte sibi disputanda sumisit: adeo pulchram critici pariter atque philologi in se ostendit imaginem, elegans inprimis vel minorum spectator, ut redditas in eo nobis Mællii Bengelique virtutes, sane victuras, censeamus. Nos libri formam aliquam utiliter atque plene, qua licuerit, hic adumbrare studebimus.

Ac primum nefas fuerit, illaudatam dimittere ad Ven. Parentem, *Christianum Benedictum*, Auctoris epistolam, quæ & præfationis locum sustinet. Illi potissimum inscribendum dicendumque hunc laborem existimavit filius. Nam & doctrinæ ab eo acceptæ fructus ad eundem redire æquum videbatur, & controversa quædam, de quibus nos deinceps, ab illo scriptis tractata, hic composita, eidem quasi postliminio propria iuberi. Denique cum libri ingenium non sit huiusmodi, ut penitus legi, vel, quod maius est, in commoda litterarum verti ab omnibus, Tros Rutulusve suat, possit; illum sibi solum ex iis relictum esse profitetur V. C. a quibus præcipue cupiebat tractari hunc commentarium suum & expendi. Ex hoc enim intelligentium lectorum numero, in quibus merito Patri Doctiss. primas tribuit, Bengelius Wetsteniusque divino arbitrio exempti sunt. Etiam Quirinum, celebratissimum Eccl. Rom. Purpuratum, dum his immoratur Noster, sua fata vocarunt: cuius tamen oculos vel ideo subire hunc librum optabile erat, ut eruditissimus Vir idemque humanissimus, ad pandendos nobis Philoxeniæ versionis Syr. in Italia codices impelleretur. Quale officium omnino gratum atque salutare rei criticæ utinam præsent, ad quos ista manaverint, ex doctis Italis alii. Post hæc, valde memoranda Doctiss. Auctor de eadem versione prodit. Fuerunt qui dubitarent, utrum versio Novi Foed. Syriaca, qua hodie utimur, antiqua illa sit, imo Orient. Vers. antiquissima, quæ & *simplex* (ܡܫܘܚܐ) atque

atque *Vulgata* dicitur, an recentior, sive *Philoxenia*, sive *Heracleensis*. Huius dubitationis recte pars posterior repudiatur; at illius neryos nunc demum incidit Michaelis Noster. Namque in Britannis, singulari fortuna, exemplum ver fionis *Philoxeniae* apud *Glocestrium Ridleyum*, sacris faciundis eo in regno operantem Presbyterum, adseruatur: cuius cimelii primam famam Wetstenii prolegomenis debemus. Ab eo Viro facile impetravit Noster, ut codicis sui notitiam, expromendis Var. Lect. & cum Simpliciter versione conferendis, sibi per litteras impertiret. Harum ergo satis hic ampla pars exhibetur, eaque manifestum fit, quod *Ridleyus* aperte pronunciat, *versionem Philox. matrem Graecam tam presse sequi, ut verba ipsa & verborum structuram oculis subiiciat, secus quam Simplex*. Ea vero quae Presbyter *Doxiff.* ex thesauro suo edisseruit, iure inducunt Nostrum, ut optet, (nos autem quidni cum eo optemus?) vel integrum codicem, vel certe particulam eius, scriptura machinarum vulgari: dignum id fore Possessore, licet annis iam gravi; dignum ecclesiarum Protestantium honore, dignum gente honestae liberalitatis studiosissima, denique certissimo in commune litterarum usu.

Sed nos iam librum ipsum, eundo per paragraphos, quarum decem insunt, lustremus. *Prima* interpretationes Pag. 1-8,
 Graeci textus in versione Aet. Apost. Syriaca obuias, easque partim ignotas vulgo, partim minus tritas, partim vel ipsius antiquitatis auctoritate memorabiles, profert, simul & de pondere illarum prudenter dispicit. En Tibi, Lector, aliquas.²
 In reddendis verbis Aet. II, 24. *λύσας τὰς ἀδύνας τῆς θανάτου*, vix admodum sunt interpretum sententiae. Syrus autem, incertum linguae ingenio? quae ipsi vocabulum a Petro adhibitum sponte oblatura erat, an consilio, vertit:
לשון מלכות, *soluit vincula sepulchri*, repetita phrasi ex 2 Sam. XXII, 6. & Ps. XVIII, 6. ubi *חבל שׁוּמֵר חַבְלֵי מוֹת* *funes sepulchri*, atque *tendiculae mortis*, gressus Davidis obsedisse dicuntur. Scilicet hac phrasi sepulchrum carceri comparatur, in quo vincti iaceant mortui. Neque dubitari potest,

Græcum *ᾠδῖνες* Hebraico כַּבְּלִים respondere, modo Alexandrinam utriusque loci Vet. Test. versionem inspicias. Quod si igitur Petrus, Hebraice vel Chaldaice ad Hierosolymitanos verba faciens, vocabulo כַּבְּלִים usus est, vertendum id a Luca, præeuntibus τοῖς ὄ, erat *ᾠδῖνες*, sive funes, sive dolorem significaret: hos enim scriptores sacros imitari constat, atque horum auctoritate *ᾠδῖνες* per Hebraïsmum etiam *funes* designant. Certe orientales *ligandi* & *dolendi* significationem fere coniungunt, vt v. c. ab כַּבְּלִים *ligare*, Arabibus est כַּבְּלִים *dolorificus*. Nostro autem loco *funes* intelligendos suadent quæ sequuntur: *siquidem fieri non poterat ut, ab illa*

Pag. 4. teneretur. Cap. VIII, 27. notatur lapsus B. Wolfii, qui cum videret, Gr. εὐνοῦχος redditum a Syro esse כַּבְּלִים, *fidelis*, seu, *cui aliquid credi potest*, putavit, Syrum vertisse πιστόν, *fidum*, ut proinde ab officio quoungebatur, non a corporis vitio, adpelleretur. Sed ea vox sine dubio *castratos* indicat, a fidelitate quæ in illis eximia credebatur, atque a fide illis habita dictos, quod vel ex Syro ad Matth. XIX, 12. patet.

ibid. Quam idem Cap. XVIII, 5. 6. præ se fert varietatem, non quidem interpretatio est, sed magis diversa lectio; at sensum loci in alia omnia mutat. Ita nimirum Syrus: *cum autem venissent ex Macedonia Silas & Timotheus, premebatur Paulus verbo, propterea quod resistebant ei Iudæi & blasphembant, cum ipse testaretur illis, quod Iesus esset Christus.* Hæc vero innuere videntur, non quidem disputando victum esse Paulum, convicio tamen ac facundo Iudæorum clamore valde iactatum & fere oppressum, cum ipse minime clamorosus esset disputator. Atque ea fatetur Aucl. Doct. optime congruere secundo Cap. prioris Epist. ad Corinth. omninoque simile aliquid Corinthi accidisse. Nam σοφίαν λόγος, qua sæpe negat se præstare Apostolus, esse artem sophisticam, a multis Græcorum adfectatam; aliasque eiusdem commatis excusationes locum in Paulo habituras non fuisse, nisi aliquando convicio sophisticoque clamore & blasphemis Corinthi perturbatus ac propemodum victus fuisset. Sine ullo tamen Pauli reique

Chri-

Christianæ dedecore hæc dici posse: cum cedere talibus adversariis nequaquam turpe fuerit, quin magis etiam confirmatum esse Evangelium, cui in eadem urbe sensim omnes accesserint. Pro lectione autem hac Syri istud dici posse: si talis semper græcus textus fuisset, qualem nunc legimus, vix videri, librariorum vel casu vel consilio ea scripserit, quæ Syrus cum aliis Codd. & vers. habet; sin ista lectio vera & antiqua sit, non defuturos fuisse homines nimis providos, qui eam in sententiam minus suspectam flecterent. Cap. XXII, 3. *eruditus* Pag. 8. *nostra cuncta* *Baron* legis patriæ, Syro est: *eruditus in lege patriæ*

أدباً، *perfecte*. Acute hic V. Cl. suspicatur, hæsisse interpretis animo Gemaram quamdam, non quidem Talmudis illam, sed tamen ore ac traditione propagatam aliam, ut adeo hæc verborum mens sit: in lege patriæ, non scripta solum, sed & Gemarice, atque secundum traditiones magistrorum, quæ eam perficere creduntur, eruditus sum. Quæ certe verosimilia, neque adversa Græcæ esse. Adparet quam scite his interpretationibus Syri utatur Noster: cuius nos plerumque dicendi formam retinimus, retinebimusque porro, pulchre ad res de quibus agitur adstrictam, neque in superflua discurrentem, aut quæ trita doctorum cognitione sunt, repetendis occupatam. Iam in itinere amoenissimo progrediamur.

Docet itaque §. II. & III. *Arabicam* epistolarum & actorum 842. apost. versionem, *Erpenii* cura A. 1616. Leidæ typis officinarum descriptam, *filiam Syriacæ* nostræ habendam esse. Vidit hoc iam idem ille editor, *Vir summus*: vidit *Vener. Nostri* Parens; neque tamen his adquiescendum videtur auctoritatibus. Tot enim matris filiaque dissidia occurrunt, ut dubios de necessitudine illa nos possint reddere. Deinde cum infra docendum sit, lacinias quasdam Arab. versionis a Syriacæ alienissimas esse, atque adeo aliunde depromptas: in aprico est, nullum illius in hac castiganda aut explicanda usum esse posse, nisi certo constet, quæ pericopæ ex N. Test. Syriaco versæ sint. Ergo molestissimum in tenui labore, sed utilitatis non tenuis, exhaustit *Vir Doctiss.* dum loca ex Act. Apost. Arab.

Pag. 10 sqq.

14-42.

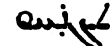
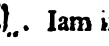

omnia, in quibus vestigia versionis Syriacæ impressa deprehenduntur, collegit. Pertinet eo & *lectionum* utriusque versionis concentus, & *interpretationum*. Illæ quidem §. VII. singulæ traduntur, hic exempli causa nonnullæ duntaxat earum. Non est autem in hoc numero locus nisi lectionibus insolentioribus, gravemque habentibus dubitationem: maxime iis, quæ *singulares* sunt, nullo ulius eodice versionisque suffragio confirmatæ. Quod ad interpretationes, largissima hic seges locorum ostenditur, in quibus Arabs ille Erpenianus phrasas ipsas Syriacas & linguæ idiomata, nimia sæpe diligentia ad verbum refert, atque etiam in interpretandis vocabulis constructionibusque Syri ambiguis errat, ubi nulla in Græcis ambiguitas, nulla erroris occasio erat. Ita Act. I, 16. eandem quam Syrus circumlocutionem verbi compositi *προεῖπε*, Ar. Erp. habet, nempe *ⲡⲟⲩⲉⲓⲡⲉ* (præpostere enim in libro bis o pro o scriptor librarius posuit:) *antevertit dixit*. Conf. C. 3, 18. Secus utroque loco Arabs Polyglottorum. Aliud exemplum, Lector hoc cape. Vertit Syrus C. XXIII, 10. *mifit* *ⲙⲓⲑⲓⲧⲏⲛ* *Romanos*, ut venirent & eriperent illum. Scilicet *Romanus* lingua Syr. militem denotat. At cum præfixum *ⲙ* & Accusativi indicium sit, & præpositionem *Ad* exprimat: hac ambiguitate falsus Arabs vertit: *mifit ad Romanos*, cet. Quis hæc vel negligentissimus interpret ex Græcis: *ἐκέλευσε τὸ ἑρᾶσθαι κατὰ βίαν ἀρπάσαι αὐτὸν*, effinxerit? Superfedemus plura adscribere specimina, satis habentes adfirmare, insignem illum Syr. Simpl. & Arab. Erpen. consensum clarius, quam quidem hoc loco, evincendum non esse.

42-49.

At ea ipsa harmonia egregie usus est vir perspicacissimus §. IV. Intellexit enim, cum Syriaca versio ipsa interpolata nonnumquam & corrupta sit, eam a filia sua, quæ recte æstimata perantiqui exempli Syriaci vim tuetur, castigari, ac velut in viam reduci, quin & obscuras Syr. voces versionis Arab. luce posse collustrari. Quod priusquam efficere studeat, recte queritur, voces Syriacas vulgo ex sola versione

N. T.

N. T. dici, quæ tamen iis explicandis minime sufficiat. Præsto esse subsidia eius linguæ cognoscendæ exoptatissima in Ephraimo & Bibl. Orient. Romæ publicatis: neque infimi ordinis in-Arabe Erp. Itaque hunc producimus. Act. II, 37. Pag. 43.

τὸ κἀτενύησαν vertit Syrus . Iam istud quid sit, nemo sensit. Polyglotta reddunt, *ingemuit*; sed *miseræ illa latina versio*, iudicium Michaelis recitamus, *infinite ignorantie socordiaeque vestigiis turpis, non digna est, cui quidquam auctoritatis tribuamus*. Gutbierius lepide ex Græcis coniecturam faciens vertit: *compunctus est*; a quo non discedit Schaafius. Utramque verbi notionem reliquus Oriens ignorat. Quanto rectius Arabs noster consulitur, qui reddit *palpitarunt*: idque proprie etiam. Nam vox פלפל Arabibus est *cito moveri*, imprimis *retro citroque*, a quo motu *alae avium* Sur. VI, 38. audiunt. Ac *palpitare cor* illius apte dicitur, qui scelerum suorum recordatione cohorrescit; *res item stupendae*, ad quas auditas contremiscimus. Act. XIII. 10. 45. non soli versioni Syr. sed græco textui ipsi declarando inseruit versio Arab. Ibi enim τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας, vertendum suadet: *veram religionem*, oppositam longis superstitionis erroribus. 'Oδὸς certe sæpe, Lucæ imprimis, religionem designat, orientali phrasi, Arabibus frequentata: atque hoc loco Arabs ponit , quo vocabulo *veram religionem* gens illa notat. Conf. Sur. I, 5. Vocem , qua redditur illud *δυνατὸς* Act. XVIII, 24. cui Castellus & ibid. Gutbierius sensum *prospicientis & oculati* tribuunt, id omnino significare confirmat Arabs, vertendo: *videntem* in scripturis. Quod Act. XX, 10. pro *συμπεριλαβὼν* exstat 46. (*ἄπαξ λεγόμενον* illud) quam inique cum פלפל confert Castellus, פ pro פ, צ pro צ substituens? Eadem chorda obrat Schaafius, cuius diligentiam laude dignam, ingenii autem acumine se numquam delectatum esse, adfirmat Auct. Clariss. Recte quidem vox *amplexari* redditur; sed istud, neque illam quam diximus; rationem vagam tenendo, neque confidendo textui

textui græco, a quo verbis sæpe differt Syrus, satis tuto com-
 pertum habueris. Iterum vero Arabs noster pulchre facera
 præfert; dum reddit: *collum eius amplexus est*. Monet hoc
 exemplum, Arab. versionem non ad corrigenda solum lexica
 Syriaca valere, sed etiam ad corroboranda ea, quæ illa magno
 Pag. 47. consensu aliud ex alio nonnisi descripserunt. Eiusdem Arabis
 auxilio vox **فجر** Cap. XX, 13. cui in Græco nihil respondet,
 vertendum videtur *prope*, a **فجر** *convenit*, & Cap. XXIV, 5.
صاعدون, quod pro *λομὸν pestilentem* ponitur, *vastatorem*,
 vel *praedonem*. Faustus profecto Syriaco sermoni irrigando
 fons, quem nobis hic Vir Doctiss. patefecit.

Ventum est ad argumentum non minus acri iudicio ab
 49-55. Auc̄t. disputatum, §. V. Unde tamen ille Syriacæ & Arabi-
 cæ versionis dissensus frequentissimus? Potuit iam hæc, iam
 illa, vel negligentia vel diligentia nimia librariorum, corrumpi
 & interpolari: imo factum id esse quis dubitet? Ut si cum
 græcis contra Syr. conspiret Arabs, locis ad illius exemplar
 certo conversis, sine dubio depravatus ille est. Sane Arabica
 versio in Simplice nostra tam eruditos arguit errores atque
 elegantes, (v. c. pro *ἀπεκρίθη* C. XXV, 4. est **جاء** *convertit verbum*) ut credibile sit, hanc forte ex Heracleensi
 ornamenta mutuasse. Credibile, aimus: nam de ista pari-
 ter atque Philoxenia, non prius erit iudicandi locus, quam vel
 Ridleyus noster, vel Assemani, cara orientalibus literis nomi-
 na, earum usura nos impertiverint. Deinde hanc utriusque
 interpretis similitudinem facile nonnumquam conciliaverit, qui
 teneat, Arabi paraphrases in deliciis esse, quemadmodum
 pro Hierosolymis *domum sanctuarii* ponit, atque item ver-
 bum *coepit* p. 86. ex ingenio solet adiungere, qui mos redun-
 danti sæpe, ex multorum sententia, in N. T. *τῶ ἤρξατο*, ex-
 cufationem Arabismi adferre posset. Gravissimam autem hu-
 ius dissensus causam hanc tandem deprehendit Auc̄t. Cl.
 quod lacinia quædam Arab. Erpen. non ex Syr. sed Coptico
 N. Test. versa sunt, una forte illarum & altera ex textu
 græco:

græco: non quasi idem interpres mox Syrum secutus esset, mox Coptum; sed quod librarius vel ignorasse in describendo versionum diversos natales, vel codice hiante usus videtur. Quidquid sit, acute Noster hunc canonem statuit: *si totae discrepent pericopae, diffensum illum neutrius versionis mendum arguere, sed alios Arabicae natales; si conspirent reliqua in pericopa, suspicionem esse, aliquid five in hac, five in illa, mendii esse, ubi discrepant.*

Ad ipsa diffensus, cuius adhuc caussas scrutati sumus, exempla §. VI. descenditur. Nihil attinet, operosos nos in describendis illis esse. Habent illa fere adiunctam Michaelis Nostri crisin, atque eo iucundius evolventur. Certe ad verosimilitudinis leges exegisse illum, quæ passim divinat, perspicuum est. Ita ineptissimum errorem, Act. II, 9. pro Elamitis Alanos substituentem, merito a librariis repetit: legitque adeo vocem in Syro Arabs genuinam. At istud peccatum disimulavit in versione Schaafius. Pari ratione absolvendus fuerit γνήσιος Syrus ab errore crasso, quo C. XIII, 8. vertit: *resistebat autem illis magus hic Barfuma*, cuius nomen interpretatice redditur Elymas. Purus ab illo Arabs Erpen. quamquam & hunc deceperit Syrus, *ⲙⲁⲃⲟⲩⲗ* scribens pro *ⲙⲁⲃⲟⲩⲗ*. Cap. VIII, 23. pro græco *χολὴν πικρίας, fel amaritudinis*, mire legit Syrus *ⲙⲁⲃⲟⲩⲗ*, *hepar amarum*, sed Græco convenientissime Arabs. Idem tamen Rom. III, 14, *fellis* nomen in Syro, quod est *ⲙⲁⲃⲟⲩⲗ*, cum cognato vocabulo reddat, existisse & loco nostro *ⲙⲁⲃⲟⲩⲗ* credamus. Hæc documento sunt, etiam ubi discrepat a Syro Arabs, eos in concordiam nonnumquam redigi posse. Sed eorum divortia, Arabicque ad Coptum deflectentis vestigia, sigillatim hic enumerare, gratiam habiturum est exiguam; at iis in diiudicandis lectionibus locorum, imprimisque in constituenda versionis Syr. auctoritate uti, commoditatem minime sperendam.

Alium laborem §. VII. cumque longe difficillimæ diligen- 80-159.

B

tia,

tiz, sed in quo iudicandi facultas satis splendidas sibi partes deposcit, V. Cl. exantlavit. Quod enim iam Patrem Ven. ~~Millium~~ meminit in Tract. de Var. Lect. N. F. Millium, eximium cetera æterno doctorum iudicio virum, adparatum illum V. Lect. suum non ex ipsis orient. vers. depromis-
 se, sed ex illarum interpretationibus latinis: id Noster conferenda Vers. Syriaca apprime intellexit, miraturque partim, neglecta illi passim Vers. lat. indicia fuisse, partim sortem V. Doct. dolet, qui in litteris Orient. hospes fuerit. Quanta autem, vel in Actis Apost. Syriacis Var. Lect. seges aut neglecta Millio, aut minus dextre indicata fuerit, non tamen invictam & lynceam Mich. nostri, adfiduitatem effugiens, paginarum quidem numerus, quem ad oram edidimus, abunde lecturos ista docebit. Prodit vero illa multis stipata varique generis animadversionibus, quæ iam docent, Wetstenium vel auxisse Millium, vel oscitasse cum eodem, iam aliorum Codd. in legendi varietate cum Syro consensum demonstrant, iam doctas referunt coniecturas, alia. Nos pauca decerpemus: nam critices studiosos iuvat omnem potius collectionem penitus cognoscere. Dicitur Syrus Millio & Wettst. ad C. III, 2. verba καὶ ἡμέτερον omisisse. Imo liberius forsitan & paraphrasticè vertisse existimandus est. Habet enim cum Arabe suo: portabant eum viri qui consueverant; quæ postremam nisi graecis illis respondeant, prorsus nihil ad versum pertinent; sed a veritate vix alienum est, Syrum legisse οἱ καὶ ἡμέτερον, quotidiani homines, idque reddidisse, qui consueverant. Quam optabile esset, conferri hic posse Italam Actuum Apost. versionem: quod cognitus iam eius cum Syriaca concentus locum suspicandi relinquit, esse Codd. aliquos Latinos, qui lectionem illam habeant. Hoc sibi Blanchinus, V. Doctiss. ut dictum putet, optamus. Cap. eod. v. 17. τὸ καὶ ante ἀρχοῦρες omittit Syrus, & Arabs uterque. Atque hæc particulæ absentia omnino sensum mutat, facitque solum populum Iudæorum ignorantia excusari, non principes eorum. Frustra eandem vocem in Cod. Coisliniano 202. qui est Sec. XIII. 97. quæsieris. Cap. VII, 37. fingit Millius, Syrum pro ἀκούσας

σεοδε legisse ἀκούσαδε. In quo eum versio polyglottorum
 fefellit. Nam ea Futurum Syri, sensum spectans, reddidit,
ambiat. Qui lapsus Viri præstantissimi iterum docet, non
 sine rei criticæ detrimento, a fonte ad rivos secèdi, cogente
 subsidiorum, quæ præcipua statuuntur, incertitia. Fuit vero istud
 Auctori Nostro opportunum ad disputanda quædam de edi-
 tione N. Test. in quam plures viros doctos conspirare vult,
 alio aliam partem criticam perficiente, unumque tamquam Mil-
 lium quendam sedere, qui varia scientiæ copia eminens, iudicem
 agat. Digna hoc viro vota, sed agnoscente ipso, inania. Pag. 100.
 Castigat postea ad C. VIII, 3. Hutteri Gutbierique stultam
 temeritatem, qui locum hunc omnem, Syro & Arabi præ-
 termissum, de suo versum attexuerunt, velut alios quoque.
 C. XX, 28. (locus est præcipui ponderis,) utraque versio I 34.
 pro Θεοῦ refert Χρισῶ. Id ut negaret studuit Millius, Sy-
 rumque adeo Κυρίῃ legisse monet. Verum hic interpres pro-
 vide atque proprie nomina Κύριος & Χριστός reddere consue-
 vit. Porro, quod eum dicit probo codice græco usum esse,
 idque ex filo versionis patere, de eo nihil liquere poterat
 Millio, a Syriacis litteris alieno. Hunc codicem cum *optimis*
 concinentem adpellat, statuitque adeo de eius pretio ex lectionis
 sinceritate, quod contra fieri debebat. Quæ autem in Syro
 revera inest lectio, Χρισῶ; merito illa, utpote a Codd. Mscctt.
 Versionibusque reliquis omnibus recedens, abiicitur: orta
 sine dubio ex ingenio scribæ, qui Deo sanguinem tribui in-
 dignius ferebat. Sed memores eorum quæ in libro superant,
 hic quidem plura non addimus.

Ut latius manaret omnis huius disputationis utilitas, iam 159-163.
 de cognatione Syr. versionis cum aliis Var. Lect. fontibus
 Vir Cl. dispicit §. VIII. De quæstione primum iudicaturus,
 num Versio Syr. latinizet, hoc est, Vulgatæ Latinæ & codd.
 ad eam reficatis, etiam iis locis consentiat, quos prave legit
 Lat. qua super quæstione amicissime est inter Viros summo
 merito venerandos, C. B. Michaeleni, & I. A. Bengelium,
 disputatum, id certe perfecisse Patrem suum existimat No-
 ster, Syriacam Latinæ filiam non esse, discique hoc insuper

ex ſo ſuperiore poſſe, quæ tot proponat ſoli Syr. Verſ. proprias Lectiones. Neque tamen intra hæc ſubſiſtendum ſibi ratus, codices veteris Latinæ, quos vulgavit Blanchinus in Evang. Quadrupl. cum Syro contendit. Quo factum eſt quidem, ut utramque verſionem contra omnes nonnumquam cōdices græcos conſpirare deprehenderet. Attamen longe maior reſtabat lectionum copia, Syriacæ privarum, quas nullus oſtendebat Latinæ verſionis, vel priſcæ, vel recentioris, Codex. Itaque exploratum habemus, ex hæc natales Syriacam non ducere.

Pag. 163-
166. Quid autem? nonne inſignis Syr. inter & Lat. conſenſus in Lect. ſingulares, certiffimosque errores, adparet? Iubet ille nos omnino fateri, utramque verſionem *cognatam* ſibi quodammodo eſſe. Ubi iſtud memorandum inprimis videtur, Syrum cum Cod. Cantabrigienſi, qui unus omnium maxime a librario ad Lat. Verſ. conformatus eſt, per XXII. priora Act. Capp. ſepties & ſeptuagesies, contra omnes Cod. Græcos, conſentire. Iam ſupparia in Marco obſervata ſunt Viro Doctiff. Reliqui Codd. quos in peculiaribus lectionibus adſtipulantes ſibi iubet Syriaca Verſio, duo aut tria, certe non plus ſex veſtigia eius generis, prae ſe ferunt. Earum vero lectionum, quæ Syro. cum Latino, & qui hunc ſectantur Codd. Græcis, communes ſunt, triplex eſt ratio, quam diſtincte tenuiſſe poſtea proderit. Aliæ æque bene multæ, exſtant quoque in Arabe, arguuntque aliquam a ſtirpe cognationem utriusque Verſ. Alias, cum ex Ar. Erp. abſint, neque in Syro olim adfuiffe credibile eſt. Sunt denique, quas olim in ſuo exemplo legit, ex eoque expreſſit Arabs, quamvis hodie in N. T. Syr. aliter atque in Latina habeant. Hæc igitur, adiunctis exemplis, *nona* paragrapho.

166-177. Enimvero operæ pretium eſt, indagare, ad quos iſte tam mirificus Lat. Verſ. cum Syriaca concentus ſit fontes referendus. Namque hi dum perveſtigentur, liberum erit omnibus, imo æquum videbitur, ea antiquiſſimarum verſionum harmonia, velut firmiſſimo argumento, pro lectionum in quas conſpirant veritate, uti. Itaque non hic de una verſione Syr. ſed

sed de cardine critices sacrae disputatur, quaeriturque adeo, siue Graeca lectio consueta Latinae & Latinizanti praefenda, an haec illi? Haec enim quae Codd. classes recte constituuntur. Illud autem cum adhuc saepe in obscuro fuerit, non est mirandum, a Millio Bengelioque Versionem Lat. tum a Whistono Cod. Cantabrigiensem, plus iusto cultum fuisse. Certè si numquam ex Syr. in Lat. ac vicissim ex hac in illam, quidquam transit, illustre erit utriusque versionis consensus veritatis praesidium. At vero tres sunt toties dictae cognitionis causae. Primo, Latinam versionem antiquam, cuius dissimillima Pag. 168. sunt exempla, non unam origine sua esse, sed plures versiones sqq.nes, diversis auctoribus editas, & Augustinus testatur, & res ipsa: estque etiam manifestum, versiones illas librariorum culpa confusas esse; unde tanta apud Blanchinum Lectionum diversitas. Quodsi ergo ab horum interpretum aliquo Syriaca versio in exponendis graecis in subsidium vocata est, facile intelligitur, ad eius laborem etiam reliquas versiones Latinas, ipsamque adeo Vulgatam, effingi potuisse. Idque factum 173. sq. esse, aptissimis exemplis evincit Auct. Doctiss. Secundam vero cognitionis causam hanc prodit, Philoxeniae versioni ad A. C. 507. perfectae, (Simplicem ad Seculum I. refert Noster) varias Lectiones eruditus aliquis Syrus adscripsit; quale illius exemplum his opibus superbiens apud Ridleyum supra laudatum est. Iam quae ab homine critico collectae fuerant alio plane consilio Lect. Latinizantes, eas incuria, vel optio etiam & voluntas describentium, textui ipsi intulit: ex quo postea brevis erat in antiquam Versionem migratio. Denique (tertiam habes, Lector, adfinitatis de qua differimus causam) cum Caroli M. iussu Latina evangelia ex simplice Syriaca castigata fuerint, quod Theganus apud Quercetanum in Hist. Francor. Script. T. II. p. 277. tradit, non potuit non insignis Vulgatae cum Syriaca concertus exoriri. Ex hac autem triplici cognitione sequitur, lectionibus latinis aut latinizantibus novam auctoritatem a consensu Syri non accedere; contra hunc, ubi ab illis dissideat, merito peculiari suffragio ornandum esse.

Pag. 177-
190. Nunc Codd. Græcorum seriem §. XI. V. Cl. contextit, qui cum versione Syr. in lectionibus singularibus, certe raris, conspirant. De eorum numero nos unum duntaxat commemoramus, quod narratio nostra brevitatis iustae fines iam supergressa est, prætereaque hæc non videntur, nisi libro ipso adito, cum fructu cognosci strictim posse. Nimirum 184. Codex Montfortianus, nonnullis locis foli propemodum Syro adhærens, idem ille est atque unicus, qui dictum de tribus testibus coelestibus 1 Ioh. V, 7. habet. Quapropter adcuratius in eius cum Syr. Vers. consensum inquiri vult Michaelis, ut integre de eo iudicari possit. Addit, illud quidem liquere, Codicem non esse Complutensi editione recentiore, neque ex ea descriptum, quod de Berolinensi, in quo verba controversa insunt, docuit la Crozius: alioqui illum non contra Complut. cum Syro in lectiones singulares consensurum; tamen recentissimum exemplum reliquis omnibus opponi recte posse negat.

191-194. De singularibus autem Syr. versionis lectionibus hæc §. XII. pronunciat. Nec plurimas earum, nec multas, pro veris haberi posse. Impudentis vero esse, semper errantem facere hanc versionem, ubi a codicibus græcis plerisque discedit: quippe quæ ex codice multo antiquiore omnibus, qui supersunt, facta sit; earum porro quas diximus lectionum nonnullæ, sententia atque verbis satis elegantes, aliæ eius sint argumenti, ut dissimulari a librariis potuerint, neque paucae unius iam aut plurium Codd. suffragiis firmentur. Momentum denique talium lectionum consulendis diligentissime Codd. græcis figendum esse. Sed quod ex una versione Syra tantus Lect. sing. adparatus erui possit, quantus ex Cod. nullo, id sibi videri adscriptis Philoxeniæ versione Lect. Var. originem debere. Sin Lect. hæc singulares primo interpreti vindicandæ sint, multum eius librum græcum a nostris, verbis plerumque idem significantibus, nonnumquam tamen & sententiis, abiisse. Hanc dubitationem a Ven. Ridleyo, publicando Philox. Vers. exemplo, tolli posse.

Sed quam sæpius V. Cl. retractans inprimis §. libri VII. de

de Wetstenii nuperis in N. T. curis, animo cogitationem vol. Pag. 196-
 uit, eam tandem ultima $\text{\$}$ o effundit. Neglectis autem quæ 200.
 Viri apud nos summi, Ernestus atque Baumgartenus, eo su-
 per labore questi sunt, sibi iam omnem Wetstenii in excu-
 tiendis Codd. Græcis diligentiam suspectam esse fatetur.
 Quodsi enim in excerpta Verf. Syr. intellectu facillima,
 quam solam ex Orient. oculis suis tractare potuit, tantæ sunt
 Wetstenii tamque graves hallucinationes, quales supra de-
 prehendit, credemusne eum ad codices græcos, lectu sæpe
 Syriaca Verf. difficiliores, maiorem adtulisse accurationem?
 Atque hanc suspicionem non obscuris indiciis confirmari dolet.
 Quare Millium non omnino seponendum esse existimans,
 sed Wetstenio coniungendum, certiora his ab illis, quibus
 Codd. Græcos inspicere datur, produci in commune optat.
 Qui est libri universi exitus.

Eximium vero doctissimi vereque tessellati operis archite-
 ctum. Qui longe ampliora quam quis ab indice expectave-
 rit, hic comprehendens, mirifice nobis ingenium, eruditio-
 nem, atque, cuius hoc loco utilissima forma spectatur, dili-
 gentiam summam adprobavit; tum, quid sit docte coniectari
 de implicati argumenti subtilitate, quemadmodum gramma-
 tica, quorum præcipua pars sunt critica, non modo utiliter
 tractanda sint, sed comto etiam & suavi scriptionis genere
 edisserenda, egregie exemplo suo docuit: Vir scriptis complu-
 ribus, & tradendis acute doctrinæ variæ partibus, nobilis, me-
 ritoque apud nostros gratiosus: cuius propediem redibit ho-
 norifica in hæc Acta nostra mentio.

10. FRIED. WILH. DE NEVMANN IN
Wolfsfeld, Consilarii Brandenburgico-Anspacensis,
Meditationes Iuris Principum Privati.

Francofurti ad Moenum, ex officina Reinh. Eustach. Moelleri.
 A. 1751-1756, Tomi VIII. in 4to.

Privatas Principum controversias Doctores hæctenus obi-
 ter fere in publici privatique iuris disciplinis attigerant:
 fin-

singularia capita quidam & libellis peculiaribus persecuti fuerant: iustum systema desiderabatur. Nec enim duumviri illi, Griebnerus & Struvius, suis ultimam addiderant limam. Rem itaque aggressus est Auctor Generosus, experientia & rerum gerendarum dexteritate clarus. Promulsidis loco Institutiones Iuris Principum Privati ediderat. Iam & lautiores adponit epulas, quibus in parandis has sibi scripserat leges, *ut cuncta, quae occurrunt, privata Principum negotia, in iustum ac systematicum ordinem redigerentur; eorum natura & indoles perspicue traderetur; quid circa eadem naturali iure, iuxta primævam hominum aequalitatem, iustum sit; quamque exceptionem introducta postmodum inter parentes & imperantes, nobiles ac plebeios, inaequalitas postulet; nec non in quantum per leges fundamentales & consuetudines, ipsorum summorum Principum libertas, etiam circa privata ipsorum negotia, deprehendatur restricta, exponeretur; ac speciatim eundo ad Germaniae Principes ostenderetur, in quantum iis iura peregre adscita adplicari debeant, nec ne? ac ubi Doctorum dissensus se prodit, comparatis inter se diversis eorum sententiis, illae, quae analogiae & nexui praestantissimae huius scientiae maxime conveniunt, seligerentur; exemplis ac praeiudiciis memorabilibus illustrarentur; & sicubi eadem sibi contrariari videantur, in eius rei rationem & circumstantiarum diversitatem diligenter inquireretur.* Praef. p. 5.

Ordinem tenuit fere eum, qui est Institutionum Iustiniani, praecipiens quippe primum de personarum, hinc de rerum, pactorum, & delictorum iure, ac tandem de iudiciis.

Tomus I. inscribitur: *De iure personarum Illustrium, earumque Ministris; praemittitur Notitia Scriptorum Iuris Principum Privati.* 1751. 2 Alph. 2 pl. Producentur in Notitia Scriptorum numerosae non tantum, sed & in genera & ordines coactae auctorum copiae, addita etiam frequenti nota, adeo ut hac parte nemo facile quid desideraverit. Ipsum ius Personarum Principum tribus absolvitur libris, quorum quilibet in Titulos dispertitur suos; Paragraphi vero una eaque non interrupta numerantur serie: quae ratio totius est operis.

ris. Primus liber est de *Iure Principum in genere, eiusque Principiis*. Hic Rhodus, hic saltandum; hic audiendus Auctor est. Princeps ei est idem, qui vulgo Illustris, sive imperet civitati, sive non; sive liber sit ab imperio alterius, sive alteri subiectus; Princeps, sive Germanus, sive Gallus, Polonus, cuiuscunque demum. Fines istius Iuris Principum Privati sic regundos censet p. 75. sq. *Differt, inquit, a iure naturali proprie sic dicto, utpote quod homines inter se proprius aequales. Et in statu mere naturali viventes, nostrum autem inaequales, Principesque, dignitate prae reliquis eminentes, supponit.* Quæri posset, an dignitas Principis ab imperio liberi id efficiat, ut actiones eius humanæ, aut, si mavis, privatæ, alio quam naturali hominum iure, eoque æquabili, censendæ sint? *Differt porro, inquit, a iure naturali hypothetico, quod Privatum Universale vocant nonnulli. Hoc enim admittit quidem statum civilem Et inaequalem, in genere tamen tantum docet, quibus legibus NB. subditorum actiones moderari liceat, Privatum contra Principum ius etiam Et potissimum circa Imperantium actiones versatur. Eadem ratione differt a Iure Civili singularum rerumpublicarum, cui subditi soli, non vero ipsi imperantes, subsunt.* Atqui, quidam Principes sunt subditi? & posset forte non absurde existimari, ius Privatum Principum non subditorum, naturali; subditorum vero, civili privato, tum universali illo, tum particulari iure, contineri. Sed de hoc quærant, qui velint, ac possint etiam. Nos ad summa pergimus, quæ Auctor tradit, Principia Iuris Principum Privati, eaque, ut ex fundamentis iactis totius ædificii compages intelligi queat, integra adscribimus. Statuit autem sic p. 76. *Normam privatis Principum negotiis, in rebus præceptis Et prohibitis, sola iura divina, in indifferentibus ipsa præbent Principum pacta.* Iura divina intelligit, tum Positiva illa Universalia, tum Naturalia: hæc, duce Grotio, in præceptiva, prohibitiva, & permissiva discernit, quorum postrema sola pactis mutari determinarive queant. Pacta vero dum dicit, & subiectionis civilis pactum intelligit, utpote ex quo iura Principum subditorum derivanda veniant. Pag. 79. *Apud Germa-*

nos in privatis illustrium personarum causis hic ordo servatur, ut ex pactis & consuetudinibus, hisque deficientibus, ex legibus patriis, provincialibus primum, postea fundamentalibus, seu *Recessibus*, atque his silentibus, ex peregre receptis, sed & his nos deferentibus, ex naturali tandem iure deciso petatur. P. 83. *Leges provinciales non ipsos leges, sed horum saltem subditorum, utut illustres, stringunt & iuvant.* Mixtam vero ex consuetudinibus & legum provincialium, imo & pactorum expressorum iure, auctoritatem inter Imperii Germanici Principes, habent *Speculum Saxonicum & Suevicum*, quod ita explicat p. 86. *Speculis iuris provincialis & feudalis Saxonicis & Suevicis, mixtam ex iuribus pactorum & observantiarum, & provincialibus legibus, ideo tribuimus auctoritatem, quoniam ab initio per modum consuetudinum invaluerant, temporis autem tractu per leges expressas in subditorum, per pacta autem in ipsorum Principum negotiis, pro norma fuerunt recepta: p. 93.* Imperii *Recessus* normam quidem praebent, decidendi causas privatas, *Illustrium Imperii subditorum; sed quoad mediatos subsidiarias saltem, deficientibus legibus provincialibus, utpote quibus per Imperii Recessus non derogatur: p. 103.* *Iuris Canonici usus in causis Principum privatis, imprimis quoad beneficia ecclesiastica, ac inter Pontificios in matrimonialibus, non est nullus; quoad reliqua non adeo magnus: p. 107.* *Ius Iustinianicum in privatis Principum causis, receptum quidem, sed in subsidium saltem, silentibus legibus patriis, ac domesticis; in publico autem iure, nullam eius auctoritatem agnoscimus: p. 117.* *Generalis receptio Iuris Feudalis Longobardici, per universam Germaniam, nunquam est facta. Quare prius ex eodem privatae Principum controversae decidi non debent, quam specialis eius receptio fuerit probata.* Liber II. est de Iuribus Personarum Illustrium Absolutis, ubi tum modi, dignitatem Illustrem acquirendi amittendique, tum ipsa iura praecipua eorum, v. c. exemptio ab oneribus civilibus, praecedentia, ius insignium, imaginum, cet. proponuntur. Liber III. est de Ministris Principum, eorum constitutione, obligatione, huiusque solutione.

Tomus

Tomus II. agit *de matrimonio Principum*, 1751. 1 Alph. 19 pl. Differit fufe de matrimonii requisitis, effectibus, atque folutione. Notamus, tanquam fingularia quodammo- do: p. 8. Matrimonium in fenfu morali eſſe viri ad mulieris individuum vitæ confuetudinem, five ſummum amicitiae gra- dum: hinc p. 9. neceſſarium non eſſe, ut ſobolis procreatio præciſe intendatur, nec adeo corporum cõiunctionem ſim- pliciter requiri: p. 12. facultati matrimonii ineundi libere poſſe renunciari, neq; enim coelibatus promiſſione quicquam impoſſibile contineri; exiſtant ſtimuli Venerei, dummodo ſubigantur ratione: p. 16. poſſe & coelibatum legibus ſan- ciri: p. 41. prohibitiones graduum Levit. XVIII. univerſales non eſſe: p. 44. fratrum & fororum connubia eſſe licita; p. 188. conditionem virginitatis perpetuæ ſervandæ adici poſſe; nos addimus: ſervari vix poſſe.

Tomus III. inſcribitur: *de patria poteſtate & tutela Prin- cipum*, *Commentatio*, 1751. 2 Alph. 6 pl. In duos diſpeſci- tur libros, quorum prior eſt de patria poteſtate, poſterior vero de tutela Principum. E multis egregie elucidatis qua- ſtionibus iuris univerſalis, unam ſpeciminis loco adferimus, quæ eſt de Principum in liberos ſuos imperio, quamque Au- ctor p. 139. ſic decedit: *Principum liberi, tum legitimi, tum il- legitimi, ne in noſtro quidem Imperio civili parentum poteſtati ſubſunt*. Ceterum, uterque locus, tum ille de patria poteſtate, tum alter de tutela, diligenter eſt excuſſus.

Tomus IIII. inſcribitur: *Reale Principum Ius, five de do- minio & ſervitute, pignore & hypotheca, Poſſeſſione & Præ- ſcriptione, dote & dotalitio Illuſtri*, *Commentatio*, 1752. 3 Alph. 1 pl. In quinque libros tribuitur, quorum pri- mus eſt de dominio, ſecundus de ſervitutibus, tertius de pig- nore & hypotheca, quartus de poſſeſſione & præſcriptione, quintus dein de dote & dotalitio.

Tomus V. eſt: *de hereditatibus & ſucceſſionibus Principum*, *Commentatio*, 1752. 3 Alph. 8 pl. Sex abſolvitur Sectio- nibus, quarum prima agitur de publica ſucceſſione ex populi voluntate; ſecunda de pactitia Principum ſucceſſione; tertia

de successione legitima; quarta de testamentaria Principum successione, quinta de successione ab intestato; & sexta de adita hereditate, atque orta inde obligatione. Occurrunt passim tabulæ Genealogicæ, illustrandis controversiis variis, de successione in Germania exortis.

Tomus VI. est de *passis & contractibus Principum Commentatio*, 1752. 2 Alph. 23 pl. Duobus absolvitur libris, quorum alter de passis & contractibus Principum in genere, alter vero de singulis pactorum & contractuum speciebus, eorumque inter Principes usu, exponit.

Tomus VII. est de *delictis & poenis Principum Commentatio*, 1753. 1 Alph. 9 pl. Hæc pariter duobus constat libris, quorum prior de delictis, alter, de poenis agit.

Tomus VIII. est de *Processu Iudiciario in causis Principum Commentatio*, 1753. 2 Alph. 4 pl.

Tomus VIII. inscribitur: *Meditationes Iuris Principum Privati, sive Iurisprudentiæ Illustris, exhibentes Supplementa priorum octo Tomorum*, 1756. 2 Alph. 5 pl. Exhibentur supplementa eodem ordine, quo ipsum Opus concinnatum est. Refutantur iis passim obiectiones, adduntur quæ illustrant, argumenta atque exempla.

Cuique tomo suus additur index. Operis, ut plurimum industriæ, ita difficilis censura est, quæ nec incivilis, nec mercenaria videatur. Nullus facile est illustrior locus, sive Naturalis sive Positivi, sive Publici sive Privati Iuris, quem non excusserit, aut attigerit saltem Auctor, ostendens ubique, an & qua ratione causis Principum conveniat. In Iure Publico Universalis egregie doctum & cordatum sese probavit. Placent, si non omnes, plurimæ certe eius definitiones, licet nonnunquam decadat dubitanter, aut plane non decadat. Si, quæ hinc inde occurrant, quibus forte iure inteedi queat, ea tamen tanti non sunt, ut propterea partæ Auctoris in rebus civilibus famæ quicquam detrudere fas sit. Ceterum, exemplis omnes tituli sunt referti, nec raro Diplomata, instrumenta, tabulæ publicæ inferuntur, aut integræ, aut scissæ in partes, sive excerpta, prout congruum videbatur. Vitæ consuluisse vide-
tur

tur magis, quam scholæ. Operi non deerunt quidem censores, sed neque emtores.

IOH. THEOPH. GONNII, CONSIL. AUL.
& Iur. Profess. de Ducatu Franciæ Orientalis
Disquisitio.

Erlangæ, 1756. quaternis, 20 plagg.

Nemo adhuc, quod sciamus, eorum, qui rationem exposuere, cur Episcopi Herbipolitani titulo utantur Ducum Orientalis Franciæ, & multi eam rem aggressi nomen inde famamque confecerunt, videri potest intelligentibus fecisse satis. Neque Gonnus, Vir Clariss. peculiari eam in rem suscepta opera, de qua nunc in litteras relaturi sumus, expectationem, quam primo libri adspectu moveat Auctoris existimatio doctrinæ magna, sustinuisse dicendus est. Originem tituli quandam tradit ille huiusmodi: Sigismundum, Episcopum Herbipolanum, eo titulum Ducis adhibuisse primo, quia natus fuisset Dux Saxoniz. Deinde autem, quum retinisset eum Pag. 3. titulum, qui Sigismundo successit, Gothofredus, & scriptum statim sequeretur nomen Franciæ, quod mos esset, ut Episcopi, qui essent Herbipoli, Franci [zu Franken] nominarentur: factum fuisse, ut insequentium temporum Episcopi, prava ratione, Duces Francorum sese perhiberent. In quo dissentimus a nostro, qui videtur ignorasse documenta nonnulla, quæ doceant, Episcopos Herbipolitanos multo ante appellatos Duces fuisse. Sed eam rem persequi non est huius operæ, quam illa postulat singularem. Sequitur iam quæstio, an 4. Episcopus Herbipolitanus iure titulo Ducis utatur? Observat noster, anno Christi 1521. eam rem in dubium vocatam fuisse: sed postmodo episcopis illius usum tituli concessum hactenus, ne cui fraudi Ducibus esset Franciæ. Verum. Sed Episcopis Herbipolitanis nos propterea non abnegaverimus ius utendi eo titulo, quo narrat *Adamus Bremenfis* illos iam Seculo undecimo privatim usos esse, ob iurisdictionem quam dicunt omnimodam terræ suæ, datam ipsis a Conrado Salico; qui

gradus est ad ducatum proximus. Sed alii, quos iuvabat colligere gratiam horum Episcoporum, ius illud existimarunt altius esse repetendum. Itaque fabulantur nescio quam donationem Pipini Regis: cuius donationis instrumentum si requiras, cum proferri nullum possit, quod dictu facillimum est, aiunt igne consumtum periisse. Quorum quidem somnia refutata sunt a duobus, qui præcipue nominandi sunt, *Ludovico*, [de Ludewig] & *Bequio* [Beck]. Noster illa infringit ac refellit planissime, argumento usus novo & aliquantum fortiori, nimirum, Pipini tempore Ducatum Franciæ, hodie qui est, nullum dum fuisse. Nam Germaniæ pars ea, quæ Francia tunc, aut non multo post, orientalis audiebat, alias terras plures, ut Thuringiam, regionesque Slavorum, complectebatur. Alii probant hoc modo: Burcardum Episcopum, Duci Hetano in Ducatu successisse. Noster optime, qui tam stupidos monet, quod non attenderunt, Hetanum Thuringiæ præfuisse, non Franconiæ. *Eccardus* denique, his temporibus Ducatum a Carolomanno, Pipini Regis fratre, donatum Burcardo venditat. Cuius reprehendit non dico stuporem, nam vir erat magno ingenio & acumine, sed episcopis, a quibus inire gratiam sperabat, adulandi voluntatem, qua homo in tam ridiculum errorem impegit, ut non animadverteret, aut alios certe non putaret animadversuros, anno

Pag. 23. Christi 751, in quod tempus episcopatus incidit Burcardi, Carolomannum vivere iam desiisse. Præterea, in eo instrumento, quod undeunde produciunt, ad rem scilicet confirmandam, aliquot pagorum tantum mentio fit; non etiam Ducatus, quem alicunde dono accepissent. Atque hæc copiose satis disputat noster, multa memoratu non indigna lektoribus impertiens. Ut, quod ait falsum esse, Franciæ Comites sub imperio Carolingorum e Francia exactos fuisse. Ut, donationem Ducatus inde probari non posse, quod Episcopis permissum fuisset Slavos recipere. Nam Bonifacium consuluisse illum quidem Zachariam Pontificem, an iste populus, tributum ferre cogendus esset, verum nihil exigendo eo lucri fecisse. Porro, non prodesse Ducatus fautoribus ineptis,

diplo-

diploma Conradi I, cuius hæc sit sententia, ut Episcopus, eiusque familia, hoc est, qui sunt in ministerio episcopali, ab iurisdictione Comitum immunes pronuntientur. Nequaquam vero iurisdictionem ipsam, Episcopis, in Ducatu concessam videri. Atque hoc notandum esse in plerisque diplomatis, quæ ab Episcoporum affectis proferantur: immunitatem videlicet ab iurisdictione solam illis concessam. Liberaliter alii nonnulli, qui somniant, Ecclesiæ Herbipolitaneæ sub Ottone III. multa obvenisse. Sed hic Imperator, ut interim ponamus quod illi precario assumunt, ad donationem provocat Caroli Magni: cuius ætate Burcardum verisimile est non vixisse. In diplomate Conradi II. tota Episcopi familia immunis ab iurisdictione Comitum pronuntiat, exceptis his Parochis, quos *Bargildon* vocarent, qui iurisdictioni Comitum subiecti, ut antea, manerent. Est in quæstione, *Bargildon* quod genus fuerit Parochorum? Noster interpretatur *liberos homines*: & pro *Parochos*, quod est in diplomate, scribit *Francos hos*. Eam emendationem probare nullo modo possumus. Nam Franci, nonne liberi sunt homines? Atqui, si *Bargildon* & ipsi liberi sint homines, oportet, nullum eius, qui diploma scripsit, sensum fuisse. Orationis, quæso, agnoscite pravitatem: *exceptis his hominibus liberis, qui liberi homines vocantur*. Nos igitur verbum retineamus, *Parochos*. *Bargildon* autem videntur nobis fuisse, qui Principi, nexu quodam vasallitico, ad onera & servitia præstanda obligati essent. Restat diploma quoddam Friderici I, quo superbiunt in primis illi non minus hebetes ingenio, quam impetu acres, tituli Ducalis Episcoporum Herbipolitanorum vindices, ut ita dicam, antiquarii. Sed hoc quoque diploma, variis argumentis, ostendit noster esse suppositivum. Ex quibus unum admodum est, quo commonendus est vero excidisse se. Nam quod ait, Fridericum I. titulo *semper Augusti* usum non fuisse, aperte falsum est, cum constet ex eius ipsius constitutionibus, quæ Corpori iuris annexæ reperiuntur, eum semetipsum *semper Augustum* nominasse. Ceterum, sunt egregia quæ de iudicio provinciali Francoꝝ disputantur. In universum desideramus

mas

mus tria: quod nihil primum de Ducatu Franciæ Orientalis; nihil de iurisdictione Episcoporum in Dioecesi sua: quam iurisdictionem antiquitus illis competiisse in dubium vocari non potest, eo quod plurimi scriptores fide digni memorant, Episcopum Herbipolitanum præstare ceteris iurisdictione, quam cum ecclesiasticam tum profanam exerceret; ac constat, olim ab Imperatore, in Episcoporum invidiam, Ducem Franciæ constitutum fuisse, quæ sine Duce prius Imperatorum tota esset: postremo, quod de titulo Ducis ipso nihil dixit.

SYMBOLÆ LITTERARIÆ, OPUSCULA varia philologica, scientifica, antiquaria, signa, lapides, numismata, gemmas, & monumenta mediæ ævi complectentes. VOLUMEN V. in quo, inter alia, insignis ex aere Tabula Placentina.

Florentiæ, ex Imperiali Typographia, 1749. plag. 14. 8 mai.

Promulsæ data, coenam eruditis parare coepit genialem incomparabilis promus condus, *Ant. Franc. Gorius*. Primum, quod adposuit, ferculum, est *Iudicium sive Placitum, habitum Ravennæ in Monasterio Classensi a Silvestro II. P. M. & Ottonis III. Aug. Imp. nunc primum in lucem editum, cum adnotationibus Lud. Ant. Muratorii*. Adalais, Ottonis I. Aug. coniux, quum regnum Italiæ, quod tunc temporis Ravennam cum Exarchatu & Comaculum complectebatur, vicario Imp. nomine administraret, extra Ticinensem urbem monasterium Benedictinorum *S. Salvatoris* condidit, conditum liberaliter dotavit, eidemque *Pomposianum* & *S. Vitalis*, vetera monasteria, in Comaculensi agro sita, auctoritate Cæsarea subiecit. Dum Augusta in vivis esset, nemo hircere ausus est: ea vero A. 1098. mortua, continuo reclamare coeperunt, tum Archiepiscopus Ravennas, ius suum in utrumque hoc monasterium læsum contendens; tum eorum Abbates, quibus grave nimis videbatur, Ticinensi coenobio subesse. Intercessere Ottò III. & Silvester II. ut Andreas, Ab-

Abbas monasterii *S. Salvatoris* suis renunciaret iuribus, idemque facerent Episcopi, Comacensis & Adriensis, si quid iuris sibi tribuerent in eadem monasteria. Atque hæc renunciatio, Ecclesiæ Ravennati, secundum ritum eorum temporum, coram Ottone III. & Sylvestro II. facta, continetur hoc solemnî Placito. Paucis post mensibus, Otto Imp. utile dominiam Ravennæ & Romandiolæ Archiepiscopo Ravennati largitus est, recepto ab eo, permutationis titulo, *Pomposiano* coenobio: quo factum, ut *Pomposia* regium monasterium evaderet. Gratulamur orbi erudito de luminibus, quæ ope huius authentici Placiti adfulgent Historiæ. Scilicet Baronium latuit, Silvestrum Pontificem anno conditi Placiti Ravennæ fuisse. Representantur nobis Episcopi, Placito adfidentes, Ughellio in *Italia Sacra* ignorati. Ottonem III. sese nominasse *Servum Apostolorum*, haudquaquam vero Romanorum Imperatorem, hoc eodem Placito confirmatur; quamvis Augustorum nullus eo titulo, neque ante eum, neque deinceps usus sit. Celeberram *Traversariorum* Ravennatum familiam, quæ postea civitati dominata est, a Ducibus descendere, nunc liquido apparet ex Placito nostro; siquidem inter Viros illustres *Petrus Iudex, filius quondam Pauli, ex genere Ducum, qui vocantur de Traversaria*, nominatur. Occasionem hinc nanciscitur Cel. Muratorius, coniecturam verosimilem de origine & propagatione Marchionum Atestinorum, uti Sæc. XII, ap-
 pag. 9.
 pellari coeperunt, ex Adalbertis, Marchionibus Etruscis, proferendi. II. *Ghibellinorum Florentinorum Forma Sacramenti, ex pervetusta charta nunc primum edita, cum notis Ant. Franc. Gorii.* Promissio obedientiæ Sedi Romanæ & Carolo, Regi Siciliæ, eiusque Vicariis præstandæ, adiutorii vero omnis Conrado, Friderici Imp. nepoti, denegandi, hoc monumenta continetur; ex quo præterea intelligi potest, Carolum Regem, dum vacaret Imperium, a Clemente III. *Vicarium Ecclesiæ generalem Provinciae Etruriæ* creatum fuisse. III. *Epigrammata antiqua, nunc primum in lucem edita, quæ collegit, manuque sua exseripit, D. Petrus Paulus Ginannius, Patri-
 cius Ravennas, in patria urbe Monachorum Cassinensium Præsul,*

12.

ful, cum *Observationibus Ant. Franc. Gorii*. Vetus inscriptione marmorea quum pro Codicibus omnium, quotquot exstant, antiquissimis, & ab antiquitate erudita ipsa nobis traditis expositisque, habenda sint, nobilissimum sane fuit studium Rev. Ginannii ac oel. Gorii, quod in colligendis edendisque Inscriptionibus istis, tum græcis, tum etiam latinis, posuerint. Secernendæ tamen ab Ethnicorum lapidibus probe fuissent Inscriptiones Christianorum, neque collectio hæc inscribenda: Epigrammata; ne quis forte carmina illa rotundiora, & paucis versibus consignata, ibi quærat. Ut vero de harum Inscriptionum pretio constet, exempli causa adfe-

Pag. 21. remus primam:

D. M

TI. CLAUDIUS. DOCIMVS
FECIT. SIBI. ET. SVIS. LIBERTIS
LIBERTVSQVE
POSTERISQVE. EORVM
NEGOTIANS. SALSAMENTARIVS
ET. VINARIIVS. MAVRARIVS

In faxis ad hoc tempus editis nunquam nominatur *Maurarius*, qui nunc primum & latentibus eruditæ vetustatis fodinis in
28. lucem prodit. Claud. Docimum, Cel. Gorius diei putat *Maurarium*, vel tamquam venditorem puerorum Maurorum, facie & garrulitate amabilem, ut auctor est *Suetonius in Aug. s. 83.* vel tamquam venditorem vini e Mauritania advecti; quandoquidem *Plinius H. N. XIII. 9.* enumeratis dulcis vini generibus, Cilicium & Africum in primis laudat,
25. commendat. In XXV. Inscriptione occurrit euhologica adclamatio *Anen*, in aliis Marmoribus nondum observata. IV. *Exemplar Tabulae Trajanæ ex aere, magnitudine & inscriptione insignis, pro pueris & puellis alimentariis Reip. Velejatinum in Italia institutis liberalitate Trajani Aug. ex ipso archetypo, in Placentina ditone nuper effosso, cet. editum cura & recensione Ant. Franc. Gorii.* Egregium hoc antiquitatis monumentum, anno MDCCXII. in agro Placentino a rusticis hominibus inventum, & in prætes partes, quæ facilius vendi possent,

possent, diffractum, parum abfuit, quin plane periisset, nisi Ant. Costa & Io. Roncovierius, Viri illustres, singula ejus diffracta membra collegissent, collecta feliciter conlocassent, æterna propterea laude digni. Omnia, quotquot exstant, ex ære monumenta superat, & magnitudine, & prolixa Inscriptione, illa ipsa Tabula Trajana, quippe quæ palmos Romanos architectonicos XIII. circiter in longum protenditur, & altitudine palmos VI. cum dimidio excedit. Argumentum ex prooemio copiosissimæ Inscriptionis utcumque intelligi potest, quod ita habet.

OBIGATIO. PRÆDIIORVM. OS. H-S. DECIENS.
 QVADRAGINTA. QVATTVOR. MILLIA. VT. EX. INDYLGENTIA. OPTIMI. MAXIMIQVE. PRINCIPIS. IMP.
 GAES. NERVAE. TRAIANI. AVG. GERMANICI. DACICI. PVERI. PVELLAEQVE. ALIMENTA. ACCIPIANT. LEGITIMI. M. CXXV. IN. SINGVLOS. H-S. XVI. N. F.
 H-S. XLVII. XL. N. LEGITIMAB. N. XXIV. SING.
 H-S. XII. N. F. H-S. IV. DCCCXCVI. SPVRIVS. I.
 H-S. CXLIV. SPVRIA. I. H-S. CXX. SYMMA.
 H-S. LIICC. QVAE. FIT. VSVRA. " " " SORTIS
 SVPRA. SCRIPTAE

Sub prooemio Inscriptio ipsa in VII. Columnas distributa est, quo habitu eam edidit Cel. Gorius, specimine litterarum formæ præmissa, ab elegantia tamen ætatis Augusti admodum alienæ. Regesta sunt in hanc Tabulam prædia regionis antiquæ Velejatium, ad annuam pensionem seu privatum vectigal pro pueris puellisque alimentariis obligata, valore & finibus prædiorum curiosè notatis, nominibusque possessorum additis. Exempli causa professionem primam præferemus.

C. VOLVMNIVS. MEMOR. ET. VOLVMNIA. ALCE PER VOLVM. DIADVMENVM. LIBERTVM. SVVM. PROFESSI SVNT FVNDVM QVINTIACVM. AVRELIANVM. COLLEM. MVLETATEM. CVM SILVIS. QVI EST IN VELEIATE PAGO AMBITREPIO. AD FINIBVS. M. MOMPIO. PERSICO.

SATRIO, SEVERO, ET POP. H. S. CVIII ACCIPERE DEBENT

H. S. VIIICLXXXII. N. ET FVNDVM. S. S. OBLIGARE

Antiquam Velejatium remp. cum pagis, vicis, fundis, & prædiis, adeo feliciter revixisse, quis est qui non intelligat. Dicit quoque non potest, quanta lux veteri Provinciæ Placentinæ topographiæ e Tabula hac Trajana adfulgeat, quantum explicandis scriptoribus rei Agrariæ, & de limitibus Agrorum, quantum veteribus Geographis emendandis ea inserviat. Nec minus utilis nobis videtur ad exponendum perplexum illud *ius prædiatorium veterum Romanorum*. V. *Dell' insigne Tavola di bronzo, spettante a i Fanciulli e Fanciulle Alimentari di Trajano Augusto nell' Italia, spofizione fatta da Lodovico Antonio Muratori*. Quam in eo fere esset Cel. Muratorius, ut ex hac vita discederet, quasi ultimum reip. litterariæ officium præstiturus, monumentum hoc liberalitatis Trajanæ suscepit illustrandum Commentario, qui est pars altera hujus Symbolarum Voluminis, & Sociis Columbariis Florentinis inscriptus. Age, dispiciamus, quid præstiterit. Fatis Placentinæ Tabulæ breviter enarratis, fundos in Tabulæ Inscriptione

Pag. 10. commemoratos Cap. I. exponit, quorum quisque suo nomine, vel a Liguribus, antiquissimis Velejatium terrarum possessoribus, vel a Romanis imposto, appellatur, quo alter ab altero facilius distingui posset; id quod observatu eo dignius, quo magis a moribus nostris alienum est. Cap. II. totus est Cl. Auctor in laudanda liberalitate Trajani Augusti erga pueros puellasque egenas Provinciarum Italiæ. Scil. optimus ille Imp. beneficentia & bonitate insigni Christianorum in pauperes forte motus, ut, (haud verosimiliter tamen,) conjicit Muratorius, ingentes pecuniarum summas de suo, neque vero ex ærario publico, neque ex fisco Imp. possessoribus prædiorum in provinciis Italicis solvit, quo prædia sua obligarent, ex quibus vestigalia privata in alimenta liberorum pauperum, qui propterea alimentarii dicti, quotannis penderentur. Constituto in fundis ejusmodi jure, sortem in tuto, & institutum suum alimentariorum, quod ad A. C. 103. exacto bello Dacico,

vico, retulit Muratorius, perpetuum fore putavit, in futurum
 videns, Trajanus, feliciter quoque sub Hadriano & Antoni- Pag. 19.
 nis, ut fide Inscriptionum probatur, continuatum, a Pertinace
 vero Imp. *obdurata verecundia*, ut ait *Capitolinus* in
Vit. Ej. sublatum. An cunctas in Italiae civitates, plurimas
 saltim, diffusa sit illa ipsa Trajani liberalitas, nec ne, Mura-
 torius hæret dubius animo. Equidem illud evinci maxime 21.
 posse putamus aureo numismate, eoque rarissimo, quod ex
 thesauro Imperiali Florentino promptum, in fronte Præfatio-
 nis ad Exemplar Tabulæ Trajanæ edidit Cel. Gorius. Epi-
 graphe ita habet in antica parte: IMPERATORI TRAIANO
 AVGVSTO GERMANICO. DACICO. Pontifici Maximo. TRI-
 bunicia Potestate = *In postica*: CONSULI V. Patri Patriæ.
 Senatus Populusque Romanus OPTIMO PRINCIPi. *In*
exergo sub figuris = ALIMENTA ITALIAE. Soli ingenui
 pueri puellæque, exclusis servis & libertinis, quippe domo-
 rum & patronorum alumnis, alimentorum ad decimum &
 octavum usque ætatis annum participes fuere; id quod
 Cap. III. probatum ivit Cl. Auctor. In alimenta sobolis ege- 22.
 næ Velejatium civitatis, dummodo ad eam solam spectaverit
 Tabula Trajana, Imperator in foenore posuit *Deciens Qua-*
draginta Quattuor Millia Sestertium, quæ faciunt mille &
 XXXIV chiliades nummorum. Usuræ hujus capitæ, quas
 debitores solvere tenebantur, erant quincunces, quippe quæ
 his quinque uncis $\frac{s}{s}$ $\frac{s}{s}$ $\frac{s}{s}$ denotantur. Vt rationes in
 prooemio Tabulæ Placentinæ supra allato accurate subducantur,
 usuræ quotquot annis faciebant *quinquaginta duo millia*
Sestertium, & ducentos, de quo lucro alimenta CCXLV pue-
 ris, XXIV puellis Velejatium civitatis data. Quam usuræ
 ventesimæ, quas *Seneca VII. 10. de Benef. sanguinolentas* dixit,
 tunc temporis obtinerent, levioribus quincuncibus Trajanus
 possessores prædiorum facile movere potuit, ut sortem acci-
 perent, & obligatis prædiis suis, certos redditus annuos quasi
 venderent, quemadmodum Cl. Auctor Cap. IV. adnotat. In- 29.
 stitutum hoc, quis est qui non intelligat, privato vectigali,
 seu *confui*, ut barbare dicitur, *constitutivo* simillimum esse,

- quod recentiori demum ætate ad pascendas usuras introdu-
ctum, vulgus, rerum Romanarum imperitum, putat. Quan-
tum pecuniæ singulis pueris puellisque, tum legitimis, tum
spuriis, unoquoque mense in alimenta, quibus res fumentaria
dumtaxat comprehendebatur, adsignatum sit, ad nor-
mam Tabulæ Placentinæ, multa cum cura & accurate dif-
Pag. 32. quirat Cel. Auctor Cap. V. Quum a dignitate Trajani abhor-
rere videatur, quod XVI. dumtaxat Sestertis uno quoque
mense singulis pueris legitimis, & XII H. S. puellis attribu-
tis, tam tenuæ ac miserum paupertati eorum paraverit subsi-
dium, causam Imperatoris pretio argenti illis temporibus
decies majori quam post reclusam Indiam occidenta-
36. lem, egregie tuetur Muratorius. Notatu tamen digna
39. nobis videntur ejus verba: *Perchè qui (in proœmio
Tabulæ Placentinæ) nulla si parli degl' Illegitimi, ci-
oè de i nati senza matrimonio, quando vi si tien conto di
due Spurii, io non ho trovato finora ragion che mi appaghi.*
Quamquam differentia inter spurios & nothos, qui in Pand-
ctis & Institutionibus filii naturales dicuntur, antiquissima
sane sit, gravissimisque Auctoribus probata: neque tamen us-
que quaque custoditam, nec satis certam fuisse, constat; id
quod etiam dicendum videtur de ipsa vocis spurius derivatio-
nis ratione. Cap. VI. circumscribitur agri, qui vulgo terri-
torium dicitur, & ipsius oppidi Velejatium positione, olim a
40. Cluverio & Cellario falso designata. Audiamus Muratorium
ipsum differentem: *Noi impariamo ora dalla Tavola nostra,
che non è Friniati, mà i Velejati, uno de' Popoli Liguri, abi-
tavano sopra Piacenza di quà dalla Trebbia, ed anche di là; e
probabilmente arrivava il Territorio loro sino all' alto dell' Ap-
pennino, e dove oggidì è Bobbio; stendendosi poi largamente
all' Oriente per quelle montagne e colline. Perlochè s' ha da
cercare il sito di Veleja frà Levante e Mezzo giorno rispetto al-
la Città di Piacenza.* Plura alia lumina, ope Tabulæ Traja-
næ nobis accensa, neque vero omnia, representavit Cel. Au-
44. thor Cap. VII. & VIII. v. g. *Colonia Munatiana, Colonia Vet-
tiana, Corneliana, sæpius obijciuntur in Tabula; iteraque T.
Nævius Priscus professus est obligare Colonias III. in Vele-
jate.*

jate, cet. Fundus, cui colendo fervorum familia adscripta, nomine haud improprio heic appellatur *Colonia*. Hinc restitui potest vera scriptura *leg. 54. §. 2. D. Locat. Paulus re. spondit, servum, qui aestimatus colonae adscriptus est, ad periculum colonae pertinebit; Et ideo aestimationem hujus defuncti ab herede colonae praestari oportere.* Pro coloniae, ter minus commode scriptum *coloniae* reperimus in Pandectarum editionibus nostris. *Profiteri fundum*, formula in Tabulae inscri- Pag. 59.
ptione frequentissima ac solemnis, est *declarare vel denuntiare, fundum, tanti aestimatum, vestigalem fore, sive obligatum ad vestigal ex contractu reddendum.* Ad haec fundus dicitur obligatus *pro parte dimidia cum meridibus*, h. e. cum pertinentiis s. adjacentiis, ut medio aëvo dicebantur. *Sembrano*, inquit § 1.
Cl. Auctor, *tali parole indicare que, pezzi di Campi, che sono qua e là sparsi, e divisi dal principal Podere, tuttochè facciano parte con esso.* Tandem Cel. Auctor Cap. IX. versatur in ex- 52.
ponendo more Acta & Constitutiones publicas, in earum perpetuitatem, incidendi in Tabulis aëreis. Exercitationi huic Muratoriae adjectus est *Elenchus Opusculorum, quae in reliquis Symbolarum Voluminibus proferentur.* His quoque obsoniis sapientiōri cuique salivam motum iri, speramus.

Thomas Broughtons Historisches Lexicon aller Religionen seit der Schöpfung der Welt bis auf gegenwärtige Zeit.

i. e.

THOMÆ BROUGHTONI LEXICON OMNIUM
omnino religionum, a mundi initio ad nostra us-
que tempora.

Dresdae, ap. Waltherum, Tomi II. 1756. Alph. 4. pl. 12. in 8.

Thomas Broughtons, doctus apud Anglos Theologus, commemoratum opus, Dictionary of all Religions from the Creation of the world to this present time inscriptum, Londini a. MDCCXLV. in lucem emisit. Quo utiliore vero operam in eo adornando collocasse existimandus est, hoc majorem approbationem perfectum de versione ejus Germanica consilium meretur. In praefatione auctor pro-

profiteretur, se statum religionis omnium temporum ac gentium describere, simul vero innuit, se religionis voce non tantum unam eamque solam veram de Deo cogitandi cumque colendi rationem, sed omne etiam errorum superstitionumque genus, quod ad res sacras pertinere putatur, comprehendere; cum autem insignis falsarum religionum sit varietas & copia, fieri non potuisse, quin maximam operis sui partem earum historiae tribuerit; se tamen arbitrari, omnem religionem quadruplici modo considerari, & in gentilem, judaicam, Christianam atque mahommedanam dispelci posse; harum enim finibus omnes sacra faciendi singulis provinciis populisque proprios modos contineri. Se igitur originem, incrementum, immutationem, ac cetera fata diversarum ejusmodi sacrarum disciplinarum enarrare. Cum vero in earum contemplatione objecta religiosae adorationis cum temporibus, locis, ritibus, caerimoniis, personis, societatibus, scriptisque sacris, nec non variae a communi plurimorum coetuum doctrina & disciplina aberrantes sectae ac homines occurrant: facile magnum pertractati ab ipso argumenti ambitum praevideri posse; nec tamen se opus esse putare, ut utilitatem ac venustatem ejusmodi operis commendet, ex quo notitia omnis religionum faciei hauriri possit. Se in eo concinnando optimis tantum scriptoribus usum esse, & operam dedisse, ut nec quod ad rerum substantiam pertineret, praeteriret, nec superflua admisceret, omnia autem breviter proponeret; se tamen eos, quibus haec brevis minus grata esse possit, rogare, ut hoc libro pro indice in hac historiarum parte uti, & ejus defectus allegatorum scriptorum ope supplere velint. Librum se, ait, ut animos legentium reficeret, non paucis egregiis tum veterum tum recentiorum auctorum, imprimis poetarum, philosophorum, theologorum, itinerariorumque scriptorum locis, illustrasse. Ac si dicendum quod res est, negari non potest, Broughtonum haud exiguam judicii vim, & variae eruditaeque lectionis copiam, in hoc dictionario ostendere. Id quod haud difficulter ii pervidere possunt, qui exempli causa ea, quae sub vocibus, Annaten, Arimanius, *Beichte*, *Befchneidung*, *Bilder*, *Bra-*

Braminen, Brama, Calvinisten, Congregation, Deisten, Derwisch, Diana, Diwan, Ewigkeit, Fakirs, Fasten, Fo, Gott, Kirche, Kirchenstaat, Koran, Mahomedaner, Messe, Messias, Moenche, Briefe des h. Paulus, Proceßion, Propheten, Puritaner, Sintoisten, Vedam, Wunderwerke &c. enarrantur, examinabunt. Inprimis autem de iis, qui sacram Anglorum disciplinam, ejusque historiam, clarius pernoscere cupiunt, bene meritis videtur, cum multa eo pertinentia admiscuerit, ut sub vocibus, *Appropriation, Beneficium, Bibcl, Bischof, Impropriation, Institution, Induktion, Kanzler, Liturgie der Kirche von Engelland, Reformation, &* pluribus aliis videre est. Etiam recte gloriatur auctor, se præclaros auctores adhibuisse, cum præter veteris Græciæ ac Latii scriptores, Binghamum, Herbelotium, Caveum, Vossium, Seldenum, Burnetium, Dugdalum, Fullerum, Hyde, Newtonum, Clarkium, Compilatorem anonymum historiæ religiosarum caerimoniarum &c. ab eo laudatos inveniamus; quanquam diffiteri non possumus, eum nonnullis locis sola Prateoli, Maimburgii, paucorumque aliorum non satis accuratorum historicorum auctoritate uti: qua tamen animadversione, laudibus, quas reliquum libri argumentum sibi vindicat, nihil detractum volumus. Ceterum, versionis auctor, historiam religiosorum ordinum utriusque sexus a Romano-Catholicis inprimis fundatorum, quam Brougtonus parce proposuerat, ex Helyoto insigniter auxit, & hac ratione iis, qui splendido hoc postremo opere destituuntur, non ingratam operam præstitisse videtur.

*PHILOSOPHIA MATHEMATICA COM-
plectens Methodum cogitandi ex Euclide restitutam.
Conamina duo Priora. Auctore IOAN. IACOBO
HENTSCHIO. Editio secunda auctior &
emendatior.*

Lipsiæ, apud Hered. Lanckisianos an. 1756. in 8o, 1 Alph.
cum 6 tabulis æneis.

Continet Conanten I. Philosophiæ hujus mathematicæ,
E metho-

methodum veterum Geometrarum ex Elem. I. Euclidis ingeniose deductam, nec non varias observationes, in systematibus vulgaribus prorsus neglectas, quæ intellectus humani naturam concernunt.

Novam hanc editionem, a priori multum diversam, & variis annotationibus auctam, invenient lectores. Excussis enim *Univerſalibus*, fundamentum omnis humanæ cognitionis constituentibus, Cl. Auctor progreditur ad Propositiones primitivas, quarum naturam accuratius, quam quidem vulgo fieri solet, scrutatur; quibus peractis, reliquarum propositionum formationem & affectiones exquirat. Mirum sane est, alios, qui de simili argumento scripsere, in hanc philosophandi methodum non incidisse, quæ simplicitate maxima gaudet, & Geometriæ Euclidæ ab omnibus nævis liberæ superstructa est.

Conamen II. Logicam quantitatum, seu Arithmeticam in se continet, cujus usus in erudendis Theorematis Elem. II. Euclidis monstratur. Sed non opus est plura dicere de hoc opere, quod sese copia rerum contentarum, & eximia utilitate jamjam commendavit.

*DISPUTATIONES CHIRURGICAE SELE-
ctæ; collegit, edidit, præfatus est, ALBERTUS
HALLERUS. Tomus Tertius &
Quartus.*

Lausanne, 1755. 4 Alph. Fig. æn. 23. in 4.

Tantus est in hoc collectionum medicarum volumine scientiarum apparatus, ut nec breviter de singulis scribi, nec omnia uno missu exponi possint. Visum igitur nobis est, dissertationes, quæ nobilissimum Chirurgiæ, quod de herniis inferibitur, caput, nunc enucleare, cætera proxime exposituri.

LVIII.

Dissertatio medico-chirurgica de *Morbis a situ intestinorum præternaturali*, quam Præsidente D. POL. GOT. SCHA-

CHE-

C H E R O, tuebatur M. Got. Friderici, Lipsiæ II Maji
anno 1721.

Intestina aliquando secundum naturam ex sede sua naturali dimoventur. Hoc accidit gravidis, quarum uterus, sub graviditatis complemento, excrecente ad umbilicum usque matrice, omnem tenuium intestinorum apparatus in utrumque latus compellit. Præterea situs tubi alimentosi mutatus non semper noxius est, & præcipue colon a sinistris haud raro in flexuosos gyros, penes haud paucos, veluti post eorum fata compertum est, sine ullo incommodo agitur. Inter morbos intestinorum, a mutato eorundem situ natos, primus est *intus susceptio*, seu *Ileus*. Hujus originem ex PEYERO, de usu glandularum intestinalium, Auctor in rana ostendit, cujus intestina laecessita acu, motu peristaltico in contrarium procedente, facile invicem suscipiuntur. Morbosa isthæc intestini-nnis ab altero facta deglutitio, vario modo accidit. Tenuia ad invicem subeunt, & vel superior pars inferiorem, vel hæc illam absorbet. Si inferior pars intestini suscipitur a superiori, facile extricatur error, pondere specifico medicamentorum, Mercurii præsertim cum oleo epoti, globulorumque plumbeorum: si autem superior pars descendit in inferiorem, omne medicamentum ponderosum non potest non morbum augere. Deinde & coli primordium absorptum ab ileo finiente, atque ipsum quoque Colon in se ipsum susceptum fuisse, observatur. Proponitur in gravi malo, omnem medicamentorum usum eludente, *Sectio Barbettiana*, vulnus scilicet musculorum super locum, cui invaginatum intestinum subest. Accedunt Icones, exponentes statum intestinorum ex vulnere abdominalis pendentium.

LIX.

Disseratio medico-chirurgica, de *ἐντεροπνευσολῆ*, seu *intestinorum compressione*, quam tuebatur I. H. Lavater, Tigurinus, Basiliæ 18 Septembris 1672.

Tam vario græcæ eruditionis apparatu ornata, quam observatorum copia clara est hæc dissertatio, quæ impedimenta

excernendis ex alvo purgamentis per intestinorum compressionem posita, explicat, & media proponit. Sanis intestina premuntur, si foetu gravidus est uterus, si pinguedo luxuriat. Aegrotis hoc frequentius accidit, ex tumore vicino; ex situ intestini mutato; ex aquis intra cavum abdominis collectis: distenduntur intestina tenuia, cum faex per crassa procedere nequit. Experimentum in cane captum est, cui, cum, filo subducto, ligatum colon esset, disruptus finis Ilei est. Adnexæ sunt brevès sententiæ varii argumenti: Empyema cauteriis sanandum est: de apostemate mesenterii extra ventrem pendulo, pungendo, excindendo: Anevrysmata cauteriis sanantur potentialibus: Exostofin trepanon sanat: Ulcera serpentia ligatura frequente desiccantur.

LX.

Dissertatio medico-chirurgica de Oscheoentero & Bubonocoele, Helvetiæ incolis frequentibus, quam palam tuebatur Io. Henr. Freytag, Tigurinus. Argentorati die 6 Maji 1721.

De herniis in genere cum multa erudite proponuntur, tum maxime modus varius, quo per Helvetiam hernias sanant, proponitur. Namque & vulgatissimam illam, quæ exciso una testiculo, celebratur, Helveti exercent; & eam, quæ annulo aureo vel plumbeo in vulnus demisso perficitur, in usu habent: frequentior tamen est ea, quæ recentior est, qua, inciso sacco, intestinum includente, eundemque subligando, intestinum reprimunt. Demum quoque moris est, sanare feminas hernia adfectas filo cerato, tenui, vel alio, per musculos dissectos transducto, quo peritonæi processum arctius semper atque arctius perfigendo adstringunt, donec vulnus coeat. Damnatur merito prior methodus, utpote inhonestæ & virilitatem demens, & plebejæ, & sine ratione institutæ ab ignorantibus; siquidem non opus est testiculum excindere sanaturis hernias, quandoquidem vasa spermatica a sacco hernioso per septum sunt discreta, ita ut hic excecari, illis manentibus, omnino possit.

LXI.

Dissertatio medico-chirurgica de *Hernia incarcerata, nova encheiresi extricata*, quam Præsidi ELIA CAMERARIO, tuebatur B. D. Mauchart, Tubingæ die 7 Ianuar. 1722.

Elapsam, per annuli inguinalis hiatum, intestinorum, vel omenti, vel utrorumque partem, in isthoc, per quod exiverunt, ostio detineri, comprimi, & pressu strangulari, omnique humorum circuitu privari, notum est. Igitur subito ex quo hoc ita factum est, gangræna oboritur. Adhærere intestinum, quod elapsum est, & peritonæo accrescere, morbi quidem longitudinem & perennitatem, ac difficilem repositionem, nullum tamen affert periculum: proxima vero ab accretione, ad herniam incarceratam, exinde natam, via est. Hac faecum & flatuum ad anum iter intercipitur, efficiturque, ut faex superiora repetat, & vomitu ejiciatur. Potest hoc ipsum elapsæ omenti particulæ similiter accidere, ut pressu emoriatur, sive illud solum, sive una cum intestino in sacco hernioso contineatur. Hic, quo vetustior & laxior est, & quo plura intestina in se recipit, & quando angustum una annuli ostium est, eo plus metuitur, ne intestinum elapsum stranguletur. Minus autem subest, ne hoc fiat, periculi, quod annulus uterque, tam qui ab externo, quam qui ab interno musculo abdominis obliquo describitur, late patet, & intestina faciliter ab amplo hiatu recipiuntur. Dilatandus igitur annulus-vulnere est, & omnia perficienda, quæ ab herniotomis expediri notum est.

LXII.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidi M. P. ROUSSIN DE MONTABOVRG M. Doctore, tuebatur C. F. Boutigni Despreaux, sub hac verborum serie: An in herniis intestinalibus, etiam cognita intestini prolapsi læsione, operatio celebranda? Parisiis 6 Februarii 1742.

Accidit quandoque, ut intestinum in sacco suo, qui peritonæi expansi sinus est, pressum, strangulatum, gangræna

tentatum, atque abinde ruptum fuit, ut dubius hæreat medicus, debeatne sub isthac desperatione tentare incisionem, aperire saccum, portionem putridam intestini a mesenterio solvere, fæces effusas & alia putrida liquamina emittere, & sperare ut talis æger servetur. Fieri hoc oportere statuitur, modus docetur, exemplis, in quibus hoc feliciter ab artificibus effectum fuit. Ipse Auctor sanationem a se præstitam describit: ostendebat herniæ tumor mollis, cum phlyctænis super tumorem nascentibus, subesse rupturam intestini. Igitur incisus locus est, apertura, in sponte rupto intestino, copiosas eructabat fæces, quibus emissis, anulo vero dilatato, portio intestini sana & superior, ad musculum obliquum externum iuxta leges vulnerum glutinata est, servato ostio, ac ano aliquo veluti artificiali facto, ut fæces exirent, donec natura defectum substantiæ, conglutinata musculi parte, farricret, hiatus clauderet, efficeretque, ut fæces solitam viam repeterent.

LXIII.

Prolusio invitatoria, in qua de *Entero-Epiplooele* agebat D.
I. C. GVINZIUS. Lipsiæ 4 Martii 1746.

Quando intestinum in herniam descendit, durior tumor est, quam esse solet ubi epiploon descendit, tunc enim contactus est mollior. Fallax tamen hoc signum est, quandoquidem etiam epiploï solius descendentes volumen, haud raro rotunditate & aliqua duritie, quando scilicet inflammatio integumenta auxit, æstimari potest. Saccus herniam comprehendens peritonæi elongati sinus est, cuius duæ partes sunt, *externa cellulosa, interna membranæa*, quæ ipsum peritonæum rectius dicitur. Sunt igitur sacci herniarum similiter duo. Qui plures esse asserunt, ad id respiciunt, quod cellulosa peritonæi elongati tunica, expansis, quæ eandem faciunt laminis, in bursas aliquas, vitioso humore turgidas, explicetur. Sunt qui tendinem obliqui externi similiter in saccum efformari

mari dicunt: ast hoc fieri omnino nequit. Epiplioi, quodsi illud vel solum, vel una cum intestino descendit, singularis & iudiciosa debet esse exislimatio, ut ne illud, cum saccus herniæ inciditur, vulneretur, & ne, cum iam vitiosum est, reponatur, sed ante repositionem explicetur, atque eius rugæ, in quas, cum descendret, convolvebatur, penitus deleantur. Damnatur ligatura, satisque esse, quod subsecetur id, quod putridum est, dicitur; hæmorrhagia tanta exinde haud futura, quæ deligationem necessariam efficere possit.

LXIV.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidi M. I. FR. LE CHAT de la SOVRDIERE M. D. tuebatur Ioa. Jac. Messence, sub hac verborum serie: *An chirurgicæ herniarum curationi musculorum sternomastoideorum tensio noceat?* Parisiis 29 Februarii 1748.

Sub illo tempore, quo annulus herniæ inciditur, ob erroris facilitatem, immobilis, quantum potest, æger præstandus est, oportetque ministros abdomen fulcire manibus, ut motus musculorum in ventre sit minimus. Thorax quoque minimam respirationem exercere, & animam continere æger debet, & caput quoque immotum servatur: quod, quam ob rem consultum sit facere, illud in causa est, quoniam capitis motum, agentibus eius musculis sternomastoideis, sequitur thoracis, hinc ventris agitatio. Horum igitur musculorum anatomicæ, cum usu eorundem, describitur.

LXV.

Dissertatio medico-chirurgica de *Entero-oscheotele, antiqua restitutione sacci herniosi feliciter peracta, absque bracherio & sectiõne curata*, quam Præsidi MAT. GEORG. PFANNIO P. P. tuebatur I. B. SCHOLLER, Baruthinus. Erlangæ 7 Maji 1748.

Her-

Herniam, quæ vetusta est, sine sectione ita revolvi in abdomen posse, ut, cum iam proventus ætate homo est, illa sine bracherio, sponte intra abdomen contineatur, rarum est; atque id quoque novum est, saccum ipsum una reponi posse, ut nullum eius porro vestigium supersit: namque consultum ubique haud est, illam peritonæi partem, quæ elapsam intestini portionem circumit, penitus ad ventrem adigi, siquidem vitiosa eius pinguedo, ubi revolvitur ad ventrem, ægro minatur interitum, & volumen quoque hoc fieri impedit. Interea tamen ita factum esse, ut saccus herniosus veteris herniæ, sponte, & prorsus quidem fuerit deletus, describitur: siquidem æger, cui antea morbus acutus pinguedinem absumferat, contracto nunc in se sacco, ita elapsa ante intestina occultabat, ut sine bracherio sua obire munia deinde posset.

LXVI.

Dissertatio chirurgica de Epiploo-enterocele crurali incarcerata, sphacelata, cum deperditione notabili substantiæ intestini sponte separati, feliciter curata, alvo naturali restituta, quam Præsidi BURCH. DAVID. MAVCHART P. P. tuebatur Philip. Sigism. Palm, Schorndorfienfis. Tubingæ, 20 Mart. 1748.

Singulare exemplum portionis intestinorum, sub hernia incarcerata, per gangrænam absumptæ, & sectione sanatæ, sistitur, licet tubus alimentosus, ad longitudinem duorum pedum, putredine corruptus esset. Inciso enim tumore herniæ, quem maturius aperire chirurgus voluerat, quo minus autem hoc efficeret, morositate ægri, veluti in similibus casibus fieri solet, detinebatur, sanies cum merda effluxit, totoque mesenterio intestinum secessit. Igitur superiore eius parte in vulnus adducta, anus arte excitatus est, per quem materies diu flueret, & hoc novo ostio per totam vitam fluxura videretur: attamen vis naturæ superior morbo, inconstantem hanc viam clausit, iussitque inquinamenta per ordinarias vias sece-

secedere. Renascebatur quidem sub cicatrice novus faculentæ materiæ cumulus, hinc novus dolor, nova symptomata, ruptura nova: at demum intestino penitus ad vulnus externum glutinato, vetus via constans mansit ac perpetua.

LXVII.

Dissertatio chirurgica de *Exomphalo inflammato, exulcerato, & postea consolidato*, quam Præfide D. D. HERM. ERID. TEICHMEYER tuebatur S. Fr. Creiling, Tubingensis. Ienæ 28. April. 1738.

Argumentum prioris dissertationis, cum illo præsentis, si aliquas circumstantias singulares demas, coincidit. Namque hernia sub umbilico, in quem intestini ieiuni portio infusa fuerat similiter, ab initio strangulata, mox per gangranam soluta fuit, quæ ovali magnitudine partem de intestino voraverat. Abscessus scilicet lege tumor ruptus fuit, potuitque, ablata intestini parte putrida, sana eius pars repelli in sedem suam, & locus cicatrice claudi. Id quod mira arte effectum in præsentis casu fuit, ut virgo nobilis liberrimum ab illo tempore sæcum & flatuum iter adimpetraret. Magna sane herniarum umbilicalium sanandarum difficultas non potest esse: namque difficulter, ob lineæ albæ tendinam, dilatatur aut finditur anulus umbilicalis, cumque locus haud quiescit, difficulter quoque consolidatur, oportet præterea rationem habere omenti, ne illud vel vulneretur, vel ad vulnus glutinetur, siquidem, si hoc ita contingat, non potest non ventriculus, cuius veluti frænum epiploon est, male haberi, ut se ab illo tempore penitus in se contrahere, suoque officio erga alimenta fungi nequeat.

LXVIII.

Dissertatio chirurgica de *Hernia ventrali*, quam tuebatur Beat. Ignat. la Chauffe, Bruntrutanus-Rauracus. Argentorati. 29. Octobris 1746.

F

Her.

Hernia ventralis inter rariores est, a veteribus sine dubio visa, sed non perspecta aut descripta; eam intestinum excitat, postquam illud de sede sua, per fibrarum musculi transversii interstitia erupit, & una cum omento expulsam ita fuit, ut peritonæum in tumorem attollatur, maiorem, minorem, unum, plures. Musculus scilicet transversus passim, maxime prope ad costas & ilei marginem, debilis est, & fibrarum strata laxa habet, quibus divisis vel ruptis fiunt herniæ ventrales, sub reliquis duobus musculis, obliquo externo ac interno occultatæ. Si sua sponte fiunt, sacculus peritonæi integer manet, sub quo, veluti in reliquis herniis, moles intestinum latet. Quodsi autem ex vulnere pervadente triplex musculorum abdominis stratum, hiatus ille natus fuit: si vulnus istud una peritonæum læsit, atque ex cicatrice male obfirmata hernia nata est: tunc vero sacculus intestina claudens adest nullus, & nuda sub musculis, una cum epiplooo, intestina iacent, possuntque illa, strangulata, gangrænam contrahere, cuius avertendæ studio tumorem incidere, intestina reponere & recte ordinare, epiploon desuper explicare, eius rugas penitus delere, & omnia ad leges herniotomiæ communes efficere oportet, nisi quod, cum sacculus ruptus est, opus sit exercere gastroraphiam, & omnes musculos, ipsumque peritonæum, futura comprehendere.

LXIX.

Dissertatio medico-chirurgica, de *Hernia ventriculi*, quam tuebatur *Petrus Kirschbaum*, Nentershusanus. Argentorati, 25. Septembris anno 1749.

Non tantum errores intestinum abdominis, postquam illa de sede sua versus cutem recesserunt, hernias appellant, sed & illos, quando viscus aliquod ventris ad superiora recedit, & in thoracem provolvitur. Fit igitur, ut diaphragma in illis locis, quibus vel oesophagum vel aortam admittit, fissum, viam pandat, qua possit ventriculus thoracem introire,

troire, inque illo aliqua parte occultari. Hoc herniam ventriculi vocant, rarum sane morbum, & insanabilem, aliquando derepente lethiferum. Possunt autem vel diaphragmatis appendices, vel muscoli ejus, qua parte oesophagum descendentem ambiunt, eo usque dirimi, ut volumini ventriculi recipiendo satis pateant, si quando vomitu acriori, vel tussi asperiori, organon istud vehementer distentum fuit. Longus ille morbus esse potest, qui ægrum statim haud jugulat, sed illum difficili deglutitione & asthma sensim conficit. Diu autem superesse nequeunt, quibus ex vulnere diaphragma ita patet, ut ventriculum, & veluti observatum fuit, aliquando colon & intestinorum partem admittat, atque illa viscera ad thoracem procedere sinat. Tale vulnus describit *Bohnus*, in renunciatione vulnerum lethalium, quod ab illapsis abdominis visceribus clausum, & eventus mortifer hoc ipso ad tempus dilatus fuit. Potest etiam ventriculus ad exteriora labi, quodsi muscoli abdominales vulnere patent in illo loco, qui ventriculo a sinisterioribus respondet. Si ventriculum in pectus prorupisse suspicio est, aut nullum erit auxilium, aut hoc unicum est, Mercurio vivo deglutito gravare stomachum, illumque hoc modo in pristinam suam sedem compellere.

LXX.

Dissertatio medico-chirurgica de *Hernia incarcerata, suppurata, saepe non lethali*, quam Præsidi D. D. LAURENTIO HEISTERO, tuebatur *Ioa. Adolph. Gladbach*, Moeno-Francofurtensis. Helmstadii 21 Martii 1738.

Abcessus lege rumpitur intestini pars, quæ sub inguine, intra herniam latet, & a stricture annuli strangulatur. Namque, si quando viam stercoreibus ac flatibus pandere ars haud potest, atque vel metus, vel pudor, chirurgi maturum auxilium repudiavit, efficitur tandem, ut tensum a stercoreibus

bus intestinum, inflammatumque, sua sub cute effundat sterco-
ra. Tunc mollescit tumor, dolores aliquantulum remit-
tunt, in cute major inflammatio est, mox illa phlyctænas
accipit, & vel sponte rumpitur, vel inciditur, effluente ster-
core; novoque & veluti artificiali ano nunc elaborato, qui in-
testinorum purgamenta ejiciat. Igitur educendum intestinum,
ejusque pars omnis, quam gangræna devoravit, eximenda est,
ut ulcere, si vires ægroti sufficiunt, sensim purgato, intesti-
num cicatrice claudatur. Aliquando, non quidem intesti-
num totum in herniam descendit, sed illud in appendices elon-
gatur, ac veluti varicosum redditur, & saccum format, quem
hernia recipit. In isthoc igitur diverticulo faex moram ne-
ctens, putredine oborta, devorat canalem, eundemque pertun-
dit; adjicitur icon, qui intestini in ejusmodi appendicem elon-
gati schema sistit.

LXXI.

Dissertatio chirurgica de *Hernia Crurali*, quam tuebatur *Daniel Koch*, Crucenaco-Palatinus. Heidelbergæ 5 Sept.
1726.

Effunduntur etiam intestina in illum locum, per quem vasa
cruralia feruntur. Hoc morbi genus herniam cruralem
appellant. Est enim inter musculos sub inguine sinus pin-
guedine refertus, & satis patens, qui notabilem intestinorum
molem in se recipere possit. Isthæc hernia, præter commu-
nes herniarum affectiones, singularibus quibusdam momen-
tis, ad quæ animus advertendus est, conspicua est. Nam-
que subeunt intestina illum annulum, qui partim a muscoli
obliqui externi tendine & ligamento Poupartii, partim a levi
sinuositate insculpta ossi ilium describitur, & per quem antea
nominata vasa cruralia descendunt ad femur. Deinde & hoc
notandum est, quatenus saccus herniosus hanc herniam com-
prehendens, ex sola peritonæi membrana sit contextus, tela
autem peritonæi altera, utpote quæ in anulum inguinalem peni-

penitus progressa est, hic deficiat. Denique & gravius hoc malum est reliquis, quandoquidem ob arteriæ cruralis ramum æternum, non nisi magna cum providentia faccus herniam continens inciditur, si quando strangulatum intestinum fuit, & hernia cruralis incarcerata cruentam sanationem postulat.

LXXII.

Differtatio medico-chirurgica, de *Hernia vesicæ urinariæ*, quam Præfide D. IOANNE SALZMANN, tuebatur *Iocn. Petrus Divoux*, Colmaria-Allatus. Argentorati 12 Augusti 1732.

Vesica, quæ urinam recipit, etiamsi variis & validis ligamentis firmata est, loco tamen suo stabilis haud manet, sed ex sede sua depellitur, & ad exteriora procedit. Per anulum scilicet inguinalem, eodem, quo intestina, loco, quandoque elabitur, fitque tumor, quem intestinalem herniam esse putares, nisi id esset, quod nec ventris adsint dolores, nec alvus moveri desinat, nec murmura intra dolorem percipiuntur; sed adsit micturities, & impedimentum lotii, quod, presso hæc tumore, fluit liberalius. Cystocelen hunc morbum vocant, in quo istud quoque singulare est, quod viscus elapsum nullo comprehendatur sacco, utpote cum extra peritonæi ponatur limites. Observatum quoque est in feminis, vesicam in sinum pudoris descendere. Anceps morbus est, quem ferrum haud sanat, omnium minime si vetus malum est.

LXXIII.

CHRISTOPH. HENR. PAPAN, Physici Goettingensis, Epistola ad illustrissimum Virum, Alb. de Haller, de *stupenda hernia dorsali*.

Singulari aliqua via intestinalis tubus sese ad exteriora profudit in femina, cujus morbus oppido rarus hic describitur.

bitur. Tumor apparuit in illa, cum eam subitanea morte ereptam auctor incideret, a posterioribus, atque ab ano ad furas propendebat. Hoc inciso, reperta fuerunt intestina tenuia fere omnia, una cum mesaræo, cumque coli parte, de ventre effluxisse, ita ut abdomen contractum esset atque exinanitum, & ventriculus ex sede sua dimotus ad perpendicularum sisteretur. Proinde herniam hanc dorsalem dici oportuit. An peritonæum una e ductum fuerit, & intestina effusa in aliquo sacco delituérint, non liquet. Elapsa autem intestina per foramen fuerant illud, quod in pelvi oblongum dicitur, atque inter hoc & ligamentum ischiadicum sacrum defluerunt.

LXXIV.

IOANNIS CHRISTOPHORI POHLII, Medicinæ Professoris,
de *Herniis Et Speciatim Sarcocèle*, Programma, Lipsiæ
anno 1739.

Falso hernias appellant tumores illos, qui sub inguine virorum intra testiculi nascuntur tunicas; namque intestinorum intra illos nihil est, & cætera herniarum verarum momenta tanto distant spatio, ut nec leviter quidem docti circa discrimen statuendum hæere possint. Interea nomen durat, ut, qui cremasteri testiculi musculo innascitur, vel ex indurato testiculo ipso crescit tumor, *Sarcocèle* & *hernia carnosæ*, aqua autem intra vaginalem ejus tunicam collecta *hydrocèle* & *hernia aquosa* appellentur. Mala scilicet caro circa testem luxurians, sensim aucta, scrotum replet, cujus causa mox violenta, mox spontanea est, & plerumque venerea. Salvus æger est, & masculæ partis jactura vitam lucratur, quodsi infra annulum morbus subsistit; grave autem malum est, si altius serpit, & per vasa spermatica ad ventrem excurrit, namque tunc nec ferrum auxilio esse potest.

LXXV.

Dissertatio medico-chirurgica de *Hydrocèle*, quam Præfide D.
D. LAUR.

D. LAVR. HEISTERO, tuebatur *Martin. Arnold. Butzer,*
Embdanensis: Helmstadii 30 Decembris anno 1743.

Aqua vel in cellulis scroti colligitur, quod hydropem scroti dicunt, vel circa testiculum ipsum effunditur, quod hydrocele est: hanc tactu & visu facile dignoscimus. Nec novum est, circa intestinum, quod elapsum de ventre est, ex transfudante sero, effusam aquam esse, ut adsit *hydroenterocele*. Illud autem mali genus præcipue hydrocelen appellant, si quando ex ruptis vasis lymphaticis, vasa spermatica comitantibus, humor prorumpit. Tumor ad imum est testem, nihilque intus est, quod intestini descensum notare possit, nec alvus obstipatur; præterea, si scrotum, maxime cum infans est, aut tenuis homo, lumini objicis, transparet folliculus; quibus signis aquam subesse intelligi potest. Nec tamen tumor semper diaphanus est, siquidem & ichor sanguinolentus, quod *Paulus* observavit, quandoque subest. Potest etiam id evenire, ut caro mala humori juncta sit, quod hydro-sarcocelen dicunt. Educendus igitur est humor, si discuti nequit, idque vel punctura, vel vulnere, vel setaceo.

LXXVI.

Dissertatio medico-chirurgica de *Sarcocèle*, quam Præsidi D.
D. LAVR. HEISTER, tuebatur *Christian. Daniel Heise,*
Obisfelda-Magdeburgensis. Helmstadii, 15 Junii anno 1754.

Servari nequit æger, si quando testiculus, a mala carne in tumorem subinde majorem exurgit. Namque, ne gangræna oboriat, metus est. Quam ob causam, si vasa cætera spermatica sana sunt, excindendum est vitiatum organon. Qua methodo istud efficiendum sit, docetur exemplis. Æger immotus præstatur, vena illi ante secta; tum inciditur scrotum, minori metu, quam ubi hernia secanda est, siquidem, quod lædi haud debeat, nihil subest. Liberatur ab
adhæ-

adhæſione teſtis, parcendo vaſis, quæ ſeptum ſcreti tranſcurrunt. Subter vaſa ſpermatice, propius ad annulum inguinis, ſubdueto atque etiam tranſvecto filo cerato duplici, nodus figitur, interpoſito ſpleniolo, quo nodus firmiter teneat. Subſecatur ſcalpello vel forfice teſtis. Impletur ſcrotum filis carptis, atque de illo quoque cutis luxurians abſcinditur. Cætera ut vulnus ſanantur,

LXXVII.

CAROLI FRIDER. KALTSCHMID, Programma, de neceſſitate extirpandi hernias ſpurias majores, imprimis Hydroceleum & Sarcoceleum, vel Hydroſarcoceleum. Ienæ, 19 Octobris anno 1749.

Etiamſi Hydrocelen punctura, vulnere, ſetone ſanari poſſe, ſi recens & ab inſonte cauſa provenit, dictum fuit: ſupervacaneus tamen labor eſt ille, ſi vetus eſt morbus, & qui aliquoties jam reverſus fuit. Ideoque ferro medendum, eaque ipſa, quæ jam adducta fuit teſtem excindendi methodus, locum invenit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCCLVII.

*DISPUTATIONES CHIRURGICÆ SELE-
ctæ; collegit, edidit, præfatus est, ALBERTUS
HALLERUS. Tomus Tertius &
Quartus.*

Lausanne, 1755. 4 Alph. Fig. æn. 23. in 4.

LXXVIII.

Dissertatio medico-chirurgica, de *neccessaria in præternaturali
partu instrumentorum applicatione*, quam tuebatur *Io.
Andreas Deisch*, Augustanus. Argentorati 9 Aug. 1740.

Pelvi mulieris descripta, quantæ utilitatis sit ejus diversas partes nosse, eamque notitiam ad artem chirurgicam applicare, ostenditur, & impedimentum a pelvi gravidæ male ordinata varium explicatur. Hinc, uteri naturali & vitioso schemate, una cum secundinarum statu naturali & morbofo expositis, foetus mortuus, quibus signis pro defuncto habendus sit, ad examen revocatur. Mox de imminuendo eius capitis volumine per instrumenta, quibus fonticulus aperitur, verba fiunt, quo hamulus major intra calvariam admitti, ibidemque firmari possit, id quod tunc maxime efficiendum est, si quando caput foetus aquis tumet, quod morbi genus hydrocephalon dicunt. Adduntur alia instrumenta, quibus thorax, si quando brachium propendet, & educi nequit, aperiendus, & corporis volumen hoc ipso, imminuendum est.

G

LXXIX.

LXXIX.

Dissertatio medico-chirurgica, *de non differenda secundinarum adhaerentium extractione*, quam Præside D. D. IO. CASPARO VUCHERO, tuebatur Io. Valentin. Hartmannst., Lipsiensis. Lipsiæ d. 23. Decembr. 1735.

Expertissimus in arte chirurgica, maxime in illa, quæ natiuitatem foetus procurat, Auctor, Lipsiensium medicorum decus, cui hoc ipso parentandum est, quandoquidem eundem maturius nobis fata eripuerunt, artis obstetriciæ frequenti exercitio edoctus, secundinas, etiamsi adhærentes sint, subito educendas esse, rationibus evicit. Hoc unicum largitus est, relinquendas eas esse, si abortus tenerior emissus est, utpote cum ostium matricis manum tunc admittere haud possit; arbitratus scilicet, placentulam tabo sensim solutam, sponte effluxuram. Quodsi autem adultior foetus est, qui suam reliquit placentam, nihil est quod detinere debet chirurgum, quo minus ostium uteri, etiam clausum, immixtis pedetentim digitis, veluti terebrando aperiat, manum inducat, & placentam deglubat: certo enim, nisi hoc ita factum est, puerperam perire oportet, vel hæmorrhagia diffluentem, si margo saltim placentiæ de fundo uteri recessit, vel febre putrida, si illa penitus adhæsit, absumendam.

LXXX.

PHIL. CONRAD. FABRICII Med. P. P. *Programma de foetus vivi extractione utero prolapsa*. Helmstad. 22 Novembr. 1748.

Quodsi id est, uterum gravidum elapsum & ex fede sua motum habere, si quando ostium matricis, cum proxima ejus parte, quæ minimum totius matricis segmentum est, descenderit, ampla scilicet satis femina, ut hoc ita fieri possit; largiendum est, elapso utero vivum foetum edi posse. Namque haud infrequens ille casus est, ut, deleta omni vagina, os parientis, cum bona matricis ipsius parte, emineat. Rarior tamen omnino casus est, qui hoc programme evolvitur: cum major uteri moles inter ossis ischium ramos delapsa, majorem non potuit non pariendi difficultatem facere.

LXXXI.

LXXXI.

Dissertatio chirurgica, de Capite infantis abrupto, variisque illud ex utero extrahendi modis, quam tuebatur Io. Carol. Voigt, Gieslensis. Gieslæ 6 Septembris anno 1743.

Etiam si Harvæus & Paræus volunt, ossa, quæ pelvim constituunt, divaricatis eorum ramis, & sychondrosi pubis laxata, satis amplam largiri posse viam, qua exire foetus etiam grandior possit: hoc tamen fieri a multis in dubium vocatum est, iamque a Clarissimo Auctore variis argumentis confutatur. Ideoque omni partui non potest non aliqua, etiam secundum naturam, quoniam ossa haud cedunt, obvenire difficultas, eo semper major majorque futura, quo plura foetui sese impedimenta objecerint, quæ vel ex obliquo uteri situ, vel ex infantis, maxime autem ejus capitis, volumine, vel suapte sponte, vel per morbum aucto, obvenire possunt. Igitur caput, si quando grandius, foetus autem pedibus educendus est, atque major in extractione vis adhibetur, laxatis vertebrarum colli & occipitis vinculis, abrumpitur, inque utero remanet, magno sane puerperarum, quibus hoc evenit, vitæ discrimine, tum maxime, si os matricis jam penitus clausum fuit. Traduntur igitur modi, quibus ejusmodi caput relictum, dilatato, si clausum est, matricis ostio, apprehendi educique possit ac debeat. Et primo quidem tentandum est, ut, inserto in os relictæ capitis digito, educi illud inermi manu possit; deinde tamen & instrumentis utendum, ad accipiendum, tenendum, extrahendum caput, commodis, quæ a *Gregoire*, *Anmand*, aliisque inventa sunt, & quæ Icone adjecta describuntur. Hoc tamen notatum velimus, uterum, veluti depictus est, sub ampullacea illa & æqualiter distenta specie, nunquam per naturam esse posse, si infans educus eo est, ut solum caput remanserit. Namque, id quod in Iconibus Operis Smelliani videre licet, matrix, in ratione, qua foetus exit, statim plicatur & corrugatur: quod scire oportet illos, qui vel secundinas, vel caput relictum sunt educuri.

LXXXII.

Dissertatio chirurgica, de rupto in partu utero, quam tuebatur

tur *Io. Frider. Behling*, Hoya-Hannoveranus. Altor-
fii 20 Decembris anno 1736.

Inter tristes casus, qui parturientibus evenire possunt, easque in extremum vitæ periculum adducunt, ille sine dubio est, qui in rupto consistit utero, si quando tanta foetus moles est, ut eam superare omnibus nixibus suis matrix nequeat, atque illa, ultra quam fibræ ferre possunt, tensa est. Non tamen aliter ejusmodi ruptura obvenire poterit, quam vel per externam illatam injuriam, veluti in hoc casu evenisse videtur; vel per vim putrescentis foetus mortui, qui, sub ista putrilaginosa evolutione, summam acquirunt parietes matricis ad crepaturam usque distendendi efficaciam, tum maxime, si hoc quoque accesserit, ut ipsa matrix ex gangrænosa molli- tie suam resistendi vim amiserit.

LXXXIII.

Dissertatio medico-chirurgica, *de rupto in partu utero*, quam tuebatur *Io. Jacob. Muller*, Helveto-Toggius. Basileæ 26 Martii 1745.

Etiam si uterus, sub summo suæ extensionis statu, de suo ro- bore & firmitate ac densitate nihil quidquam amittit; ut- pote quem ad emittendum foetum facultates habere oportet excellentes; quam ob rem, si diametrum parietis matris vacuæ cum illo gravidæ compares, non tantum nihil quidquam illi de suo volumine decessisse, immo vero illum ab humore cellulosos invadentium copia auctiorem redditum fuisse, clare perspicias: evenire tamen potest, veluti in hoc exemplo contigit, ut, sub insuperabilibus, quæ parturienti sese objiciunt resistentiis, & sub summa parietis contentione, aliqua in parte, ad quam totius nisus vis tendit, osculo scilicet uteri, ob ejus obliquitatem aperiri haud valente, paries uteri sensim extenuatus rumpatur. Hunc casum ab excellentissimo artis obstetriciæ Magistro, *Friedio*, recensitum, erudite Clarissimus auctor exponit.

LXXXIV.

LXXXIV.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præside IAC. BENIG. WINSLOW, tuebatur *Guill. Ruellan*, Dinannæus, sub hac verborum serie: *An ad servandam prae foetu matrem, obstetricium hamatile, minus anceps, Et aequè infons, quam ad servandum cum matre foetum sectio caesarea?* Parisiis 24 Iunii anno 1744.

An certo perituræ matri auxilium ferri debeat, occiso & per instrumenta educto foetu, quæstio ponderosa movetur, & tam eductio embryonis, ordinaria via, per hamos & uncus, quam nova via, per vulnus abdominis, mediante sectione caesarea, expenditur. Casus sane dispar est. Namque, ventrem vivæ matris incidenti fiducia est, & matrem & foetum servari: sed hamis utentî medico constitutum est foetum enecare, ut mater vivat. Quid hac de re sentiendum sit, decident Theologi.

LXXXV.

Dissertatio anatomico-chirurgica, *de novo artificio curandæ procidentiam uteri*, quam Præside ANDR. OTTOMAR GOELICKE, M.P.P. tuebatur *Io. Georg. Preunel*, Francos. ad Viadrum mens. Novembris 1710.

Utero adhuc intra vaginæ limites hærente, *descensus*, ejus autem ostio, ac parte ejus inferiore, extra sinum pudoris prominulo, *prolapsus* adesse perhibetur. Inverti uterum, ut, quod intus est, foris sit conspicuum, non nisi tunc probabile est, cum recens partus fuerit, & placenta fundo matricis tenaciter adhærens, fortiter adducta, sequacem uteri fundum una extulit. Falsa autem est uteri procidentia, quodsi vaginæ muliebris tunica rugosa, a ceteris tunicis separata, ex cuno propendet. Nec facile quisquam ex sapientibus chirurgis est, qui tumores ex vagina pendulos, ac sarcomata, pro uteri prolapsibus forte habere velit. Quodsi igitur fundus uteri ex ostio ejus prominat, qua ratione reponendus, inque sede sua persariis cavis firmandus sit, expositum ab Auctore Clarissimo

fuit, ostensiq̄ue una fuerunt modi, quibus, si forte, quod̄ prominet, gangræna tactum fuit, illud rescindi oporteat.

LXXXVI.

Dissertatio medico-chirurgica, *de prolapsu & inversione uteri, ejusque vaginae relaxatione*, quam Præside D. PHIL. ADOLPHO BOEHMERO, tuebatur *Frid. Benj. Wachter*, Nordhusia-Thuringus. Halæ 18 Junii anno 1745.

Paulo curiosius hoc negotium excussit Excellentissimus Auctor, quem in rebus physicis, ad uteri historiam pertinentibus, versatissimum esse, ejus scripta de hoc argumento in lucem emissa docent. Varios enim modos tumorum, qui elapso utero vulgo tribui solent, exposuit, & sub uno saltem casu vere inverti uterum posse, cum scilicet placenta uterina post partum adhærens validius adducta fuit, declaravit, pessosque adjecit in Icone, quibus, ad organon illud in sede sua obfirmandum, uti medentes possint.

LXXXVII.

Dissertatio medica, *de Uteri delapsu, suppressionis urinae, & subsequæ mortis causa*, quam Præside IOH. ADAM. CVLMO, tuebatur *Ioh. Eilhard. Reinick*. Gedani 24 Aprilis anno 1732.

Consentit Gravissimus auctor, non nisi per violentam placentæ adhærentis extractionem matricem inverti posse, cætera autem uteri prolapsus exempla, saltem vel descensum ostii uteri, ejusque eminentiam, vel laxatam vaginae muliebris tunicam ostendere. In hoc exemplo, uterus gravidus demissior, uti esse quarto gestationis mense solet, præterea etiam infelici, qui gravidæ evenerat, casu, e sede sua motus, occultaverat cervicem vesicæ, & urinarum iter penitus intercluserat, quo, non allato debito auxilio, mulierem fatis cedere oportuit, ischuria oppressam. Inventa vesica fuit ita extensa & dilatata, ut catheteris ministerio, viginti libræ lotii

ex

ex cadavere ducerentur, ipsius vesicæ pariete nihilo minus valido, im̄o validiore quam sanæ esse solet.

LXXXVIII.

Dissertatio medico-chirurgica, de *incontinentia urinae ex partu, globulis ligneis curanda*, quam Præside SIM. PAVLO HILSCHERO, tuebatur *Ioh. Dan. Mittelhaeuser*, Thuring. Thuring. Jenæ 4 Julii anno 1716.

Violenti partus effectus cum varii sunt, tum quoque urinae incontinentia inter illos numeratur: siquidem vel ipse foetus, vel manus obstetricis parum provida, laxare urethram feminae eousque potuit, ut illa lotio tenendo imposterum par haud esset, urinis, non tantum inhoneste, sed & nocenter effluentibus, & muliebria salsa adspergine subinde erodentibus. Nihil autem auxilii contra hoc malum, quam in machinis est, sphincterem vesicæ ita comprimere valentibus, ut lotia subsistant. Eiusmodi cum variae enarrantur, quæ ex pessariorum uterinorum sunt numero, tum globuli quoque laudantur lignei, cura inducti, inque vagina muliebri ita collocandi, ut partes teneras haud graviter offendant.

LXXXIX.

Dissertatio medico-chirurgica, de *Sarcomate e pudendo muliebri sectione sublato*, quam Præside ABRAH. VATERO M. P. tuebatur *Iac. Dan. Behrens*, Torgavienfis. Wittenbergæ mense April. anno 1728.

Vagina muliebris rugosa, si quando a substrata musculari recessit, atque humores mali in cellulas his interjectas ingressi fuerunt, vel sicubi glandula aliqua ex muciparis huic organo interjacentibus intumuit, nascuntur Sarcomata, quæ, cum de muliebribus propendent, matricis prolapsum adesse persuadere multis poterunt, poteruntque videri matricis exactæ fuisse, cum tumor saltem aliquis ex grandioribus ablatu esset. Præsens casus sistit Sarcoma ad gangrænam vergens, quod

quod experiente manu, subductis autem filis, feliciter e medio ablatum, sine ullo gravioris hæmorrhagiæ discrimine, fuit.

X C.

10. FRID. CRELLII Programma, de Tumore fundo uteri externe adhaerente, Wittembergæ die 5 Junii 1739.

Ejusmodi, de quibus antecedens dissertatio mentionem fecerat, tumoribus, auxilium parari potest; ceteri, si qui per interiores uteri locos, & intimos hujus visceris recessus eveniunt, vel ignorantur, vel, etiamsi cogniti essent, omne eludunt auxilium. Horum autem quamplurimos, in sectis feminarum cadaveribus observatos, atque majorem partem ex ovariis distentis natos, adduxit Auctor, suamque his subnectit observationem, de tumore aliquo cristam gallinæ capitis referente, qui ex uteri fundo, qua parte ille abdomen respicit, excreverat. Adduntur aliqua de vesiculis lymphæ turgidis, ad uteri ostium internum reperiendis, quas Nabothus pro novo ovario venditaverat.

X C I.

Dissertatio medico-chirurgica, de polypo post febrem epidemiam ex utero egresso, quam Præsidi ABRAHAMO VATERO P. P. tuebatur Casparus Schunckius, Flensburgo-Cimber. Wittembergæ 29 Mæi 1739.

Nascuntur etiam tumores intra matricis cavum, & ex ejus pariete interno propullulant, hinc uteros sane immani mole distendunt. Hos, molas carneas, & Sarcomata appellant. Hæc ubi adoleverunt, effractis ostii uterini interni repagulis, haud raro erumpunt, ut uterus prolapsus ipse fuisse videatur. Nec infrequens hoc mali genus est. Ast hoc apprimè rarum est, veluti in hoc casu, sub febris malignæ fervoribus, tumorem longiusculum, qui ex matrice & ostio uteri externo propenderet, subito enatum fuisse, sine latitudine gracilem & longum polypum matricis dici, nihil est quod impedit; quales mox ex residua placentula abortus cujusdam, mox sponte natos,

tos, *Ruyfchius* observavit. Repositus ille tumor sponte disparuit, nec ferro resectus est: cujus consilii ratio redditur.

XCII.

Quæ Tomi quarti initium, partis autem quartæ continuationem sistit.

Dissertatio medico-chirurgica, *sistens observationes rarissimas, generationem calculorum in corpore humano illustrantes,* quam Præsido D. ABRAH. VATERO, tuebatur *Chr. Ant. Ziegenhorn*, Mittav. Curonus. Wittembergæ 19 Iulii 1726.

Quatuor singulares, de calculorum genesi & situ, observationes in hoc libello continentur. *Prima* sistit calculos vesicæ urinariæ, velamini membranæ involutos, & superficiæ vesicæ interiori affixos. Fieri hoc frequenter solet, estque summa calamitas, ante lithotomiam curiosius haud investigasse, sitne calculus liber, an vero, veluti in hoc casu, vesicæ adnatus habeatur. Irrita enim est operatio, si calculus adhæserit: evulsus enim, certam ei, qui sectus fuit, mortem afferet. *Alteræ* observatio sistit efficacem aquarum Pyrmontanarum, in depellendis calculis renalibus, usum, eumque promptum. Namque eum æger calculos plures impetuosius pepulisset, vulneratas urinarum vias, ut sanguinem mingeret, exinde habuit; deinde illi ulcus in vesica natum est. *Tertia* agit de calculis vesicæ felleæ sede rejectis: & *quarta* demum calculi in bursa Castoris reperti historiam sistit.

XCIII.

Dissertatio medico-chirurgica, *de calculis in locis inusitatis natis, & per vias insolitas exclusis,* quam Præsido D. ABRAH. VATERO P. P. tuebatur *Io. Aug. Schulze*, Freibergæ-Hermandurus. Wittembergæ 30 Maji 1741.

Vix locus est, in quo calculi haud nascantur. In vesica *bili-fera, urinaria*, inque omnibus urinæ viis, hinc intra
H ven-

ventriculum animantium eorum, quæ ægagropilas nutriunt, inque tubo alimentoso compingi dura corpora, & ex aggregata sensim terra calcaria calculos gigni, frequens est. Sed nec exempla defunt lapillorum in corde, pulmonibus, & venarum majorum ostiis, nascentium, quæ allegantur tanta cum cura, & id, quod fabulam sapit, tanto studio ab historica veritate dirimitur, ut theoriæ physicæ de calculi origine, hujus elegantis libelli lectione, magna lux non possit non accendi.

XCIV.

Dissertatio medico-chirurgica, de *sectione & felici curatione calculi vesicæ exulceratæ adhaerentis*, quam Præside HERM. FRIDER. TEICHMEYERO, tuebatur *Paulus Philip. Scheler*, Coburgensis. Ienæ 9 Maji 1738.

Uti antiquissima est calculum de vesica pueri educendi ratio, ita tamen haud liquet, an illa veterum Celsiana dicta methodus ea fuerit, qua bulbus urethræ inciditur; ut potius, si Celsum legas, haud obscurum sit, illos perinæum prope ad urethræ bulbum incidisse, & calculum ex vulnere, minimo instrumentorum apparatu, & solius discipuli ministerio, eduxisse. Hanc methodum feliciter executus est Auctor, inciditque puero locum, qui prope ad tuber ischii sinistri est, inter musculos transversalem, acceleratorem, & bulboavernosum, medius; utpote in quo, nec de viis feminalibus incidentis, nec de magnis sanguineis vasis destruendis, metus est. Nec detineri sese a negotio suo semel suscepto passus est artifex, etiamsi, immisso in anum pueri digito, expressa per urethram purulenta materies, abscessum subesse notaret. Extraxit tamen calculum hamulo, sivitque urinam aliquamdiu per vulnus effluere, donec illud sensim clausum, liberam ordinariam lotiis viam esse permetteret.

XCV.

Dissertatio medico-chirurgica, de *insolita calculi ingentis per scrotum exclusione*, quam tuebatur *Ioh. Guil. Frid. Iahn*, Avenf. Hermundur. Vitembergæ 2 Oct. anno 1750.

Cal-

Calculi, cum ad vesicæ cervicem accreverunt, lento attritu sibi ipsis viam, qua exire possint, parant sæpissime, & illis in perinæo nascens abscessus pro medicina est, siquidem pus ex attritu calculi nascens sensim perrumpit eundem locum prope ad tuber alterutrum ischii, in quo ars naturam imitata, per vulnus calculos extrahit. Abscessus talis sponte ruptus in puero, effudit in scroti caveam calculum insignem, & natura, chirurgi auxiliatrices manus altero die præbere volentis, industriam prævertit. Hoc sæpius ita factum esse, per similes ex fide dignis autoribus excerptas historias commonstratur, & brevis de variis calculum secandi modis commentatio adjicitur.

XCVI.

Dissertatio medico-chirurgica, de Calculo vesicæ urinariæ in urethram impulsio, Et singulari encheiresi absque sectione exempto, quam palam tuebatur *Carolus Daniel Fischer*, Kesmarkio-Hungarus. Erfordiæ 17 Augusti, anno 1744.

Singularis est historia, non tam objecti ratione, siquidem calculi in urethram protrusi, & in ea hærentes, ac contumacem urinæ obstructionem afferentes, visuntur frequentius; quam potius auxilii intuitu, quod feliciter & inventum & expeditum, educendi ejusmodi calculi causa, fuit. Namque, cum calculus ipse ad usque urethræ caput, ubi angustissima solet esse urinarum fistula, progressus esset, inque illo glandis isthmo hæreret, liberari autem nec flatu, nec injectionibus, nec suctione posset, nollet artifex urethram vulnerare: de terebra cogitavit, quam in simili casu per cannulam ferream in urethræ caput demittere, & calculum hac ipsa excavare *Paracelsus* docuerat. Successit experimentum feliciter, cumque in calculo ad ostium anterius urethræ fixo, terebra mediante, foramen actum esset, quod tenuis forcipis rostrum admitteret, diffractus lapis, & a lotio ipso per partes ejectus fuit.

XCVII.

PETRI TARIN Epistola ad D. D. GVIATTANI, summi pontificis
H 2 Chi-

Chirurg. primarium, & Nosocomiorum Spiritus Sancti & Sancti Gallicani Romanorum Præfector, de *Lithotomia*. Parisiis 18 Julii 1748.

Sectionem lateralem, quam a Monacho *Iacobo* inventam, a *Meryo*, *Ravio*, *Albino*, *Chefeldenio*, *Morando*, *Senffio*, *Tulberto*, *le Cat*, variis modis correctam, & diverso instrumentorum apparatu interpolatam, nunc omnes exercent, secure peracturi, & calculum-vesicæ per vulnus educturi id potissimum in cura positum habent, ut cuspis lithotomi, cum pervasit externos locos, & ad vesicam pervenit, statim occultetur in stria excavata specilli curvi per urethram demissi. Oportet autem hanc striam altam esse, & ad manubrium usque quod foris est, & a ministro tenetur, continuatam, ut in dirigendo isthoc stylo minister haud aberret. Quo enim profundius lithotomi apex in isthac fissura sedet, eo securius fecabitur.

XCVIII.

Specimen medico-chirurgicum, de *operatione alti adparatus*, quam Præsidi MATTHIA ERNEST. BORETIO, tuebatur *Michael Frideric. Tennigs*, Regiomonti-Prussicus. Regiomonti 17 Septembr. anno 1723.

XCIX.

Dissertatio medico-chirurgica, de *alto adparatu*, quam Præsidi D. D. LAURENT. HEISTERO, tuebatur *Io. Georg. Frid. Weise*, Helmstadiensis. Helmstad. die 8 Decembr. anno 1728.

C.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidi IACOBO BENIGNO WINSLOW, tuebatur *Cl. Th. Guil. Guilbert de Preval*, sub hac verborum serie: An ad extrahendum calculum dissecanda ad pubem vesica? Parisiis 20 April. anno 1752.

CI.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidi M. PHIL. DAVIER

DE

DE BREVILLE, tuebatur *Franc. Felic. Cochus*, sub hæc verborum serie: An educendo calculo, cæteris antepo-
nendus altus apparatus? Parisius 15 Aprilis anno 1734.

Cum multæ difficultates circa sectionem calculi, quæ vel in perinæo, vel ad ischii tuber fit, offenderentur, *Nicolaus Francus*, Parisiis, de via cogitavit nova, qua calculus per vulnus super os pubis, inter musculos pyramidales inflicto, educeretur, & cruda, primo sub tentamine, hæc fuit methodus, cujus autor iussit calculum a ministro, qui digitum oleo unctum in ægri anum demitteret, elevari, ut arripi a magistro secante posset. Correxerunt igitur illam *Douglassius & Chelfeldenius*, iusseruntque vesicam repleri lotionem per cannulam aptam epistomio claudendam, ne lotio efflueret, & vesica tensa servaretur. Incisa vesica, immerso digito, apprehensa, & in elevatione servata est, ut possent calculi, mediante cochleari, eripi. Sed, præterquam quod feminis, quibus urethra claudi nequit, hæc methodus haud quadret, nec pro universali proinde habenda sit: accedit & hoc, quod vel lotio immissa foris, vel collecta per uberiores potum urina, vesicam tendens, ex vulnere in peritonæi cellulas non possit non effluere, & vulnus corrumpere, ex quo mortem consecutam esse, re etiam ceteroquin laudabiliter peracta, historiæ loquuntur. Si ab hac circumstantia recesseris, cetera bene sese habent, nec artem scienti evenire poterit, ut dissecta, quæ super vesicam extenditur, peritonæi lamina, intestina devolvantur.

CII.

Dissertatio chirurgica, de *Lithotomiae Celsianæ præstantia & usu*, quam Præside D. LAURENTIO HEISTERO, publice tuebatur *Io. Guil. Isemann*, Cellerfeldensis Cheruscus. Helmstadii mense Novembris 1745.

Methodi veteris, a *Celso* descriptæ, laudes, dissertatio hæc deprædicat, utpote quæ non tantum pueris nono anno minoribus, sed & adultis conveniat, quorum plures, *Illustris Heisterus* hac via a calculis liberavit. Namque ideo saltim

vifa est hæc sectio pueris solis convenire, quod illis vesica ab externo vulnere parum distet, utpote tenuioribus. Sed vero discrimen tanti non est, quod in ætate ponitur, ut propter illud, iuvenes secari hoc modo non oporteat, maxime cum, qui calculo diu afflicti fuerunt, graciles esse soleant. Nec est quod quis objiciat, in hujus antiquæ sectionis exercitio vulnerari rectum intestinum posse; namque hoc evitari ab artifice potest. Deinde, minor apparatus instrumentorum, catheteris & conductorum & forcipis absentia, hanc methodum commendant, quorum copia, lateralem omnem, maxime Fulbertianam & Catianam, onerat. Est igitur huic veteri maior securitas, quo minus vesica vexatur, quæ etiam id laudis habet, quod lateralis nunc dictæ, quæ antea *Jacobiana*, mox *Raviana* dicta est, sit filia. Convenit enim locus sectionis & via ad vesicam, quæ utrinque inter *bulbo cavernosum, transversalem & acceleratorem* urinæ musculos procedit, in quo scilicet spatio, præter aliquas *ani elevatoris* fibras, & vasa bulbocavernosa ac prostatica, nihil occurrit. Igitur *lateralis sectio calculi* est vetus *Celsiana*, in eo differens, quod instrumentis in hac peragitur, quod ibi securius sola manu, quæ calculum eripit, ad summum hamuli ministerio, perficitur.

CIII.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præside M. CAMILLO FALCONET, tuebatur *Petr. Isaac. Poissonnier*, Divionæus, sub hac verborum serie: An educendo calculo, ceteris antefereendus apparatus lateralis? Parisiis die 21 Maji anno 1744.

Quodsi cum adultis, atque ampliori pelvi donatis, rem chirurgus habet, quibus scilicet copiosa inter cutem & vesicam pinguedo interjacet, & quibus prostata ad latus ita procedit, ut sine vulnere manere nequeat, si veterem *Celsianam* methodum exercere velis: tunc circumspicius omnino est, lateralem, quam *Ravius, Douglafs, le Dran*, percoliverunt, sectionem instituere. Hanc securiorem præstat in adultis

ultis catheter sulcatus, a *Ravio* adjectus, in quem scalper audacter sine metu erroris adigitur, tactu antea exploratum, quo ipso & prostatica evitari, & a vulnere immunis præstari poterit. Cum enim antiqua *Celsiana*, vel solo digito, vel hamulo, ad extrahendum calculum utatur, eam sane exerceri non posse, si vesica in adulto & crasso homine profunde jacet, quilibet perspicit: igitur forceps ad vesicam dirigi conductoribus debet, ne aberret a scopo, & omnia summa cum providentia pluribus instrumentis, a quibus hæc methodus *grand appareil* dictus est, peraguntur, quoniam paucioribus perfici nequeunt.

CIV.

Dissertatio chirurgica, *systema Historiam & examen methodi Foubertianæ pro sectione calculi*, quam tuebatur *Ioan. Henric. Kesseling*, Poruss. Halæ die 20 Septembr. anno 1738.

Clarissimus *Petrus Foubert*, Chirurgus Parisiensis, cum tot tantosque in exercenda sectione calculi laterali sibi observari difficultates intelligeret, & cum primis violentam sæpe catheteris sulcati per urethram in vesicæ cervicem ferrè intrusionem haud posset, cogitavit secum, possetne, sine hoc, vulnus excitari, quod calculo responderet, possetne alio modo vesica tam proxime ad cutem apprimi, ut illa vulnere non multum alto incidatur, & prostaticæ vulnus evitetur. Igitur in vesica, quam cera repleverat, primo loco tentamina instituit, atque ea deinde ad vivos transtulit. Vesica calculosorum semper contracta magis est, quam si sana foret, & parum quoque lotii tenet, quare ægroti stranguriosi sunt. Iubet ergo ægrotum longo ante tempore sese exercere, ut plus magisque urinam teneat, oportetque eum gnaviter bibere. Postquam ergo sub ipso operationis actu vesica potu plena est, collocatur æger & firmatur, deligata illi per instrumentum compri-mens urethra, ne nolenti lotium effundatur. Præsto est cannula argentea per totum fissa, prælonga, & quæ acum triquetram ducit. Igitur prope ad tuber ischiî sinistrum acus defi-

defigitur, quam in vesicam descendisse, lotium sanguine tinctum, subito profiliens, docet. Ut autem quam proxime vesica lotio plena ad cutem vulnerandam accedat, jubet, ut ex ministris alter epigastrium ægroti molliter premat, alter immisso in anum ægroti digito, vesicam e latere urgeat, ut illa exsurgere quam altissime, & eo certius attingi vulnere possit. Cum urina ex punctura salit, retrahenda acus aliquantum est, ne interiora lædat, mox ad crenæ, qua tubulus argenteus fissus est; tractum descendit culter globulo munitus, & in ista crena gliscit, atque ad vesicam descendit, potestque sine metu ita duci, uti necessum esse videtur, ut vulnus sit amplum plus aut minus. Educto cultro, eadem crena accipit instrumentum, quod Gorgeret dicitur. Reliqua eadem lege, qua fit in laterali, perficiuntur; atque illud excellentiæ habet hæc methodus, quod vesicam securam præstet a tensione aliisque vellicationibus, quæ a reliquis lateralis sectionis exercitiis abesse nequeunt. Accedunt Icones, quæ instrumenta methodo Foubertianæ propria delineant.

CV.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præside M. IACOBO TRANT, tuebatur *Henr. Franc. Bourdelin*, sub hac verborum serie: An ad extrahendum e vesica calculum, diversa pro re nata debeat usurpari chirurgia? Parisiis die 20 Aprilis-anno 1734.

Uti solent scriptiunculæ docimasticæ eruditorum parisiensium laconica brevitate concinnari, ita hæc exercitatio methodos secandi calculum, jam ante recensitas, leviter degustat, & quid de singulis statuendum sit, proponit.

CVI.

Dissertatio medico-chirurgica, de variis calculos secandi methodis, quam publice tuebatur *Augustus Frider. Pallas*, Berolinensis. Lugd. Batavor. die 17 Junii anno 1754.

Paulo plenius historia & fata difficilis illius experimenti, quo calculi de vesica extrahuntur, hac scriptione exposita sunt. An-

Antiquissima sane est isthæc cruenta educio peregrini corporis, ægrotos ita affligentis, ut extrema experiri satius ducant: namque *Hippocrates* jam suos, ne eam instituerent, sed illis, quibus hoc datum est, agendum relinquerent, juramento adstrinxerat. Nulla autem alia operatio, omni, ante seculi XVI initium, tempore fuit, quam ea, quæ a *Celfo* dicitur, non quod ille hanc fecerit, sed quod descripserit; nec putandum est, alium, quam qui nunc lateralem lithotomiam exercentibus inciditur, locum, a veteribus vulneratum, quo calculum educerent, fuisse. Namque si *Celsum* legas, via patefacta sectione est ea, quæ prope est ad tuber ischii, qua nunc quoque laterali sectione calculi educuntur. Illo autem, quo diximus, tempore, aliqua methodus a *Iohanne de Romanis*, Cremonensi, non tam inventa, quam, quoniam ab Arabibus jam proposita fuerat, magis exculta, & a *Mariano Sancto Barolitano* descripta est: qua, medio inter bulbum urethræ & intestinum rectum loco, cervix vesicæ inciditur. Eam methodum non potuerunt non omnes damnare, quandoquidem, nisi graviter vulneratis, & instrumentorum apparatu direntis tenerioribus vesicæ partibus & prostaticis, exerceri haud poterat. Visum igitur est *Petro Franco*, alia, minusque periculosa via tentari extractionem calculi posse; incidit enim summam vesicæ oram, quæ sub musculis pyramidalibus jacet, ipsa vesica ante lotionibus extensa, ut feriri curatius posset. Derelictam hanc sectionem, a loco hypogastricam, vel cum apparatu alto dictam, recoxit *Rossetus* in *Libello de partu Caesareo* 1551. 8. Perpoliverunt illam *Douglassius* & *Chefeldenius*, multaque adjecerunt, quæ securitatem illi præstare poterant. Ad veterem methodum reversus est *Monachus Iacobus* 1697. & cum anatomix imperitus esset, multos corrupit, maxime feminas; cujus tamen erroribus doctior factus *Ravius*, qui secantem viderat, elaboratiorem fecit methodum, ante a *Iacobo Iacobianam*, mox a se *Ravianam* appellatam, quam autem nunc, quoniam plures de eadem bene meriti sunt, *Albinus*, *Douglassius*, *Chefelden*, *Dionis*, & ex recentioribus *le Cat*, & *Fouberius*, ne ulli quidquam derogetur meriti, lateralem in uni-

verfum appellant. Quid finguli ad perpoliendam istam methodum contulerint, ordinate proponitur.

CVII.

Quaestio medico-chirurgica, quam Praeside Cl. THOM. GVIL. GVILBERT DE PREVAIL, tuebatur *Henr. Jac. Macquart*, sub hac verborum serie: An scalpello vagina recondito Cystitome lateralis perfectior? Parisiis die 25 Aprilis anno 1754.

Laudatur *Foubertiana* methodus, quam jam ante Clar. *Kes- selring* descripserat, & cultelli occulti in vulnus dirigendi proponuntur, qui istam novam sectionem securiorem praestare possint, atque una depinguntur.

CVIII.

Joan. Adolph. Wedelii Prooemium, de *Liquore non corrosivo lapides duriores absumente*. Ienae d. 3 Augusti 1720.

CIX.

Dissertatio medico-chirurgica, quaerens, an dentur *medicamenta, quas calculum in vesica comminuant*, quam tuebatur *Io. Ernest. Graberus*, Longobalsiensis. Halae mense Julii anno 1734.

CX.

Dissertatio medico-chirurgica, de *calculi vesicae friabili*, quam Praeside GEORG. DETHARDING, tuebatur *Ern. Wilh. Schaumkell*, Megapolensis. Rostochii die 27 Octobris anno 1729.

CXI.

Dissertatio medica, de *Lithonriptico nuper in Britannia publici juris facto*, quam Praeside IOAN. HENRIC. SCHVLZE, palam tuebatur *Georg. Ludovic. Ietzke*, Berolinensis. Halae die 20 Septembris anno 1739.

CXII.

Quaestio medico-chirurgica, quam Praeside LVDOV. MARIA POYSSE,

POYSSE, tuebatur *Andreas Cantwel*, sub hac verborum serie: An calculo vesicæ scalpellum semper necessarium? Parisiis dié 17 Februarii anno 1742.

CXIII.

Quæstio medico-chirurgica, quam tuebatur *Iac. Albert. Hazon & Petrus Iosephus Masquer.*, sub hac verborum serie: An in calculo renum & vesicæ, pro natura calculi, ætate & temperamento ægrotantis, remedium alkali-
no-saponaceum anglicum? Parisiis 1742.

CXIV.

Ioa. Frid. Schreiber Epistola ad illustriss. *Albertum Hallerum*, de Medicamento a *Ioanna Stephens* contra calculum divulgato inefficaci & noxio. Götting. 1744.

Quandoquidem præclarissimi isti auctores, de eodem argumento, quod medicamenta lithontriptica concernit, scribunt, poterunt eodem conspectu sisti. Namque ab omnibus id effectum est, ut constaret, desperandum quidem de calculis renum & vesicæ solvendis haud esse, quia sunt sabulosi & friabiles; vanam nihilominus esse fiduciam, cum calculi in marmoream aliquam duritiem concreverunt. *Wedelius* quidem multum fiduciæ in corticis quercus decocto, vel lixivio, positum habet. Potest etiam nonnihil promittere usus *Millepedum* cum decocto radicum *Asparagi*, *Graminis*, *Glycyrrhizæ*, *seminum Ciceris*, *Alkekengi*. Potissimum acida vegetabilia, atque illa acida dulcificata mineralia, si quando *Alkohol* spiritui acido minerali destillatione jungitur, haud parum promittunt; uti non absonum est, *Mercurii dulcis* modestum usum, aliquid ad extricandos de tubulis renalibus calculos conferre posse: siquidem & saponata alkalia in universum omnia, si quando lege circuli ad renes & vesicam ablegata fuerunt, possunt compagem calculorum terream solvere quam efficacissime, si illa adhuc rara & laxa est. Nemo tamen ex sapientibus viris fuit, quin tenues admodum illi specifico anglico lithontriptico, quod *virgo Stephens* se invenisse gloriata est, virtutes fuisse statim

tim intelligat. Etiamſi enim illud medicamentum, veluti ſaponatum & alkalicum eſt, aliquid in movendis urinis præſtare poſſit: levius tamen eſt, quam ut duros lapides comminuerę poſſit. Ejus ingredientia erant ſequentia: 1) ad pulverem recipiebantur: Ovorum, & cochlearum, & naſturtii verrucarü, ad cinerem uſtorum, partes æquales; 2) ad pilulas, præter cochleas uſtas, ſemen bryoniæ, bardanæ, fraxini, arilli Cynosbati, fructus ſpinæ albæ, & ſapo cum melle, recepta fuerunt; 3) Decoctum erat: Naſturtium verrucarium, herbæ chamomillæ, fœniculi, petroſelini, apii, bardanæ, cum ſapone & melle. Nemo certe nunc eſt, qui magnam iſtis rebus fidem habere velit.

CXV.

Differtatio medico-chirurgica, de *Catheterismo*, quam Præſide HENRICO MEIBOMIO, palam tuebatur *Franc. Henr. Grubeling*, Helmſtadienſis. Helmſtadii menſe Novembris anno 1699.

Veluti efficax eſt auxilium, cathetere, ad impedimenta urinarum, removenda, ſalubriter uti poſſe, ita noxiū eſt, illo male uti. Eſt enim urethræ virilis, anguſtus, & tortuoſus ad veſicam aditus. Tunica eius interior rugoſa, tranſituro catheteri ſeſe facile objicit, & vi adnota læditur. Eſt igitur artificis, encheireſes ſcire, quibus instrumentum illud recte ducatur, quod ab omni ætate, etiam apud veteres, magno in honore habitum fuit, quodque varium, & vel ſexui, vel ætatibus, vel ipſius urethræ diverſis capacitatibus, *gracilius, plenius*, ſemper tamen *flexile* eſſe debet, ex *cornu, plumbo, argento* effectum. Cum autem haud pauci ſint, qui in omni urinarum oppreſſione cathetere utendum eſſe cenſent, ne fallantur, ſcire oportet, quibus ſignis plenitudo veſicæ urinariæ indicetur; namque multi, ex impedimento lotii juxta renes ex feri ſanguinis, unde lotium fiat, penuria, ſat longo tempore urinas haud mittunt, quos, cum mejendi deſiderium abeſt, catheteribus vexare haud oportet. Deinde ſcire refert, quatenus ex conſenſu cum vicinis partibus, ex ſpafmo veſicæ, cervix

cervix & sphincter vesicæ adstringantur, qua in re, priori morbo obviam procedendum est, Hinc unctiones, clysteres, balnea, ante tentanda sunt, quam cathetere utaris. Difficilior omnino hujus instrumenti introitus est, quodsi calculus in urethra hæret, abscessusque, aut phyma, seu caruncula, aut inflammatio, vias urinæ occultat. In quibus omnibus, etiam si sub vesicæ plenitudine aliud auxilium haud sit, caute, suspensisque agendum est manibus.

CXVI.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidente FRANCISCO MERRY, tuebatur *Claud. Joseph. Gentil*, Bifuntinerfis, sub hac verborum serie: An bubo venereus scirrhomides absque cauterio curandus? Parisiis die 25 Nov. 1751.

Cum bubo venereus, mala medicina, vel propria sua indole, induratus est, ut bona suppuratio sperari nequeat, metusque sit, ne malum in gangrænam erumpat; tunc vero audaciores medici, causticis, ipsisque ferramentis ignitis utuntur, ut febrem excitent boni puris producendi gratia. Veluti autem scopum suum haud attingunt, qui hoc ita faciunt, cum gangrænam ex malis succis natam excitant & augment: ita factius est illis uti medicamentis, quæ putridum subigunt, amarum scilicet, falsis, acidis, quibus id efficitur, ut morbidum secedat a sano. Deinde scarificatione, & gummatibus acrioribus, ad vitam pars deserta revocabitur.

CXVII.

Dissertatio chirurgica, de *Fistula ani feliciter curanda*, quam Præsidente FRIDERICO HOFFMANNO, tuebatur *Henricus Bass*, Brema-Saxo. Halæ mense Julii anno 1717.

Fistula ani, quæ ulcus cavum est, dura cute investitum, cum ex occulto abscessu, mala medicina corrupto, nascitur, tum vario modo serpit. Namque vel occulta est, & vel anum, vel cervicem vesicæ, si vir est, transfodit; vel aperta est, uno quidem patente ostio, altero autem in recti finem demerso,

quandoque duplici foris conspicuum est ostio. Deinde ab uno ostio plures procedunt sinus, atque illi vel recto, vel obliquo procedunt itinere. Accedit & id, quod aliquæ fistulæ rectum intestinum, vel propiore ad ejus marginem loco, vel altius, transeunt. Exploranda igitur ulcerum ejusmodi sinuosorum via est specillis, injectionibus, stercorum inspectione: cumque ad curationem procedendum nunc est, triplex via sese ostendit; transiectus *feto*, qui ab uno ostio ad alterum pertingat, & huc illuc ductus, callum abradat, & ulcus in vulnus vertat; *Cauticum*, quod lino illitum, trans sinum acu agitur; tandemque *sectio*, cujus perficiendæ instrumenta & syringotomi describuntur, & depinguntur.

CXVIII.

Quæstio medico-chirurgica, quam Præsidi LUDOV. IOAN. LE THIEULLIER, tuebatur *Olivarius Bougourd, Constantiensis*, sub hac verborum serie: An dubio hepatis in abscessu, præmittenda incidendi loci perforatio? Parisiis die 30 Martii anno 1744.

Nascuntur abscessus in hepate, veluti nullum viscus ab illis securum est. Quodsi igitur aliquis ex illis, in hepatis superficie, qua illud costas spurias ultimas hypochondrii dextri respicit, natus est; sique ex signis, quæ abscessum maturum indicant, maxime ex fluctuante materia, adesse ille intelligitur: extrema tentanda omnino, & pertundendus locus est, sub quo pus esse agnoscitur. Cum autem in profundo malum illud situm sit ita, ut scalpellum attingere folliculum, sub quo pus est, difficulter possit, punctura, quæ acu triquetra fit, sectioni præferenda est. Adducuntur exempla, quæ opinionem istam comprobant.

CXIX.

Quæ partis quintæ de Morbis Ossium, est primordium.
Dissertatio medico-chirurgica, de *Genuum structura, eorumque morbis*, quam Præsidi LAURENTIO HEISTERO, tuebatur

batur *Ioan. Guiljelm. Wsdmannus*, Noribergensis. Helmstadii die 22 Decembr. 1744.

Genu, quo os femoris cum tibia & fibula interveniente patella uno articulo committitur, ob variorum organorum, tendinum ex musculis, ligamentorum, cryptarum mucosarum in ipso articulo absconditarum, copiam, & ob vasorum sub poplite procedentium magnitudinem, diversis gravibusque morbis subjacet. Sunt enim ex illis aliqui, qui communes dici possunt, ossium fracturæ, luxationes, omnes tamen malæ notæ, itidemque anevrismata; siquidem aliquando arteria, quæ sub poplite est, distenta, in tumorem extollitur sanguine tumidum, cujus rei exemplum adductum est; tandemque ancylosis, seu articuli immobilitas. Alii autem proprii sunt, & ex ipsius poplitis singulari indole nati, præcipue Fungi, caro scilicet fatua, nullisque vitæ legibus enutrita, igitur ad necrosin propendens, & sæpe ad cariem ossium versa. Omnium horum morborum auxilia ordinantur, & schemata eorum depinguntur.

CXX.

Dissertatio chirurgica, de *Ancylosi*, quam tuebatur *Wilt. Henr. Muller*, Sylv. Duc. Brabant. Lugd. Batavorum die 1 Novembris 1707.

Ancylosin dicimus, si quando articulus, sua, quam intra capsam articulare gerit, atque mediante illa mobilitatem servat, humiditate privatur; vel si tendines ac ligamenta, quæ articulum comprehendunt, eumque firmant, obrigescunt, atque in illorum interstitiis malus humor, sensim spissescens ac indurescens, denique colligitur. Hujus eventus causæ sunt, jaçtura fluidi per decursum annorum, quos vivere datum est, sub extremæ senectutis confinio; deinde malus humor ex arthritide superstes, & prope articulum unum vel alterum induratus; tandemque vulnus, quo, ex cicatrice, ligamenta curtantur. Diversum igitur quandoquidem morborum istorum genus est, alia atque alia etiam medicina utendum est, possuntque in genere utilia esse, quæ molliunt.

CXXI.

CXXI.

Dissertatio chirurgica, *de pede marcescente & indurato*, quam Præsidi LAURENTIO ROBERG, tuebatur *Alexander Ranie*, Salbergensis. Upsaliæ d. 21 Junii anno 1718.

Postquam ex erysipelate pes extremus emacuiisset, induratusque esset, & ipsa ossa vitium accepissent, ut vivere ægra, nisi ablata parte vitium illud habente, non posse videretur, extrema tentata fuerunt, amputatusque fuit articulus. Describitur chirurgice ille labor; sed novi nihil est, quod circa illum occurrat, quodque ubique scriptum haud sit. Singulare tamen hoc est, licet etiam ab aliis observatum, remanere amputati articuli sensum, ita ut, quæ hoc experimentum in se passa est, sibi videatur pollicem, digitosque movere posse, aliquando etiam imaginario circa istas partes amissas, memoria repetitas, dolore affici.

CXXII.

Dissertatio medico-chirurgica, *de ossibus tuberosis*, quam Præsidi LAURENTIO ROBERG, tuebatur *Ericus Victorin*, V. Gothus. Upsaliæ die 1 Junii anno 1717.

Cum in ossibus leges nutritionis fuerunt abolitæ, cumque vel medulla illorum vitiosa est, vel periostium emotum fuit, vel cum vasa sanguifera, quæ ad os abeunt, illudque nutriunt, destructa fuerunt, cumque morbi alicujus virulenti vis ad ossa versa est, oriuntur tubera, quæ hyperostoses dicuntur, suntque veluti occultus aliquis ossium cancer, & ulcus absconditum, suo tempore erupturum in phagedænam ossium, & cariem, cum ulcere partium mollium, quæ os circumjacent. Solent aliquando eruditi Viri, ex observationibus circa ejusmodi ossa vitiosa, voluptatem capere, & cimelii loco habetur, talium ossium carie exesorum possidere copiam. Non defuerunt Auctori opportunitates, ejusmodi tuberosa ossa colligendi, quorum schemata imagine explicantur.

CXXIII.

Dissertatio medico-chirurgica, *de Vulneribus Ossium rite curandis*,

randis, quam Præfide LAURENTIO HEISTERO, tuebatur Ioan. Gottlob-Sturmius, Lubena-Lufatus. Helmstadii die 30 Maji anno 1743.

Sunt, qui ossa vulnerari negent, quæ fracta rectius dicantur. Verum, quotidiana experientia docet, instrumentis secantibus vulnerari quoque ossa posse, tubis eorum integris manentibus, aliquando tamen & præcisis, aut ablatis ictu eorundem periosteis. Veluti igitur generalis aliqua omnium vulnerum idea est, & curatio conveniens; ita comparatione inter vulnus mollium & durarum partium instituta, quid de vulnere ossium statuendum sit, explicatur.

En Lector schema nobilissimi operis, quo *Illustris Auctor* gratiam apud illos haud levem inuit, qui totius artis habitum sub aliquo compendio legere gestiunt,

IOH. BENED. CARPZOVII, S. TH. D. EIUSdemque P. P. O. Græcarum item litterarum P. O. in Acad. Helmstadiensi, Sacrae Exercitationes in S. Paulli Epistolam ad Hebræos, ex Philone Alexandrino. Præfixa sunt Philoniana etc.

Helmstadii in officina Weygandiana 1750. Alphab. 2. pl. 9. in 8.

In iis libris, quorum usus atque diligens usurpatio haud parum adjumenti ad intelligendum N. T. adferre existimatur, merito ponendus est primo loco, hic, quem lectoribus nostris commendamus, Carpzovii S. V. Commentarius. Etenim ut non dicamus, eum varia multiplicique doctrina refertum esse, quod non adeo mirandum est, propter nominis Carpzoviani celebritatem non hujus solum, sed omnium qui in hac gente claruerunt: ut itaque prætermittamus id, quod ad commendationem harum exercitationum afferre opus non est, in tanta omnium existimatione de Carpzovii gentilitio quasi ingenio, magnoque, earum litterarum, quibus scientia theologicæ maxime continetur, studio; in eo præcipue omnium, qui similem in explicandis libris N. T. operam posuerunt, superare industriam videtur, quod ex Philone potissimum

mum interpretandi rationem petere, adeoque hunc cum Paulo componere instituit. Atque est omnino, quod miretur Vir S. R. qui evenerit, ut nemo ex iis, qui ex Scriptoribus externis libros N. T. illustrarunt, simile quid tentaret ex Philonis operibus, qui scribendi genere utitur maxime accommodato ei, quod familiare est scriptoribus sacris, atque etiam rerum, quas tractat, gravitate, propius accedit ad horum majestatem ex rerum sublimitate oriundam. Sed scilicet boni isti viri, quomodo potuissent in interpretando N. T. Philonis uti opera, quem constat a paucissimis legi, quanquam, ut recte præcipit Carpzovius, omnes eum legere debebant, qui Novi Foederis libros interpretantur. Atque fuerunt quidem, quod non omnino negari potest, qui lecta a se Philonis specimina quædam ederent, in quibus a Viro doctissimo numerantur, *Priscaus, Grotius, Alberti, Mangaeus, Wesselingius*. Sed his omnibus fortasse ea laus debetur, ut judicentur intellexisse, quam utilis futura sit, neque fructu caritura, ejusmodi comparatio; ut majus aliquod iis tribuamus, Carpzovii in hoc genere eximia diligentia non permittit, qui primus hanc provinciam sibi sumisit, vel potius sibi, tanquam qui eam optime tueri posset, delatam recepit, atque in primis epistolam Paulli ad Hebræos delegit, quam ex Philone interpretaretur, quoniam forma atque genus dicendi huic proprium, cum illa maxime conveniret, adeo ut extiterint, qui lectum fuisse a Paulo eum scriptorem affirmarent. Neque vero unice ex eo exercitationum suarum materiem petiit, quin etiam Patres, Viros Apostolicos, atque Ecclesiasticos consuluit, multaque ex iis attulit, quibus facilius planiorque hujus Paullinæ epistolæ lectio redderetur.

Ad hanc vero eo, quem diximus, modo explicandam priusquam accedit V. D. placuit ei quædam præfari, super Philone in primis, atque scribendi generis, quo ille usus fuit, cum Paullino in epistola ad Hebræos convenientia, aliisque, quæ quasi adnexa atque adjuncta essent huic argumento. Atque his Prolegomenis, quæ a potiori parte inscribuntur *Philoniana*, viam sibi aperire valuit ad ipsas exercitationes propositas

positas, omninoque efficere, ut nemo in iis quæ deinceps dicturus erat hæretet. Ea autem disputatio septem libris comprehenditur, qui rursus in capita sua distinguuntur, separati præterea, ab ipso Commentario, alio litterarum caractere, diversisque paginarum numeris.

Ei, qui Philonem cum fructu legere, ejusque libros ad interpretandum N. T. adhibere velit, ante omnia hoc agendum est, ut huic scriptori neque ingenium neque doctrinam defuisse planum faciat, contra eos, qui putant eum litterarum hebraicarum plane inscium fuisse, sine quarum tamen intelligentia nemo doctus haberi potest. Atque sic constat, hanc de Philone persuasionem plurimis fuisse, qui forte in eam sententiam adducti fuerunt, Hieronymi de Philone judicium secuti, ut erat vir ille hebraice imprimis doctus. Itaque primo Carpzovius S. V. id agit, ut ab hoc tanto crimine liberet Philonem, & quoniam accusationis hujus fundamentum Hieronymus posuit hoc, ut diceret, discrimen inter Hebraicam Chaldaicamque linguam Philonem ignorasse, *libro primo Auditor doctissimus contrarium edocet, atque hanc quæstionem tribus capitibus absolvit.* In priori universe quædam, super Pag. III - X. diversa nominis Hebræorum atque Iudæorum ratione, monet, atque contra Salmasium ex Philone evincit, illud de *religione*, hoc de *gente* atque *natione* usurpatum fuisse, quanquam non neget, prius primariam gentis appellationem fuisse, antequam Iudæorum vocabulum reciperetur. Atque hoc ipsi accidisse videtur post abductionem decem tribuum in captivitatem, non vero, ut Mangæus ad locum quendam Philonis existimat, in separatione tribuum sub Roboamo facta. His po. XI - XIV. positis, nunc deinceps capite secundo ostendit exemplis luculentis, Philonem linguam Hebraicam promiscue Chaldaicam, (minimè vero hic eam Chaldaicam intelligi vult, quæ proprie Aramæa dicitur,) Hebræos Chaldaeos nominare, & vice versa: ex quo tamen, addit, non sequi id, quod Hieronymus (ad Dan. cap. 1.) affirmat, nimirum Philonem existimasse, Hebræorum linguam esse ipsam Chaldaicam, h. e. Aramæam; cum in multis aliis locis haud obscure inter Hebraicum atque

Chaldaicum discrimen statuatur, ut quando *χαιλδαϊκὴν ἐπισήμην οὐρανήν* commemorat, eamque stultam & prodigiosam vocat, quam *ἑβραϊκὴν* vocare non potuisset, & quæ sunt reliqua hujus generis. Neque vero adeo obscuræ cuidam esse possunt causæ, quæ moverint Philonem, ut aliquando Hebraicum pro Chaldaico, hoc pro illo usurparet: quas si animadvertisset Hieronymus, nihil tale affirmasset. Eas causas capite tertio V. D. copiose exponit. Ac primariam quidem in eo quærendam esse putat, quod in Chaldæa atque Babylonia, lingua Hebraica magnam mutationem experta sit, multis verbis Chaldaicis intermixtis; quod quidem eam vim habet, ut haud male Hebraica Iudæorum lingua nomen Chaldaicæ adipisci potuerit, adeoque etiam a Philone utraque promiscue usurpari. Præterea convenientia utriusque sermonis tanta est, ut inde quoque ratio hujus Philonæ consuetudinis deduci queat; quanquam hoc tunc magis valeret, si pro Chaldaico Hebraicum posuisset Philo, non æque contra. Nam sic constat, linguam primariam, ex qua aliæ derivatæ fuerunt, tanquam matrem reliquarum aliquando nominari, quando una ex dialectis intelligenda erat, haud facile vero dialectus nominatur, cum de matre sermo est. Neque fatis valida videtur ratio hujus rei, quam quintam facit V. D. quamque ex consuetudine Iosephi petiit, qui Chaldæos eadem, qua Hebræos, stirpe genitos fuisse existimat, adeo ut dicat, libro adversus Apionem I, se omittendum esse in causa Iudæorum, quam eo loco defendit, *testimonia scriptorum Chaldaeorum*, quia essent *τοῦ γένους Ἰουδαίων ἀρχηγοὶ καὶ συγγενεῖς*. Auctoritate enim Iosephi uti possemus quidem tunc, si in universum causa afferenda esset, promiscue usurpata a pluribus nominis Hebraici atque Chaldaici. Cum vero hic de Philone quæstio agatur, hujus potissimum testimonium in hac re proferendum erat. Magis itaque placet causa, quam secundo loco positam reperimus, eam ipsam quoque ex Philone luculenter probatam, qui Abrahamum, patrem Hebrææ gentis, ortu Chaldæum fuisse, recte affirmat, unde suspicio haud inanis oritur, cum propterea etiam Hebraicum sæpius pro Chaldaico,

&

& contra, posuisse. Ex quibus omnibus recte efficitur contra Hieronymum, discrimen inter Hebraicam Chaldaicamque linguam non ignorasse Philonem. Atque hoc quasi fundamento labefactato, pergit Vir doct. *libro secundo*, quam eo niti atque superstruendam esse diximus opinionem, quasi litterarum Hebraicarum plane rudis fuerit Philo, evertere, atque Philonis in hac re existimationi consulere.

Ii, qui de Auditione Philonis Hebraica parum honorifice Pag. XXII-
sentiant, quorum magna turba a Carpzovio adducitur, agmen XXVIII.
claudente ipso Mangæo, nupero Philonis editore, ad etymologias & allegorias ejus confugiunt, quas satis luculenter
ejus in litteris Hebraicis ignorantiam demonstrare clamant.
Atque hic non negat Carpzovius, allegoriarum valde studio-
rum fuisse Philonem, eumque hanc interpretandi temeritatem
introduxisse, Photii testimonio probat. Sed si quis doctissimo
viro propterea linguæ Hebraicæ inscitiam exprobrare velit, is
Carpzovio nimis invidiose agere videtur, cum nemo de Ori-
genis aut Hieronymi hebraica litteratura unquam dubitare au-
sus fuerit, quamvis uterque, atque inprimis Origenes, in captan-
dis allegoriis plus aliquando sibi indulgere reperitur, quam
ipse Philo. Et quomodo hic dici possit ignarus linguæ he- XXVIII-
braicæ, cujus liber de Hebraicis nominibus ab Eusebio aliis- XXXIV.
que laudatur, quo usus fuisse etiam Hesychius videtur Martia-
næo, male propterea a Wesselingio notato, ut Carpzovius
ostendit. Atque hic liber, nisi Hieronymi culpa periisset, cla-
riora fortasse indicia doctrinæ Philonis nobis suppeditaturus
erat. Sed si vel maxime in utramque partem, quod ipse
Carpzovius fatendum esse putat, nihil inde effici posset, ta-
men neque illud, allegoriarum contra ingenium linguæ He-
braicæ ut plurimum effictarum, studium, quod de industria
aliquando sectati sunt, imperitiâ linguæ arguit, ut recte
vidisse existimantur ab auctore, laudati propterea, *Fabricius*,
Reimarus, *Bianconius*. Atque hæc tandem Philonis defensio XXXIV-
magis probabilis redditur ea disputatione, quæ capite tertio XXXVIII.
proponitur. Etenim hic, ne quis opponere posset, Philonem
ad stuporem usque adhæsisse Græcæ V. T. versioni, quod ma-
nifesto

nifesto indicio sit, eum hebraica non intellexisse, tres locos profert V. S. R. in quibus transferendis κατὰ πόδα sequitur Philo textum Hebraicum, non græcam versionem, quæ hic differre ab originibusprehenditur. *Hodii* præterea testimonio confirmat, nominatim *librum Iudicum* ab eo Hebraice lectum fuisse, qui tamen, secundum ipsum Philonem, tunc non minus græce editus extiterit, quam reliqui libri V. T. quod contra *Hodium* monetur. Tandem *id*, quod in quaestione est, omnino efficit in reliquis duobus capitibus, ex etymologiis Philonis, in quibus multæ reperiuntur nominum expositiones eleganter ab eo redditæ, v. g. quando ΠΙΝ per ἀνάπαυσιν, ΠΩΣ per διάβασιν, nomen *Abrami* per πατέρα μετέωρον interpretatur, & id genus aliâ plurâ. Atque hæc *Viri docti* de eruditione Philonis hebraica disputationis summum est, quam nunc proxime sequitur de inscriptione epistolæ ad Hebræos disquisitio, quæ *libro tertio* continetur. Eam vero a Paulo ipso derivandam esse, neque post de consensu ecclesiæ additam, inprimis fide Græcorum Codd. omnium, atque Versionum, probat, omninoque ex subscriptione, ubi *Ebraeorum* nomen rursus occurrit, confirmat. Illi Hebraei quinam fuerint, maxime ex Cap. II, 3. V, 12. VI, 1. &c. probatum dedit, nimirum eos hoc nomine venire, qui relictis ceremoniis Iudaicis, Christianam religionem sequerentur. Hos Apostolum, ad servandam in professione religionis constantiam adhortari, ut adeo tota hæc epistola vere sit λόγος τῆς παρακλήσεως πρὸς τὴν ὁμολογίαν, Paulo ipso hoc indicante com. 22. capituli XIII. His, atque paucis aliis, de Christianorum cognomento & nominibus variis expositis, quaestio illa de Auctore epistolæ ad Hebræos examinatur, quæ iam Origenis tempore tantam disputandi materiem præbuit, ut ille eruditissimus Vir, cum eandem sibi tractandam sumisset, non tamen ausus fuerit aliquid certi statuere, in extremo orationis suæ libere professus: τὸ μὲν ἀληθὲς Θεὸς οἶδω. Poterat itaque cuidam nimis confidenter pronuntiata videri sententia *Carpzovii*, quam ab initio statim *libri quarti*, qui totus huic examini destinatus est, his verbis proponit: *Divum Paulum*
Ἀπό-

Apostolum haud cunctanter epistolae ad Hebraeos auctorem nominamus. Sed enim facile veniam huius suae persuasionis impetrabit ab iis, qui cogitent, argumentis Virum doctissimum non destitui, pondere atque gravitate superantibus Origenis in tractanda hac quaestione tenuitatem. Ac primo quidem nobilissimus consensus antiquitatis, Patrum graecorum atque latinorum, Conciliorumque testimonia, Paullum Auctorem huius epistolae efficiunt: quibus iudiciis externis interni characteres plurimi superaddi possunt. In his primo numeratur a Carpovio, eruditio Paulli, in variis epistolae huius locis conspicua, tum eloquentia summa, cuius illustria quaedam exempla ex capite decimo, undecimo, atque duodecimo profert, & hos locos cum 2 ad Cor. capite VI. inde a commate quarto ad decimum conferre iubet: porro allegoriae frequentissima, quarum usum in scholis Iudaeorum didicerat Paullus, elegantiam earum exercitatione maximam assecutus. Atque praeterea modus scripturam sacram citandi, Paulo proprius, hic adducitur, qui cum inveniatur in hac epistola non minus quam in reliquis idem esse, dubium non est Viro Celeb. quae huic quoque argumento aliquid saltem in hac re tribuendum sit, quanquam ipse non adeo urgendum censeat, cum adsint alia luculentiora Paullinae descriptionis documenta, quibus quinto loco adponit, similitudinem loquutionum in hac aliisque epistolis Paulli obviarum. Atque hic uberio rem collationem locorum quorundam instituit, contra Grotium inprimis disputans, cuius insignem admirandam esse ait temeritatem, qui, ut Lucam huius epistolae auctorem faceret, suspicium in ea loquutionis Paullinae vestigium apparere affirmat. Satis quidem pro imperio, si Carpovio credimus, (debemus sane,) qui aperta locorum similibus comparatione contrarium edocet. Sed ipse quoque, (nam & hoc argumentum Vir S. R. ad causae suae praesidium affert,) ordo, locum aliquem doctrinae Christianae tractandi, quem Paullus alibi constanter tenet, in hac tota epistola apparet. A descriptione rei, ad exhortationem pietatis progreditur hic non minus, quam in ea quam ad Romanos atque Galatas dedit epistola. Quibus omnibus tandem

dem accedit parallelismus plane egregius loci Hebr. XII, 25-29. cum 2 Petr. III, 10-15. qui si recte se habere viris doctis deprehendatur, spes est A. celeb. ut omnis hæc caussa ἀποδεικτικῶς absolvatur, & Paullus communi omnium consensu auctor huius epistolæ constituatur. Sed quoniam semel hanc quæstionem attigerat industria Viri Cel. aliam huic valde adnexam non sine examine dimittendam putabat. Itaque *libro quinto* Prolegomenorum de lingua, qua epistola ad Hebræos scripta fuit, disputat. Græce ab ipso Paulo eam editam fuisse, **Pag. LXXX-LXXXV.** probat primum ex Clementis Alexandrini contemnenda auctoritate, qua contrariæ opinionis fautores nitantur, cum is ponat tantum fieri potuisse id, quod mox alii factum esse putarunt. Idem deinde demonstrat argumento historico, cuius ratio hæc est, ut dicat probabile non esse, hebraice scriptam ab origine extitisse hanc epistolam, cum in omni antiquitate exemplar hebraicum nemo unquam viderit. Postremo utitur argumento in hanc rem ab ingenio eorum desumpto, quibus scribebatur hæc epistola. Etenim, cur tandem hebraice scripsisset Apostolus iis, quorum pars tantum hebraica intelligebat, cum contra omnes Græce scirent, nemo hanc linguam, quæ tunc Hierosolymis communis erat, ignoraret. Hæc sufficere V. C. videntur ad demonstrandum, originalem linguam huius epistolæ græcam fuisse, quanquam plura ab aliis adhiberi soleant argumenta, de quibus quid sentiendum sit paucis **LXXXVI-XC.** ostendit. Primo, paronomasiæ aliquando in hac epistola usurpatæ, non satis probant eam græce scriptam esse primitus, quoniam eadem ab interprete afferri potuerunt. Multo minus id arguit vocis *δικαδικία* ambigua significatio. Potuisset enim Apostolus, si hebraice scripsisset, quamvis vel maxime vocabulum ברית *foederis* tantum notionem habeat *testamenti*, tamen mentionem alio quodam vocabulo facere, v. g. per דבר, quod *ei* è per *δικαδικίαν* transtulerunt Deut. VIII, 5. Sed his longiori recensendis oratione facile superfedere possumus, cum iis refutandis ipse V. Cel. pauca tantum opposuerit. Non minore fructu atque suavitate se commendant ea, quæ *libro sexto* proponuntur, quorum nunc quoque rationem

tionem declarabimus. In univcrsum, magna stylo Paullino in Pag. XCI-
 hac epistola, præ eo qui reliquis communis est, elegantia tri- XCV.
 buit, ob pauciores Hebraismos, elegantiorcm usum particula-
 rum, positum verborum valde venustum, atque id genus alia.
 Eius rei ratio quæ sit, non obscurum est. Apostolus, cum Ale-
 xandrinis potissimum Iudæis scriberet, qui græcæ peritissimi
 erant, ad eorum sermonem & elegantiam propius accedere stu-
 debat, ut vel inde epistolam suam commendaret. Quare mi-
 rum non est, eius scribendi genus cum Alexandrinis scriptori-
 bus, nominatim cum Philone, valde convenire; etsi certum sit,
 hunc a Paulo minime lectum esse, quod quoniam fuerunt
 qui affirmarent, ut Grotius, Clericus, & ipse Mangæus, pauca
 contra hanc sententiam a Carpzovio adducuntur. Si aliquan- XCVI. CL.
 do phrasibus simillimis Philoneis utitur Paullus, non statim
 eum legisse existimandus est, cum hæc similitudo potius tri-
 buenda sit rerum nonnullarum in utroque convenientiæ, atque
 fieri possit, ut duo scriptores eandem rem iisdem fere verbis
 commemorent, quorum neuter tamen alterum legerit. De-
 inde non apparet, quinam adeo ii libri Philonis sint, quos le-
 gisse putandus sit Paullus. Nam certum quidem est hoc, in
 iis plurimos parum aut nihil omnino continerè, quod proposito
 Apostoli inservire potuerit. Et si tandem poneremus, legisse
 Paullum Philonem, quid inde? Scilicet, inde hoc consecutus
 est, ut eum tam accurate potuerit imitari? Enimvero, qui
 hoc sibi persuadere potest, is Ciceronem aliquando adeat, eum
 bis vel ter legat, atque tunc experiatur, an Ciceronem sic re-
 ferre possit, ut pateat eum a se lectum fuisse. Itaque certum
 manet hoc, elegantem epistolæ ad Hebræos scriptionem, Paul-
 lum minime lectioni Philonis, quin potius diuturnæ consue-
 tudini debere, quam cum Alexandrinis Iudæis habuit. Quod
 hoc majori veritatis specie V. Cel. dicit, quo maior esse solet
 perpetuæ consuetudinis vis in linguis ediscendis, elegantisque
 alicuius in dicendo assumendis, præ lectione vel maxime assi-
 dua atque diligente. Quin etiam recte se habent, quæ addit, CII. seq.
 neque opus adeo fuisse Alexandrinorum Iudæorum ad ele-
 ganter scribendum viya institutione Apostolo, qui dono lingua-
 rum

rum a Sp. Sancto largiter instructus, ipsam quoque verborum ornatum ab eo accepisse censendus sit. Restat liber septimus Prolegomenorum, de λόγῳ Philonis, diverso a Iohanneo, agens; a quo, cum iam olim sigillatim editus, eaque omnia, quæ hic leguntur, in libello academico proposita fuerint, statim ad ipsam exercitationum enarrationem orationem proferemus. Atque in his quid præstiterit V. Cel. quoniam nimis operosum esset singula percurrere capita, atque omnino difficiliores locos, paucorum tantum exemplorum fide docebimus.

- Pag. 17. Cap. I, 3. verba ὅς ὢν ἀπαύγασμα κ. τ. λ. sic transferuntur: *Filius absoluta imago gloriæ Patris, Et perfecta similitudo essentiae eius est. Sive, quod idem est, Filius, essentia Et gloria, idem est qui pater Deus.* Ἀπαύγασμα, itaque ipsi est *exemplar plane expressum*: χαρακτήρῃς vero ὁμοίωσις κατ' ὁμοίαν. Huius utriusque significationis exempla ex Philone plura proferuntur, Heumannus quoque reprehenditur, qui vertit ἀπαύγασμα τῆς δόξης, *der Ausglantz seiner Herrlichkeit*, quod vocabulum Weigelio atque Boehmio 44, familiare esse solet. In eodem capite, quod com. 10. occurrit κατ' ἀρχαίς, bene græcum esse, ex Philone ostendit, qui sæpius tamen pro illo habeat ἐν ἀρχῇ ἐπ' ἀρχὴν, aut nude ἀρχῆν. 49. Com. 12. verbum ἐλίσσειν, quod proprie significat *complicare*, retinendum censet, quoniam verifimilius sit, librarios hoc verbum, tanquam minus frequens, in ἀλλάξῃς mutasse, propter sequens etiam ἀλλάγησονται, quam hoc in illud. Itaque valde probat Heumanni versionem, *und wie einen Mantel wirst du sie zusammen wickeln*.
- 60-65. Cap. II, 1. παραρξυῶμεν cum Hesychio interpretatur per ἐξολισθῶμεν, *elabamur*, neque hic Lamb. Bosium vim vocis intellexisse putat, qui explicet per *praeterfluere*. Sumta ipsi metaphora in hoc loco videtur ab ὀργάνῳ ὑδρηλῶ, quo utebantur veteres ad tempora designanda, quæ ad dicendum a iudice dabantur, quo sensu Philo verbis διαρξυεῖν, ἀπορξυεῖν, utatur, illud prius de aquaria quadam machina ab Archimède excogitata adhibens, libro de confus. linguarum p. 325. D. (secundum edit. Parisiensem anni 1640. qua per integrum librum usus

usus est). Totum itaque verfum sic παραφράζει V. Cel. *Quae cum ita sint*, quia tanta est I. C. dignitas, & praë ipsis Angelis ἐξουχῆ, iuris ἔσ debiti nostri est, magnam illius apud nos auctoritatem constituere, & quæ nobis ab eo sunt tradita, *curate audire, ac sollicitè conservare, ne tempus effluere sinamus, atque ne divina gratia excidamus.* Eiusdem capituli com. 6. ad Pag. 79. verba, διεμαρτύρατο δὲ πού τις, λέγων, observat, hanc allegandi sacrum codicem & alios scriptores formulam saepe occurrere apud Philonem, & quemadmodum hic, licet vage aliquando dicat τις, non propterea ignorasse auctores censendus est: sic valde aberrare Grotium, qui Apostolum propterea tam vage citasse τῶνα existimat, quia Psalmorum Scriptor saepe ignoraretur. Eadem ratione illud καὶ πάλιν, quod commate 104. decimo tertio iterata vice legitur, ex Philone illustrat, qui inter duo, quæ se in S. Codice excipiunt, commata, similiter καὶ πάλιν interiicit, idque alibi interpretatur per καὶ ἐνθὺς λέγεις, ἔστ' ἐπιλέγεις, aut ἔστ' ἐπιφέρει: ut itaque illud in hoc commate repetitum, καὶ πάλιν, male a multis interpretibus sic acceptum fuerit, quasi non ex Iesaja, quemadmodum proxime antecedens locus, sed ex Ps. XVIII, 3. ab Apostolo adducta fuerint, quanquam iisdem verbis apud Iesaiam reperiantur.

Cap. VII, 22. vocabulum ἑγγυος ex Philone explicatur per 338. *sponsorum, fideiussorem, διαθήκη hic foedus*, quemadmodum capite sequente *testamentum*, denotat, quanquam apud Philonem huius posterioris significationis nullum exemplum reperitur. Sensum autem huius totius commatis hunc constituit V. Cel. *Et quatenus iusiurandum adeo accedit, eatenus foedus a Pontifice Iesu sancitum ac promissum est excellentius: eatenus ipse sponsor ac mediator Iesus ὑψιλότερος est sponsoribus ac mediatoribus V. T.*

Cap. XI, 1. vocabula ὑπόστασις atque ἔλεγχος ex Phi- 494. lone egregie explicat, illud per *existentiam, assentiam*, hoc per *demonstratam, certamque rei cognitionem*: atque sic sensus hic foret, *Fides est eorum quae futura speramus proposita in antecessum quasi praesentia atque certitudo: est rerum, quae oculis*

cernuntur nullis, cognitio demonstrata ac longe verissima. Placet tamen magis altera illa vocis ὑποθέσεως significatio, vulgo recepta, qua fides hic fundamentum rerum sperandarum dici existimatur. Nam ὑπόθεσις scriptoribus græcis ut plurimum est supponere, substituere, neque adeo videmus, quid nos cogat, ut cum V. Cel. communem atque auctoritatibus græcorum confirmatam significationem relinquamus. Sed satis habemus, hæc speciminis loco ex multis longe doctissimis interpretationibus V. Cel. attulisse. Atque vel ex his, intelligens lector, facile ad reliqua iudicium facere poterit. Nobis sane hic Commentarius, quemadmodum ab initio diximus, pluribus de causis commendandus videtur, imprimis iis, qui grammaticè interpretari nesciunt, & in linguis mirifice philosophantur. His si adire placuerit Carpzovium, eos docebit, ut hoc utamur, quid sibi velit Apostolus per illud ἐπεπεγαίε θεῶν, ex Philone, atque omnino usu linguæ græcæ, non argumentis subtiliter excogitatis atque ratiunculis, quas certum est, Paulo, dum hæc scriberet, non in mentem venisse. Neque minorem ex interpretandi ratione, quam secutus est Carpzovius, fructum capient ii ipsi, qui ab ista recentiori philosophia hermenevtica longè ablunt, quando vanas atque ridiculas emphases, in compositis quæsitæ, explosas, veram contrarium particularum atque præpositionum explicatam legent: quæ res aliquando tam subtilis est, ut vel acutissimum interpretem fugiat, vel ab aliis tanquam minutum quid negligatur, etsi in minimis hisce aliquando maxima vis interpretationis lateat. Ut itaque hic idem in Carpzovio admirati simus, quod in Ernestio nostro toties admiramur, quoties eum locum quendam ex N. T. interpretantem legimus. Et quemadmodum huius scripta omnia magno cum desiderio ab hominibus doctis expectari scimus, ita dubium non est, quin itidem omnes nobiscum optaturi sint, ut S. V. Carpzovius, promissi sui memor, ea, quæ in varia N. T. loca ex Philone collegit, quam primum fieri possit, iuris publici faciat.

HISTOIRE CIVILE, ECCLESIASTIQUE, ET
litteraire de la Ville de Nîmes,

h. e.

DE URBE NEMAUSO HISTORIA CIVILIS, ecclesiastica, & litteraria, cum adnotationibus & probationibus atque dissertationibus historicis aequè ac criticis, de eius antiquitatibus, variisque in historiam eiusdem naturalem observationibus, Auctore M. MENARDO, consiliario iudicii praesidialis ibidem, sodale adscripto academiae regiae inscriptionum ac humaniorum litterarum. TOMVS II.

Parisiis, apud Hugonem Danielelem Chaubert & Claudium Herissant. Cum approbatione & privilegio Regis.

1751. 4 Alph. in 4.

Complectitur hic Tomus annos 65. exorsus ab anno 1313. & desinens cum fine anni 1377. Copia monumentorum & actorum, eorumque prorsus ineditorum ac manuscriptorum, in causa est, cur Volumen hoc ita excreverit, quamvis ab eo, quæ momentum haud trahunt, fuerint seiuncta. Coeperunt seculo XIV recensione partium, quas tenuerunt ex beneficio *vasalli*, scripto consignari, ut inde aestimari posset magnitudo argenti feudalis, domino *directo* persolvendi. Exactiones reliquæ pecuniariæ subditis impositæ fuerunt, ratione *focorum* seu domuum singularium habita. Reges designarunt viros, quibus cura huius negotii constituendi fuit demandata. In chartis illius temporis dominatur corrupta latinitas, cui intelligendæ Auctor glossarium adornavit, huic Tomo subiunctum. In *Glossario Cangii* sæpius ea vocabula desiderantur, quæ Auctori visum fuit non sine labore interpretari. Provinciis singulis propriæ fuerunt formulæ dictionis, & propria quoque multa vocabula, quibus colligendis vix centum Galliarum philologi suffecerint. Monumenta pleraque, ab Auctore in lucem protracta, ad historiam regni Galliarum conferunt adiumenti non

L 3

parum.

parum. Et quis ad eam illustrandam facere negaverit expositiones de armis & armaturis Gallosum, de ipsorum modis muniendi castella ac urbes, de numerorum pretiis, de rerum vendibilium æstimatione, de vestitu, de moribus ac consuetudine? P. Berthier Auctori in *Ephemeridibus Trevultiensibus* 1750. m. Jul. quasdam obiectiones, ad Tomum I. referendas opposuit. Suo igitur tempore edere Noster constituit supplementorum nonnihil, & emendationum, soli litaturus veritati, soli humanitati. Iudicem regum adstrictum fuisse ad iusiurandum per consules urbis Nemausi, ac promississe coram his, se partes muneris sui esse expleturum, memoratu haud est indignum. Institutum fuit xenodochium, quo pauperes ægroti fuerunt recepti, ex testamento 1313. Domus ipsa in hunc diem superat. Philippus Pulcher Seneschallatum Belloquartensem (Beaucaire) & Nemausensem, unum antea, a. 1313. in Nemausensem ac Lugdunensem, dividere instituit; loca, utrique subiecta, Auctor indicat. Divisio hæc vel effectui haud fuit data, vel exiguo temporis spatio perstitit. Seneschalli fuit convocare nobiles provinciæ, ut bello a Rege gerendo se accingerent, ac locis definitis convenirent. Rex, ut equitatum nobilium augeret, ac Comitem Flandriæ coerceret, Pentecoste ipsa centum equites creavit. Augusto mensè Rex cum Flandro reparavit pacem, Atrebat. Ne aurum argentumque in vasa converteretur, vel extra fines regni deportaretur, Rex Philippus cavet edictis severioribus. Abbati S. Ægidii cessit tertia reddituum, a Iudæis solvendorum, intra Abbatis dioecesein. Mercatores Italici merces suas plerasquæ Montembellicardum advexere: sed iussi a Rege sunt, eas & Nemausi venum exponere. Ludovicus Rex, successor Philippi, numarias sanxit constitutiones, regno utilissimas, a. 1315. æ obiit 1316. sine herede, relicta uxore gravida, cui Clementiæ erat nomen. Comiti igitur Piæaviensi demandata traditaque fuit regni administratio, donec Clementia foetum edidisset. Hæc peperit ad 15 Nov. Iohannem, sed nonnisi dies octo superstitem. Philippus igitur Longus, ex Prorege factus Rex, isque sapientissimus, qui commerciis amplificandis multum curæ

Pag. 4.

curæ tribuit. Iudæi ufuris immodicis oneraverant & consumferant. Provinciae ac Languedociae incolas. Iuffit itaque Rex, ut intra cancellos legum manerent, ac ob prævaricationes admiffas punirentur ita, ut reftituerent pecunias, quas ultra modum prædefinitum extorferant miferis. Falluntur itaque illi, qui Seculo XIII. Iudæos omnes e Gallis fuiſſe eiectos, memoriae nuper prodiderunt. Conſtat, Iudæos a. 1319. Lunellæ, die Veneris ſacratiffimo ante Paſcha, crucem ligneam per plateas geſtaſſe, per coenum traxiſſe, ac tandem, ut illuderent Chriſtianis, confregiſſe. Homines de eccleſia, feudis, hoc Rege, ampliffimis potiti ſunt, neglectis legibus regiis, & pecuniis inde pendendis. Iuffit Rex in eam rem inquiri, ac feuda in integrum reſtitui, anno 1320. Multitudo paſtorum & agreſtium utriuſque ſexus; vexillum crucis præferri ſolitum ſecuta, inundavit Languedociam, perhibens, ſe ire recuperatum terram ſanctam. Sed alia omnia patrarunt. Spoliarunt ditiores, ac regioni admodum fuerunt graves, dicti *paſſoureaux*. Senefchallus Carcaſſonnensis eos invaſit tandem armis, ac diſſipavit. Ad templum Abbatiae S. Aegidii, & illud quod erat Mariæ Deiparæ in loco *Vauvert ſacratum*, peregrinationes religioſe augeſcebant in dies. Epifcopo Nemaufenſi, Bernardo IV. a. 1327. Ioannes XXII. indulſit licentiam, de bonis ſuis per teſtamentum pro lubitu ſtatuendi. Leproſorum lues Galliam vehementer adflixit. Leproſi, cõtagioni vitandæ, extra urbem hoſpicio excepti ſunt. Philippus Valeſius, Rex, ut ſeſe voto liberaret, peregrinationem religioſam Maſſiliam ſuſcepit. Votum id nuncupaverat S. Ludovico, Epifcopo Tolofenſi. Redux ex itinere, inviſit a. 1330. Ioannem XXII. Papam, Avenione commorantem, ut cum eo communicaret conſilium ſuum, de expeditione in Palæſtinam ſuſcipienda. Inde ab initio Seculi XII. peregrinationes eiufmodi in Gallis invaluerant. Ob eas paſſim *domus peregrinorum* ſtructæ, ac reſtitibus donatæ, ne peregrinatoribus in via foret inopia gravis. S. Antonii Eremitæ honori paſſim xenodochia fuerunt ſacrata. Equites S. Ioannis Hieroſolymitani, prope Nemaufum, domum fundosque & agros circa

Pag. 23.

54.

circa a. 1331. tenuerunt. Carmelitæ a. 1333. Nemaufum convocarunt suos ad *Capitulum generale*. Formulam, quam promulgarat *Officialis* Episcopi Nemaufensis, ad eos *excommunicandos*, qui Clericos ad partem tributorum ferendam cogi vellent, sustulit, irritamque declaravit a. 1334. Senechallus. Philippus Valesius, consilium expeditionis cruciatæ a. 1335. sibi cordi esse, declaravit. Numos subsidarios eam ob causam terris suis indixit. Contulit rationes cum Benedicto XII. cum venisset in Languedociam anno ineunte 1335. Tolosa abiit Carcassonnam, Besceriam, Montem pessulanum, dum veniret 22 Febr. Nemaufum, comitibus, Ioanna Burgundica, uxore sua, Ioanne Normandiæ Duce, filio suo natu maximo, Carolo Rege Bohemiæ, Philippo Rege Navarrensi, ac Burgundorum Duce. Mox, ut fidem faceret destinationi, iussit portum Aquismortuis reparari, per mare mediterraneum iter quasi ingressurus navale. Lombardis collybistis ac usurariis severas opposuit leges. Pecunias, peregrinationi ac expeditioni cruciatæ adtributas, impendit bello, cum Anglis, de regno suo eiusque possessione gerendo. Eduardus III. in Anglia armavit multitudinem numerosissimam. Philippus a. 1337. iussit equites ad Pentecosten anni proxime secuturi præsto esse; quamprimum a Rege vocarentur ad bellum. Causarum patroni ac procuratores contulerunt ad id bellum, partem bonorum suorum. Quæstio in eos habita, qui fundos ad *manum mortuam* transtulerant, vel acceperant, qui constitutiones Regum violaverant, qui per usuras bona viresque exhauserant. Numi undique conquisiti. Episcopi preces publicas pro Rege, eiusque exercitu, recitare, & recitandas curare iussi. Eduardus in foedus suum illexerat Reges Castiliæ & Arragoniæ, Ludovicum Bavarum, Comites Geldriæ & Iuliacensium, bellum moturus in Gallum, cui tamen ob terras quasdam, in Gallia sitas, sacramento fidelitatis obstringebatur. Angli, navibus in Aquitaniæ terras traducti, proximas regiones videbantur infestaturi. Rex a. 1339. Ioannem, Bohemiæ Regem, suum militiæ ductorem per Languedociam constituit, tradito ei ad arbitrium castello Penne, in

in tractu Aginensi (*Agensis*), quod ab Anglis iam obsidione premebatur, in terram Valconum effusis, eamque inundantibus. Eduardus III. per Flandriæ oram exercitus alios in Gallias ire iussit. Contraxit adversus eum Philippus copias suas ad Compendium. Simulavit pacem Eduardus, impensurus eo maiores bello sumtus, quorum pars nondum erat in promptu. Incolæ Montispessulani recusarunt ire militatum Compendium. Instigit tamen Seneschallus, vim adhibiturus. Rex Maioricæ tandem vacationem iis ab ea expeditione obtinuit. Hic erat Iacobus II. in cuius potestate fuit pars urbis Montispessulani. Vasallorum reliqui acciti Compendium, ad Regem Philippum veniunt. De parte Maioricæ idem adferit Auctor. Guilielmus Rollandus, dynasta Montisfalconii, successit in Seneschallatu Belloquartensi, adprobans sese Reginae dono serici 12. librarum Gallicarum, cuius libram, in Provincia, a. 1345. emerat 66. Solidis Turonensibus (Sols). Ne imposterum vinum Nemausum peregre adveheretur, publice fuit prohibitum a. 1346. Subsidiariæ pecuniæ ad bellum contra Anglos continuandum sollicitè collectæ. Belloquartensis Seneschallus a. 1351. profectus est Parisios, inde in Normandiam, ac porro in agrum Pictaviensem, militaturus contra Anglos, ductu Caroli de Hispania, Comitis Engolismæ, & dynastæ Lunelensis, Comitis stabuli per Gallias. Iudex regius Nemausensis peræque abiit militatum. *Politiae* inspectores Nemausenses viderunt venesectionem equorum in urbe, a pascha ad S. Michaelis diem, exoriationem bestiae mortuae, & collectionem stercorem intra muros, nutritionem item porcorum, hircorum, & caprarum, &c. Princeps Walliæ a. 1355. irruptionem fecit in Langedociam, bello resumto. Seneschallus Belloquartensis eum repulit. Augustiniani Eremitæ recepti intra Nemausum. Monachi isti, ineunte sæculo XIII. orti, in varias congregationes distributi, in unam legem coire iussi a. 1256. per bullas Alexandri IV. litteras, qui ipsis Lanfrancum præposuit primum *generalem* antistitem. Eodem anno Rex Ioannes. in prælio ad Pictavium victus a Principe Walliæ d. 19. Sept. in captivitatem missus est. Commilitones eius Nemausenses

senses prodit Noster nonnullos, alias incognitos. Prædatores Angli ad Nemaufum usque progressi. Comes Armeniacensis, per Langedociam rebus calamitatem minantibus succurrit, & in Normandiam festinavit, occursum machinationibus Caroli, Regis Navarrorum. Cogitatum inter hæc de pretio redemptionis quærendo, ut Ioannes Rex redderetur libertati. Exteris omnibus, ut fit, Gallia excedere præceptum publice. Anno 1358. Carcaffonnæ combustus fuit homo hæreseos accusatus. Eodem anno Ioannes Rex cum Rege Anglorum reconciliavit pacem, & id ipsum Nemaufensibus significavit. Nemaufum Innocentius VI. interdicto sacrorum corripuit, siquidem urbis cives Purpuratis recusabant vinum secundum pondera doliorum vendere, ut antea, propterea quod ab his debita nondum essent persoluta. Ordines provinciarum in Angliam traiciunt ad Ioannem Regem redimendum. Angli bellum reparant, induciis iamiam expirantibus. Rex Daniæ Gallis obtulit auxilia, ex quo Rex Angliæ a. 1359. 12. Aug. bellum declaravit. Ioannes interea Londini tenebatur. *Waldemarus* III. Danus, in Angliam voluit irrupere, prædisque ac incendiis Regem Anglorum ad Ioannem suis restituendum adigere. Historiographi ignorant hoc consilium. Menardus tamen testimoniis fide dignis comprobavit. Numerus Iudæorum crevit in dies, ringentibus incolis. Angli Gallias infestant. A. 1360. carnes vendibiles in macellis fuerunt veneno infectæ. Pax Bretiniaci ad 8. Mart. firmatur inter hos Reges, ac Ioannes Eduardo cessit aliquot regni sui provincias. Quatuor mensibus post, Rex Ioannes Londinum misit ex pacto, & ad pacis firmitatem, filios duos, Comitem Andegavensem & Pictaviensem. Milites ab Anglis dimissi Gallias impleverunt rapinis. His Gallici prædones se adiunxere, obsidendis ac expilandis castellis urbibusque intenti. Innocentius VI. ut sese adversus eos tueretur, promisit indulgentias easdem, quæ militantibus in terra sancta dari alioquin solebant, universis, qui expeditionem cruciatam in prædones hosce essent suscepturi. Idem sollicitavit auxilia Regis Aragonum. Expeditioni cruciatæ cesserunt

Pag. 209.

runt prædones sua sponte a. 1361. numero quippe inferiores. At agmine uno discedente, non defuit alterum. Ioannes Rex a. 1361. 23. Déc. venit Nemausum, honorificentissime exceptus. Tandem hic Rex obiit Londini 1364. 8. Apr. quo redierat aliquot ante mensibus, ut exsequeretur pacta Bretiniana nupera. Carolus V. ei successit, qui fratrem suum Ludevicum constituit per Langedociam proregem, a quo Nemausensibus corroborata privilegia fuerunt. Portus aquarum mortuarum reparari denuo coepit. Exarsit recens cum Anglis bellum. Ad Nemausum usque perruperunt Angli. Ius civile & canonicum, calamitosissimo hoc tempore ardentem cultum fuit Nemausi. Dux Lancastriensis Caletum exercitum traduxit, suos per Piccardiam & Campaniam effundens. Carolus VI. Rex ei occurrere armatus sustinuit 1373. licet Dux Britanniae partes Anglorum sequeretur. Pestilentia incubuit Langedociae. Frater Regis, Dux Andegavensis, invisit Tolosam, Nemausum, Avenionem. Rex, cui suspectus erat, ipsum revocavit in aulam, atque iureiurando adstrinxit 1374. pro more saeculi, super eucharistia & evangelio. Gregorius XI. sedem suam Avenione Romam a. 1376. Pag. 321. transtulit, d. 13. Septembr. Massiliam petens, navi Romam profecturus. Lugebat Nemausus eum discessum, si quidem per 72. annos, quibus Papae sederant Avenione, mercibus permultis poterat sese exsolvere, ad Papam eiusque comites mittendis. Ne Rex quidem valebat Papam, ut Romam rediret, commovere. Opus feminarum, redeundi consilium illud fuit. Brigitta Suecica, & Catharina Senensis, Papam oraculis suis, Deo adtributis, ut Romam rediret, impulerunt. Episcopi Nemausenses solebant Papae recens electo, vicino suo, donum mittere. In libris ararii Vaticanis id adpellarunt *Servitium*. Exortae sunt inde sensim pensiones, ex debito & officio ac iure solvendae, *Libro obligationum* Romae mox insertae, etsi non essent primum dona. Pag. 6. Not. Servitia haec coeperunt Romae sub Benedicto XI. ac usu pleno gavisa sunt ad Hist. sedente in cathedra Clemente V. Avenione. Antiquissimum istius *servitii* exemplum legitur ad a. 1306. hunc in

modum: *Bertrandus, episcopus Lingonensis, solvit VI. Februarii, M. CCC. VI.* Sed obligatio ad solvendum servitium ex debito cœpit a. 1316. sub Ioanne XXII. Primum exemplum fuit ita memoriæ proditum: *Iohannes, episcopus Abrincensis, promisit camere M. CCC. XVI. XVII. Novembris.* Secuti sunt morem eum Episcopi Galliarum reliqui. Nemaufensis a. 1324. idem servitium promisit, teste hac scriptura: *Armandus, Nemaufensis episcopus, promisit 1. Martii M. CCC. XXIII.* Liber ille *obligationum, & alius solutionum* huius pecuniæ, scriptus fuit Romæ per D. Claudium Etiennot. Ex indicibus seu libris hæcæ, qui nunc sunt inter manuscripta Abbatiae S. Germani in pratis, Parisiis n. 467. Auctor hæc descripsit. Episcopi aliquot solverunt id servitium etiam pro prædecessoribus suis, scilicet commendationis causa. En Etiennoti testimonium: *Magalonensis Gancelmus episcopus recognovit pro Petro, mediato prædecessore, & pro ecclesia Nemaufensi, cui præfuit, promisit XV. Martii M. CCC. LXVII.* Mos scribendi hic Romæ deductus est ad finem seculi XV. Baluzius Romæ inciderat in alia *Registra* copiosiora, unde patuit, Papas imposuisse episcopis officium se invisendi, & solvendi ideo certam argenti summam. Ægidius, archiepiscopus Bituricensis, pro officio conveniendi Papam, per biennium solvit a. 1305. 5 Nov. trecentas libras Turonenses, teste Baluzio in *Notis ad Vitas Paparum Avenionensium* To. I. p. 666. Pacem, quæ a. 1326. Parisiis inter Carolum pulcrum & Flandros quosdam, qui Ludovico Cressiaco obedientiam denegaverant, constitutam, ignorant Froissardus, P. Daniel, alii. Eius notitiam historicam dedit Noster. Emendat deinde nomina Episcoporum Nemaufensium, quæ ex parte in *Gallia Christiana* minus curate exstant, in recentissima etiam editione. Ex mercibus, e Langedocia deportatis, pensi eo tempore quinque grossi firmi. Ius illud solvendi adpellatur *le droit de reve*, quod iam a. 1332.

- Pag. 7. in usu fuit, & adhuc viget. De sigillis Seneschallorum Nemausi, & Belloquartensium, Auctor etiam disserit. Quadragesimale ieiunium, docet, anno 1335. inchoatum fuisse 27. Febr. finitum die undecimo Aprilis. Illo anno Pascha incidit in 16. Apr. Inde
9. rate exstant, in recentissima etiam editione. Ex mercibus, e Langedocia deportatis, pensi eo tempore quinque grossi firmi. Ius illud solvendi adpellatur *le droit de reve*, quod iam a. 1332.
14. in usu fuit, & adhuc viget. De sigillis Seneschallorum Nemausi, & Belloquartensium, Auctor etiam disserit. Quadragesimale ieiunium, docet, anno 1335. inchoatum fuisse 27. Febr. finitum die undecimo Aprilis. Illo anno Pascha incidit in 16. Apr. Inde

Inde sequitur, d. 27. Februarii fuisse diem. Lunæ post Quinquagesimam. *Provincialibus*, ad meridionalem Galliae pla- Pag. 16.
gam habitantibus, hæc consuetudo, exordiendi ieiunium qua-
dragesimale a die Lunæ, fuit familiaris, teste Durando in *Ra-*
tionali divinorum officiorum VI, 28. n. 5. Ita die viridium de-
fuit illud ieiunium. Ieiunatum tamen fuit biduo post, æque ob
dierum sanctitatem. Auctor deinceps glossarium suppeditat, vo-
cabula ignota mediæ ævi latina exhibens. Ita e. c. *Bada* significat 31.
excubias, *banasto* qualum crassum, *barrium* murum, *Calende* fe-
stum Iesu natale, *canastellus* corbeam minorem, *carissia* caritatem
annonæ, *cartale* mensuram frumenti, *civata* avenam, *cordurare*
nere acu, *orida* clamorem publicum, *diffacere olivas* molere oliv-
as, *escobare* scopis purgare, *logaderius* elocatore operæ suæ di-
urnum, *manobra* manoeuvre, *pagamentum* solutionem pecuniæ;
gardianus pastorem, *privata* secessum ad requisita naturæ pera-
genda &c. Probationes huius Tomi historicæ constant chronicis
duobus exiguis, diplomatum copia satis numerosa, ac glossario,
diplomatum intelligendis accommodato. Ex hoc multis in lo-
cis augeri ac suppleri potest Glossarium du Fresnianum. Chro-
nico priori, ex commentariis quæsturæ Parisiensis hausto, ani
mortuales Regum ac Principum Galliæ, nec non alii even-
tus ab a. 1299. usque ad a. 1304. recensentur. Ultima in
eo sunt hæc: *Terra ducatus Aquitanie fuit in manu regis Fran-*
ciæ ab omnibus sanctis 1299. usque ad tertiam diem post omnes
sanctos 1304. qua fuit reddita regi Angliæ. Index tandem,
operis clausula, lectori offertur elaboratissimus.

Das neue gelehrte Europa u.

i. e.

EUROPA ERUDITA NOSTRÆ ÆTATIS,
edita per IOH. CHRISTOPH. STRODT-
MANNUM. Pars V. VI. VII. VIII.

Wolfenbütelæ, apud Io. Christoph. Meisnerum. 1754. 1755.
1756. Alph. 3. in 8.

Operis huius tam utilis, quam iucundi, mentionem in
his *Actis* A. 1756. pag. 277. fecimus, de quatuor

M 3

prio-

prioribus eiusdem partibus loquuti. Nostrum iam est, de posterioribus quatuor fasciculis Lectores nostros simili ratione informare, cum æque laudabili zelo in continuando isto versatus Auctor celeberrimus fuerit, quo id evulgare coeperat. Dolemus autem, ipso eo tempore, quo prelium pars octava exercebat, humanis rebus ereptum optimum Virum fuisse, satis nimirum d. 11. Aprilis 1756. functum, longiori certe vita, præ multis aliis, dignissimum. Non defuit & in hoc secundo volumine, (id enim constituunt quatuor indicatæ partes, uno eodemque paginarum ordine continuatæ,) describendis eiusmodi virorum eruditorum vitis ac operibus, quorum memoria conservanda pariter posteritati erat.

Pars quinta igitur continet res gestas *Philippi Baronis de Stofch*, Magnæ Britanniæ Regis Legati ad Italos missi, ut & Poloniarum Regis Consiliiarii: *Petri Burmanni*, Iurium Doctoris, & Historiarum, Eloquentiæ, Linguarum, Poeseos Professoris in Gymnasio Amstelodamensi: *Arnoldi Drahenborch*, Iurium Doctoris, & Eloquentiæ Historiarumque Professoris Ultraiectini: *Theodori de Schellhane*, coetus reformati ecclesiastice Amstelodamensis: *Georgii Henrici Wernldi*, qui tum Gymnasii Lingensis professorem, tum in Batavia verbi divini ministrum egit, d. 23. Aug. 1744. demortui: & *Christoph. Bernhards Josephi Schückingii*, Iurisconsulti Monasteriensis. Brevior succedit relatio de *Hieronymo van Alphen*, ecclesiaste Amstelodamensi: *Iacobo Henrico Croesero*, Medicinæ Doctore & Professore Groeningensi, d. 13. Ianuar. 1753. defuncto: *Cornelio de Velzen*, Theol. Doct. & Prof. Groeningensi, d. 19. Aprilis 1752. mortale; quod habebat, deponente: & *Davide Knibbe*, ecclesiaste Lugdunensi in Belgio, d. 4. Aprilis 1748. mortalium numero erepto. Amplior est, quæ sequitur, narratio, de *Carolo Henrico Rappolto*, Physices Professore Regiomontano, d. 23. Octobris 1754. mortuo: & *M. Ioh. Christoph. Dommerich*, Scholæ Wolfenbuttelensis Rectore. Brevissima autem sunt additamenta ac supplementa, ad vitas eruditorum olim traditas, quæ leguntur sub finem huius partis, nimirum, *Abrah. de Humbert*, *Samuelis Formoy*,

*mey, Joh. Andreae Segneri, Geo. Dethardingii, Christi. Korthol-
ti, Martini Knutzen, Christoph. Horchii, Ludov. Holbergii, Co-
myens Middleton, Magni Crusii, Eman. Martin, Phil. Doddridge,
Iodoci Herm. Nunningii, Laur. Reinhardi, Jac. Burchhardi, Jac.
Phil. d' Orville, Ludov. Ant. Muratorii, Petri Roques, Joh. Jac.
Wetstenii, Reinh. Frid. de Sahme, & Conr. Ikenii.*

Quæ in *Parte sexta* recensentur biographiæ, quoad ma-
ximum numerum novæ sunt, sequentes scilicet: *Antonii van
der Os*, ecclesiastæ Zwollenfis: *Joh. Targioni Torezzi*, Philos. &
Medic. Doct. & Botanices Professoris Florentini: *Alberti Schul-
tens*, Theol. Doct. & Oriental. Linguarum Professoris Lugdu-
nenfis: *Augustini van Staveren*, Scholæ Lugdunensis Rectoris:
Joh. Friderici Jacobi, ecclesiastæ Hanoverani: *Frid. Sam. Bock*,
Theol. Doct. & Professoris Regiomontani: & *Joh. Mich. Her-
barti*, Scholæ Oldenburgerensis Rectoris. Præter hos viros do-
ctos, in vita S. R. *Bockii* ansam quoque arripuit beatus
Strodtmannus, varia de *Paulo Scalfichio* disserendi, quæ historiæ
ecclesiasticæ amicis non possunt non gratissima esse, inprimis
cum documenta plura *avêndora* subiunxerit. Sub finem huius
partis iterum supplementa addita sunt, ad vitas olim descriptas
Joh. Andreae Buttstett, *Gottfr. Schützi*, atque *Antonii van der
Os*, cuius biographiam præsentis partis initium sistit.

Pars septima complectitur symbolas biographicas sequentes:
Paulini a S. Iosepho, generalis clericorum scholarum piarum re-
gularium Romani: *Davidis Millii*, Th. Doctoris & Linguarum
orientalium antiquitatumque Professoris Ultraiectini: *Joh. Lu-
lof*, Iurium Doctoris, Astronomiæ, Matheseos, & Ethices Pro-
fessoris Lugdunensis: *Joh. Arnzenii*, Eloquentiæ, Historiarum
& Poeseos Professoris Franequerani: *Caroli Comradi Reitzii*,
Literaturæ Professoris, & Gymnasii Rectoris Harderovicensis:
Joh. Booskoop, coetus reformati doctoris Amstelodamensis: *Ja-
cobi Tyken*, in eadem urbe verbi divini ministri apud refor-
matus: *Iodoci Schomakeri*, Iurium Doctoris, & præpositi urbis
Borkeloo in Zütphania: *Gabr. Guil. Goettenii*, Theol. Docto-
ris, Magnæ Britanniæ Regis in Consistorio Hannoverano Consi-
liarii, & ecclesiastæ aulici: *Caroli Gerh. Guil. Lodtmanni*, Philos.
&

& Iurium Doctoris, illiusque Professoris Helmstadiensis: & *Ioh. Henr. Danielis Moldenhaweri*, Theol. Doct. & Professoris Regiomontani. Supplementa sequuntur ad vitas olim enarratas *Ioh. Gottfr. Hauptmanni*, & *Ioh. Henrici Praticeni*, nec non documenta aliquot ad *Pauli Scalichii* historiam, quam in antecedenti parte cum cura dedit concinnatam Auctor celeberrimus.

Ultima huius voluminis *pars*, octava nempe, non tam novis constat biographiis, quam additamentis ad recensiones vitarum, ante iam publici iuris factas. Neque tamen prorsus desunt novæ. Tres sub initium leguntur, *Gregorii Maiansii*, Generosi Valentini, idiomate latino adornata, *Ioh. Philippi de Loys de Cheseaux*, Astronomi Galli, & *Emonis Lucii Vriemoet*, Theol. Doctoris, & Linguarum Orientalium hebraicarumque antiquitatum Professoris Franequerani. Reliqua huius fasciculi pars supplementa tradit, ad vitas Purpurati *Quirini*, *Conr. Frid. Ernesti Bierlingii*, *Ioh. Bernh. Hasselii*, *Ioh. Friderici Noltenii*, & *Paullini a S. Iosepho*. Agmen claudit *generalis index alphabeticus*, omnes viros doctos enumerans, de quorum vitis, factis, scriptisque, in octo partibus *Europæ eruditæ novæ* dictum fuit, Commodis Lectorum hoc indice inprimis consultum fuit.

Quanam ratione opus hoc impostero continuandum sit, latere orbem doctum noluit bibliopola, præmissa octavæ parti præfatione, qua significavit, doctissimum Lingensis Scholæ Rectorem, *Ferdinandum Stofchium*, qui iam vivo *Strodsmanno* varias symbolas ad laborem hunc biographicum largo cumulo attulerat, curam porro illius edendi suscepturum esse. Facili hinc coniectura Lectores nostri assequi poterunt, qui factum sit, ut tot ecclesiæ reformatæ doctores, Belgiique lumina docta, in hoc opere meritum suorum nacti sint præcones. Neque enim diffitendum, præsertim in quatuor posterioribus fasciculis, a nobis iam recensitis, perpaucos ex Lutheranæ ecclesiæ membris, plurimos ex reformati coetus sociis, fuisse in scenam productos. Si quid ergo consilii dare nobis licet, optamus, ut impostero, absque ullo religionis discrimine, dicatur eruditum virorum meritum opus, per se & sua natura omnino universale.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCLVII.

Pars I.

*SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENE-
DICTI XIV. Epistola ad Nobilem Virum FLAMI-
NIVM CORNELIVM, Senatorem Venetum.*

Romæ 1753. typis Generosi Salomoni, plag. 2. in 4.

Pontificis Maximi, qui nunc præest Ecclesiæ Romanæ, amorem in litteras, quo illud fastigium honoris, in quò constitutus est, inprimis illustrat, si non ex operibus eius in univèrsùm, de quibus dictum a nobis sæpe & honorifice est in his Actis; profecto vel ex eo abundantissime cognoscas, quod eruditos homines fovèt, tuetur, immo præmiis & laudibus ad enitendum incitat. In quo ille nobis, summorum, doctæ antiquitatis, virorum, sequi sensum videtur; probe gnarus, iacere ea semper, quæ apud quosque improbentur, neque esse præter gloriam, quo magis accendantur ad studia homines. Recens, præclari istius in bonas litteras studii, monumentum, hac ipsa Epistola edidit Benedictus XIV. laudando *Flaminio Cornelio*, Senatore Veneto, Virò doctissimo, quo nemo unus adhuc Ecclesiarum Venetarum historiam, aut investigavit sollicitius, aut facundius edisseruit. Sedecim Voluminum Auctor est diligentissimus Flaminius, quorum XIII. sunt de Venetæ, tria postrema de Torcellanæ urbis sacris Ædibus; quibusque omnibus, & magnam doctrinæ copiam, & acumen iudicii præclarum, adprobavit le-

N

tori-

storibus. Hunc igitur Virum indefessæ industriæ, ut excitaret ad enitendum amplius, commendaretque posteritati, omnibus iis argumentis, quæ eo pertinere videbantur, hac Epistola usus est Pontifex Maximus, cui nos iam recensendæ aliquantulum immorabimur. Ait, primum, fuisse & patrum nostrorum, & nostra memoria, summos viros, qui similem spartam ornarint, magnamque inde apud eruditos quosque gratiam inierint. *Marcum* quidem *Antonian Guerinum*, Ferrariæ urbis, cuius civis fuisset, totiusque dioeceseos Ferrariensis ecclesiasticam historiam scripsisse, quæ prodierit Sæculi præteriti anno XXI. *Ioannem Baptistam Blancolinium*, aliquot voluminibus, ecclesiarum Veronensium habitum-exposuisse, modesto nomine, *Notizie Storiche delle Chiese di Verona*, hoc opere suo usum. Ipsa urbis Romæ templa, pæne innumera, suos habuisse, e doctissimorum virorum numero, disertissimos præcones. In his *Panvinium* esse, & *Severanium*, primo loco nominandos: quorum ille de Lateranensi, deque Vaticana Basilica, libros, moriens reliquerit, in Vaticana ad servatos; hic septem templorum historiam profecutus sit. Etsi vero sint qui existiment, *Flaminium Cornelium*, utpote Laicum, admovere manus haudquaquam debuisse operi, quod rectius sperari a monacho aliquo debebat: tamen ita semper se iudicasse, ait Pontifex, „neque Ecclesiasticos, neque laicos „homines, ad eiusmodi opera accedere oportere, qui non sint „satis ab ingenio, eruditione, doctrinaque instructi atque pa- „rati; quibus autem ea ornamenta insint, & facultas operi „non impar reperiat, eos, sive sacris, sive laicis hominibus „adnumerentur, æque in eiusmodi instituto versari, æque Ec- „clesiæ sanctæ tali scriptorum genere prodesse, convenire.“ Id ut exemplis demonstraret, varia doctorum virorum, ex omni ævo, nomina excitat, *Iustini philosophi*, *Athenagoræ Atheniensis*, *Arnobii Africani*, *Didymi Alexandrini*, *Lactantii Firmiani*, *Prosperi Aquitani*, *Severini Boetii*, *Cassiodori*, *Evgrii Epiphaniensis*, qui de rebus Ecclesiasticis, in nullum ipsi ecclesiasticum ordinem cooptati, libros egregios scripserint. Recentiori ætate, *Franc. Mariam Florentinum*, Lucensem, Medi-

Medicum, in martyrologium Romanum egregias adnotationes vulgasse typis; & *Philippi Bonarottii*, Florentini, in signe opus, Osservazioni sopra alcuni frammenti di vasi antichi di vetro, ornati di figure, trovati ne' Cimiterj di Roma, apud eruditos homines in magna laude esse. Multum debere Canonicum ius ipsum laicorum hominum diligentiae & studio; neque ignorare quemquam *Ioannis Andreae*, *Io. Calderinii*, *Ioannis Lignanensis*, *Petri Ancharanii*, *Antonii Butriensis*, celebratissima nomina. Ipsos Actor. Sancto. Bollandianos collectores non pudere, se *Masini* atque *Zani Comitis*, qui tamen laici fuerint, laboribus egregie usos, fateri. Reliqua exempla non adscribimus. Sunt enim multa alia, *Bononiensium*, *Venetorum*, & sic porro. Eum locum praeterire tamen non possumus *Epistolae* pag. XIII. quo redarguuntur, qui excutere e laicorum manibus omnem laborem gestiunt, rebus sacris illustrandis destinatum. Verba Pontificis haec sunt. „*Sed qui eiusmodi tractationem solis Clericis & Monachis adiudicare sua sententia volunt, eos uno illo Canoniarum Constitutionum Capite Quicumque, de haereticis, in sexto, non recte, neque ut par est intellecto, nisi existimamus. Canonis haec verba sunt: Inhibemus quoque, ne cuiquam laicae personae liceat, publice vel privatim, de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Cuius Canonis interpretationem illam a Glossa relatam, simulque improbatam, Nos quoque improbamus: Forte intellexerunt de laico ad modum Ultramontanorum, qui illitteratos laicos vocant, & litteratos clericos vocant. Cardinalis Caietanus in Comment. ad art. 7. quaest. 10. 2. 2. S. Thomae, Leges, inquit, feruntur secundum id, quod est in pluribus. Communiter autem laici non sunt docti in fide & deo, ut sunt Theologi, sufficientes ad hoc. Unde posset licite contra hanc legem disputari a laico, quando casus esset, ut, non secundum verba, sed intentionem legis, agendum esset. Luculentus item Auctor, Penia, disertè docet, interdictum laico nequaquam esse, disputationem de rebus fidei cum haeretico homine instituere, modo ille doctrina excellat, & Catholicorum dogmatum contra huius sophismata, in fidelium*

periculum atque perniciem excogitata atque iactata, defendendum rationem norit.“ Hæc Pontifex. Nos cum Glossa, quam ille improbat, facimus. Sub finem Epistolæ legitur, Clerum Venetum, numo honori Flaminii Cornelii cuso, memoriam viri de se præclare meriti posteritati commendasse: quam nos, ipsius sapientissimi Pontificis honorificentissimo iudicio abunde commendatam, Flaminio Cornelio, Viro doctissimo, altro & libenter gratulamur.

DE INDOLE IURIS PRIVATI PRO HABITU Imperii Danico - Norvegici Libri Duo. L. I. de forma, indole, & principio Imperii Danico-Norvegici. L. II. de indole iuris civilis enati ex forma Imperii Danico - Norvegici.

Hafniæ, Typis directoris S. R. M. & Univ. Typogr. Io. Ge. Hoepfneri.

Operis liber primus, quem manibus versamus, continet Alph. I. plagulas 3. Epistolæ ad Serenissimum Daniæ Regem, nomen subscripsit Auctor P. Kofod Ancher, Iurium Professor Hafniensis. Occasionem scripto præbuerunt, quæ D. de Montesquieu in libro de causis legum (*de l'esprit des loix*) contra monarchiam absolutam dixit: hæc cum non possint vera esse sine aliqua formæ imperii Danico Norvegici contumelia, patriæ suæ inservitutum se existimavit Cl. Ancher, si speciosa Galli ratiocinia diluendo, ostenderet civibus suis, non minus eos aliarum rerumpublicarum incolis beatos esse; cæterum, magni se facere ingenium & eruditionem D. de Montesquieu, profitetur. Sunt autem Libri huius capita septem. Primum, finem & institutum scriptorum explicat, tum gallici, tum huius, illi oppositi. Secundum imperium Danico Norvegicum describit, absolute monarchicum, non despoticum. Tertio, vera indoles & æstimatio imperii absolute monarchici definiuntur. Quarto, imperium Danico Norvegicum ad similitudinem patriæ potestatis accedere exemplis domesticis ostenditur. Quinto, dubia potiora adversus imperium monarchicum tol-

tolluntur. Sexto, principia imperiorum Montefquiana examinantur. Ultimo, illorum loco commendatur principium æqualitatis. Speciminis loco, secundi capitis contenta enumerabimus. Notum vero est, Status qui vocantur, imperii civilis olim participes, regiam sponſionem vernaculo nomine *Haandsæftning*, cui subscripserat Rex sub auspiciis imperii, die 8. Maii 1648. antiquasse, & antiquatam in manus regis Friderici III. die 17. Octobr. 1660. tradidisse, regem religione sacramenti olim dicti solventes, & sine omni exceptione liberum declarantes; iuratum etiam fidem dantes regi regiarque domui d. 18. Octobr. & in perpetuum testimonium iuris in regem regiamque stirpem translati, instrumentum publicum conficientes. Instrumentum istud subscriptum die 17. Nov. e. a. Abrogabantur simul nomine principis Christiani d. 18. Iunii 1650. datæ litteræ obligatoriæ, nec non dispositio illa provisionalis signata a. 1651. ut & omnia, quæ in recessuum libris, aliisque constitutionibus, cum regio iure hereditario & absoluto imperio pugnantia, inveniri poterant. Regis autem arbitrio permissum fuit, administrationem regni impoſterum ordinare, & de successione regia ex proprio arbitrio statuere. Iustissimo igitur titulo, cuius vix aliud exemplum reperiri credit noster, imperium absolutum regi Daniæ paratum est. Montefquium vero in limine statim aberrare adserit Danus, dum duas saltem formas monarchicas statuit; illam vero, quam unice monarchiam appellat, ita describit, ut limitatam esse oporteat, & despotismum, oblitus monarchiæ limitatæ, inter hæc duo extrema mediæ. Igitur Sectione I. capitis huius, quæ sequitur, ostensum it Cl. Ancher, perperam monarchiam solam appellari, quæ limitata sit, absolutæ existentia negata. Ipsa quidem monarchiæ vox, secundum grammaticæ leges adhibita, limitatæ convenire non potest, quæ uni potestatem integram non tribuit; rectius de absoluta dicitur simplici imperii forma, cum limitata in mixtam incidat. Absolutam vero monarchiam agnoverunt iam Grotius, Pufendorfus, Huberus, Cœnringius, Thomafius, Wolfius, Koehlerus, innumeri alii, si nomina his minora excitare libeat, & ii etiam,

etiam, qui rerumpublicarum liberiorum studiosissimi sunt. Aristoteles certe, quatuor regni speciebus L. III. c. II: Πολ. enumeratis, quintam addit. cap. 12. *παμβασίλειαν*, monarchiam absolutam. Exempla autem formæ huius adhuc subsistunt, & quidquid forte ceteris opponi queat, imperium Danico Norvegicum monarchiam absolutam exhibet, natura sua a despotismo quam maxime alienam. Est autem, ex nostri finitione, *monarchia absoluta* imperium civile, quod uni plene competit, & soli: *despotismus*, seu herile imperium, quando imperans, præter summam in cives potestatem, iure simul fruitur domini in servos. Huius ergo notio ex duabus componitur, summæ potestatis, sine qua nullum imperium civile; & potestatis dominicæ. Discrimen hoc Sect. II. noster uberius explicat. Igitur in logices regulas peccant, singularem illam ideam potestatis dominicæ, quæ abest a speciei, monarchiæ scil. limitatæ notione, notioni generis, monarchiæ, adfuentes; æque ac dictionarii encyclopædiæ collectores, qui voci *despotisme* explicationem *gouvernement tyrannique* subiungunt, & sic in formis imperii enumerandis, vitium, quod facti est, cum specie, quæ iuris est, confundunt: quasi idem sit, iusti imperii species enumerare, & vitiosâ regimina percensere; cum prius saltim ad doctrinam iuris publici pertineat, alterum magis ad prudentiam civilem, res facti potissimum ante oculos habentem. Despoticam vero formam in imperia Christiana non cadere, noster fatetur.

Arbitrarium autem imperium absolutum non est, quod lege divina & rationis continetur, *absoluti* epitheto, ex usu classicorum scriptorum, *plenum* & perfectum saltim indicante, ut princeps de negotiis ad rempublicam spectantibus, proprio unice arbitrio & iudicio, non alieno statuatur, & *monarchia absoluta* audiat, non *voluntas* monarchiæ, & stet quidem pro ratione voluntas, sed respectu subiectorum, non imperantis. Si voluntas principis, propter facultatem absolutam obligandi subditos, absoluta dicatur, prædicatum hoc æque cadit in omnes alias formas: cum voluntas summi imperantis, in quocunque imperio civili, tam populi in statu populari, & optima-

tum

tum in aristocratia, quam monarchæ in regnis, fons sit obligationis civilis, & subiectos absolute constringat. Frustra autem, monarchiæ *plene*, (hac enim voce noster, propter *absolutæ* odium, uti mavult,) hostes, amplitudinem potestatis regiæ in illa horrent, cum non minus illimitata potestate fruantur, qui alibi summam rerum administrant. Exemplo est insignis auctoritas consulum, dictatorum, & tribunorum plebis, sub statu Romanorum populari. Sæpe, nomine regis repudiato, res permansit, & regia potestas, alio saltim titulo, integra stetit. Igitur, invidiose monarchia sola imperii absoluti nomine traducitur. Summa potestas in omnibus statuum formis est; subiecto saltim differt, quatenus vel uni competit, vel pluribus. Non reges, limitatus & illimitatus, inter se comparandi sunt, simplices utique personæ: sed limitato adiiciendi sunt consortes imperii, qui cum illo unicam personam moralem efficiunt. Sed qui de limitato Principe loquuntur, civibus ius externum adversus eum tribuunt, si limites imperii sui excedat: de his autem limitibus, obscure, dubie, & sic, ut vix applicari possint adserta illorum, disserunt. Nam si cives, vel ordines in monarchia limitata, non sint obstricti ad tolerandam licentiam principis, violantis legem & normam imperii sui pactitiam, quæritur, quale ius eo casu competat civibus? multum enim differunt, ius *non obediendi*, ius *resistendi*, & ius *puniendi*: quorum limites non facilius definiuntur, quam casus quibus exerceri possunt, an ob qualemcunque, vel exiguam legum fundamentalium violationem? an in re etiam dubia? denique oborto inter regem & subiectos, de exercitio summæ potestatis dissensu, quis iudex esse debeat, omnino non apparet. Ceterum, ne nimium metuatur principis pleno imperio gaudentis potestas, facit generalis præsumptionis regula, principes nec optimos futuros, nec pessimos, docens. Igitur, mediocri principi collata summa potestate, magni eius abusus periculum nullum erit; contra, eadem potestate pluribus tributa, periculum erit maius, vitiis pro numero personarum crescentibus. Reliquum capitis huius, redarguendo Montesquieu, quod monarchiam cum despotismo confuderit, absolvitur.

Et

Et eandem telam pertexere pergit caput sequens, in quo primum ostendit noster, universum systema Montesquii solis niti quæstionibus facti, quæstionem vero de optima Reip. forma inutilem plerumque & periculosam esse, cum nulla sit omni ex parte beata, incommodorum autem in quavis reperiendorum calculus difficulter ineatur, & si iniri queat, ubique fere ad æqualitatem deducat. Hæc in aliorum potius gratiam, quam civium suorum, dicere se noster profitetur: illos enim in ea esse hæresi, degere se sub tutamine imperii, quod sit enti divino simillimum, & ad perfectionem etiam divini regiminis proxime accedat. Immediatam vero iuris regii a Deo originem, quam tantò fervore olim quidam propugnarunt, non credit; neque ita monarchicam regiminis formam tueri vult, ut alias ceu vitiosas traducat; quæstionem de optima reip. forma, ad indolem animi de imperantibus probe spe- randam pertinere, ostendit. Cur argumentis utatur a priori potissimum, nec imitetur adversarium in rerum gestarum monumentis excutiendis, causam hanc reddit, quod ultimo hoc demonstrandi genere usus, omnia plene percensere debeat omnium civitatum commoda & incommoda, omnium gentium mores & leges in numero habere, testimoniorum valorem ponderare, quæ omnia prolixissimam hanc ratiocinationem efficiant, & erroribus obnoxiam. Argumentum vero pro imperii monarchici præstantia, ita in summam contrahit: „Summo imperanti, ut officio suo bene fungatur, & publica negotia ad normam salutis publicæ attemperet, opus „est prudentia, studio boni publici, & actione denique con- „formi. Pro natura autem imperii monarchici, iuxta regulas „præsumtionum, cum magis sit probabile, unum imperantem „quam plures instructum fore pleno hoc apparatu imperii „boni, felicitis, & salutaris: colligo, imperium monarchicum, „hoc saltem respectu, si non optimum omnium & præstantif- „simum, bonum tamen, & fini imperii civilis conforme esse. „Concludo porro, cum fundamentum imperii monarchici si- „tum sit in ipsa natura humana, hoc imperii genus naturale „esse, & vel ideo magni habendum.“ Hoc in sequentibus magis

magis explicat. Prudentiam civilem ponere scientiam systematicam eorum, quæ tam ad rempublicam in genere, quam ad indolem civitatis, de qua administranda agitur, pertinent. Hanc in unum imperantem potius cadere, quam in plures coimpe-
rantes. Constituto etiam systemati servando & continuando, monarchiam esse aptissimam; quod gentes omnes pluralitati
votorum tribuerunt, ut finem negotiis darent, necessitas li-
tium abscindendarum effecit, non ea existimatio, melius esse
quod plures probent. Consiliis autem bonis uti potest monar-
cha, immo nemo melius eo, cui consilia sunt, non suffragia.
Publici autem boni studium ab imperante hoc minus sperandum
est, quo magis apud eum privatæ res publicis opponuntur; sit
autem hoc in monarchiis limitatis magis, quam in plenis.
Maxime vero in democratia bonum publicum sæpius cuius-
vis privato repugnat, nec minus in aristocratia: cum monar-
chæ, studium boni publici privata sua utilitas iniungat. Nec
aliorum, quibus præstat monarchia, noster obliviscitur, ut
promptitudinis agendi, &c. Quam autem non dominos, sed
patres populi se gesserint reges Daniæ omnes, qui absoluto im-
perio gavisi sunt, quarto capite ex historia noster docet, in pri-
mis Serenissimi Regis, qui iam imperat, curam & munificentiam
debitis laudibus merito extollens.

Sub finem, principiis imperiorum Montesquianis, *æqua-
litas* quod vocat substituit, ut scilicet „æqualitati iurium &
„obligationum inter cives studeant imperantes, quam fieri
„potest maxime, neque ab hac norma discedant amplius, quam
„id postulet necessario ratio salutis publicæ.“ Hoc studium
cum æquo & æquabili Dei in homines omnes amore compa-
rat: æqualitati autem hominum morali etiam ius naturæ favere
observat, cum inæqualitas moralis præcipue statui civili origi-
nem debeat, in quo ipso tamen quantum fieri potest æquali-
tati studendum A. docet. Denique, hoc æqualitatis principium
optime quadrare in statum monarchiæ absolutæ, ostendit. In
statu populari, in quo omnium maxime postulatur, minime ex-
spectandam esse æqualitatis conservationem, ex frequentissimis
illis contra inæqualitatem declamationibus, & legibus, ut impe-
diatur,

diatur, latis, ostendit. Quæ glaucomata romanæ plebi obiecerint, ut primas tenerent patres, prætores, alii, neminem lætet. Statum aristocraticum, si iusta fuerit, nec immoderata æqualitas inter optimates & plebem, magis laudat ipse D. de Montesquieu. Donec autem optimates erunt, vel non ignari potestatis, vel non incuriosi rei suæ privatæ, ab iis vix expectari potest indelibatæ æqualitatis studium. Hoc autem maxime omnium in Monarchiam absolutam quadrat. Cura privatarum utilitatum, salutis publicæ contraria, eo magis nocet reipublicæ, quo plures sunt qui de imperio participant, privati commodi studiosi: princeps autem absolutus, quantumcunque sibi etiam & suis laute prospiciat, unicus tamen est, & hinc parum inæqualitatis nascitur. Favere potest princeps indignis, sed eidem errori populus etiam subiectus est. Nexus autem inter imperantem & subditos, in monarchia absoluta admodum favet æqualitati, cum æqualiter subditi omnes a regio fastigio distant, eademque sunt civium, qua talium, iura & officia. Libro primo auctor finem imponit verbis ex Codice Legum Christiani V. quæ ita latine vertit: „Postremo, cum legem ad cuiusque utilitatem compositam esse conveniat, æque benignam, æque tolerabilem omnibus, ne alius præ alio ex illa vel commodum ferat, vel damnum sentiat, idcirco etiam omissum est, quidquid damni aut commodi, sive illud in verbis, sive in re consistat, alius præ alio ad se pertinere existimaverit.“ Hoc scilicet inter discrimina iuris Danici antiqui & recentioris refertur, paterni, quo Reges Daniæ in singulos subiectos, nullo personarum discrimine, ducuntur, adfectus testimonium.

Ita vero noster prima parte officii, quod sibi sumisit, defunctus est, ut tum philosophiæ solidæ & utilis peritum, tum egregie in iure & monumentis rerum gestarum versatum se ostenderit, sicque libri II. desiderium excitaverit, qui speciatim magis de iure Danorum acturus, non potest non & civibus Scriptoris utilissimus esse, & exteris gratus.

DEL-

DELLE VIZIOSE MANIERE DEL DIFENDER
le cause nel foro.

i. e.

DE VITIOSIS AC PERVERSIS CAUSA-
rum in foro orandarum modis ac viis, Liber
IOS. AUREL. IANUARIIL.

Neapoli 1744. apud Felic. Carol. Moscam.

Non temere fit, quod inter celeberrimos sæculi huius IC-
tos *Ill. Ianuarium* ponimus, qui, quam sapienti nexu
Iurisprudentiæ subtilitatem cum bonarum litterarum
elegantia coniungeret, iam pluribus scriptis ita declaravit, ut
Musarum ex Themidis regno fugientium stator haberi non
immerito videretur. Novum huius laudis argumentum is,
quem iam indicatum imus, de vitiis in causarum defensione
cavendis, liber suppeditat. *Decem* maxime sunt, quæ vitio-
rum nomine a Iurisprudentiæ studio removenda censet. *Pri-* Pag. 21.
mum est, quod *simplex studium forensè* adpellat, nil aliud in-
telligens, quam vulgarem illam, quæ nostra quoque fora ob-
sidet, percipiendæ atque exercendæ Iurisprudentiæ rationem;
quæ linguarum & historiæ oculis orbata, veterisque elegantiæ
scriptores & cane peius & angue averfata, Commentariorum,
Responforum, ac Decisionum vastis molibus, aut Glossarum
ineptiis, aut Compendiorum & Systematum minutis, adhære-
fcit, turbidamque ex istis rivis aquam haurire, quam ex ipsis
fontibus limpida bibere, mavult. In cuius quidem pravita-
tis origine exponenda, elegans admodum & iucundus est Au-
ctor *Ill.* Nam cum ex barbariei sordibus & caligine, fero tan-
dem Iuris Romani lumen effulsisset, quasi veterem dominum
in iura sua possessionesque reversum, timidi, & velut mussantes
excipiebant, ne quid, quod minus gratum ei aut commodum
foret, loquerentur. Hæc timoris & admirationis quasi in-
fantia, glossarum brevitatem peperit, e quibus deinde remoto
pudore & metu, commentariorum magna volumina nata, quæ,
ubi in immensum crevere, Responforum, Decisionum, aliis-
que

que Operibus contexendis materiam præbnerunt, quorum absurditatem ipsa plerumque nomina satis arguunt. Tandem, cum, valitate & prolixitate ista fatigati homines, compendia & epitomes concinnare aggressi fuerint, his omnibus turbatum magis & corruptum iuris studium, quam excultum atque adiutum, recte monet. Nec tamen idcirco eam rationem probat, quæ ista omnia, moribus præsertim atque usu recepta, abiiciat atque spernat: sed ita cum accurato atque eleganti Iuris studio iungenda censet, ut huic quasi fundamento superstructa, firmiorem usum intelligentiamque maiorem habeant.

Pag. 45. *Altero loco subtilitatis atque acuminis in iudicando inopiam queritur; quæ ex Dialecticæ sanioris, Geometriæ, & Meditationis neglectu oriunda, & in explicandis, & in adhibendis legibus, detrimenti plurimum affert. Itaque Ciceronis potius philosophiam in Iuris studio magnopere commendantis, quam spernentis eam Gravinæ auctoritatem sequendam, censet. Et hæc ipsa quidem quasi ad προπαρρασκευην eius studii, quod in forum profertur, præmissa, iam ad ea progressus, quæ in ipso foro causisque defendendis perverse ac vitiose*

64. *fiant, affectationem ante omnia vituperat, quæ in contorto & laborioso genere dicendi, in figurarum troporumque profusione, in formularum ac verborum antiquitate sectanda, & puerilibus a re ac tempore alienis argutiis cernitur; non minus rudicum dignitati, quam causarum gravitati obnoxia, perspicuitati autem quam maxime inimica ac perniciofa. Nec tamen ideo nullum eloquentiæ locum in nostris causis relinqui, cum Ren. Rapino probat *; cum privatarum causarum patrocinia non minus, quam olim regum ac reipublicæ iudicia, oratoris & copiam atque ubertatem, & sententiarum acumina ac pondera, non modo non capere, verum etiam requirere, vel Ciceronis ac Demosthenis exemplo, appareat. Quæ quidem causarum ratio haud mukum dissimilis sit solis splendori, cui nihil decedat, cum privatorum tecta, aut agrædium casas, quam*

81. *cum regum turres illustret. Sed prolixitatem graviter reprehendit.*

* in Libro, cui titulum fecit: *Riflessioni sull' Eloquenza del foro.*

hendit, nugis & minutiis immorantem, centies dicta repetentem atque inculcantem, explicare planissima satagentem, non sine temporis dispendio, iudicumque & auditorum tædio, quod audiendi attendendique negligentiam atque impatientiam inepto oratori iure optimo pariat. Neque tamen eum se esse vult, qui amplificandi atque illustrandi artificium spernat, ubi aut obscuritas causæ, aut sententiæ gravitas, aut alius rei usus ac necessitas exigere illud videatur. *Audaciam* postea & *confidentiam* longe abesse ab oratore & caussidico iubet, ne aut offendat iudices, aut fori regnum sibi assumere videatur, aut alius animo & audacia turpiter repellatur. Quo loco, elegantissime Aiacis confidentiam ab Ulyssis verecundia superatam, ex Ovidio affert atque illustrat. Sed non minus, ne cum stultis, dum vitamus vitia, in diversa incidamus, *timiditatem* atque *ignaviam* caveri vult, quæ sæpe optimas causas defendi aut suscipi prohibuit, potentiorumque insolentiæ cedere serviliter, & verum aut æquum silendo vel detorquendo prodere, homines coegit. Ea tamen, quo pacto a prudentia, circumspectione, & modestia differat, Ciceronis exemplo egregie docet; qui quam non timide, sed caute tamen, periculosas illas Ligarii, Deiotari, & Flacci, a Græcis impugnati, causas tractaverit, ita persequitur, ut ipse eius artificii callidissimus esse reperiat. *Inconstantiam* deinde in inchoandis probandisque causis, in explicandis adhibendisque legibus, in defendendis impugnandisque hominibus, graviter detestatur, orique demonstrat, partim ex doctrinæ idoneæ atque accuratæ penuria, partim ex iudicandi ac meditandi socordia, levitate, & temeritate, partim ex perverso & improbo doctrinæ usu, pravisque consiliis. Quo loco, mirari satis non possumus, Ciceronem a V. C. notatum, vel potius excusatum non fuisse, quem huius inconstantia ac varietatis artificem & professorem vulgo ferunt. Rectius profecto illud attingeret, quam ut nostra sacra admisceret, doctrinæque Evangelicæ inconstantiam, ab Huetio reprehensam, gloriaretur. Quod etsi, ut ipse mediis de iure disputationibus Theologicas controversias immiscuit, nos item commissuri non sumus: facile tamen effi-

Pag. 96.

III.

126.

ceremus, ut ei in mentem veniret incredibilis rixarum turba, quæ inter ipsos Romani coetus ordines dudum exarsere, nec dum ab ipsis Pontificibus extingui potuere. Quin facile paginas ipsorum Pontificum nominibus implemus, quorum alter alterius & famam laceravit, & acta rescidit, & decreta anathemate abolevit. Sed hæc Theologis vindicanda relin-

- Pag. 142. quimus, etfi dudum vindicata. *Pertinacia* & libido in quacun- que re defendenda aut impugnanda, in offendendis hominibus, quam exitiosa Iuris studio & fori usibus sit, Cicero- nis exemplo ostendit, qui graviter causæ suæ nocuisset, si Agrariam legem, populo gratissimam, aperte ac præfracte
 158. impugnare aggrediretur. *Fraudulentiam* atque *astutiam*, sive aperta illa & impudens, sive tecta & callida sit, sive in assen-
 175. tationem composita, non minus, quam turpem *lucris cupidita- tem*, sicut ab honesto viro, ita a caussidici moribus alienissi- mam esse oportere, graviter docet.

Hæc fere sunt, quæ in defendendis causis prave admitti, Auctor Doct. monuit. Clâusulæ atque Epilogi loco, posteaquam recte ele- ganterque addidisset, non minus arduum esse & periculofum vitæ doctrinæque modum, qui prave & perverse, quam qui recte insti- tuatur: formulam præscribit, qua ad accuratam Iuris scientiam perveniatur, quæ ex historia reliquisque Iuris civilis fontibus repetenda potissimum Iuris studio videatur. Benedicto XIV. P. M. inscriptus liber ab ipso Auctore, cui & humanissime re- spondit Pontifex. Ioannis Antonii Sergii, Editoris, præfationem de fati Jurisprudentiæ Romanæ, liber præfixam habet. Ad calcem autem, testimonia Virorum Eruditorum de Carminibus Ianuarii, Epistolæque ad eum, ac de eius laudibus, complures subiectæ sunt.

PRODROMUS PRÆVERTENS CONTI- nuata Acta Medica Havniensia, quæ per clementissima regia auspicia, ad veneranda maiorum exempla, in sincera incrementa quarumcunque scientiarum, quæ nullo modo forum medicum spectant, quotannis a Colle- gii medici Regii membris, ex suis, & sociis alio- rum operis, publici juris sunt.

Hafniae, 1753. 1 Alph. Fig. ænæ IV. in 4.

Magnam sane iacturam res literaria passa erat, ex quo Actorum Hafnienſium Medicorum & Philoſophicorum, immortalis Viri, *Thomas* WARTHOLINI, ſtudio, ab anno MDCLXXII. ad MDCLXXIX. Voluminibus quinque aditorum, ſilum conſervari deſiit. Erat enim in iſto Theſeuro rerum mira utilitate commendatiſſimarum inexhauſta ſuppellex, cuius continuationem orbi literato fata tunc invadebant. Tanto maiorum ſuorum exemplo excitati, & ut damni præmium ſtatuèrent *Eruditi Collegii Medici Hafnienſis Sodales*, animum ad Collecciones illis deperditis ſimiles inſtaurandas, & quotannis continuandas, magno ſtudio appulerunt; atque cum experimentum edere vellent, operis primi complementum fere dederunt, promiſſiones ipſa re ſtatim expleturi. Ut eas conſilii rationes inirent, præter imitationis ſtudium, atque neceſſitatis & utilitatis momenta, impulit illos Sereniſſimi Regis voluntas, & *Amici Regii* BARONIS DE GÜLDENKRONE auctoritas, quem Mæcenatem, & ad res præclare agendas inſtigatorem habituri, non poterant non proficere: non tam illeçti præmio, quod optime inter multos ſcribenti a *Generoſiſſimo Statore* novi inſtituti poſitum, numo viginti aureorum ponderis; ſed recte agendi libidine, ad ingenii foetus tantorum Virorum memoria dignos edendos, compulſi. *Generoſiſſimus D. Balthaſar de* BVCHWALD, Collegii Medici Hafnienſium Decanus, poſtquam erudita ſcriptione ad inſtitutum illud novum præſatus eſt, methodum, febres quartanas, aliasque intermittentes, cito, tuto, & iucunde curandi, ſibi familiarem, proponit. Poſtquam enim primæ viæ, in quibus plerumque mali fomes hæret, vomitorio & laxantibus purgatæ fuerunt, illis utendum eſſe cenſet pharmacis, quæ debilitatem ſolidorum, ex qua febris ipſa nata eſt, corrigunt: igitur, quem in compertis habet, *crocum Martis*, commendat. Eiuſdem hiſtoria monſtri gemelli, coaliti, lectu digna eſt. Puellæ duæ, quas caſus in matrice adunaverat, illisque cohærentem thoracem, dupplicis germinis mixtionẽ, dederat, mortuæ natæ, uberrimam de ſtructura organorum compoſiti illius

corpo-

corporis cogitandi materiam suppeditabant. Una illis vena umbilicalis, nutrientem a matre succum adduxit. Altera ex illis provector, altera parum nutrita & marcida erat. Diaphragma, a sinistris, illi, quæ minor erat, defuit, aut maiori erat plenius. Utriusque hepar concreverat; atque hoc in universum annotatum est, viscera, quæ naturæ operis destinantur, distincta & gemina, illa autem quæ vitam procurant, cum pulmonibus, mixta extitisse. Et pulmones quidem in utroque foetu aderant, aut contiguo opere confecti, sed cor ad maiorem foetum plus pertinere visum est, ita tamen, ut suo apparatu arterioso, tam pulmonibus utrisque, quam reliquo corpori gemellorum concretorum, responderet; cuius admirabile schema, & multiplex arteriarum suppellex, Icone exprimitur. Venæ cavæ erant geminæ, arteria aorta una, vasto trunco, mox in duas divisa est; venæ pulmonicæ utrique ventriculo respondebant, & tam singularis naturæ in hoc quoque conformationis errore providentia extitit, ut ad vitam & augmentum nihil deesset, essetque in ipso errore admirabilis ordo, & vasorum concinna series, quæ duplici concreto sub una persona comprehenso satisfaceret. Mererentur sane Excellentissimorum Virorum labores singuli, ut exscriberentur, & orbi litterario a nobis communicarentur: sed instituti ratio, ut omnibus satisfiat, haud fert, satisque erit unum atque alterum ex multis flosculum decerpere. *Clariss. Vir, Andreas THUE*, salem communem describit, spiritus acidi cuiusdam singularis participem, qui a vitriolico & nitroso omnino discrepat, atque illis efficacia sua superior est, utpote qui, Mercurii sublimati & Butyri Antimonii exemplo, metalla quoque in sublime rapere, & volatilitatem suam illis communicare possit. Est autem præter spiritum in sale communi terra alkalica calcaria, acido illi mixta. Terra sese prodit, quando in ahenis, intra quæ muria excoquitur, vasis parieti adhæret, quæ, cum aeri admota est, eiusmodi mutationem patitur, ut salem subesse constet, & tam sal cubicus, quam una sal glauberianus sese ostendat; id quod argumento est, salem alkalicum illi terræ inesse, qui acido universali aereo noviter iunctus, utrumque illum

illum salem vel restituerit, vel fecerit. Namque oriri glauberianus sal, nisi illi terræ verum inuisisset alkali fixum, non poterat: uti etiam fieri novimus, ut sub frigore, ex sale alkalino aliquo vegetabili, sal glauberianus aliquis nascatur. Cum autem varius sit, ex diversis Europæ locis advectus sal communis, quibus bonitatis signis, ille, qui præstantissimus censendus sit, cognosci debeat, exponitur. Laudatur magis ille, ex quo plus spiritus salis habetur: ille autem inferior esse censetur, qui vel minorem spiritus quantitatem fundit, vel sal glauberianum reddit copiosius; quod argumento esse possit, alkalinam partem in illo prævalere. Insunt præterea huic commentationi alia scientiæ documenta haud vulgaria. Docetur modus, salem culinarem in nitrum convertendi, cum alkali, calx viva, & excrementum animale accesserunt, atque hæc omnia fermentatione subiguntur. Magnesia Salis docetur; habenturque plurima de sale Ebshamenfi nativo & factitio. Ille ipse *Auctor* sub censura suæ limam vocat propositum ab aliquo Boracem conficiendi modum, quo Malabares uti visi sunt. Dicitur enim, in illa provincia Borax ex alumine & succis plantarum, maxime succo lacteo plantæ, quæ Euphorbii species est, & Schedida-calli in horto Malabarico appellatur, confici. Hoc confutat *Auctor*, illoque, ut neget alumen compositionem Boracis ingredi, fundamento nititur, quod, quia Borax est vitrescibilis, alumen eiusmodi terram, quæ vitrescat, habere haud potest. Est autem Boracis materies terra aliqua alkalica ex Malabaris advecta, variis artibus in illum salem excocta, in quo alkali esse exinde præ ceteris constat, quod ex illo, una cum oleo Vitrioli, Sal Glauberianus obtineri potest. Ceterum, integrum quoque est laudatissimis Iuvenibus, etiamsi dignitatibus academicis nondum sint ornati, Excellentissimorum Virorum interesse coetui, & suæ eruditionis documenta edere: quod laudabile omnino est, nec potest non iuniorum animos ad res academicas præclare agendas porro accendere. Iucundum sane argumentum, ex historia insectorum naturali depromptum, illud est, quod P. ASCAMVS, *Norwegus*, Medicinæ Cultor, ad leges a celeberr. LIN-

NAEO propositas, exhibet, de Insecto illo immobili, quod super variarum arborum folia, maxime super illa populi albæ invenitur, & Gallinsectum REAVMVRIO, Aphis LINNÆO, dicitur. Ex eadem stirpe insectorum gignuntur cocci, immota scilicet corpora, quæ ex se dimittunt insectula plura. Namque ea, quæ inter Aphidas mater est, suo, quem semel occupavit, loco, firmiter inhæret, & parit frequenter, atque intra horam quinquaginta foetus edidisse visa est, donec pariendo sese exhauriat, & vacuum involucrum postea sistat. Sed proles, ex hemipterorum gente, tota vagatur arbore, & annuam vitam vivit. Ne autem ignorent Lectores, quid de lectione primi huius missus sibi polliceri possint, en illis scriptorum illorum catalogum, qui in hisce primitiis continentur.

Conspectus contentorum in hoc volumine, Auctoribus modo nomine tenus indicatis.

Obf. I. Anonymi Delirium hypochondriacum, in plurimis ægrotis per vesicatoria sublaturum.

II. Venesectionem in brachio institutam, tumor pedum subito insequens.

III. Foniculus intempestive oclusus, auctor febris continuæ.

IV. Febris maligna.

V. In hydropse drastica conveniunt.

Balth. Joh. Buchwaldi Methodus, cito, tuto, & iucunde curandi quartanam.

Historia monstri gemelli, coaliti, & compositi.

Andreae Thuë Salis communis vulgaris descriptio physica, & examen chymicum.

Excussa quæstio, an Sal commune sit Sal primigenium?

Sam. Cnoll Literæ, de Boracis artificiali compositione.

Andr. Thuë Epicrisis in nuper allatas literas Cnollianas.

Observatio de discrimine Salis Anglici, & Salis mirabilis.

Christ. Ludb. Friis Pertractatio, de convenientibus methodis tractandi dubie mortuos.

Joh. Christoph. Lineke par casuum clinicorum.

Severin. Hee Cephalagra pelle medicata, Gallis peau divine, repulsa, & lethalis.

Wil-

Wihel. Hannæi Casus singularis, de miris abdominis contentis.

Rarior partus historia.

Observatio de tumore in capite recens nati infantis, a defectu cranii.

Rara calculosi historia.

Observatio de singulari abortus causa.

Observatio de adamantibus filici innatis.

Petr. Rudolph Wandeleri Observatio anatomico-practica, de steatomatibus cerebri & pulmonis, in cadavere iuvenis cuiusdam repertis anno 1744.

Observatio de calculis vesicæ felleae, qui, licet molis egregiæ, per ductum choledochum transierunt, feliciter inde excreti.

P. Ascasi Aphis populi tremulæ abdomine ecorni descripta.

H. W. Heilman Cas. I. Affectus Scorbutico-arthritico-hystericus, ex cacochymia verminosa ortum trahens.

Cas. II. Affectus epileptico-histericus a vermibus ortus.

III. Os sacrum in infante recens nato perforatum.

Problema chymicum:

I. Andr. v. Osten Tentata solutio superioris Problematis.

Henr. Frid. Peters. Historia & cura herniæ cruralis.

Carol. Iensenii Meletema, de singularis cuiusdam formulæ emeticæ indole, & modo agendi.

Observatio de fluore albe, silente per tussis humidæ periodum.

ANTHOLOGIÆ GRÆCÆ A CONSTANTINO Cephalæ conditæ, Libri tres, duo nunc primum, tertius post Iensium iterum, editi, cum latina interpretatione, commentariis, & notitiis poetarum.

Lipsiæ, in Bibliopolio Gleditschiano 1754. in forma octavae minori plagulis 20.

Continuavit atque absolvit hoc opere, Vir, cum aliarum, tum imprimis græcarum literarum peritissimus, *Io. Iac. Reis.*

Reiske, inchoatam iam ante aliquot annos in miscellaneis Lipsiensibus, partem Anthologiæ, quæ, quod nondum typis in vulgus data esset, inedita dicitur: adeoque nunc complexus est duos libros posteriores, quartum puta, & quintum, Codicis Lipsiensis, dedicatoria & sepulcralia comprehendentes. Inscribitur itaque carmini primò huius editionis, numerus non primus, sed trecentessimus nonagesimus sextus, qui est primus Libri quarti Cod. Lips. His, mantissæ loco, adiecit carmina, ab editore Iensio, gymnasii Roterodamensis Rectore, dicta Iensiana, ab eodem, cum lucubrationibus Hesychianis publici iuris facta. Vulgò autem Iensiana dicuntur ἐπιδεικτικά, ideo fortassis, quia res quas describunt vivis quasi coloribus depingunt, nova sane significatione: cum ἐπιδεικτικός usurpetur de sermone, & omni eo, quod coram populo agitur, & recitatur, ut placeat. Quæ significatio cum minime in Iensiana cadat, V. Cl. potius ea ἐκφρασμά vult nominari: idque patere demonstrat ex notis *Henr. Valesii* ad *Socr. hist. Eccl. VII. 25.* qui ibi inscriptionem in monumentum Attici, ex Anthologia Constantini Cephalæ nondum edita profert, quod in Iensianis n. 91. legitur, & hanc pertinere ad ἐκφρασμά Constantini Cephalæ, quæ separatim caput constituisse, & sepulcralia excepisse, est verosimillimum. Sunt autem ἐκφρασμά ea, quæ continent rationum alicuius rei expositionem. Continuavit etiam in Iensianis V. Cl. numeros suos; tamen, ne quid impedimento esset, additis numeris Iensianis.

In præfatione libri, historia huius ineditæ & editæ Anthologiæ breviter a V. Cl. explicatur. Eorum enim, qui ad nos pervenerunt, Anthologiæ collectorum, vetustissimus fuit *Meleager* Godareus, sæculo ferme a C. N. geminæ Anthologiæ conditor; cum minoris, quæ puerorum amores caneret, tum maioris, quæ res & casus pæne omnes complecteretur. Deinde Meleagrum imitatus est *Philippus* Thessalonicensis, Adriano Aug. æqualis, qui maiorem Meleagri Anthologiam auxit. Hunc excepit *Strato*, quem V. C. ab aliis doctis dissentiens, ad Severi Aug. ætatem deprimit, quique Musam minorem puerilem non quidem condidit, sed a Meleagro conditam locupleta-

pletavit, ut, Meleagri nomine eiurato, in huius titulum & peculium transfret. Post eum *Agathias*, sexti seculi homo, maiorem a Philippo auctam locupletavit, idemque magistris in ordinandis carminibus diversus, poetarum nomina, non ad alphabeti ordinem, sed ad septem argumenta & materias disponens.

Post Agathiam fuere duo, eundem disponendorum carminum ordinem secuti, *Constantinus Cephalas*, & *Maximus Planudes*, quibus omne debemus, quod ex Anthologiis Meleagri, Philippi, & Agathiae hodie superest. Planudes sec. XIII. non auxit, sed exsecuit veterem anthologiam, i. e. pudendis carminibus multavit. Quod quidem consilium eum non per omnia exsecutum fuisse, apparet ex multis carminibus eius Anthologiae, Musae Stratonis simillimis. Sed multo tamen locupletiozem exhibuit, quam Constantinus Cephalas noster, tribus seculis illo vetustior, qui interdum pauca tantum e vetustis Anthologiis exciperet, adeoque maximam Planudae messem relinqueret; sed & interdum auget, quod apparet ex nominibus Poetarum Agathiae recentioribus, & ex quibusdam carminibus Cephalae, quae in Agathiae collectione Goetziana, & ea qua usus est Kusterus, non inveniuntur. Neque tamen probabile est, Planudem & Cephalam, omnes Meleagri, Philippi, & Agathiae operis partes tradidisse: nam praefationes Meleagri & Philippi nomina poetarum edunt, quae in his nusquam apparent, nisi ea in formulis, carminibus praefixis, ἀδηλον, ἀδίσποτον, sepulta iacere putemus.

Hanc itaque Constantini Cephalae Anthologiam, cuius particulas quidem passim docti ediderunt, & cuius edendae spes saepe a multis, & nuper a Cl. Dorvillio cum adhuc viveret frustra facta est, V. Cl. Reiskius noster totam edidit, quantum eius existat in Codice urbis Lipsiensis publico; quo quidem unico, eoque valde corrupto, usus est. Qua in re vehementer optandum, ut consecutus esset, quod vehementer per literas laboravit, Codicem Pauwianum a Cl. Wesselingio, & ab eminentissimo Cardinali Quirino collationem Cod. Vat. e quo cum alii omnes, tum Codex Lips. manasse videntur.

Nihilominus tamen multum & egregie in veteri lectione restituenta versatus est, quod eo minus fraudi esse potest, cum in commentariis semper C. L. lectionem indicet, ne in veterum dictis coniecturas suas pro Codicum lectione vendicaret, quod notavit V. Cl. in Salmasio, qui in brevi carmine, quod Eroticis Achillis Tatii præposuit, & quod in Iens. n. 32. legitur, tres coniecturas suas, non adeo necessarias, exhibuit, codicum lectione suppressa.

Plerumque autem in hac editione omissa sunt ea carmina, quæ iam extant in Anthologia edita, vel in Callimacheis, & Diogene Laertio, vel quæ sæpius edita & notiora sunt; interdum etiam alterum ex duobus, quæ eiusdem sunt sententiæ, ne lectori fastidium creetur; denique ea, quæ nimis longa pro epigrammatibus forent, e quo genere est 622. Meleagri præfatio ad collectionem epigrammatum, quod iam extat apud Vavassorem, it. Fabr. Biblioth. Gr. T. II. & Martinum in Epistolis; item Pauli Silentarii Ecpheasis Ecclesiæ magnæ apud Constantinopolin, & alia eiusmodi, quæ extant in sepulcralibus C. L. quæ sine dubio a Bibliopego folia turbante, ut & alia sæpe loco suo sunt translata. Nihilominus tamen V. Cl. in commentariis nomina eorum, qui ediderunt, indicavit, & numeros C. L. servavit, & si opus videretur observationibus novis quibusdam illustravit.

Actum ageremus, si, quantam laudem V. Cl. Anthologia hac edenda meruerit, ab omni Anthologiæ utilitate repeteremus. Etsi enim non subscribimus Emmanuelis Martini, Hispani, iudicio, quod est in quadam epistola ad Alexandrum Zandadarium, cum dicit: „Anthologia vix aliquid ad nos pervenisse antiquitatis eruditæ monumentum, vel utilius, vel illustrius“: consentiunt tamen de eius præstantia virorum doctissimorum temperantiores laudes, & omnium ætatum in colligendis & servandis epigrammatibus studium, non ad vanas quasdam res, sed ad antiquitates, historiam, & omnes litteras elegantiores pertinens. Et vel ad hanc doctrinæ partem accuratius tractandam, excitabunt lectorem hi flores ex omni antiquitate decerpti, & eximia doctrina Editoris Cl. in ea egregie

gie versata. Delectabit itaque lectorem statim primum carmen s. 397. ubi gemma, cui sacra Bacchi inscripta sunt, *τελετην πολυμορφον* habere dicitur, si ablegatur ad gemmas aere exculas, quæ passim occurrunt, v. c. in fronte Persii a Casaub. curati, ubi alii clamant Evocæ Bacchie, alii fistulis canunt, alii thyrsos quatunt, alii alia agitant. Retinebitur lector, si n. 407. *Θρῆναξ* rusticorum vocatur *χειρὲς Θρῆξ*, de quo quidem multæ sunt doctorum etiam contortæ interpretationes; optime tamen illustratur, cum ex edita Anth. ubi p. 419. tridens nominatur *ξύλινοι χεῖρες ἀρροπῆς*, tum ex tridente aere cælato, quem videre licet in Hesiodo Clerici p. 261. ubi *λαμπτήριον* non quidem trinis, sed quinque radiis, manui fere similis conspicitur, quocum frumentum humo attollatur, & ab auris adversis palææ a frumento dissipentur, quod exprimat & h. l. epitheton *παλιβοφόρον*. Itaque cum crucem figeret interpretibus, hic explicatur per *ἐξ ἐναντίας τῆ ἀνέμου φερόμενον*, vento adversarius tridens. Quamquam non negandum est, in brevibus hisce carminibus, sæpe impeditas latere antiquitates, & incertis tantum coniecturis niti; ut 560. cum nominantur dona Mercurio a Callitele quodam donata: ex iis V. Cl. colligit, Callitelem fuisse ludi gymnastici aut magistrum, aut certe frequentatorem; quia dedicat pileum, quem repando orbe gestabant gymnastæ, solis ab oculis arcendi gratiæ, quod sub dio versarentur; fibulas, ut vestes, quibus verendæ partes velarentur, adstringerent; strigile, quod oleo ungerentur luctantes; arcum, quem in gymnasiis discebant tendere, & metam ferire; vestes inquinatas oleoso muco; schidia ligni, quæ videntur fuisse rudes, quibus batuebant qui gymnasium colerent; pila, quæ pars erat exercitationum gymnasticarum; quia denique hæc omnia nominantur dona *φιλευτάκτῃ ἐφημοσύνης*, imperii vel regiminis boni ordinis amanti. Ita cum 767. (Ienf. 116.) commemoratur ritus quidam Philopragmonem heroem colendi, quo qui grave negotium expedire vellent, antea de eius successu ex Philopragmone quærerent; hic autem Philopragmon dicitur in Eedit. Ienf. *πρὸς θεῖ ποτ' ἰδαίης κείμενος*, reposuit V. Cl. uno verbo

πῶτι-

ποτιδαίης, & hunc ritum Potidæatis patrium fuisse colligit. At rerum ignari poterant de Potidæatis dubitare, cum V. Cl. ex-nullo alio Scriptore hanc emendationem confirmet.

Ad proprias potius huius libri, & Editoris doctissimi, virtutes festinabimus. Primum itaque in Cod. L. corrupto ut diximus, nomina propria non solum Poetarum carminibus passim præfixa, sed & aliorum sæpe non solum manum criticam, sed & uberiorem expositionem desiderabant. Quo in loco arduo sæpe maximam diligentiam adhibuit V. Cl. cum in commentariis, tum in indice separato, quem „notitiam poetarum Anthologiæ Cephaleæ“ appellat, ex ipso contextu, & ex aliis editæ Anthologiæ carminibus, characterem temporis, & verum poetam investigando. Necessè hic tamèn erat, interdum ex uno duos diversæ ætatis facere: ideo, præter veterem Simonidem alium iuniorem, quippe qui n. 470. commemoret sacra Gallorum, quæ demum post Olymp. 125. cum barbaris illis in Græciam translata sunt, & qui in edita Anthologia multa recentioris temporis prodat. Quo in loco mirabamur imperitiam librarii, aut quisquis illa nomina apposuit, qui, quod de veteri illo celeberrimo Simonide non cogitaret, nullo epitheto aut additamento illum ab hoc distingueret. Veterem Simonidem V. Cl. non cum Fabric. B. G. Olympiad. 78. obisse contendit, cum celebret duobus carminibus felicem Atheniensium contra Persas pugnam, duce Cimone, quæ contigerit anno tertio Olymp. 82. Aliis locis emendat, ut 446. *Θηλαος*, quod erat in C. L. pro quo mavult *Ευηνος* aut melius *Θαίλος*, poetarum nomina nota, restituere. Eandemque consuetudinem, nota nomina revocandi, servat etiam in aliis, ut 702. (Iensf. 52.) ubi Iensius *βίω*, unde Heringa *βίω*, sed V. Cl. *βιτώ*, non infrequens feminarum nomen; 704. Iensf. habet *Θυμωλης*, quod vertit in *Θυμοκλῆς*, nonnulla probabilitate; quainquam concedit, multa rara in nominibus propriis esse, & multa ab imperitis græculis inprimis in inscriptionibus perturbata, ut in C. L. 414. *χερδαίλοχος*, ubi margo C. L. suadet *Δαίλοχος*; itaque cum ibidem v. 3. occurrat *γυγερωχερδαίλοχος*, non improbabili coniectura mutat in *βριαρεώ χέρε Δαίλοχος*.

Cor-

Corruptelas Cod. Lips. cum alia, tum & hoc, ut putamus, illustre exemplum demonstrat n. 636. ubi in carmine Leonis pagani cuiusdam philosophi occurrit γενετήσιος ὄρη, de quo V. Cl. ait, si sit sanum, non esse peccatum originale, sed illam nemini non facile deprehendemam ad mala propensionem. Itaque sæpe ignorantiam propter coactus est, ut 586. uno disticha constans, sic erat in C. L.

ἀνοβόρον βακχῆ με κατέκτανε θηροτρόφον πρὶν
 ἔ κρισει ἐν σαδίοις, γυμνασίου δὲ κλυταῖς.

ubi nil attingit, nisi primam vocem, optando ἀνόμορον infelicem; nos coniciebamus, αἰμβόρον, ut melius responderet τῷ θηροτρόφον. Eodem modo versatur in quibusdam ante eum iam editis. Nam 481. est in C. L. ὄχναυ ὑελοκυκάδες, Kust. ad Suvid. in voce. Γελγίδες, habet ὑελακυκάδες, sine dubio desperans de hoc verbo, cum nil moneat; & Suidas hanc forte ob causam omittit. Editor doctiss. emendat per ὑετοκυκάδες, pyra aquosa, tanquam ὑέτω κυκώμενα, quamquam nec huic emendationi magnopere confidit; quapropter sæpe ea modestia utitur, ut lectionem C. L. aut Iensii retineat, in latina tamen interpretatione aliud quidpiam, quod proxime ad litteras accedit, referat.

Sed age videamus alias, egregias, elegantes, facilioresque emendationes, tum in carminibus C. L. tum in Iensianis etiam valde corruptis, ut 770. (Iens. I 19.) Hippocrene & Alopus, tam apud Iens. quam alios editores, dicuntur δῶρα ἵππεσ κη ποταμῶ, at V. C. ἵππεσ τῷ ποτανῶ, equi alati: 714. (Iens. 64.) naufragium factum dicitur secundum Iens. μέσος Εβρος καὶ Δεῖλοιο, pro ultima voce Heringa νείλειο, ergo fuerit inter Ægyptum & Thraciam; sed nimis vastum est spatium, itaque melius V. C. scribit σύρε κη Δήλοιο, inter quas insulas angustum est spatium. His addamus 458. in C. L. & apud Salmasium Exercit. Plin. p. 73. qui ibi hoc carmen edidit, mons Æt-na audit ὄρη νόμο; sed cum nihili sit mons montes depascens, V. D. reposuit πυρονόμος. Eodem carmine, apud eosdem, anius quædam clauda dicitur τετρωμένη, cum sententia flagitare videatur πεπηρωμένην; quod cum metro repugnet, mavult

Q

τετρω-

τετρυμένη, exhausta, confecta, cum κραῦμα de vitio vi externa, & cum sanguinis iactura facta, dicatur; arriserit sane hæc coniectura, imprimis si ex ipso carmine melius constaret, istam anum interno vitio claudam fuisse. Deinde in fine eiusdem carminis hoc elegans V. C. attulit, quod forte quibusdam nimis subtile aut græcum videatur, cum ista anus aspersione calida Ætnea narratur pedes confirmasse sic: ἀμφιχολον ἀτρεμὲς σκέλος, quod sententiæ repugnat, nisi interpreteris ὡς εἶναι ἀτρεμὲς, quod cum V. C. displicuerit, reposuit ἀδρανὲς.

Hoc enim V. C. qua pollet græcæ eruditionis elegantia, spectavit, ut deformia & tortuosioris sensus dicta magis ad elegantem rationem conformaret; ut in carmine Archiæ poetæ 461. in C. L. & Küst. ad Suid. v. κερύφαλος, femina inter alia instrumenta muliebria Veneri dedicat flabellum; verba sunt: Ἀντίκλεια νόθον κεύθου νόημα ἑπίδα τὴν μαλερὸν θάλλπος ἀμυνομένα. Pro verbis νόθον κευθ. v. mavult νόθον τρυχουσαν ἄημα, cum, quid sit νόθον νόημα non intelligat, nisi forte hoc dicere velint, quo vultum abscondit, furtim, quos vult, aspiciens. Itaque nec tulit in eodem poeta 574. in C. L. & Küst. ad Suid. v. ποιφύζω & v. τηδὺς, inficetam balbuticam πολυψάμμης ψαμάθης, quasi dicere liceat arenosa arena, eligit autem πολυψάμμης: quamquam alibi, imprimis in carminibus vilibus, & a recentioris temporis poetis confectis, in eiusmodi emendationibus dubitat, quale est 628. C. L. τύμβος ἱεροφάνταν κρύπτει --- κρυπτόμενον. Salmasius, pro voce ultima θαπτόμενον; sed V. Cl. pro priori κρύπτει emendat βριθεῖ, in commentariis tamen fere a partibus Leichii stare videtur, qui ex hoc carmine ieiunos sæpe fuisse poetas demonstrare voluit.

Quod cum videret V. C. & iudicaret, in Veterum Codicum lectione, si fieri possit, non semper emendatione utendum esse: ipse interdum C. L. contra alios defendit. Nam 557. Anacreon nominatur κοίρανος κώμης καὶ πίεσης πανδοκίης, ubi in marg. „παννυχίδος Salmasius; quam coniecturam, quia facilis, & elegans, & bene τῶ κώμης conformata erat, Heinsius suo more sibi arrogaverat: at V. Cl. retinet πανδοκίης, & expli-

pliat sic: cui nulla taberna quicquam neget, cui omnes ferviant, quem omnes colant; sensu nobis paulo difficiliori. Sic 535. *ψῆκτρον δονακίτιν*, quod Kust. ter ad Suid. laudat, semel *ψ. ακίτιν*, bis *ψηκ. ακίτιν*: & quamquam in suo codice legit *δονακίτιν*, tamen *ακίτιν* mavult sic: pro *καὶ ψῆκτρον δονακίτιν*; καὶ τὰν ψῆκτρον ακίτιν: quod, cum non solum etymologiae advesari, sed & a verborum collocatione eleganti abesse videatur, V. Cl. retinet lectionem C. L. & explicat sic: cotis arundinea, s. arundo ita facta, ut forma cotim referat, eundemque quem culter rasorius usum praestet; nisi sit forte arundo acuta, qua reliquiae saponis & aliae sordes detergerentur. Tamen raro V. Cl. partim quia ipse elegantiae studiosus est, partim quia codex corruptissimus erat, hac ratione uti potuit, aut voluit.

Adiumento erant Edit. doctiff. D. Schedae Dorvillianae, quibus usus est, in quibus adscriptae sunt interdum variae lectiones Cod. Menagiani, cum brevibus coniecturis & explicationibus, quas coniecit esse Guyeti, ob signum Cγ illis adiunctum; sed rariotes sunt istae annotationis in illis schedis. Eo frequentiores erant in ipso Cod. Lips. glossae marginales, quae interdum Salmasii nomine inscribuntur, aut ab eo natae esse putantur. Ex quibus quaedam non sunt spernendae, quaedam vero tanto nomine indignae, & sine dubio ab illo alienae. Ad illas referas, quod paulo ante commemoravimus: ad has v. c. 462. C. L. *τῆ μικκῆ, μέγαν χάρην ἀντιμερίζε*, in marg. autem *μὲν ὄλην*; sed sine dubio, ut V. Cl. conjicit, debet esse *μεγάλην*, opponitur enim *τῶ μικκῆ*. Eiusdem valoris est 616. *ἐυόρνιδι τανύγραα διανδῶν βλασῶν*, margo suadet *πανάγραα*: imperite, noti enim sunt Galli Tanagræi, & sine dubio Salmas. *τανάγραα* non mutavit, quod patere videtur ex eius Exercit. Plin. p. 859. ubi nonnulla ex hoc carmine afferuntur.

Neque vero reformidat V. D. iras eorum, quos prosodistas nominat, qui in Poetis metri rationem diligentem haberi velint; quam ob rem, non solum quae in C. L. & Iensio contra legem Pediam peccata invenerat, saepe defendit, sed & ob

sensus facilitatem nova admittit. Nam v. c. 620. in C. L. & Leichio ex eo, vocem *κελαίνα*, in his verbis:

ἀλκίτωρ

ἔσ τ' ἢ κελαίνα σκαπτοφόρος πτέρυγι καλαίνα.

Leichius vertit, fusca. Cod. Palat. habet ἔσα κελαίνας, Dorv. edidit (v. Vann. Critic. p. 139.) ἔσα καλλαίνας, & vertit „adstat purpurea ala scaptrum gérens“, alii καλλαίνας coeruleus interpretantur. Sed cum V. Cl. non placeat, hic in marmore sepulchrali de colore cogitari, edidit ἔσα κελαίνας, ut sit ala lapidea, figura e saxo expressa, cum caesura s. producat, nec metuenda sint somnia profodiarum de voce λαίνας. Sic quum 736. (sens. 85.) Ienius habeat:

χρῆμα δὲ μιν προφυγόντα γαλιναίω ὑπ' ἀλέθρω
ἐκτανεν, V. D. emendat: γαλήνη αἰνῶ ὑπ' ἀλέθρω, ex persuasione, η ante αἰ corripit.

In his autem mire perturbatis carminibus, facile colligi potest, Viro tanti ingenii varia saepe succurrisse, multa olim probata ab eodem iterum damnata fuisse, eundem in aliis dubitasse. Quam ob rem ingenii egregii specimen facturum, uno in loco saepe doctis varias coniecturas diluendas propinat: itaque quum 397. C. L. habeat *τηρίνα πολύλυτον*, Holsten. & Kust. *πολύλυτον*; V. Cl. putat agrum quidem saxi oblitum posse *πολύλυτον* vel potius *πολύπετρον* dici, at non pari modo iugum saxum montis, ergo reponit *πολύβητον*, fontium & rivoꝝrũm uberem; quam quidem coniecturam probabiliorem putat, quam alias ab eodem propositas, ut *πολυπτύχον* multos recessus habentem, *πολύκλιτον* multas valles habentem. Ad 492. C. L. *βαθυβραίνιο τάπητος ἐνδυτον*, Kust. vult *βαθυβρήνιο*, & vertit longis villis: sed V. Cl. vult aut *βαθυβρήγιο*, a *ῥήγος*, quod est *ἕμαι βεβαιμμένον*, forte etiam color sic dictus fuit, & vertit, profunde tinctus vel coloratus; aut *βαθυβράντιο*, a *βραίνεν*, quod eodem recidit; aut *βαθυβροίο*, pro *βαθυβροῦς*, amplæ, late fusæ: postremum hoc in latinis expressit.

Neque vero mirum est, V. Cl. easdem in Ienianis difficultates, quas in C. L. devorandas fuisse. Ienius enim, quamquam

quam istis carminibus edendis par, egit tamen rem eo modo, ut, cum codice usus sit perquam mendoso, schedis fere suis contentus fuerit, nulla sua adhibita diligentia. Quo factum, ut viri docti contentione quasi laborarent, de carminibus his pristinae integritati restituendis, in quibus inprimis fuere duo eruditissimi, Rhunkenius & Heringa. Horum itaque inventis usus est V. Cl. addens si videbatur de suo. Negligentiae Iensii specimen vel hoc unum adduxisse suffecerit, cum 662. (Iens. I I.) Iensius daret *τροκτὰς τόκως*, & in ima paginae ora lectorem moneret, in Cod. MS. fuisse *τροκτὰς*, quod tamen, accentus habita nulla ratione, probum est; dicuntur enim *τόκοι τρώκται*, quia facultates mutuam accipientis carpunt & arrodunt.

Epigrammatibus V. Cl. subiecit versionem; quae, cum interdum a graecis verbis recedat, in commentariis vindicatur. Eius quidem hic specimina dare longius foret, ut & explicatio- num, quarum indolem vel superiora declarare possunt, & quas in miris verbis saepe duriusculas esse necesse est, ut 531. hicus *μελαντραγής*, mira compositione significans *μέλαινα καὶ ἐπιτήδεια πρὸς τὸ τραγέειν*; aut quae duplicem interpretationem admittere videntur, ut 529. *ἀγροῦφον κενοδόντιδα* Noster per rastrum, cuius dentes non sint solidi, sed distantes a se, & interiectis vacuis spatiis distincti, quod forsitan non tulerit Kusterus, qui ad Suid. v. *ἀγροῦφον*, per rastrum dentibus vacuum reddit. Ipsi autem commentarii non eadem qua carmina pagina, sed in fine operis constituti sunt, copiosiores procurrentes, & varia doctrina repleti. Denique accedunt indices poetarum, & carminum, tam Musae puerilis a Viris doctis editorum, quam vocum Anthologiae Constantini Cephalae, unde quaeque carmina ordiantur.

Non est necesse, in laudes Editoris doctissimi excurrere, cuius excellentem doctrinam, & ingenium subactum, omnes norunt, scriptaque testantur; & quem omnino huic Anthologiae edendae parem fuisse docti profitebuntur, quod & vel hoc, quod inde specimen exhibuimus, testatur. Huius Viri si doctrinae fortunae successus responderint, elegantiores literae magnum adiumentum habebunt.

HISTOIRE LITTÉRAIRE DU REGNE DE
LOUIS XIV.

i. c.

HISTORIA LITTERARIA REGNI LUDO-
VICI XIV. inscripta regi, auctore domino ABBA-
TE ALBERT.

Parisii, apud Prault, filium, Guillyn & Quillau. Vol. I.
Alph. 3. pl. 6. Vol. II. Alph. 2. pl. 17. Vol. III.
Alph. 2. pl. II. quart. mai.

Quotquot rerum, patrum memoria gestarum, non prorsus expertes sunt, scire omnino oportet, florentissimum fuisse litterarum in Gallia eo tempore statum, quo Ludovicus XIV. imperavit, tantamque, singulari erga politiores musas earumque alumnos favore, comparavit gloriam æternis præstantissimorum virorum monumentis, posteris commendatissimis, quantam heroicæ virtutis laudem gloriosis de hostibus triumphis est consequutus. Quæ si reputamus, facile intelligitur, haud indignam liberali homine operam suscepisse Rev. Auctorem, qui felicitatem temporum Ludovicianorum singulari opere celebrare instituit. Singulæ eius rationes ante a nobis sunt enarrandæ, quam de illis dicamus sententiam. Quum non eadem sint artes & disciplinæ, in quibus ornandis augendisque doctissimi viri, Ludovici ævo clari, elaborarunt, discrimen illarum in causa fuit, cur in XIV. classes illas dispesceret, ita ut totidem libris, non solum generatim singularum statum & incrementa, sub Ludovico facta, describeret; sed etiam speciatim de vitis eruditorum, qui illarum laude floruerunt, ageret diligentius. Hunc igitur quum tenet tractandi ordinem, æque totius operis ac libri *primi* initium fecit a commentatione de accessionibus, quas sanctioris disciplinæ partes ea tempestate fausto omine ceperunt.

Non sine causa monet, diuturna ac gravissima bella, quæ sectatores pontificis Romani contra Calvinii adseclas gesserunt, in causa fuisse, ut plures Ludovici ætate existerent Theologi. Comprobavit hæc illorum virorum exemplis, qui modo ad
theo-

theologiam exegeticam explicandam; modo ad colligenda conciliorum & prisca ævi monumentorum volumina, & interpretanda patrum effata; modo ad sacras controversias agendas componendasque; modo ad theologiam scholasticam ab abstrusis metaphysicorum quæstionibus purgandam; modo ad theologiam moralem, & iuris canonici effata enarranda, studia sua contulerunt. His adiecit elogia historica Theologorum nobilissimorum, nominatim *Jacobi Sirmondi, Ioannis Petri Camus, Dionysii Petavii, Jacobi Goari, Ioannis Morini, Ioannis Frontonis, Petri de Marca, Blasii Paschalis, Theophili Raynaldi, Amabilis de Bürzeis, Petri Allemantii, Ioannis Nicolai, Inman. Maignani, Ioannis Laumoi, Francisci Combessii, Ioannis Garnierii, Luzæ Dacherii, Godfridi Hermantii, Antonii Arnauldæ, Petri Nicolii, Lud. Thomassini, Ludovici Ferrandæ, Ioannis Gerbasi, Antonii Pagii, Ioannis de Bouthilier de Ranco, Jacobi Benigni Bossueti, Paulli Pexroni, Ioannis Gisberti, Claudii Prassenii, Richardi Simonis, Franc. Fenelonii, Bernardi Lamii, Guilielmi Witalffii, Stephani Baluzii, Ludovici Ell. Dupin, Michaelis le Tellier, Eusebii Renaudotii, Petri Dan. Huetii, Natalis Alexandri, Petri le Brun, Simon, Gourdan, Ioannis Harduini, Michaelis Lequien, Renati Iosephi Tournemini, Edmundi Martone, Caroli Duplessis d'Argentre, Bernardi Montfauconii. Libro secundo præmissa est dissertatio, de fortunatiori eloquentiæ sacræ sub imperio Ludovici XIV. statu, qua satis magnifice de illis, qui eo tempore sacras orationes recitarunt, ac typis describendas curarunt, prædicat, quod & verborum gravitate, & dictionis elegantia, ac suavitate & pondere, eos, qui ætate illis fuerunt superiores, superaverint. Orationes funebres imprimis laudat, quod earum auctores tam temperato usi sunt dicendi genere, ut nihil prætermitterent, quod ad commendandos mortuos faceret; nec quidquam, persona doctoris sacri indignum, proferrent. In hanc classem retulit *Harduinum Perefixium, Ioann. Franc. Senault, Claud. de la Combierre, Ioann. Ludovic. de Fromentières, Timoleon. Cheminais, Iul. Mascaronium, Ludovic. Bourdaloue, Espr. Flechier, Cosm. Rogerium, Ioann. de la Roche, Fabio-**

Fabionem Brulartum de Lillery, Matth. Hubertum, Carol. de la Rüe, Petr. Franciscum d'Arerez de la Tour, Honor. de Quiqueran de Beujeu, Anton. Anselmum, Ioann. Paall. Bignonium, Ioann. Bapt. Massillonium. Sequitur liber tertius, eloquentiæ civili, sive potius forensi æque ac iuris prudentiæ consecratus. Utriusque accessiones sub Ludovico factas, præcipuum ornamentum denuo illi additum, in eo positum esse censet doctissimus A. quod caussarum patroni, in conficiendis orationibus, abstinerunt citandis veterum scriptorum, tam divinorum, quam profanorum, effatis. Maioris momenti nobis videtur laus, quam mira facultate vera a falsis distinguendi, & veræ dialecticæ leges observandi, eos sibi comparasse memorat. Iuris Romani, quod antea ex Gallia quasi proscriptum erat, vindex fuit Ludovicus, qui placita eius in academiis explicari iussit. Nec minus de iusti & æqui disciplina optime meritus est, quum codicem Ludovicianum promulgaret. Qui utroque litterarum genere excelluerunt, commemorantur: *Petr. Puteanus, Hieronymus Bignon, Pomponius Belliæraeus, Antonius le Maistre, Carolus Annibal Fabrotus, Claud. Henrys, Carolus Feuret, Lud. le Grand, Claudius Gautier, Petrus Seguiet, Barthol. Auzanet, Guil. de Lamignon, Ioann. Maria Oliverius Patru, Mich. le Tellier, Roland. Vayer de Boutigni, Francisc. de Roze, Ioannes Boscager, Gabriel Gueret, Ioannes Duatius, Bonav. de Fourcroy, Franciscus Pinsson, Petr. Hewin, Ioann. Damatius, Iacobus de la Lande, Steph. Gabr. de Riparfont, Christ. Franc. de Lamignon, Petrus Taisand, Claud. de Férière, Philib. Colletus, Nic. Ios. Foucault, Marchion. d'Argenson, Nic. de la Mare, Henr. Basnagius, Michael Pelletier de Souzy, Guil. Blancardus, Claud. Pocquetus de Licconnière, Hieronymus Bignon, Barth. Ioseph. Bretonnerius, Euseb. Iacobus de Lauriere, Matth. Terrasson, Petr. Iac. Brillon.* His nonnulli adiuncti sunt, de quorum vita brevius disserendum fuit, quod pauca admodum de illis tradita sunt, nimirum: *Renatus Pageau, Augustinus de Haguais, Poucet. de Montauban, Vautier, Nivelles, le Verier, Nouet, Sachot, de Gaumond, Casp. Thaumassière,*

fiere, Julian. Brodeau, Steph. Bardet, Martinus Hiffon, Claud. Ioisy, Ioann. Francisc. de Haguais, Carol. Barrin, Audemar. Talon, Dionysius Talon. Quartis libri amplissimus est campus, quo historicorum elogia continentur. In quibus describendis cel. A. multum adiutum se a Lenglet du Fresnoy grata mente profectur. Brevis est commentatio præliminaria, qua utilissimi litterarum generis, cui illi sese addixerunt, incrementa commendantur. Comparavit illa studia doctorum virorum, Ludovico XIV. æqualium, cum antiquioribus & recentioribus, quantumque Thuanus inferiores fuerint Gregorius Tunnensis, Eginhardus, Ioinville, Froissardus, ceteri; tantum illum superiorem existisse Brantomio, Gramondo, aliisque, pronuntiat. Laudem, quam Thuanus Gallorum genti conciliavit, non solum conservasse, sed etiam auxisse censet viros doctos, de quibus diligentius disputare instituit. Laudavit ergo Theodorum & Dionysium Gothofredos, Scipion. Duplex, Hier. Vignier, Petr. de Boiffat, Ioann. Silhon, Phil. Labbeum, Anton. Godeau, Ioann. le Laboureur, Henr. Valefium, Franc. Bosquetum, Carol. le Coûte, Franc. Eudes de Mezerai, Gerard. de Cordemoi, Ludov. Maimburgium, Claud. Vichard, de S. Real, Adrianum Valefium, Melchif. Thevenotium, Paull. Peliffon. Fontanerium, Rogerium Rabutinum Comitum de Buffy, Anselmum de Virgine Maria, Honorium Caille a. Fourny, Angelum de S. Rosalia, qui coniunctis viribus hystoriam genealogicam domus regiae ediderunt: Ludov. Sebast. N. num de Tillemont, Petr. Ioseph. d' Orleans, Urbanum Chevreau, Adr. Bailletum, Ludov. Cousin, Ioann. Mabillonium, Franc. Timoleont. de Choisy, Iacob. Quien de la Neuville, Gabr. Danielem, Ludov. le Gendre, Renat. Aub. de Vertot. Accedimus ad librum quintum, quo de philosophis, physicis, mathematicis, artisque geometricæ ac astrorum scientiæ peritis, aliisque huius generis, disseruit. Præfixa ei est commentatio, de disciplinarum, quibus memorati viri studia sua addixerunt, felicitate; pauca tamen exponit præter laudes Ludovici XIV. quod mirifica liberalitate labores adiuerit, quos ad ornanda instituta maxime astronomica Parisiensia, satis celebria, adhi-

R

buc-

buerant. Ex eorum numero, qui philosophicarum litterarum ingenti laude floruerunt, celebrantur a cel. A. *Marinus Mersennus, Renatus Cartesius, Petrus Gassendus, Petrus Desfermat, Blasius Franciscus Comes de Pagan, Ignatius Gasto Pardies, Iacobus Rohault, Claudius Franciscus de Challes, Ismael Bullialdus, Paullus Hofse, Franciscus Blondellus, Edmundus Mariotte, Guilielm. Amontons, Ioannes Baptista Duhamel, Petrus Silvanus Regis, Sebastianus de Vauban, Ioann. Matthaeus de Chazelles, Ludovicus Carre, Ioann. Dominicus Casfni, Nic. Malebranchius, Ioseph. Sauveur, Antonius Parent, Iacobus Ozanam, Bernardus Renau, Phil. de la Hire, Petrus Varignon, Nic. de Malezieu, Carol. Reyneau, Seb. Truchet, Thom. Fantet de Logny.* Liber sextus, in quo conficiendo *Laurius*, medicus Parisiensis, doct. Auctori opitulatus est, arti salutari dedicatur, cui ævum Ludovicianum imprimis faustum fortunatumque exstitisse, commentatione præliminari demonstratur. Quamvis enim seculo iam XVI. inultum lucis ac dignitatis arti medicæ, ex monumentis Græcorum, Hippocratis, Galeni, Aretæi, aliorumque, quæ tum in locum scriptorum Arabum suffecta fuerunt, accessit: multa tamen adhuc desiderabantur, propterea quod Galli, supersticioso fere cultu ea proferebantur, quæ de rerum natura Aristoteles, de corporis vero humani structura Galenus præceperant; nimium quoque Astrologiæ iudiciariæ tribuebatur, ususque chemiæ prorsus ignorabatur. Præclare ergo de utilissimo litterarum genere meriti sunt, qui liberalitate Ludovici excitati, partim physicæ experimentalis, chemiæ, anatomiæ, & botanicæ, ita studia sua consecrarunt, ut posteri, quantum in perficiendis his artibus progressi sint, admirentur. Quorum quum varix constitui possint classes, *primum* de medicis generatim disserit Cl. A. & in hunc censum refert *Guid. Patinum, Mosen Charas, Carol. Barbeyracium, Dionysium Dodart, Franc. Baysium, Guid. Crescent. Fagonium, Adr. Helvetium, Petrum Chirac, Philippum Hecquet, Petr. Ioannem Burette.* Deinde de arte, corpora humana perite secandi, nonnulla refert, a *V. C. Ferreinio*, medico Parisiensium, ipsi tradita; eaque excel-

luisse

luisse memorat *Ioann. Pecquetum, Ioann. Mery, Alexium Litte, Guichard. Ios. Duverney, Francisc. Pourfour Dupetit; tum incrementa chemiæ exponit, duces sequutus doctissimos, Laurium, Geoffroy, Rouelle, eiusque laudem consequutos esse testatur, Claud. Bourdelinos, Nicol. Lemery, Guil. Hombergium, Stephan. Franciscum Geoffroy, Ægid. Franc. Boulducium, Lud. Lemery; denique de fortunatori botanices studio agit, ac ea exhibet, quæ clarissimi fratres Iussæi conscripserunt. De plantarum scientia bene meriti sunt: Carolus Plumier, Ioseph. Pitton de Tournefort, Franciscus Poupart, Petrus Blondinus, Ludovicus Morinus, Petrus Magnol, Sebast. Vaillantius, Guilielmus Nissolius. Libro septimo, quo poetarum artisque musicæ peritorum laudes celebrantur, binæ præmissæ sunt dissertationes, quarum altera fata artis poeticæ; altera, eaque a viro illustri *Alemberto* conscripta, fata musicæ exponunt. Istarum summa est, utriusque artis decus ad supremum dignitatis gradum tempore Ludovici XIV. pervenisse, adeo ut sequiori ætate de ornamentis quidem eius detractum, nihil vero additum fuerit. His enarratis, exhibentur elogia *Nicolai Bourbonii, Francisci Maynardi, Claud. de Malleville, Vincentii Voiture, Ioann. Rotrou, Francisci Sarasin, Francisci Tristani, Guil. Colletet, Pauli Scarron, Marci Antonii Gerardi de S. Amant, Guil. de Brebeuf, Franc. le Metel de Boisrobert, Gualth. de la Calprenede, Hippol. Iulii Billet de la Ménardiere, Ioann. Ogier de Gombaud, Georgii Scudery, Honorat. de Beauvil de Racan, Ioann. Baptist. Poquelin de Moliere, Ioann. Capellani, Marini de Gomberville, Vincent. Corvart, Ioannis Desmarets, Renati le Bossu, Petri Corneille, Ioann. Baptist. Lullii, Renati Rapin, Phil. Quinault, Ihuaci de Benferade, Ioann. Barbier d'Aucour, Ioann. de la Fontaine, Michael. Lamberti, Ioann. Bapt. de Sauteuil, Ioannis Racine, Ioann. Renard. de Segrain, Edmurd. Boursault, Ioannis Commire, Ioann. Franc. Regnard, Thoin. Corneille, Nicol. Boileau Despreaux, Francisci Seraphim Desmarets, Ioann. Galb. Campistron, Ioann. de la Chapelle, Michael. de la Londe, Bernardi de la Monnoye, Ant. Houdart de la Mothe, Iacobi Vanière.**

nière, Ioann. Baptif. Rouffeau. Libro *ottavo*, a quo *Tomi tertii* ducitur initium, commentatur A. Cl. de philologis, Galliam ævumque Ludovici colluſtrantibus. Diſſertatione præfixa memorat, quantum dignitatis ac decoris ea tempeſtate lingua Gallicana ſit conſequuta, in qua ornanda atque amplificanda tota fere gens elaboravit; quanta opera ad explicanda veterum ſcriptorum monumenta, ad inveſtigandas antiquitates, ad congerenda & interpretanda numiſmata, denique ad convertendos gallice Græcorum Latinorumque libros, ſit adhibita. Quæ etſi veritati haud repugnant, veremur tamen, ut adſentiantur rerum periti doctiſſimo viro, editiones illas in uſum Delphini tantopere commendanti, ut obſervationes, quibus illæ inſtructæ ſunt, *Paſſerati* commentariis in Catullum, aliisque huius generis adnotationibus præferendas eſſe cenſeat. Satis patet, quam lata hoc loco tribuatur *philologiae* voci ſignificandi vis: nec miramur hoc factum eſſe, nam inſignem producere philologorum numerum voluit. Relati enim ſunt in hunc cenſum: *Claud. Faber de Vaugelas, Ioannes Balduinus, Gabr. Naudæus, Ioann. Ludov. Guez de Balzac, Nic. Rigaltius, Petrus du Ryer, Franc. Vavaſſor, Petr. d' Hozier, Nicolaus Perrot d' Ablancourt, Sam. Bochart, Nicolaus Sanſon, Dionyſius de Sallo, Franciſcus la Mothe le Vayer, Gabriel Coſſart, Robert. Arnald. d' Andilly, Dominicus Bouhours, Claudius Franc. Meſtrier, Franciſc. Hedelin, Ludovicus Moreri, Dionyſius Salvainus, Carolus Sponius, Antonius Furetière, Carolus du Freſne Cangius, Petrus Halle, Guido Menagius, Franciſcus Tallemant, Philippus du Bois, Barth. d' Herbelot, Ioannes de la Bruyere, Mich. Ant. Audran, Franciſcus Charpentier, Ioannes Foy Vaillant, Ioannes Gallois, Franc. de Maucroix, Nicol. Amelot de la Houſſaye, Ioann. Franciſc. Foy Vaillant, Marcus Ant. Oudinet, Iacobus de Tourreil, Antonius Galland, Ioannes Maria de Tilladet, Nicolaus Henrion, Ioannes Franc. Simon, Carolus Caefar Baudelot, Andreas Dacier, Guil. Maſſieu, Ludov. de Courcillon de Dangea, Ludovicus Boivin, Claud. Franc. Fraguier, Ioann. Bapt. Couture, Ludov. de Longuerue, Philipp. Bernard. Moreau de Montour,*

Antò-

Antonius Banier, Stephanus Fourmont. Libro nono nulla præmissa est dissertatio. Enumerat enim feminas, quæ Ludovici ætatem eruditionis laude illustrarunt. Ex harum ordine igitur adducuntur de *Maria Iars du Gournay, Charl. Rosa Caumont de la Force, Maria Dupré, Henrietta de Coligny, Maria Eleonora de Rohan, Maria Catharina Hortensia de Villedieu, Francisca Bertaud de Motteville, Ludovica Anastasia de Serment, Anna de la Vigne, Charlotta Saumaise de Chazan, Maria Magdalena Pioche de la Vergne, Maria l' Héritier de Villandon, Antonia des Houïlères, Maria de Sevigné, Magdalena de Scudery, Camus de Meslons, Maria de Razilly, Catharina Cartesia, Elisabetha Sophia Cheron, Catharina Bernard, Maria de Louvencourt, Ludovica Genoveva Gillot de Saintonge, Theresia Deshouïlères, Anna Dacera, Antonia de Saluan de Salies, Ludovica Maria Bois de la Pierre, Anna Theresia de Lambert.* Ex his satis potest intelligi, quam ferax fuerit ingeniorum præstantissimorum Gallia, tempore Ludovici, quantusque illorum numerus, qui in variis doctrinæ litterarumque generibus ornandis amplificandisque laudabiliter sunt versati. Quicumque reputaverit, arctissimo vinculo coniunctas cum illis esse artes liberales, is haud mirabitur, parem fuisse earum ista tempestate felicitatem. Quo factum est, ut Cl. A. illas haud negligeret, sed diligentius quoque de earum incremento disputaret. Libro igitur *decimo* de architectura exponit, ac præmissa dissertatione, in qua conscribenda multum auxilii ei tulerunt *Mansardus & Bausorius*, quorum uterque eandem tractat artem, regii architecti titulo conspicui, ædificia illa magnifica percenset, quibus, liberalitate Francisci I. Henrici II. Ludovici XIII. &, qui eos omnes superavit, Ludovici XIV. Lutetia Parisiorum fuit ornata. Hæc enim luculentum sane testimonium perhibent, de præstantia architectorum, quibus cura operum illorum construendorum commissa fuerat. His enarratis, exhibet commentationes de vita *Francisci Mansarti, Claudii Perrault, Augustini Caroli Daviler, Iul. Harduin. Mansarti, Antonii Desgodets, Francisci Romain, Roberti de Cotte, Jacobi Gabrielis, Ludovici le Vau, Francisci d'*

Orbay, Petri le Muet, le Pantre, Boulet, Ioannis de la Quintinie, Andreae le Notre, Iacobi de Soleysel, qui arte equitandi excelluit. Libro undecimo continentur vitæ pictorum celebriorum, quorum illustris academia auspiciis Mazarini fuit constituta. Quæ de his proferuntur, accepta nos ferre oportet præstantissimo nostri ævi pictori *Desportes*. Commemorantur hoc loco *Eustachius le Sueur, Nicol. Poussin, Carolus Alphonf. Dufresnoy, Nic. Mignardus, Sebastian. Bourdon, Philipp. & Ioannes Baptista Champagne, Nicol. Loir, Carclus le Brun, Antonius Franc. Vandermeulen, Petrus Magnart, Andreas Felibien, Iosephus Parocel, Natalis Coypel, Rogerius de Pilles, Carolus de la Fosse, Ioannes Iouwenet, Ioannes Baptista Santerre, Bonus & Ludovicus de Boulloagne, iunior, Antonius Coypel, Nicolaus Bertin, Franciscus Desportes, Hiac. Rigaud*. His iure libro duodecimo adduntur Chalcographi, quorum ars, teste *Mariettio*, cuius diligentia ea, quæ in dissertatione præliminari traduntur, debemus, nonnisi tempore Francisci I. in Galliam fuit illata; ætate vero Ludovici XIII. & XIV. in summum elegantia locum adducta. Testantur hanc in rem præstantissimi viri, quorum vitæ exponuntur, *Ioannes Varinus, Franciscus Chauveau, Claudius Ballinus, Robertus Nanteuil, Claudius Melan, Francisc. Poilly, Ger. Audran, Ger. Edelink, Sebastianus le Clerc, Carolus Simonneau, Petrus Drevet, Bernardus Picart, Petrus & Thomas Germain, Casp. du Change*. Progreditur Cl. A. ad Sculptores. Ars eorum maxima cepisse incrementa ætate Ludovici XIV. neminem licet fugiat, cuicumque Lutetiam videre contigit; apte tamen demonstratur præmissa dissertatione. Quæ de illis enarravit, accepta fert præstantissimis nostræ ætatis sculptoribus, *Argenvillio, l' Epicié, & de Vigny*. Laudantur *Iacobus Sarafin, Franciscus & Michael Anguier, Ioann. Laur. Bernin, Martinus des Jardiis, Petr. Puget, Franc. Girardon, Antonius Coysevox, Nicol. Coustou, Phil. Buister, Lud. Lerambert, Guido Guerin, Casp. & Balth. Marjy, le Comte, Matth. l' Espagnandel*. Utimo tandem Libro varia numismata; servato temporum ordine, perceruset, quibus illustria

Iustria Ludovici XIV. facta æternitati fuerunt consecrata, quibus recensendis non opus est nostrum studium collocari. Non diffitemur, haud mediocrem nos cepisse ex his commentariis voluptatem, quippe quod satis eleganter sunt conscripti, multaque, quæ alibi non tradita sunt, ibi deprehenduntur. Ut lectores facilius cognoscant, qua usus sit Cl. A. tractandi ratione, speciminis loco exhibebimus eorum, quæ de celeberrimo viro, *Antonio Banierio*, prodidit, summam breviorum. Lucem is adspexit Claræmonti, ann. MDCLXXII. non infimo loco natus; parentum vero eius non tantæ fuerunt opes, quantæ ad formandum excellens, quod in puero eluxit, ingenium necessariæ videbantur. Quum in patria sua prima litterarum didicisset elementa, Parisios adiit, ubi philosophiæ hausit præcepta. Patrios lares quamvis repetere cogeretur, brevi tamen tempore Lutetiam rediit, a principibus viris benigne exceptus, & tantum non ad familiaritatem admissus. Quum cognoscerent illi, quanta esset illius doctrinæ copia, curæ eius commiserunt liberos suos. Quo factum est, ut egregium illud opus, quo omnem complexus est & explicavit mythologiam, conscriberet. Magnam illud ei adtulit eruditionis existimationem, atque in causa fuit, ut Auctori in societate inscriptionum concederetur locus. Peropportunam sic nactus est occasionem, ingenii vires latius explicandi. Quam in rem testes sunt egregiæ dissertationes, commentariis illustris illius academiæ insertæ, & quam deinde in lucem emisit, metamorphoseon Ovidii interpretatio gallica, aliusque liber, inscriptus: *les fables expliquées par l' Histoire*. Finem vitæ fecit ann. MDCCXLI. d. 19. Noy. quum annum LXIX. ageret. Quod superest, optarem sane, maiorem curam posuisset ill. A. in percensendis Gallorum scriptis, quæ illis maiorem conciliant nominis gloriam, quam epitaphia, nimis studiose conquisita. Nec satis memor fuisse videtur dicti illius, quo historicus sine religione esse iubetur, & sine patria.

BIBLIOTHECA BRITANNICO - HIBERNICA: sive, de scriptoribus, qui in Anglia, Scotia, & Hibernia, ad Seculi XVII. initium floruerunt, literarum ordine iuxta familiarum nomina dispositis, commentarius: auctore THOMA TANNERO, Episcopo Asaphensi. Præfixa est DAVIDIS WILKINSII S. T. P. & Canonici Cantuar.

præfatio.

Londini, excudit Gulielmus Bowyer. Impensis Societatis ad litteras promovendas institutæ. fol. Alph. 9. pl. 3. cum effigie auctoris aeri incisa.

De ipsius ratione operis, & auctoris instituto, in doctissima præfatione cel. *Wilkinsus* ita exposuit, ut meliorem aliunde notitiam haurire nobis vix liceat. Tribus illa præfatio capitibus absolvitur, quorum quodque huic operi singulare affert ornamentum. Codices defuncti auctoris manu exarati, a testamenti Tanneriani curatore, Nostro *Wilkinso* traditi fuerunt, & ipse omnes nervos intendit, ut illi codices, fideliter a se descripti, iterum iterumque cum archetypis conferrentur, auctorumque singulorum nomina & res gestæ solutis chartis inscripta, in commodam methodum disponerentur. Exantlato hoc improbo labore, de prooemio tali opere digno secum altius cogitavit, & hinc *præfatio* hæc enata est. Eius *primum caput* historiam litterariam Britannorum, ante Romanorum invasionem, complectitur. Auctori- bus in hoc capite, ut verbis suis fidem faciat, Noster utitur præcipue *Lepifio, Vito Bafinstochio, Io. Balco, & Berofo* etiam *Anni Viterbiensis*, quem valde laudat. A Gomero, Noachi nepote, historiam Britannorum litterariam Auctor repetit, illicque & incolas, & linguam, & scientiam usumque litterarum, hanc insulam debere contendit. Tum de *Samothe, Mago, Sarrono*, fufius exponit. Ab hoc ultimo *Sarronidas*, qui vocantur, philosophos deducit, iisque in academia *Salisburiensi* sedem assignat. Tum de *Druidis & Bardis* ea breviter repetuntur, quæ in Auctori- bus reperiri potuerunt.

Albion,

Albion, eiusque socii, ex Phoenicia oriundi, vere gigantes fuisse dicuntur. Vocem *Bratanac* terram gigantum, vel filiorum Anaci, significare Auctor contendit, contra *Bochartum*. De Bruto, Græcolada, Latinelada, &c. pluribus agitur: sed de his legantur *Athenae Oxonienses*. De Bladudo & *Wilkinfus* dicit, & *Tannerus*. In eruditis, qui Britanniam per totum hoc temporis spatium ornavunt, numerantur Helenus, filius Priami; Dunuallo Molmutius, Ictus; rex Elwyt, Ithel, vel Eliud, astronomus insignis; rex Blegabrid, musices expertissimus; & Nennius, Cassibellani frater, in conscribenda historia excellens. *Secundum* præfationis caput de bibliothecæ huius schemate agit, & de Ioanne Merelynych; tum Bostonum Buriensem exhibet. Præmittitur auctoris vitæ brevis descriptio. A. C. 1689. ætatis XVI. Thomas Tannerus in collegium Reginense Oxonii fuit admissus, ubi cum Edmundo Gibson, postea episcopo Londinensi, amicitiam iniiit coniunctissimam. - A. 1693. schema editionis omnium *Io. Lelandi operum* divulgavit, quod tamen propositum nunquam ad finem perduxit. A. 1695. notitiam monasticam publici iuris fecit. Biennio post in numerum sociorum collegii omnium animarum cooptatur. A. 1698. Ioannis Moore, episcopi Norwicensis, domo & museo uti coepit, ab eoque cancellarius dioeceseos Norwicensis A. 1701, & commissarius Norfolciensis A. 1704, constituitur. Ad Eliensem dioecesin translatus Io. Moore ad canonicatum Eliensem A. 1713. Nostrum accersivit; quam dignitatem hic decennio post cum canonicatu *Ædis Christi* Oxon. commutavit. An. 1722. Thom. Greene, episcopus Norwicensis, Tannerum archidiaconatu Norfolciensi donavit, & hic sequente anno 1731, mense Ianuario, ex regia clementia episcopatu *Assaphensi* præficitur, in quo mense Decembri A. 1735. in *Æde Christi*, Oxonii, obdormivit. Maximam ætatis suæ partem, in evolvendis rerum Britannicarum scriniis contrivit eo consilio, ut Auctorum Britannicorum & Hibernorum alphabetico ordine constitutorum scripta prolixè & sigillatim enarraret, ac vi-

tam compendiario stylo undecunque congereret. Nam *Io. Lelandus*, *Io. Baleus*, & *Io. Pitfeus*, vitiis scatebant, nec sufficere poterant. *Tannerus* igitur ex illis, & aliis multis impressis libris & MSSis, notitiam Scriptorum Britannicorum ad finem reginæ *Elisabethæ* perduxit, & *Hibernos*, quantum fieri potuit, auctores adiunxit. Appendicis loco adiacere statuit, ex codice MSto Dn. *Rogeri Twisden*, *Baronetti*, *Bostonum*, *S. Benedicti monachum Buriensem*, qui, tempore *Henrici IV*, omnes fere *Angliæ* bibliothecas perferutatus, exinde vetustiorum auctorum catalogum conscripsit. *Bostono* subiungere proposuit *Iohannem*, monachum *Glastoniensem*, a cella ad montem *Poledonum* sita, *Merelynych*, s. *Murylinch* appellatum. Addere tandem voluit *Io. Lelandi* collectanea quædam historica, aliaque opuscula & fragmenta veterum auctorum Britannicorum, hæctenus inedita, cum præmisso prooemio, in quo de historia rei litterariæ apud Britannos fuscè agendum erat. Hoc fuit propositum *Tanneri*, quod tamen integrum non est executus. *Cel. Wilkinfus* ita in ordinem redegit schedas defuncti auctoris, ut scriptores Britannos & *Hibernos* cum extraneis iis, qui in ambo- bus regnis munus aliquod obierunt, vel libros typis mandaverunt, ordine alphabetico referret; tum eos scriptores, qui codices MSSos, vel impressos, novis editionibus a *Tannero* nondum visis, vel additamentis illustrarunt, in succum & sanguinem verteret; *Bostonum* denique *Buriensem* præfationi insereret, quanquam antea illum exulare iuberet, tum quod extraneos immiscet, tum etiam quod subversio monasteriorum, quæ omnes omnium bibliothecarum libros longe lateque dispersit, *Bostoni* providam diligentiam maxima parte inutilem reddidit. *Io. Merelynych*, quem additiones ad *Chronica Martini Polani* conscripsisse dicunt, omittitur: ieiunus enim eius & trivialis est commentariolus, ut ex allato specimine patet. Ex *Lelando* tandem suo quæque loco inferuntur, quod ipsius opera iam seorsim edita sunt, nec decebat, præstantissimo *Lelandi* operi postremum, appendicis nempe, locum

locum assignare. *Tertium* & ultimum præfationis caput, de scriptorum veterum Britannorum, a *Thoma Hearnio* primum editorum, dignitate & pretio iudicium continet. Eodem No-ster, quo typis exscripti sunt, ordine illos recenset. Tantum de præfatione. Pauca de opere ipso dicenda restant. Præcipuus labor in enumeratione scriptorum cuiusvis viri eruditi consistit, ubi simul fontes, seu auctores, allegantur. Principium cuiusque scripti plerumque additur, & in notis subjunctis ea suppleuntur, quæ in textu omissa fuerant. Iis magno hoc opus usui esse poterit, qui nec *Biographiam Britannicam*, nec *Dictionarium Baylianum*, Anglice X. Voluminibus editum, aut volunt, aut possunt sibi comparare. Magnæ Auctoris diligentia satis clarum hoc opus esse poterit monumentum; & ex eo, quod ad auctorum attinet scripta, ceteri, qui clarent, biographi & bibliographi, suppleri etiam poterunt & emendari. Exempli loco allegamus nomina *Aidani*, episcopi Scotti, *Albini*, *Aldredi*, *Alex. Alefi*, *Alex. Neckami*, *Alfredi M.* ubi & characteres exhibentur antiqui Saxonum, qui creduntur, quosque mutavit Aelfredus rex in characteres Francicos, seu Italicos. Ex *Orosio Lauderdaliano*, quem Aelfredus Saxonice vertit, Cl. *Walkius* eos descripsit, in notis MSSis ad vitam Aelfredi: sed Nostro minus accurate videntur descripti. Legantur etiam vitæ *Alfredi II. s. Nothi*; *Anselmi*, archiep. Cantuariensis; *Thomæ Arundel*, *Roger. Aschami*, *Io. Balesi*. Omnium maxime tandem commendari merentur vitæ *Bedæ*, *Chauceri*, *Io. Foxii*, *Io. Lelandi*, *Io. de Lydgate*, *Tho. Mori*, *Rahani Mduri*. Omnes tamen sunt viri nonnulli fama clarissimi, ut *El. Ashmole*, *Franc. Baco*, alii; cum tamen, tum de *Elisabetha* egerit Auctor, cuius reginæ tempore illi & claruerunt, & obierunt; tum & alios huius ætatis eruditos protulerit.

i. e.

MUSÆ IN GALLIA, SPVE HISTORIA secundum ordinem temporis, de primordio, progressu, constitutione litterarum elegantiorum, scientiarum, & bonarum artium, in Gallia; continens foundationem Universitatum, Collegiorum, Academiarum regiarum, & scholarum huius regni celebriorum, neque minus illustres personas, quæ primum se præ ceteris vel scientiis vel artibus distinxerunt. In tenuitate copia. per A. M. LE FEVRE, sacerdotem Parisinum & disciplinæ sacræ Baccalaureum.

Parisii, apud I. F. Guillaum filium, bibliopolam cet. M. DCC.
L. cum approbatione privilegioque regis. pl. 6. in 12.

Tractationi huic, lectu dignæ, præmittitur dissertatio, velut historiam Galliæ litterariam generatim, obtutui lectorum pandens. Cum Musæ provinciam illam seculo sexto reliquissent, aliquantum per Carolum M. & eius successores revocatæ, demum circa 1131. studia denuo foværi coeperunt. Sed tricæ philosophicæ progressuras morabantur, ad seculum usque XVI. Ex hoc tempore propemodum ubivis eminebant, nostro iudice, Galli. Licet enim sint aliis gentibus Scriptores, ad Ebræam e. g. linguam quod attinet, cum *Genebrardo, Cingmars, Dacquano*, nobilissimisque viris *de la Boderie*, comparandi: vix tamen inventum iri iudicat, cum *Vatable* (vel potius *Ouatteblé*), *Mercero* vel *Mercier*, *Capello*, *Bocharto*, certaturos. In Græca lingua non quidem surgent super alienigenas *Toussaint, Lambinus, Doratus, Goulu, Henr. Stephanus*: surgunt tamen *Budaewus, Danex, Turnebus, Chrestien, Casaubonus, Valesius*. In lingua Latina *Passeratium, Ducangium*, & alios permultos præ-

præfert *Feburio*. Sacri præsertim oratores laudantur *Bourda-
loüe, Fle schier, la Rüe, Maffillon*; forenses, *le Maître, Pa-
tru, Cochin*, ceteri. *Phil. Comineus*, historicus, nec *Tacito*,
nec *Polybio* aut *Thucydidi*, cedere putatur. Sic & reliqua stu-
diorum genera, potissimum inter Gallos, duces ac princi-
pes suos invenerunt, quos ipsa potissimum tractatio spiritu
Gallico commendat. Primordium hic fit ab ætate Caroli
M. qui scholam publicam ad arcem ipse suam condidit.
Initia tamen academiæ noster ad XII. seculum demittit. Alio-
qui primas scholas publicas *seculares* condidit *Godofr. de
Boulogne*, sub exitum undecimi seculi. Academiam Tolo-
sanam Ludovicus sanctus fundavit 1228. confirmavit Gre-
gorius IX. an. 1233. Eidem seculo plurima collegia
primordium debent: neque tamen sequens suis proventi-
bus ac fructibus caruit. Decimo quinto coeperunt Aquis
Sextiis academia, collegia Rhemense ac *Marchianum*, Dolen-
sis academia, collegium *de Séez*, academia Caënenfis, Pic-
taviensis, Valenciensis ad Rhodanum; quo tempore diligens
ille Germanus, *Io. de Guttemberg*, artem formis scribendi in-
venit, cuius incunabula noster male ad annum refert 1458. ex
quo *Conradus*, itidem Germanus, in Italiam & alias terras eam ar-
tem transtulit; veram tamen inventionem, derogatam Germa-
nis, Chinesibus vindicare mavult, unde mercatores Galli li-
bros impressos in Russiam detulerint, quos, in Germa-
niam hinc allatos, *Guttembergius* viderit, artificium inde
suum, felix imitator, depromens. Ita Gallos suos & hic,
vel per fabulam infarcit auctor; qui tamen, cur non ipsi
potius in patriam intulerint propius visum artificium, ignora-
mus. Neque tamen antiquiores Galli Germanos adeo con-
temnisse videntur, cum primus liber Parisiis 1470. excu-
ptus, hoc teste, fuisse dicantur epistolæ *Gasparini de Perga-
mo*, Germani. Potius autem miramur, qui fiat, ut,
non sine hiatu, promissor, tot paginas, notissimis iam ad
illius artis, etiam in aliis regionibus, incunabula spectanti-
bus,

bus, impleat, totque, quarum spem facit rubrum, magis ad institutum pertinentes res, omittat. Nil enim ad fuem usque reperimus, præterquam institutionis academiæ, collegiorum, societatum indicem, & illum quidem nec omnibus numeris absolutum. Sed, contenti Catone nostro, quod nobis porrigit filum exsequamur. Academia Nannetensis fundata est 1460. Scholæ iuris Parisinæ restaurata 1464. academia Bourgenfis instituta 1465. schola medica Parisina 1472. academia Burdigalensis 1473. collegium S. Michaelis 1510. Coenomanense 1526. regium Parisinum 1530. cuius professores, regionum consiliariorum prærogativis ac dignitate gavisî, primum linguæ Latinæ doctorem habuerunt *Bartholomæum Massonum*, Germanum, e qua pariter gente *Arnoldus de Lisle*, primus ibilinguam Arabicam docuit. Academia Rhemensis instituta a. 1548. quo etiam anno comica Parisinorum turba originem habuit. Hac occasione ad originem quoque poeseos Gallicæ *Faber* excurrit. Repetit illam a Ludovici VII. temporibus. *Petrum Abaelardum* in primis nominat, quem excepit XII. seculo *Lambertus Licors*, qui partem Alexandri M. vitæ, carmine Gallico, de sermone Latino, expressit, & Alexandrinis versibus nomen fecit. *Io, le Maire de Belges*, sub regno Ludovici XII. & *Broissartus*, magis poesin excoluerunt. Collegium S. Barbaræ Parisinum coepit 1556. academia Tournoniensis 1560. collegium Loioliticum Parisinum 1563. *Ferdinandus I.* imperator a. 1564. Vefontione condidit academiæ, *Philippus II.* Hispanorum rex 1569. aliam, quo & *Petri Grassini* collegium inaugurabatur: ut academia Mussipontina 1573. *Roberti Mignoni* collegium 1574. Flexianum 1603. academia vel societas Gallica 1635. *Richelii* purpurati 1640. academia picturæ & sculpturæ 1648. cui deinceps schola pictorum addita fuit. Collegium quatuor nationum, aut *Mazarinianum*, 1661. coepit. Societas inscriptionum & elegantiorum litterarum 1663. Commentarii diurni litterarî primordia debere dicuntur illustri

illustri de Sallo, qui Parisiis 1665. *Journal des Sçavans*, sub nomine *Hedouillii*, publicavit. Hos sequebantur 1684. *Mercuré Sçavant*, 1701. *Journal de Trévoux*, 1724. *Bibliothèque Françoisé*, præter alia. Academia scientiarum primum efformata an. 1666. Arelatensis 1669. architectorum 1671. Augustæ Sueffionum constituta academia 1674. Paulo post instaurata fuit Massiliensis, ut alias plures instituit *Ludovicus M.* e. g. 1679. Francopoli, in agro Belloioviensi, 1683. Nemaufinam; ut reliquas, bibliothecas item, tunc præcipue collectas, fileamus.

TRATTATO DELLA ORIGINE DELLE SORGENTI
e de' fiumi.

i. e.

LUDOV. COM. BARBIERI TRACTATUS,
de fontium & fluminum origine.

Vincentiæ 1750. ex typogr. Lavezari. plag. 5½. in 8.

Probaturus auctor, fontes omnes ab aqua marina nasci, per subterraneos meatus, eo unde oriuntur deducta, Halleianæ primo sententiæ opponit, tantam vaporum copiam in continenti terra non ascendere, quantam Halleius, in insula S. Helena, medio in mari, zonaque torrida, observavit: universali vero experientia, montium vertices puriori aere gaudere, ut allabi condensarique ibi vapores minus probabiliter dicatur. Valisnierio, iisque qui fluminum conservacionem pluvix adscribunt, opponit, minus accurate eos pluvix copiam, quasi in omnem illum terræ tractum, quem flumina irrigant, incidens fluvios augeat, computare; cum montanæ solum pluvix id officii fluvii præstent, & subsultim modo, ac ope torrentium, non scaturiginibus perpetuis. Superiorem Italiæ partem, ubi ob aerem frigidiorum, mareque remotius, minus pluat, fluvii lacubusque magis abundare.

Suam

Suam vero sententiam ut confirmet, monet, terram circa mare iure porosam, & per quam filtrari possit aqua maris, adsumi, subterraneosque meatus poni. Quæ illustraturus, in diluvii historiam excurrit, eiusque conditiones & effectus, sic ut hypothesi suæ convenient, recenset. Quod vero altiores fontes sint maris superficie, nihil impedire illorum ab hoc originem. Nam fluvios, etiam regiones quas perfluunt altius irrigare *subterranea sua atmosphaera*, quam ipsorum aquæ moveantur. Si ponantur canales duo communicantes, angustissimus alter, & scaber interna sui superficie, ut hæ eminentiæ & inæqualitates valvularum veluti in eo officium præstare possint; alter amplissimus, & utriusque aqua ad libellam communem initio fingatur disposita; deinde vero subsultim fiant impetus quidam in aquam tubi amplioris, quibus ea tubi angustioris ascendere cogatur, hærebit hæc in locis quo ascendit, valvulisque ne relabatur impediatur. Angustioris tubi loco meatus, per quos aqua montes ascendit, in eorum superficie eruptura, sumitur; amplioris mare. Accedit quod plurium montium lapides ea sunt textura, quæ adscensui huic faveat. Sed & maiores meatus non desunt. Quod autem sale non repleantur hæc viæ, nam secedere illam ab aqua marina, ut fontana fiat, oportet, ex multitudine illarum explicat, nec non quia maximam salis partem in terra mare ambiente aqua deponat. Optarem, ut explicasset etiam, possitne hac filtratione bitaminosum illud ab aqua marina separari, quod minus potabilem efficeret, etsi salsa non esset. Id cum destillatione, (hoc est evaporatione artificiali,) separaretur, argumentum nobis semper haud leve pro iis, qui vapores hic tuentur, visum est. Quæcunque vero dici pro sententia sua poterant, ingeniosissime, & magna naturalis doctrinæ copia illustriss. auctor explicavit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCLVII.

Pars II.

Gründlich-historischer Bericht, von der Kayserlichen und Reichs-Land-Vogtey in Schwaben ꝛc.

i. e.

VERA CERTAQUE HISTORIA CAESAREÆ & Imperialis Landvogtiæ in Suevia, Imperiali item liberoque Iudicio Provinciali Leutkirchensî & Pirsæ.

Pars I. 2 Alphab. 14 plagg. *Pars II.* 2 Alphab. 20 plagg. duern. in fol. 1755.

Quum per curas *Goldasti, Schilteri, Schwederi, Ottonis, Lünigii, Bürcklei, Burgermeisteri, & Moseri*, vera & genuina indoles Landvogtiæ huius, tam antiquioris, quam recentioris, ut & iudicii Provincialis *auf Leutkircher Haid und in der Pirs*, confieri nequiverit; optime de nobis meretur Vir de Historia omni, deque Civitate in primis Imperiali Lindavia, tamquam Consul & Syndicus eius, meritissimus, Dn. *Johannes Reinhardus Wegelinus*, edendo hoc Opere pragmatico, pauca paria, nullum superius habituro. Continet autem *Pars prior* Deductiones ipsas intuitu Landvogtiæ & Iudicii Provincialis, tum quoque Iudicii Provincialis speciatim. *Pars autem posterior* Diplomata. Quod ad Landvogtiam Iudicii Provincialis attinet, ostendere satagit Ampliff. Auctor, veterem Landvogtiam Sueviæ, cum recentiore *Altdorfii*, non esse miscen-

T

miscendam, multumque interesse inter tempora ante & post Rudolphum Habsburgicum, quibus posterioribus pleraque iura Advocatiæ iam deperierint. Ratione Iudicii Provincialis vero probare annitur, illud, ut origine simile sit ceteris in Suevia iudiciis Provincialibus, ita semper districtu suo limitatum, in vera proprietate Imperii mansisse, neque unquam Advocatis Truchsessis, vel Austriacis, oppignoratum fuisse.

Pars prior in XIX. Sectiones dispescitur, quarum contenta digna omnino notatu sunt. *Seçtio* igitur *prima* complectitur originem Landvogtiæ huius, & eius indolem usque ad tempora Rudolphi Habsburgici. Ea occasione indicantur Nuntii Cameræ, vel Missi Regii, qui tempore Carolingorum, in Suevia Advocatorum munere functi sunt; adducitur instauratio Ducatus Sueviæ sub Conrado; ostenditur, reliquos Principes, Comites, & Dynastas in Suevia, originarie liberos, nec his Ducibus subiectos fuisse; probaturque, Regalia, & reditus regios, statim ab Advocatis administrari coepisse, quam primum extincta stirpe Carolingica, Cameræ Nuntii deserunt. Nomine tenus etiam quidam tales Advocati recensentur, qui ab exitu sæculi X. usque ad annum MCCLVIII. Landvogtia functi sunt. *Seçtione II.* agitur de Origine Iudicii Provincialis *auf Leuthkircher Haid und in der Pirs.* Explicatur hic origo iudiciorum Provincialium, officium iudicum provincialium, vicariorum eorum, & centenariorum; quidam Comites Provinciales nominatim adducuntur, multaque alia maxime notabilia de iudiciis Provincialibus per Sueviam docentur. *Seçtio III.* inscribitur de diversis iudiciis Provincialibus in Suevia, ante & post tempora Rudolphi Habsburgici; ubi iudicia Provincialia Sueviæ & Helvetiæ illustrantur. *Seçtione IV.* distincte ostendit Auctor, quid medio ævo Cæsareæ & Imperialis Landvogtiæ nomine venerit; demonstrat, duos plerumque Advocatos Provinciales fuisse; discernit Sueviam superiorem & inferiorem; lucem accendit divisioni Sueviæ sub Carolo IV. in Sueviam cis & trans Alpes; & monasteria una cum civitatibus Imperialibus enumerat, quæ tum inclytæ fuerunt. Sequuntur in *Seçtione V.* Advocati Cæsarei in Suevia superiore &

& inferiore, usque ad oppignorationem Austriæ factam, sub finem Sæc. XV. qua facta tandem MCCCCLXXXVI. a Truchsesis de Waldburg, Advocatia Provincialis, Austriæ penitus cessa fuit. De oppignoratione tamen hac, a Venceslao Leopoldo Duci Austriæ facta, semper questus est circulus Suevicus, & adhuc contendit, eam nunquam ad effectum pervenisse, ut egregie docetur p. 79. *Sectione VI.* exponitur ratio Landvogtiæ, & officium Advocatorum Imperialium in medio ævo, & in fine A. de reliquiis agit huius Landvogtiæ, in superiore & inferiore Suevia. Adiungitur huic capiti tabula Geographica Landvogtiæ, & iudicii provincialis *auf Leuthkircher Haid und in der Pirs.* Pergit deinde Auctor in *Sectione VII.* ad Landvogtiam novam Altdorfii & Ravensburgi, eiusque originem, ex reliquiis Comitatus Guelfici, Altdorfii, derivat. Diferit hoc loco de Dynastiis Guelphorum in Suevia superiore; docet, Guelphos originarie independentes, & Ducibus Sueviæ nunquam subiectos fuisse; tandemque ostendit, bona Guelphorum patrimonialia, per Guelsum VI. Henrici superbi fratrem, ad Fridericum Barbarossam & domum Hohenstauficam pervenisse. Inseruntur huic sectioni aliæ adhuc disquisitiones notatu dignæ, v. g. de potentia Hohenstaufiorum, crescente & decrescente, usque ad interitum; quomodo Domania Hohenstaufica in Bavaria Ducibus Bavariæ acceperint, & cur hi nihil participaverint de Ducatibus Suevicis; bona a Rudolpho Habsburgico vindicata, non Hohenstaufica, sed bona Imperii fuisse; terras Austriacas in Suevia non ex successione Hohenstaufica, sed maximam partem novas acquisitiones, ab Imperatore Alberto & successoribus eius factas, esse; quid vetus Comitatus Altdorfii complexus sit? Colophonem huic Sectioni imponit plenior descriptio Landvogtiæ hodiernæ, cuius pars superior 15. inferior 3. Præfecturas continet. In *Sectione VIII.* ratio ostenditur, qua Landvogtia Sueviæ ad domum Austriacam pervenerit. Demonstratur, Austriam Landvogtiam solo titulo pignoratitio, cum pacto perpetuæ relictionis, possidere; titulum feudalem, ex investitura Ducatus Suevici assertum, novum esse, cui contradicatur a Circulo Suevico; Co-

mitatum Altdorfiensem nunquam ad Ducatum Sueviæ pertinuisse; Rudolphum Habsb. neque de patrimonio Staufensi, neque de Ducatu Sueviæ, quidquam filiis suis concedere potuisse; & proinde traditionem, de restauratione & investitura Ducatus Sueviæ, vi documentorum authenticorum, fabulam esse; duces Austriæ ex domo Habsb. nunquam usos esse titulo Ducum Sueviæ. Ducem Rudolphum IV. ingeniosum, se quidem Principem & Ducem Sueviæ & Alfatæ, præcipue post mortem patris sui 1358. scripsisse; sed ab eo desistere, & Imperatori ideo Réverales dare, coactum fuisse. Imperatorem Maximilianum I. titulum Principis Sueviæ primum adhibuisse; omnes litteras investituræ, solum de feudis Austriacis particularibus in Suevia testari; Advocatos pristinos nunquam Austriacos, semper Cæsareos & Imperii Vicarios fuisse; Ducem Albertum, Landvogtiam, non ex capite tituli feudalis, sed convonientiæ, quæsiisse & obtinuisse; summam pecuniæ ab Austriacis sub lege pignoris creditam (*der Pfand Schilling*), primum 13200. deinde vero 253780. florenorum fuisse; pecuniam autem a Wenceslao creditam, Landvogtiæ non amplius oneri esse. In *Sectione IX.* diversa iudicia Provincialia, quæ sæculo XIII. XIV. & XV. in Suevia floruerunt, & partim adhuc supersunt, recensentur. Est inter ea iudicium provinciale Rothwilense, quod deinde in Cæsareum Aulicum commutatum fuit. De eo refellitur traditio vetus, quasi a Conrado III. 1146. vel 1147. primum institutum fuerit. *Sectione X.* Advocati Cæsarei *auf Leutkircher Haid und in der Pirs*, ad ea usque tempora, quibus Advocatia eorum Austriacis parere coepit, nominatim recensentur. *Sectione XI.* statui Iudicii Provincialis in medio ævo lux accenditur: ubi etiam de Privilegiis Exemptionis, a diversis Statibus Imperii impetratis, agitur. *Sectione XII.* ostenditur, quomodo iudicium hoc Provinciale ad domum Austriacam pervenerit; non immediate id dependisse a Landvogtia; neque ab Austria titulo Feudi & Pignoris possideri. *Sectione XIII.* agitur de Advocatis *Austriacis* Landvogtiæ in Suevia: prouti *XIV. Sectione*, attentata Advocatorum Austriacorum enumerantur, per-

perpetrata adversus subditos & vicinos, una cum horum gravaminibus. *Sectione XV.* perlufrat Auctor Iudices Provinciales ipsos, *auf Leutkircher Haid und in der Pirs*: & *Sectione XVI.* sermo illi est de extensione & ampliatione huius iudicii, & iurisdictionis eius. *Sectione XVII.* ostenditur origo, introductio, & extensio casuum reservatorum, qui in hoc iudicio *Ehehafften* appellantur, & ad avocationem Statuum privilegiatorum non remittuntur, vel quorum diiudicatio, non impediente Exemptionis privilegio, nihilominus ad Iudicem Provinciale pertinet; & in fine probatur, Privilegium Exemptionis Statuum a potiori vetustius esse, quam Privilegium Austriacum cassatorium de A. 1544. *Sectionis XVIII.* obiectum sunt Appellationes a libero Iudicio Cæsareo Provinciali, & earum restrictio ad Iudicia Austriaca superiora, ex Privilegio Cæsareo de A. 1530. ubi omnia argumenta Austriacorum, de mantenentia huius Privilegii, refelluntur. *Section XIX.* eademque ultima, seriem Actorum Publicorum exhibet, quibus continentur Gravamina Principum & Statuum Circuli Suevici, contra Iudicium hoc Provinciale mota a duobus inde sæculis: quæ curæ egregie faciunt ad illustrationem Pacis Westphalicæ, & Capitulationum Cæsarearum.

Pars Posterior sistit 275. Documenta Archivalia, maximam partem Anecdota, & inter ea Num. 230. Privilegia Austriaca a Iulio Cæsare & Imperatore Nerone data, & ab Henrico IV. confirmata, ut & Num. 231. Epistolam Francisci Petrarchæ ad Carolum IV. Imperatorem, de fictitiis Diplomatum C. Iulii Cæsaris, & Claudii Domitii Neronis, Imperatorum Rom. Austriæ concessis. Inserviunt ea omnia probationi eorum, quæ in præcedentibus dicta sunt. Possunt autem hæc Documenta etiam in multis aliis partibus Historiæ Imperii mediæ ævi usum insignem præstare. Occurrit a capite ad calcem, in toto Opere, egregia notitia optimorum Historicorum, egregius selectus & ordo, egregium examen, & accurata diiudicatio capitum controversorum, coniuncta cum ea dicendi libertate, quæ Consulem Liberæ Civitatis Imperialis omnino decet; quæque, quo est ad veritatis legem

scrupulosius exacta, hoc maiori gloriae & Auctori cedit, Viro Celeberrimo, estque hoc magis remota a cuiuscunque offensione. Dicitur nobis propediem alterum, doctissimi Senis, Historicum opus, quod ad Historiam Sueviae illustrandam aequè multum profuturum est. Nos Viro indefessae industriæ, crudam vegetamque senectam, bono rei litterariæ, ex animo precamur.

NOTAE HISTORICAE IN UNIVERSUM IUS CANONICUM, rationibus consentaneis adsertæ, Questionibus historico-critico-dogmatico-scholasticis illustratae, munitæ. Tomus I. II. III. IV. Primus continet Notas historicas prolegomenales in duos priores Titulos Libri I. Decretalium. Auctore P. THEODORO MARIA RUPPRECHT, Ordinis Servorum B. M. V. Sacro-Sanctæ Theologiae, ac Sacrorum Canonum, Lectore.

Prostant Pragæ, apud Ioannem Carolum Hraba, Inelyti Regni Bohem. DD. Statuum Typographum. *Tomus I.*

1751. pagg. 335. 4.

Ad Tit. I. Decretal. Auctor disserit, ac disputat prolixè de Symbolis Ecclesiæ suæ, enumerans ac recensens sequentia. 1) Symbolum Apostolorum. 2) Nicænum. 3) Constantinopolitanum. 4) Athanasii. 5) Lateranense. 6) Viennense. 7) Florentinum, & 8) denique Tridentinum. Singulorum historiam pertexit, facti quæstiones illustriores, immo & Theologicas inducit ac pertractat, v. c. *an Symbolum, quod Apostolicum appellatur, ab Apostolis traditum sit?* Adfirmatur! *Utrum vox Homousion apposite & prudenter inserta fuerit Symbolo Nicaeno?* Adfirmatur! *An Symboli Constantinopolitani additamenta primum facta sint a Patribus CP?* Negatur! *Utrum Symbolum Constantinopolitanum semper ab Ecclesia fuerit receptum?* Adfirmatur! *Quando, & a quo, particula Filioque addita sit Symbolo Constantinopolitano?* Respons. *In Concilio Hispanico A. 447. habito. Utrum S. Athanasius sit*

fit Auctor Symboli, quod Athanasianum dicitur? Responf. Probabiliter non est! Utrum transubstantiationis vocula appofite & prudenter inferta fuerit Symbolo Lateranenfi? Adfirmatur! cet. Qui titulum ipsum conferat cum notis his, mirabitur amplam fcribendi occasionem, conquisitam magis, quam inventam. Ad Tit. II. Decretal. Canonum, Decretorum, ac Decretalium sistitur historia. Infcritur hic Tractatus: *De Constitutionibus!* quod ii forte improbent, qui imperium Ecclesiae tribui vetant. Sed meliora eos docere vult Noster. Agit autem de praecipuis Collectionibus ordine hoc: 1) *de Canonibus Apostolorum,* 2) *de Collectione Canonum Poenitentialium,* 3) *de Codice Canonum Ecclesiae universae,* 4) *de Codice Canonum Ecclesiae Graecae, post Synodum Chalcedonenfem aucto,* 5) *de Collectionibus Graecorum, quae alium, quam temporum ordinem, fervant,* 6) *de Codice Ecclesiae Romanae,* 7) *Africanae,* 8) *Dionysii Exigui,* 9) *Martini Episc. Bracchar.* 10) *Isidori Mercatoris,* 11) *de Capitulis Hadriani,* 12) *Capitularibus Regum Francorum,* 13) *Collectione Reginonis Abbatis,* 14) *Decreto Burchardi Wormat.* 15) *Collectione Ivonis Carnot.* 16) *Variis Collectionibus Decretalium, Corpori Iur. Can. non insertis.* 17) *Decreto Gratiani,* 18) *Decretalibus Gregor. IX.* 19) *Reliquis Corporis Iuris Can. partibus, & 20) Eiusdem Appendicibus.* Excutiuntur & hic variae quaestiones saepe tractatae, v. c. *an Apostoli sint Auctores Canonum vulg. Apostolicorum? Negatur! An epistolae Romanorum Pontificum a Clemente I. usque ad Siricium Papam sint supposititiae? Adfirmatur! An Decretum Gratiani legali auctoritate polleat? Negatur.* cet. Adduntur & quaedam de Bullario Romano, de Regulis Cancellariae, de Concilio Tridentino, de declarationibus Cardinalium, de Rota Romana, de Rubricis, Summariis, & Glossis Iuris Canonici, de Concordatis inter Frid. III. Imp. & Nicol. V. Papam, de Pace Religiosa & Westphalica. De sanctitate religiosae pacis ita censet p. 33 l. n. 357. *Pacis huius inmundae consilium ex parte Catholicorum multi quidem exagitant, sed Auctor Principiorum Iuris publici Eccles. supra laudatorum illud iustificare conatur, tum ex obiecto huius congressus, quod erat*

erat pax publica externa, quam etsi cum Heterodoxis colere in *Thesi* malum sit, in *Hypothesi* tamen, pro avertendo maiori malo, necessarium esse ostendit arg. c. 13. S. Matth. v. 28. Et seqq. tum ex sine omni laude digno, quem exprimit s. 28. huius *Pacis*. Tandem ex temporum illorum angustiis, quas dicit melius tunc novisse expertos *Caesarem* Et *Status Catholicos*, quam alios peregrinos extra tempestatem constitutos. De Pace Westphal. autem p. 335. n. 366. ait: *Contra hanc Pacem Innocentius X. P. M. in Bulla quae incipit, Zelo Domus Dei &c. solemnissime protestatus est; at ex suo tenore, atque Imperatorum Confirmatione, perpetua est; eiusque valorem Germano impugnare haud licet. Addere debebat, neque cuiquam fas esse.*

. *Tomus II. continet Notas in reliquos Titulos Libri I. Decretalium, item in Librum II. Ib. 1753. pagg. 380. Nec tamen Auctor tam Titulorum, quam potius causarum premit ordinem. Ita omissis Titulis tertio, quarto, quinto, statim se convertit ad sextum, atque hic de Electione Pontificis & Episcoporum, ut & de horum confirmatione ac ordinatione, disputat. Negat p. 26. Hadrianum ius eligendi Romanum Pontificem in Carolum M. eiusque successores transtulisse. Inferitur & locus ille famosus de Investituris Laicorum, quas a Gregorio VII. eiusque successoribus optimo quovis iure damnatas, summo cum conatu, nec sine conviciis in dissentientes, contendit. Fuisse usurpationem Imperatorum, aut ad summum privilegium a Pontifice concessum, ob abusum autem merito revocatum. Iustinianum cum aliquo sibi subiectorum contendere existimes! Excipiunt hunc Tituli VII. & VIII, ubi de Pallio differens, utilitatem ac necessitatem caeremoniarum ex Parte II. Philosophiae Practicae Universalis Illustrissimi Baronis Wolfii vindicatum it., Non quod puer in faba! Sub huius Philosophi tutela, Molinæum, Fleischerum, aliosque lacerandos sibi sumsit; quod postquam praestitisse sibi visus est, addit p. 121. Haec velim probe expendant Domini protestantes, sibi quae imposterum caveant, ne simile quid temere contra huiusmodi disciplinae Catholicae capita inventum scribant, unde ab oculatoribus rideantur. Nugæ. Sed magis notari merentur, quæ pagina*

gina præcedenti scribere non erubuit: Qui (Pontifices) in Ecclesiæ necessitatem & utilitatem bona & redditus eiusmodi impendunt, sive ad Ecclesiæ eiusdem defensionem, sive ad subveniendum Christianis & Catholicis Regibus, cum ex factionibus A catholicorum, aut quorumvis perduellium coniurationibus, eorum Maiestas & regna in discrimine versantur. Sed hæc diiudicanda cuivis æquò rerum æstimatori relinquimus. Sequuntur Tituli IX. X. XV. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXX. XXXVIII, atque Libri II. Titulus I. ubi locus de iudiciis Ecclesiasticis ample exponitur.

Tomus III. continet Notas in Librum III. Decretalium. Ib. 1754. pagg. 430. Illustrantur Tituli I. II. III. IV. V. XXV. XXVI. XXVIII. XXX. XXXI. XXXV. XXXVIII. XL. XLI.

Tomus IV. continet Notas in Librum IV. & V. Decretalium. Ib. 1755. Ex libro IV. unis explanatur locus de Matrimoniiis. Speciminis loco sint, quæ Auctor p. 40. divor- tium quoad thorum, salvo tamen vinculo matrimonii, fieri posse probaturus, in medium profert. Nec Domini Protestantes, inquit, negare possunt, dominium directum ab utili posse separari; hoc enim natura Feudorum & Emphyteu- sum clamat: & hinc concedant necesse est, in matrimonio posse mutuo consensu, ius ad usum corporum memia copula carnali tolli, per votum e. g. continentiae perpetuae, manente Iure directo in corpora, & consequenter matrimonii substantia facta tuta per- severante. In re seria hominem iocari putes, aut quid scribat ne- scire. Ex Libro V, illustrantur Tituli VII. VIII. IX. XXXVII. XXXIX. In catalogo Hæreticorum censentur diserte, & tan- quam coryphæi, Lutherus cum Calvino p. 314. sqq. Taedet re- ferre sexcenta, quorum rei aguntur, flagitia & crimina. Supellex aliis sublecta, & ranarum in limo cantilena, pridem explosa. P. 364. exhibetur Propositio dira illa atque sanguine scripta: Iudices, tum ecclesiastici, tum laici, in Ecclesia Catholica, Hæreticos poe- nis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio, iure damnarunt ac damnant. Hanc paginis 27. & sequentibus, probatum, & ab obie- ctionibus vindicatum it. Ratiunculæ, quibus utitur, huc fere re- deunt: 1) provocat ad pactum singulorum cum ecclesia p. 365.

2) in Articulis fidei dari legitimam dominatum in conscientias, contendit p. 369. 3) Hæresim esse non tantum peccatum, sed & crimen publicum, cum Iure Publico universali, sacra cuiuslibet civitatis legibus fundamentalibus regenda sint, p. 370. sqq. 4) esse eam quoque crimen læsæ Maiestatis divinæ, adeoque non minus quam blasphemiam ac similia vindicandam, p. 373. sqq. 5) Hæreticum, scandalum dando, simplicioresque fideles seducendo, hos atrocissime lædere, p. 374. 6) Hæresim turbare pacem publicam, p. 376. Quibus tamen aliud non præstitisse videtur, quam ut novo exemplo, eoque illustri satis, comprobaret, nondum defecisse Saulos, ne in Imperio Romano-Germanico quidem, nomenque suum ante pueris tantum, nunc & viris debere ominosum videri. Quantum denique pruritus homini sit, verba Evangelicorum captandi, eaque inique interpretandi, adparet ex his quæ p. 391. in Fleischeram Ictum Francofurtanum scribit: *Qui etiam (Fleischer in Introd. in Ius Can. Cap. 29.) §. 20. ut defendat hæresim non esse crimen, in eam impietatem delabitur, ut esset: aber ich halte davor, daß ein vernünftiger Mensch nicht begreifen kann, wie es möglich ist, daß der allmächtige Gott von dem Menschen ad einer elementen Creatur könne beleidiget werden; hoc est: ego vero credo hominem ratione præditum non posse capere, quem admodum possibile sit, quod omnipotens Deus ab homine, tanquam misera creatura, offendi possit. Ecce ut tuentur, hæresim non esse crimen, Christianam fidem abnegat Ictus ille, Christumque cum tota S. Scriptura mendacem facit, qua peccatoribus prædicatur iudicium, Et ignis æternus, offensas divinas ulturus. Проздегъпетковъ verbi belsidigen, quis non videt. Beleidigen Ictis est Lædere: Lædere est medium felicitatis eripere. Hoc cape, tene, & adplica ad Deum. Quod si sine absurditate non poteris, cavillari, ac iuventuti Bohemicæ fumum vendere, desine!*

Methodus Auctoris hæc fere est, ut locum quemvis primo historice, temporum ordine presso, tractet; quaestiones deinde dubias, sive facti, sive iuris, sive etiam Theologicas, proponat; sententiam porro suam formula edat, rationibus denique carra

sorto-

corroborare, atque a dissentientium obiectionibus vindicare tentet, expressa ubique Dialecticæ Arabicæ disciplina, qua ipsa nihil non deformasse videtur. Scribendi genere utitur eo, quod e mediò ævo per manus fideliter traditum acceperit. Errores graphics observare facillimum, enumerare difficillimum esset. Plus præstitit tamen, quam inscriptio operis promittere videtur. Notas enim tam prolixas vix quisquam ante edidit. Pandectas dixeris Historiæ Ecclesiasticæ, Juris Canonici, ac denique Theologiæ Polemicæ. Inest iis bilis in dissentientes multum, diligentiz satis, eruditionis solidæ parum, elegantiz nihil.

AN ESSAY TOWARDS A NATURAL HISTORY OF
the Corallines, &c.

i. e.

*TENTAMEN PHYSICUM HISTORIÆ CORAL-
liorum, & aliorum concretorum marinarum eiusdem
indolis, communiter ad litora Magnæ Britanniæ &
Hiberniæ repertorum, cui addita est descriptio polypi
marini maioris, prope ad polum arcticum a piscatori-
bus balenarum per æstatem anni 1753. capti: per IOAN.
ELLIS, Regiæ Societatis
Sodalem.*

Londini, 1753. c. fig. æn. 36. in 4.

EX quo TREMBLEY aliique, minuta animalcula illa aqua-
rum dulcium, quibus polypis nomen est, detexerunt,
& inter alias illorum singulares omnino vivendi, nas-
cendi seseque propagandi conditiones, id quoque observarunt,
quod ex frustis sectis renascantur, quodque, cum sese alicui aqua-
tico corpori affixerunt, in morem plantæ, vegetent & ramos emit-
tant; factum quoque est, ut curiosi rerum naturalium indaga-
tores ad aquas marinas animum adverterent, & similia in illis ani-
malcula deprehenderent. Primus inter omnes erat *Celebris*

V 2

Vir.

Vir, Bernardus IVSSIEV, Parisiensis, qui Actis Academiæ regię scientiarum novas, de polypis marinis, commentationes insereret. Ab illo tempore, cum naturæ scrutatores illis animalculis reperiendis, & describendis, plus atque magis studerent, evenit quoque, ut intra receptacula coralliorum, maxime illorum, quibus keratophytis, musco marino, tubulariis, reteporis, escharisque nomen est, eiusmodi corpuscula articulata, motum automatam exercentia, deprehenderentur, putarenturque istos, in quibus habitant, tubulos, vel sibi ipsis elaborasse, vel eosdem sibi habuisse congenitos. Huius rei argumentum simile in exemplis maioribus conchyliorum, quibus ubulis nomen est, repertum fuit. Namque LISTERVS, in illis animalcula eiusmodi, quæ polypi aquatici speciem ferunt, iam viderat atque delineaverat. Visum igitur corallium esse polyporum marinarum familia, e plurimis eiusmodi tubulis, singulis singularem polypum nutrientibus, in aliquam veluti rempublicam, apum aut fucorum vel vesparum ritu, congesta. Qua in re quidem consentire, & tubulosa corallia cum escharis, madreporis, reteporis, pro polyporum statione & fabrica habere, arduum non fuerat. Ast persuadere sibi omnes passi facile haud fuerunt, nullum esse corallium, quod non esset polyporum familia, vel in quo non habitassent, & illud tanquam congenitum sibi domicilium habuissent polypi. Sed experimenta experimentis aucta, admirabilem illam de coralliis omnibus, uti polyporum statione & fabrica, sententiam, perpoliverunt magis, & eandem comprobaverunt ita, ut nunc plerique, sive de rei veritate persuasi, sive doctrinæ novitate illecti, sive, ne nimis veterum sententiarum tenaces esse viderentur, veriti, cum corallium vident, se polyporum exuvias siccas videre pronuntient. Cui sententiæ si fidem habeas, vel corallia ex plantarum catalogo erunt exscalpenda, vel medius servandus modus est, ut corallium, planta animal, seu familia polyporum, subinde aucta, & plantarum ritu evoluta, atque in ramos, fruticis specie, extensa esse perhibeatur. Id igitur, quod de hac nova opinione sparsim, vel dicendo relatum, vel scripto promulgatum non satis clare fuit,

nunc

nunc diserte a *Clarissimo* AUCTORE proponitur, postquam ille, experimentis repetitis, corallia quævis, polyporum intra tubulos, corneos, lapideos, membraneos, genitorum, atque cum illis una auctorum, esse congeriem, penitus cognovit. Namque nulla ceratophytorum, tubulorum, eschararum, & coralliorum in univèrsum omnium, quæ lapidea sunt, & ex tubulis contexta, species est, in qua ille Autor polypos haudprehenderit, viderit, delineaverit, motumque istorum animalium clare haud animadverterit. Invenit etiam modos, quibus possent isthæc animalcula, in ceratophytis & corallinis, quas muscos marinos, & a specie sua *abies, cupressus, tamariscos marinos* vocant, inque plantarum illarum utriculis deprehensa, intra spiritum lymphaticum, vase vitreo, claudi, atque, ne quid dubitationis superesset, conservari, & trans mare ad amicos mitti. Maxime autem istis observationibus favebant ceratophyta vesicularia, quibus, in summo plantæ hætenus putatæ loco, aut inter articulos maiores, sunt utriculi pro totam polypum cuiusdam habitaculis æstimandi. Namque intra illos potissimum eiusmodi animalcula consista esse, ex iisdem egredi, inque illis de novo recondi, clare animadversum est, ut hæc quidem de re, habitare scilicet in summis coralliorum locis polypos, nullum possit superesse dubium. Utrum autem totus corallii, etiam durissimi, habitas, tubulorum polypos continentium sit congeries, tam facile non concipiunt, qui primis novarum rerum commentationibus statim fidem haud adhibent; quod illis vitio vertendum haud est, qui alicui vetustiori sententiæ, non etiam improbabili visæ, innutriti hætenus fuerunt. Illorum obiectionibus obviam procedit *Clarissimus* AUCTOR. Namque prævidebat fore, ut haud paucis difficile creditu esset, quatenus insignes illæ coralliorum, quæ *Antipathes* & *Corallium nigrum* dicuntur, stirpes, radicibus suis, scopulis, aliisque marinis corporibus firmiter adhærentes, plantæ dici haud debeant, cum fibræ, illis orbicularibus annuis arborum similes, atque itidem longitudinales illæ, a radice ad summum ramulum excurrentes, ubique adesse deprehendantur, & quæ ratione corallium rubrum sapi-

deum ramosum, durissimæ compagis, in quo tubulos, uti polyporum nidos, detegere arduum omnino est, possint haud planta & animalculorum potius fabrica videri. Igitur Corallia neutiquam ita contemplanda esse autumat, uti, extra mare, sicca & rigida observantur, sed talia, qualia sub marinis undis existunt, molliora scilicet longe & succosa, in quibus tunc, ad horizontem dissectis, tubuli, cum suis animalculis, similiter radicatis, & a basi ad ramos extremos excurrentibus, conspici possint. Inde est, quod corallium rubrum, sub mari, succosum, scilicet succo lacteo turgidum est, quem humorem, animalculorum liquorem esse, Auctor putat. Propterea etiam ceratophyta, adusta, odorem similem illi, quem partes animales ambustæ produnt, id est empyreumaticum, edere solent, unde indoleam animale illis esse eo plus constare possit. Posset quidem aliquis autumare, esse polypos istos accessorios, & veluti insecta marina, suum in plantis marinis earumque utriculis struentia domiciliis, veluti insecta terrena plantis insidere, inque iisdem suam sedem figere, novimus. Sed vero confutat illos Auctor, quandoquidem observationum constantia, polypos istos coralliorum partem essentialem esse docuit: Dantur autem polypi, post illos *radicales*, qui scilicet cum ipso corallo de radice ad summum ramulum, & ad usque extremam vesiculam excrescunt, etiam *superficiales*, & veluti *corticales*. Namque coralia, tam flexilia quam rigida, rufum aliquem, qui hactenus sabulum marinum esse visus fuit, circa se gerunt corticem. Hic autem, non forte crusta casu nasens, sed organica polyporum fabrica esse, similiter deprehensus fuit, veluti microscopiorum usus ostendit. Abeat igitur corallium ex plantarum familia, sitque in posterum animal vegetans, ex animalculis una coactis compositum. Namque, si quis hoc sibi de corallis durissimis persuadere poterit, circa corallophyta mollioris compagis, *spongiarum* & *alcyonia*, eo minus ambiget. Quod si enim iam Plinius, suo tempore, *spongiarum* animal esse, atque contactum subterfugere, & moveri, observavit: quanto plus, ex huius recentis theoriæ placito, *spongia* quævis, in variis suis speciebus, erit animal censenda, cum nunc in singulis eius vesiculis

culis polypus nidulari putatur. Ne autem omnis de coraliis, uti plantæ sunt, theoria, qualis hæctenus fuit, periret, noluit *Clarissimus* AUCTOR exulare nomina semel recepta, quæ *RAIUS* in *Synopsi stirpium Britannicarum*, itidemque *IMPERATUS* & *BOCCO* induxerunt. Notiones illas retinet, illisque *TOURNEFORTII* aliorumque, qui coraliis, uti plantam, intuiti fuere, subiungit nomina, servato sibi hoc, quod plantæ istæ marinæ veterum, familiæ polyporum, sique illas siccas videmus, polyporum dici debeant exuviæ. Singulorum eiusmodi polyporum fruticantium imagines adiecit, & extremos ramulorum apices, lente optica viſos, sub grandiore schemate adpinxit, ut notio esset clarior. Sub finem addita est alicuius polypi marini, ex tubulis maiuseulis prospicientis, effigies, quem *Clarissimus* *LINNAEVS*, *Hydræ marinæ arcticæ corporibus multis ostodontatis basi coniunctis & scapo sustentis*, appellat, atque illius imaginem, in isto *Lapide Eurino* *ROSINI*, quem *Lilium lapideum* vocant, expressam esse suspicatur. Gratiæ illi habemus, pro novo hoc invento, cui an reliqua experimenta favere possint, tempus docebit. Poterimus inter eius opera uti, etiamsi coralia, veluti plantas, porro considerare, atque illa, hoc respectu, in ordinem redigere voluerimus.

PHILOSOPHIA MATHEMATICA, Complectens Scientiam rerum universalem ex Euclide restitutam. Conamina duo Posteriora. Auctore IOHANNÉ IACOBO HENTSCHIO.

Editio Nova.

Lipsiæ, apud Heredes Lankisianos, 1 Alph. in 8. cum XII. figuris æneis.

Hæc Conamina mathematica Geometriæ Euclidæ usum in Philosophiâ speculativa uberius demonstrant, simulque declarant, notiones ultimas totius scientiæ humanæ ex Geometria esse repetendas. Non parum conducit hæc philosophandi methodus ad investigandas veras rerum notiones, quæ tanquam fundamenta reliquarum omnium scientiarum haberi possunt.

Sua

Singularia, quæ ad hanc editionem novam accesserunt, attingunt principium sic dictum rationis determinantis, de quo præter rem nostris temporibus multa disputari solent. Quis enim, monente ipso Auctore, non videt, principium memoratum cum Aristotelicorum principiis essendi & fiendi coincidere, nec non idem esse cum hoc enuntiato: *circa rem quamlibet disquirendum esse, quod, & quomodo fit?* id quod nemo rationis usu præditus temere negaverit. Accedit index novus omnium Sectionum totius Operis, ex quo summa rerum propositarum innotescit. Gratulamur Auctori, doctorum Virorum, atque istarum rerum intelligentium, favorem & plausum; eumque ad pergendum in hoc tramite, si quid preces nostræ possint, hortamur.

Sammlung ungedruckter gelehrter Merckwürdig-
keiten 2c.

h. e.

ANECDOTA HISTORICO-ECCLESIASTICA novantiqua, sive Collectio memorabilium litterariorum typis nondum exscriptorum, qua omnis generis utiles & iucundæ Relationes, Observationes, & Epistolæ celebrium Virorum, illustrandæ Theologiæ, antiquitatis, & Historiæ ecclesiasticæ; nec non eruditorum, veteris pariter ac recentioris ætatis, inservientes, ex schedis manu exaratis depromtæ, luci publicæ exponuntur, & necessariis annotationibus auctæ, dantur a IOHANNI DIETERICO WINCKLERO, S. Theol. Doctore, & Ecclesiarum Hildesienensium Superintendente.
VOLUMEN I. Partes I-VI. una cum appendice complectens.

Brunsvigæ, sumtibus heredum Lud. Schroederi, 1757.
3 Alph. plag. 1. in 8.

Optime

Optime de orbe erudito publica mereri, qui monumenta literaria, in privatis scriniis latentia, cum hominibus doctis communicare amant, patet per se, nec vocari in dubium potest. Est autem morosus iste ac invidiæ plenus multorum genius, qui thesauros eiusmodi literarios anxie corrâdere, ac tenacissime servare, captivorum instar, solent; felices se putantes, si de divitiis talibus gloriari ipsis liceat, in communes usus easdem aliis cedere, seu suppeditare evulgandas, nequaquam soliti. Ab ignobili hoc hominum detestandorum genere profus alienus est summe Reverendus *Wincklerus*, id contra felicitatis loco reputans, ut, quas possidet, ineditas amoenitates doctas, publici iuris faciat, & communi utilitati inservituras evulget. Neque vero ob huncce solum scopum collaudanda est hæc eius opera, sed vel ideo hoc magis prædicanda, quod largis atque eruditis suis annotationibus ubivis illustrata dederit monumenta illa anecdotâ, lucem præprimis suppeditantibus lectori, eundemque de circumstantiis historicis cuiuslibet particulæ certiore reddentibus. Per partes opus hoc edendi consilium cepit Vir celeberrimus, quarum *prima & secunda* anno 1751. prodierunt iam in publicum, *tertia* anno 1754. secuta, *quarta* anno 1755. tandemque *quinta & sexta*, cum *mantissa*, anno 1756. & 1757. accesserunt. Nos, pro more, de singulis dicemus.

Pars prima exhibet *L. Theologi cuiusdam pie defuncti Responsionem ad tres quaestiones, sacram coenam concernentes*: num totum Christum, secundum utramque ipsius naturam, cum ore corporis accipiamus, an vero corpus tantum eius, ab anima & deitate separatum, & sanguinem ab anima & deitate separatam? num doctrina, posterius momentum affirmans, in sacris pandectis, & symbolicis ecclesiæ nostræ libris, contineatur ac fundata sit? num laudandum & commendandum sit, ut de modo mysterii huius gravissimi, publice, e cathedra ecclesiastica disputet verbi divini minister? Negantur posteriores duæ quaestiones, unde, quemadmodum ad primum responsio fluat, facili negotio concludere datur. Quantum meminimus, hæc quaestionum triga variis theologis nostratibus proposita

- olim fuit, quorum tamen mens in respondendo non potuit non secum amice conspirare, ubi secundum sanam nostræ ecclesie doctrinam res diiudicanda est. II. *Responsum theologicum super quaestione: num persona illustri loco nata, a coniuge illegitimas ob causas abire ex thoro iussa, bona cum conscientia ad vota secunda, vivo altero coniuge, transire queat?* Optime illam agere, respondetur, si a secundis votis ablineat. III. *Beati cuiusdam Theologi deductionem informantem de confessione & absolutione.* Sana hic proponitur ac defenditur ecclesie nostræ, de isto articulo, doctrina. IV. B. Io. Adami Scherzeri, Theol. Doct. & in Acad. Lips. Prof. Prim. *de morte & sepultura Moysi, ad Deut. XXXIV. 5. 6. Observationem philologicam.* Summus quondam hic nostræ Academiae Theologus, prælectionum instar, hanc observationem auditoribus suppeditavit tempore feriarum dierum canicularium, cum ordinis philosophorum Adiunctus esset. Singula momenta ab ipso philologicè & critice leguntur excussa. V. *Casp. Büsingii, Potentiss. Daniæ Regis a consil. Consist. & Comit. Oldenburg. ac Delmenhorst. Superint. Generalis, Literas ad amicum, controversiam narrantes, quæ ipsi cum Heß. Adr. Ianssenio, Consist. Regii Assessore, intercessit.* Orta hæc lis est super quaestione: num Romanorum milites adfuerint præsentibus, cum Servator, a Iuda Ischariote proditus, captivus duceretur? Qui hic describitur, *Ianssenii* modus agendi, non sane comparatus ita fuit, ut Theologum decebat. VI. *Amplissimi Senatus Gedanensis Decretum, ad D. Sam. Schelguigium spectans, d. 8. Augusti 1704: publicatum, una cum Schelguigii responsione.* Ex adiectis notis cel. *Winckleri* apparet, fuisse *Schelguigio* controversiam motam a *Constantino Schützio*, Pastore Gedanensi, hoc Propæsidis in sacro ordine dignitatem, mortuo præfule, sibi vindicante, cui & accessit laudati Senatus voluntas decretoria, *Suelguigio* in ista acquiescere iusso. VII. *Heino Schubarti, ecclesiastæ Osterbrucensis, in terra Hadelensi, epistolam ad Theologum vicinum, de loco Levit. XVIII. agentem.* Agit auctor huius epistolæ eorum partes, qui lege ista obligari novi foederis Christianos volunt, gradus autem ibi prohibitos secundum

dum graduum, non personarum computationem, accipere iubent. Varia huc spectantia argumenta doctissime edisseruntur. VIII. B. Gerh. Wolteri Malani, Abbatis Loccumenfis, Pag. 92. *Responsum de b. Funckii, A. 1698. evulgata detectione Novatorum, & Brenneisenii ob eandem edito scripto.* Frisiae orientalis Pastor hic Funckius, anno 1729. d. 12. Novembr. fatiſ functus, opposuit se citata scriptione Brenneisenio, conventicula sic dicta defendenti. IX. *Scripta eristica in controversia de legis impletione, anno 1699. inter D. Ioach. Iustum Breithauptium, tunc temporis ministerii sacri Erfordienſis Antisitem, & Zachariam Hogelium, scholae Senatoriae ibidem rectorem, agitata, & hinc inde ventilata.* Scriptores, unde peti huius controversiae historia potest, allegare non neglexit in adiecta nota Ven. Editor. Multum vero lucis ex scriptis hisce lucratur ipsa historia, non sine magno fervore, agitatae controversiae istius.

Pars secunda continet X. Responsum Facultatis Theologicae Lipsiensis, anno 1694. circa casum quendam datum. Obelo, prouti par est, notantur sententiae variae erroneae, & res gestae deterrimae atrocis cuiusdam concionatoris aulici. Indicatus ille quidem nomine non fuit, at momenta nonnulla, vnter legendum a nobis observata, in opinionem nos adducunt, haud errasse celeberrimos auctores *novarum symbolarum theologiarum*, qui ad annum 1753. pag. 128. innui docent Io. Henricum Hasselium, aulae Coburgensis olim primarium concionatorem, & consiliarium ecclesiasticum. XI. *M. Io. Christoph. Holtzhausenii, verbi divini Ministri Francofurtani, literas ad M. Ioh. Iacobum Zimmermannum; Ecclesiam oim Württembergensem, datas, in quibus de controversia, quae cum hoc illi fuit, agitur.* Spectat haec epistola ad historiam pietisticam, ut vocant, in qua nomen haud celebre nactus erat Zimmermannus, officio suo tandem motus. Calamum contra ipsum strinxerat, veritatis studiosus, Holtzhausenius, qui tamen concedit, nonnumquam stilo usum se fuisse acerbo nimis, ac incitato. XII. *Eiusdem Holtzhausenii Declarationem super unum alterumque argumentum, de quo in suo contra Ioh. Matthaei edito scri-*

- pto actum fuit. Eiusdem illa est cum proxime antecedenti tenoris. Sub *Ioh. Matthaei* nomine latere *Zimmèrmannus* voluit. Inprimis improbat *Holtzhausenius* durum illud de
284. **Pag. 208.** *Iac. Boehmio* iudicium. XIII. *Sylogen epistolarum aliorumque scriptorum, in controversia exaratorum, quae inter b. D. Christinum Gottlieb Kochium, Facultatis Theologicae Kiloniensis Assessorem, & Praepositum Apenradensem in Ducatu Holsatico, & Nicolaum Brorson, Ecclesiasten Beedstedensem, dioeceseos Apenradensis, agitata fuit.* Ansam huic liti dederunt conventus clandestini, seu conventicula, a *Brorsonio* instituta, quibus se opposuit, boni ordinis in ecclesia servandi amans, pro officii sui ratione, *Kochius, Brorsonio* in supremo sacrorum antistite, *Georgio Iohanne Conradi*, causae suae praesidium
284. **Pag. 208.** *nacto.* XIV. *Legisperiti cuiusdam vilioris, modesta inquisitio in magni alicuius Iurisconsulti cogitata de nomine filii hominis.* Et stilus, & rei tractandae modus, satis testantur, non vilioris ordinis, prouti in inscriptione huius observationis limatissimae sese appellare auctor illius amavit, sed primi potius eundem esse ordinis Theologum. Ex conspectu operis, qui post praefationem, volumini huic primo a Ven. *Wincklero* praemissam, legitur adiectus, patet, doctam illam commentatiunculam in acceptis referendam esse b. *Ioh. Ludovico Schloffer*, Theologo Hamburgensi celeberrimo. Causa vero, cur nomen commemoratum ille sibi adscivit, fuit, quod contemtim adeo de Theologis differuit *Ioh. Petrus de Ludewig*, Halensis quondam Academiae Cancellarius alias doctissimus. Is enim est, qui in Halensi Diario (*Hällyschen Anzeigen*), de nomine *filii hominis*, Servatori nostro saepius in sacris novi instrumenti tabulis tributo, egit, & praeter Theologis sapere se putavit, demonstrare conatus, quod per hoc nomen nihil aliud indicetur, nisi hominem fuisse sanctissimum Salvatorem. Suo exemplo docuit beatus *Schlosserus*, haudquaquam Theologorum ordini deesse membra, de rebus sacris pro dignitate solideque differere, & absque Iurisconsulti talis ope, rimari digne divinas literas capacia.
301. **Pag. 208.** XV. *Geo. Mich. Laurentii, Archidiaconi Grätzensis, Literas ad amicum, A. 1699. exaratas,*

de

de ostio oculis Ioh. X. & de eiectione male induti hominis, Matth. XXII. meletemata exponentes. Intelligi vult hic auctor per ostium oculis testimonia prophetarum, in Iesu Nazareno impleta; per male indutum hominem, Papatum; & per ipsius eiectionem, Reformationem Lutheri. Valde dubitamus, an non ingenio nimis indulserit, hæc differens, diligentiss. Laurentius, vir alias de foro sacro exegetico bene meritus.

Pars tertia memorabilia sequentia ob oculos lectori ponit:
 XVI. Imperatoris Leopoldi, gloriosæ memoriae, epistolam ad Pag. 3
 Pontificem maximum Clementem XI. d. 16. Febr. 1701. scriptam, de unione Romano-Catholicæ & Evangelico-Lutheranæ ecclesiæ. Coeptum iam a Papa Innocentio XII. fuisse hoc unionis negotium, Cæsar commemorat, illud igitur ut novo zelo curet Clemens, eundem rogat. XVII. Celeberrimorum quon- 312.
 dam duumvirorum, Gerhardi Wolteri Molani, Abbatis Loccumensis, & Baronis de Leibnitz, Responsum de unione religionis Romano-Catholicæ & Protestantium, anno 1698. concinnatum. Tum ad hoc, tum ad antecedens monumentum, luce sane dignissimum, illustrandum, apprime faciunt adiectæ a Ven. Wincklero annotationes, historiam magni illius negotii succinctè tradentes, & ad consulendos fontes lectorem remittentes. Multo faciliorem autem esse iudicavit illam unionem biga laudata virorum celeberrimorum, quam quidem alii Theologi bonæ frugis, neque pacis obsores; in eo prædicandi, quod sine veritatis detrimento, pacem inire nostram ecclesiam cum Romana debere, docuerint. XVIII. Ludolphi Guilielmi Maii, 337.
 Canonici Hildesensis, Romanæ ecclesiæ addicti, literas ad Iacobum Fridericum Reimmannum, Superintendentem Hildesensem, anno 1722. datas. Spectant hæc ad proxime antecedentes symbolas anecdotas, quas cum Reimmanno communicavit Maius. In catalogi bibliothecæ Reimmannianæ Tom. II. pag. 829. mentio illarum facta fuit, inter cetera viri beati manuscripta enarrata. XIX. Uberior relatio de controversia nupera, 340.
 quæ venerando Theologorum Ordini in Academia Rosochiensis, cum Ioh. Ludovico Engelio, Logicis in eadem Acad. Professore, intercessit, ob demonstrationem ex ratione petitam, pro persona-

- rum pluritate in SS. Trinitate. Profectam hanc relationem fuisse a Viro, istarum rerum satis perito, testatur S. R. Editor. Eo magis vero grata illa non potest non lectori esse, quoniam accuratam adeo istius litis notitiam alibi vix nos deprehendisse meminimus. Apparet ex hac narratione, quam inconsiderate in defendenda sua opinione vana processerit *Engelius*, quamque solide eandem oppugnaverit Theologorum Rostochiensium Ordo. XX. *Godofredi Guilielmi Leibnitii epistolam ad Jac. Fridericum Reimmannum, Antistitem Hildesensem, anno 1703. datam.* De nonnullis, ad historiam literariam pertinentibus rebus illa agit; simul, quanti *Reimmannum* fecerit *Leibnitius*, declarans. XXI. *Summa aliquot epistolarum Ulrici Grossen, pharmacopolæ Donaverdensis, ad Laurentium Straussen, annis 1608. Et sequentibus exaratarum, quibus de turbis Donaverdensibus narratio uberior continetur.* Refert in notis, ipse Cel. *Wincklerus*, de iisdem præcipua momenta. Specialiora autem varia sunt, quæ in literis his ab *Ulrico Grossen* in medium afferuntur, quam inique & malitiose cum Lutheranis Donaverdæ egerint Iesuitæ, inprimis testantia. XXII. *G. L. Iansonii, Consistorii Danici Assessoris & Pastoris Goltzwardensis in Comitatu Oldenburgensi, literas ad horum Anecdotorum Editorem, d. 8. Maii 1752. datas, quibus controversia Büssingio-Iansoniana, parte I. horum Anecdotorum, pag. 69. seqq. narrata, magis explicatur.* Coram orbe docto probat ingenuam suam mentem, a partium studio profus alienam, S. R. *Wincklerus*, dum has literas publici ipse iuris facit, in quibus contra primam Anecdotorum suorum partem, sed permodeste & satis honorifice, monita quædam sunt. Causam patris defuncti agit in illis *Iansonius* filius, quem inter & *Büssingium*, ultimis vitæ annis, amicitiam haud fucatam cultam fuisse refert. XXIII. *Georgii Ludovici Oederi, Theol. Doct. & Antistitis Feuchtwangensis, defensionem suæ explicationis historiae decem leproforum, ad Luc. XVII. 15-18. Adversarium haud ita modestum, sed vehementiorem & aculentum, in Oedero expertus nonnumquam fuit cel. Wincklerus, expertus in hac controversia iterum est.* Refutave-

rat

rat *Oederianam* interpretationem *Wincklerus*, in *animadversionibus* suis *philologicis & criticis*, pag. 72. seqq. Bellum inde *Wincklero* indicendi anam quali arripiens *Oederus*, eristicam observationem, pro defendenda sua sententia, una cum epistola similis tenoris, *Wincklero* ipsi transmisit eidemque, ut notis suis munitam hanc scripturunculam luci exponeret, potestatem fecit. Eadem ratione cum *Ioh. Ludovico Schlossero*, nec non *Henrico Meenio*, viris celeberrimis, egerat *Oederus*: quorum uterque *Oederiana* monita, cum suis additamentis responsoriis, typis excubiri curarunt. Sequi horum vestigia *Wincklerus* iam constituerat animo. Cum vero perspiceret, *Oederum* ipsi tribuere, vindicandi ultimæ responsionis in suis controversiis honorem, studium seu morem: sententiam mutavit, & solam *Oederi* defensionem suæ explicationis, una cum ipsius literis aculeatis, inseri his Anecdotis curavit, orbi docto iudicandi libertate, a cuius parte veritas stet, relicta. Nos, si dicendum quod res est, in hac *Oederiana* defensione, ingenium magis, quam solidum iudicium aut fundamentum, dilectandum esse putamus; in quo iudicio publice nobis iam alii præiverunt viri docti. XXIV. *Statuta synodalia metropolitanae ecclesiae Magdeburgensis, a Iohanne, Archiepiscopo Magdeburgensi, Seculo XV. renovata, & ab Ernesto, successore eius, demum confirmata.* Quæ in nota subiecta hic iterum describit Summe Reverendus *Wincklerus*, lucem suppeditant statuti ipsi, antea inediti. Possessorem olim, decessorem ipsius, *Reimmannum*, agnovit hæc symbola *avenduros*. XXV. *Singularia de Calixtis, e MSis B. A. Hoieri, Consilarii quondam Status Reg. Dan. excerpta.* Continent nonnulla, ex epistolis *Calixtis* petita, & ad vitam utriusque viri docti, patris & filii, spectantia. Pag. 448.

Parte quarta symbolæ pariter cognita eruditæ reipublicæ dignissimæ, proponuntur sequentes: XXVI. *Collectio epistolarum, quas viri celeberrimi, Gottfr. Guil. Leibnitijs, & Petrus Daniel Huetius, ad se invicem annis 1673-1692. dederunt.* In hoc commercio litterario varia occurrere istius ævi memorabilia erudita, Lector facile coniciet, nec fallere hæc coniecturam, 460.

- ram, res ipsa docet. Gratae vero inprimis erunt doctissimi Editoris additæ notæ, singulis rebus obviis multum illustrationis præbentes, quarum summam haud capiunt nostræ plagulæ. XXVII. *Literae docti Galliae Abbatis, Claudii Nicassii, ad Gottfr. Guil. Leibnitium A. 1692. exaratae, una cum P. D. Huëtii epistola ad laudatum Nicassium, eodem anno data.* Præter relationes nonnullas literarias, biga hæc epistolarum præprimis docet, quo in honore Gallos inter habitus fuerit Leib-
518. *nitius, Germaniæ nostræ æternum decus.* XXVIII. *Ephraïmi Praetorii, Rev. Ministerii Senioris Thoruniensis, Relatio de turbis, contra ipsum a Martino Feltnero A. 1707. motis, huiusque rei exitu.* Heterodoriæ in variis doctrinæ christianæ capitibus arguere *Praetorium* haud erubuit homo insolens & imprudens, *Feltnerus*; sacri ordinis candidatus Thoruniensis. Quo exemplo patet, neque ipsos summarum dignitatum præfules ecclesiasticos, ab inimicis eiusmodi aggressoribus cavere sibi posse, quamprimum petulantiae fræna laxantur. Honori tamen *Praetorii*, pro eo ac debebat, consuluit Senatus Thoruniensis. In vitæ *Praetorii* historia, & hæc res adhuc pertinuit ad
568. incognitas, XXIX. *Pontifici Maximi, Benedicti XIV. epistola encyclica ad Germaniæ Archiepiscopos & Episcopos, d. 20. Febr. 1755. data, spectans ad Conclusum Corporis Evangelicorum Ratisbonensis, de tuenda in terris Hasso-Cassellanis religione Protestantium.* Magni est momenti hoc epistolium papale, quod tubam præsentis turbæ bellicæ forte haud præter rem dixeris.
572. XXX. *Martini Buceri, Theologi Argentoratensis & Cantabrigiensis, literae ad M. Joh. Baderum, d. 23. Maii 1544. exaratae, illius aetatis quosdam religionis motus illustrantes.* Variè disputatum de *Bucero* fuit, cuiam ecclesiæ vindicandus sit, Lutheranorum, an vero Calvinianorum? Quam in his literis prodit, mens, propius ad posteriorem, quam ad priorem coctum propendere videtur.
583. XXXI. *Nicolai Brorsonii, Verbi Div. ministri Hafniensis, additamenta ad relationem de controversiâ, parte I. horum Anecdotorum, pag. 208. seqq. enarrata.* Agitatam fuisse olim inter D. *Christianum Gottlieb Kochium*, & hunc *Brorsonium*, controversiam, quibus conventicula, a
Bror-

Brorsonio instituta, occasionem dederunt, supra iam commemoravimus. Sux causæ hic patronum egit *Brorsonius*, variisque allatis documentis putat probari, se mali nil egisse, aut pro scopo habuisse. Venerandus Editor, transmissa sibi a *Brorsonio* hæc acta, publici pariter iuris facere haud denegavit, honesto Viro dignum reputans, utrique litigantium parti facilem se præbere in publicandis scriptis eo pertinentibus.

Pars quinta pergit exhibere monumenta dignitate pari se Pag. 627. commendantia: XXXII. *b. D. Philippi Jacobi Speneri, Rev. Ministerii Francofurtani t. t. Senioris, literarium commercium cum Gottfr. Guil. Leibnitio, annis 1670. & 1671. institutum.* Et in hisce literis larga datur seges enarratarum rerum memorabilium, quæ annis citatis obtigerunt tam in ecclesia, quam in republica literaria. Additæ vero a doctiss. *Wincklero* notæ singulis illustrandis apprime inserviunt, largo cumulo appositæ. XXXIII. *Frid. Wittingii, Pastoris Hildesienfis, coniecturam in 666. locum difficilem 1 Petr. III. 19.* Reiicit auctor receptam adhuc Theologorum nostratium sententiam, cum de descensu Christi ad inferos hunc locum explicant. Ipsi ex mente ad Noachi tempora respicitur, & verborum Petri hic sensus est. *Per quem spiritum, nempe per illos iustitiæ præcones, a Deo servatos, ubique locorum prædicavit iis, qui increduli erant aliquando.* Docte & ingeniose interpretationem suam coloravit V. Cl. nos tamen in assensum nondum rapuit. XXXIV. *Examen iudiciale cum Balthasare Christophoro Klopfero, Pietista Casselano, anno 1697. institutum.* Mentio huius *Klopferi* quidem, docente in nota adiecta *Wincklero*, facta alibi est, non tamen de erroribus ipsius ita clara omnia adhuc fuere, quam hoc examine publicato. XXXV. *Ioh. Henrici Horbii, 718. Columbariensis, Relationem de itinere suo Belgico & Anglicano, communicatam per Phil. Jac. Spenerum cum Gottfr. Guil. Leibnitio 1671.* Idem hic est *Horbius*, qui post varia munera publica ecclesiastica, Hamburgensis demum ecclesiæ Nicolaitanæ pastorem primum egit, munere autem hoc sacro, obortis notis illis turbis sacris *Mayero-Horbianis*, abdicare se coactus fuit, in vicino suburbio A. 1695. d. 26. Januar. mortuus.

- tuus. Varia scitu utilia, & iucunda, continet eius hic exhibita narratio, quæ vero ex adiectis Ven. *Winkleri* notis multum
- Pag. 745. inprimis lucis lucrantur. XXXVI. *Enanuælis Hofmeyeri, coetus reformati pastõris Amsdorfiensis, Relationes de viris quibusdam Belgii claris & eruditis, ex eius literis ad Iac. Frid. Reimmannum anno 1713. datis excerptæ.* Suppleri ex his relationibus poterit *Henr. Ludolphi Bentheimii* opus, *status Belgii ecclesiasticus & scholasticus* inscriptus. Inprimis autem de *Nic. Gütlero, Iac. Gouffetio, Ioh. Bernoulli, Mich. Fortgens, Anton. Deufingio, Alex. Andr. Pagenstechero, & Tobia Andree* agit, narranturque varia vix hucdum nota. XXXVII. *Serenissimi Hassiæ Landgraviæ Darmstadiæ, Ernesti Ludovici, literas ad Anpl. Senatam Francofurtanum, ad illius urbis Antistitem, D. Ioh. Dan. Arcularium, spectantes, una cum huius Arcularii responsione, magistratui tradita, & Facultatis Theologicæ Wittebergenfis responsio.* Ediderat in vulgus laudatus *Arcularius* anno 1694. sermonem sacrum *de unitate in spiritu*, quo de terris suis quædam iudicasse eundem Landgravius putabat, in ipsum ferme iniuria. Innocentiam suam comprobabat in responsio *Arcularii*, & comprobat eandem ordo sacer
775. *Wittebergenfis.* XXXVIII. *Celeberrimi cuiusdam Saxoniae inferioris Theologi Responsionem, de Zigeunorum baptismo.* Auctorem illius fuisse *Erdmannum Neumeisterum*, magna cum ecclesiæ nostræ iactura eidem nuper morte subductum, ex indice ad finem voluminis horum Anecdotorum primi adiecto patet. Iudicat magnus hic theologus, liberis Zigeunorum arreptis baptismum utique impertiendum esse.
- Sequitur *Pars sexta*, rerum æque pondere ac selectu commendabilis, sequentia continens memorabilia: XXXIX. *Caroli Christiani Hirschii, Diaconi ad D. Laurentii aedem Nomsimbergensis, historiam criticam præputii Christi, Pontificiorum commentis oppositam.* Magno eruditionis apparatu instructa est commentatio hæc posthuma, auctorem satis redolens, ipsi
848. usque nomine dignissima. XL. *D. Abrahami Calovii, Prof. Theol. Witteb. Declaratio, sacris literis, & formulæ concordiaæ christianæ conformis, de punctis quibusdam inter nonnullos Thea-*

Theologos Augustanae Confessionis invariatae ventilatis, Wittebergae A. 1678. consignata. Ansam huic declarationi dedisse ven. Editor putat controversiam, inter laudatum *Calovium* & collegam eius, *Ioh. Meisnerum*, ortam, cui illustrandæ utique intervit. XLI. *Theologorum academiæ Lippsiensis & Wittebergensis Responsum, super Confessione de coena Domini, a Superintendente & Pastoribus ecclesiæ Saxonicae in Transylvania A. 1561. transmissa.* Ex notis a *cel. Wincklero* additis apparet, ecclesiam Saxoniam in Transylvania esse tertiam inter tres nationes, quæ in Transylvania degunt; Evangelico-Lutheranas. Hæc cum A. 1560. valde vexaretur a Crypto-Calvinianis, misit legatos Lipsiam & Wittebergam, de consensu ecclesiarum Saxoniarum in Germania, quem iactabant Calviniani in Transylvania, sciscitandi ergo. Retulerunt hi legati responsum, hoc loco exhibitum, historiam Transylvaniæ ecclesiasticam illorum temporum illustrans. XLII. *Celeberrimi quondam regni Sueciæ Cancellarii, Axelii Oxenstierna, epistolam ad M. Isaacum Rothovium, episcopum Aboensem, d. 7. Maii 1647. exaratam, de Formula Concordiæ in ista academia diligentè tractanda.* Æternum hoc manet posteritati commendatum zeli tanti viri in religionem documentum, quale sane excellentius ab eo proficisci nullum potuit. XLIII. *Eiusdem literas ad D. Abrahamum Calovium, t. t. Prof. Theol. & Gymnastii Rectorem Gedanensem, d. 2. Iunii 1647. datas.* Adductus a malevolis in suspicionem erat *Calovius*, ac si reformatos a pace religiosa excludendos voluisset, huiusque rei causa potentissimi Electoris Brandenburgici gratia propemodum exciderat. Innocentiæ *Calovianæ* se vindicem illustrissimus *Oxenstierna* sistit, & numquam tale quid ad se perscripsisse *Calovium* testatur. XLIV. *Tilemanni Stellæ ad laudatum Oxenstierna epistolam, d. 17. Iulii 1637. datam, in qua de opere suo quodam historico agit.* Quis hic *Stella* fuerit, comperire se non potuisse, in nota addita, *Wincklerus* profiteatur, præter ea, quæ ex subscriptione huius epistolæ elici queant. Opus vero, in hac epistola commemoratum, esse coniicit librum contra *Ferdinandi III. Imperatoris Romani electionem*

Pag.

896.

901.

905.

- nem a *Stella A.* 1637. evulgatum, in *Placcii Theatro anony-
morum & pseudonymorum, Part. I. pag. 279. sequ.* allegatum.
- Pag. 910. XLV. *Iohannis Simonitæ, Nuntii apostolici in Poloniã, literas
ad regni Poloniarum Cancellarium, Laurentium Gembiki, d. 28.
Octobr. 1609. datas,* in quibus hunc ille de supprimendo *Ia-
cobi I. Angliæ regis,* contra Papam edito opere, hortatur.
Constat, *Jacobum I. Angliæ regem,* anno 1607. opus expo-
suisse publicæ luci, quod inscribitur: *Triplici nodo triplex cu-
neus:* de quo auctores a *Wincklero* allegantur consulendi. Il-
lud Pontificiis displicuisse, mirum non est; igitur neque
hoc, quod de supprimendo eo libro magnopere laborarint,
914. qui difficulter refelleretur. XLVI. *b. D. Henrici Mat-
thiæ a Brooke, Superintendentis t. t. Hildesienfis, epi-
stolam ad Ioh. Wincklerum, Rev. Ministr. Hamburgens-
is Seniore, de mutatione An. 1689. oblata ipsi duplici
agentem. Evocabatur hoc anno Brooke, ad Altorfina profes-
soris theologi primi, & Altenburgensis Superintendentis ge-
neralis, spartam obeundam. Utriusque muneris, nec non
Hildesienfis, quo tuncungebatur, exponit partes paulo cu-
921. rati, Winckleri consilium theologicum efflagitans. XLVII.
*Philippi Magnanimi, Hassiæ Landgravii, literas ad Imperato-
rem Carolum V. tum ob Interim librum, tum libertatis suæ gra-
tia, d. 22. Junii 1548. datas.* Interveniunt illæ historiæ ecclesia-
sticæ Hassiæ collustrandæ, quem in finem in subiecta nota
nonnulla etiam monuit cl. Editor, non sine lectoris commo-
930. do hic annexa. XLVIII. *Rev. Ministerii Lubecensis literas
ad Ampl. urbis suæ Senatum, A. 1624. datas, responsum spe-
ctans, Saxoniae Theologis impertiendum, qui de Tubingensium
nova doctrina de omnipraesentia Dei & Christi hominis eorum-
dem sententiam efflagitaverant noscendam.* Et hæc particula ad
specialiorem historiam ecclesiasticam Lubecensem pertinet sup-
939. plendam. XLIX. *Andr. Staphorstii, concionatoris aulici Hasso-
Darinstadini, bigam epistolarum, ad Saxoniae inferioris Theo-
logum anno 1691. datarum,* quibus de suis pariter, & ecclesiæ
Darmstadinæ ac Braubacensis rebus, varia continentur memo-
rabilia, ac lectu non inutilia.*

Agmen

Agmen claudit *Mantissa* primi huius voluminis, in qua comparent anecdota quædam, lectorum plausum æque merentia: *L. Spicilegium documentorum, ad controversiam Kochio-Brorsonianam pertinentium*, quæ in parte IV. pag. 583. seqq. fuere iam aliqua sui parte producta. Pergit illa publici iuris facere Editor celeberrimus, prouti ipsi a reverendo *Brorsonio* transmissa fuere. LI. *b. Joh. Friderici Winckleri, Rev. Missionarii Hamburg. quondam Senioris, de R. Isaaco Abarbanel, eiusdemque libro משפיע ישועה inscripto, Commentatiuncula*. Sistit hic venerandus Editor paternæ eruditionis elegantissimum documentum, orationem nempe, qua A. 1704. d. 4. Maii munus Professoris Orientalium linguarum in Gymnasio Hamburgensi, cui per octennium cum laude præfuit, capessivit vir iste piæ memoriæ. Omisit Editor exordium & finem, iis tantum hic evulgatis, quæ ad rem tractandam faciunt. Ita vero explicatum legitur id pensum philologicum, ut salivam moveat lectoribus, plurium huiusmodi commentationum potius anecdotarum. Quem enim Theologi istius beati fugiunt merita in Orientis literaturam? LII. *Phil. Alb. Orttii, Consiliarii Pfedelbaco-Hohenloici, epistola, in Apocalypses Iohanneæ loca nonnulla meletemata complexa, & A. 1684. exarata*. Fata ecclesiæ illis locis prædici Auctor vult, ita tamen, ut ubivis non videatur acu rem tetigisse. Sed singula enumerare, ac diiudicare, chartæ vetat angustia. *Index operi ab Editore in fine adiectus, pariter ac conspectus volumini præmissus, ad contenta facillimo negotio cognoscenda ac repertienda facit. Generalem vero titulum, & præfamen præterea in fronte voluminis addidit Vir celeberrimus, de uno alterove momento lectorem moniturus. Nos, ut pluribus operis tam utilis ac iucundi Voluminibus exhilaret doctam rempublicam, eundem volumus rogatum. Istud tamen monere, pace Viri cel. non intermittimus, ut illas litium inter Theologos, fere privatarum, & quas sepultas iacere, & rei litterariæ in universum, & Ecclesiæ conducit, recensiones, impofterum negligat. Neque possunt Viro doctissimo diligentissimoque deesse, quæ magis recreent Anecdotorum Lectores.*

NOVA LITTERARIA.

Qui in regia bibliotheca Dresdensi inter Bibliothecarios est, Henr. Ionathan, Clodius, Vir doctissimus, MSCtum opus, quo edendo, rei litterariae cognitio magnopere iuvari possit, erudito Orbi merito commendavit peculiari programmate; cuius etiam a nobis mentionem fieri propterea aequum est, quia non solum operis eius Auctorem, nuper fati functum, semper magni fecimus, sed quod omne etiam institutum istud, commodo litterarum dicatum est. Inscriptum autem Clodius programma suum: Specimen The-sauri novae Bibliothecae litterariae, universalis, realis, ad usum eorum, qui solidam Scriptorum cuiusvis Facultatis litterariae notitiam sibi comparare student. Nos integrum dabimus, ingenue optantes, ut sint, qui Operi egregio typis excudendo, Et consiliis adsint, Et opera: quod utrumque sperare nos iubet, Bibliopolaes Aulici, Georg. Conr. Waltheri, praeclarum litteras iuvandi studium. Ita igitur Clodius V. Cl. de hoc Opere: Inter rei litterariae desiderata, quorum ingentem numerum adhuc esse, cordatissimi quique atque eruditissimi viri existimarunt, Bibliotheca quaedam litteraria reponenda est, in qua omnium omnino Scientiarum, Artium, ac Disciplinarum Scriptores, secundum rerum capita & materias digesti exhibeantur. Tale quid & patrum nostrorum memoria, & aetate nostra, summos Reipublicae eruditae vindices ac statores in votis atque exoptatis habuisse, quosdam etiam illorum operi arduo, & difficili prius iam lineas duxisse, non ignoramus. Sunt enim, quibus per partes Eruditionis universae, divinae & humanae, ire placuit, & qui nobis Bibliothecas Theologicas (seu notitiam scriptorum Theologicorum), Ecclesiasticas, Iuridicas, Medicas, Mathematicas, Philosophicas, Politicas, Et Historicas, larga manu, ac veluti in lance saturo singulatum exculas, adposuerunt, in quibus praeter Auctorum vitas, scripta quoque eorumdem, doctaeque lucubrationes continentur. Quorum laboribus, publico commodo tam gnaviter impensis, & gratiam deberi, atque eorum meritis rite libandum esse, frequens eru-

eruditorum ac litteratorum Senatus censuit. Sed qui opus aliquod καθολικόν, seu universale, orbi erudito dederit, qui ad unum omnes *Commentationum, Dissertationum, ac Diatribarum* loculos, seu maximam earum partem, ordine elementario, utpote omnium simplicissimo, atque huic fini peridoneo, excusserit, & vastissimæ rei litterariæ compagem tanquam a fundamentis ad fastigium perfecerit, scimus omnino neminem. Fuit olim, & ut ingenue profitear, est ad hunc usque diem *Bibliothecæ Reali Quadrupartitæ Lipenianæ* suus honor, & quoddam decus non cōtemnendum, ad quam, veluti ad sacram ancoram, confugiebant, qui notitiam aliquam Auctorum illius materiæ, quam pertractandam sibi sumserant, comparare studebant, πολυθρύλητος illius non inmemores: magnam esse Eruditionis partem, nosse bonos Auctores. Tantumque abest, ut officere ulla ratione velimus præclaris meritis *Martini Lipenii*, improbo sane, ac plus quam Herculeo labore quæsitis: ut potius unicum fere in hoc πολυμαθείας genere scriptorem, & non adeo inutilem pro-mum aliquem & condum esse, lubentissime concedamus. At enim vero, si ætatem, qua *Lipenius* sua composuit, respicias, si mente revolvās, quantum incrementi ceperit, quot progressus ab eo tempore, quo *Lipenius* inter mortales esse desiit, res litteraria fecerit, quam ingens eruditarum materiæ messis enata, (de quibus aut nihil maioribus nostris innotuerat, aut cum innotuisset, alto silentio pressum sepultumque iacebat;) mirari satis non poteris, *Benevole Lector*, in hac tanta eruditorum hominum multitudine, neminem adeo, vel paucissimos fuisse repertos, qui seu *Spicilegium* aliquod *Lipenianum*, seu *Continuationem* quandam, emendando & augendo maiori Operi addiderint. Atqui satis constare poterat, non ea, qua par est, ad rem rite patranda, instructum fuisse *Lipenium* supellectile litteraria, nec sat idoneo Bibliothecæ apparatus adiutum, imparemque fere tam immenso rei librariæ thesauro congerendo, cum ex librorum *Catalogis*, &

Biblio-

Bibliothecis, tam *publicis*, quam *privatis*, in lucem emissis, sua prope omnia haurire atque exprimere coactus esset. Ut ne adeo multa dicamus, quæ primo monuisse loco oportuerat, de impressis *Nundinarum Catalogis*, & *Ephemeridibus Litterariis nominalibus*, in quibus sæpenumero promissi affectique labores, cum perfectis absolutisque, & iam publicatis libris confundebantur, aut illi, qui in lucem quidem adspæctumque communem iam exierant, vitiose satis, ac depravate, & locis sæpe alienissimis allegabantur. Qua ratione factum est, ut, qui sola auctoritate *Lipeniana* freti, ad hos fontes recurrerent, turbidam pro limpida atque illimi subinde aquam haurirent, id est, ut tu facile interpretaberis, Scriptorum Opera in medium producerent; de quibus tamen præter solos Titulos, nihil vel in officinis librariis, vel Bibliothecis publicis & privatis, exstabat. Cuius rei testes hic excitare possem, Viros reipublicæ Litterariæ gravissimos doctissimosque, qui, cum bona fide, & citra suam culpam, adparatum *Lipenianum* secuti essent, in errores varios inciderant, eandemque errandi viam aliis monstrarunt. Quod vero dictum esse nolimus, de eiusdem *Lipenii Bibliotheca Juridica*, post Clarissimorum Virorum *Frid. Gottl. Struvii*, ac *Gottl. Aug. Lenichenii* curas, viginti abhinc annis, ultra dimidiam partem aucta, nævisque, quibus antea scatebat, innumeris purgata, cui deinceps laboriosa satis & ampla eiusdem *Lenichenii Supplementa* accesserunt. Quæ omnia ita comparata, atque ad invidiam studiose collecta sunt, ut si reliquis *Bibliothecæ Lipenianæ* partibus, similes curæ adhibitæ fuissent, haberet certe res litteraria, de quo sibi iure optimo gratulari posset. His rationibus adductus quidam Germaniæ Eruditorum haud postremi ordinis, & quoad vixit diligentissimus, & Scriptorum a se evulgatorum numero & præstantia clarissimus, ut & rei litterariæ, (in cuius sinu ab incunabulis usque ad provectiorem ætatem innutritus erat,) si quis unquam peritus, consilium ceperat, adornandæ *Bibliothecæ Litterariæ Universalis*, in qua novus quidam, & quoad eius fieri posset, multo *Lipeniano* absolutior ac fidè dignior suppellectilis librariæ

riæ Thesaurus contineretur, & quo nemo Eruditorum, cuiuscunque ordinis aut conditionis esset, absque insigni detrimento carere posset, eorum præcipue, qui doctis lucubrationibus nominis sui celebritatem parare, atque aucupari constituissent. Cuius nunc Methodum, qua in concinnando tantæ molis Opere usus fuerit Vir πολυμαθῆς αὐτοῦ, hic paucis exponam. Primo autem hanc sibi legem, ab omnibus pæne aliis ante se neglectam, perpetuam sacramque dixit, ut nullum Auctorem in medium prodire iusserit, nisi a se ipso visum, manibus suis versatum, oculisque suis perlustratum, ut & scribentis scopum ipse cognosceret, & in suas quemque clâsses, secundum materiarum capita, convenienter ac commode digereret. Quorum immensam copiam ex eo facile conicias, quod quinquaginta annos continuos, arduo huic & permolesto Operi *Bibliothecæ Litterariæ Realis Universalis*, Septem ac Decem Voluminibus, magna forma, litteris minutissimis, a se ipso conscriptæ impenderit, eoque temporis decursu, non modo locupletissimas Bibliothecas frequentarit, sed ipse etiam triginta annorum, & quod excurrit, spatio, splendidissimæ ac opulentissimæ cuiusdam in Germania Bibliothecæ curam gesserit.

Deinde, cum & ista Supellex Litteraria, (quanquam aliis amplissima videbatur,) sibi non sufficeret, adimplendo quod cogitabat Eruditionis tam variæ promptuario, Litteratorum omnis generis *Ephemerides & Diaria*, quovis sermone, & quibuscunque terrarum regionibus exarata, diurna nocturnaque manu versavit, novosque, & sibi adhuc intactos & incognitos argumentorum Auctores, inde diligenter excerpfit, suisque locis unumquemque eorum apte disposuit. De quibus tum nulla dubitandi ratio esse poterat, an re vera in lucem prodissent, cum præter Titulos, rerum quoque, quas continebant, *enarrationes ac recensiones*, inscriptionibus librorum subiunctas, deprehendisset. Quo circa singulas has *Ephemerides*, ducenarium fere numerum excedentes, singulis Litteris initialibus, quas *Abbreviaturas* vocant, (quarumque explicationem hic in primo statim huius Speciminis articulo uncinis inclusam adiecimus.)

cimus,) cum Sectionibus ac Paginis sedulo adnotavit. Unde præter alia, & hoc emolumenti ad Lectores studendi ac proficiendi cupidos redundaturum sciebat, ut qui prolixiorum cuiusdam Libri a se nondum visi notitiam, atque uberiores eiusdem descriptionem habere cuperent, tanquam filo quodam Ariadnæo adiuti, inexplicabili hoc rei Litterariæ Labyrintho facile se expedire possent. Quin & illud egit, ut omnium, quorum videndi copia dabatur, Operum *Theologicorum, Iuridicorum, Medicorum, Philosophicorum, ac Historicorum* Collectiones, in quibus diversorum sæpe numero auctorum Scripta, & variae eruditionis ac scientiarum Commentationes, Diatribæ, ac Dissertationes comprehenduntur, curatissime excuteret, ac simili instituto sub suis quamque articulis ordine alphabetico collocaret, *Operum, Collectionum, ac Fasciculorum foliis* ubique fideliter indicatis. Postea vulgo receptam quatuor *Facultatum Litterariorum* methodum secutus, hanc Bibliothecam Universam Realem ita ordinavit, ut Classi *Theologicæ* quatuor, eaque spisse exarata Volumina, ac totidem fere unicuius reliquarum partium, *Iurisprudentiæ* nimirum, *Medicinæ, ac Philosophiæ* consecravit: ita tamen, ut hæc ultima, inusitato illo atque incredibile *Historiarum* adparatu, tanquam præcipua Bibliothecæ bene instructæ atque exornatæ parte superbiat. In qua sic versatum esse scias Virum *πολυμαθέςατον*, ut hic etiam cuiusvis Regni & Provinciæ Scriptores, secundum diversos regionum ac rerum publicarum *Status, Litterarium* scilicet, *Ecclesiasticum, ac Historico-Politicum*, Alphabeti ordine exponat, quo promptior atque expeditior investigandi ratio esset. Atque in his omnibus dici non potest quam incomparabilis rerum variarum sit copia, ut vix ulla queat materia excogitari, cuius ille Scriptores haud indicaverit. In summa, talem non vidit orbis Litterarius, nec visurus erit facile, rerum eruditarum farraginem, tanto studio & cura in librum unicum collatam, qui si quid abstrusum, si quid abditum, si quid etiam litteratissimis hominibus ignotum quæras, instar Thesauri sit, divitiasque immensas veluti ex horreo quodam in commune bonum dif-

fun-

fundat. *Κολοφώνη* tandem operi huic grandi & laborioso imponit *Volumen Decimum Septimum* idque ultimum, in quo omnium auctorum nomina, quæ in tota hac Bibliotheca Litteraria exstant, eadem Methodo exhibita fuerunt. Plura in commendationem huius Thesauri inestimabilis præfari poteram, nisi longiore sermone, atque ab initio proposueram, tua amplius morari tempora, *Benevole Lector*, religioni mihi duxissem. Hinc unum modo alterumve articulum ex eiusdem *Bibliothecae Universalis Realis Parte Historica*, & nulla quidem forte habita, decerptum, sed ut quisque primus in manus meas inciderat, veluti promulsidis loco hic adposuisse, tuoque submisisse iudicio, sufficiat; Deum immortalem testatus, reliqua omnia, non eodem tantum, sed & maiori esse studio ac diligentia elaborata,

Ex Biblioth. Litter. Hist. Univers. Real. T. II.
p. 858. ab initio.

I.

IACOBITÆ, & COPTI.

Anonym. de Iacobitarum & Chatitzæorum Hæresi, in *Combesis. Auc̄tar. Bibl. Patr. T. II. p. 261.*

Abudacni s. Barbati, *Ioseph*, Hist. Iacobitarum s. Coptorum in Ægypto, Lybia, Nubia, Æthiopia &c. habitantium. 685. Oxon. 12.

it. 677. Oxon. 12. I. S. (*Journ. des Sçavants*) T. 6. p. 169.

it. c. præf. de vita Iac. Baradæi, & Notis Ioh. Henr. a Seelen 733. Lub. 8. A. E. (*Act. Erud.*) Suppl. T. 10. p. 466.

A. v. N. (*Altes u. Neues*) 733. p. 629.

it. c. notis Ioh. Nicolai, per Sigeb. Havercampium 1740.

Lug. B. 8. B. R. (*Biblioth. Raisonné*) T. 28. p. 427.

Damasceus, *Ioh.* contra Acephalos, aut potius Iacobitas
v. *Acephali.*

- - - Libellus c. Iacobitas. *Opp. Damasc.* T. I. p. 397.

Demetrius Cyzicenus de Iacobitis & Chatzitzæis in B. P.
M. (*Bibl. Patr. Max.*) T. 12. p. 813.

Iacobi, *Ioh. Balt.* de Iacobitarum secta. Resp. Herm. Dunte.
685. Lipf. 4.

Sollerius, *J. B.* de Origine, Erroribus, & Institutis Copto-
Iacobiticis. adi. Ei. Tr. de *Patr. Alexandrinis.*

Ibid. p. 859.

I A P O N I A.

Litterar.

Collado, *Did.* Grammatica Iaponica 1632. Rom. 4. T. S.
T. III. p. 29. Th. B. T. II. p. 303.

- - - Dictionarium Iaponicum. eod. ib. 4.

Ecclesiast.

Narratio Persecutionis adv. Christianos excitatæ in Iaponia
A. 1628-30. 1635. Antw. 8.

Vita & mors gloriose suscepta Alb. Meçinski, Poloni e Soc.
Iesu, in odium S. fidei Catholicæ ap. Iapones, una cum
aliis quatuor ex eadem Societate interemptis A. 1643. d.
23. Mart. acc. Vita Petri Skarga, Poloni e Soc. Iesu 661.
Cracov. 8.

Litteræ Societatis Iesu ex Iapon. A. 1602. sq. v. *Chinens.*

- - - Iaponicæ A. 1609. sq. ad Claudium Acquavivam
missæ, ex Ital. Latine p. And. Schottum 615. Antw. 8.

de Charlevoix, . . . Histoire de l' Etablissement, des pro-
grès,

grés, & de la decadence du Christianisme dans l'Empire du Japon. 715. Rouen. 12. T. III. M. T. 717. p. 1152.

Craffet, Hist. de l'Eglise du Japon. 715. Par. 4. T. II. M. T. 717. p. 423.

Frois, *Lud.* de Rebus Iaponicis, Historica Relatio triplex. 1) de Morte 26. crucifixorum. 2) de Legatione Regis Chinesis ad Regem Iaponiæ, & antegressis prodigiis. 3) de rebus per Iaponiam A. 1596. in Persecutione gestis 599. Mogunt. 8.

Hilscher, *Ioh. God.* de Persecutionibus Christianorum in Japon. Resp. Car. Wilh. Jacobi. 690. Lips.

de T . . . Abbatis Hist. Ecclesiastica Iaponiæ. 689. Par. 4. Gall. T. II. A. E. 90. p. 173. & 239. J. S. T. 17. p. 486. H. O. 91. Sept. p. 3.

Varenii, *Bernh.* Tr. in quo agitur de Iaponiorum Religione; de Christ. Religionis introductione in ea loca; de eiusd. extirpatione; acc. de diversa diversarum gentium totius telluris Religione brevis informatio. 649. Amst. 12.

Hist. Polit.

Schiffarth bey den Nord-Pol nach Japan und China, ex Angl. 666. Mog. 4.

Epistolæ II. de rebus in Iap. gestis post mortem Taicosamæ A. 1599. A. 1601. ad Claud. Acquavivam, ex Ital. Latine. 608. Mog. 8.

Ambassades de la Compagnie des Indes Orient. des Provinc. Unies vers les Empereurs du Japon. 680. Amst. f. J. S. T. 8. p. 143.

it. 686. Lug. B. 8. Gall. T. II. B. U. T. 4. p. 499.

- - - Eiusdem Libri Breviarium. 687. Par. 12. T. II. Gall. J. S. T. 15. p. 139.

Albertini, *Æg. Hist. Nachr. von Japan, Ost-Indien, und Guinea.* 609. Münch. 4.

Iaponiæ Insulæ Descr. brevis 582. Col. 8.

Carons, *Franc. und Iod. Schoutens Besch. von Japan und Siam, nebst Joh. Jac. Merckleins Ost-Indian. Reise von A.* 1644-1683. 663. Nor. 8.

de Charlevoix, *Hist. & Desc. Generale du Japon.* 736. Par. 4. & 12. T. IX. I. S. T. III. p. 245. 416. M. T. 737. p. 1076. 1396. 1721. 1880. A. E. Sup. Nov. T. V. p. 385.

Kæmpffer, *Engelb. Hist. Iaponiæ, f. Relatio Status antiqui & hodierni huius Imperii, cum descr. Regni Siam, per Joh. Casp. Scheuchzerum, ex Germ. Anglice c. Vita Auctoris* 727. Lond. f. T. II. B. A. T. 15. p. 1.

it. ex Angl. Gallice. 729. Hag. f. T. II. I. S. T. 95. p. 3. 147. 291. M. T. 731. p. 1336. 1544. 1715. 1845. 2042.

Montani, *Arn. Gesandtschaften der Ost-Ind. Gesellschaft in Japan.* 669. Amst. f.

Ribadenéira, *M. Hist. Iapan. v. Archipelagus.*

Valignani, *Alex. & Val. Carvaglii Litteræ de Statu Iaponiæ & Chinæ, ab A. 1580-99. Lusitan. & Lat. editæ, iussu Theotonii Archiep. Eborensis* 603. Mog. 8.

Varenii, *Bernh. Descr. Regni Iaponiæ ex variis auctoribus collecta; acc. Iodoci Schoutenii Siam, ex Belg. Lat. p. Eund. Varenium.* 649. Amst. 12.

I A P Y G I A. (Apul. v. Calabr.)

Galatei de Ferrariis, *Ant. de Situ Iapygiæ Liber, nec non urbis Callipolis Descr. ut & de Villa Laurentii Vallæ, in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. IX. P. V. N. ult.*

it. cum

it. cum Notis Bern. Tafuri, R. O. T. VII.

it. in Iordan Scr. rerum Neapol. N. VI. col. 582.

Castellii, *Iac.* Epla ad Io. Bernh. Tafurum de Galatei Libro de Situ Iapygiæ, R. O. T. 12.

Ibid. 861.

ICCIUS PORTUS. (Gall.)

Diff. sur le Port Iccius, in M. L. C. T. 8. p. 325.

Abregé de l'Hist. de la Ville de Boulogne sur mer, & de ses Comtes, in I. S. T. 82. p. 231.

Chiffletii, *Io. Iac.* Portus Iccius Iulii Cæsaris, 627. Antw. 4.

Eccard, *Io. Ge.* de Portu Iccio, ex quo Iulius Cæsar in Britanniam solvit: in Miscell. Lips. T. VIII. f. Obs. 175. pag. 255.

Somner, *Guil.* Iulii Cæsaris Portus Iccius illustratus, seu ad Chiffletium de Portu Iccio Responf. & Car. du Fresne Diff. de Portu Iccio. Lat. vertit, & Diff. nova auxit Edm. Gibson. 694. Oxon. 8. A. E. Sup. T. II. p. 488.

Ex Eiusd. Biblioth. Histor. Univ. Real. T. II. p. 1128.

MEDIOLANENSIA.

Litterar.

Argelati, *Phil.* Bibliotheca Script. Mediolanensium f. Acta & Elogia virorum omnigena eruditione illustrium, qui in Metropoli Infubriæ, oppidisque circumiacentibus orti sunt. Præmittitur Iosephi Ant. Saxii Hist. Litterario-Typographica ab A. 1465-1500. T. II. 745. Mediol. f. Act. Erud. 748. p. 241. M. T. 749. p. 34-1390.

Boscha, *Pet. Paul.* de Orig. & Statu Biblioth. Ambrosianæ
L. V.

- L. V. 672. Med. 4. V. C. it. in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. 9. P. 6.
- Contii, *Barth.* Notitia Script. Mediol. & de Inventis præcipuis Itatorum in Medicina. 718. Med. 4. Ital. Aët. Erud. 723. p. 254.
- Maioragii, *M. Ant.* Or. nomine eorum, qui in Facult. Iur. & in Academiam Mediol. recipi voluerunt: in Ei, Oratt. N. IV-VII. p. 105.
- Or. de Biblioth. publica Mediol. instituenda L. cit. N. 25. p. 504.
- Opicelli, *Iac. Phil.* Monumenta Biblioth. Ambrosianæ. 618. Mediol. 8.
- Picinelli, *Fil.* Atenes di Letterati Milanesi. 670. Milano. 4.
- Saxius, *Iof. Ant.* de Studiis Litter. Mediol. antiquis & novis Prodrumus ad Hist. Litt. Typographicam Mediolanensem. 729. Med. 8. I. S. T. 95, p. 397. A. E. 730. p. 133.

Ecclesiast.

- Index vetustus Episc. Mediol. in Mabill. Musæo Ital. T. I. P. II. N. 19. it. in Murat. Ser. Ital. T. 4. p. 141.
- Ordo antiquus Episc. Suffraganeor. Eccles. Mediol. & Catalogus Archiep. Mediol. a S. Barnaba ad A. 1251. in Murat. Ser. Ital. T. I. P. II.
- Synodus provincialis Mediol. de A. 1287. Murat. Ser. Ital. T. VIII. p. 1049.
- a Basilica Pettii, *Car.* Vita & res gestæ Caroli Cardinal. S. Prædixis, Archiep. Mediol. 592. Ingolst. 4.
- Borromæi, *Car.* Acta Eccl. Mediol. 682. Lond. f.
- Acta Eccl. Mediol. Frederici Card. Borromæi Archiep. Mediol.

diol. iussu undique diligentius collecta, & edita 738.
Bergomi. fol.

Damiani, *Pet. Acta* Mediol. Opp. T. III. N. V. p. 31.

Ennodii *Disctio* in natali Laurentii Mediol. Episc. in Mart. &
Dur. Thef. Anecd. T. III. N. V.

Maioragii, *M. Ant. Or.* in Laudem Ioh. Ang. Arcimboldi,
cum Archiep. Mediol. crearetur. in Et. Oratt. N. I. p. 1.

Muratorius, *L. A.* de Antiquo iure Metropolitæ Mediol.
in Episcopum Ticinensem. in Et. Anecd. Bibl. Ambros.
T. I. p. 221.

Papebrochius, *Dan.* de Episcopis & Archiepiscopis Medio-
lanensibus. præmitt. Actis S. S. T. VII. Maii.

Pelusii, *Ian.* Epicedium Car. Borrom. Card. & Archiep. Me-
diolan. 585. Placent. 8.

Phœbadius contra Edictum sub nomine Constantii Imp.
emissum in Concil. Mediol. in Scr. Theol. Gall. N. II.

Puricelli, *Io. Pet.* Ambrosianæ Mediol. Basilicæ, ac Monast.
hodie Cisterc. Monumentorum Descr. in Gr. & Burm.
Thef. Ital. T. IV. P. I. N. III.

- - - Diff. Utrum S. Ambrosius clero suo Mediolanensi
permiserit, ut virgini nubere semel posset: in Murat. Scr.
Ital. T. IV. p. 121.

Puricellus, *Io. Pet.* de SS. Martyribus, Nazario, Celso,
Protasio, & Gervasio, Mediolani sub Nerone cæsis, de-
que Basilicis eorum 656. Mediol. f.

Saxii, *Iof. Ant.* Diff. ad vindicandam antiquam Ambros. Eccl.
disciplinam c. Not. Sormanni. 733. Mediol. 4. A. E. 736.
P. 442.

Sormanni, *Nicq.* Allegata ad Concordiam, in causa præ-
emi-

eminentiæ, quam defendit Præpositus Imperialis Canonice
& Ambros. Basilicæ adv. Canonicos templi maioris Me-
diol. . . . 4.

Wirth, E. C. Vita S. Borrom. Archiep. Mediol. v. *Sancti*.

Hist. Polit.

Anon. Carmen de Laudibus Mediolani: in Murat. Scr. Ital.
T. II. P. II. p. 689.

Annales Mediol. ab A. 1230-1402. in Mur. Scr. Ital.
T. 16.

Investiture du Duché de Milan & d'autres Lieux, donnée
par l'Emp. Leopold à Charles II. R. d'Espagne 701. Col.
12. M. T. 701. Mart. p. 86.

Caroli V. Aurea Bulla de Iure & Ordine succedendi in Du-
catum Mediol. 701. 4. I. S. T. 30. p. 728.

Mediol. Vicecomitum Galeazzorum & Ioh. Marchionis
Montis Ferrati lites composite per Carol. IV. Imp. in Lu-
dewig. Reliqq. MS. T. 9.

De situ Civitatis Mediol. una cum Vitis priorum Archiep.
Mediol. in Murat. Scr. Ital. T. I. P. II. p. 197.

Excerpta Historica *Mediolanens.* *ibid.* p. 235.

Oratio in nuptiis Ioh. Augustini Vicecom. &c. c. A. C.
1530. in Murat. Anecd. Bibl. Ambros. T. II. N. 16.
p. 236.

Alciati, *Andr.* Rerum patriæ s. Hist. Mediol. L. IV. 625.
Mediol. 8. it. in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. II. P. I. N. I.

Arnulphi Mediol. Gesta s. Hist. Mediol. in Leibn. Scr. Brun-
swic. T. III. p. 727.

it. in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. IV. P. I. N. II.

it.

it. in Murat. Ser. Ital. T. IV. p. 1.

Affaraci Sarrachi, *Andr.* Trivultias, L. VI. f. Hist. novæ æ veteres ab novissimis Franc. Sfortiæ temporibus, ad Franciscum Regem Francorum, Ducemque Mediol. §16. Mediol. f.

Azarii, *Pet.* Chron. de Gestis Principum Vicecomitum ab A. 1250. ad A. 1362. acc. Ei. Libellus de Bello Canopiano: in Murat. Ser. Ital. T. 16.

Barbi Soncini, *Scipion.* Summarium Vitæ Ducum Mediol. 574. Ven. f. Ital.

Barzizii, *Guinifort.* Or. in Sponsalibus Phil. Borromæi A. 1530. sub Phil. Mariæ Vicecomite Mediol. Duce. in Murat. Anecd. Bibl. Ambros. T. II. N. 15. p. 231.

Bebellii, *Hen.* Hecatoſticha querela Ducatus Mediol. ad Germanos: in eiusd. Opp. de A. 1509. P. I. N. 4.

Bilii, *Fr. And.* Hist. Patriæ L. IX. quibus Ioh. Galezi & Phil. Mariæ Mediol. Ducum res gestæ commemorantur. in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. 9. P. 6. N. 5.

it. in Murat. Ser. Ital. T. 19.

Bosii, *I. A.* Ducatus Mediol. Notitia v. *Hispan.*

Burchardi Epla de Excidio Mediol. v. *Frider. L. Imp.*

Calchi, *Trifan.* Hist. Patriæ L. XX. c. not. Io. Guil. Calaveroni: in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. II. P. I. N. II.

- - - Residuum scil. L. XXI. & XXII. alias Opusc. de Nuptiis Principum Mediol. per Io. Pet. Puricellum l. c. N. III.

Campani, *Horat.* Statuta Med. Ducatus. 611. Frf. f.

- - - Comm. in 4 §§. Constit. Mediol. c. not. Iul. Cæs. Ruginelli. 618. Frf. f.

Candidi Decembrii, *Pet.* Vita Phil. Mariae Vicecom. Mediol. item Franc. Sfortiæ IV. Mediol. Ducis per Epitomen scripta 1401-62. it. Or. in funere Nic. Picinini f. Vita eius A. 1444. in Ital. Sermonem conversa: in Murat. Scr. T. 20.

Capella, *Galeat.* de Bello Mediol. f. Rebus factis pro Restitutione Franc. Sfortiæ II. Med. Ducis L. VIII. cum Hist. Belli Mussitani, & præf. Ioach. Camerarii 538. Arg. 8.

it. Toscanice ex Lat. p. Franc. Philipopolum 539. Ven. 4.
it. 532. Norimb. 4.

it. in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. II. P. II. N. ult.

it. adi. Er. Puteani Hist. Cisalpin.

it. in Schardii Scr. Germ. T. II. p. 1104.

de Castelletto, *Pet.* Or. in Laudem Ioh. Galeacii Vicecom. Mediol. in Murat. Scr. Ital. T. 15.

Castellionxi, *Ioh. Ant.* Antiqq. Mediolan. 625. Mediol. 4.
V. C. it. in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. III. P. I. N. III.

de Cermenate, *Ioh.* Hist. de Situ, Orig. & Cultoribus Ambrosianæ urbis, ac de Mediol. gestis sub Henr. VII. ab A. 1307-13. in Gr. & Burm. Thes. Ital. T. IV. P. I. N. I.

it. in Murat. Scr. Ital. T. 9. p. 1221. coll. 1293. & Anecd. Bibl. Ambros. T. 2. N. 2. p. 31. coll. T. 4. N. 4. p. 209.

Corii, *Bernardin.* Hist. Mediolan. 646. Patav. 4. Italice.

it. cum Vitis Cæsarum continenter descriptis, a Julio Cæsare ad Federicum Ænobarbum 1503. Mediol. f. Ital.

it. Ital. 554. Ven. 4. B. D. T. I. p. 78.

it. Lat. 503. Mediol. f. B. D. T. I. p. 76.

Cribellii, *Leodrof.* de Vita rebusque gestis Sfortiæ Ducis, ac initiis Fran. Sfortiæ Vicecom. eiusque filii Mediol. Ducis Hist. in Murat. Scr. Ital. T. 19.

Dulcinii, *Steph.* Nuptiæ illustriff. Ducis Mediol. 489. Mediol. 4.

Flammæ, *Galvani,* Manipulus florum s. Hist. Mediol. ab origine Urbis ad A. 1336. ab alio contin. ad A. 1371. in Murat. Scr. Ital. T. XI. p. 531.

- - - de rebus gestis ab Azone, Luchino, & Ioh. Vicecomitibus ab A. 1328-1342. c. not. Ios. Ant. Saxii l. c. T. XII. p. 991.

Gratiolius, *Pet.* de præclaris Mediolani ædificiis, quæ Ænobarbi cladem antecesserunt. 735. Mediol. 4. Act. Erud. 744. p. 589.

Imhoff, *I. W.* de Familia Mediol. Vicecomitum. adi. Ei. Geneal. Ital.

Iovii, *Paul.* Vitæ XII. Vicecom. Mediol. principum 549. Par. 4. it. in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. III. P. I. N. II.

Landulphi Senior. Mediol. Hist. L. IV. ex recens. Hor. Blanci: in Murat. Scr. Ital. T. 4. p. 47.

Landulphi Iun. s. de S. Paulo Hist. Med. ab A. 1095-1137. c. not. J. A. Saxii. in Murat. Scr. Ital. T. 5. p. 459.

Lucari, *Nic.* Sermones Funebres in Beatricem & Lud. Sfortiam, cum aliis editi per Fr. Greg. Britannicum 508. Ven.

Maïoragii, *M. Ant.* Orat. super memorab. fact. Ferd. Gonzagæ. in Ei. Oratt. N. 2. p. 58.

Mazzuchelli, *Io. Paul.* sub nom. Iusti Vicecomitis, Mediolanum secunda Roma: in R. O. T. 8. coll. T. XXII.

- it. 711. Bergom. 8. A&, Erud. 711. p. 474. G. I. T. 8.
p. 258.
- Abduæ, *St.* Admonitio ad fec. Romæ defenforem f. l. & a.
in 8. A. E. 711. p. 478.
- - - Diff. pro Bern. Corio Mediol. Historico 712. Ber-
gom. 8. A. E. 711. p. 502.
- it. in R. O. T. 9.
- Merulæ, *Gr.* Antiqq. Vicecomitum Mediol. L. X. f. l. & a.
in fol. it. in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. 3. P. I. N. L.
- Morigia, *B.* de Rebus priorum Vicecom. Principum v. *Mo-
doètia.*
- Morigia, *Paolo*, Hist. dell' Antichità di Milano. 592. Ven. 4.
- Porcellii Comment. Comitis Iac. Picinini, f. Diarium rerum
ab ipso gestarum A, 1452. in Murat. Scr. Ital. T. 20.
- Raudensis, *Alex.* Decif. Senatus Mediol. 600. Frf. 4.
- Ripamontii, *Iof.* Hist. patriæ L. XXIII, & Contin. L. VIII.
in Gr. & Burm. Thef. Ital. T. II. P. I. N. ult. & T. III.
P. II. N. L.
- Ruginellus, *Iul. Caef.* ad Confit. Mediol. Tit. de Appellat.
604. Ven. fol.
- Schweder, *Gabr.* de Iure Imperat. & Imperii in Ducatum
Mediol. Resp. Ioh. Matth. Heyden. 702. Tubing. 4.
- Simoneta, *Ioh.* de Rebus gestis Fran. Sfortiæ Mediol. Ducis
479. Med. f.
- it. 1486. Mediol. f. B. D. T. I. p. 508.
- de Sironis de Scotia, *Ioh.* Theatrum Nobilitatis Secundæ
Romæ, f. Chron. Collegii I. PP. Iudicum, Equitum, & Co-
mitum civitatis Mediolani 706. Mediol. f.

Son-

Sericinus. v. supr. *Barbus*.

Symeon, G. de Mediol. vid. *Venet.*

Torre, *Carlo*, Ritratto di Milano colorito 714. Milano 4.

Vicecomes, *Iustus*, v. supra *Mazzuchellus*.

de Vicomercato, *Stephanardi*, Poenia de Gestis in civitate
Mediol. sub Othone Vicecom. Archiepiscopo: in Murat.
Anecd. Bibl. Ambros. T. III. N. II. p. 57.

It. c. novis Annot. in Ei. Script. Ital. T. 9. p. 57.

Habes igitur hic paucissimis, *Benevole atque Erudite Lector*,
Specimen Thesauri Novae Bibliothecae Litterariae Universalis
Realis, & tanquam breve quoddam magni Operis prae-
mium, ex ipso auctoris Celeberrimi *Ἰωάννου ἐν ἀργείῳ* autographo
summa fide descriptum. Cui tamen ab eo tempore, quo
ex hac vita discessit, complura Scriptorum millia eadem Me-
thodo a nobis collecta, & iam praelo parata, in supplemen-
tum huius Promptuarii facili manu subiungi, alia vero ex Bi-
bliothecis nostratibus, cum *Regia locupletissima*, tum *Bruckia-
na*, & *Bunaviana*, splendidissimis, ceu insignes praestantissimi
Libri accessiones suppeditari possent. Interea, dum honestis-
simi *τῶ μακροπύργου* Heredes integrum hunc Rei Litterariae
Thesaurum fidei ac curae nostrae commiserant, eum nunc
cum Orbe Erudito communicandum, typisque nitidis, &
charta pura, quo citius eo melius exscribendum, publicae hic
offerimus. Si qui ergo Bibliopolae & Librarii, vel in Germani-
a, vel adiacentibus & contiguis Germaniae provinciis, re-
periantur, qui sumtus impendere huic fini necessarios non
recusent, eos omnes ad hoc Opus huc publicae dignissimum
animose suscipiendum, ea, qua *inter bonos bene agere oportet*,
observantia ac studio nunc invitamus, eosdemque peraman-
ter ac perofficiose rogamus, ut, si reliquis conditiones huius
The-

Thefauro adiectas nosse desiderent, aut de ratione ac modo libri excudendi consilium inire cupiant, Virum clarissimum, nobisque amicissimum, Georgium Conradum Waltherum, Consiliarium Regium, ac Bibliopolam Aulicum, de instituto litteris certiore[m] facere, eiusque Viri votis honestissimis, ac rei Litterariae saluberrimis ac fructuosissimis, concedere ne graventur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCLVII.

HISTORIA REI NUMMARIÆ COLONIENSIS, &c. scripta a P. IOSEPHO HARTZHEIM, Soc. Iesu, Gymnasii Tricoronati Regente.

Coloniæ, Typo Ioann. Wilhelm. Krakamp, & hæred. Christiani Simonis Bibliopol. Anno 1754. 1 Alphab. 18 plagg. cum XII. Tabb. numerorum aeri incisorum.
in 4to.

Marca Coloniensis est regula communis monetarum Imperii. Quare laudabile est studium eorum, qui rem numariam Coloniensem illustratum eunt. Edidit vero *Henricus Scholtz*, Lycei Breitenaviani Rector, An. MDCCXXXVIII. Ploenæ in Holsatia, *Sanctam Coloniæ typis antiquissimis illustratam, & monumentis Historicis explicatam*. Eo opere numi argentei tertii moduli, reperti in prædio Buchwaldianæ in Holsatia gentis, excusi exhibentur, numero XXXII. Recusi hic Tabula decima. Inscriserat Editor librum Serenissimo Archiepiscopo Clementi Augusto, cui hæc Antecessorum decora & monumenta non ingrata futura merito confidebat. Excitavit hic libellus Rev. P. Hartzheim, ut ampliorem hanc collectionem institueret, & plures, in natio solo, numos Colonienses produceret.

Finis Auctoris est: 1) Historiam patriam firmare; 2) Prærogativas Archiepiscoporum corroborare; 3) Cæsarum gesta intra fines Coloniæ exhibere; 4) Chronologiam patriam stabilire; 5) religionem Catholicam firmare; 6) Heraldicam

Bb

Ar-

Archiepiscoporum Coloniensium ostenderē; 7) Cōmītum, Marchionum, Ducum Iuliacensium seriem, & ditiones, & matrimonia, ex numis eruere; 8) Metropoleos Coloniensis dignitatem, ex iure monetandi restituito partam, ante oculos ponere.

Totum opus in tres partes dispescitur. Prima agitur de numis Archiepiscoporum Coloniensium; secunda exponuntur numi ducum Iuliacensium, & Montensium, & agnatorum genti Iuliacensi; tertia illustrat numos civitatis Coloniensis.

Dissertationis I. Caput I. quod de numis *Austrasie Regum* inscribitur, §. I. sistit descriptionem numi Theodeberti, magnitudinē æquantem Romani solidi trientem, in cuius antica sistitur caput barbatum & radiatum, cum inscriptione *Theodeberti*, in postica vero exhibetur littera N. cum duplici littera O. & inscriptione *estatu*. Anterior pars sua sponte intelligitur: posteriore per litteras OO. Noviomagum, officinam monetalem; per inscriptionem *estatu* vero, reliquias vocis Dorestati, *Duerstade*, designari coniicit Auctor. Protulerat hunc numum antea *le Blanc*. Sequitur §. 2. Epitome Historiæ Regni Austrasie & Theodeberti I. & status rei numariæ in Francia & Austrasia initio seculi sexti, collatus cum re monetaria Romanorum. *Cap. II.* tractat de numis cufis sub Pipino & Plectrude, cui Historiæ Pipini & Plectrudis inferitur. Eam excipit res numaria sub occasum primæ stirpis, Merovingicæ. Conspicitur in multis iam numis huius ætatis signum crucis. Id unde manaverit, late deinde disquiri Auctor. Rationem autem, cum Gretsero, unicam hanc fuisse putat, quod Constantinus hoc signum Soli imminens bis viderit in cælo, cum inscriptione, *in hoc vince*. Verum hæc visio Constantini, ab accuratissimis Historicis in dubium vocatur. Et potest alia causa reddi, cur Maiores Domus signum crucis monetæ insculpi iusserint. Est nimirum crux signum patientiæ. Hanc ita subditis commendabant, ut facilius tributa penderent. Nam vel sic dulcedo nascebatur ex *forti*, & eani poterat in Ecclesiis:

Crux

TAB. I. ad Nov. Act. Eru. A. 1757. M. April. pag. 195.

De re numaria sub Ottonibus I. II. III. & Brunone A. C. inscribitur *Caput IV.* De numis Seculo X. Coloniae cusis agitur in §. I. quam tractationem in §. 2. excipit Epitome Historiae Brunonis A. C. & res monetaria sub Ottonibus, quam sequitur dissertatio de initio iuris cudendae monetæ, & iurisdictionis civilis, & regalium, apud Archiepiscopos Colonienfes. *Caput V.* inservit numis sub Henrico I. & Conrado I. Imp. Heriberto & Hermanno Archiepp. Colon. cusis, iisque, quæ ex vita Conradi Salici pertinent ad Historiam Coloniensem.

Bb 2

Clari

fuisse putat, quod Constantinus hoc signum Soli imminens
bis viderit in cælo, cum inscriptione, *in hoc vince*. Verum
hæc visio Constantini, ab accuratissimis Historicis in dubium
vocatur. Et potest alia causa reddi, cur Maiores **Domus** signum
crucis monetæ inculpi iusserint. Est nimirum **crux** signum
patientiæ. Hanc ita subditis commendabant, ut facilius tri-
buta penderent. Nam vel sic dulcedo nascebatur *ex forti*, &
œani poterat in Ecclesiis:

Crux

Crux fidelis inter omnes

Arbor una nobilis,

Dulce lignum, dulces clavos,

Dulce pondus sustinens.

Caput III. ad numos sub stirpe Carolingica, intra Provinciam Coloniensem cufos, pertinet, eique inferitur epitome vitæ Caroli M. factoque Tractatu de re numaria sub Carolingis, occasione numi Caroli M. indubie supposititi, in quo aquila biceps cernitur, quæstio iniicitur, de origine duplicis aquilæ in numis Imperatorum Occidentis. Fugit Auctorem *Treueri* dissertatio de origine aquilæ bicipitis, ideoque ex numo aureo Ludovici Bavari, quem Tab. I. num. VII. sculptum exhibet, unde a nobis is repetitus est, adiecta hic Tab. æn. Tab. I. probasse se putat, Imperatorem hunc primum bicipiti aquila pro insigni usum esse. Verum hoc iam dudum omnibus notum perspectumque fuit. At quum seculo XIII. iam Theodorus Lascaris, inter Orientis Imperatores, hoc insigni usus sit, (*Bansuri* Imper. Orient. T. II. p. 767.) merito plerique collegerunt, usum aquilæ bicipitis antiquiorem esse. Hieroglyphica interpretatio istius aquilæ sine dubio ad utrumque Imperium, Occidentis & Orientis, pertinet: quanquam sunt, qui hanc aquilam a solo artificum ingenio repetant, quo una aquila sit, capite diffisso, *Chef mis en partie*. Neque nos moratur instantia Auctoris, sic triplicem esse debere aquilam, significando Regno Longobardico. Regnum enim Longobardicum pars ante fuit Imperii Occidentis, & ideo Imperio Occidentis continetur.

De re numaria sub Ottonibus I. II. III. & Brunone A. C. inscribitur *Caput IV.* De numis Seculo X. Coloniae cufis agitur in §. 1. quam tractationem in §. 2. excipit Epitome Historiæ Brunonis A. C. & res monetaria sub Ottonibus, quam sequitur dissertatio de initio iuris cudendæ monetæ, & iurisdictionis civilis, & regalium, apud Archiepiscopos Colonienfes. *Caput V.* inservit numis sub Henrico I. & Conrado I. Impp. Heriberto & Hermanno Archiepp. Colon. cufis, iisque, quæ ex vita Conradi Salici pertinent ad Historiam Coloniensem.

Clari hic, Pilgrimus & Hermannus, Archiepiscopi Colonienfes. Acriter hic signa confert Rev. Hartzheim cum Oetterfio & Ludewigio, de numo Pilgrimii, in quo nomen Conradi Imperatoris, nomini huius antiftitis iungitur. *Capite VI.* numi Henrici III. & IV. Augg. Impp. illustrantur, & sigillatim appofitis gestis Henrici IV. de numis Annonis II. sub quo res ecclefiaftica Colonienfis vehementer crevit. *Caput VII.* ad Hildolfum & Sigewinum Archiep. Colon. refertur, & numos eorum perinde ac vitam exponit. *Caput VIII.* numis Friderici I. cuius vita quoque refertur, & Conradi II. Imp. inhæret. Repetitur hic denuo p. 100. in fine putidiffima fabula, de corporibus SS. Magorum a Friderico Colonienfibus donatis. Eodem capite explicantur numi Philippi Hinsbergici A. C. cuius etiam vita exponitur, ex qua apparet, eum in Ecclefia fua ornanda, munienda, & inprimis ex ditionibus Henrico Leoni ademtis amplianda, follertiffimum fuiſſe. Lux hic etiam adfunditur rei numariæ Seculi XII. quo Marcarum uſus invaluit: inter quæ eminent, quæ de evaluatione numorum aureorum & argenteorum per carattas, denarios, grana, dicuntur. Otto IV. & Philippus Impp. in *Cap. IX.* in ſcenam prodeunt, una cum Adolpho I. Altenavio Archiep. Colon. quum X. numos Theoderici I.; XI. S. Engelberti, complectatur. Theoderico Otto IV. confirmavit donationem Ducatus Weſtphaliæ a Friderico I. factam; quod eo magis mirandum, ſiquidem hic Otto IV. filius fuit Henrici Leonis, ducis Saxonix & Bavarix, proſcripti, ad quem hic Ducatus antea pertinuerat. *Caput XII.* explent numi & Hiſtoria Henrici Molenarckii A. C. *Caput XIII.* vero geſta & res numaria Conradi A. C. e Comitibus Hochſtedanis. Invaluerat huius ætate fraus, iudicia ſecularia declinandi. Quoties enim de ſumma 100. ſolidorum lis agitabatur, deducebatur ea ad domum Parochialem, & poſtulaturus a debitore 100. ſolidos, aiebat, ſe poſtulare ſolidos 5. tum ruruſ totidem, donec ad centenarium numerum repetendis quinariis perveniſſet. *Caput XIV.* numis Engelberti II. A. C. & Rudolphi I. Auguſti, Habsburgici, tribuitur, & Concordata Regis

gis Rudolphi & Arch. Col. de re monetaria exhibet, quibus firmatur sententia recepta, ius monetandi Statuum Imperii manare e Privilegio Cæsareo: quemadmodum sequens *Caput XV.* de numis Sifridi A. C. qui sub Adolpho Imp. floruit, exponit. Albertum Auftriacum Augustum, & Wicholdum A. C. sistit *Caput XVI.* quo de numis, Scutis gentilicis, Sigillis & Contra-Sigillis huius ævi, disquiritur, & quæ in vita Wicholdi huc referenda sint, recensentur, adiecta dissertatione de Heraldica Strevesdorffica, & Tractatu de Statu rei monetariæ initio Seculi XIV. Numos Ludovici Bavari Imp. & Henrici II. Virnenburgici Archiep. Colon. deinde recenset. *Caput XVII.* & rem Heraldicam, & Sigilla initio Seculi XIV. usitata, exponit. In re Heraldica hic memorabilis est Heroldus, *der Wapen-König*, qui omnium equitum accedentium insignia explorabat. Eorum, in nuptiis Ludovici Bavari cum Margaretha Hollandica, Colonia anno 1324. toto octiduo celebratis, tantus confluxus fuit, ut convivia quidem intra urbem, at saltus & ludi extra moenia agitentur. De numis Walrami A. C. inscribitur *Caput XVIII.* cuius summarium vitæ sistitur §. 2. res monetaria & Heraldica §. 3. sicuti *Capite XIX.* Wilhelmi Gennepensis A. C. numi, eiusdemque vita in lucem proferuntur. Hoc seculo XIV. frequentius in Germania cudi & consulari coeperunt *floreni aurei*, dicti a lilio, flore, aureis numis urbis Florentiæ in Hetruria, iam a duobus antea seculis, insculpto. Eiusmodi florenos complures, in silva Hemmersbacensi, duodecimo a Colonia milliario, a subulco detectos & repertos fuisse, annis ab eo tempore quo scribebat decem, testatur Auctor; qui adeo recentes, integri, probique auri fuerint, ac si tunc demum ex officina prodissent. Hi altera parte lilii florem, altera iconem S. Ioannis Baptistæ præ se ferebant, quales describit *Villanius* L. VI. c. 54. cufos 1252. Numi Cunonis Archiep. Trever. ci, & Administratoris Coloniensis, occupant *Caput XX.* Epitomen vitæ eius habes in §. 2. rem monetariam & Heraldicam in §. 3. Salivam nobis movebat inscriptio *Capitis XXI.* de Friderico Saarwerdano A. C. deque Numis eiusdem & Caroli Magni. Verum ille

numus, sic dictus Caroli Magni, qui hic extra temporis feriem adducitur, est manifeste spurius. Sequuntur, Epitome Gestorum Friderici: Scutum Altenanum Seculo XV. adhuc usitatum: & singularia de re Numaria & Heraldica. Inter hæc probandum iudicium videtur Rev. Auctoris, de Operibus monetariis *Thomani ab Hagelstein, & Goldasti*. Observat enim, Thomanum Acta publica inonetaria, a se collecta, in folio edidisse Augustæ Vindellicorum; sed non respondere Titulo librum. Colligi præter Historicos, iuridicos, Monetarios, scriptores de Monetis, Decreta Cæsarea de Monetis; at pro mole libri pauca, pro materiæ monetariæ amplitudine longe pauciora. Similiter Goldasti *Catholicon Monetarium*, complectens statum monetarium septemdecim seculorum, multum eruditionis habere, parum autem utilitatis ad statum numarium; Goldastum tamen titulum suum feliciter implevisse, quam Thomanum, & ordine quoque præstare. Jam quum uterque ad eruditionem magis, quam ad usum seculi nostri, faciat, interesse publice, ut sanctiones monetales, quinque ultimis seculis a quatuor Electoribus Rhenanis & Statibus affinis editæ, colligantur, idque exemplum reliqui Circuli sequantur, indeque consiat Opus Thomano & Goldastino utilius. *Caput XXII.* de Theodorico II, A. C. agit. Numi eius delineati exhibentur tabula sexta. Vitæ epitomen sistit §. 2. Singularia de numis & Insignibus §. 3. Titulus Archicancellarii per Italiam, primum in numis huius Archiepiscopi comparent: nam Cuno tantum Administrator fuerat. Ruperti A. C. Bavari numos & vitam in compendio explicat Auctor *Capite XXIII.* simulque illustrat eisdem rem numariam. Sequitur Hermannus Hassius A. C. in *Capite XXIV.* cuius ipsius numi, epitome vitæ, & res numaria hic sistuntur. Tum in *Capite XXV.* præsto est Philippus Daunius, A. C. post cuius numos, & Epitomen vitæ, de Heraldicis & numariis rebus agit Auctor. Eadem plane ratione in *Capite XXVI.* exhibetur Hermannus A. C. Wedanus, qui Carolum V. unxit, eidemque suasor & hortator fuit, ut B. Lutherum proscriberet, & in Synodo, biennio post Coloniam celebrata, editum

etum Wormatiense eo pertinens, adiecta poena excommunicationis, vulgavit. Idem tamen deinde resipuit, & victus Reformationis veritate, Bucerum & Melanctonem Coloniam accevit, & veriore doctrinam Coloniae stabilire voluit. Sed hæc dum parat, Pontificis Decreto, consentiente Imperatore, Archiepiscopatu exautoratur Anno 1546. Quare ad agnatos Comites Wiedanos secessit, quos inter diem obiit 1552.

Adolphus & Antonius Schawenburgici AA. CC. simul produnt in *Capite XXVII.* In §. 1. monet Auctor, vexillum geminatum, quod in numis A. C. cernitur, officium designare Primipili vel Archistrategi inter Rhenum & Visurgim, innærum Comitatu Arensburgico, qui nunc Archidiecepsi incorporatus sit. Utriusque vitæ quoque Epitomen simul sistit §. 2. uti rem monetariam utriusque exhibet §. 3. *Capite XXVIII.* numi & vita Ioannis Gebhardi, A. C. *Capite XXIX.* vero numi & vita Friderici IV. A. C. explicantur. Fridericus ad Comitata Francofurtensia, magno nobilium comitatu stipante, profectus, interfuit Electioni Maximiliani I. quem, quia pallium nondum obtinuerat, a Moguntino coronari vidit. Hos in *Capite XXX.* excipit Salentinus Isenburgicus A. C. Numi eius duo sculpti esse dicuntur in §. 1. In vitæ autem Epitome id memorabile, quod Breviarium Colonicense, opera sex Theologorum, reformavit, & Historias Sanctorum purgavit ab aspersis fabellis. Anno 1577. Salentinus mitram & pedum resignat, caussatus, videre se non posse, Lineam Isenburgicam antiquiorem extinguere. Quare paullo post, Antonium Wilhelmam, Ioannis Barbansonii, Arensburgici Principis, filiam, in thalamum duxit. Agmen in *Capite XXXI.* claudit Gebhardus Truchsessius A. C. Numi eius recensentur §. 1. Epitome vitæ §. 2. In hac quæ memorabilia videri possint, iam notissima sunt per *Koehlerii* Dissertationem, de actis & fatis Gebhardi Truchsessii. In hoc subsistit Rev. Auctor: cætera se daturum promittens in supplemento Partis Primæ.

Pars secunda de Numis Comitum, Marchionum, Ducum Juliensium & agnatorum, spirituali sub regimine Archiepiscopi Colonicensis degentium, agit, aspersis subinde Epitomis

vita-

uitarum. Sic *Capite XXXII.* numi Comitum, Marchionum, & Ducum Iuliacensium; *Capite XXXIII.* Comitum & Ducum Montensium; *Capite XXXIV.* Comitum de Marca; *Capite XXXV.* Comitum & Ducum Clivensium; *Capite XXXVI.* Comitum & Ducum Gelriæ; *Capite* denique *XXXVII.* Dominorum de Hinsberg Loss, exponuntur.

Pars tertia de numis Civitatis Coloniae inscribitur, & *Capite XXXVIII.* ad vetus & novum ius monetæ cudendæ intra Metropolim Coloniae pertinet, ubi ex Statutis Coloniaensibus Diploma exhibetur a Friderico III. Coloniaensibus concessum. *Caput XXXIX.* dicatur Historiæ numerum Coloniaensis Magistratus iussu euforum, post Diploma Fridericianum. Eius §. 1. consecratur memoriæ Agrippinæ Augustæ; §. 2. qui excidit, & p. 284. suppletur, Iconi Salvatoris D. N. Iesu Christi; §. 3. Memoriæ S. Deiparæ; §. 4. Memoriæ Sanctorum Regum Magorum; §. 5. Morisco aureo, *golden Mürgen.* Iniicitur digressio de Scuto Heraldico Civitatis Coloniaensis, & de Insignibus S. Magorum. Cur Civitates sua Insignia Sanctorum Iconibus decorent? contra Imperatores, Episcopi, & Abbates, suæ personæ Iconem numis exhibuerint, deinde sigillatim disquiritur. *Capite XL.* illustrantur numi Urbani Coloniaenses, sculpti ex consensu Principum Rhenanorum. Numi Civitatis Coloniaensis Memoriæ S. Ursulæ & Sociarum MM. cusi comparent in *Capite XLI.* quum *Caput XLII.* idemque ultimum numos Urbanos exhibeat, cufos cum Insignibus Sacræ Cæsareæ Maiestatis. Colophonis instar subiicitur Dissertatio de Iure speciali Monetarum cudendarum penes Civitatem Coloniaensem, contra Ludewigium directâ.

Quorum numerum adhuc iniecta fuit mentio, si Tabulis X. prioribus continentur. Ast, quum A. 1754. hic Lipsiæ prodisset decima theca grossorum mediæ ævi, ad Electores Coloniaenses pertinentium, eos in aes incidi tabula XI. & XII. fecit Rev. Auctor, eoque explet promissum supra factum, quo cetera se in Supplemento Partis primæ daturum spondebat.

Commendatur *Hortzhemius* præstabili plane peritia artis Heraldicæ. Ceterum, quum numi, quos aeri incidi curavit, ple-

plerique omnes iam ab aliis editi sint, ideo inprimis memorabile est Opus eius, quod eos iunctim in unam coegit Syllogen.

FUNGORUM AGRİ ARIMINENSIS HISTORIA A. IO. ANTONIO BATTARRA, Lynceo restituto, & in eadem urbe publico Philosophiæ Professore compilata, aeneisque tabulis ornata, quam, sub auspiciis Eminentissimi ac Reverendissimi Principis, Ioachimi Portocarrerii, Cardinalis amplissimi, publici iuris fecit.

Faventiae MDCCLV. Typis Ballantianis, superiorum permissu. Pl. 13. Tab. æneæ XL. in 4.

Qui fungos ex putredine nasci arbitrarentur, fuerunt haud pauci. Hi, quo illud sibi persuaderent, concretorum istorum celeri origine, celerique interitu, & in putridum liquamen difflexu, hinc seminum defectu, uti illis videbatur, fuerunt inducti. Verum curiosius isthæc corpora vegetabilia insipientibus ignotum esse nequit, pulverulenta istis plantis inesse corpuscula, quæ, volatu suo in longum ac latum, fungorum primordia transferunt ac dispergunt, ut, qua parte haud expectatur, derepente nascatur fungus, dummodo solum vegetationi aptum sit, atque, mox in tellure, mox in arborum cloacis, quas amant, mox in fimetis locisve uliginosis, illi inveniantur. Neutiquam autem est, quo quis dubitet, dari fungorum semina, quandoquidem aliquæ horum species illa clare ostendunt, ut seminiferorum titulum abinde mereantur. Cæteroquin microscopiis solaribus seminum istorum, sane minorum, existentia & species ac forma fuerunt demonstratæ. Tametsi autem fuerint aliqui, qui, fungos ex arbore natos, quos propterea *parasiticos* appellamus, ipsius trunci partem & continuatas fibras esse, existimant; negandum quoque haud sit, esse agaricos, quod genus fungorum ex annoxa arbore provenit, esse etiam fungos quosdam membranicos, quos, a specie sua, auriculas appellamus, qui contiguas

tignas cum fibra corticali arboris suæ habent radículas, iisdemque nutriuntur: attamen, cum multæ ac diversæ fungorum formæ ex eadem stirpe propullulare soleant, hoc ipso argumento, aliunde translata nascentis fungi primordia fuisse, evictum est. Equidem ex fungis haud pauci ex alio vegetabili nascentes insectorum sunt domicilium, quatenus isthæ animalcula suam in illis foeturam ponunt, tunc maxime, cum vel ipsi, cadaver & veluti funus olent, unde fungos dictos esse sunt qui putant, vel putrilagine absumentur, ad quam fungi suapte natura propendent: attamen, fungos a vermibus propterea natos esse, quispiam serio sibi haud est persuasurus, nec insectorum variorum nidos & tubercula, veluti phymata & morbosas plantarum excrescentias, quales Gallæ sunt, pro fungis esse habiturus. Hoc vegetabilium genus Veteres, intuitu utilitatis vel noxæ, fuerunt contemplati, de quorum coctura APICIVS, de re culinari, multa prodidit, eosdemque, sibi frigidis visos, aromate condire iussit, quorum etiam noxas similiter vetustas, teste DIOSCORIDE, haud ignoravit, aliquando omnino manifestas, uti illorum, qui virus olent, aut qui pulverulenti, amari, ac acerbi sunt, quales sunt plerique, antea, quam ex sua volva aut receptaculo ac involucro radicali erumpunt. Sunt etiam aliqui, quorum succus muscas interficit. Quidquid autem ars culinaria ad corrigenda etiam sapororum & fragrantium fungorum occulta vitia afferat, manet tamen semper suspicio, ne quid inde in ventriculos redundet virulentia, si qui illis intemperantius usi fuerint. Certe Illustris Ianus FLANCVS, Ariminensum gloria, atro carbone fungos notat omnes, veluti ex literis ad Auctorem datis elucescit, atque contra noxas illorum proponit auxilia. Est tamen & alius usus, tam medicus, quod Agaricum & Lycoperdum, quam œconomicus, quod phlogistos attinet, illos scilicet, qui compressi & aqua nitrosa cocti, ignis scintillulas silice excussas excipiunt & nutriunt. Hos omnes quando physici, ut plantam generibus & speciebus discrepantem, considerant, eos in classes dispescere & characteribus dividere sategerunt, circa quos tamen inveniendos ac stabiliendos multiplex dissensus non potuit

tum non oriri, quandoquidem de partibus huius vegetabilis, uti character assumendis, convenire inter se potuerunt paucissimi, *Clarissimus Auctor* fungos intra limites agri Ariminenfis nascentes, suæ observationis obiectum habuit, consuluitque aliorum clarorum Virorum, qui de eodem argumento egerant scripta, MICHELII, VALLISNERII & *Comitis MARSIGLI*, nec se detineri a methodi inveniendæ fiducia passus est, etiamsi incertus ille plantarum ordo sit, & ex eodem semine, diversæ species pronasci sæpe intelligantur, quandoquidem & in aliis plantarum ordinibus, ex semine unius, degeneres nascuntur plantæ aliæ, specie omnino dissimiles, veluti in exemplo *Efulæ* degeneris, *Jacobææ ex maritima* degeneris, hinc Caryophyllorum & ranunculorum & similibus natura ostendit. Igitur varia fungos dividendi momenta *Clarissimus Auctor* assumpsit. Aliqui ex his plantarum ritu crescunt, & radice, trunco, ramis, gaudent. Alii, clavarum more, uno exsurgunt oblongo pedunculo. Quibusdam reticularis in summo fastigio species est; sunt, qui ex volva surgunt, solitarii; alii gregarii sunt, & veluti in familiam collecti, atque ex una volva prorumpunt, quos caespitosos dicunt. Videas, qui membrana constant individua, nec lamellari, nec tubulosa, qui hoc ipso vel a fungis lamellaribus vel porcinis, tubulosam scilicet substantiam habentibus, discrepant. Aliqui annulum, prope ad substantiam lamellarem, quæ sub pileolo est, habent; alii eodem carent. Sunt, qui lamellatum opus fericea aliqua obductum membrana gerunt, atque ipse pileolus, his fastigiatus, illis latior & convexus, aliis autem excavatus & veluti umbilicatus est: Qui substantiam sub pileolo contentam tubulosam habent, suillos, *ceryomycetas*, a favi similitudine, aptius, appellant, veluti qui solitarii, *monomycetae*, qui gregarii, *polymycetae*, qui amarulenti, *picromycetae*, græcis vocibus, naturam rei apte omnino haurientibus, audiunt. Sunt quoque, qui substantia succosa gaudent; hos *hydrophoros* nominant. Singulare genus illud est, quod ex peculiari aliqua terra pingui, quam *tuberastrum* dicunt, vel *Lapidem fungarium* ac *petram fungiferam*, ex occulto semine vegetat.

quam enim isthæc terra vulgari humo superinducta est, tunc funguli varii, ex eadem, brevi tempore propullulant, ut fuerint, qui *Fungimappam*, ob fungulorum apparatus, veluti in mensula stratum, appellarent. Ex istis observationibus sequentia Auctori subnata fuerunt genera, quæ ipsis eius verbis apponere lubet.

Classis I. De Coralloidibus.

Coralloides est fungorum genus ita dictum, quod Coralloorum ramos æmulatur. Ab hisce Fungis exordimur, quia est unicum Fungorum genus, quod perfectis plantis assimilari possit, & quod radices, truncos, & ramos habeat; deinde quia in univèrsa fungorum familia nullum genus est, quod, quoad omnes sui species, tuto comedi possit, ut Coralloides nostræ; quidquid perperam alii inconsulto sentiant. *Manine* apud nos appellantur.

Classis II. De Clavariis.

Clavaria est fungi genus carnosum, non ramosum, Herculeam clavam quadantenus referens, interne plerumque fæctum, raro cavum, externa superficie lævi; ac seminibus minutissimis undique referta. Nullo pileolo sunt instructæ, sed aliæ sunt simplices, aliæ vero caespitosæ.

Classis III. De Boletis.

Boleti nomine illud omne ex Fungorum familia intelligimus, quod vel scrobiculis est excavatum, aut, ut ait Tournefortius, *fenestratum*; sive etiam, ut nobis placet, quod Pileolum eleganter complicatum habet, seu Calyciformem, non sulcatum, ne cum lamellatis Fungis confundatur, neque inferne tubulatum, ne cum porcinis numerari possit. Boleti sic sumpti, vel ex *volva* erumpunt, vel ea sunt destituti. (*Volva* autem est membrana quædam veluti coriacea, globosa, crassa, in qua, sicut foetus in utero, sic Fungus, dum adhuc immaturus est, continetur).

Classis

Classis IV. De Fungis Membranaceis.

Fungos membranaceos illos appello, quorum corpus una membrana lata componitur, five plana sit, five vario modo plicata, ut auris humanæ plicæ æmuletur, five ad cyathum accedat. Quæ membrana neque lamellata sit in parte inferiori, neque tubulis patentioribus pervia, ne cum lamellatorum atque porcinatorum Fungorum pileolis confundatur.

Classis V. De Fungis pileolo fulcato, ex volva erumpentibus.

Id genus fungi volvam habent albidam, substantiæ carnosæ, tenuis, ad mucorem accedentis, quæ, perpendiculariter secta, quomodo immaturus fungus in ea contineatur, ostendit. Disrupta volva, fungus assurgit, & supra pedunculum pileolum explicat, superne generatim convexum, interne sulcis, veluti radii circuli, a centro ad circumferentiam ductis munitum, qui circa pileoli peripheriam duplicantur, & membrana alba fugaci obducuntur. In pileolo est cutis, corpus carnosum, & fulci; triplici ideo substantia constat. In pedunculo vero, cutis, corpus carnosum, & medullare.

Classis VI. De Fungis singularibus annulo instructis.

Fungos singulares annulo instructos, illos dicimus, qui cum aliis eiusdem speciei nasci non solent, veluti ex caespite, tanquam communi principio, prodeuntes. Huiusmodi autem fungi, non longe a sulcorum exordio, anulum quandam, ex tenui quadam veluti gossypina substantia, conflatum gerunt.

Classis VII. De Fungis solitariis, velum fulcos obtegens pro annulo habentibus.

Velum hoc interdum est membrana tenuis, gossypina, candida, a pileoli margine ad pedunculum horizontaliter tensa, ad fulcos tegendos destinata; aut ex filamentis eiusdem substantiæ, instar aranearum texturæ, coalescens, quæ semper brevi evanescit, & ad summum marginem reliquæ

apparent, eo quod inferne denticulatum, seu fimbriatum cum relinquunt.

Classis VIII. De Polymycetibus, seu Fungis multiplicibus, annulo donatis.

Id genus Fungi caespitosi vocantur ab aliis, eo quod ex communi principio varii pedunculi exsurgant. Hi duplicis sunt naturæ, alii sunt annulo instructi, alii sunt eo destituti. Hi fungi *Famiglivole*, familiæ, a ruricolis nuncupantur.

Classis IX. De Omphalomycetibus, seu de fungis umbilicatis singularibus.

Fungi umbilicati singulares illi sunt, qui solitarii nascuntur, quorum pileolus est sulcatus, & superne in centro depressus, ut cyathum, tubam, aut craterem æmuletur.

Classis X. De Polymycetibus, sive fungis multiplicibus, pileolo umbilicato.

Id genus Fungi, ex uno communi principio, plures pedunculos emittunt. Sulci a pedunculo exordiuntur, & per pileolum, in formam inversi conii, expanduntur, qui pileolus superne in medio est depressus, ut umbilicum æmuletur. Hi denique Fungi annulo sunt destituti.

Classis XI. De Monomycetibus, seu fungis solitariis simplicibus.

Fungos solitarios simplices illos appello, qui cum aliis nasci non solent, qui præterea pileolum sulcatum & non umbilicatum habent, sed in medio aut acuminatum, aut tumens, sursum gestant, quamvis interdum aliqui marginem ludent; pedunculum quoque absque annulo præ se ferunt.

Classis XII. De Polymycetibus simplicibus.

Nomine Polymycetæ simplicis, caespitosos illos fungos intelligo, qui ex uno principio pullulant, & pileolum umbilicatum non habent, sed aut mammosum, aut pulvinatum, qui-

quique pedunculum absque annulo gestant, nec ulla membrana communi sulcos obtegunt.

Classis XIII. De Hydrophoris, seu de fungis multo humore aqueo scatentibus.

Fungos illos omnes pileolo sulcato hac classe complectimur, qui tenuioris substantiæ sunt, in quibus humor aqueus præ ceteris abundat.

Classis XIV. De Bullis.

Fungillos illos omnes hac classe complectimur, quorum substantia tenuis generatim est, ut in Hydrophoris, & quorum forma Bullas, seu clavulos illos æmulatur, quibus currus, subsellia, & alia id genus exornantur.

Classis XV. De Tuberastro, eiusque Fungis.

Tuberaster, seu fungarius lapis, vulgo Petra fungifera, *lo fungale*, improprie Lapis appellatur; est enim corpus quoddam admodum durum ponderosumque, in glebas efformatum, ex terra & materia pingui compositum, ingens nigrum tuber, interius exteriusque, æmulans. Intrinsecus innumeris albi mucoris laciniatis implicatisque membranis scatet. Hic, dum in glebas efformatur, folia, festucas, fava, & cetera similia sibi consociat. Aliæ id genus glebæ, veluti circa ramum, digiti crassitie circumpositæ, cernuntur; aliæ vero hoc destitutæ apparent. Nullo Tuberaster scatet odore. In variis Italiæ montibus id genus glebæ reperiuntur. In agro Campano prope Ferentinum; in variis Regni Neapolitani montibus etiam prostant; quin etiam in Piceno monte, qui *della Luna* appellatur, fungis aptissimæ id genus glebæ proveniunt.

Classis XVI. De Ceriomycetibus, id est de fungis faviginosis, qui & porcini, aut suilli ab aliis nuncupantur.

Huiusmodi fungi, porcini aut suilli a Botanicis appellantur, quia his avide nutriuntur fues, &, ubi nascuntur, eo fues ad pasca conveniunt. Nobis autem faviginosos placuit illos

los appellare, quia inferius pileoli stratum ex innumeris tubulis simul iunctis compositum habent, quod apum favos imitatur, ut in sectione pileoli observari poterit.

Classis XVII. De Lycoperdis.

Lycoperdon græce, idem ac Lupi crepitus latine, italice vero *Vescie*: est, cum Tournefortio. Plantæ genus ad fungum accedens, duræ primum, & carnosæ; rumpuntur postea, & pulverem tenuissimum effundunt. Quatuor duntaxat species in Agro suo Auctor clarissimus invenit.

Classis XVIII. De Agaricis.

Agaricus est fungorum genus, nulla constanti forma donatum, immo, quoad corporis texturam, alii mollès sunt, & spongiosi, alii coriacei, alii lignoso-coriacei, alii lignosi omnino. Colore etiam differunt. In hoc uno generatim conveniunt, quod duplici strato crescunt, quorum aliud fibrosum est, nempe superius, aliud vero vel ex innumeris tubulis coalescit, ut in Ceriomycetibus videre est, vel sinus habet anfractuosos, vel ex lamellis conficitur, ut in fungis, pileolo lamellato, observamus. Arboribus & fruticibus solent adnasci, tam virentibus, quam aridis, & ad humum deiectis; quamvis nonnulli, ab omnibus plantis semoti, ex terra erumpant. Differentia Agaricorum specifica hætenus ignoratur.

Doctissimus Auctor, sub finem operis, Clariss. Viri, *Ioa. Gottlieb GLEDITSCHII*, *Professoris Botanices Berolinensis*, & *Consilarii Regii*, Methodum Fungorum, antea a se non visam, & serius acceptam, omni ex parte bono ordini haud respondere arbitratus est: partim quod illa feminibus, non nisi armato oculo conspiciendis, rarius nudo oculo contemplandis, pro fundamento divisionis usa sit; partim quod Agaricos a fungis lamellaribus diserte haud distinxerit, & Boleti nomine fungos porcinos æque ac agaricos fuerit complexa; tandem, quod *Evelæ* notionem, qua pro genere usus est *Gleditschius* clare haud exposuerit. Nos *gravi Viro*, magnam nominis celebritatem inter nos & ubivis habenti, suam causam perorandam relinquimus.

HI-

HISTOIRE DE LA CONFEDERATION

Helvetique.

i. e.

HISTORIA FOEDERIS HELVETICI, AUCTORE ALEXANDRO LUDOVICO DE WATTEVILLE, in Supremo Tribunali Reipublice Bernensis Consiliario, & Comitatus Niddavienfis Praefecto.

Bernæ, ap. Gottschalkium & Socios Tom. I. & II. Alph. 1. plagg. 9. 1754. in 8.

Manavit hæc Historia e monumentis maximam partem MStis, inter quæ eminent Commentarii Ioannis Francisci de Watteville, Abavi Dni Auctoris, 18. voluminibus in folio congesti. Inter impressos, Historia mediæ ævi, ex Guichenonii Historia Sabaudia, & Bibliotheca Sebusiana, imprimis illustratur. Liber I. ad situm regionis, originem gentis, statum Helvetiæ sub Francis, Duces Alemanniæ, Regum Burgundiæ Trans-Iuranum, Helvetiam Imperio unitam, Zaringios Duces, & statum Helvetiæ post extinctos eos, pertinet: postremo de malis moribus Praefectorum Imperialium sermo est. Hi incolas, propter admitta levissima, carceri addicebant, inexorabiles erant ad querimonias populi, & libertates ac immunitates gentis quotidie infringebant. Inter hos unus, Gesler nomine, ad inauditum insolentiæ descendit gradum. Hasta is pileum infigi iubet, ea lege, ut omnes prætereuntes hunc pileum perinde saluent, ac si ipse adesset. Resciscere ea ratione volebat, qui demum omnium essent maxime inflexibiles. Transit Wilhelmus Tell 1307. nec pileum salutatur, ideoque novi criminis reus fit. Arcesitur cum filio suo unico. Filii capiti pomum imponitur. Hoc telo auferre iubetur pater, remotus a puero satis notabili distantia. Paret iussui, & pomum telo aufert, illaeso filio. Interrogatus tum a Geslero, cui usui alterum telum in balteo suo attulisset? si filium læsissem, respondet, ut te eo occiderem;

D d

neque

neque quievit. Tellius, elapsus custodum manibus, antequam Geslerum reapse occidisset. Hunc Tellium, libertatis suæ vindicem colit Helvetia, ut Brutum Romani. Interemto enim Geslero, Wernherus de Stauffach, Waltherus Fürst, & Arnoldus de Melchtal, 1305. tres Helvetiæ Pagos, Suitiam, Underwaldiam, Uraniam, primum pro libertate foedere iunxerunt.

Libro II. exponit Auctor, quo loco fuerint res Helvetiæ tempore mortis Alberti I. quæ vires Austriæ, & dein singulos Status & Urbes præcipuas Helvetiæ sigillatim describit. Ubi de Tiguro agitur, locus adducitur ex *Bochati* Commentariis de Helvetia, quo occasio migrationis, ab Helvetiis tempore Cæsaris susceptæ, ingeniose proponitur. Bernæ nomen, vulgo, a voce Germanica Bähr derivatur, quod ursum hic occiderit Bertholdus, Dux Zærigiæ. Sed eam Etymologiam reiicit Auctor p. 94. in Nota sub *, observatque, vocem Beræ locum iudicii significasse, & inde verisimiliter civitatem nomen natam esse, adducto Cl. *Wachteri* Glossario in voce Bar. Basilea veteribus Basilia; in Actis autem mediæ ævi Basula & Basil dicitur, ut ex Schoepflii *Alsatia illustrata* T. I. f. 677. confit, p. 104.

Summa foederis primi, inter tres Pagos primum foedere iunctis initi, sistitur Libro III. Exponuntur deinde occasiones, quibus alii quinque Pagi his tribus accesserunt. Sunt hi Lucerna, Tigurum, Glarona, Tugium, & Berna. Hi 5. Pagi cum superioribus 3. octo veterum Pagorum nomine veniunt. Hi soli rempublicam Helvetiæ constituerunt per annos 125. Describuntur hic etiam p. 116. arma huius ætatis, dicta *Gesæ*, Gallis Halebardes. Eorum ferrum ex uno latere securim sistebat, ex altero in mucronem desinebat.

Libro IV. p. 165. exhibetur Inscriptio vetus, quæ hodie in Helvetia lapidi inscripta legitur:

NVMINIBVS. AVGVST.

VIA FACTA PER

. . VR . . . VM PATER. VM.

II VIR. COL. HELVET.

Descri-

Describitur deinde ad a. 1375. bellum ab Anglis in Helvetia gestum. Scilicet Enguerandus de Coucy, Dynastæ Gallici filius, qui Principissam Angliæ in matrimonium duxerat, dotem repetebat, matri suæ a patre Leopoldo, Duce Austriaco, in his regionibus promissam. Sed fusi Angli a Bernatibus. Prælium ad Sempachum, in quo 1386. viri nobiles 676. a partibus Austriacorum ceciderunt, late deinde litteris commendatur.

Bellum Abbatis-cellense, quod A. 1401. & sequentibus gestum est, aperit librum V. Sequitur Mediolanense primum, bellum Concilii Constantiensis, mors ultimorum Comitum de Kyburg & de Rapersweil, bellum Tigurinum, & Armeniacorum. In fine explicatur, quid sit ius civitatis, Combourgoisæ, deinceps & ius Helveticum.

Parte secunda iterum capita 5. continentur, VI. VII. VIII. IX. & X. Sexto ad A. 1453. agitur de primo foedere Helvetiorum cum Gallis, adducitur Capitulum Mediolanense, & late inde ab origine exponuntur rationes belli Burgundici, ab Helvetiis cum Carolo Audace gesti. *Commineus* T. I. p. 277. & eius vestigiis insistens *Barbeyracus*, in Notis Gallicis ad Grotii Ius Belli & Pacis L. II. c. 1. in fine, originem huius belli a duobus vehiculis corio repletis, raptisque, repetunt. Hos tamen vehementer errare docet Auctor p. 43. Ille magnus adamas Caroli Audacis, nunc præcipuum ornamentum coronæ papalis est, cui eum intulit Iulius II. p. 56. Capellæ, quæ ossa militum servat, qui ad Murathum occubuerunt, p. 69. hæc verba inscripta leguntur:

DEO OPT. MAX. CAROLI INCLYTI
ET FORTISSIMI DVCIS BVRGVN
DIAE EXERCITVS MVRATHVM
OBSIDENS AB HELVETIIS CAE
SVS HOC SVI MONVMENTVM
RELIQVIT. ANNO MCCCCLXXVI.

Iam omnia Helvetis erant, nec quicquam deerat nisi Sal. Eo abundat vicinus Comitatus Burgundiæ. Cum hoc igitur actum de foedere, sed tractatus exitu caruere. Inter hæc Friburgum

& Solodurum in Foedus recipiuntur 1481. eodemque anno Ludovicus XI. Helvetios primo Privilegio donat. Iisdem Carolus VIII. foedere unitur, apud quos varii motus, Ducatus Mediolanensis & Regni Neapolitani ergo. Hæc Summa Libri Septimi. Proximum est bellum Suevicum in Libro VIII. gestum ab Helvetiis cum Maximiliano I. & in quo e sex præliis victores abierunt. Ferox victor, militibus victis p. 129. ex civitate Thungensi exeuntibus, nihil concedit præter indusium & album baculum. Inter hæc apud Tirolenses inprimis ingens calamitas. Auctor est *Bilibaldus Pirkheimerus* de bello Helvetico L. II. se duas ibi mulieres vidisse, quæ 400. circiter infantes, gregatim, ovium instar, ante se egerint: qui postquam in pratum venissent, graminibus eius pecudum ritu vesci coeperint, hoc solo discrimine, quod gramina manibus decerperent & ori admoverent. Libri IX. initio Basilea & Scaphusia foederi accedunt 1501. quod exemplum civitas Constantia sequitur. Fit deinde invasio Burgundica, in quo celebris obsidio Divionensis, per sponsonem Helvetiis factam a Trimoliensi Dynasta, soluta. Abbatis cella. decimo tertio eodemque ultimo loco accedit Foederi 1513. & biennio post Helvetii Maximiliano I. & Hispanis iunguntur contra Gallos, donec cum Gallis fieret pax perpetua, omnium foederum inecutorum basis. In fine libri huius distinctio docetur inter Socios Pagorum Helvetiæ, & Confoederatos. Socii sedem habent in Comitibus ordinariis, & partem faciunt Corporis. Tales sunt Abbas S. Galli, & civitas eiusdem nominis, Mulhusa, quæ tamen ab anno inde 1586. solis Pagis Tiguro, Bernæ, Basileæ & Scaphusiæ foedere iungitur, & Bienna, quæ in solo foedere trium Pagorum, Bernæ, Friburgi, & Soloduri est. Confoederati Helvetiorum sunt Rhætii, Valesia, & particulari foedere Geneva & Novum Castellum.

Abbas S. Galli, Civitas eiusdem nominis, Rhætii, Valesia, Mulhusa, Bienna, Geneva, Novum Castrum tandem, penitius describuntur in Libro X. cui subiicitur index materialium.

Auctor

Auctor huius Historiæ tam parum partium studio fertur, ut, nisi de patria & religione ipsius aliunde nobis constaret, neutram ex libro eius colligere possis. Typus elegans, charta nitidissima est. Quæ hoc anno nova editio prodiit, libro XI^{mo} aucta est, res inde ab a. 1513-1531. gestas, Sacrorum mutationem inprimis, enarrante. Cætera eadem sunt omnia.

ECCLESIAE VENETAE, ANTIQVVS MONIMENTIS, nunc etiam primum editis, illustratæ, ac in Decades distributæ. Decas I-VII.

Venetis, typis Io. Bapt. Pasquali, MDCCXXXIX. Quart. mai. Alph. 10. pl. 10.

Consentimus cum clarissimo operis elegantissimi, cuius notitiam iam suppeditare instituimus, auctore, insignem illos, & historiæ ecclesiasticæ, & universæ rei litterariæ adferre utilitatem, qui in conquirendis colligendisque, & in publicam lucem emittendis, vetustissimis ecclesiarum monumentis, cuiuscumque generis illa sint, operam suam collocant. Eius rei quamvis nulla opus esse videatur probatione; vix tamen certiora atque illustriora documenta adferri posse nobis persuademus, præstantissima hac collectione, cuius octo priores decades, quinque tomis comprehensas, perconsulere animus est. Quo maior omni tempore fuit Venetiarum gloria, illustratissimis civium Serenissimæ Reip. & domi & foris gestis rebus parta conservataque, quove maior est, quæ admirandam urbem exornant, templorum & monasteriorum numerus: hoc maiori laude censendam esse Cl. A. diligentiam, in describenda illorum historia positam, quisque confitebitur, si reputaverit, maximam partem illorum antiquiori ætate constructam, atque insignibus aliorum beneficiis cumulatam. Pietatis illius memoria, quam singularibus litterarum monumentis posteris commendari consueverit, eaque ad illustrandum omne historiæ genus quamplurimum conferant: multum sane rei litterariæ interest, sedulo illa conquiri, atque ex tenebris tabulariorum, quibus oppressa iacent, in lucem protrahi. Hoc nomine inter utilissimos libros quum ista ecclesiæ Venetæ

neta monumenta referri merentur, partium nostrarum esse ducimus, accurata industria de iis exponere. Quod ut rite fiat, quarum ædium sacrarum historia quaque parte explicetur, primo loco dicendum est. Decade *prima* agitur de monasterio S. Crucis de Iudaica: de ecclesia parochiali S. Basilii episcopi, confessoris: de ecclesia parochiali SS. Viti & Sociorum martyrum: de monasterio corporis domini: de monasterio S. Andreae apostoli: de monasterio S. Christophori de pace in insula: de monasterio S. Ioannis baptista in Iudaica: de ecclesia parochiali SS. Hermagoræ & Fortunati, martyrum: de monasterio S. Ludovici episcopi, confessoris: de ecclesia parochiali S. Bartholomæi apostoli. Decade *secunda* & *tertia*, sive secundo tomo: de monasterio S. Mariæ ordinis fervorum b. Mariæ Virginis: de monasterio S. Hieronymi doctoris: de ecclesia parochiali S. Martialis episcopi & confessoris: de ecclesia parochiali S. Felicis confessoris: de ecclesia parochiali S. Sophiæ: de ecclesia parochiali SS. apostolorum: de monasterio S. Mariæ, olim cruciferorum, nunc Societatis Iesu: de ecclesia parochiali SS. Cantiani & Sociorum martyrum: de ecclesia parochiali S. Mariæ novæ: de ecclesia S. Ioannis Chrysolomi: de monasterio & ecclesia parochiali S. Salvatoris: de ecclesia parochiali S. Mariæ, matris domini: de ecclesia parochiali S. Pauli apostoli: de ecclesia parochiali S. Thomæ apostoli: de ecclesia parochiali S. Pantaleonis martyris: de ecclesia parochiali S. Stephani confessoris: de ecclesia parochiali S. Augustini episcopi & confessoris: de ecclesia parochiali S. Ubaldi episcopi: de ecclesia parochiali SS. Eustachii & sociorum martyrum: de ecclesia parochiali S. Castiani episcopi, martyris. Porro Decade *quarta* & *quinta*, quarum utramque tomus III. complectitur, commentarios invenies de ecclesia parochiali S. Sylvestri papæ: de ecclesia parochiali S. Apollinaris episcopi & martyris: de ecclesia parochiali S. Matthæi apostoli: de ecclesia parochiali S. Ioannis eleemosynarii in Rivo alto: de ecclesia S. Iacobi maioris apostoli de Rivo alto: de ecclesia S. Mariæ consolationis, congregationis oratorii S. Philippi Neri: de ecclesia parochiali S. Leonis IX. papæ:

pæ: de ecclesia parochiali S. Marinæ virginis: de monasterio Mariæ virginis miraculorum: de Xenodochio S. Mariæ virginis derelictorum: de monasterio S. Mariæ a planctu: de ecclesia parochiali S. Iuliani martyris, & de ecclesia S. crucis nationis Armenæ: de ecclesia parochiali S. Geminiani episcopi, & de prioratu S. Galli abbatis nuncupato: de ecclesia parochiali S. Moysis prophetæ: de ecclesia S. Mariæ Iubanico: de ecclesia parochiali SS. Mauritii & sociorum martyrum: de ecclesia parochiali S. Vitalis martyris: de monasterio SS. Rochii confessoris & Margaritæ, virginis & martyris: de ecclesia parochiali S. Samuelis prophetæ. Quarti tomi, id est Decadis *sextæ*, commentationes exponunt: de monasterio S. Mariæ de virginibus: de monasterio S. Danielis prophetæ: de hospitali SS. Petri & Pauli apostolorum: de monasterio S. Annæ: de monasterio S. Iosephi: de monasterio S. Antonii abbatis canonicorum regularium S. Salvatoris: de monasterio SS. Bartholomæi & Francisci de Paulla: de ecclesia parochiali S. Martini episcopi & confessoris: de ecclesia parochiali S. Ioannis in Bragora: de ecclesia parochiali Sanctissimæ Trinitatis. Decadam denique *septimæ* & *octavæ*, tomo quinto comprehensarum, dissertationes inscribuntur: de monasterio Mariæ de Salute: de monasterio S. Mariæ de humilitate: de monasterio S. Servuli martyris: de ecclesia parochiali S. Bassi episcopi & martyris: de domo S. Ioannis baptistæ catechumenorum: de monasterio Spiritus Sancti: de Xenodochio S. Salvatoris incurabiliu[m]: de ecclesia parochiali S. Agnetis virginis & martyris: de monasterio S. Mariæ de caritate: de monasterio S. Mariæ, olim Iesuatorum, nunc Prædicatorum: de ecclesia parochiali SS. Gervasii & Protasii martyrum: de monasterio S. Iosephi monialium eremitarum: de monasterio omnium Sanctorum: de monasterio S. Sebastiani congregationis beati Petri de Pisis: de ecclesia & loco S. Mariæ de fucursu: de ecclesia parochiali S. Raphaelis archangeli: de monasterio S. Theresiæ virginis: de ecclesia parochiali S. Nicolari episcopi: de monasterio S. Mariæ maioris: de ecclesia parochiali S. Barnabæ apostoli. Quam sequutus sit Cl. A. tractandi

Etandi rationem, ut eo rectius constet, haud absonum esse videtur, speciminis gratia strictim exponere, quæ de *ecclesia parochiali S. Pantaleonis martyris, & de monasterio S. Sebastiani* commentatus est. De illa hæc habeto. Veneti, quum omni tempore mercaturæ operam darent, hancque ob causam frequenter Constantinopolin peterent, facile adducti sunt, ut sanctos, qui in ecclesia Græca potissimum celebrantur, eodem honore eademque veneratione prosequerentur. In his quoque Pantaleon fuit, quem non solum tanti fecerunt, ut nomen eius infantibus, sacro lavacro ablutis, imponerent; sed etiam ossa obtinuerunt, cum Gallis, urbem istam expugnantibus, operam navassent. Reliquiæ istæ Procuratoribus S. Marci creditæ erant adservandæ, usque dum ann. MCCCXIII. Iacobus Bertaldus, sive Bonfaldus, eas impetraret, atque in fanum, memoriæ Pantaleonis consecratum, transferret. Templi huius origines quamvis ad ann. MCCXIV, referat *Sanfovinius*; certum tamen est, falli virum doctissimum rerumque Venetarum adprime peritum, siquidem aliorum scriptorum, quorum monumenta typis nondum descripta fuere, exploratum est, ann. MIX. illud fuisse instauratum a familia Iordana, patriciis adscripta, duce Ottone Urseolo. Quo facile confutatur vulgare commentum, templum hoc antea fuisse abbatiam, S. Julianæ virgini dicatam, quam Angelus Simiteculus in Parochiam commutarit, ac nuncupavit Pantaleoni. Exstant enim varia vetustatis monumenta, inde ab anno MCCVII. confecta, quæ modo plebanum, modo presbyterum S. Pantaleonis memorant, atque efficiunt, ut ista tempestate, fanum S. Pantaleonis parochiale, immo collegiatam ecclesiam fuisse, non sit dubium. Primam illius consecrationem factam esse ann. MCCCIV. mensè Julio, docet inscriptio marmoris. Quum dein, longo temporis intervallo, nimia vetustate ædes sacra ruinam minaretur, ann. MDCLXXXIII. solo æquata fuit, ac de novo exstrui coepit. Opus absolutum ann. MDCCIII. magnificum certe, arisque marmoreis exornatum. Inter quas ea præcipue eminent, quæ, S. Pantaleoni consecrata, eius, aliorumque sanctorum reliquias, ac portio-

nem

nem, ut putant, sanctæ crucis continet. Concluduntur vas-
 fis pretiosis, ex quorum numero, est capsula argentea inaurata,
 cum hac græca inscriptione:

ΙΑΤΡΟϞ
 ΟΥ ΤΟϞ ΜΡ'
 ΑΤΥΧΙΑ
 ΝΤΕΛΕΗ'
 ΜΟΟΝ: —

Fragmentum ossis complectitur lamina aurea, cui circumstant
 hæ litteræ

✠ ΔΕΙΨΑΝΟΝ ΤΟϞ ΔΑΙϞ ΠΑΝΤ
 ΕΠΕΗ ΟΟΗΟΓ: ΧΟΧΟΧΟ.

ut alia huius generis taceamus. Novi templi dedicationem
 peregit Aloysius Foscarì, Patriarcha Venetus d. XXIX. Aug.
 MDCCXXXV. His enarratis, subiicitur ordo chronologicus
 plebanorum ecclesiæ illius, quem describere, & nimis longum,
 & inutile fore arbitramur. Concluditur tandem commen-
 tatio nonnullis diplomatibus, iis, quæ narraverat, confirman-
 dis illustrandisque inservientibus. *Historiæ monasterii S. Se-
 bastiani* brevis summa hæc esto: Petrus de Gambacurtis, no-
 bilis Pisanus, auctor fuit ordinis eremitarum, qui divi Hiero-
 nymi nomen adscivit, cuius origo ad ann. MCCCCLXXX. re-
 fertur. Quum multi pietatis studio ei sese adiungerent, Ve-
 netias secesserunt, ibique coemerunt domum, tantamque con-
 sequuta sunt virtutis existimationem, ut Antonius Venerio,
 Venetorum dux, illis ann. MCCCXCIII. concederet facultatem
 stipem rogandi. Exstructum fuit templum, *sanctæ Mariæ
 plenæ gratiæ & misericordiæ* dicatum, illudque ætiori vinculo
 cum basilica Lateranensi Romana coniunctum, ut pars &
 membrum eius censeretur, hincque in privilegiorum omnium
 renirent societatem, quæ diætæ ædi Romanæ data sunt. Ab
 eo tempore singularem pontificum Romanorum favorem mo-
 nachi isti experti sunt, ita ut non solum varia in eos confer-
 rent beneficia, eisque ædem suam dilatandi amplificandique
 Ee darent

darent facultatem; sed etiam Paulo II. papa, capella, quæ antea S. Mariæ nomine utebatur, nomen S. Sebastiani sortiretur. At vero quum ædes minus spatiosa esset, denuo a Calixto III. impetrarunt, ut novum exstruerent templum, magnificentum atque elegans, & celeberrimorum architectorum, Sebastiani Serlii, & Jacobi Sansovini, consilio & auspiciis confectum. Consecrari quidem eam a quocumque antistite catholico, quum a patriarcha Veneto, senio confecto, non posset, permisit Sixtus IV. ann. MCCCCLXXXIII. attamen ob longam controversiam, a plebano & capitulo S. Raphaelis monachis illatam, dedicatio ista dilata fuit usque ad ann. MDLXII. quo eam peregit Io. Franciscus de Rubeis. Ubinam hic episcopatum gesserit, lis est. *Io. Bapt. Saianellus*, historicis monumentis congregationis S. Petri de Pisis claris, episcopum Auferensem fuisse contendit, cui Cl. A. contradicit, ac præfulem eum fuisse Aurensensem, ex imagine quadam Io. Francisci colligit, quam Titianus pinxit; nobilis vero familia de Rubeis in urbe Austria adhuc servat. Consulto præterimus reliquias, & miracula, quæ illarum ope perpetrata esse feruntur; nec refert, piorum percensere nomina, quæ diligenter enarrata fuere. Ex his abunde, credimus, cognoscere quemque, quem dicendi ordinem Cl. A. sequutus sit. Quare hac de re nihil addimus; adgredimur potius ad alia commemoranda, quæ in doctissimis his commentariis notatu digna esse videntur. Si vera fateri licet, maxima, quæ ex illis expectari potest, utilitas, in chartis posita est, aliisque vetustatis monumentis, quorum tanta copia iis inserta est, ut certe numerus vix iniri queat. Varia esse eorum genera, nobis haud monentibus, quisque intelliget, sive ad diplomatum auctores, sive ad argumentum, sive ad ætatem eorum animum advertamus. Maxima eorum pars ad rem sacram pertinet, inter quæ illa nostro iudicio præcipue notanda veniunt, quæ a pontificibus Romanis data sunt, &, quum ex his haud pauca sint, nisi ultima, media tamen ætate confecta, rei diplomaticæ egregiam lucem quin adferant non est cur dubitemus. Invenimus enim ex seculo XII, ut temporum ordinem sequamur, litte-

litteras *Anglasi* IV. tom. IV. p. 187. *Alexandri* III. tom. II. p. 279. tom. III. p. 379. seqq. tom. IV. p. 189. seqq. *Clementis* III. tom. II. p. 399. *Innocentii* III. tom. II. p. 376. tom. III. p. 94. tom. V. p. 162. Ex seculo XIII. *Honorii* III. tom. III. p. 96. tom. IV. p. 197. *Gregorii* IX. tom. II. p. 280. tom. III. p. 74. tom. IV. p. 40. seqq. *Innocentii* IV. tom. II. p. 281. tom. IV. p. 45. *Alexandri* IV. tom. II. p. 282. *Clementis* IV. tom. IV. p. 646. *Gregorii* X. tom. IV. p. 47. seqq. *Bonifacii* VIII. tom. III. p. 113. Ex seculo XIV. *Ioannis* XXII. tom. IV. p. 89. & tom. V. p. 177. *Clementis* VI. tom. III. p. 312. & tom. IV. p. 59. *Urbani* V. tom. IV. p. 66. *Gregorii* XI. tom. III. p. 103. *Urbani* VI. tom. III. p. 124. & tom. IV. p. 203. *Bonifacii* IX. tom. I. p. 344. seqq. tom. III. p. 126. tom. IV. p. 71. seqq. Ex seculo XV. *Innocentii* VII. tom. III. p. 341. *Gregorii* XII. tom. I. p. 219. seqq. tom. V. p. 183. *Alexandri* V. tom. III. p. 197. *Martini* V. tom. I. p. 153. 226. 228. seqq. 309. seqq. *Eugenii* IV. tom. I. p. 63. 233. seqq. tom. II. p. 133. 291. seqq. 321. 350. tom. III. p. 129. seqq. tom. IV. p. 95. seqq. 221. & tom. V. p. 189. *Nicolai* V. tom. I. p. 274. tom. II. p. 146. 351. 389. tom. III. p. 138. seqq. & tom. IV. p. 97. seqq. *Calixti* III. tom. IV. p. 49. tom. IV. p. 101. tom. V. p. 312. *Pii* II. tom. IV. p. 102. *Paulli* II. tom. IV. p. 351. & tom. V. p. 190. *Sixti* IV. tom. I. p. 75. seqq. 244. tom. II. p. 92. tom. III. p. 268. tom. V. p. 279. *Innocentii* VIII. tom. III. p. 148. 191. tom. IV. p. 107. seqq. 227. 310. & tom. V. p. 255. *Alexandri* VI. tom. IV. p. 111. seqq. 228. 312. tom. V. p. 135. 190. Ex seculo XVI. *Iulii* II. tom. V. p. 256. *Leonis* X. tom. III. p. 148. 215. tom. IV. p. 272. 285. *Adriani* VI. tom. IV. p. 119. *Clementis* VII. tom. IV. p. 124. seqq. tom. V. p. 140. seqq. *Paulli* III. tom. II. p. 103. tom. III. p. 204. tom. IV. p. 137. seqq. 288. tom. V. p. 145. 259. *Iulii* III. tom. IV. p. 146. *Paulli* IV. tom. IV. p. 153. *Pii* IV. tom. I. p. 161. tom. IV. p. 250. 292. tom. V. p. 31. *Pii* V. tom. V. p. 261. *Gregorii* XIII. tom. II. p. 240. tom. IV. p. 153. tom. V. p. 33. *Sixti* V. tom. IV. p. 326. tom. V. p. 34. seqq. *Gregorii* XIV. tom. I. p. 355. *Clemen-*

tis VIII. tom. IV. p. 157. 180. tom. V. p. 38. Ex seculo VII. Pauli V. tom. IV. p. 159. Gregorii XV. tom. III. p. 236. seqq. Urbani VIII. tom. IV. p. 159. Alexandri VII. tom. II. p. 195. tom. III. p. 286. tom. IV. p. 233. seqq. & tom. V. p. 358. Clementis X. tom. III. p. 238. Quibus si alias huius generis addideris, tam a sacrorum præfulibus, Constanti-nopolitano, Veneto, Aquileiensi, Tarvisino, pontificum le-gatis, monasteriorum antistitibus; quam a principibus secula-ribus, Venetorum imprimis ducibus, datas, facili negotio coniciēs, quam larga diplomatum seges exhibeatur. Pru-denter vero Cl. A. perspexit, non satis esse legere diplo-mata; sed ut ea intelligantur, maxime elaborandum: adeo-que, quum multa in illis obscura non possint non esse obvia, requiri ab illorum editoribus, ut observationibus illis lucem accendant, qua egere videntur. Laude igitur digna Cl. A. di-ligentia, quam in eo posuit, ut difficiliōres chartarum locos breviter explicaret. Nactus ita est occasionem, multa no-tandi, quæ rerum gestarum monumentis recte intelligendis, ar-tisque præsertim criticæ & diplomaticæ legibus præceptisque comprobandis, definiendis, illustrandisve, adprime apta sunt. Nè quis hæc immerito a nobis putet esse dicta, earum re-rum, quæ in observationibus, diplomatis adscriptis, pla-euerunt, dabimus specimina. Sic *Livius Podocatharus*, quem *Michael Lequien* inter præfules Nicosiæ, capitis regni Cyprii, numerare omisit, restituitur, eumque, quamvis natione fuerit Græcus, inter Latinos tamen referendum esse, monetur. Ex bulla Martini V. eleganter eruitur formula eos nominandi, qui nonnisi per aliquod tempus pontificis Romani functi mu-nere, eoque deinde decesserant. In illo enim Angelus Cor-rarius, qui ann. MCCCCVI. electus, Gregorii XII. nomen adsciverat, deinde vero hoc officio, ut quies restitueretur, se-se abdicaverat, ita adpellatur: *bonæ memoriæ Angelus, in uni-versali ecclesia episcopus, in sua obedientia, de qua partes illæ erant, tunc Gregorius XII. nuncupatus.* Quum sæpius in an-tiquis chartis, ad rem monasticam spectantibus, *camini magni* sit mentio, quid nomine hoc designetur, A. explicat. *Sa-crista*

crispa Romanae curiae idem est ac praefectus Sacelli pontificii, hoc vero nomen confessariis, poenitentariis, & bibliothecariis fuisse commune, perperam scripsit *Angelus Rocca*. *Indictiones* initium habuisse calendis Septembris, luculenter probatur. *Virtus & possessio* idem significant ac *ius & possessio*. Vocabula *buscare & campullare*, quae omisit *Cangius*, denotant *scindere & evellere*. Splendidum *basilicae* nomen nonnumquam tenuibus quoque fanis tribuitur. Simili ratione titulus *sanctissimi & beatissimi*, quo nostro tempore pontifices Romani soli utuntur, prisca aetate omnibus episcopis fuit communis, iisque ab ipsis ethnicis concessus. Dignitatis *protosebasti*, id est *πρωτοσεβαστη*, primus auctor existit Alexius Comnenus, qui eam Venetiarum duci impertivit. *Hypapante* a graecis dictum fuit festum purificationis Mariae, quos Latinos subinde imitatos esse, bulla Alexandri III. luculenter docet. *Scalae* Constantinopoli dicebantur portuli, e quibus *Byzantini* in adversam ripam traieciabant. *Wadium*, sive *radium*, sive *gaudium*, significabat omne id, quod rei alicuius est signum seu symbolum. Haec sufficiant. Addimus, non solum diplomata ac chartas antiquas, sed alia etiam litterarum monumenta, partim antea numquam typis descripta, partim emendata, & ex codicibus MSS. pristino nitore restituta, in egregio hoc opere extare. Quo loco merito habentur *inscriptiones* sepulcrales, antiqua & recentiori aetate confectae. De recentioribus tacemus. Ex antiquorum numero memorandus est lapis, cui non solum haec litterae: ΝΕΙΚΤΟΡΑΣ ΜΕΜΜΗΙΗ ΙΝ ΠΑΚΕ, id est, *Nicagoras Memmiae in pace*, inscriptae; sed etiam monogramma Π, signa cordis transfixi, anchorae, asciae, adpicta sunt, de quo perquam docte disputavit Cl. A. Alia haec est T. V. p. 21.

CRESCENTIONI

IN PACE QUI VIXIT

ANN XX DICOSITV

VI IDVS MART.

eique in fine columba adiecta fuit. Mendosa vox *dicositu*, forte legenda est: *deposito*. Accedunt *numismata*, quale est

E e 3

memoriæ *Angeli de Amatis* consecratum, & sigilla; inter quæ notari oportet ea, quibus usi sunt: *Laurentius Iustinianus*, patriarcha Venetus, propterea quod in illo non nobilitatis gentilitiæ, nec episcopatus insignia, sed Christi imago, his additis verbis: *tibi honor & gloria*, conspicitur: *Angelus Delphinus*, episcopus Castellanus, sec. XIV. clarus: *Bessarion* cardinalis, qui in illo *Bissarion* adpellatur: *Antonius Contarenus*, patriarcha Venetus, & *Petrus Bembus*. Nec minoris pretii sunt, quæ Cl. A. in commentarios suos transtulit, integra scripta. Ita e. c. exhibuit: *translationem S. Athanasii, patriarchæ Alexandrini*, italice scriptam, cuius nonnisi latinam interpretationem, ab *Aloysio Carniolo S. I.* compositam, dederat *Papbrochius T. I. Maii p. 252.* *Petri Maffei epistolam de frustulis speluncae Sublacensis*, in qua S. Benedictus per triennium delituisse creditur: *vitam b. Euphemie Iustinianæ Abbatissæ virginis*, ex antiquo libro Italico desumptam, & latinitate donatam: *sermonem de beato Petro Acotanto, nobili Veneto seculari*, ex vetustissimo libro archivi S. Basilii descriptum: *b. Ioannis Dominici, Archiepiscopi Florentini*, qui sub finem sæculi XV. floruit, *iter Perusinum & epistolas: vitam b. Gratiae confessoris: variantes lectiones actorum S. Maximi*, cum editione *Ruinarti* collatorum: *translationem beatissimi Theodori martyris*, quam plerique, erronea sententia, cum monumentis passionis, quæ *Bollandini T. IV. Febr. p. 23.* publicarunt, confundunt: *lectiones sacras de Stephano, presbytero Constantinopolitano ac confessore*, a *Laurentio Priolo* compositas: *Pacis de Forlivio*, qui in academia Patavina sub finem sæculi XIII. artis poetiæ laude floruit, *carmen de festo Mariarum, olim Venetiis celebrato*, ex eodice MS. protractum: *historiam translationis Paulli eremitæ*, ex opere *Bollandino: translationem Ioannis martyris*, qui sub Diocletiano martyris dignitatem consequutus est, a *Petro Calo* conscriptam, & antiquitate præstantiorem illa, quam *Papbrochius T. IV. Maii p. 305.* edidit: *vitam Mariæ Archangelicæ Salvatoricæ, sanctimonialis: translationem S. Leonis, episcopi insulæ Samos: vitam S. Nicetæ.* Antequam recensiois huius finem facimus, nonnulla iis, quæ diximus, addere liceat.

Quam-

Quamvis historiam templorum enarrare, imprimis sibi proposuisset Cl. A. tamen sibi non temperavit, quin alia etiam argumenta vel uberius persequeretur, vel strictim attingeret, quæ universis historiae partibus insignem adferunt lucem, *Historiae ecclesiasticae* illustrandæ quum amplissimus campus esset, partibus suis non defuit; sed passim selectiora capita, ab aliis vel plane neglecta, vel satis negligenter tractata, eleganter, & quam fieri potuit copiosissime, exposuit. Delectant sane rerum peritos, quæ de *parthenio S. Angeli*, cuius, nostra ætate destructi, extincta videtur esse memoria: de nefando more, quo olim viri apud virgines deo devotas, & mulieres apud monachos, cohabitarunt: de quæstione, quæ in ecclesia Romana olim agitata fuit, num ante solemnem consecrationem, a pontifice Romano factam, quis in sanctis haberi, ideoque more Romanensium religiose coli possit? de *sodalitio S. vultus* Lucensi: de benedictione piscium, eorumque oblatione in altari: de collegio sororum tertii ordinis servorum beatæ Mariæ virginis: de cruce ænea, eaque antiquissima: de fundatione ordinis Artigiæ, in dioecesi Lemovicensi: de patriarchis Gradensibus: de lite inter presbyteros S. Iustinæ, & patriarcham Gradensem, per longum tempus protracta, & in *decretalibus* commemorata: de iure Romano seculo XIV. in Galliam traducto; quod quum Honorius III. ægre ferret, lepide sane ita in huius rei auctores invecus est: *currunt illic quidam improbi cum traditionibus secularium principum, hoc est, Imperatorum Romanorum, quasi rarefacere ibi velint fabrum ferrarium, acuentem gladium, aut lanceam, vomerem, vel sigonem, Et quum in locis plurimis plures habeant sui studii professores, ultro ingerunt filiorum oculis mentes suas, ut ipsarum illecti faleris, Et dulcedine provocati, a matris pulcritudine ac sapidis uberibus abstrahantur; non attendentes, quod coangustatum est illic seratum, Et fere artus est locus ibidem filii prophetarum. Sane, licet sancta ecclesia legum secularium non respuat famulatum, quæ satis æquitatis Et iustitiæ vestigia imitantur: quia tamen in Francia, Et nonnullis provinciis, laici Romanorum Imperatorum legibus non utuntur, Et occurrunt raro eccle-*

ecclesiasticae causae tales, quae non possint statutis canonicis expediti, ut plenius sacrae paginae infistatur, & discipuli helisei liberius iuxta fluentia plenissima resideant, ut columnae dum in ianuis scalas non invenerint, ad quas dumricare valeant pedes suos, firmiter interdiximus, & districtius inhibemus, ne Parisiis, vel in civitatibus, seu aliis locis vicinis, quisquam docere vel audire ius civile praesumat, & qui contra fecerit, non solum a caussarum patrocinii interim excludatur, verum etiam per episcopum, loci adpellatione postposita, excommunicationis vinculo innodetur: porro de Blasio patriarcha, contra Ughellum: de festo Mariae: de corpore S. Pauli eremitae, quod Itali Byzantio Venetias, Galli vero in monasterium Cluniacense translatum fuisse, acriter contendunt: de similibus controversiis, quibus Veneti & Budenses de corpore Ioannis confessoris; Romani vero cum Venetis de corpore Anastasii Persae, pugnant, disseruit. Historiae Germanicae partem illustrant ea, quae de ordine Teutonico A. protulit, equites illius domum habuisse Venetiis, ibi celebrasse comitia, seu capitula generalia, falli chronici ordinis Teutonici scriptorem, qui, capta a Saladino Accone, sedem Magistri Marpurgum translata esse, credit; certum esse, ante urbem illam occupatam, Hermannum de Salza domicilium suum fixisse Venetiis, donec in Prussiam translocaretur, electum fuisse Venetiis Gottfriedum Comitem ab Hohenlohe, & Siegfriedum de Feuchtwangen, qui primus in Prussiam secesserit, retinuisse tamen ordinem templum, sanctissimae Trinitati dicatum, & quae nomine eius ibi peragenda essent, a provinciali Longobardiae peracta fuisse; Magistro denique Maximiliano II. Archiduce Austriae, electoque Poloniae rege, templum illud venditum, ac seminario puerorum fuisse adnexum. Inter viros, vel meritis, vel litteris illustres, quorum memoriam Cl. A. diligentius posteritati commendavit, praecipue numeramus Thomam Thomasinum, Ioannem Casa, Constantium Aconitanum, Petrum Acotantum, Ioannem Dominicum, Cosmatum Melioratum, Gregorium XII. pontificem maximum, Hieronymum Aleandrum, Andream Dandulum, Georgium Scholarium, Gabrielem Aloysium Pionensem, Franciscum

ciscum Quirinum, & Apostolum Zenum. Præterea multa hæc tradita esse de sanctorum reliquiis, miraculis, aliisque huius generis rebus, neminem, credimus, non intelligere; nos ea omnia præterimus, quod doctorum virorum, talia scire, parum interest.

OSSERVAZIONI SOPRA I SALI DELLA CRETA &c.

h. e.

OBSERVATIONES CIRCA SAL CRETAE INNATUM, adiuncto tentamine de naturalibus Siensibus.
Per Doct. IOSEPHUM BALDASSARI,
Medicum.

Siensæ 1750. In Typographia publici, impensis Vincent. Pazzini Carli. in 8. pagg. 56.

SAGGIO DI PRODUZIONI NATURALI DELLO
Stato Sanese &c.

h. e.

TENTAMEN INDICIS RERUM NATURALIUM
Siensium, in Museo Nobilis Domini, Equitis
IOANNIS VENTURI GALLERANI
reperiendorum.

Ibid. eod. pagg. 32.

Primum quod nominavimus opusculum, epistola est ad Dom. Saverium Manetti, Professore & Secretarium Societatis Botanicae Florentinae, cuius Societatis membris Auctor noster adscriptus est. Narrat primo, equitem Galleranum naturalia Siensia collegisse, præterea quæcunque ad honorem patriæ conferre quidpiam possent, ut libros scriptorum Siensium, numos honori eorum cufos, & similia. Fractus cretaceus, sale illo, quod descripturus est auctor, secundus, prope Sienam incipit, & in longitudinem, versus ortum solis hibernum, 20. & ultra millia passuum protenditur, latitudine,

Pf

pro

pro diversa regionum, per quas transit, conditione variata. Regio collibus plerumque ruptis & inviis aspera est; colles hi consistunt ex stratis mirabili varietate, nunc horizontaliter progredientibus, nunc inclinatis, nunc fere verticalibus. Materies plurium generum est, cretæ, tophus, argilla, arena, calculi maiores minoresve, passim reperiendis testaceis marinis, integris, calcinatis, contractis, ut diu post creatum mundum, ex stratis successive sibi superimpositis, colles ortos esse appareat, regioque ante non multa sæcula sinus maris fuisse videatur. In ipsa superficie terræ marina dispersa iacent, non confuse, sed quæ eiusdem generis sunt accumulata, aliqua petrefacta, Achate durissimo splendentia, alia concretionibus crystallinis plena. In pura & simplice creta, testæ minimæ & elegantissimæ, canaliculi vermiformes, neritulæ, chamæ, turbinatæ &c. spectantur in crassiore terra, ad tophum accedente, ostreæ pinnæ, cylindri, trochi &c. in montibus cretæ proximis, ex creta & arenâ compositis, marina maxima, ostreæ ingentes, conchæ diametri dimidiæ ulnæ (*braccio*) &c. Creta ipsas testas, cum elegantissimis illarum ornamentis servavit, alibi figuræ saltim restant, aut splendor testæ tamen perit. Saxa quoque in fluviis reperiuntur, foraminibus conicis versus interiora in angustum coeuntibus, dactylis procul dubio habitata. Frequentia etiam sunt lithophyta, canis carchariæ dentes, lapis specularis, carbo fossilis, aliaque corpora bituminosa, concretiones variæ lapidosæ, marcasitæ, qui aeri libero expositi in vitriolum fatiscunt, terra quæ talco minerali plena videtur. Post hæc agit Auctor breviter de plantis, quæ in hoc solo nascuntur, item de fontibus & similibus, tandemque ad ipsum illud solum cretaceum, in quo sal existit, progreditur. Quocumque anni tempore, superficies huius terræ cretææ conspersa reperitur sale, coloris subalbidi, aut rectius coloris cineritii. Humida & pluviosa tempestate nihil apparet, serena & sicca continuo in conspectum venit, præcipue si humidis & austrinis ventis septentrionales & sicci succedant, ut tunc tellus velut pruina tecta splendeat. Sal pulveris forma apparet, præcipue ubi aeri exponitur, sed

in

in cavernis ab aqua & vento tutis, forma lanuginis vel mucoris conspicitur, cuius fila latum pollicem longa sunt; interdum crusta albisima cavernas obducit. Hoc sal omnes cretarum species continent, aliæ plus, aliæ minus: id tamen perpetuum est, unam speciem coloris subnigri, e natura terrarum pinguium & bituminosarum participantis, ubi carbo fossilis reperitur, huius salis plus habere quam reliquas. Postimbres copiosos, & in faxis, & in luto, vi aquæ in cava montium delato, & similibus corporibus, hoc sal cernitur. Linguae impositum, primo saporem sali marino similem producit, cui immediate sapor amarissimus succedit, nauseosusque, per aliquod tempus petinaciter durans. Elixato sale, filtrata solutione & evaporata, denuo soluta massa quæ resistit, & rursus filtrata, reperit auctor in filtro materiem nigram, pinguem, lentescentem, tactu oleosum quid monstrantem, sapore summo gradu nauseosam. Combusta, odorem edidit gravem, bituminosum, superficiem vero eius occupavit exigua lambens flamma cærulea. Crystallosum forma fuit parallelepipedo rectanguli, addita extremo cuius pyramide quadrangula, ut tota coagmentata fuerit ex columna quadrata, utrinque in pyramidem desinente. In aliis parallelepipedo obliqua fuere, maior copia salis simul in massam informem coit. Calcinatio crystallos in pulverem albidum, mollem, redegit; nec cum acidis, nec cum calicis effervescentem, syrupum vero violarum elegantissimo colore viridi tingentem, qui additis paucis olei vitrioli guttis evanuit. Cum pluribus indicibus Auctor cognosset, sali huic sulphur bituminosum inesse, hoc ut separaret, sal cum calce viva coxit, ad cuticulam evaporavit, obtinuitque crystallos albas pellucidas, figura iis, de quibus ante diximus, persimiles, saporis vero mitissimi, ablata omni amaritudine nauseosa, unde separatum esse bituminosum constitit. Eundem saporem, bituminis indicem, perdidit sal in crucibulo fusum, ubi vi ignis bitumen abactum est.

Ex his omnibus infert Auctor, sal neutrum vel tertium esse, cuius compositionem terra calica, acidum volatile, indole spiritus salis marini, & sulphur bituminosum, ingredientur. Terra

calica, ex solutione salis ab oleo tartari, coaguli in formam præcipitatur, acidum volatile prodit se in spiritu distillatione elicitò, syrupum violarum colore rubro tingente. Has partes constitutivas vere inesse sali huic, inde probat Auctor, quoniam contra possit ex talibus partibus commixtis sal huic simile produci. Sic osi sepia in pulverem redactò, adfusus spiritus salis marini, post vehementissimam ebullitionem, efficit sal amarissimum, primo linguam sapore falso feriens, cui intense amaricans & nauseosus succedit. Iam os sepiaë calicam terram continere certum est, bituminosumque illi inesse cognoscitur ex odore ingrato, quem combustum edit, & colore nigerrimo, ad carbonis extincti similitudinem, quem nanciscitur. Varia alia similia tentamina recenset Auctor, quæ non omnia æque bene successerunt. Sali huic multum adfinitatis intercedere fatetur Auctor cum sale Sedlicensi, ab Hofmanno descripto, hoc tamen discrimine, quod Sedlicense ad aquæ similitudinem in crucibulo fluat, italicum vitri ad modum, neque illi Hofmannus bituminosam naturam tribuat; præterea Sedlicensis crystalli nitrosis similes sint. Dein Auctor varia alia salia, vel a natura iam perfecta, vel arte composita, cum suo comparat, & discrimen vel convenientiam recenset, egregiamque tum hic, tum in omni scripto, rei chymicæ peritiam ostendit. Sic rationem redditurus, cur in distillando sale suo non usus sit terra bolari, ut vulgo faciunt, sed simplici creta, monet, bolares terras acido abundare, quod misceri possit cum acido salis, quod solum quæritur.

Ex abundantia salis huius deducit Auctor rationem, cur fructus, herbæque, in locis illis, saporis melioris fiant, quam alibi, & cur nascantur ibi complures plantæ aromaticæ, præcipue seriphium montanum, in terris sale plurimum repletis læte progerminans. Idem sal plurimum ad lapidis specularis formationem facere contendit, quoniam, ut crystalli salinae maiores ex similibus minoribus componantur, ita lapis specularis ex minoribus particulis, maioribus similibus, constet. Coagmentatio irregularis salis, in laminas, laminis lapidis specularis satis similes, scinditur. His omnibus quidem, maiorem, quam

quam coniecturæ, vim Auctor non tribuit: monet tamen, Lancisium, in notis ad Mercati Metallotheam, asserere, specularem lapidem e liquore salino sulphureo produci, quod huic sali sulphureo bituminoso satis conveniat. Vitri etiam frusta, in loco sale pleno, arrosa reperit Auctor, ita ut in lamellas separari potuerint; quod vitro, ab aliis acidis, ipsoque vino, accidere notum est.

Subiungitur his observationibus, quem superius indicavimus, catalogus naturalium regionis Sienensis, in Museo equitis Gallerani adservatorum. Constat ea numeris 167. continetque terras, lapides, salia, marcasitas, antimonii, ferri, plumbi, argenti mineras, auri etiam mineram, marmora varia, achates, amethystos, petrefacta. Horum multa illustrantur adnotationibus utilibus, industriamque collectoribus omnibus rei naturalis studiosis commendant, in eo præcipue laudandam, & ad imitandum proponendam, quod patria præcipue producta colligere, & sic natalis soli accuratius cognoscendi occasionem præbere, voluerit.

*ANALECTA LITTERARIA DE LIBRIS
rarioribus, edita a FRIDER. GOTTHILF
FREYTAG, I. C.*

Lipsiæ 1750. in officina Weidmanniana, 3 Alph. 3 pl. in 8.

Quum, nosse artis suæ instrumenta, atque illius colendæ adminicula tamquam in numeratis habere, tantum abest ut iis vitio detur, qui artes, quas populares dicunt ac sellularias, tractant, ut laudi etiam haud exiguæ ducatur: quid est, cur multi clament, historiam, quam dicunt litterariam, nimis hodie nostris ab hominibus celebrari, quæque fuerint addiscendæ quondam divinæ humanæque sapientiæ adiumenta, & adhuc sint, maiori, quam par sit, studio, ingeniorumque contentione erui, & in memoriam doctorum virorum revocari? Etsi enim fieri potest, ut quis colendi fundi litterarii instrumenta potius, quam ipsum fundum tractet: tamen, neque sæpe ita accidit; siquidem raro nosse opes litterarias

rias gestiunt, quorum animus ab ipsis litteris abhorret; nec prave facta nonnullorum hominum rei pulcherrimæ usum frequentationemque tollere ullo modo debent. Quapropter non inutiliter egisse censendus est *Freytagius*, quod, post *Vogtii & Gerdesii*, VV. CC. labores, hoc in genere egregios, ad eâ colligenda & edenda excitari se ab aliis passus est, quæ diligentiam eorum effugissent. Ipse enim, quum ab adolescentia loculos omnes Bibliothecæ *Athenæi Portensis*, eiusque, quam *Pater Celeb.* domi privatim instruxerat, excusserit; neque incuriosus fuerit Bibliothecarum in Academia spectator: invenire facile potuit, vel ignorata aliis, vel non accurate satis ab illis pertractata. Quam diligentiam suam & multis aliis probavit, & *Eminentissimo* nuper *QVIRINO*, ingeniorum omnium fautori prolixissimo, quod ipsum litteris, humanitatis plenissimis, ad *Clar. Freytagium* datis, testatum esse, aliunde satis novimus. Ita vero nos ter rem agit, ut, elementorum seriem secutus, de libris, qui quidem rariores sibi videantur, exponat, aliorumque de iis iudicia vel confirmet, vel emendet. Quorum raritas etsi non eiusdem generis est, ut facile intelligent, qui aliquem eius rei usum habent: tamen ea de plerisque monet, quæ scitu & utilia sint, & iucunda. Ut fides verbis nostris fiat, paucis ea, quum plura non capiat brevitatis nostra, exemplis, iis maxime, quæ ad

- Pag. 9. humanitatis pertineant litteras, confirmabimus. Librum, cui index est: *Æsopi fabulatoris lepidissimi, traductio, materno sermone, fidelissima Francisci Tuppi Parthenopei I. V. Doctoris, cum figuris. Neapol. d. XIII. mens. Februar. 1485. Fol. inter rarissimas Æsopi versiones facile primum obtinere locum, ex Fabricii Bibl. Græc. L. II. c. IX, p. 404. aliisque docet.*
23. Versio Longi Gallica: *Les amours pastorales de Daphnis & de Chloë, écrites en Grec par Longus ancien auteur, & traduites en françois par Annot, a Paris 1718. in 8. traditur ex eorum librorum esse numero, qui inter rarissimos non ultimum obtineant locum, propterea, quod Ducis Aurelianensis, Galliam eo tempore regentis, sumptibus, pauca admodum exemplaria*
29. typis exscripta essent. *Anthologia græcorum poetarum græcæ.*
Flo-

Florent. 1494. in 4. omnium prima dicitur esse & rarissima editio, litteris capitalibus græcis per Laur. Francisci de Alopa, Venetum impressa. Apollonii Pergæi conicorum libri IIX. Pag. 31. & Sereni Antiffensis, de Sectione cylindri & conî L. II. gr. & Lat. Oxon. 1710. e theatro Sheldoniano in fol. mai. rarissimi esse dicuntur, quoniam ultra CCCC. exemplaria impressa non sînt.

Apuleii liber de deo Socratis, ex recensione Iosiae Merceri, Lutet. apud Robert. Stephanum 1625. in 12. extremæ raritatis liber esse fertur. Aristophanis comoediæ novem, Plutus, Ranae, 48. Acharnes, Aves, Contionantes, Nebulae, Equites, Vespaee, Pax. Impress. Florent. opera & sumtu Philippi Iuntæ, anno a natiuitate 515. supra mille, mense Sept. Leone Decimo pontifice in 8. fol. 246. In hoc paruo libro hæc insunt: Aristophanis Cerevis Sacra celebrantes. Eiusdem Lyfistrate. His summa manus imposita est quinto Kl. Februar. 1515. Leonis Papæ nostri anno tertio, in 8. fol. 54. rarissima Græci comici editio habetur. Neque minus Aristotelis opera græce, Venetiis apud Aldum 50. Manutium 1498. fol. & primum edita, & rarissima esse perhibentur; ut & eiusd. theologia, seu mysticæ Ægyptiorum 51. philosophiæ Libri XIV. Rom. 1519. 4. de quibus, an extant, diu multumque eruditos disputasse, tradit; nunc, extare eos, dubio carere commonstrat. Aristotelis etiam, de poetica, 53. liber, Græce & Latine. Analytica methodo illustratus, authore Theodoro Goufston, Lond. 1623. in 4. libris rarissimis accensetur. Laur. Begeri Hercules ethnicorum, ex variis antiquitatum 79. monumentis delineatus, additis in fine modernis quibusdam eiusdem argumenti picturis. 1705. fol. chart. max. rarissime dicitur inveniri, adeo ut Niceronio (T. IV. Memoir. p. 172.) aliisque, operum Begeri catalogum exhibentibus, ille fuerit incognitus. M. Tullii Ciceronis officia & paradoxa per Io. Fust 250. typis exscripta in 4. fol. 88. rarissima esse pronuntiantur, & quovis auro pretiosiora. Finita esse anno MCCCCLXVI. quarta die mensis Februarii, observatio, in fine addita, docet; unde hanc editionem ab ea, quæ annum MCCCCLXV. sibi præfixum habet, nonnihil differre, instituta utriusque collatione, contra Manttarium T. I. Annal. Typogr. p. 274. demon-

- Pag. 399. monstrat. *Rarissimum Hugonis Grotii Syntagma Arateorum Graece & Latine, cum eius notis, & figuris aeneis Iacobi de Gheyn Lugd. Bat. in 4. (minime 1604. ut Voglius p. 317. 2. voluit.) sed 1600. foras datum esse evincit. Oppiani Anazarbei de piscatu Libr. V. de venatione Libr. IV. Parisius, typis regis apud Adrianum Turnebum, typographum regium, 1555. in 4. p. 218. nitidissimos & rarissimos esse, textumque Græcum modo exhibere, testatur; neque tamen a Budæo, ut quidam credidere, sed ab ipso potius Turnebo editos esse, una probat; propterea, quod neque ulla usquam Oppiani, 1555. ab eo editi, memoria occurrit, & ipse 1540. d. 24.*
676. Aug. anno ætatis LXXIII. diem suum iam obiisset. *Rarioribus etiam libris Phædri fabulas & Publii Syri sententias, Paris. e typographia regia 1729. in 16. adscribendas esse, non dubitabant, qui cogitent, earum, sumtu Regis, machinis exscripta esse paucissima exemplaria, quibus aule purpuratos ipse*
781. *donaret. Auctores finium regundorum, cum Nic. Rigaltii observationibus & notis, item glossis Agrimenforis, Lut. ap. Io. Libertum 1614. in 4. rarissime inveniri, simulque, quæ conti-*
900. *neat ea editio, eleganter docet. Plutarchi, quæ extant, opera, cum Latina interpretatione, ex vetustis codicibus, nunc primum plurima emendata sunt, ut ex Henrici Stephani annotationibus intelliges: quibus & suam quorundam librorum interpretationem adiunxit. Æmylii Probi de vita excellentium Imperatorum liber, 1572, excudebat Henricus Stephanus, in 8. Huius operis præstantissimi, XIII. Volumina complexi, quorum VI. contextum Græcum, reliqua versionem Latinam exhibeant, non minus raro facultatem hodie haberi posse, quam aliorum viri illius docti scriptorum, ab eo vel confectorum, vel edito-*
944. *rum, perhibet. Nec minus raræ censentur esse, atque hominum doctissimorum, quorum in eo genere præclara fuit industria, scientiam effugisse, duæ Terentii editiones, altera Lipsiensis ex officina Melchioris Lottheri, 1519. in 4. fol. 137; altera Veneta, apud Io. Mariam Bonellum, in folio, 1563. folia*
948. *234. si præmissa & indicem non numeraveris, continens. Librorum novi foederis sacrorum editiones rariores, repetere hic*

hic non libet, praesertim quum succurrat, Celeberr. *Baumgartenium*, in *commentariis suis, de libris memoria dignis*, (*Nachrichten von merckwürdigen Büchern*, Vol. I. P. I. II.) post nostrum, erudite, ut solet, copioseque de iis exposuisse. *The- Pag. 980.*
saurum utriusque linguae, hoc est Philoxeni aliorumque veterum auctorum glossaria Latino-Graeca, & Graeco-Latina &c.
Lugd. Bat. 1600. in fol. raro se hodie bonorum librorum studiosis offerre, facile credent, qui ei comparando fuerunt intenti. Nec minus rara habenda est editio Valerii Maximi fa- 1017.
storum & dictorum memorabilium. Ad Tiberium Cesarem. Libri. in fol. minori, habens fol. 159. sine mentione loci & anni; quippe adhuc memorata nemini. Quae manu antiqua in fine allita esse, Auctor doctissimus ait, opus nempe in nobili urbe Argentina Reni terminatum esse anno MCCCCLXX. 1018.
18. Kal. Iulii, per virum quemdam egregium, impressorie artis magistrum: iis, pro suo quemque arbitrio, vel addere fidem, vel demere posse, profitetur. Sed aequae propemodum rara 1020.
*est illa, quae, ut in fine legitur, Liptzk anno Christianae Salutis millesimo quingentesimo primo, decimo Kalendas mensis Novembris, per Baccalaureum Martinum Herbipolensem, feliciter est consummata. Plura persequi, nunc quidem instituti prohibet ratio. Quare id modo profiteremur, quum doctissimus Freytagius de singulis libris optimorum scriptorum proferat iudicia, librum eius praestantissimorum rariorumque operum notitiam praclare adiuvare posse, nec male eum operam studiumque collocaturum, si hac via perrexerit, bene de litteris mereri; praesertim quum in dies libri eruantur, & in memoriam hominum revocentur, qui tenebris adhuc quasi sepulti iacuerunt. Ut vero, non per transennam, quod aiunt, opus politissimum a nobis inspectum esse appareat, nonnulla, quae inter legendum occurrerunt, pace eiusdem, transcribere huc liceat. Iure suo *Catalogus Graecorum codicum Bibliothecae 220.*
*Augustanae, a Davide Hoeschelio concinnatus, a raritate sua laudatur. Observatione tamen dignum erat, priore editione, quae anno 1575. in quaternis exscripta prodierat, alteram quadruplo auctiorem, multoque praestantiorem, opem ferente,**

- opusque urgente Marco Velfero, ex officina ad insigne pinus, 1595. foras datam esse, hac liberali invitatione præfixa: *Quisquis reipublicæ litterariæ faves, sive lector, sive typographus, horum omnium codicum, sive interpretandi, sive conferendi, sive edendi, ita tibi futura copia est, si de iis incolombibus restituendis caveris.* Multo vero etiam rarior est *Catalogus Graecorum MStorum codicum, qui afferantur in inclita Serenissimi utriusque Bavariæ Ducis Bibliotheca A. MDCII. in 4. typis Adami Sartorii, Ingolstadii, quem IO. GEORG. HERWARTVS ab Hohenburg, Bavariæ Cancellarius, Augustanorum exemplo excitatus, conficiendum curaverat.* De quo vide eleganter differentem, eiusque auctarium, manu *Matthiae Raderi* scriptum, publicantem, *S. R. Schelhornium, in Sel. commercii*
691. *epist. Uffenbachiani, Vol. I. p. 100. seqq. Platinae, qui historiam urbis Mantuæ scripsit, nomen verum BAPTISTAE SACHCHI fuisse; Platinam autem a patria, vico prope Cremonam, eum dictum esse, ab eodem discimus, l. l. p. 246.*
843. *Quinti Sæctani Satiras anno 1692. sparsas esse, auctoremque habuisse Senensem quendam, Cardinalis Petri Otthoboni a pœculis, virum excellentis ingenii, sed effrenis linguæ; iisque Romanos mores, & optimos viros, inprimis Ianum Vincentium Gravinam, modo Philodemi, modo Bionis nomine, exagitatōs esse; porro, eas primo miris laudibus exceptas, postea vero Em. Martini, Hispanum, eas Satyromastige, sive notis criticis in Q. Sæctani decem priores satiras, ultum, quibus ipse, Gravinæ suo 16. Kal. April. A. MDCXCIV. missis, tam magnam ab hoc gratiam inierit, ut Gravinam in dialogo de Latina lingua vindicem suum adeo disputantem induceret, Ill. MAIAN-SIVS in vita Em. Martini, huius epistolæ præmissa, p. 10. docet.*
890. Denique *speculum humanæ Salvationis, ab Ioanne Fust, quo anno, nunc non occurrit, impressum, in academica Vitembergensi Bibliotheca nos videre meminimus. In aversa singulorum foliorum parte, figura quædam, ligno incisa, exhibetur, ipsæque litterarum formæ rudes adhuc videntur, ac suspicionem præbent, eas non singulas, sed integros earum versus, vel ligno, vel aeri, quondam incisos esse. Plura afferre nunc non vacat.*

PITTURE DELLE CHIESE DI RIMINO &c.

i. e.

PICTURAE IN TEMPLIS ARIMINI, A CAROLO FRANCISCO MARCHESELLIO, eiusdem Civitatis Patrio, quondam descriptae, quibus res aliae maxime notabiles antiquae & recentiores adduntur.

Arimini 1754. typis Albertinianis. pagg. 80. in 8.

Huius Opusculi titulus satis clare ostendit, quid in eo continetur. Optandum sane esset, ut pro qualibet Italiae Urbe Libellus huiusmodi exstaret, qui res pictas & sculptas, quibus certe Italia semper maxime floruit, & res alias notatu dignas, antiquas & recentiores, illic contentas exponeret, idque non tantum civium commodo, sed praesertim peregrinantium, qui istu oculi cernerent, quid in quavis urbe potissimum considerandum sit invisendumque, sine erroris periculo, ut accidit iis, qui freti libris itinerariis, qui res cursim descripserunt, quas ut plurimum a cauponarum servis, aut ab aliis vilissimis hominibus acceperunt, ab quibus advenae per Urbes ducti fuerunt.

Libellus iste conscriptus fuerat a nobilissimo Viro, *Carolo Francisco Marchesello*, Ariminensi, gentis suae ultimo, ultimis Vitae suae diebus, quando requies aliqua a doloribus calculi in vesica ipsi dabatur, & praesertim conscriptus in gratiam *Io. Baptistae Costae*, Ariminensis pictoris non spernendi, amici sui, qui nunc demum post viginti annos a morte Auctoris edit, suavis potissimum *Iani Planci*, Medici primarii Arimini, *Marcheselli* ipsius & *Costae* amici, cuius Praefationis loco praemissa est elegans epistola ad *Costam*, qua ei suadet ut Libellum edat, & res alias maxime notabiles adiungat, quae in Urbe Arimino reperiantur. Quare, praeter picturas celebriores, quae in Templis Arimini cernuntur, addidit *Costa* & picturas quae sunt Arimini in privatorum aedibus, ut in g. in domo *Zollia*, cuius Urbis Flamen est *M. Antonius Zollus*. Praeter picturas recenset quoque monumenta diversa

Gg 2

vete-

veterum, ut eximium pontem super Ariminum fluvium, ab Augusto inchoatum, & a Tiberio Impp. finitum, & arcum ab eodem Augusto erectum magnifice. Inter monumenta autem mediæ ævi, & recentiora, memorat Templum famosum d. Francisco sacrum, marmoribus a Sigismundo Malatesta, eius Urbis Domino, extractum. Memorat Domum publicam Urbis, item forum piscatorum recens, quæ inter res magnificas Arimini merito recenseri debebant. Item Bibliothecam publicam memorat, & *Iani Planci* domum, in qua & Museum veterum Numismatum, Inscriptionum antiquarum, idolorum, instrumentorum, tesserarum, figlinarum, rerumque aliarum antiquarum, una cum selecta Bibliotheca reperitur, nec non Museum rerum naturalium; quibus in rebus, ut in Botanica, & Anatome, ceterisque disciplinis *Plancus* multum valet, ut ex eius editis libris cuique erudito notum est. Ea omnia, ut accepimus, invisit non ita pridem Serenissimus Margravius Baruthinus, una cum *Wagnero* Medico suo, & *Planci* amico, in suo itinere Italico. Quare Urbem Arimini, ope *Marchesellii*, *Costæ*, & *Planci*, libello hoc edito, ætas nulla tacebit. In fine opusculi exstat Index alphabeticus & chronologicus, pictorum, sculptorum, architectorumque, quorum opera Arimini cernuntur.

LETTERA DEL SIG. DOTT. GIOVANNI BIANCHI,

i. e.

EPISTOLA IANI PLANCI M. D. ET URBIS Arimini Medici Primarii ad Amicum Cæsenatem, circa Supplementum quoddam ad Historiam suam medicam apostematis cerebelli, a CAROLO SERRA, M. D. eiusdem Urbis, editum.

Arimini, typis Albertinianis, 1755. plag. 19. in 8.

Ianus Plancus, Auctor epistolæ huius apologeticæ, ab anno usque 1749. in Appendice Libri sui Venetiis excusi, de *Monstris ac monstrosis quibusdam*, exposuit Observationem raram

raram, de Apoplemate lobi dextri cerebelli in puero nobili decem annorum, cui ante mortem accessit paralyfis membrorum in eadem parte dextra, & cui pulsus & respiratio fuerunt semper in statu valido, & res alias notatu dignas in sectione cadaveris *Plancus* observaverat. Hanc Observationem, una cum Historia morbi, iterum edidit *Plancus*, vernacula Italarum lingua, Venetiis inter Opuscula Calogeriana To. 46. anno 1751. Ista omnia relata a nobis fuere in Acta nostra anni 1751. pag. 709. & anni 1752. pag. 214. Post sex annos a prima editione huius Observationis, *Carolus Serra* M. D. supplementum quoddam edidit criticum in Historiam hanc *Planci*, non ut in hoc supplemento in dubium vocaret anatomicas observationes de genuina structura cerebelli, eiusque falcis, quas res diligenter descripserat *Plancus*; neque verbum ullum facit *Serra* de Paralyfi nata in parte dextra membrorum pueri, & de validitate pulsus eius, & respirationis, quæ res permiscet mirum in modum, & invertunt, doctrinas vulgares Medicorum & Anatomicorum. Hæc siquidem *Serra*, purus putus Medicus Clinicus, non curat, & fortasse non novit: in eo est, ut ostendat, mancam esse *Planci* Historiam, quod seriem præscriptionum in ea non recensuerit, ut ipse minute facit ad nauseam usque. Cum etiam *Serra*, ut *Plancus* in Historia sua adnotaverat, missionem sanguinis initio morbi neglexerit, deceptus a specie morbi, qui re ipsa erat acutus & inflammatorius, opinans esse fluxionem quamdam in auribus, cui interdum obnoxius erat puer: in eo quoque est, ut dicat, ultimum morbum a tali fluxione originem duxisse, ut ab aure externa ad os petrosum ascenderet, carieque os illud afficeret, & cerebellum ipsum inficeret. His omnibus nervosè respondet *Plancus*, & primo ait, in Historiis medicis non necesse esse rem omnem minutatim ab ovo ordiri, & præscriptiones omnes medicas recensere; sufficere, eas generatim innui, ut sapienter ipse fecit *Plancus*. Deinde, ait, morbum illum ultimum pueri fuisse vere acutum, & inflammatorium, qui ad suppurationem versus est, propter neglectam venæ missionem ab initio: nam puer ante morbum vegetus

getus erat & alacer, qui talis non fuisset, si cariem osium in aure dextra habuisset, quæ etiam fieri non poterat spatio brevi quatuordecim dierum, quo novissime laboravit puer, & intra quod obiit. Varias contradictiones in supplemento *Serræ* observat *Plancus*, ut est princeps illa, qua concedit *Planco*, tumorem illum in dextro lobo cerebelli esse magnitudinis ovi columbini, & tamen deinceps dicit, pus inde eductum esse quinque vel sex unciarum. Ridet hoc *Plancus*, & ait, neque lobum cerebelli hominis prægrandis continere posse sex uncias puris, quas ne contineat quidem cerebellum elephantis, nedum pueri decem annorum. Quare ex his omnibus concludit *Plancus*, supplementum hoc *Serrianum* res non continere nisi superfluas, dubias, & manifeste sibi contradicentes, & falsas; quare melius fecisset omnino, si suppressere *Serra* opusculum, quam post tam diuturnum tempus sex annorum publicare illud maluisset. *Plancus* respondit eadem die, qua in publicum emisit *Serra* supplementum, ut permulti in Italia, & in ipsamet *Cæsena*, ubi moratur *Serra*, prius viderint nervosam *Planci* responsionem, quam incompositum *Serrianum* supplementum.

RISPOSTA D'ERCOLE BERTELLI &c.

i. e.

APOLOGIA HERCULIS BERTELLI CIVIS BONONIENSIS, Chirurgi Oppidi Sabiniani, ad epistolam IOSEPHI ROCCHI, Pharmacopoci, sub nomine Teagetis Libadensis, cui in fine addita est epistola IANI PLANCI, Medici primarii Arimini.

Pisauri, ex typographia Gavellia. 1755. pag. 36. in 8.

Sabiniani in Gallia cisalpina, seu, ut modo aiunt, in Aemilia, non ignobilis oppidi, ceciderat e tecto laterculus oblique super oculum dextrum Viri cuiusdam, vespere ingruente, atque ex hoc casu facta est laceratio in palpebra oculi eiusdem. Vulneratus accurrit ad Pharmacopocum quemdam illius loci, qui statim admovit ad vulnus lin-

lin-

lintheum spiritu vini valde madidum, ex quo æger per totam noctem dolore intollerabili vexatus est in palpebrâ vulnerata, qui dolor se propagavit usque ad dentes; mane æger Medicum & Chirurgum accersivit, qui varia remedia adhibuerunt, quibus dolor quidem sedatus est, & simul convulsions principium cessavit, at æger coecus remansit in oculo dextro, cuius coecitatis causam tribuit *Hercules Bertellius* Chirurgus, Auctor istius Apologiæ, præsertim spiritui vini, qui irritaverit nimis partes in oculo contentas, & convulsionem induxerit magnam in nervis omnibus, qui ad oculos sunt, sane permultis, ut Anatomici norunt. Pharmacopœus ille, sentiens causam horum malorum sibi imputari, epistolam quamdam conscripsit nomine Teagetis Libadensis Pharmacopœi Coreyrensis, quam manu tantum exaratam vulgavit, & qua generatim Chirurgorum Italorum irridebat inscitiam, putans, spiritum vini, vulnere admotum, tot mala in ægro inducere non potuisse, sed dolorem, convulsions principium, & coecitatem ipsam, a concussionem in oculo, & a laceratione in palpebra, originem duxisse; quod ut explicaret, Anatomen oculi exposuit. *Bertellus* igitur, Chirurgus, respondet epistolæ Teagetis illius Coreyrensis, enumerans casus alios varios, in quibus spiritus vini, admotus vulneribus faciei & oculorum, excitavit dolorem maximum in parte vulnerata, una cum convulsione, quæ mortem vulneratorum interdum causaverit. Antequam ederet hanc Apologiam Bertellus, misit Iano Planco, Medico Arimini primario, amico suo, ut eam exploraret. Re considerata, Plancus respondit, & se vidisse casus aliquot, in quibus spiritus vini, vulneribus faciei admotus, & præsertim ad partes quæ sunt circa oculos, nasum, & tempora, convulsionem induxerit; idque accidere irritatione nervorum multorum, qui sunt circa has partes, & præsertim nervorum quinti paris, cuius furculi communes sint oculis, auribus, ori, & aliis partibus. Simul improbat Plancus temeritatem Pharmacopœorum quorundam in Italia, qui, quamquam imperitissimi sunt in arte sua, tamen & munus Medici atque Chirurgi sibi

sibi sumunt, ut Teagetes Libadensis iste, cuius ignorantia, & imperitia in arte Anatomica inde apparet, quod in expositione sua dixerit, sex oculorum musculos ad visionem efficiendam esse datos, quum hi tantum ad oculos movendos sint destinati, & visio ipsa intra oculos, per retinam vel choroidem, & non per musculos externos, perficiatur. Deinde ridet etiam ignorantiam Pharmacopœi in hoc, quod putat, Scleroticam tunicam ita dici, quod opaca sit, quum ita dicatur, ut omnibus notum est, ἀπὸ τῆ σκληρὸν εἶναι, scilicet quia dura est, quod Teagetes ille, qui Græcum se fingit, & in Græca Insula morari, scire debebat. Quare, Bertello Auctor fuit *Plancus*, ut apologiam suam ederet, qua ignorantiam & temeritatem *Teagetis* illius, & simul ceterorum Pharmacopœorum, Teageti similium, compeferet.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maii Anno MDCCLVII.

ANONYMUS MURENSIS DENUDATUS, & ad locum suum restitutus. Seu Acta Fundationis principalis monast. Murensis denuo examinata, & auctori suo adscripta. Opus duobus libris comprehensum: ac vindictis Actorum Murensium pro & contra R. D. P. MARQUARD. HERRGOTT, Genealogiæ diplomaticæ aug. gent. Habsburgicæ auctorem, anno MDCCL. editis, oppositum, Auctore P. RUSTENO HEER, Principalis Monasterii ad S. Blasium in Nigra Silva O. S. B. Capitulari, Bibliothecæ Præfecto, & Nummophylacii Directore. Accessit appendix gemina: I. Origines Habsburgo-Austriacas, compendio redditas, exhibens: II. Conradi de S. Blasio Chronicon Bùrglense, antehac ineditum.

Friburgi Brisgovix, 1755. 3 Alphab. 6 plagg. in 4.

Auctor vindictiarum Actorum Murensium, quibus opus hoc nostrum opponitur, est R. P. *Fridolinus Kopp*, Monachus, quem scriberet, Murensis, iam Principalis huius Monasterii S. R. I. Princeps Abbas. Privatus scripsit: privato respondetur, non Principi, non Abbati. Dixerat nimirum R. P. *Herrgottus*, in Prolegomenis suæ Genealogiæ Aug. Gent. Habsburgicæ: „Anonymum Murensem, se solo, nullisque ad „municulis aliunde, puta ex re diplomatica, accersitis suffultum, „ad condendam, ac præcipue ad statuminandam Genealogiam

Hh

„Habs-

„Habsburgicam, haud sufficere.“ Anonymi igitur Murenſis auctoritatem firmare & ſtabilire volebat *Koppis*: eius contra fidem creperam & ſubleſtam utique eſſe, hac denudatione oſtendit Doctiſſ. *Huer*. Anonymum itaque Murenſem cum grano falſi legendum eſſe, iam *Blondelius* monuit, (p. 15.) qui eo uti potuit, quum, obſtetricante *Peireſcio*, prima huius Anonymi editio prodiret 1618. Spirembergii, ſeu potius Lutetiæ Pariſiorum. Charta porro, in qua ſcriptus eſt Codex Anonymi, papyracea, de ætate eius dubium iniicit (p. 37). Charta enim linea vix ante ſeculum XIV. invaluit, quamvis fieri potuerit, ut antea exſtiterit exemplum vetuſtius; quum a *Peireſcio* ad XII. imo XI. ſeculum referatur. Figuram litterarum etiam, quaſ præferat hic codex, eum reii-cere in ſeculum XIII. Litteram enim *l* accentu ſuperius acuto in eo notari; qui ſit characteriſticus ſeculi XIII. Examinatur deinde viſ argumenti, quod *P. Herrgottus*, pro ætate Murenſis ſtabilicnda, ex ipſo eius contextu deduxerat. Quæ Cap. IX. & X. de ſententia *Peireſcii* proponuntur, ea nobis aliquantum diſplicuerunt, quod olere vitiligium videntur, & ſunt in *Peireſcium*, (qui non debebat *Peireſcius* ſcribi,) aliquantum iniqua. Quærit deinde C. XI. num unus, an plures, Codicis Murenſis Auctores fuerint; ipſe duos fuiſſe contendit, (p. 97.) quorum unus Genealogiam, alter, Actuarius dictus, Acta Murenſia conſcripſerit. Oſtendit id ex contextu, doctri-næ diſſimilitudine, nec non ex erroribus bene multis ab Genealogo admiſſis. Argumentum a ſtili diverſitate petitum non admittit, quia iudicium de ſtilo ſæpe fallat. Illuſtrat id (p. 95.) exemplo *Eraſmi* & *Iacobi Billii*, de Homiliis quibusdam *S. Chryſoſtomi* iudicantium. Ea verba *Eraſmi*: *Ex Chryſoſtomo in Acta, verteram homilias tres: cuius operae me poenituit, cum nihil hic viderem Chryſoſtomi. Tuo tamen hortatu recepi codicem in manum; ſed nihil unquam legi indoctius. Ebrius ac ſtertens ſcriberem meliora. Habet frigidos ſenſiculos; nec eos commode poteſt explicare.* *Billius*, veluti de compacto, oppoſitum ſentit. *Graeco codice*, inquit, *nihil fingi poteſt elegantius, quod CHRYSOSTOMI phraſin melius referat.* Cap. XII.

doce-

docetur, Actuarius Murensem fuisse Chumonem, seu Conradum, ex monasterio S. Blasii in silva nigra, Muros postulatam Abbatem. His expositis, ipsa Genealogiæ verba proponuntur p. 122. quæ in Autographo viginti sex admodum lineas expleat. Eam Genealogiam, in prima, secunda, tertia, quarta, quinta, sexta, septima, & octava progenie Rudolphi I. Habsburgici, iam mancã & incompletam esse, doctè ad p. usque 190. probat Auctor, simulque p. 130. observat, nomen Comitatus Habsburgici ante initia seculi XII. exortum non fuisse. Omnino fatendum est, Rev. P. Heer hæc tractatione evicisse, quod evincendum susceperat, Genealogum nostrum, *se solo*, non sufficere ad constituendam Genealogiam Aug. Dom. Austriacæ; sed subsidiis adminiculisque aliunde petitis indigere. Documenta quoque Murensea, a Dominico Tschudio prolata, etsi magni faciendã, Genealogiæ tamen Habsburgicæ haud sufficere probat Auctor (p. 199.). Refertur inter ea p. 197. cornu venatorium Alberti III. annum MCXCIX. præferens, quod dentem Elephantinum fuisse affirmant, qui viderunt, hac ornatum inscriptione:

NOTVM. SIT. OMNIBVS. CORNV. ISTVD. ASPICIENTIBVS.
 QVOD. COMES. ALBERTVS. ALSATIENSIS. LANT
 GRAVIVS. DE. HABSBVRG. NATVS. SACRIS. RELI
 QVIVS. CORNV. ISTVD. DITAVIT. HEC, ACTA.
 SVNT. ANNO. M. C. XG. VVIII.

Quo ipso anno tamen hæc inscriptio confecta fuisse, minime videtur. Sequuntur errores communes cum Genealogi, tum Actuarii Murenensis, in C. XXIV. Ut commentitii reiiciuntur Comitatus Vindonissæ & Altenburgi, a Guillimanno confecti, C. XXV. & rectè p. 228. colligitur, frustra gloriari Auctorem vindiciarum, *Acta Murensea tantæ auctoritatis esse, ut ex se, & propria virtute, tam in Genealogia, quam Chronologia, plenam ac indubitatam fidem facere possint.*

Libro II. ostenditur, quo pacto cum Genealogo, tum Actuario, fides iam nutans, ope Diplomatum restitui possit. Medicina hic paratur erroribus iis omnibus, qui a Genealogo, intuitu Guntramni divitis, Lanzelini, Radebotonis, & relique-

rum, admissi fuerunt: ubi lectu digna sunt, quæ p. 308. de vi adverbativa voculæ *nunc* afferuntur.

Appendix I. p. 328. Stemma Habsburgicum exhibet, adiectis brevibus ubique probationibus, Tabula I. ab Ethicone, Duce Alsatia, usque ad Maximilianum I. Imp. Videas hic Ludewigium quoque, Koehlerum, & Glascium adduci. Tabula II. familiam sistit Lauffenburgo - Habsburgicam. Tabula III. exhibet Stemma Comitum Kyburgicorum, ex sanguine Habsburgico descendentium. Notabilis hic p. 337. coniectura, qua nominis *Altenburgi Comitis* originem verisimiliorem reddere tentat Auctor. Putat nimirum, & probabiliter, nomen Comitis de Altenburg, non ab illo *Altenburgo Argoviae*, sed ab Altenburgo Cleggoviæ, pago Turgoviæ contiguo, ac non longe a monasterio Rhinoviensi, cuius iurisdictioni locus hodieque subiectus sit, sito, derivandum esse. Suo non carent pondere argumenta, quibus Auctor hanc in rem utitur.

Appendix II. Conradi, Monachi S. Blasii in Nigra Silva, Chronicon Bürglense exhibet. Fuit id antea ineditum, & est Bürglen monasteriolum in superiore Brisgovia. Index Auctorum, & alter Rerum, uterque est locupletissimus.

VENTRIS FLUXUS MULTIPLEX, EX ANTIQVIS & recentioribus monumentis propositus a N.

LAMBSMA, Philos. & Med. Doct.

Amstelod. apud Ioh. Schreuder & Petrum Mortier iuniorem.
1756. plag. 19. in 8.

Si quis umquam eorum, qui artem scriptis docent, latinatam illam puram & simplicem, qua *Celsus* usus est, fuit assecutus, certe Clariss. Auctor est, cuius libellum, volumine exiguum, contentis vastum, nunc commendamus. Poterat ille sola lectione placere, sed placet insuper ingenio, & rerum varietate. Ventriculi & intestinorum fabrica, fibrarum, quæ in iisdem occurrunt, series, vasorum ordo, exponitur ita, ut ex his, lectori, de fluxuum, qui circa intestina occurrunt, legibus, constare possit. Aliqui fluxus *stercoræ*, cum natu-

naturales sunt, tum quoque sine morbo, præterquam quod animus laborat, ex timore, dolore, stupore, contingere solent. Ceteræ fluxiones morbi notionem involvunt, suntque multiplices. Alimenta si quando sub eadem specie, qua assumpta fuerant, iterum excedunt per ani ostium, *laxitatem intestinorum* & Leienteriam, &, quoniam in ista ægritudine ventriculi os inferius offensum est, *coeliacam passionem* appellant, debilitate fibrarum eo usque invalescente, ut retineri retinenda nequeant; veluti, alio tempore, robur auctum, evacuationum quoque auctarum causa esse potest. Hinc est *fluxio aquosa*, cum tenuis materies per sedem abit in statu sano, si forte omnia potulenta sorberi a vasis lacteis nequeunt, licet, si intestinum forte est, ad crassâ pertingere aqua haud soleat, ut homo, qui mane aquas Spadanas copiosissime hausit, fluidiorem propterea alvum habere haud soleat. Frequentius autem evenit, ut ex morbo aquæ deiciantur aliquando salubriter, si intestina, quæ quodammodo cloaca corporis universalis dici possunt, translatis in se humores deiciunt. Aliquando autem ex deiectionibus istis malum crescit, veluti in ægrotis pituita alba affectis hoc evenire solet. Sunt etiam deiectiones glutinosæ ac mucosæ. Illæ tænsitatem involvunt, ut clystere, ad viscidum educendum, opus sit: hæ autem sunt fluidiores. Materia ista vel ex catarrhis nata, vel in ipso tubo genita. Namque parietes intestinorum muco inducuntur per naturam; igitur fluxiones mucosæ, tam spontaneas, quam arte excitatas, ita regi fas est, ne tubus isto suo involucro defendente orbetur. *Biliosæ* deiectiones frequenter occurrunt, atque bilis sæpe putris est, sæpe acredinis destruentis notas habet, mox viret, mox nigrescit. Hæc aliquando mala est, nec tam bilis, quam ichor, ex cancro vel gangræna hepatis natus, appellanda, & mortis signum, qualem multi vomitu quoque reddunt. Profluit *pus* ex alvo, atque illud, mox aliunde ex vomica pulmonum, & abscessu inter pleuram nato, lege circuli, advectum est; mox e vicino hepatis viscere descendit iisdem viis, quibus bilis ducitur; mox, perrupto mesenterii abscessu, ad alvum compellitur; mox etiam, soluta morbo in-

testinorum villosa tunica, veluti in dysenteria fieri animadvertimus, puris speciem sinit. Aliquando prope ad ani marginem tuberculum oritur, quod, cum ruptum est, purulentiam intestini recti producit. Oportet autem medicos securos esse, sine id, quod fluit, verum pus, an sanies; potest enim ex carcinomate, aut vetusto ulcere, quod vel intra hepar, vel inter intestinorum tunicas, vel in perinaeo natum est, effluere ichor acris, quem pus haud esse tenuitas ostendit, & color, & foetor, & symptoma. *Sanguinem* per sedem ire, vulgatissimum est, qualem etiam haud raro vomunt, & eadem saepe causa est, quae sanguinem ad cavitatem ventriculi, quam quae illum ad intestinorum tubum compellit. Namque si impedimentum adest, propter quod ille per hepar procedere nequeat, tunc erga venosa ostia, quorum pars ventriculum, pars caetera intestina, & suam potissimum recti, respicit, nisus oritur superans resistantiam, quam fluxuris liquidis canalibus alimentosis obicere potest. Fit igitur, ut sanguis per venarum ora devolvatur ad intestinum, si copiae eius porro accedit debilitas. Sub isto conatu, quo humores erga venarum ora, quae in recto intestino existunt, urgetur, irrita virium, ad hoc opus haud sufficientium, occurrunt quandoque conamina; hinc venae intumescunt, indurantur glandulae, fiuntque condylomata. *Calculos deieci* notum est, non tantum illos, qui, postquam intra cystidem felleam ex bile concreverunt, eadem, quam qua bilis, via, ad duodenum, hinc ad sedem compelluntur; sed fieri quoque potest, ut sensim coacta inter intestinorum tunicas materies in tosum compingatur, & rupto folliculo, exeat. Praeterea quoque memoriae proditum est, hydatidas excerni, & corpora aliena deieci, quae prodigium alere videntur; ac vel fraude suggeruntur ad movendam misericordiam, aut aliquam tantum speciem rei alienae habent, cum sunt concrementum calcarium, vel aliud, calore aliove modo coactum. Alvus fluens in beneficio est, & morbi causas frequenter haurit. Etiam si enim alvus, sine incommoda dura, vigentibus caeteris excretionibus morbo propriis, neminem offendit; est tamen in omni morbo, adeoque etiam

in febribus, commodum, sedem suis inquinamenti perviam esse, quam quidem medicamenti sollicitare non semper opportunum est, aut mollire, vel victu, vel enemate, vel lubricante pharmaco, nunquam nocuit. Accipienda isthæc fluxio est, non extorquenda. Illam sæpe necessariam faciunt excretiones cæteræ oppressæ, quibus febris indicanda est, præcipue sudoris impedimenta, si quando cutem crassa variolosa vel morbillacea induxit, & omnem transpirandi facultatem illi eripuit, ut, pro consueta ista inter omnes excretiones vicissitudine, alvi deiectiones id præstent, quod sudor præstare nequit. Igitur sæpe opportunum est, sub istis conditionibus alvum sollicitare, rheo, manna, clysteribus. Ut autem alvus fluat, non semper opus est ut adsit stimulus; siquidem aliqua ex acerrimis, alvum non tantum haud movent, sed etiam adstringunt, similiter, quæ adstringunt, eandem aperire, aucto intestinorum musculari robore, solent. Igitur & anodyna quandoque eandem aperiunt, cum detur ex debilitate fluxio, atque etiam causæ, quæ longius ab intestinis distant, spasmus excitato, eadem instigare possunt, uti foetor, & contagium illud, quod ex corpore dysentericorum, eorumque stercoribus, spirat. Sunt enim haud pauci, si quando dysenterica lues popularis est, qui, etsi recte vixerunt, nec quidquam ab illis peccatum est, quod potuerit acrimoniam intestinale gignere, solo commercio cum ægrotantibus, vel etiam sine hoc, a sola constitutione epidemica, quidquid illa sit, in mali communione perveniunt. Sponte igitur movetur alvus, aliquando arte ducitur, si quando ingesta sunt pharmaca, quæ stimulo suo, excitatis motus peristaltici conatibus solito maioribus, id efficiunt, ut vel domestica, vel translatitia, effundantur liquida. Aliquando opportunum est, externo remedio, prope ad umbilicum applicato, superare ventris segnitiam; possunt enim medicamenta aliqua, illi loco admota, quæ propterea *ἰπποφάλα* veteribus dicta fuerunt, sollicitare tubum alimentorum, eundemque ad excretionem compellere, quod de unguento ex arthanita notum est. Frangi vires corporis, illudque celeriter extenuari, si profusior liquidorum deiectio orta est,

est, nemo ignorat. Ideoque, quodsi fluxione ista pro medicina uti non possumus, atque illa damnosa est, cogitare medentes de remedio oportet, quo illa opprimatur, ablatis primo causis procataceticis, quæ eandem efficere videntur. Aer, sub constitutione epidemica, suffimigiis, & arte Halleſiana corrigatur; quod motum est, promoveatur; eductis vomitu liquidis, quæ canalem alimentosum sunt offensura, veluti dysenteria, prope ab initiis, Ipecacuanham salubriter obiici, novimus. Deinde opus est adstringentibus, vel etiam, si dolor urget, anodynis. Inanem desidendi stimulum tenesimum vocant, quem ulcus, acarus, consentiens vesica, uterus, excitant. In istis omnibus, quæ breviter nunc a nobis adducta fuerunt, argumentis, ita versatur *Clarissimus Auctor*, ut suas meditationes, tam veterum, quam recentiorum placitis, ubique fulciat, & eruditioni, in pertexendo hoc opusculo omnino utili & iucundo, lectionum variarum sedulitatem adiunxerit.

CAROLI ARBUTHNOTII TABULÆ ANTIQUORUM NUMMORUM, MENSURARUM, & PONDERUM, PRETIQUE RERUM VENALIUM, VARIIS DISSERTATIONIBUS EXPLICATAE, & EXEMPLIS ILLUSTRATE, EX ANGLICA IN LATINAM LINGUAM CONVERSE, OPERA DANIELIS KOENIGII, M. D.

Traiecti ad Rhenum apud Herm. Besseling, 1756. Alphab. r. plag. 16. 4 mai. cum tabulis XVIII. f. æn.

Accuratiorem numorum antiquorum, mensurarum, atque ponderum notitiam, magna cum utilitate coniunctam esse, nemo facile inficias ire potest. Illorum frequens apud præcos scriptores iniicitur mentio, & nominantur passim in ipsis tabulis sacris, quibus proinde hac opera lux eximia adfunditur. Porro ope huius, divitias antiquorum, speciatim Romanorum, æstimare possumus, quantum in aere habuerint, quid in luxum, vestes, epulas, ædes, famulitium impenderint, cognoscere. Sed enim illa multis circumseptæ est difficultatibus. Loci antiquorum auctorum, qui substernendi, multo cum labore

labore sunt conquirenda, invicem comparandi, aliquando etiam, ubi minus conveniunt, emendandi. Quoniam autem ad hoc non cuique suppetit otium, pauciores etiam ea sunt peritia, & iudicii acie, ut istiusmodi disquisitioni se dare, ac certi quid constituere queant: satis adparet, non vulgaria, ad tale quid adgrediendum, feliciterque profligandum, ingenia sufficere. Accedit, proportionem metallorum, quibus pretium eminens competit, non omni tempore eandem fuisse, sed pro illius vicissitudine multum variasse: quale quid tempore *Iul. Caesaris* contigisse ferunt, qui ex spoliis templorum atque urbium, ingentem vim auri urbi intulerit, qua re proportioni auri & argenti haut parum decesserit. Pondera, itemque nummi, pro temporum rationibus, sunt imminuta, ut hinc in iis determinandis multa prudentia sit opus. Id Romæ haut raro contigisse, scriptores probatæ fidei memoriæ prodiderunt; & de ludæis adfirmatur, eos, ab everfa per Titum urbe, de sicili, quem ab illa tempestate Romanis pendere debebant, valore aliquid detraxisse. Denique scriptores antiqui, valorem numorum, non æque cognitum per alios, quorum æstimatio pariter dubio est obnoxia, determinant. Sic v. c. Romani valorem sestertiorum per asses, drachmas, & denarios definivere. Licet igitur argumentum hoc admodum sit impeditum, inde tamen a renatis litteris multi eximii viri sunt inventi, qui, utilitate perspecta, manum operi huic admoverunt, quorum satis prolixum catalogum texunt *Labbeus*, *Fabricius* bibl. antiqu. p. 529. seqq. *Struvius*, & *Walchius* præf. præmissa *Beverini Syntagmati de ponderibus & mensuris*. Ex illis cumprimis eminent *Eduard. Bernardus*, & *Io. Casp. Eysen Schmidius*, quorum prior quibusdam visus est huic argumento ita satisfacisse, ut nihil amplius addi posset. Ab illo tamen tempore exsiterunt, ex Britannis potissimum, qui omnem industriam ac contentionem adhibuerunt, quo hæc eruditionis pars maiori in luce poneretur, inter quos *Grevium* & *Hooperum* laudare fas est, & quibus eruditiss. *Arbuthnotius* noster iure accenseri meretur.

Antecessorum suorum laboribus prudenter est usus, optima quæque ex illis, maxime *Hofso*, *Bernardo*, *Greavio*, & *Hoopero* enotavit, quæ suo iudicio vel comprobant, vel emendant. A multo iamdum tempore tabulas, quibus pretium & pondus antiquorum numorum, & ponderum rationem designavit, atque ad valorem pecuniæ anglicanæ, modulumque mensurarum & ponderum gentis suæ comparavit, publicaverat. Quibus divenditis, non defuerunt, qui eum sollicitarent, ut easdem iterum litterarum formis exscribendas curaret, iisdemque explanationes quasdam adderet. Ipsum hoc, præsentis operis, idiomate anglico consignato, ita est executus, ut profecto insignis cumulus laudibus eius accesserit. Utilitas & præstantia operis, *Besselingium*, a multis iamdum annis de re litteraria bene merentem, movit, ut in notiores linguam, & quo æquiore pretio harum deliciarum studiosis constaret, convertendum curaret. Labori huic humeros subdidit vir doctissimus, *Dan. Koenigius*, medicinæ doctor, frater *Samuelis Koenigii*, viri celeberrimi. Nec solum munere interpretis, quod in huius generis scriptis in aliam linguam transferendis satis est arduum, functus est, verum etiam passim adiunxit observationes, quoties auctorem a recto tramite deflexisse iudicaret, illustrationes, ubi obscurior videretur, subiunxit, nomen vero suum, qua fuit modestia, non adscripsit. Exemplo esse potest explicatio, quæ legitur p. 189. 191. Porro, integrum caput de *spectaculis* inseruit. Numerorum summas, in exemplari anglico obvias, ubi suspectæ videntur, novo examini subiecit, numeros, in locis excitationis designatos, integritati restituit, deficientes supplevit. Opus ita apte ac erudite concinnatum, dum prelo submitteretur, & magna illius pars iamdum typis impressa esset, *Koenigius*, cum vix XXII. annos vivendo attigisset, ardenti febre correptus, ingenti sui desiderio relicto, viventium numero anno 1747. exemptus est. Ab illo temporis articulo, opus, carceris quasi claustris detentum, delituit, iisque forsitan nunquam expeditum fuisset, nisi foetum eum amplissimus frater miseratus, eidem, in dias luminis auras prodire gestiienti, obste-

tri-

tricantes manū admovisset. Hic enim residuas chartas, quæ in ipsius potestate erant, bibliopolæ tradidit, facultatem opus inchoatum consummandi dedit, ac virum celeberrimum, *Io. Fridericum Reizium*, precibus compulsi, ut præfationem operi ornando præfigeret.

Absolvitur igitur, quale in præsentia, nova veste ornatum, comparet, præfatione auctoris, itemque modo laudati *Reizii*, dissertationibus item, & tabulis. Dissertationum omnino sunt V. quarum I. complectitur *principia & auctoritates*, quibus *tabulae* innituntur. Illius cap. 1. agitur *de antiquitate monetæ, & eius inventoribus*: 2. *de metallis, & reliqua numerorum communi materia, eorumque vulgaribus typis*: 3. *de numis Romanis*: 4. *de numis Graecis*: 5. *de numis Hebraeorum, eorundemque ponderibus*: 6. *de auri ad argentum apud veteres ratione, & de eorum numis aureis*: 7. *de Romanorum, Graecorum, & Arabum ponderibus*: 8. *de mensuris intervallorum & superficierum apud Romanos*: 9. *de mensuris cavis Romanorum, Graecorum, Hebraeorum, praecipuarumque orientis gentium*. Diss. II. exponit *de Romanorum re numaria, illorumque opibus*. Cap. 1. est *de pretio tritici*: 2. *de pretio vini*: 3. *de pretio pecudum*: 4. *de sumtibus conviviorum*: 5. *de pretio vestimentorum*: 6. *de annua habitatione*: 7. *de pretio soli*: 8. *de aromatum communi pretio*: 9. *de pretio servorum*: 10. *de pretio tabularum pictarum, signorum, aliorum operum, & varii generis artificiorum*: 11. *de gemmis & vasis*: 12. *de summis alea dilapidatis, & sumtu ferali*: 13. *de militum stipendio*: 14. *de donativis militibus datis*: 15. *de congiariis principum*: 16. *de vestigalibus imperii Romani*: 17. *Observationes in rem graecorum numariam habentur*: 18. *tabularum usus, in ratiociniis numariis Hebraeorum, paucis exemplis manifestatur*: 19. *de sumtibus templi, & divitiis Davidis & Salomonis* disseritur: 20. *de usuris numariis*: 21. Diss. III. est *de Romanorum spectaculis*. Diss. IV. *de navigatione veterum*. Diss. V. *de dosibus medicamentorum, a veteribus medicis datis*. Hunc materiarum pertractatarum indiculum ea de causa exhibere oportuit, ut lectores intelligerent, quid in libro hoc, insigni doctrina referto, quærendum sit,

fit, & quantum aliis huius generis commentationibus præstet. Certe, multa, quæ ab aliis vel plane negliguntur, vel tantum *eis ἐν παρόδῳ* attinguntur, enucleatius edisserit. Coronidem imponunt tabulæ, quibus illustrandis dissertationes sunt destinatæ.

Nostrum iam foret, quædam excerpere, sed quoniam difficile admodum est, ex eiusmodi libris compendia facere, contenti erimus, generalia quædam indicasse; inde observationes quasdam subiungemus, illas cummaxime, quæ præ aliis notatu dignæ nobis sunt visæ. Hac via incedit præstantissimus Auctor. Quidquid de numis, ponderibus, & mensuris veterum in medium adducit, testimoniis & exemplis optimorum auctorum antiquorum confirmat, quorum ubi errorem in numeros irrepisse animadvertit, emendationem instituit. Calculos ubique accurate subducit, & ad valorem, pondus, & mensuram anglicanam reducit. Sed iam ad specialia quædam descendamus. Talmudicos scriptores, in æstimatione veterum numerorum, a *Iosepho & Philone* multum discrepare notat, & hos præ illis sequendos esse, demonstrat. Iudæos iisdem, quibus in Ægypto adfueti erant, mensuris usos fuisse, 62-63. ostendit. De cubito Iudæorum, æquali Ægyptio, itemque sacro, quæ expromit, attentionem merentur. Lectu etiam dignissima sunt, quæ de viis Romanorum publicis, miliaris aureæ, viis militaribus, & diverforiis, in gratiam iter facientium propter eas excitatis, item pontibus, eorumque firmitate ac magnificentia, 67-70. commentatur. Controversiam de patina *Claudii Æsopi*, memorata *Plinio & Tertulliano*, quæ criticorum ingenia exercuit, quæque lites excitavit, attingit quidem, & difficultates expromit, sed nihil definit, eruditorum potius iudicium & sententiam sibi exorat. In diss. de Romanorum re numaria, quatuor hæc expedienda sibi sumsit: 1) quam exigua pecuniæ summa, Romæ, in prima eius infantia, fuerit; 2) quantam divitiarum proportionem urbs Roma habuerit in fastigio suo, si cum ditissimis Europæ emporiis conferantur; 3) quam proportionem pecunia, in commercio circulans, ad mercium pretia, aut incolarum numerum, obtinuerit; 4) Licet, quo tempore imperium

periam Romanum in flore & fastigio erat, minor quantitas pecuniae currentis in Europa fuerit quam nunc, etiam post detectam Americam: Romam tamen, pro rata, maiorem partem pecuniae circulantis suo aëvo possedisse, quam ullam urbem Europæ umquam. De usuris numariis A. disserit ita, ut ostendat, illas initio Romæ & Athenis moderatas admodum fuisse, cum tempore autem ita crevisse, ut populi seditiones non raro fuerint ortæ. De spectaculis, quod inte-
 grum caput industriæ & doctrinæ *Koenigii* debetur, ita tra-
 stat, ut breviter describat theatrum, amphitheatrum, circum-
 pugnata, sive cancellos, & tum prolixius summas supputet, quæ in illis edendis ab Imperatoribus effusissime fuerunt impensæ. Et quoniam multi homines ex agris in urbem alliciebantur, qui maius lucrum ex servitiis, quæ in ludis præstarent, capere poterant, indeque Italia colonis orbabatur, agrorum cultu etiam neglecto: pauperiem fuisse secutam, quæ barbaris gentibus, impressionem in imperium Romanum facientibus, facilem victoriam fecerit. In diss. de *navigatione veterum* A. multa habet, quæ lectorem & oblectare & docere possunt, illa latius tradens, quæ *Huetius* super hoc ipso argumento peculiari commentario erudite tractaverat. Sermonem Auctor facit de materia, e qua naves diversæ formæ constructæ. Phœnices & Ægyptios omnium primos fuisse, qui mare transmiserint, docet, quos dein aliæ gentes fuerint imitatae, de quarum re nautica, & commodis inde redeuntibus, erudite disputat. *Pyxidem nauticam* iamdum *Ludovici sexti* temporibus, qui a. 1226. regnum adeptus sit, in usum fuisse, notat p. 259. ceteri alii a *Joanne Goa* sub initium sæc. XIII. inventam; alii vero ab antiquissimis inde temporibus, ut *Fullerus* & *Hydrius* faciunt, repetendam putent. Mendæ typographiæ, serius repertæ, sub finem operis sunt notatæ; sunt tamen & aliæ facili in oculos incurrentes, quo pertinet inscriptio sici *hekadosch Ierusalaim*, pro *Ierusalaim kedoscha*, vel *hakkedoscha* p. 33. Cl. Auctor valorem quidem pecuniae veteris, itemque mensurarum pondera, ad normam pecuniae & ponderum anglicanorum exegit: sed qui contulerit

rit tabellam operi præmissam, qua pecuniæ anglicæ valor ad valorem pecuniæ belgicæ reducitur, facile ad nostram pecuniam traducere poterit. Chartæ & typorum nitor est eximius, sed & pretium longe æquius, cum exemplar anglicanum VI. thaleris constet. Index subiectus non est, quoniam res huc spectantes, sub suis titulis & capitibus, absque multa opera, inveniri possunt.

SEGIM. FRID. DRESIGII COMMENTARIUS de verbis mediis N. T. nunc primum editus, cura IOH. FRID. FISCHERI. Addita est præter LUD. KUSTERI libellum, IOH. CLERICI dissertatio, de eodem genere verborum græcorum, e lingua francogallica in latinam conversa.

Lipsiæ 1755. I Alphab. 14 pl. in 8.

Vim atque naturam eorum verborum, quæ media græcis appellantur, antequam *Ludolphus Kusterus* exortus est, vulgus grammaticorum plane ignoravit. Ex quo tempore autem Viro isti Clarissimo in mentem venit, rem pulcherrimam & antiquissimam suspicari, & in tantis tenebris lucem clarissimam præferre volentibus, ex eo tempore rationem istorum verborum plerique agnoverunt, nec pauci novis observationibus, ex optimis scriptoribus, ita confirmarunt, ut dubitare ea de re nihil sit aliud, quam suam nec mediocrem græci sermonis ignorantiam profiteri. Atque huius quidem generis laus pluribus, nulli vero iure maiori, quam *Dresigio* debetur. Etenim is omnium primus instituit, verba Novi Foederis media singulari studio compilare, multa loca, ope Kusteriani inventi, scopulosa atque difficilia, explanare, alia vero diligentius aliquanto, quam ante hoc tempus factum erat, nove etiam nec absurde, interpretari. Quo magis vellemus, ut ipsi *Dresigio* opus hoc multarum sane vigiliarum edere, ac destinatæ iam laudis fructum percipere vivo licuisset. At enim ereptus nobis est, in media cura ac cogitatione eius rei, misero funestoque fato, relicto libro orbo, & haud dubie perituro,

rituro, nisi in tutelam *Fischeri* C. V, qui & ipsi intervallo successit, a celeberrimo *Kappio* traditus fuisset. Enimvero iste ut vidit, librum ita esse scriptum, ut facile appareret, in animo auctori fuisse, eum sic ad librarium mittere, ac persuasum habuit, vulgato illo, opinionem de eruditione virtuteque *Dresgii* non minutum, sed auctum potius, atque, ut omnino multorum græcorum verborum vim & naturam melius a multis cognitum, ita non pauca N. T. loca rectius, certe facilius iri a tironibus intellectum: non dubitavit publicare hunc de verbis mediis commentarium, summa, atque ea fide, quæ debetur scriptis mortuorum; quamvis non admodum probaret, in demonstranda eorum verborum significatione, ab auctore frequentatas *Achillis Tatii*, *Æliani*, *Dionysii Halicarnassæi*, *Herodiani*, *Longi*, *Plutarchi*, & aliorum id genus recentiorum scriptorum auctoritates, e quibus constat, nec omnino naturam græcæ linguæ, nec vero mediorum verborum vim addisci posse, idemque nollet, verba media N. F. e solis scriptoribus græcis illustrata esse. Etenim, quum videatur: extra omnem dubitationem positum, scriptores N. T. etiam in usurpandis & adhibendis verbis mediis, interpretes Alexandrinos V. T. secutos esse, eademque adeo cum iis verba hebraica græcis expressisse; non melius putat vim verborum mediolorum N. T. demonstrari posse, quam si ostendas, quod sit illud verbum hebraicum, quod reddiderint græco, & quæ sit verbi illius hebraici potestas. Nihil fecius tamen & sic hunc librum, speramus cum Clarissimo *Fischeri*, qui cum non temerario editionis honore vulgavit, tironibus, ac græcarum litterarum studiosis, non parum profuturum esse.

Ac de *Kusteri* nobilissimo libello, cuius auctoritas nostrum excitavit ad scribendum super eodem genere verborum, vel potius incitavit, & de Clerici dissertatione in latinam linguam eleganter conversa, ac plenissima obtrectationis, ut ex adiectis notis evidens ac manifestum est, nihil attinet dicere. Rectius hunc omnem locum occupabit *Dresgii* laus, eiusque de verbis mediis N. T. commentarius, divisus ille in sectiones tres, quarum quidem prima hæc verba media exhibet, que

quæ per pronomen reciprocum *se* vel *sibi*, vel etiam addita præpositione per *ad se*, *in se*, *inter se*, sunt explicanda. Altera iis est verbis mediis dicata, quorum vis & indoles est reddenda per *curo*, *iubeo*, *mando*, *patior*. Tertia vero illorum verborum indicem habet, quorum forma, sed non æque significatio, est media. Ex prima sectione hæc sunt:

I. αἰρέω est *vi capio*. *αἰρέομαι*, medium, non activum, quod, indicem Æliani secutus, male statuit Reizius, *eligo*, sive *mihî capio*. Hebr. 11, 25. *μοῦλλον ἐλόμενος συγκοκισχῆσαι*. add. 2 Theß. 2, 13. *II. αἰσχύνω* *pudefacio alterum*, quod activum hac notione in N. T. non deprehenditur. *αἰσχύνομαι*, *pudefacio me*, i. e. *puDET me*. Luc. 16, 3. *ἐπαίτεῖν αἰσχύνομαι*. *III. ἀλείφω*, *ungo alterum*, Luc. 7, 46. *τὴν κεφαλὴν μου ἐκῆλεψας. ἀλείφομαι, me ipse ungo*, Matth. 6, 17. *ἀλειψάσθε τὴν κεφαλὴν*. *IV. ἀμφιέννυμι*, *induo alterum*. Matth. 6, 30. *ὁ θεὸς ἔτως ἀμφιέννυσιν*. Medium sive perfectum passivum, apud græcos sensu medio usurpari solitum. Luc. 7, 25. *ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένοι*. *V. ἀναζώννυμαι*, *διαζώννυμαι*, & *περιζώννυμαι*, *me ipse succingo*. 1 Petr. 1, 13. *διὸ ἀναζωσάμενοι*. Ioh. 21, 7. Luc. 12, 37. Activum, *cingo alterum*. Ioh. 21, 18. *καὶ ἄλλος σε ζώσσει*. *VI. ἀνακέκμηαι*, *me ipse facio accumbere* i. e. *accumbo*. Matth. 22, 10. *VII. ἀνακλίνω*, *facio discumbere aliquem*. Luc. 9, 15. *καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας*. Medium, seu aorist. I. passivus media significatione, *me facio discumbere*, i. e. *discumbo*. Matth. 14, 29. *καὶ κελεύσας τὰς ἄλλας ἀνακλιθῆναι*. *VIII. ἀναμνησκώ*, *revoco in animum alteri*. 1 Cor. 4, 17. *ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσσει. ἀναμνησκόμαι, revoco mihî ipse in animum*, i. e. *recordor*. Hebr. 10, 32. *ἀναμνησκέδε τὰς πρότερον ἡμέρας*. *IX. ἀναπαύω*, *facio requiescere*, vel *recreo alterum*. Matth. 11, 28. *καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς*. 1 Cor. 16, 18. *ἀναπαύομαι, facio requiescere me*, i. e. *requiesco*, *dormio*, *recreo me*. Matth. 26, 45. *καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε*. *X. ἀνέχω* duplicem imprimis notionem obtinet: sonat enim *sustinere*, quo sensu paria fere faciunt activum & medium, idque in N. T. perquam est usitatum. 2 Cor. 11, 1. 2 Theß. 1, 4. Deinde etiam

etiam significat *coercere, continere*. ἀνέχομαι itidem, vel *suffineo me*, Col. 3, 13. vel *coerceo, contineo me*, quo sensu fortasse accipiendum est I Cor. 4, 12. διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα, ut sit: *continemus nos a vindictæ cupiditate*. XI. ἀνίστημι, *excito alterum*. Ioh. 6, 39. ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτό. ἀνίσταμαι, *excito me ipse*, i. e. *surgo*. Legitur medium hoc in N. T. de Christo Matth. 20, 19. Marc. 10, 34. Luc. 18, 33. de fidelibus adhibetur Iohann. 11, 23. 24. & ita videtur exponi posse, ut mortui in Christo *sibi*, i. e. *in suum ipsorum commodum ac salutem* resurgere dicantur. Denique ἀνίσταμαι pari ratione atque activum de iis reperitur, qui docendi & prædicandi provinciam capessunt, sed *privata auctoritate* eam sibi vindicant, Act. 20, 30. XII. ἀντιλαμβάνομαι duplici inprimis notione in N. F. observatur: altera est, *suscipio curam*. Luc. 1, 54. altera, *particeps sum*, I Tim. 6; 2. XIII. ἀντιπάτω, *oppo* alteri aliquem; ἀντιπάττομαι, *ipse oppo me*, Rom. 13, 2. ὁ ἀντιπάσσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ. Iacob. 4, 6. Act. 18, 6. XIV. ἀπάγειν, *strangulare alterum*; ἀπάγεσθαι, *strangulare se ipsam, vel se suspendere*. Matth. 27, 5. καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. XV. ἀπαλλάττειν valet *liberare, dimittere, abducere alterum*; ἀπαλλάττεσθαι medium est, *se liberare, etiam se ipsam abducere, dimittere*, i. e. *discedere*. Act. 19, 12. καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους. Locum autem difficilimum, Luc. 12, 58. ἐν τῇ ὁδῷ δὲς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτῶν, noster cum Salmasio sic interpretatur: *da usuram, ut absolvaris seu dimittaris ab eo, scilicet adverfario*. XVI. ἀπερεῖν, præter alia multa, significat *interdicere*; medium ergo significabit *sibi ipsi interdicerere, vel se abdicare aliqua re, h. e. repudiare, reicere aliquid, renuntiare alicui rei*. Sic est 2 Cor. 4, 2. ἀλλ' ἀπεπαύμεθα τὰ κρυπτά τῆς αἰσχύνῃς. XVII. ἀπεκδύσασθαι est *exuere se, vel sibi*, inde Col. 2, 15. ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχαῖς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδεργματίσεν ἐν παρῆσει, ita a nostro redditur: *traduxit Christus potestatem ac pæne maiestatem legis tum forensis, tum maxime caeremonialis, in V. T. omnino observandæ palam, dum eam, novo foedere constituto, sibi exuit, id est, abrogavit*. XVIII. ἀπέχω, in

activo abs teneo i. e. procul teneo ab aliqua re, cui contrarium admoveo; ἀπέχομαι, me abs teneo, abstineo me ipsum, fugio. Aët. 15, 20. 1 Petr. 2, 11. XIX. ἀποκόπτω, est *abscindo, rescindo, etiam divello & abstraho alterum ab aliquo; ἀποκόπτομαι, amputo & rescindo me, discedo, secessionem facio.* Sic optime locus exponi potest, Gal. 5, 12. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατῆρες ὑμῶν, *utinam sua sponte a nobis faciant secessionem, abeantque lubentes.* XX. ἀπολύω, *dimitto alterum, Aët. 23, 22. Aët. 3, 13. ἀπολύομαι, dimitto me, discedo.* Aët. 28, 25. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπολύοντο. Grotius ad h. locum, ἀπολύεσθαι, pro *discedere, locutionem Polybianam nominat.* XXI. ἀπομάσσωμαι, *a me ipse abstergo, Luc. 10, 11. καὶ τὸν κονιορτὸν — ἀπομασσόμεθα ὑμῖν.* Sic etiam ἐκτινάξασθαι est *excutere a se, Aët. 13, 51. 18, 6. ἀπομάσσω autem, abstergo ab altero, Luc. 7, 38. καὶ ταῖς θρηξί τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε.* Ioh. 12, 3. XXII. ἀπονίπτειν, *alterum ablucere; medium, ablucere se, manus proprias, non alienas.* Matth. 27, 24. ἀπενήρατο ταῖς χεῖρας. XXIII. ἀποσκευάζεσθαι, est *deponere a se, vel amovere aliquid & aliquid, Aët. 21, 15. μετὰ δὲ ταῖς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ* quod si h. loco ἀποσκευάζεσθαι exponas *a se deponere, vel amovere, non erit necesse, ut illud pro ἀνασκευάζεσθαι, cum Beza, profitum arbitreris, quod est colligere sarcinas disertioribus grecis.* XXIV. ἀποσπάω, *abstraho alterum; ἀποσπάομαι, abstraho me ipse, i. e. discedo, abeo.* Legimus hoc verbum forma quidem passiva, sed significatione omnino media, Luc. 22, 41. καὶ αὐτὸς ἀπεσπάθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν. XXV. ἀποσρέφειν, est *avertere alterum, vel aliquid, 2 Tim. 4, 4. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς αἰληθείας τὴν αἰσὶν ἀποσρέψαι, Luc. 23, 14. ἀποσρέφεσθαι, seipsum avertere, & deinde averfari, Ebr. 12, 25. οἱ τὸν ἀπ' ἔραναν ἀποσρεφόμενοι.* XXVI. ἀποτίθεσθαι, est *in medio a se deponere aliquid, Aët. 7, 58. καὶ οἱ μαρτυρῆτες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν.* XXVII. ἀποτρέπειν, notat *avertere, avocare, seu dehortari alterum; ἀποτρέπομαι, averto, avoco, seu dehortor me ipse, h. e. averfor.*

2 Tim. 3, 5. *καὶ τῆτος ἀποτρέψῃ, istos avertere, vel ab istis te avoca & discide.* XXVIII. *ἀπώσαομαι*, verbum est medium, ac significat *a se vel a suis propulsare*, & sæpe in N. T. usurpatur, Act. 7, 27. 13, 46. 1 Tim. 1, 9. XXIX. *ἄρχω*, *incipio alii*; *ἀρχομαι*, *incipio mihi*, *incipio*, Luc. 3, 23. Nec minus celebris est usus verbi *ἀρχεσθαι* in N. F. quando *πλευνάζει*. In hunc censum autem falso referri nostro videtur Marc. 2, 23. *καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτῶ ὁδὸν ποιεῖν τήλλοντες τῆς σάχυας*: quem locum nova plane ratione explicat, docetque, tantum differre *ὁδὸν ποιεῖν* & *ὁδὸν ποιεῖσθαι*, quantum differant latinorum, *viam facere*, & *iter facere*; ac tandem censet, Marci locum sic esse reddendum: *Et coeperunt viam facere seu sternere vellentes spicas, i. e. dum vellunt spicas crebrius & spissius, novam quasi viam, quae ante spicis erat obstita, euntibus per haec sata parare ac sternere coeperunt discipuli.* XXX. *αὐξάνω* aliquid *augeo*, 1 Cor. 3, 6. *οὐκ ὁ θεὸς ἠύξανε*; sæpe etiam in N. T. ut & in scriptoribus græcis posterioris ætatis, quamvis minus attice, *creasco*, Matth. 6, 28. Act. 19, 20. *αὐξάνομαι*, *me augeo*, i. e. *creasco*. 2 Cor. 10, 15. Col. 1, 10. XXXI. *ἀφανίζω*, *facio ut aliquid evanescat*, Matth. 6, 19. *ὅπως καὶ βρωσὶς ἀφανίσει*. Medium notat, *facio me ipse in vanum abire*, i. e. *evanesco*, Iacob. 4, 14. *ἀτμὶς ἀφανιζομένη*. XXXII. *ἀφίστημι*, *facio ut aliquid deficiat, impello alterum ad defectionem, auctor alicui sum defectionis*, Actor. 5, 37. *καὶ ἀπέστησε λαὸν ἰκαγόν ὁπίσω αὐτῶ; ἀφίσταμαι*, contra, medium est, *me ipse ad defectionem impello*, i. e. *deficio, descisco*, Luc. 8, 13. *καὶ ἐν καιρῷ περισσμή ἀφίσανται*. Huc etiam pertinet verbum *ἐπαναστάμαι*, Marc. 13, 12. *καὶ ἐπαναστήσονται τέσσα ἐπὶ γονεῖς*. quod verbum non sine causa Marcus videtur adhibuisse; est enim, nec ea exigua, differentia *τῆς ἀποστάσεως* & *ἐπαναστάσεως*: hæc fit, quando quis, nulla lacessitus iniuria, sine ulla causa, contra aliquem insurgit, eumque hostiliter persequitur; illa, si quis male habitus, & ex iusta causa deficit, ut docet Scholiastes Thucydidis lib. III. c. 39. XXXIII. *βαπτίζεσθαι*, est inter alia in N. F. vel *se baptizandum curare*, vel *sibi calamitates in-*

firri pati, vel se periculis vitae sponte offerre, Ioh. 3, 23. Actor
 18, 8. Math. 20, 22. I ocum autem vexatissimum, 1 Cor. 15
 29. noster sic reddit post Ioh. Henric. Maium: *Cur maioribus se offerunt periculis nonnulli, quam ipsi subierunt, qui iom diem in domino obierunt, si mortui non resurgunt? XXXIV.*
βασανίζω inter alia est torqueo alterum, Marc. 5, 7. μή με βασανίσῃς; medium, ipse me torqueo, Marc. 6, 48. καὶ εἶδεν αὐτὸς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν. XXXV. βόσκω, pasco alterum, propriumque pascorum, Luc. 15, 15. καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν βόσκειν χόιρους. Medium de grege dicitur, Matth. 8, 30. ἦν δὲ ἀγέλη χόιρων πολλῶν βοσκομένη. XXXVI. βελεύω, consilium do alteri, Es. 23, 8. τίς ταῦτα ἐβέλευσεν ἐπὶ Τύρον; medium, si de pluribus dicitur, inter se conferre consilia, consultare, deliberare, Act. 5, 35. καὶ ἐβέλευοντο αἰελεῖν αὐτὸς. Ioh. 12, 10. quando autem de uno dicitur, significat secum deliberare, vel consultare, 2 Cor. 1, 17. τῆτο ἐν βελευόμενος, μήτι ἄρα τῇ ἐλαφείᾳ ἐχρησάμην. Luc. 14, 31. XXXVII. γένομαι, est verbum vere medium, quamvis Kultero fecus visum sit. Activum est γεύω, gustare facio alterum, gustandum praebeo alteri, habeturque apud Euripidem atque Polybium, etiam Genes. 25, 30. γεῦσέν με ἀπὸ τῆ ἐψημαστος πυζῆς. Medium est gustare facio ipse me, i. e. gusto, ut saepe in N. T. Ceterum autem videtur noster frustra studuisse, phrasin, γεῦσθαι θανάτου, ex numero Hebraismorum eximere. XXXVIII. διαλέγω, discerno. Medium, inter se colloqui, si ve invicem dare & accipere sermones; quod verbum proprie de colloquio amico & familiari noster dici existimat. Ebr. 12, 5. ἦτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. Deinde etiam adhibetur de colloquio, quod ad consilia capienda instituitur, notatque deliberare, agere de aliqua re. Tandem ad philosophos quoque translatum est, significatque de rebus disserere inter se, disputare verbis; sic est Actor. 20, 7. ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς. Ep. Iudae v. 9. XXXIX. δογματιζῶ, dogmata seu placita propono aliis; δογματιζεσθαι, dogmata sibi proponi iubere, pati, vel curare. Col. 2, 20. τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματιζεσθε; ubi summus Grotius verum sensum unice assecutus est:

est: doceri vos finitis. XL. δελώ servum facio, in servitutem redigo alterum, Actor. 7, 6. medium, δελώσας, est vel se ipsum servum constituere, mancipare, vel alium sibi & suo imperio subicere. Priori sensu, & quidem improprio, est Tit. 2, 3. Πρεσβύτεδας μὴ ὄνω ποιδῶ δεδλωμένους. XLI. ἐγείρω, excito alterum. Medium, de Christo, se ipsum ex mortuis excitante, Matth. 27, 63. μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Deinde usurpatur de prophetis tam veris, quam falsis, muneris sui auspicia facientibus, Matth. 24, 11. 11, 11. XLII. ἐγκομβώσασθαι, verbum est medium, atque rarum, non minus in sacris, quam profanis litteris. I Petr. 5, 5. πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, induite vos submissione animi. XLIII. ἐγκρατέω, simpliciter contineo. Medium, contineo me, I Cor. 7, 9. εἰ δὲ ἔκ ἐγκρατέυοντα, γαμησάτωσαν. I Cor. 9, 25. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα i. e. κατὰ πάντα ἐγκρατεύεται. XLIV. ἐκτρέπενυ est deflectere de via. Medium, quasi se divertere de via. I Tim. 1, 6. ἐξτρεπήσαν εἰς ματαιολογίαν; & de via deflectendo aliquem declinare, evitare, & inde simpliciter aliquid fugere, evitare. I Tim. 6, 20. ἐκτρεπόμενος ταῖς βεβήλας κενοφανίαις. XLV. ἐκτρέθειν, proprie de vestibus extrinsecus sordidis dicitur, quae ita invertuntur, ut interior vestis fiat exterior, & tota novam acquirat faciem & splendorem. Medium, se ipsum invertere, Tit. 3, 11. εἰδὼς, ὅτι ἐξέτραπται ὁ τοιοῦτος, quum noveris, talem hominem tandem mores inverfurum, & foris bellam formam praelaturum, ad instar vestis sordidae inverfae. Sic noster cum Cl. Alberti hunc locum. XLVI. ἐμπλέκω, implico aliquid vel alterum. Medium, se ipsum implicare. 2 Tim. 2, 4. ὑδὲὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τῷ βίε πραγματείαις. XLVII. ἐναγκαλίζομαι, in ulnas meas, non alienas, recipio. Marc. 9, 36. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτό. Cap. 10, 16. eadem est ratio verbi ἐνατίζεσθαι, exteris inauditi. Actor. 2, 14. XLVIII. ἐνδύω, induo alterum. Marc. 15, 17. medium, me ipse induo. Luc. 12, 22. τί ἐνδύσηδε. Ephes. 6, 11. XLIX. ἐνθυμείσθαι, secum cogitare, considerare, perpendere aliquid, inprimis autem diligentius considerare, pensitare,

cum accusativo, Matth. 1, 20. ταῦτα δὲ αὐτὲ ἐνθυμηθέντες, quae cum diligenter considerasset, secumque cogitasset. quo in loco τὸ ἐνθυμηθῆναι Ioh. Vriemoet putat esse cogitare cum favore ac benevolentia; sed hunc sensum nec contextus postulat, nec indoles graecae linguae admittit, verbum enim hoc, cum genitivo, significat quidem *rationem alicuius habere*, ut ex Isocrate patet, non vero cum accusativo. *L. ἐντρέπω*, pudore afficio alterum, 1 Cor. 4, 14. Ἐντρέπομαι, mihi ipse pudorem iniicio, revereor, Luc. 18, 2. καὶ ἀνθρώπων μὴ ἐντρέπεμενος. Matth. 21, 37. Passivum, pudore suffundi. 2 Thess. 3, 14. *LI. ἐξαγοράζω*, redimo alterum, ut ad redemptum redeat utilitas. Gal. 3, 13. χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασε. Cap. 4, 5. ἐξαγοράζομαι, redimo aliquem, ita, ut redemptionis fructus ad me redimentem ipsum, non vero ad redentum perveniat, Ephes. 5, 16. ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν. Col. 4, 5. redimentes sibi tempus, redemptoque sapienter utentes. *LII. ἐπαγγέλλω* inter alia significat *imperare*, vel ut imperator militibus, vel ut praecceptor discipulis. Medium, *imperare sibi aliquid, profiteri aliquid*, quia, qui aliquid constitutum apud animum habet facere & exercere, illud deinde etiam palam profitetur. 1 Tim. 2, 10. ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελιομέναις θεοσέβειαν, quae decet mulieres, quae exercendam sibi pietatem imperarunt. 1 Tim. 6, 21. *LIII. ἐπαθροίζω & ἀθροίζω*, congreco alios. Medium, *me congreco, convenio*. Luc. 11, 29. τῶν δὲ ὀχλῶν ἐπαθροζομένων. *LIV. ἐπαίρειν* proprie dicitur de corpore, *tollere aliquid*, seu *in altum ferre*, 1 Tim. 2, 8. Luc. 18, 13. de corpore transfertur ad animum, notatque, *efferre alterum, eique altos spiritus indere*. Inde medium *ἐπαίρομαι* est *me efferre*, seu *superbio*, 2 Cor. 10, 5. καὶ πᾶν ἕψωμα ἐπαίρομενον. 2 Cor. 12, 7. *LV. ἐπεκτείνωμαι*, extendo me ipsum, i. e. summo studio atque impetu ago. Activum *ὑπερεκτείνω* legitur 2 Cor. 10, 14. *LVI. ἐπιτελεῖν* est *perficere aliquid*, seu *peragere*. Medium *ἐπιτελεῖσθαι* esse potest *se perficere*, seu *peragere*, h. e. *evenire, accidere*. Nos quidem mallems: *sibi perficere, defungi*, 1 Petr. 5, 9. εἰδότες, τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ἡμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. *LVII. ἐπιτιθεμαι*, me-

medium quasi *me impono, incumbo*, i. e. *adorior, impressionem facio, clam, palamve*, Actor. 18, 10. ἔδεις ἐπιθήσεται σοὶ τὴ κακῶσά σοι. Præterea hoc verbum inter media est referendum, quia inter verba *pugnandi, certandi*, locum habet. **LVIII.** ἐργάζομαι non raro habet significatum vere medium, & valet *sibi operari, sibi comparare aliquid*, Iohann. 6, 27. ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην. **LIX.** εὐαγγελίζω, *praedico evangelium scripto*, vel simpliciter *annuncio aliquid, revelo*, Apoc. 10, 7. ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτῶ δέλοις τοῖς προφήταις. Cap. 14, 6. εὐαγγελίζομαι autem medium est, *ore & sermone praedico evangelium*. Luc. 8, 1. Cap. 9, 6. alia infinita. At enim hæc observatio nobis videtur esse nimia, neque satis demonstrata: namque neuter locus apocalypseos id persuadet; &, quod noster vere quidem scripsit de differentia, quæ intercedit inter λόγον ποιῆν, & λόγον ποιῆσαι, putamus esse ἀπροσδιόνυσον. **LX.** ἐνθραίνω est *oblecto, exhilaro alterum*, 2 Cor. 2, 2. τίς ἐστὶν ὁ ἐνθραίνων μὲ. Medium ἐνθραίνομαι, *oblecto me*, i. e. *laetor*. Luc. 12, 19. ἀναπαύς, Φάιγε, πίε, ἐνθραίνε, gaude. **LXI.** θερμαίνομαι, *calefacio me*. Iacob. 2, 16. θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε. Ioh. 18, 18. **LXII.** θορυβέω est verbum quidem neutrum, sed tamen etiam activum habet significatum. Actor. 17, 5. καὶ ὄχλοποιήσαντες ἐθορύβησαν τὴν πόλιν. Medium est vel *se ipsum turbare*, vel *inter se turbas dare*, Marc. 5, 39. τί θορυβέοσθε καὶ κλαίετε. **LXIII.** ἴσημι, *fiſto*, vel *stare facio alterum*, Matth. 4, 5. καὶ ἴσησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερυγίον τῶ ἱερῶ. Marc. 9, 36. Medium ἴσαμαι, *fiſto me*, seu *stare facio me* i. e. *ſto*. Apoc. 18, 15. **LXIV.** καθίζω, *sedare facio alterum*. Medium, *me sedare facio*, i. e. *ſedeo*. Luc. 2, 46. ἔυρον αὐτὸν καθεζόμενον. Iohann. 4, 6. Eadem ratio est τῶ καθίζειν & καθίζεσθαι, Ephes. 1, 20. Luc. 22, 30. **LXV.** καταδελώω, Atticis est *in servitutem alteri aliquem redigo, potestati alterius aliquem subiicio*. Medium, *καταδελόομαι*, *mihī aut meae potestati aliquem subiicio*, Luciano his plane adversa & contraria, contra auctoritatem Atticorum, tradente. Activum legitur 2 Cor. 11, 20. Medium Gal. 2, 4. **LXVI.** κατακαλύπτωμαι

τομαι medium est, *me ipse velo*. I Cor. II, 6. εἰ γὰρ ἔκαστος καλύπτεται γυνή. comm. 7. Activum, *velare alterum*, Luc. 22, 30. καλύψατε ἡμᾶς. Iacob. 5, 20. LXXVII. κατακλίνω, *facio discumbere aliquem*, Luc. 9, 14. Medium, *facio me discumbere*, i. e. *discumbo*. Luc. 14, 8. LXXVIII. κατοπτρίζω, *repraesento aliquid tanquam in speculo alteri*, quod Gellio XVI. 18. est *imaginare*. Medium, *sibi ipsi repraesentare aliquid in speculo*, vel *sibi se ipsam repraesentare in speculo* i. e. *se intueri*. 2 Cor. 3, 18. ἡμῶς δὲ πάντες ἀνακαλυμμένοι προσώπῳ δόξαν κυρίως κατοπτριζόμενοι, *intuentes tanquam in speculo*, i. e. *accuratè cognoscetes*. Sic etiam Latinis, *aliquid tanquam in speculo intueri*, significat, *aliquid accurate cognoscere*. Cic. in Pison. 29. in quibus, versibus scilicet, *si quis velit, possit istius tanquam in speculo vitam intueri*. LXXIX. κείρω, *tondeo alterum*, Actor. 8, 32. medium, vel *se tondere*, vel *se praeberè alteri tondendum*. I Cor. II, 6. Actor. 18, 18. LXX. κινέω, *moveo alterum*, Matth. 27, 39. κινῶντες τοὺς κεφαλὰς. Medium est *se movere*, poniturque de iis, quibus Deus vim quandam naturalem se movendi indidit. Actor. 17, 28. καὶ κινῶμεθα, καὶ ἔσμεν. LXXI. κοιμάω, *facio cubare, dormire alterum*. Medium, *facio dormire me*, i. e. *dormio*. Actor. 12, 6. Frequentissime hoc verbum de mortuis reperitur in N. T. LXXII. κολλάω, *agglutino aliquid alicui*. Medium, *agglutino me alicui*, i. e. *adhaereo*, *coniungo me cum aliquo*, & imprimis usurpatur de consuetudine, eaque familiari. Actor. 10, 28. I Cor. 6, 16. aliis in locis. LXXIII. κομίζω *fero, apporto aliquid alteri*, Luc. 7, 37. Medium *fero, porto aliquid*, vel *quod meum est*, vel *pro me*, *in meum usum*, vel *in proprio negotio*, diciturque inter alia de iis, qui mercedem, seu rem promissam tandem accipiunt, I Petr. 1, 9. Ebr. 11, 19. ὁθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο. LXXIV. κόπτω, *caedo, ferio*, Matth. 21, 8. ἔκοπτον κλάδεις. Medium *plango*, i. e. *proprie me percutio*, vel *pectus meum*, quod lugentes facere solent. Matth. 24, 30. καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ Φύλαι τῆς γῆς. Luc. 8, 52. LXXV. κραταίβομαι, *firmiorem me reddo*. I Cor. 16, 13. LXXVI. κρύπτω, *abscendo aliquid*, Matth.

Matth. 13, 44. *Medium, occulto me.* Iohann. 8, 59. Cap. 12, 36. *LXXVII. κτάομαι medium, acquirō mihi.* Act. 8, 20. ὅτι τὴν δωρεάν τῆ θεῶ ἐνομίσαας διὰ χρηματίου κτάσθαι. Præteritum huius verbi fere *possidere* significat; sed tamen & præsens in significato *possidendi* habetur in N. T. I Theff. 4, 4. Luc. 18, 12. *LXXVIII. λογιζομαι, tecum reputo,* Ebr. 11, 19. *LXXIX. λέω, lavo alterum.* Act. 16, 33. ἔλασεν ἀπὸ τῶν πληγῶν. Apocal. 1, 5. *Medium, lavo ipse me,* 2 Petr. 2, 22. ὡς λασαμένη. Ebr. 10, 22. *LXXX. λυπέω tristitia afficio, contristo alterum vel verbis vel factis, etiam ad iram provo- uoco, seu animum alterius offendo. Medium, se ipsum ad indignationem provocare h. e. sine ulla causa irasci, offendere.* Rom. 14, 15. εἰ δὲ κατὰ βρωμα ὁ ἀδελφός σε λυπεῖται, ἰ. e. σκανδαλιζεται. *LXXXI. μάχομαι medium est, ut omnia verba pugnandi.* vid. Kulterus. 2 Tim. 2, 24. *LXXXII. μεθύω & μεθύσκω inebrio alterum. Medium, inebriare se ipsum.* Luc. 12, 45. Sed tamen activum minime raro passive, & pro *ebrium esse,* adhibetur, ut I Theff. 5, 7. Apocal. 17, 6. *LXXXIII. μέμφομαι queror, incuso.* Rom. 9, 29. τί ἐτι μέμφεται. *LXXXIV. μερίζω divido inter alios.* Rom. 12, 3. ἐκάστω ὡς ὁ θεός ἐμέρισε μέτρον πίστεως. *Medium, ita divido, ut ad me ipsum pars earum rerum, quas divido, redeat.* Luc. 12, 13. εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μὲ μερίσασθαι μετ' ἡμῶ τὴν κληρονομίαν. I Cor. 9, 13. *LXXXV. μεταχηματίζω, aliam formam aut vestitum alteri induo, ἰ. e. transformo.* Phil. 3, 21. *Medium, me ipse transformo.* 2 Cor. 11, 14. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μεταχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. *LXXXVI. μετατίθεμαι medium, transpono, transfero me.* Gal. 1, 6. θαυμάζω, ὅτι ἔγω ταχέως μετατίθεθε: miror, vos tam cito a Christo ipsos traduxisse, ἰ. e. defecisse ad aliud evangelium. *LXXXVII. μεταωριζέσθαι medium, inprimis significat vana spe & inani se ad aliquid impellere & incitare, quo sensu hoc verbum Polybius & Diodorus Siculus, Lucæ Evangelistæ ætate proximi, frequentare solent.* Luc. 12, 29. ἄρα μὴ μεταωριζέσθε, quem locum noster sic περιφράζει: nolite, vana spe & inani vitæ longioris ducti, exemplo paullo ante memorati

divitis, vos impellere ad avaritiam, opesque futurae adhuc vitae profuturas, ac necessarias studiose colligendas. LXXXVIII. μμνήσκουμαι mihi in animum revoco, i. e. memor sum, recordor. Ebr. 13, 3. LXXXIX. μολύνω foedo, inquinio aliquem vel aliquid. Apocal. 3, 4. Medium, se ipsum inquinare, contaminare. 1 Cor. 8, 7. Apocal. 14, 4. XC. μνέω initio, instituo alium. Passivum in sensu medio, est se ipsum initiare, instituire. Phil. 4, 12. ἐν παντί καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, me institui, i. e. didici, ut versu antecedente ἔμαθον. XCI. νίπτω lavo manus vel pedes alterius. Iohann. 13, 6. Medium Iohann. 9, 7. Matth. 15, 2. Marc. 7, 3. XCII. νοσφίζω separo, avertio alterum, etiam eripere aliquid aut surripere. Medium, eripere vel surripere sibi aliquid, clam in suum usum convertere, aut retinere aliquid. Unde de variis furti generibus usurpatur. Actor. 5, 2. Tit. 2, 10. XCIII. ξενίζω hospitio excipio aliquem. Actor. 10, 23. Ebr. 13, 2. ξενίζουμαι medium, me hospitio excipio curo, rogo, ut hospitio excipiar, h. e. ex consequente, hospitor, diversor. Actor. 10, 6. 18. 32. XCIV. ὀπλιζώ armo alterum; medium 1 Petr. 4, 1. ὀπλιζάθε vos armate ipsi. XCV. ἐργίζω irrito, ad iram provocho alterum. Ita etiam παραεργίζω. Eph. 6, 4. medium, me ipse irrito i. e. irascor. Matth. 5, 22. Eph. 4, 26. XCVI. ἐρέγω extendo, porrigo; medium, me extendo; i. e. manus meas extendo ad aliquid accipiendum, & improprie desidero, expeto. 1 Tim. 6, 10. Cap. 3, 1. XCVII. παρααιτέουμαι recuso, Actor. 25, 11. deprecor Ebr. 12, 19. averfor Ebr. 12, 25. vito Tit. 3, 10. Sed enim in hoc medio declarando, nostri diligentiam non nihil desideravimus. XCVIII. παρακαλέω proprie voco advoco: deinde rogo alterum 1 Thess. 2, 12. exhortor Tit. 2, 6. consolor 2 Cor. 7, 6. Medium inter alia est se ipsum consolari, vel se invicem consolari 2 Cor. 7, 13. Cap. 13, 11. XCIX. παρασκευάζω praeparo alteri aliquid in genere, in specie est praeparare milites, diciturque proprie de praefectis militum, qui eos docent, instruunt. Medium contra de militibus ipsis, quando se praeparant ipsi ad praelium, idemque est quod ὀπλιζέσθαι. 1 Cor. 14. 8. τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον. C. παρῆχω praebeo, exhibeo

habeo alteri. Act. 28, 2. Cap. 16, 16. ἤ τις ἐργασίαν πολλήν παρέχει τοῖς κυρίοις αὐτῆς. Medium, praebeo mihi, i. e. in meam utilitatem, seu una cum aliis mihi ipse praebeo aliquid. Act. 19, 24. Δημήτριος παρέχειτο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν ἕκ ὀλίγην. CI. πάω cessare facio alium. I Petr. 3, 10. Medium πάωμαι; facio cessare me i. e. desino, quod frequentissimum est in sacris profanisque litteris. CII. πείθω persuadeo alteri; πείθομαι persuadeo ipse mihi, i. e. credo, & ex consequente obedio, obsequor. Activum habetur Act. 26, 28. Medium Cap. 26, 26. Gal. 3, 1. CIII. περιβόλλω induo alteri vestes, Iohann. 19, 2. Medium, mihi ipse induo vestes, Act. 12, 8. Apoc. 3, 18. CIV. περιζώννυμαι me ipse accingo, succingo. Luc. 12, 37. aliis in locis. CV. περιτίθημι inter alia est amoveo ab altero aliquid. Medium a me ipso amoveo aliquid; & ex consequente, vito, fugio. 2 Tim. 2, 16. τὰς δὲ βεβήλας κενόφρονίας περιτίσασο. CVI. περιποιέω alteri aliquid acquirō, vel comparo. Medium, mihi aliquid comparo. Act. 20, 28. I Tim. 3, 13. CVII. περισπάω proprie est circumflēctō, vel ab alio abstraheo, ἔσ' ad alterum attraho, in contrarium traho. Medium, se ipsum distrahere labore, h. e. nullo exigente ἔσ' rogente, sua sponte se labore distringere. Luc. 10, 40. ἡ δὲ μαίρδα περισπαστο περι πολλὴν διακονίαν. CVIII. περπερεύομαι, I Cor. 13, 4. ἡ ἀγάπη ἔσ' περπερεύεται, non sibi prae ceteris placet, non se suaque iactat ἔσ' ubique ostentat: quo vitio inprimis laborabat poeta ille Suffenus, in quem extat Catulli epigramma n. 22. CIX. πικραίνω amaro, amaritudinem assero, Apoc. 10, 9. transfertur quoque ad animum Ehr. 3, 16. quo sensu medium est Col. 3, 19. καὶ μὴ παραινέθετε πρὸς αὐτάς, ne vos exacerbate ipse, i. e. nulla data occasione irascendi, irascimini. CX. πλανέω errare facio alterum. Matth. 24, 11. καὶ πλανήσοσι πολλοίς. Medium, errare me facio, i. e. erro. Gal. 6, 7. μὴ πλανᾶθε, ne erretis. CXI. ποιῶν refertur plerumque ad alterum: ποιῶμαι ad ipsum facientem; Exemplis a Kustero laudatis noster adiecit bene multa, in quibus haec sunt biblica, Iohann. 5, 27. κρῖσιν ποιῶν, quod idem est ac κρῖσιν τιθέναι, iudices constituere.

κρίσιν ποιῆσθαι autem est *iudicare*, propriumque *iudicantibus*.
 Apocal. 17, 17. *γνώμην ποιῆν* est *facere* alicuius voluntatem;
γνώμην ποιῆσθαι autem *cognoscere*. Atque hoc loco noster
 inculcavit non contemnendam disputatiunculam, de vero usu
 verbi *ποιῆν*, quæ his quinque regulis, doctè ac copiose illu-
 stratis, continetur. 1. *verbum ποιῆν* quoties proprie dicitur,
 aut idem, quod *περάττειν* vel *ἐργάζεσθαι* notat, est *activum*,
 non *medium*: propria autem eius ea est notio, qua de illo di-
 citur, qui facit, ut aliquid fiat vel existat. 2. *verbum ποιῆν*
 quando idem significat, quod *ἠγούμαι*, *puto*, *existimo*, *duco*,
 semper est *medium*. 3. quando *verbum ποιῆν* in dictione ita uti-
 abitur, ut vim suam non a substantivo, sed ab adiectivo in eu-
 dem dictione occurrente accipiat, *activum* est, non *medium*; e-
 g. Isocr. in Paneg. *ἐκδόρας τοῖς βαρβαρίοις ἐποίησαι*; *bar-*
baris prodiderunt. Id. Æginet. *τὴν διαθηκὴν ἀπέθρονον ἡμεῖς τὸν*
ἐμὸν ἔρημον ποιῆσαι, *testamentum abolere, & familiam desola-*
re. 4. quando autem *verbum medium ποιῆσθαι* cum substan-
 tivo & adiectivo simul positum reperitur, tunc vim suam non ab
 adiectivo, sed a substantivo accipit, ipsumque adiectivum plerum-
 que per adverbium, non incommode, effertur; e. g. Thucyd. 6,
 10. *ταχέως τὴν ἐπιχέρεσιν οἱ ἔχθροὶ ποιήσουσιν*, *hostes*
celeriter nos invadent. 88. *τόν τε πόλεμον σαφέστερον ποιῆ-*
σθαι πρὸς τὰς ἀθηναίους, *ad bellum apertius contra Athe-*
nienfes gerendum. 5. quando *verbum ποιῆν* cum substantivo quo-
 dam in dictionibus ita coniungitur, ut vim suam ab illo accipiat,
 ac plerumque per *verbum* eiusdem originis, cuius substantivum
 adest, explicari possit, *medium* esse, non *activum* consuevit; e. g.
ποιῆσθαι ἔπαινον pro *ἐπαινεῖν*; *κοινωνίαν ποιῆσθαι* pro
κοινωνεῖν; *ἐνέδραν ποιῆσθαι* pro *ἐνεδρεύειν*. CXII. *πολιτεῖαν*
pro cive me gero, & proprium est *civium*. Passivum de repu-
 blica dicitur, quæ regitur. *Medium* proprie de *eis, qui rem-*
publicam regunt, seu *administrant*. Actor. 23, 1. *ἐγὼ πεπε-*
κίτευμαι τῷ θεῷ, *functus sum munere meo ad Dei gloriam, eius-*
que ecclesiae utilitatem atque incrementum; quamvis negari non
 possit, hanc differentiam *activi* & *medii* minus perpetuam
 esse, ut vel ex Phil. 1, 27. manifesto apparet. CXIII. *πε-*
τέω

ἐνὼς *transfero*. Medium *transfero me*, ist est, *proficiscor, eo, etiam vivo*. 2 Petr. 3, 2. κατὰ τὰς ἰδίους αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι. Luc. 1, 6. eodem significato, quo *περιπατεῖν*.

CXIV. προκαλεῖμαι *provoco ad certamen*, ideo est verbum medium, quia verbis *pugnandi* potest annumerari. Gal. 5, 26.

CXV. προσανατίθεμαι *mei animi sensa alicui expono, et aperio, eumque consulo*. Gal. 1, 16. 2, 6. CXVI. προσποιέω *facio, ut alteri aliquid accedat*. Medium, *facio ut mihi aliquid accedat, acquiratur, assumo mihi, & inde stimulo*. Luc. 24, 28.

CXVII. προστιθέμι *addo, adicio aliquid, vel aliquem*. Luc. 17, 5; πρόσθεσ ἡμῖν πίσιν. Medium, *se ipsum adicere, vel adiungere alicui*. Act. 5, 14. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο. CXVIII.

προσφέρομαι *offero me, praebeo me, oppono me, gero me: extremo sensu est Ebr. 12, 7. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ἡμῖν προσφέρεται ὁ θεός*.

CXIX. προτρέπω *femper notat adhortor alterum*. Medium vero, etiamsi interdum nullam, nisi activi, vim sustineat, haut raro tamen ita, ut vere sit medium, usurpatur, significatque *se invicem cohortari, sive, dum alterum ad aliquid adhortamur, nos una ipsos ad idem adhortari*. Act. 18, 27.

βυλομένε δὲ αὐτῷ διελεῖν εἰς τὴν ἀχαιῶν προτρεψάμενοι ὁ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν: quem locum ita περιφράζεις: *quum autem ire vellet in Achaiam Apollo, postquam ipsum et semetipsum simul ad fidem et ecclesiam ampliandam cohortati essent fratres illi, scripserunt discipulis &c.*

CXX. σκύλλω *vexo seu fatigo aliquem itinere longiore*. Marc. 5, 35. Medium, *se ipsum fatigare itinere*. Luc. 7, 6.

CXXI. σέλω *mitto alterum*. Medium, *me ipse mitto, i. e. iter factio, quocumque id fiat modo, sive pedibus, sive equis, sive navibus*. 2 Thess. 3, 6.

παρὰγγέλλομαι δὲ ὑμῖν, σέλεισθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντός ἀδελφῆ, *ut discedatis ab omni fratre*. 2 Cor. 8, 20. autem fugiendi omnino significatum habet.

CXXII. συγκατατίθεμαι *est verbum vere medium, notatque una cum aliis calculum adicio, h. e. consentio, probo*. Activum, ut Elsnerus falso existimat, eam vim non habet. Luc. 23, 51.

ἔτος ἧν ἢ συγκατατέθειμένος τῇ βελῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, *passivum media potestate*.

state. CXXIII. συλλαμβάνων notat inter alia alicui manum iniicere, seu manibus comprehendere. Luc. 22, 54. Medium proinde, una cum aliis alicui rei manus admoveere, i. e. adiuvare, opitulari. Phil. 4, 3. συλλαμβάνωνσ αὐταῖς, adiuvans eas. Eiusdem generis est verbum συναντιλαμβάνεσθαι. Luc. 10, 40. Rom. 8, 26. CXXIV. συμβάλλομαι simul cum aliis confero, seu adiuventum praesto, iterum est verbum vere medium. Act. 18, 27. συνεβάλετο πολὺ τῷσιν πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χερίτων, multum adiuventi attulit iis. CXXV. συνάγω congrego seu cogo alios. Act. 14, 27. συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν. Medium, me congrego ipse, h. e. convenio. Marc. 6, 30. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Matth. 24, 28. CXXVI. συναγωνίζομαι verbum est vere medium, quemadmodum verba certandi tantum non omnia. Rom. 15, 30. CXXVII. συναθροίζω congrego alios. Medium, congrego me, convenio. Act. 19, 25. Cap. 12, 12. CXXVIII. συναλίζω & συναλίζομαι, eundem cum proxime prioris verbo significatum habent. Act. 1, 4. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἔσ' convenient. CXXIX. συναμίγνυμι misceo aliquod cum aliquo. Medium, commisceo me, h. e. commercium & rem cum aliquo habeo. 2 Thess. 3, 14. καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῶ. I Cor. 5, 9. μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, & vers. 11. CXXX. συναπέγω abduco, vel duco alios una mecum. Medium abduco, vel duco me ipse una cum aliis, h. e. cum iis eo, eandem cum ipsis viam incedo, me ago una cum aliis. Activum est Exod. 14, 6. Medium vero pro me ago, i. e. eo, proficiscor, videtur nostro Rom. 12, 16. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονέοντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι, cum humilibus vos agentes (non hominibus; ταπεινοῖς enim neutrum est, nec masculinum h. loco). Quod praecipuum respondet illi Ciceronis: quanto superiores sumus, tanto nos geramus submissius. CXXXI. συνευωχέομαι una cum aliis epulor, convivio intersum. 2 Petr. 2, 13. Iud. v. 13. συνευωχέμενοι ὑμῖν. Activum ευωχεῖν est solum epulari, nullis sociis. CXXXII. συνήδομαι me oblecto, h. e. gaudeo, construiturque cum dativo vel rei, vel personae. Rom. 7, 22. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ, oblecto

me

me lege Dei: cum dativo personæ significat una se delectare,
seu gaudere cum aliquo, & gratulari. Activum autem notat
oblectare alterum CXXXIII. συντίθεσθαι, quando inter se
componere, h. e. pacisci, vel una cum altero calculum suum po-
nere, h. e. assentiri, significat, vere medium esse verbum vi-
detur. Priori sensu est Ioh. 9, 22. ἤδη γὰρ συνέτιθεντο οἱ
Ἰσραῖτοι. Luc. 22, 5. posteriori significatio reperitur Actor.
24, 9. συνέθεντο δὲ οἱ Ἰσραῖτοι, Φάσκοντες, ταῦτα ἕως
ἔχεν. CXXXIV. συχηματίζομαι me ipse conformo, eundem,
atque alii habent, vestitum, eandemque formam mihi ipse induo.
Rom. 12, 2. καὶ μὴ συχηματίζετε τῷ αἰῶνι τῷ τῷ. I Petr.
1, 14. Activum autem notat, alteri aliam formam, aut vesti-
tum induo. Philipp. 3, 21. ἐς μεταχηματίσει τὸ σῶμα.
CXXXV. τυρβάζω turbo alium in genere, quamvis proprie
fit turbare lutum, ut tradit Scholiastes Aristophanis. Medium
τυρβάσομαι, sibi ipsi turbas excitare. Luc. 10, 42. μερμυνάς
καὶ τυρβάζειν περὶ πολλὰ, tumultuando te fatigas circa multa.
Nobis & hic propria notio locum habere videtur, ut fit:
multa sordida ac lutulenta opera facis: quam rem uno, sed sor-
didissimo verbo exprimunt nostri. CXXXVI. τυφώω inflo, seu
ad superbiam incito alterum. Medium, ipse me inflo, h. e. superbio,
dicaturque inprimis de iis, qui se propter scientiam effecerunt,
ac sæpe falso iactant, unde etiam hoc ipsum verbum demen-
tem esse significat, nihilque intelligentem i Timoth. 6, 4. τε-
τύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος. CXXXVII. υπεραίρομαι, ut
supra ἐπαίρομαι, me effero ipse. 2 Thess. 2, 4. 2 Cor. 12, 7.
CXXXVIII. υποδήσασθαι υποδήματα, vel absolute υποδή-
σασθαι, est induere calceos, vel calceare se. Actor. 12, 8. Ephes.
6, 15. Activum simplex habetur Luc. 13, 16. CXXXIX.
υπομνησκω, & υπομνήσκομαι, idem plane, quod ανα-
μνησκω & eius medium, de quibus supra, notare videtur.
Activum Ioh. 14, 26. Medium Luc. 22, 61. CXL. υπο-
σέλομαι, clam abeo, me subduco, dissimulo, subterfugio Ebr.
10, 38. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται καὶ ἐὰν ὑποσέ-
ληται. Actor. 20, 20. Activum nostro in assiduo quodam
scriptore non observatum est. Gal. 2, 12. ὑπέσειλε καὶ ἀφά-
ειλε

εἰζεν ἑαυτόν. *CXLI. ὑποτάσσω subūcio alterum.* I Cor. 15, 27. Ephes. 1, 22. ὑποτάσσομαι *me subūcio ipse*, h. e. *pareo, obedio.* Luc. 2, 57. καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Ephes. 5, 22. aliis in locis. *CXLII. Φαίνω apparere. facio alterum,* quo sensu nunquam reperitur in N. F. neutraliter vero sæpe reperitur, e. g. Ioh. 1, 5. Φαίνομαι *apparere facio me*, i. e. *appareo.* Iacob. 4, 14. αἰτίαι γὰρ ἔσιν ἢ πρὸς ὀλίγον Φαινόμενη. I Petr. 4, 18. Inprimis vero huius verbi futurum Φανήσομαι frequentatur, quod & habetur Matth. 24, 30. καὶ τότε Φανήσεται τὸ σημεῖον τῆς οὐρῆς τῶν ἀνθρώπων, quod nos- ter *resurrectionem mortuorum* esse, verecunde admodum, suspicatur. *CXLIII. Φθείρω corrumpro alium.* 2 Cor. 7, 2. Φθείρομαι *corrumpro me*, Iudæ v. 10. Ephes. 4, 22. *CXLIV. Φιλοτιμέομαι* est verbum *certandi*, eoque vere medium; proprium autem esse *candidatorum*, iam sæpe a summis viris est admonitum. Inde significat *summo studio & contentione agere.* Rom. 15, 20. ἔγω δὲ φιλοτιμώμενον εὐαγγελίζεσθαι. 2 Cor. 5, 9. I Thess. 4, 11. *omni studio alteri placere contendere, omni honore aliquem prosequi, sese iactare, gloriari de aliqua re.* *CXLV. Φοβέω terreo alterum.* Φοβέομαι *terreo me*, i. e. *timeo*, 2 Cor. 11, 3. *revereor* Luc. 23, 40. Ephes. 5, 33. *CXLVI. Φυλάττομαι custodio me, prospicio mihi*, i. e. *caveo.* 2 Tim. 4, 15. ὃν καὶ σὺ φυλάσσει. *CXLVII. Φυσιόω* eiusdem est generis ac τυφώω, de quo paullo ante, valetque in activo *inflow alterum* I Cor. 8, 1. ἡ γνώσις Φυσιόω. In medio *me ipse effero* I Cor. 4, 6. ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τῆς ἐνὸς Φυσιόωθε κατὰ τῆς ἐτέρου. Col. 2, 18. *CXLVIII. χωρίζω separo alterum ab altero.* Rom. 8, 35. Medium, *ipse me separo*, i. e. *discedo.* I Cor. 7, 15. εἰ δὲ ὁ ἀπίστος χωρίζεται, χωρίζεσθω. Sic & in compositis.

Secundi generis verborum mediiorum, quæ *curandi, mandandi, iubendi, patiendi, adiunctam habent notionem*, hæc fere nostro in novo foedere observata sunt. I. *αἰδικέομαι patior volens lubensque mihi fieri iniuriam.* I Cor. 6, 7. διατί ἔχει μᾶλλον αἰδικέσθαι. II. *ἀπογράφειν se vel nomen suum in tabulis describendum curare*, Luc. 2, 1. III. *ἀποσερεῖσθαι libenter pati se defraudari ab aliis.* I Cor. 6, 7. διατί ἔχει

εἰ μὴ μάλλον ἀποσερεῖσθε. IV. ἀσφαλίζεσθαι *mutuendum curare*. Matth. 27, 65. ὑπάγυτε ἀσφαλίζεσθε, & v. 66. οἱ δὲ περρυθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον. V. βαπτίζεσθαι, de hoc verbo prima sectio. VI. βιάζομαι *vim mihi inferro libenter patior*. Matth. 11, 12. ἡ βασιλεία τῶν ἔρραῶν βιάζεται. VII. δανείζω *mutuam pecuniam do*. Luc. 6, 34. Medium δανείσασθαι *mutuum accipere seu sumere*. Matth. 5, 42. τὸν θέλοντα ἀπὸ σε δανείσασθαι, μὴ ἀποσεραφῆς; VIII. διαχειρίζεσθαι *interficiendum curro*. Act. 5, 30. ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε; IX. ἐπισπᾶσθαι, scilicet ἀκροβυστίαν, valet *attractandum curare praeruptium*. I Cor. 7, 18. περιτετμημένους τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπᾶσθαι, quod, teste Celso, opera chirurgi fiebat. videatur etiam, I Maccab. 1, 15. X. κείρεσθαι, fatis super hoc verbo in prima sectio. XI. κρίνω *iudico alterum*. κρινεσθαι medium, dicitur de litigantibus, qui sponte iudicio se offerunt, sive se iudicandos praebent, & ex consequenti, iudicio contendunt. I Cor. 6, 1. κρινεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων v. 6. Rom. 3, 4. XII. μετακαλεῖσθαι *sibi advocandum curare aliquem, i. e. arcessere*. Act. 7, 14. μετακαλέσατο τὸν πατέρα αὐτῶ. Ἰακωβ. Act. 10, 32. 20, 17. Eiusdem generis & significatus est insequens verbum XIII. μεταπέμπεσθαι. Act. 10, 22. II, 13. XIV. μισθῶ *loeo, μισθεομαι medium, facio mihi aliquid locari, h. e. conduco*. Matth. 20, 1. XV. ζυράω *rado, tondeo*. Medium, *tondendum me praebere seu curo*. I Cor. 9, 6. εἰ δὲ αἰχρὸν γυθαικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ζυράσθαι. XVI. περιτέμνεσθαι *se circumcidendum praebere, curare*. I Cor. 7, 48. Gal. 5, 2. XVII. συμβαλέεσθαι *dare consilium*. Ioh. 18, 14. ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβαλέουσας τοῖς Ἰουδαίοις. Apoc. 3, 18. συμβαλέεσθαι medium, *curare sibi consilium dari, sive consulere aliquem, & exinde deliberare*. Ioh. 11, 13. ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας συμβαλέουσάντο. XVIII. χεῖσαι *commodare seu utendum dare*. Luc. 11, 5. χεῖσόν μοι τρεῖς ἄρτους· χεῖσασθαι *facere sibi aliquid commodari, utendum accipere, uti*.

Sequuntur nunc verba, quæ grammaticorum quidem vulgo media putantur, quæ vero potius *Medio afficia*, quam vera

media appellari, & latinorum deponentibus æquiparari possunt. Cuius generis, nostro, in N. Testamento hæc sunt observata: I. ἀγαλλιάομαι. Ioh. 8, 56. Ceterum hoc verbum, minus, quam ecclesiasticis, profanis notum est. II. αἰτέομαι *peto*. Sic semper in N. Testamento. Itaque Hammondus illud Matth. 18, 19. male passive reddidit. III. ἀναβαίλωμαι. Act. 24, 22. IV. ἀναδέχομαι *excipio*. Act. 28, 7. Paulo aliter est Ebr. 9, 17. V. ἀνατρέφομαι *versor*, 1 Timoth. 3, 15. VI. ἀνατιθέμαι *expono* Act. 25, 14. VII. ἀντέχομαι *iuvo, adiuvo*. 1 Thess. 5, 14. Matth. 6, 24. VIII. ἀπειθέομαι *minitor*. Act. 4, 17. IX. ἀπεκδέχομαι *exspecto*. Rom. 8, 19. X. ἀποκρίνομαι *respondeo*. XI. ἀπολογέομαι *defendo*. Act. 24, 10. XII. ἀπορέομαι *dubito*. Act. 25, 20. XIII. ἀποτάσσομαι, *valedico*. Luc. 9, 61. XIV. ἀποφθεγγομαι *loquor*. Act. 2, 4. XV. ἄπτομαι *tango*. Ioh. 20, 17. XVI. ἀρνέομαι *nego*. 2 Timoth. 2, 12. XVII. ἀσπάζομαι *saluto*. Luc. 10, 4. XVIII. ἀυλίζομαι *diversor, pernocto*. Luc. 21, 37. XIX. ἀφικνέομαι *pervenio*. Rom. 16, 19. XX. βδελύσσομαι *abominor, execror*. Rom. 2, 22. XXI. βέλομαι *volo*. Iud. v. 5. XXII. γίνομαι huc etiam referendum est, quando significat idem, quod εἶμι, Matth. 10, 16. XXIII. δέχομαι *capio, accipio, occuro*. Act. 3, 21. XXIV. διαβεβαιόομαι *confirmo, assevero*. Tit. 3, 8. XXV. διαδέχομαι *accipio, succedo*. Act. 7, 45. XXVI. διατίθεομαι *præcipio*. Marc. 7, 36. XXVII. διαχυρίζομαι *assevero*. Luc. 22, 59. XXVIII. δύνεομαι *possum*. Marc. 6, 5. XXIX. ἐκδέχομαι *exspecto*. 1 Petr. 3, 20. XXX. ἐκλέγομαι *eligo*. Luc. 10, 42. Nobis, eius verbi activum sæpe de *vestigalibus exigendis, de seligendis notandisque sententiis*, similibus, in optimis græcorum positum, observatum est. XXXI. ἐμβρομέομαι *graviter, & quasi cum fremitu interminor*. Marc. 1, 43. XXXII. ἐντέλλομαι *præcipio*. Ioh. 15, 14. XXXIII. ἐνυπνιάζομαι *somnio*. Act. 2, 17. XXXIV. ἐρχομαι *venio*. Ioh. 8, 14. etiam idem quod ἀπέρχομαι *abeo*. Act. 28, 14. XXXV. εὐλαβέομαι *vereor*. Act. 23, 10. XXXVI. εὐχομαι *opto, precor*. Rom. 9, 3. XXXVII. ἡγέομαι *duco, existimo*. Philipp.

2, 6. XXXVIII. *ἰσόμοις sano*. Luc. 2, 18. in genere autem est *homo, malo libero*. XXXIX. *ἰμέρομοις desidero, cupio*. 1 Theff. 2, 8. XL. *καταρρόμοις excoror*. Matth. 5, 44. XLI. *κατασοφίζομαι callide alicui impono, opprimere cogito*. Act. 7, 19. XLII. *λυμάνομαι vasto*. Act. 8, 3. XLIII. *μαίνομαι insanio*. Actor. 26, 24. XLIV. *μαρτύρομαι testor*. Gal. 5, 3. etiam *rogo, obtestor*. Ephes. 4, 17. XLV. *μοιχάομαι adulterium committo*. Matth. 5, 32. XLVI. *ὄπτομαι video*. Matth. 5, 8. XLVII. *ὀρχέομαι salto*. Matth. 14, 6. XLVIII. *παράβαλλομαι nullam alicuius rei rationem habeo, minus consulo*. Phil. 2, 30. XLIX. *παραιτέομαι recuso*. L. *πολιτεύομαι temporariam rego*, de quibus duobus verbis supra. LI. *πραγματεύομαι negotior*. Luc. 19, 13. LII. *προηγῶμαι praefero*. Rom. 12, 10. LIII. *προσδέχομαι suscipio*. Luc. 15, 2. LIV. *προσεργάζομαι luerifacio, acquiro*. Luc. 19, 16. LV. *προσεύχομαι precor*. Luc. 11, 1. LVI. *προχειρίζομαι praeparo*. Actor. 22, 14. LVII. *σέβομαι colo*. Matth. 15, 9. LVIII. *σημειόομαι noto, signo*. 2 Theff. 3, 14. LIX. *ὑποδέχομαι excipio*. Luc. 19, 6. LX. *χαρίζομαι dono, condono*. Rom. 8, 32. LXI. *ψέδομαι mentior*. Actor. 5, 3. LXII. *ἄντομαι eto*: Act. 7, 16. LXIII. *ᾠρέομαι rugio* 1 Petr. 5, 8.

En tibi, Lector, verba N. F. media, quae primus omnium Drefigius selegit, digessit, explicavit. Quodsi quaedam praetermissa, ut nos quidem verbum *ὁμολογῆσαι, πειρᾶσθαι*, alia paucissima, desideravimus; sique nonnulla aut loco non suo posita, aut ita explicata videbuntur, ut magis ingenii acumen, quam vera loci sententia appareat: nonnullam Viro doctissimo, & de graecis litteris meritissimo, atque eam imprimis veniam dabis, quam in operis prooemio, hunc in modum a te petit: „Quodsi quaedam industriam nostram, quae „est imbecillitas humana, effugerint, in duabus maxime prioribus sectionibus; nam tertiam huic loco non propriam minus curamus: facile ab aequis rerum aestimatoribus nos veniam impetraturos confidimus, propterea, quod primi, „quod scimus, hanc ex sacris materiam ex instituto sumus aggressi, nec ulla res est, quae non, a tenui profecta initio, ad

„summum paullatim fastigium tenderit. Nec minus faciles speramus iudices in iis, quæ coniectura quadam nituntur. Etenim non inficiamur, nos in nonnullis, nostro nixos ingenio, coniecturas fecisse. Quibus si nimis forsitan indulsimus, excusabit nos quodammodo novitatis studium, & amor, quo in res suas feruntur omnes.“

CAROLI FERDINANDI HOMMELII, Iuris Feodalis in Acad. Lipsiensi Prof. Ord. Oblectamenta iuris Feodalis, sive Grammaticæ Observationes, ius rei clientelaris & Antiquitates Germanicas varie illustrantes.

Lipsiæ, sumptibus Ioh. God. Dyckii 1755. pl. 20. in 4.

Titulo libri huius elegantissimi præmittitur icon aeri incisa, sistens computationem graduum veterum Germanorum, comparatam computationi Canonicæ, in figura hominis, dextra hastam, sinistra colum tenentis; cui delineationi, ut ex p. 106. discimus, ansam præbuit Spec. Sax, L. I. art. 3. Grammaticæ observationes adsunt numero XI. *Observatione* I. nomen Vasalli derivatur a bassus, *einem Unter*, adscito chartiludip, tamquam rei feodalis imagine. II. Valloriorum radix *Verwesser* esse dicitur; dein III. non tres, sed quatuor vasallorum ordines fuisse observatur, Capitanei, milites maiores, milites minores, & Valvasini. *Obs.* IV. omnium vetustissimum de feodis sub Clodoveo testimonium exhibet, ex testamento Remigii, obvio apud Brissonium L. VII. de Formulis. *Obs.* V. præ se fert, omnem feloniam anno extinguere, sive, privatoriam actionem annalem esse. Occurrit ea Rosenthalio, qui hanc actionem XXX. annis finiri asseruit. Si cui annus nimis contractum angustumque huius vindictæ spatium videatur, non repugnat A. si suo, quem præfinivit, anno, quinquennium substituere, aut quadriennium velis: sed ut per XXX. annos trahatur huius delicti memoria, concessurum se nemini profitetur, graphice finiens caput hac sententia: poenam poscere permissum, ignoscere honestum, sero

fero punire absurdum est. Hostenditiæ *Obf.* VI. explent. Et hic appellatæ esse dicuntur, quasi *Hosten Dezen*, quia servitia militaria olim decima parte fructuum adærata, quod firmatur auctoritate speculi Suevici, & Saxonici. Quæritur posthac *Obf.* VII. cur matrimonium ad morgengabam dicatur *Vermählung zur linken Hand?* & respondetur, id ideo fieri, quia liberi ex eiusmodi matrimonio progeniti, pertinuerint *zur ergern Hand*: eo quod agnati manum dextram, cognati sinistram, in veteri consanguinitatis corpore occuparint: quo etiam collineat laudata icon, titulo libri præmissa. *Obf.* VIII. lectu digna de investitura per clypeum afferuntur, fere ad mentem Ludwigi. Unde cornua sint, disquiritur in *Obf.* IX. Docetur, cornua, quæ Heraldici bubalica vocant, bucinas fere venatorias esse; & venationem regalibus accensendam, contra *Bilderbekium* & *Strubenium*, novis documentis demonstratur. Quæstionem, cur maritus, uxoris adulteria patienter ferens, cornutus appelletur? excipit ingeniosa *Hanreorum* historia. In *Obf.* X. ostenditur, iam Seculo^o XI. & magis XII. cognomina nobilium hereditaria esse coepisse, et iam anno 1399. voculam *von* nobilitatis notam habitam fuisse. Inscrubitur hæc observatio, de particula *von*, nostris temporibus nobilitatis caractere. In *Obf.* XI. barbara vocabula 163. *iuris feudalis* latinitate pura donantur. Sequitur de *successione feudali* liber singularis, continuatis numeris continens observationes IIX. Earum I. quæ ordine XII. inscribitur, de origine vocis *Sipzahl* agitur. Istam doctiss. Auctor non a numero septenario, sed, quod longe verisimilius, a voce *Sip*, truncus, seu *stipes*, derivat, suadente id Iuris Germanici proverbio: *Je näher dem Sib, je näher dem Erbe.* *Obf.* XIII. commentarius est in I. f. I. eoque id præcipue agitur, ut demonstretur, longe ante *Conradi Sahici* legem, filiorum, nepotum, & omnium descendentium iam in usu fuisse *successionem*; legem vero *Conradi* non descendentium *successionem* primum stabiliisse, sed tantummodo ius repræsentationis induxisse. Beneficia ad collaterales transire quando coeperint in *Germania*, disquiritur in *Obf.* XIV. quæ evincit, id,

ratione feudorum provincialium, (Imperialia enim iam tempore Conradi ad collaterales transibant,) seculo XIV. & XV. contigisse, quo ipso refutantur atque confodiuntur, quæ in Gundlingianis dicuntur, Henricum VI. Imperatorem, abrogata simultanea investitura, iam omnes extra Saxoniam militias hereditarias effecisse. Quæ alias sententia a plerisque defenditur. Graduum computationem, veteribus Germanis usitatam, sistit *Obf.* XV. quod argumentum neque apud Heineccium, neque alios, qui iuris Germanici elementa composuerunt, explanatum invenies. Probatur plenius, gradus in successione feodalibus canonice computari, quod fugit Struvium, aliosque. Computationem canonicam non invenisse Romanos Pontifices, sed Germanicas gentes secum in Italiam apportasse, contendit ingeniosissimus Auctor in *Obf.* XVI. qui successione feudalem, quæ linealis dicitur, accuratissime cum legibus XII. Tabb. convenire, docet in *Obf.* XVII. De successione in beneficiis hodierna, agit *Obf.* XVIII. cui etiam Schema aeri incisum inseritur. Notabile hic, apud Saxones, ratione iuris repræsentationis, in allodiis, ius Germanicum vetus obtinere: in Feudis, ius Romanum. Neque illud prætermittendum est, quod p. 132. dicitur, *Textorem* atque *Schiltterum* in tot logomachias non fuisse venturos, si lineam a latere distinguere novissent. De successione simultanee investitorum agit *Obf.* XIX. eademque ultima, in qua illa enuntiatio ceteris facile palmam præripit, qua ostenditur, hodiernam investituram simultaneam nihil aliud esse, nisi quandam in integrum restitutionem, & in se fictionem continere eam, ut, quod divisum est beneficium, non divisum videatur.

En tibi, Lector, brevem cultissimi libri delineationem, quem utilitasne materiæ, an vis ingenii, an denique dicendi dulcedo & suavitas, magis commendet, dictu difficile est. Præstitit hæc opera Excell. Auctor, ut neminem imposterum fore existimemus, cui ius clientelare triste, barbarum, & elegantiae incapax videatur. Quam rationem scribendi si omnes iuris clientelaris interpretes imitarentur, illud profecto inde sequeretur, ut, quod latericium a maioribus accepimus, mox marmoreum, imo aureum, habeamus.

ME-

MEMORIE DI VARIA ERUDIZIONE DELLA
Società Colombaria Fiorentina.

i. e.

COMMENTARII VARIÆ ERUDITIONIS,
Societatis Columbariæ Florentinæ. VOL. I.

Florentiæ 1747. Alph. 1. plagg. 21. cum 29. fig. separatim
æri incisiss, in 4.

Institutor huius Societatis fuit Io. Hieron. Pactius, Patrius
Florentinus, mortuus MDCCXLVII. cuius effigiem sistit
numus insignis magnitudinis ad p. 27. vitam notitia ipsa
huius Societatis p. 33. Sigillum, cuius estypus etiam in ti-
tulo repræsentatur, sunt duæ columbæ collabellantes, cum in-
scriptione: mutuis officiis S. C. (Societæ Columbaria). De-
dicatur hoc volumen, nomine omnium Sociorum Francisco
Imperatori. Præfatur *Antonius Franciscus Gorius*: quem,
dum ista scribimus, fatis concessisse, vehementer dolemus.
Coepit Societas A. MDCCXXXV. exemplo Societatis Acade-
miæ Franco-Gallicæ, quæ privatis eruditorum conventibus
apud Thuanum quodammodo originem debet; & Coronulæ,
des Crantzleins, Lipsiensis, cuius originem ex ædibus Io. Bur-
cardi Menckenii, fide filii, Caroli Menckenii, repetit Cl. Go-
rius, cuius facundia lectorem per totam hanc notitiam vehe-
menter capit.

Dissertatio I. Dn. *Ioannis Passerii*, inscripta Cardinali An-
gelo Mariæ Quirino, Statuas duorum Puerorum nudorum,
cum Inscriptionibus Hetruscis, inventas Cortonæ, & illatas
Museo Equitis Coratii, illustrat. Deos Lares iis designari cen-
set Eruditiss. Auctor, quum e collo eorum bulla præpenderet,
& eius bullæ mentio fiat apud Scholiasten Persii, in verbis:

Bullaque succinctis Laribus donata pependit.

Illis Primitiæ mensarum offerebantur, quo hic referuntur ver-
ba Varronis apud Nonium 15. 6. Oportet bonum civem
legibus parere, & Deos colere, in patellam dare *μύρον κρεός*.
In femore unius horum Larium inscriptio Hetrusca legitur,
quo bene applicantur verba Apocalypsis 19, 16. de equite,

in

in cuius vestimento & femore scriptum erat, Rex regum. & dominus dominantium. In fine disertissimæ dissertationis huius lux accenditur Inscriptionibus, quarum mentionem inieci-
mus, Hetruscis.

Eiusdem Auctoris est Dissertatio II. de Offlegio, inscripta Francisco Antonio Zachariæ, e Societate Iesu. Inter figuras æri incisas eminet crater aspersorius, quo cineres defunctorum vino, unguento, lacte, melle, sanguine adspangebantur. Iam in LL. XII. Tab. vetitum quidem erat, homini mortuo ossa ne quis legeret, quo post funus faceret; sed hoc tam stricte non fuit observatum, quin membro defuncti, nempe digito deciso, in eo, tanquam toto super cadavere, iusta persolverentur: nam iniecta huic demum gleba, corpus dicebatur humatum, ob membrum humo tectum.

Dissertatione III. Ludovicus Antonius Muratorius agit de Servis & Libertis Antiquis. Refellit ibi Laurentium Pignorium, qui in Tractatu suo de Servis, & eorum apud veteres ministeriis, officia servorum & libertorum miscet. Ostendit autem Muratorius, servis viliora, libertis honoratiora ministeria demandata fuisse. Medicos quoque Pignorius servis accenset, usus auctoritate Pauli Orosii L. VII, c. 3. Verba eius hæc sunt: *Adeo diya Romanos famas sequuta est, ut Caesar Lanistarum familias, omnesque Peregrinos, Servorum quoque maximas copias, exceptis Medicis & Praeceptoribus, trudi urbe praeceperit.* Sed hanc exceptionem ad Peregrinos, non ad Servos referendam esse, cum ex veteribus Inscriptionibus, tum ex L. Patronus ff. de Operis libertorum, probat Muratorius. *Plerumque Medici, ait in ea Iulianus, servos eiusdem artis Libertos producant, quorum operis perpetuo uti non aliter possunt, quam ut eas locent.*

In IV. Dissertatione Marius Guarnaccius de LL. XII. Tab. disserit, ostendens, eas fontem esse omnium legum Romanarum. Postquam dilucide ante oculos lectoris posita est utilitas legum, concinna totius Iuris Romani proponitur Historia. Auctorum, qui laudantur, recentiorum, præcipui sunt Gravina, & Brunquellius.

Dis-

Dissertatione V. & VI. Academicus Columbarius Anonymus excusationem parat prodigiis a Livio narratis. Scilicet, aniles ineptias sapit, quando apud Livium boves loquuntur, scipiones sponte ardent, Deus Annibali apparet, infans semestris triumphum clamat. Sed observat Auctor, primo qualemcunque Numinis cultum αἰθεράς debere præferri; deinde Dionem, Appianum, Pausaniam, Plutarchum, reliquos, non minus quam Livium hunc morem prodigia narrandi secutos esse. Livium ipsum satis superstitione absolvi, quando addat, nunciatum est, fertur, dicitur. Eximius huc pertinens locus legitur L. XXI. c. 62. *Romæ, aut circa urbem, multa ea hieme prodigia facta: aut, quod evenire solet, motis semel in religionem animis, multa nunciata, & temere credita sunt.* Lucanum, cuius verba late adducuntur, eo tempore, quo Cæsar Romæ appropinquavit, plura prodigia simul coadunare, quam in toto Livio occurrant. Esse præterea inter hæc prodigia complura, quæ naturaliter accidunt, veluti quum statux sudasse dicuntur, quod pluvix tempore sæpe accidit: alia, quæ rarerent contingant, ut cometæ, barathra, fereno cælo tonitrua, & quod L. I. c. 56. adfertur, portentum terribile, anguis ex columna lignea elapsus. Tertium genus, idque plane præternaturale, veluti quando in monte Albano lapidibus pluuisse dicit Livius, artibus diabolicis fieri potuisse, putat Auctor. Plane, ut Iosue X. II. legitur: *Dominus misit lapides magnos de caelo.* Nisi dicere malis, grandinem, de qua loquitur Livius, tam duram fuisse, ut comparative lapides dicerentur: quam rationem similitudinis Claudianus etiam secutus est, quando ait:

Quid trahat imbriferas nubes, quo saxa creentur

Grandinis.

Potuisse quoque ventum hos lapides sustulisse cum pulvere, potuisse tolli per vorticem, addit: & quum cælum visum sit ardere plurimo igni, aut nocte multa lux clara effulserit, auroram borealem visam fuisse putat. Bos femina locuta, mugitu in sermonem humanum converso, audientium Auctori animos exterruisse videtur, eo modo, quo augures apud Vale-

N n

rium

rium Maximum, ex insolito vaccæ mugitu, hæc verba collegerunt: Cave tibi Roma. Unde in fine additur, quando Gregorius M. Livii volumina comburi fecisse dicitur, quod ibi multa narrentur de superstitionibus idolorum, id improprie de sacrificiis, de cerimoniis, & cultu falsorum deorum intelligi debere.

Dissertatione VII. *Johannes Dominicus Hertoli*, Canonicus Aquileiensis, illustrat monumentum vetus, quod ei insigne militare fuisse videtur, unum ex iis, quæ, introducto a Constantino M. Labaro, ad similitudinem eius conflata, & legionibus prælata sunt. Simile certe est iis signis militaribus, quæ exhibet Bandurius T. II. p. 233. & 401. &, præter Monogramma Christi, exhibet litteras A. & Ω. Appendit in aere libras IV. quod mirum videri non debet in signo militari legionario, cui robustissimus quisque miles vix sufficere poterat.

Sequitur Compendium Methodi Analyticæ, qua usus est Dn. Eques *Io. Bapt. de Baillou*, Academicus Societatis Columbariæ, in suo magno Opere, quod continet Tractatum universalem, lapidum pretiosorum, metallorum, mineralium, & aliorum fossilium. Mira est modestia Dni Equitis, in Epistola ad Gorium, quando Eruditi nomen recusat, & solo Amatoris elogio contentus est, quamvis Museum Naturalium splendidissimum collegerit. Commentarius ipse lingua Franco-Gallica scriptus est.

Pars prima agit de mediis analyticis particularibus, quibus usus est sagacissimus Auctor, in Historia sua naturali. Notabile est, quod hic p. 180. dicitur, essentiam gemmarum non in colore, sed in duritie quærendam esse, mineras arboribus similes esse, & ut has habere suos ramos; p. 188. in delineandis figuris sibi valde prodesse microscopium solare, a se ipso confectum, quod culicem sistat in magnitudine equi; acidum Antimonii elici posse in tempestate humida, non in sicca p. 199. Analyti metallorum, per speculum ardens, vix per totum annum dies octo idoneos esse p. 202.

Secunda pars distributionem sistit Tractatus universalis, de lapidibus pretiosis, Metallis, Mineralibus, & aliis fossilibus. VII. Voll.

Voll. in folio destinabatur descriptio huius Collectionis: quorum contenta hic exponuntur. Pergimus excerptere, quæ lectu digna visa sunt. Corallium est planta marina, non insectum marinum p. 208. Petrificata nec omnia, nec nulla, referri debent ad diluuium p. 211. Proponitur deinde p. 215: quæstio, an unum tantum genus acidi detur, vel utrum cuiusvis obiecto suum acidum insit singulare? & tum p. 225. Dni Philippi de Stofch Museum laudatur, quod plura id Monumenta Antiquitatis contineat, quam ullum aliud Viri privati. Brevem Descriptionem Musei Bailloviani excudi fecerat, in scio Collectore, vir iuuenis erecti ingenii, Ioannonus de S. Laurentio. Is, ne id ægre ferret Possessor, humanissimis ab eo precibus contendit in Epistola adiecta.

Num. IX. summa Annalium XII. Societatis Columbariæ proponitur. Per eam memoria conservatur IX. lapidum pretiosorum, aeri simul hic incisorum, quos die 12. Martii 1746. exhibuerat Generosiss. de Baillou. Articulus huius Voluminis X. continet novam Propositionem, qua ratione Ars Diplomatica utilior fieri possit Reipublicæ Litterariæ, inscripta Comiti Iohanni Mariæ Mazzuchelli ab Academico Societatis Columbariæ, *Dominico Mariâ Manni*. Eam perlegendibus, nobis primum memorabile visum est Epigramma in Casam, p. 248. utpote nostris minus cognitum:

Cur Casa, miraris, merito non fulgeat ostro?

Id formica salax parvula præcipuit.

Deinde remi relatu dignam referre nobis visus est locus sequens p. 254. Narrat Benvenutus de Imola, Iohannem Bocacium aliquando accessisse ad nobile *Monasterium Montis Casini*, avidum videndi *Librariam*, quam audiverat ibi esse nobilissimam. Petiit ab uno *Monacho* humiliter, velut ille, qui suavisissimus erat, quod deberet ex gratia sibi aperire *Bibliothecam*. At ille rigide respondit, ostendens sibi altam scalam: *ascende, quia aperta est. Ille laetus ascendens, invenit locum tanti thesauri, sine ostio vel clavi; ingressusque vidit herbam natam per fenestras, & libros omnes cum hancis coopertos pulvere alto. Et mirabundus coepit aperire nunc istum librum, nunc illum, in-*

venitque ibi multa & varia volumina antiquorum & peregrinorum librorum, ex quorum aliquibus erant detracti aliqui quinterni, ex aliis recisi margines chartarum, & sic multipliciter deformati. Tandem miseratus, labores & studia tot inchoytorum ingeniorum devenisse ad manus perditissimorum hominum, dolens & illacrymans recessit. Et occurrens in Claustro, petiit a Monacho obvivo, quare libri illi pretiosissimi essent ita turpiter detruncati. Qui respondit, quod aliqui Monachi volentes lucrari duos vel quinque solidos, radebant unum quaternum, & faciebant psalteriolas, quos vendebant pueris; & ita de marginibus faciebant brevvia, quae vendebant mulieribus.

Postremo, eodemque Xlmo loco, XIV. Inscriptiones veteres, cum Latinae, tum Graecae, comparent. Earum S. haec est:

D. M.

VALERIAE. CASTAE. OPTIM
FEMINAE. CVM. QVA. VIXI. AN
XXII. SINE. VULO. STOMACHO
D. IVLIVS. DOLES. CONIVNX. EX
ARMICVSTODE. VETERANO

B. M. F.

In fine in XIX. tabb. aeri incisa exhibentur frustra Marmorum, signantur Tabulae litteris Alphabeti, inde ab A. usque ad T. inclusive.

CHRISTIANI GOTTLIEBII BUDERI, D.
Consil. Aul. Sax. Iuris Publici, Feudalis, & Historiar.
P. P. O. Facultatisque Iuridicae Senioris in Academia
Ienensi, *σύνμματα* observationum & opusculorum, ex monimentis, diplomatibus, ac scriptoribus fide dignis erutarum.

Ienae 1756. typis Schillii, 12 plag. in 8.

Buderus, V. celeberr. quam consecutus est gloriam, non solum adhuc praecclare tuetur, sed etiam hoc edendo elegantissimo libello apprime auget. Pertractat in eo quaedam haud vulgaria argumenta. Duodecim observationes pro-

profert, quas suo iam ordine recensebimus. Prima agit de emancipatione canonica, in Capitulis Germaniæ. Vir Ill. §. 2. emancipationem actum esse contendit, quo declaratur, Canonicum de potestate & disciplina Scholastici esse dimissum, virtute, bonis moribus, & litteris ita excultum, ut ad subeunda, secundum statutorum & legum ecclesiæ normam, officia canonica, habilis videatur. Partem præbendæ minus plenæ Canonicis scholaribus nondum emancipatis assignatam, magistro scholarum competiisse, cel. A. egregio loco, ex ordinatione Conradi Sabinensis Episcopi desumpto, confirmat. Deinde ætatem emancipandi, annum vel 20. vel 21. fuisse, §. 8. 9. docet. Hæc, & alia, quæ Auctor in hac observatione in medium protulit, & utilitate sua, & iucunditate, se commendant. Secunda observatio de Imperatore diacono inscribitur. Hæc, optimis scriptorum testimoniis, Carolum IV. Sigismundum regem, & Fridericum tertium, diaconorum munere esse functos, comprobat. Tertia observatio, de confirmatione pontificia Episcoporum & Prælatorum Germaniæ agit. Quæ Vir celeb. de confirmatione Episcoporum adtulit, ea ex Thomassini opere veteris & novæ ecclesiæ disciplinæ desumpsit. Vindicat Ill. Auctor, merito, §. 5. regibus & imperatoribus veterum Francorum & Germanorum confirmationes. Concordatum Wormatiense, quod Henricus V. cum Calixto papa II. iniit, hanc imperatorum potestatem fregit. Varia Germaniæ episcopis onera fuisse imposta, Ill. Auctor §. 8. monuit. Deinde de concordatis, in concilio Constantiensi iniit, & de gravaminibus nationis Germanicæ contra sedem apostolicam, nonnulla eleganter adfert. Episcopos, qui ab imperatore de regalibus investituram petebant, bulla pontificia confirmatoria instructos esse decebat. Varias, qui confirmationem peterent, redimere bullas oportuit, quæ §. 24. recensentur. Recentiori tempore, cura rerum spiritualium pontifici quidem fuit commissa, at Electoratus, principatus, archiofficia, regalia, iuraque territorialia, ad eum nullo modo pertinent, id quod §. 26. comprobatur. Celeb. Auctor quasdam clausulas, ex bullis scriptis decerptas, §. 28. adfert, litesque in electionibus ex-

citatas, §. 30. adducit. Ad quartam venimus observationem, quæ formam iudicii imperialis aulici sub Carolo IV. exponit. Possidet Ill. Auctor chronicon quoddam Hala-Magdeburgense. Conscripsum est illud a clerico Magdeburgensi, qui nomine civium eius urbis, procuratoris partes coram iudicio aulico Caroli IV. sustinuit. Locum de hoc argumento, memoria dignum, ex hoc chronico huic libello inseruit. Quinta observatio de iudicio provinciali Wasuhngensi, in comitatu Hennebergico, inscribitur. Origines huius iudicii Ill. Auctor ex privilegio Alberti I. Austriaci Romanorum regis deducit. Hic rex illud Bertholdo comiti de Hennenberg concessit, quod Buderus diplomatibus Henrici VII. comprobat. Iam observationes de iurisdictione iudicii Weissenburgensis, (*Staffel-Gericht* dicti,) sequuntur. Septima observatio est de iuramentis ad reliquias, & formula iurandi: *als mir Gott helfe und alle Heiligen*. Reliquiæ sanctorum & Francis visæ sunt sacra. Adferebantur istæ ex regionibus peregrinis. Vir Celeb. earum usum in causis iudicialibus & iuramentis monstrat. Adfert locos ex prisicis scriptoribus, in quibus eiusmodi iurisiurandi fit mentio. Miramur tamen, insignem locum, qui in *specul. Saxon. libr. 2. art. 4.* his verbis legitur: *wenn er sich dann auf den Heiligen auszuwecht*, silentio præteruisse. Potest enim ille ex hoc ritu illustrari. Hunc vero morem, ad factas reliquias iurandi, in regnis septentrionalibus quoque esse servatum, celeb. Auctor probat. Octava observatio de tutela insignium imperii, sub Friderico III. per illustri reipub. Norimbergenſi adserta, agit. Observat vero Auctor, Imperatorem Fridericum III. quamvis multæ Sigismundi, Alberti II. aliorumque confirmationes, tutelam insignium imperii Norimbergenſibus concessissent, ab illis tamen restitutionem petiisse. Testimonio anonymi cuiusdam, quem Auctor in præclara sua librorum supellectile asservat, confirmat, Iurisconsultos Patavinos eam Cæsaris postulationem improbasse. Addit quoque istorum responsa. Nona observatio de præfecto urbi, ad tempora usque Rudolphi Habsburgici, disputat. Ill. Auctor, post amissam a Græcis Imperatoribus Romam, nostris Imperatoribus, ius præfectum urbi constituendi com-

competiisse, affirmat. Innocentius papa III. primus eam sibi potestatem vindicavit. Postea sæpius pontifices Romani, in exercendo hoc iure, fuerunt turbati. Hoc loco Auctor egregie fata huius iuris exponit. Denique Vir Ill. commercium epistoliticum, de tentata reductione principis protestantis ad sacra Romana, huic libello adiecit. Post insertum nimirum paci religiosæ anni 1555. reservatum ecclesiasticum, sociis protestantium haud facilis aditus ad episcopatus patuit. Multi igitur, qui metuebant, ne episcopatus amitterent, ad sacra Romana reverti voluerunt. Exemplo esse potest Christianus, Dux Brunsvicensis & Luneburgicus. Hinc princeps Mindensium episcopus fuit postulatus. Exaravit igitur ad pontificem Romanum, Clementem VIII. litteras, quibus pollicetur, se esse ad sacra Romana rediturum. Commercium litterarium, quod de hac tentata principis reductione ad ecclesiam pontificiam initum fuit, Ill. Buderus ex collectaneis, Antonii Heringii Icti manu exaratis, cum lectore communicavit. Plures Vir celeberr. in sua bibliotheca adhuc codices manu descriptos asservat, qui multis disciplinis lucem affundere poterunt. Nihil ergo magis optamus, quam ut pergat in posterum, plura monumenta incognita in lucem liberaliter emittere.

*DE ALDI PII MANUTII ROMANI VITA
meritisque in rem litteratam, Liber Ungeri singularis,
auctus cura & studio Samuelis Lutheri Geret, A. M.
Thoranensis Porulsi, ordinis philosophorum Vitembergen-
sium assessoris ordinarii, regie Goettingensis scien-
tiarum societatis amici, ibidemque regie
Teutonicæ sodalis.*

Vitembergæ typis Schefferianis 1753. I Alph. 9 plag. in 4.

Auctor, qui brevi post huius libri editionem tempore, Professor Publicus philosophiæ extra ordinem in academia Vitembergensi constitutus est, omnino laudem meretur, quod hunc librum cum eruditis communicavit.

Unge-

Ungerus, qui olim in Silesia oracula divina interpretatus est, Aldi Manutii merita digna esse iudicavit, quæ pluribus posteritati traderentur. Enarravit illa in hoc libro, quem annotationibus Gereri V. Cl. auctum fuisse, lætamur. Præfationem editor præmisit, in qua vitam Ungerii exposuit, & quid in hoc libro præliterit, commemoravit. Divisit vero totum opus in tres sectiones, quarum prima de vita & meritis Aldi inscribitur. Annum Aldi natalem, nec non eius parentes, haud certo indicari posse, Ungerus affirmat. Tamen, haud ab obscura gente originem duxisse, pluribus monstrat. Usus vero fuit sæpius cognominibus Bassionatis, & Pii, cuius rei ratio redditur. Romam, aut agrum Romanum, Aldi fuisse patriam, auctor annotat, eiusque progressus in litteris exponit. Origines officinæ Aldi typographicæ, eiusque industria in auctoribus præcis emendandis, laudatur. Recentiorum quoque scripta ex officina sua in lucem prodire iussit. Auctor typorum Aldinorum indolem, privilegium arti Aldinæ Venetiis concessum, fataque academix Aldinæ, enarrat. Bene vero Ungerus annotat, libros ab ipso Aldo typis impressos, ab editionibus Aldinis esse secernendos. Accurate quoque Ungerus fautores, qui Aldi præclarum institutum adiuvèrent, recensuit. Ipsi pontifices, Alexander papa VI. Julius II. & Leo X. eum decretis amplissimis ornarunt. Plura edidit Aldus eruditionis monumenta, quæ suis typis mandavit. Duxit vero Aldus uxorem filiam Andree Afulani, ex qua quatuor suscepit liberos, Antonium nimirum, Manutium, Paulum, & Franciscum. Tandem Auctor anno 1515. ex vita migrasse contendit, elogiumque a Baptista Egnatio, Marco Mufuro, & Sylvestro Aldobrandino, Aldi manibus consecratum, addit. Sectio secunda in Andree Chevillerii iudicium, inque Maittairei observationes ad illud, inquit. Chevillerius, bibliothecæ Sorbonicæ erat præfectus, opusque conscripsit, cui nomen est: Origine de l'imprimerie de Paris. Cum ex hoc Chevillerii opere, tum ex Maittairei annalibus typographicis, ea in hoc libro adducuntur, quæ vitam fataque Aldi illustrant. Hi loci excerpti, multa lectu omnino digna continent. Tertia denique Sectio multitudinem librorum, ab anno 1500. ad 1515. apud Aldum editorum, complectitur.

Tandem observationes Gereti in hunc Ungerii librum leguntur. Vir clar. præclaro studio recentiorum auctorum de Aldo iudicia adtulit, industriaque laude digna multa, quæ scire omnino refert, collegit. Satis id testatur vel observatio de primo, qui ex Aldi officina prodiit, libro. Ad Sectionem II. & III. pauca quidem addidit, at memoria haud indigna. Denique Erasmi Roterodami commentatio, quæ Aldi laudem, officinam, symbolumque frugiferum explicat, haud male fuit adiecta. Eo enim magis Erasmi fides est habenda, quo certius constat, omnium optime Aldi fata eum perspecta habuisse.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Iunii Anno MDCCLVII.

Pars I.

REPREENSORUM IN OBSERVATIONIBUS
super Iure Civili diversorum liber singularis, cura
IOH. LUDOV. CONRADI, I. U. D. Colleg.
maiori Princip. in Acad. Lips. Colleg.

Lipsiæ apud Ioh. Christ. Langenhemium 1756. cum figur.
æn. 15½ pl. octon. charta maiori.

Iuvat ipsa ponere verba Auctoris doctissimi, quibus in ultimo libri capite consilium rationemque totius operis ipse luculenter exponit. Est autem oratio ad quosdam veteres Iurisconsultos habita, in cuius fine postquam graviter questus est de multorum libidine, capita iuris non intellecta statim emendandi, sic infert: „*Illos autem, quibus par est honorem reprehensionis haberi propter summam, quæ studiosorum iuvenum secura pectora deducit, auctoritatem, quod rectum est verum putabamus in commune pro viribus nostris mereri, eo in libro, cuius ad vos mentionem iam servit Ulpianus, habito mediocri personarum delectu, quia non omnes poteramus, verborum ac capitum nullo, quod peccatorum, quaqua oculos feras, abunde apprehenditur, orationis genere licentiori accommodatoque ad faciendâ ridicula, quæ, ut Horatio visa sunt, acri fortius ac melius res magnas plerumque secant, ceterum planis ac perspicuis argumentis, atque adeo ipsius veritatis magna voce confutavimus.*“ Ac profecto ita sese rem habere, quemadmodum dixit, ipsi legendo comperimus. Nam & magna est

Oo

eorum,

eorum, quos reprehendit, ad plerosque omnes auctoritas: & honor quidam reprehensionis est, qua cum plures non careant, ipse paucos admodum iudicio tuo dignos habeas. Et si numerus eorum, qui reprehendi merebantur exempli causa, satis & ipse magnus est: neque, cum non omnes hoc libro posset, in horum quidem delectu magnopere laboravit noster. Alios alio tempore desumet, atque adeo iam desumit: quos, qui doctrinam & scripta illius amant, quæ certe amant qui Iurisprudentiam, veram illam & disertam, proximis nudinis expectare possunt. Ipsa vero capita & loca, quæ in illorum scriptis reprehendit, plane citra delectum, non ut a bonis mala necessario seiungimus, verum qua ratione quibus in causis paria peccata sunt, ex una earum quavis indifferenter exempla petere solemus, proposuit. Orationis genere usus est, ut ipse ait, licentiori: quod qui vituperare volunt, ipsi legem sibi dicant, aliorum iudicio scribendi potius, quam suo. Sin hoc liberum nobis est, ingenio nostro qui scribimus & naturæ obsequi: cur quod in sua quisque persona ius agnoscit, in aliorum non admittat? Deinde genus illud orationis accommodatum erat ad ridicula: quæ quantam habeant ad errores coarguendos vim, qui non ipse intelligit, ex oratione primum discat. Interim & argumentis utitur gravibus illis, & quæ adversarium non tam premere videantur, quam iugulare. Neque tantum falsa rationibus validissimis conviacit, sed vera quoque oratione planissima & apertissima docet: ut ipsius adeo veritatis voce, cum vel docet, vel refellit, loqui videatur. Sed age breviter ipsum librum describamus. Divisus est in capita XIII, quorum singula singulas inscriptiones habent. In prioribus tribus totidem capita reprehenduntur *observationum iuris*, quæ Hagæ-Comitum editæ sunt anno 1743.

Primi capituli est *lectio vindicata* cap. 7. §. 3. tit. Dig. de liberali causa. (pag. 7.) Verba Ulpiani sunt hæc: *evenit igitur ut ei profit, qui eum comparavit sciens, quod alius ignoravit.* Ea corrigit illarum observationum iuris auctor hoc modo: *evenit igitur, ut ei profit, qui ignoravit, quod alius eum comparavit sciens.* Imposuerant ei nempe verba Pauli cap. 5. tit.

Dig.

Dig. quibus ad libertatem proclamare, quæ verba falso putabat eandem causam, qua de Ulpianus loquitur, continere. Obiter commemorat noster, iam libera republica non dubiam fuisse servitutem eorum, qui se lucris causa vendidissent: quam in rem Paullum laudat cap. 23. tit. Dig. de liberali causa. Et in addendis refert, in hanc eandem rem, Iosephum Nerium usum fuisse loco Ciceronis Parad. 5. Quod sibi dictum putent, qui locum illum Ciceronis videri volunt omnium primi animadvertisse.

Secundi capitis est observatio cap. 12. §. 2. tit. Dig. de furtis quæ est Ulpiani declarata (p. 17.). Eius hæc verba, *Et sic fit ut furti non teneatur Et agat*, licet illa rationem habeant optimam & satis planam, ante nostrum nemo quod sciamus intellexit, cum in eis omnes aliquid corrigendum putent esse. Cuiacius, ubi verba habent *non teneatur*, particulam eiicit *non*: istarum observationum auctor illud *non* pro *non tantum* accipit, particulam autem *Et* mutat in *set*, quod compendium vult esse scripturæ pro *sed Et*. Nam quod ex vocabulo *furti* furem furti fecit, ne referri quidem mereatur. Eam correctionem demonstrat noster vel per se concidere. Verba græca, quæ Cuiacius e locupletiori Basilicæ exemplo, quam quibus hodie nos omnes utimur, excitavit, in quibus negatio deest, interpretatur egregie valde; neque tam non ob stare quam prodesse docet particulæ *non* Ulpiano vindicandæ. Non enim, quod sane miretur aliquis Cuiacium non animadvertisse, Græcum verbum *ἐνέχεται* teneri significat, sed *conveniri*. Si quem Ulpianus ait *non teneri*, qui Græce vertit eius locum *conveniri* tantum dicit: an non eo verbo satis indicat illum non teneri? Sed omnes offenderunt eo, quod existimarent causam nostri capitis convenire cum ea, quam Iulianus proponit cap. 48. §. 4. tit. Dig. de furtis. In quo vehementer eos falli noster videt, usus imprimis loco Paulli, qui est sentent. recept. Lib. II. tit. 31. §. 36. Alium præterea reprehendit errorem Gul. Fornerii, qui putat, in isto capite diversa tum Sabini, tum Ulpiani verba, coniunctim legi, distinguenda illa inter se addito cuiusque nomine. Profecto nihil in hoc capite

capite desideramus, præterquam quod non ipsa quoque verba proposuit huius antiquæ regulæ, cuius ipse rationem tam luculenter exposuit: Eius verba, quæ leguntur cap. 21. tit. Cod. de furtis, hæc sunt: *qui habet adversus alium furti actionem ipse ea teneri non potest.* Si tamen, ubi præterea nihil ad plenam & perfectam disputationem deerat, ibi testimonia capitum iuris adhuc desideranda sunt.

Tertii capitis est *particula suo loco mota nunc interdicto restituta*: ad cap. 20. tit. Dig. de damno infecto (pag. 39.). Cuiacius negationem delet in his verbis, *quia refectio aedium ad eius ipsius onus non pertinet.* Haloander ita legit: *quia refectio aedium ad eum non ipsius onus pertinet.* Observationum Juris Hagenium Auctor negationem in comma sequens reiiicit: *non proprietarius, ideo quia usitata stipulatio, & quæ sequuntur.* Noster causam, quæ triplex est, constituit. Deinde formulam *ad eius onus non pertinet* hoc modo explicat: *refectio quæ ad fructuarium pertinet non est onus, quod ei videatur impositum: quia quam refectio modica sit eius impensam homo frugi, qui diligenter industrieque res curat suas atque conservat nullo ferre negotio potest.* Eam explicationem veram esse loco Marcelli docet, qui, cap. 7. §. 2. tit. Dig. de usufructu, *modicam refectioem ad fructuarium pertinere ait, quoniam & alia onera agnosceret usufructu legato.* Nam si onus esset modica refectio, ad illum qui onera iam fert alia non pertineret. Sed quia non est onus, & ipse tamen agnoscit alia onera, ei se officio subtrahere non potest.

Quarti capitis, in quo Bynkershoekius reprehenditur, (pag. 53.) sunt *emendationum bracteæ aurum comicum*: ad cap. 1. §. 6. tit. Dig. de legatis III, *ubi pro fideicommissi quem Bynkersh. inepte legit fideicommissi rem*: ad cap. 8. §. 1. tit. Dig. de legatis II, in quo per *ἀναδιπλωσιν* legit *uni Contentus*, non satis latine quidem, & eius ipsius emendationis auctores Nerium ac Fabrotum dissimulans: ad cap. 27. tit. Dig. de condition. & demonstrat. in quo quem loquendi modum non intelligi conqueruntur, & aliter atque aliter emendant Förnerius ac Bynkersh. *tametsi in scriptura non tum esset,*
bre-

breviter & perspicue declarat noster: ad cap. 14. §. 4. tit. Dig. *de religiosis*, ubi Bynkersh. pro *collocandam* reponit *collocandum* nulla ratione, cum *si quid impensae factum sit* præcedat, scilicet vel in marmor, vel vestem collocandam: ad cap. 15. §. 15. tit. Dig. *de iniuriis*, in quo postrema verba *iniuriarum tenetur* corrigit Haloander & Forsterus & Brissonus *iniuriarum non tenetur*: Desid. Heraldus *vix tenetur*: Bynkersh. interrogative accipit *iniuriarum tenetur?* Quos omnes ignorasse rationem iuris coarguit noster.

Quinti capitis est (pag. 65.) *Paulle vales recte, medicorum iussa facebant*, ad cap. 7. tit. Dig. *de capite minutis*. Quem Paulli locum omnes, qui aggressi sunt interpretari, corruptum aiunt. Novissime qui ad illum accessit Herm. Noordkerk medicinam sibi visus est, qua nulla opus erat, ei attulisse. *Non admittit* corrigendum putat, ubi vulgo legimus: *tutelas etiam non amittit capitis minutio*. Quasi hæc verba sententiam nullam habeant, neque planum sit, orationem referri ad duo illa capita, quæ præcedunt: ubi cum capitis minutio dicatur munera publica non amittere, recte his verbis hoc exemplum subiicitur, *etiam tutelae non amittit*, quia tutelæ ad munera publica referuntur. Quod sequitur, *exceptis his quæ in iure alieno positae personis deferuntur*, e nostri sententia sic circumferas: *Exceptis tutelae iis, quæ ad quos deferuntur, eiusdem nempe illos cum pupillo familiæ, hoc enim verbum deferre, tutelae legitimæ proprium, clare significat, ii nunc aliam in familiam transeunt, atque adeo ius agnationis amittunt.*

Sexti capitis est (pag. 73.) *Locus Iuliani obscuritate sacer interpretibus*, qui legitur cap. 14. tit. Dig. *de novi operis nunciis*. Cuiacius quam proxime ad verum accessit, si recte intelligatur, quod ait, nunciationi ob servitutem locum non esse, nisi, quod dominus in fundo serviente susciperet, ita contra servitutem esset, ut cum natura eius ac forma plane pugnaret. Noster exactius ita: *Nisi formula agendi, ius tibi non est invito me aedificare*, convenit cum iure, quod habes, cessat etiam ius prohibendi; (velut in via, *ire agere*, quod non convenit cum ista formula,) quia Prætor, cum causam

cognoscit nunciationis, de iure prohibendi quærit. Nonnulli errores in hac causa multorum, præsertim Lyclamæ, reprehenduntur.

Septimi capitis est (pag. 88.) *Diversa inter se tanquam contraria pugnent?* ad cap. 2. §. 4. & 5. tit. Dig. de vulg. & pupill. Differentiam, quæ Duareno & Petro Aurelianensi suboluit, inter substitutionem impuberi factam inverso ordine scripturæ, interque aliam diversis tabulis ante factam quam sibi pater testamentum fecerit, eam nos ter subtilius ac disertius proponit, reiectis Goveani, Mureti, Guiacii, aliorumque vel emendationibus, vel interpretationibus.

Octavi capitis est (pag. 103.) *Disputatio cum Van de Watero*. Imo ea coena est, quæ illi præbetur: errores enim, quos erravit, aliquot ei velut apponuntur. Primus error est in loco Ulpiani, cap. 7. §. ult. tit. Dig. de legatis III. in quo verba hæc, *forte exceptionis timore*, trinis modis, ut varia & multiplex est natura falsi, ridicule corrigit: *forte exceptionis: forte exceptionis remissionem: forte exceptionis remotæ*. Loquitur enim Ulpianus ἐξαιρέσις, & est idem, ac si dixisset, propter timorem, si quis erat, exceptionis. Vindicatur & in cap. 29. tit. Dig. de legat. I. lectio verbi *differatur*, pro quo ille posuit *differat*. Alter error est in eiusdem Ulpiani loco, cap. 5. §. 8. tit. Dig. de iure dotium, ubi scribendum putat Van de Vuater, *creditorem delegavit* awo, quod vocabulum in postremis delituisse antecedentis verbi syllabis. Nimirum ignoraverat hoc loco *delegare* quid significet, quod nihil aliud est quam negotium rei faciundæ alicui mandare. Loca quædam ex tit. Dig. de in rem verso lucem aliquam accipiunt: & auditur Celsus de dote profectitia, quam negant alii mortua in matrimonio filia redire ad patrem, posteaquam avus decesserit, cap. 6. tit. Dig. de bonor. collat. Eiusdem locus, cap. 30. tit. Dig. de operis libert. liberatur a vitio Grammatico, quod Charondas & Van de Vuater, suo quisque modo, sed hic ineptius tamen, corrigebant. Novus error est, quem is cum Noodtio communem habet, etsi paullo inter se discrepant, in emendandis Papiniani verbis, cap. 9. §. 2. tit.

tit. Dig. de supell. legata. Rescribit Van de Vuater si non fiduciae creditoris, pro si non in usu creditoris, hanc animadvertens abundare tum, quod sequitur, voluntate debitoris, quia profecto contrahi non poterat invito debitore fiducia. Plane sententiam verba Papiniani hanc habent: Utique tum ratio manifesta erit, cur acceptum argentum pignori non contineri dicamus, si ne in usu quidem creditoris fuit, volente ita debitore, qui proposuerit illud tantummodo propter contractus fidem. Denique ridendus error est scribentis *percepit*, pro *possedit* in cap. 27. tit. Dig. de usufr. leg. Rationes Chifletij & Constantinæ, cur, quod uxori relicto sit illicita, repeta possit, explodantur. Noster alia via disputat. *Præterito tempore* esse, posteaquam biennium effluxisset. Itaque quod post illud biennium percepisset, restituendum esse, quia tum desisset bona fide possidere.

Noni capitis est (pag. 135.) *Perrenonii laus & reprehensio* ad cap. 23. tit. Dig. de usu & usufr. leg. Laus Perrenonio magna tribuitur: sed eundem reprehendit propter audacissimam incommodissimamque correctionem, qui *nec tamen extus tantum* fecerit. Disputatio non est longissima, verum pulcherrima, ex qua nihil voluptati lectorum præcerpere debemus.

Decimi capitis est (pag. 143.) *Errata Burgio visa librorum, nobis Burgii*, ad cap. 5. §. ult. tit. Dig. de poenis, ubi Burgius pro *poenam eligere*, frustra rescribit *poenam elicere*: & ad rescriptum Imperatorum Honorii & Theodosii cap. XI. tit. Cod. de Iudæis, in quo Burgius *iocis pro locis* præter omnem necessitatem reponit. Præcedit autem ibi disputatio cum Leunclavio, qui quærit, quid sit *solemnia incendera?* Verbumque solemnia ex lectione rescripti nostri, ut illud in Codice Theodosiano habetur, corrigit hoc modo, *solemnia Aman*, legens & quodam pro quodam. Noster *solemnia festivitatis incendi* dictum putat pro *visitina in sacrificio solemnium comburenda*: quo de nihil pronuntiamus, aut amplius.

Undecimi capitis est (pag. 149.) *Artifices non Roscii vapulantes*. Primus artifex non Roscius vapulat Detlevus Langebequius,

bequius, propterea quod in cap. 77. §. 10. tit. Dig. *de legat. II.* hæc verba, *qui fideicommissum inter ceteros habiturus est*, addita negatione corrigit, *habiturus non est*. Explanatur totum caput: eius interpretatio Langebequii refellitur: huius illorum verborum correctio, quia semet evertit ipsa, meritissimo reiiicitur. Alter est, qui vapulat, Georgius Conradus Crusius, qui in cap. I. §. I. tit. Dig. *de honor. possess. sec. tab.* pro *novissimæ ita*, huic enim particulæ nihil respondere, miro artificio restituit *novissime a I. Ta.* ut legatur a primis tabulis. Et quia consimili iam ante artificio Iac. Gothofredus, quem imitari an æmulari Crusius adolescens voluit, in cap. XI. §. 6. tit. Dig. *ad Leg. Falcid.* correxerat *atque I. Ta.* ubi legitur, *atque ita si patri heres extitisset*: isque Papiniani locus abstrusus totus est, eiusque cognitio plena difficultatibus non paucis, quæ invitarunt etiam Goveani manus ad aliquod remedium correctionis adhibendum: noster hoc caput iuris ad ea usque verba, quorum obscuritas Gothofredo errorem obiecit, enodate interpretatur, ostenditque correctionem Gothofredi perspicuo & grandi tautologiæ vicio laborare. Deinde negat *tabulam* mitti posse in hoc scripturæ compendium *ta*, quo brevissime scribi *tab.* Emendatio autem Crusii plane ridicula est eo, quod primæ tabulæ testamentum patris, ut secundæ pupilli, significant, de quarum neutris Ulpianus loquitur: tum quod, si primas tabulas concesseris eas esse, quæ primum factæ sint, absurdum est supremas dicere novissimas a primis tabulis, quasi, quæ supremæ post alteras, tertias, quartas factæ sunt, novissimæ non sint. Igitur Ulpianum *tabulas ita factas* dicere ait respicientem ad præcedentia, pro, *sive lignæ, sive chartaceæ, sive membranæ, sive cuiuscunque alterius sint materiae*. Tertio loco vapulat Iac. Curtius, qui verba Mæciani cap. 35. tit. Dig. *de fideicom. libertat.* *Visum est enim ipsos in sua potestate habuisse. Nam potuissent discedere a causa testamenti*, corrigit invita latinitate sic: *Visum est enim ipsos in potestate habuisse, num potius esset discedere a causa testamenti*. Quasi Iurisconsultus disputet, ipsos deliberare posse, quid magis esset in rem suam, omittere causam testamenti,

an servum manumittere? Ac non potius hoc, si servum retinere vellent, licere ipsis a causa testamenti discedere: sin omittere causam nolunt, debere ipsos voluntati testatoris obsequi. Utrumvis eos in potestate habere sua. Quartus ter gum debitis correctorum stultitiæ plagis velut succidaneum Desiderius Heraldus præbet, iniuriæ ergo, quam verbis intulit Paulli cap. 21. tit. Dig. *quando dies legat.* Legit ille, nulla contextus ratione id exigente, *quod scribendo comprehendere sit incommodum.* Scribendo, vel scripto, vel etiam in scripto comprehendere, significat in oratione vel in scriptura sua ponere: idque de testatore accipiendum est. Heraldus non unum aliquod putabat, sed res multas scripto comprehendere: atque ita de Paulo illud intellexit, cui sane peierasset incommodum futurum fuisse. Sed hanc correctionem falsi Noster egregie convincit. Quintus ordine quid vapulare sit experitur Ludovicus Vitalis, indignus Cuiacio magistro discipulus. Eius in declarando cap. 7. tit. *Cod. de iuris Et facti ign. errores notantur.* Alii duo eiusdem arguuntur in cap. 34. & 41. tit. Dig. *de Obligat. & Action.* Alter quidem, in quo & Cuiacius fuit, error gravis est, existimantium, duo illa Paulli capita sibi contraria esse. Prioris sententiam noster exponit: deinde posterioris quoque, ubi Cuiacius pro, *si tantundem, aut minus, id consequatur,* substituit, *nihil consequatur.* Interpretatio nostri sane digna est, quam hic adscribamus: *si duo ex uno facto competunt actiones, Et altera iam expertus est, iudicis partes sunt videre, ut, quo plus sit in reliqua actione, quantum quantum illud sit, omne actoris comodo cedat. Ut, si vel tantundem, vel minus, id est, non ipsum alterum tantum, in reliqua actione sit, id actor consequatur.* Postremus in hanc artificum scenam producitur Ioh. Leunclavius, qui verba Celsi cap. 184. tit. Dig. *de diversis regul. iur. ont: Vani timoris iusta excusatio non est,* ex versione Græca, & alio Celsi loco, cap. 13. tit. Dig. *de in rem verso,* nulla ratione corrigit, dum ait, scriptum fuisse *extimatio pro aestimatio,* unde librariorum postmodum fecisse *excusatio.* Quædam hic monentur de prava & inepta consuetudine multorum, latinam lectionem

ubivis ex versione græca corrigendi. Aliquoties autem in hoc capite reprehensionem acerbam tulit Everhardus Otto. Duodecimi capitis est (pag. 182.) *Quisque suos patimur manes*, ad cap. 116. tit. Dig. *de verbor. obl.* in quo capite Marquardus Frëherus Paullum putat inique subagitare Papinianum, quem ab illo potius illustrari, alia meliore eius capitis interpretatione, noster ostendit. Porro ad cap. 27. §. 3. *de instr. vel instrum. leg.* ubi de formula, *quas ibi erunt*, adversus Ios. Averanium verissime disputatur. Sequitur ad Averanii L. 4. cap. 1. *Interpr. iuris*, unde velut exempla proferuntur eorum, quæ antea universe in Averanio reprehendebantur. Denique ad cap. 54. §. ult. tit. Dig. *de leg. 1.* *Si pars heredum nominata sit in legando, viriles partes heredes debent: si vero omnes, hereditarias*: ubi Gordonius aliter hæc duo verba collocat; *hereditarias* primo loco, *viriles* autem secundo, ut Pomponium conciliaret nempe cum Paulo, cap. 17. tit. Dig. *de duobus reis*. Sed Pomponius, ut recte observat Antonius Faber, suum ipsius iudicium sequitur, e diversis tam Paulli, tum Neratii sententiis, electa media. Quod noster principio quidem negat, sed in fine tamen ipsemet concedit. Ultimum caput est *Εὐνομίον* (pag. 219.). Somniavit enim venisse se ad inferos, collocutumque ibi esse cum Iuliano, Paulo, Ulpiano, Hermogeniano. Hoc nostri somnium doctos mire delectare potest. Nam quos Ulpiani fingit, quem plurimum loquentem fecit, sermones, perquam faceti sunt, & Græco sale adpersi, ut Ulpianum facile agnoscas. Ipse autem orationem ad eos habet gravem, illustrem, & dignam plane his auditoribus. Distichon illud Græcum, cuius prima tantum & postrema verba refert, cetera non amplius meminisse se callide simulans, ex Theognide petatum est, in cuius sententiis versus legantur 291. & 292. Illud in puteo speculum, quo de Ulpianus loquitur, intelligi potest ex Petri Cunæi elegantissimo libello, quem *Sardes Venales* inscripsit. Noster hic illic quædam de se insperfit, non ingrata lectoribus futura, Cuiacium paucis verbis plenissime laudat, utique tam candidus virtutis æstimator, quam rigidus censor vitiorum. *Batavis emen-*

emendandi cacoethes exprobrat. Inde sermo deducitur ad Gerardum Noodtium, quem, quia quodammodo inter veteres versatur, Nodium scribit, ad latinas litteras accommodatius. Eius correctio refellitur in cap. 68. 70. & 72. tit. Dig. *de iudiciis*. Disputatio est longe pulcherrima, cui multum gratiæ addit ipsa dialogi ratio. Eorum, qui loquuntur, nomina, his, quæ a quoque dicuntur, præposita non sunt, neque *inquam* & *inquit* odiose repetuntur: & magna tamen est orationis ubique perspicuitas. Id artificium se doctioribus maxime commendabit. Audimus opprobriari nostro, a quibusdam scitulis, aliam eiusdem Nodianæ correctionis reprehensionem Joh. Iensii. Quasi capitale sit, vel non legisse scriptorem, ut levissime dicamus, non optimum, vel etiam non omnia eius attigisse. Ut est ingenium nostri vividum, Iensios non admodum lectione dignatur. Quin utriusque dicta & rationes conferant, priusquam iudicent: ac tum demum, si per alienos errores possunt, ipsi malignes sint. Non hoc reprehendendi exemplum noster unquam cuiquam dedit. Sed livor illos impulerit fortasse, quem sciat noster virtutibus omnibus fatalem esse.

D. Christoph August Heumanns Erklärung des Neuen Testaments, Siebender Theil.

h. e.

D. CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMANNI, S. Theol. & Hist. Liter. Prof. Ord. in Acad. Georgia Augusta, Commentariorum in Novi Foederis libros, PARS SEPTIMA, qua D. Paulli ad Christianos Romam missa Epistola illustratur.

Hanoveræ in bibliopolio Foersteriano, 1755. Alphab. I. plag. 20. octonis.

Sic ille per omnem huius seculi memoriam doctrina & scriptis clarissimus, meritisque & ætate venerandus senex, juvenili quadam alacritate, opus arduum & illustre ut

Pp 2

quam

quam potest celerrime conficiat, studet. Sedulus autem & acutus sacrarum litterarum inde ab annis prope sexaginta spectator, quidni in perfecto interpretandi Novi Foederis thesauro extruendo, cito iam pede progrediatur, ad quem ditandum tot adhuc symbolas, tam felices, contulerat. Sed nos laudandi & commendandi operis gratia nihil facere maius certiusque poterimus, quam in delibandis insignioribus eius floribus, more pristino, pergere. Hoc igitur agamus.

Pars quidem hæc *septima* in declaranda illa Pauli Epistola versatur, qua nescimus an alia argumenti gravitate spectabilior sit; certe quæ principes doctrinæ christianæ sententias luculenter tradit, sed eadem a diversis coetuum sacrorum doctoribus in discedentia longe divortia compulsæ est. Quo magis operæ pretium fuerit, de locis talibus controversis ex mente Heumanni nostri quædam disputare. Ne tamen ea omittamus, quæ de scopo partibusque Epistolæ præcepit V. Cl. duas ait Apostolo causas fuisse, litteras ad Christianos Romanos, seu Romæ degentes, mittendi; alteram, quod brevi coram docente audituri essent, viderenturque prius alloquio absentis capiendi; alteram, quod comperisset vir divinus, esse & Romæ Christianos Ex-Iudæos, qui ethnicis ad eadem sacra conversis legis Mosaicæ molestias obtrudere conarentur, essentque adeo cohortatione Apostolica reprehendendi. De priori scribendi fonte primum caput & secundum fluxerunt, de posteriori novem illa quæ sequuntur. Nam caput quidem XI. cum in vocem *Amen* desinat, terminare omnem dicendi materiam videtur. Idem quippe capitis XV, 33. hoc est, omnis Epistolæ, idem cap. XVI, 27. seu Post-Scripti, quod vocant, exitus est. Deinde nullum undecimi & duodecimi capitis nexum mutuum ostenderit. Itaque satis probabile haberi potest, cum capite XI. finem scribendi fecisse Paulum; sed eundem, (quia forte recentiores de rebus Christianorum Romanis nuntii ad eum ante deferebantur, quam Phoebe, cui epistola tradenda erat, iter adgrederetur,) superadiecisse alia, hos nuntios spectantia, quæ capp. XII-XV. leguntur.

Cap.

Cap. II. §. 6. *dies irae & manifestandi iudicii divini*, Ven. Pag. 80-81.

Auctori non est supremus ille universalis iudicii dies, sed tempus delendæ reipublicæ Iudaicæ. Pertinent enim minæ istæ, quod ex capitis initio patet, ad solos Iudæos, eosque disciplinam Servatoris nostri aspernantes. Quid senserint Iudæi, Christianis exprobrantes, eos malum faciendum permittere, dummodo bonum quoddam inde consequatur, quæ accusatio cap. III, 8. exstat, ex Act. XXIV, 5. & XVI, 20. disci debet. His nimirum locis d. Paulus multarum per orbem terrarum seditionum auctor ab adversariis perhibetur. Verum utique est, non sine maximis motibus propagatam Evangelii doctrinam fuisse, neque idcirco remissiores se Apostolos gessisse; sed illud summæ malevolentæ iudicium erat: ergo Christiani de communibus malis parum solliciti sunt, dummodo præcepta, quæ ipsis sancta creduntur, quam plurimorum animis se insinuent. Quæ p. 126-128. suppeditatur paraphrasis latina priorum 22. huius cap. versusum, ea non minus perspicuitate, quam adcurata connexionis demonstratione, prænitet, nobis tamen, ne iusto ampliores simus, seponenda est.

Ad celebratissimum potius locum cap. III, 28. qui docet, hominem *πίστε ἀμαρτωλοῦ, χάρις ἔργων νόμου*, accedamus. Non est, cur hodie iam vindicias pro Luthero nostro contexamus, qui ad vocem *fidei*, flagitante orationis vinculo, & vel quovis græci textus lectore addente, vocabulum *sola* adiunxerat in versione sua. Nam, ut alios mittamus, exstat Dannbaueri, Theologi Argentinenfis, Disputatio apologetica, Lutherum eo nomine defendens, estque illa A. 1660. edita. Iuvat nihilominus cum ex hac paucula decerpere, tum, quæ Ven. Heumannus adnotavit, subiungere. In ipsa illa Vulgata Cod. S. versione, cui tantam Concilium Tridentinum auctoritatem adscripsit, loca sunt XX. & III. quibus versionis auctor vocem *solus* non vertit, sed de suo, iure licet, addidit. Huc v. c. Deut. VI, 13. & X, 20. spectant, ubi occurrit: *illi soli servies*. Quid? eadem dicta Servator ipse Matth. IV, 10. inserto vocabulo illo, excitavit. Superat bibliorum versio theotifca, Noribergæ A. MCCCCLXXXIII. publicata, quæ lo-

cum nostrum reddidit: *tantum* per fidem. Ac si propositionem ipsam adtente consideres: *homo vel per fidem, vel per opera legis iustificari potest*, nequeque, quod facit Paulus, posterius, necessario concedendum tibi erit, *solum fidem iustificare*. Itaque Bengelius noster hanc *demonstrationem* apto nomine *arithmeticam* dixit. Patrum quidem primæ ecclesiæ sententiam hanc fuisse, sola fide iustitiam adipiscendam esse; *Andr. Hyperius* in Opusc. Theologg. p. 577. sqq. eandem fuisse multorum de Romanæ ecclesiæ medio, *Gerhardus* in Confess. Cathol. p. 1465. sqq. & 1478. sqq. docuerunt. Neque tamen non memorabile est, B. Lutherum, loco quodam Postillæ privatæ, in proferendo hoc dicto, voculam illam *sola* omisisse. Scilicet hæc explicationis causa magis ab eo addita fuerat, quam versionis: quamvis explicatio talis sit, quæ in versione omitti vix poterat, eratque quædam quasi necessaria glossa interlinearis.

Pag. 263. Digna est posterior capitis VII. pars inde a v. 14. in qua paulisper subsistamus. Eam de Paulo sancto, & ad mentis vitæque innocentiam conformato, capiendam esse, persuadere sibi Ven. Auctor ratione nulla potest, docetque, Apostolum potius eo loco pristinum animum moresque suos, cum ludæis profanis communes, pinxisse. Viderint, qui in alia abeunt, ut virum vere pium, scelerisque purum, *carnelem* dicere queant, & *in potestatem peccati*, mancipiū instar, *traditum*, quæ sunt verba Pauli v. 14. Sed *Whitbyus*, egregio de Commentariis Patrum libro p. 249. sqq. iam planum fecit, omnes ante Augustinum Patres, hanc Epistolæ particulam de Paulo nondum renato explicasse; ipsum adeo Augustinum in ea primum fuisse sententia, sed, post animum eorum Pelagianorum acerbatum, a se ipso dissensisse. Certe *Retract. Lib. I. C. 23* aperte profitetur, Pelagianorum se causa iam aliter de loco isto statuere. Hunc autem summi nominis præfulem, magnæ interpretum cohortis sectata est. At sunt tamen non pauci qui, quam hic proposuimus, cum Heumanno sovent interpretationem. Dubios aliquantulum eos suspendit v. 25. que Apostolus Deo gratias agit pro liberatione a peccato, sed ad
di

dit simul, se adhuc legi peccati servire. Verum versus iste hoc pacto reddendus latine est: Iam Deo gratias dico per I. Chr. Dominum nostrum: idem enim ego nunc animo legi divinæ obedio, qui olim carne peccato obtemperabam. Nimirum post illa: τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἀμαρτίας, adparet Verbum deesse. - Id ut supplerent exegetæ, δαλέω posuerunt, cum, poscente principio cap. VIII. debebant ἐδάλευον.

De quæstione vexatissima, quænam sit illa κτίσις, cuius anxiam expectationem Paulus cap. VIII, 19. sqq. commemorat, ita pronuntiat Ven. Heumannus, plane sibi videri, eo vocabulo *defuncta piorum Christianorum corpora, in sepulchris quiescentia*, designari. Audiamus ipsum, perspicue & concinne sua exponentem. Cum v. 17. & 18. atque etiam 24. & 25. sermonem de fidelibus instituerit Apostolus, qui ex huius vitæ arumnis ad coelestia gaudia transuri essent; necesse est, versus hos interiacentes, 19-23, eidem argumento & solatio adfinia tradere. Quid autem magis adfine erat, quam si admoneantur pii homines, mortalitatis sorte se quidem exemptos non esse, olim tamen vitæ, eique æternæ, redditum iri. Hanc resurrectionem certo sperandam v. 23. τὴν ἀπολύτρωσιν τῆ σώματος, hanc v. II. τὴν ζωοποίησιν τῶν θνητῶν σωμάτων, dixerat vir divinus; eandem sine dubio v. 21. τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς κτίσεως ἀπὸ τῆς θλαείας, τῆς φθορᾶς, adpellat. Hinc manifestum est, κτίσιν omni hoc loco esse corpus humanum, τῇ φθορᾷ, hoc est corruptioni, (conf. I Cor. XV; 42.) obnoxium; corpus tamen duntaxat piorum, qui soli ἐπ' ἐλπίδι, v. 20. moriuntur. Hæc si teneas, lucida omnia in loco fati obscuro habebis; sin aliam adoptes interpretandi rationem, semper erunt quæ cum reliqua oratione in concordiam redigi non poterunt. Itaque Auct. doctiss. v. 19. sqq. hunc in modum παραφράζει. „Manifestationem illam gloriæ futuræ in fidelibus, (v. 18.) corpora illorum quasi anhela expectant. Sunt enim & hæc corpora corruptioni subiecta, a qua omnino libera esse præoptarent, cum hominis natura a morte abhorreat. Sed neque piorum corpora immortalia esse voluit Deus, spe tamen adiuncta, fore, ut illa quoque re-
vivi-

viviscant. Nam quum filii DEI gloriam induerint, omni- que mortis metu in perpetuum fuerint soluti, corpus etiam a ser- vitute mortis & corruptionis eximetur. — Eam autem felici- tatem non sola mortuorum fidelium corpora, sed omnes et- iam superflites, quia primitias Spiritus S. habent, concupi- scunt; atque adeo nos ipsi possessionem *υιοθεσίας* divinæ, & corporum nostrorum liberationem, suspiriis petimus.“ Ce- terum insolentius utique est, corpus humanum *κτισιν* dici, pertinetque istud ad singularem scribendi formam, quam Pauli epistolæ referunt. Nec tamen omnis consilii expertus hoc verbum posuisse iudicandus est. Forsitan occasionem inde duxit, quod in Mosaica creationis historia, cap. I, 1. II, 3. 4. verbum *ברא*, creavit, *κτισεν*, de corporeis tantum re- bus adhibetur; anima contra cap. II, 7. non creata, sed in- spirata narratur. Ita Rom. I, 20. *κτισις* res creatas, quæ in oculos incurrunt, denotat. Rabbini autem solenne est, voce *ברייה*, *creatura*, hominem solum indicare; quæ est Light- footi ad Marci XVI, 15. observatio. Quod tandem nova pe- nitus videtur omnis hæc explicatio esse, id nemini eam facile suspectam reddiderit. Si enim hoc modo constet, veram & genuinam esse, fatendum nobis erit, eam scribentis Pauli animo consentaneam, adeoque antiquissimam, nec ignotam primæ Christianorum ætati fuisse; sequiorum tamen seculo- rum oscitantia oblitteratam, quod quis nisi historiæ theologiæ exegeticæ ignarus miretur? Quædam huius glossæ vestigia Gregorius M. Episc. Rom. habet, itemque Sadoletus, Eccl. Rom. Purpuratus.

Sed nobis locos Epistolæ principes diligentius scrutantibus, eoque ipso latius quam vellemus diffusis, verendum non est, ut lectorum patientiam fatigemus. Itaque de gravissimi pon- deris *capite nono*, elegantissimam Heumanni disputatiunculam subiiciamus. In eo penso insigne præsidium invenisse sibi Decreti Absoluti amici, omni tempore visi sunt. Hic disertis verbis tradi, hic exemplis confirmari gloriantur, libera summi Numinis voluntate, & nullam mentis vitæque humanæ rationem habente, mortalium alios perenni felicitati, alios sem-

sempiternis miseris destinatos esse. Quam inimicam rationi & Script. S. sententiam, cum armis ex hoc capite præpollere petitis privare conarentur melioris dogmatis fautores, aliquanto minus prospere, æstu abrepti, pugnarunt. Primus ergo recentiori ætate verum disputandi super hoc capite genus vidit Ven. Heumannus, & scripto A. MDCCLXIX. edito publice declaravit, clarissimum ea re summorum virorum ad sensum consecutus, ipsique Dumonto, Reformati ex Gallis coetus apud Lipsienses tum quidem a sacris faciundis antistiti, egregie docto, hanc extorquens confessionem, nihil esse amplius auxilii in hoc capite Calvinii discipulis relictum, Duplex videlicet interpretantium caput istud peccatum animadvertit Vir perspicacissimus; alterum, quod vocem *ἠυχόμενον* v. 3. verterint *optaverim*, pro quo ponendum erat *optabam*; alterum, idemque longe maximum, quod non intellexerint, a v. inde 15. adversarium induci, argumentis Pauli sua opponentem, quibus demum v. 22. sqq. respondetur. Dicamus de utroque. Posteaquam in exitu capitis VIII. suum in Deum amorem magnifice prædicaverat Apostolus, negaveratque, illum unquam extingui posse, iam animum ipse tristis recordatio illius temporis subit, quo Servatoris O. M. religionem atrociter impetu lacessiverat. Dolet impense *facinus* suum, eiusque gravitatem verbis extollit: quippe quod eo processerat, ut se ipsum pro sacrorum patrum incolumitate contra Christum devoveret; *ἠυχόμενον αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ*. Eadem verbi regentis versio Cypriano, Ambrosio, aliis, dudum placuit. Erasmus autem sequiori ætate primus reddendum putavit: *optarim, si fieri possit*: cui postea insignes viri ad sensum sunt, immemores vocis *γὰρ*, quæ hic adiecta docet, non ea indicare Paulum, quæ in præfenti optet, sed quæ olim optaverit. Fuerunt tamen, & sunt hodieque facti multi, qui genuinam & veterem explicandi rationem tuerentur, meritoque valde alienum a d. Apostolo esse cupiunt, pro salute ludæorum suæ ipsius æternæ felicitati renuntiare. Quam facile ab omnibus animadverti & hoc potuisset, v. 15. & sex qui sequuntur, non ipsum Paulum verba

Qq.

facere,

facere, sed aliquem de Iudæis, cui obiciendi aliqua partes concessit, mox ei a v. 22. responsurus. Docent hoc vel illa v. 19. ἐγὼ εἰς ὑμᾶς, & v. 20. μενεύετε, ὡς ἀνθρώποις, κ. τ. λ. Docet etiam vocula γὰρ, contra disputantis hic fermonem esse. Ita capite huius Epistolæ III. v. 5. cum adversarium produxisset Paulus, reposuissetque ei v. 6. μὴ γένοιτο: novam illius argumentationem v. 7. hac formula explicat: ἘΓΑΡ ἢ ἀληθεύετε, κ. τ. λ. Neque etiam τὸ ΓΑΡ his locis significationem *enim* amittit, notatque omnino causam, sed adversarii scilicet, qua ille inductus contrarium sentit. Capituli certe tertii locum, hoc quem diximus modo, exponendum duxerunt Beza Grotiusque, & cum Flacio nostro Hunnius, ipseque olim Haymo, clarus Sec. IX. episcopus. Romanorum autem ore, obicientis voces non raro esse *Enim*, *At enim*, obscurum non est. Tale est illud Ciceronis (Catil. II. 6.) *Homo enim timidus vocem consulis ferre non potuit*, & rursus: (pro Mil. 7.) *Homo enim nobilis*, &c. conf. Gronovius ad Livii L. XXXIV. 32. Iam v. 22. ubi refutandum sumit adversarium Apostolus, non plane quidem apertum est, eum hoc agere; sed neque id mirum. Nam fervidum naturæ ingenium, quo utebatur vir divinus, frequenti obscuritate epistolæ eius textit. Ac ne illud moneamus, profanos quoque Scriptores, responsa quæstionibus, sine discernente aliquo indicio, sapius miscere; Apostolum quidem nostro loco ad respondendum se accingere, vel principium versus evincit. *Ei δὲ* quærentis est ex alio, qui prior causam dixerat, ideoque & huic versui & 23. signum interrogandi adscriptum legunt probatissimæ editiones, ut Curcellæi, Felli, Mastrichtii; soli autem v. 23. sed qui cum 22. arctissime cohæret, Bezæ & Millii. Observandum postremo, affirmativam hanc interrogationem sensu gaudere negativo. His omnibus tuto superstrui talis poterit paraphrasis v. 15. 16. 17. 18. *At, inquit Iudæe, Deum utique simpliciter & absolute alios salvator velle, alios damnatos, nihilque in eo mortalium conatus valere, locus apud Moysen docet: Miserebor, cuius voluerò, & alius: Hoc ipso consilio te Pharaon creavi & postea induravi, ut*
in

*in te locus esset ostentandae praepotentiae meae, cuius famam hoc documento per universum terrarum orbem diffusam volo. v. 19. 20. 21. Haec reputans ais: Quid tandem nos accusat Deus? quasi vero nostra culpa salute excideremus. Absolutae enim eius voluntati quis resistat? Ino quis audeat cum supremo Namine & potentissimo expostulare? Idem hoc fuerit ac si simulacrum ab artifice, a figulo vas quoddam, actionum eius rationem reddendam postularret. v. 22. 23. 24. Sed nunc me quaeso audi, adversarie. An nescis sacrae exempla historiae, quae demonstrant, Deum improbis, quos iure punire decreverit, longum respiciendū tempus concessisse, sed eundem gratiosissime miserum esse eorum, quos adipiscendae saluti aptos praevideat; quos nunc etiam non e Iudaeis solum, sed ex gentibus ipsis evocat. v. 25. 26. 27. 28. 29. Haec de Ethnicis & Iudaeis pridem Hoseas & Iesaias, prophetae, praedixerunt. v. 30. 31. 32. 33. Quae autem causa subest, quod Ethnici, qui non studebant iustitiae, quae est per fidem, eam nihilominus accepto Evangelio consecuti sunt, Iudaei contra non obtinuerint, cum tamen iustitiae legalis essent studio, Jsmi? Ista scilicet, quod Iudaei in Messiam non crediderunt, quoniam non esset rex terrenus; qua super eadem re varia exstant prophetarum vaticinia. Hæc est epitome nostra egregiæ illius paraphrasis, quam Vener. Auctor utroque ser-
mone, latino & patrio, conceptam, universo huic capiti il-
lustrando dicavit. Ea item non sine voluptate legimus, quæ
de interpretationis suæ historia & antiquitate tradidit. Inve-
nit enim sibi consentientes Origenem, Chrysofomum, Theo-
doritum, Pelagium, (cuius Commentarius bonæ frugis præ-
scriptum Hieronymi nomen servavit,) ac mox post renatas lit-
teras, Erasmus, Isidorus Clarius, & duo illa Academiæ
Lipsiensis lumina, Alex. Alesium, atque Camerarium. Ta-
cemus eos, qui resuscitatam demum ab Heumanno nostro sen-
tentiam amplexi sunt.*

De hoc igitur Capite, atque adeo de hac Parte, quod satis est dixisse nobis videmur. Iisdem illa dotibus, doctrina, ingenio, ratione abundat, quæ antecedentium erant commen-
datio. Sed Heumannus, Vir varia & præstanti laude con-

decoratissimus, maximeque insignis & felix S. Litteræ interpres, nostris laudibus facile caret. Tamen eas prædicandi mox iterum locus nobis dabitur, ubi ad luculentæ operis Tomum VIII. & IX. quos iam tenemus, perventum fuerit.

BERNARDI SIEGFRIED ALBINI, ACADEMICARUM ANNOTATIONUM LIBER I. continet anatomica, physiologica, zoographica, phytographica.

Leidæ apud I. & H. Verbeck Bibliopolam 1754. pag. 13.
in 4.

Batavorum lucidum fidus, ALBINVS, cum vitam inter labores anatomicos triginta annis continuis transegisset, & variis operibus, musculorum, ossium, uteri, historiam illustriorem reddidisset, suarum observationum aliquod his nunc superaddit spicilegium, non tantum rebus anatomicis, sed & aliis meditationibus, ex historia quoque animalium ac vegetabilium depromptis, contextum, pro quo orbis literatus non potest non magnas illi habere gratias.

Cap. I. Cuticula, vario modo, vivis æque ac mortuis, abscedit, & a substrato reticulo ac tota cute solvitur. Hanc, morbi abiiciunt, ustio, attritus, inflammatio, gangræna. Cadaver eam dimittit, putredine oborta, cumque artifex illam in usus scholarum solvit, macerat, vel cutem ferventi aquæ, lacti, oleo, immergit. Hanc foetus in utero ostendit, cum putredo illi oboritur. Caveant autem medici obstetricii, ne, cum manum foetus propendentem, & secedentem ab illa cuticulam intuentur, se induci propterea, ut infantem mortuum esse credant, patiantur: siquidem ex pressu vasorum teneræ manus propendentis ex matrice, foetu adhuc vivente, hoc ita fieri possit, ut cuticula abscedat.

Cap. II. Cuticula & reticulum intimo iunguntur nexu, ita quidem, ut ex toto separari omnino nequeant; cuius tamen utriusque discrimen æthiops sistit; & homo quoque albus, istius corporis retiformis apparitionem luculentam, in planta pedis & vola manus ostendit.

Si

Si reticulum intueris, vides illud foveolis & vaginulis esse Cap. III.
 pervium, per quas scilicet papillæ nerveæ una cum ceteris
 vasis cutaneis in summa cuticulæ ora terminantur. Has in
 cocta bestiarum lingua Malpighius luculentius ostendit, sed
 non obscure & in cute prostant. Etiam si vero in tota su-
 perficie foveolæ adsint, vaginalas tamen in digitorum apici-
 bus offendimus. Uti scilicet papillæ nerveæ finientes, vel bre-
 vius vel longius eminent, ita quoque vel brevioribus vel
 elongatis magis involucris opus erit, in quibus papillæ istæ
 reconditæ sunt eodem modo, uti ensis in vagina reconditus
 est, ut cuspis eius vagina simul comprehendatur; namque
 papillarum apex nudus haud est, sed isthæc suo involucro
 tegitur.

Uti papillæ nerveæ, & cetera vasa, in summam cuticulæ oram Cap. IV. V.
 procedentia, certis seriebus ordinantur, ita cuticula atque una
 cutis variis incisuris sunt inscriptæ. Hæ, veluti quilibet in se
 ipso conspicit, sunt *maiores* ad articularum flexuras, & ubi
 cutis a suis corrugari potest musculis, *minores* aliæ passim oc-
 currunt. Videntur autem non cuticulæ vel reticuli hæ plicæ,
 sed cutis esse, siquidem hoc in æthiophe ostensum fuit. Cu-
 ticula ipsa omni ætate adest, in foetibus, quoque tenerrimis
 adesteprehenditur, in quibus ad volam manus est densior;
 unde intelligas, ex prædispositione, neutiquam autem ex habitu
 inducto, volam manus cuticulam spissiore habere.

Urachus, quem, lotii viam ex foetu ad receptaculum uri- Cap. VI.
 narum, quod inter secundinas est, appellant, valde ambiguum,
 & a multis negatum, comprobare videntur urinæ stillantes,
 ex umbilico etiam eorum, qui ætate sunt provectiores: id
 quod argumento esse potest, vere existere tubum uriniferum,
 qui fundo vesicæ atque umbilico infantis intercedat. Uri-
 nam de umbilicis stillantem, *Cabriolius* & *Littrius* similiter ob-
 servaverunt.

Etiam si capsula lentem crystallinam comprehendens dia- Cap. VII.
 phana est, vasis tamen nutrientibus haud destituitur; hæc ar-
 teriosa quoque sunt, quæ a *Ruyfchio* & *Albino*, iniectionibus
 ceraceis detecta fuerunt. Neminem autem arbitrari fas est,

- uti ceram, ita & rubrum in ista vasa, cum homo vivus est, subire sanguinem: namque cum pelluciditate membranarum stare vascula sanguinem continentia nequeunt; igitur iniectio cereæ ostendit, vasa in cadaveribus illa, quæ in vivo, non sanguini rubro, sed tenui saltem atque lucidissimæ lymphæ sunt pervia. In eodem infante neogenito, in quo expleta oculi vasa curiosius fuerant, papilla membraneo velo per morbum clausa deprehensa fuit.
- Cap. VIII. *Ista conditio, quæ foetui data est, sub qua potest ille sanguinem ex anteriore auricula cordis statim in posteriorem proicere, cui viæ foramini ovali nomen est, perit cum ipsa nativitate, & foramen istud, valvula hæcenus mobili nunc ad marginem accrescente, clauditur. Apertam tamen isthanc viam in anicula reperit *Albinus*. An idem usus huius foraminis fuerit adulto, quam qui est embryoni, non liquet.*
- Cap. IX. *Quandoquidem in confesso est, matris sanguinem ad placentam uterinam, & ex hac, interveniente vena umbilicali, ad foetum devehî, dubium quoque superest nullum, quando solo arteriarum auxilio sanguinis motus ad matricem oriri potest, harum fines in placentæ, uteri fundo affixæ, primordia terminari. Hoc ita esse, ab Auctore ostensum est clarissime.*
- Cap. XI. *Sinibus frontalibus illos destitui, qui futuram longitudinalem per os frontis continuatam habent, perhibetur. Hoc audacter affirmant graves Viri, quibus hoc ita obvium haud dubitanter fuit. Sed lex perpetua non est, fueruntque sinus frontales visi etiam illis, quibus longitudinalis futura per frontem exporrigitur. Quod quando evenit, tunc eadem futura per septum istos sinus dividens procedit, & illud dirigit.*
- Cap. XII. *Pia mater superficiei corticalis cerebri substantiæ ita incumbit, & in eiusdem sinus & gyros domersa ubique, minimis arteriarum sinibus ita adhæret, ut seorsim considerata, in aqua fluitans, mucosa veluti & pilosa appareat. Etiam si autem venulæ similiter minimæ haud prostant, ita, ut primordiis venosis meninx ista destituta esse videatur, cum tamen opus est sanguinem reverti, a vero prope abest, arterias & venas maioris exempli inter se conspirare, & ad invicem iunctas esse.*
- In-

Inferta arteriarum lunago ad medullam usque pervadit, & nervorum fit primordium. Forte & minimæ venæ sunt, quas cera, cum arterias replevit, delet, siquidem arterias venis ubique respondere, lex est perpetua.

Aberrant quandoque dentes illi, qui secundo loco erumpunt, & consueto loco haud exeunt. Sunt potissimum ex incisivibus aliqui, qui, cum prior dens deciduus pertinacius suo inhærescit præsepiolo, in aliam partem vertuntur, ex quibus aliqui, intra os, prope ad palatum, alii, sub oculorum orbitis, erupisse visi fuere. Cap. XIII.

Papillæ nervæ, quæ intra reticuli vaginulas occultatæ, in summam linguæ oram erumpunt, sunt variæ. *Maximæ* ex illis, Cap. XIV.

quæ in dorso linguæ eminent, & illæ quidem pauciores. Fungiformes & capitatas dicunt illas, quæ *mediæ* sunt magnitudinis, prioribus copiosiores, pauciores illis minimis innumeris, arcuatis, retusis, acuminatis, conicis, quæ *tertium genus* constituunt. Quorum *genus aliquod minimarum* est, quæ intra linguæ incisuras copiosissime latent; quibus *quintum genus irregularium* adiocit ALBINVS, earum scilicet, quæ sub rugis linguæ ad posticum linguæ utrumque latus occultantur. Cap. XV.

Hæc ea est fabrica, ut ex plurimis nerveorum filorum staminibus, in fasciculum collectis, & apparatu vasculari mixtis, compingantur. Etiam si enim, cum cera linguam replevit, illæ erubescant, ut nihil, præter vasorum sanguineorum compagem illas esse, videatur: mendax tamen est ista repletio, & veluti in multis, ita etiam in hoc exemplo, varia vasa nervea atque lymphatica, æque ac ea, quæ certis partibus sunt propria, sub iniectionibus delentur. Adeoque nec venæ abesse putandæ sunt ideo, quod haud apparent. Si experimentum in lingua capis, quam cera haud replevit, apparet materia alba, mucosa, papillis istis interfusa, quæ nerveæ medullæ finis est.

Reticulum linguæ tribuerunt graves Viri, & inter illos Cap. XVI.

Heisterus. Est etiam aliqua reticuli species, neutiquam autem distincta, uti in lingua bovilla, sed cuticulæ linguæ, quam *Noster periglottidem* appellat, tenaciter adhærens, atque ab illa

inse-

inseparabilis. Ita tamen comparatum illud reticulum est, ut similiter, ac de cuticula dictum fuit, papillas surgentes aliqua comprehendat vaginula. Etiam si autem cuticula linguam ambiens æqualis haud est, sed villis hirta, est tamen aliquod ubique papillarum involucrum, quod similiter, uti cuticula, abscedit, itidemque restituitur. Quapropter inter tactum & gustatum, veluti organi, ita quoque actionis, aliqua est similitudo, ut, quæ exploranda sint, proximo contactu organon suum utrinque attingat, hac forte cum differentia, quod cum solo impressu objecta tactu percipienda in vutem agant, ea, quæ gustu percipienda sunt, imbibantur a papillis linguæ nerveis, iisdemque sese plenius insinuent.

Cap. XVII.

Cap. XVIII.

& XIX.

Vasa placentæ inchoantis in tenero foetu, mucosa veluti sunt, & distincta ab invicem, inter quæ vesiculæ hydatidibus similes apparent. Ovulum hominis, quod *Hippocrati* quoque ita dictum fuit, illa parte, qua fundo uteri adhaesurum est, hirtam præ se fert faciem, habetque in illa hirsutie omnium vasorum, quæ in placentâ adultiore plenius conspiciuntur, rudimentum. Funiculus teneriori foetui perbrevis est, & in ramos, elatis vasis umbilicalibus, crescit. Inter ista vasa umbilici filum aliquod album ab umbilico continuum est, & in aliquam vesiculam, limpido sero turgidam, quæ ad radicem inchoantis placentæ est, terminatur; hoc, *Urachum* foetus esse, *Albinus*, maxima cum probabilitate asserit.

Cap. XX.

Condimentum laborum anatomicorum observationes ceteras physicas habiturus *Excelsens Auctor*, calci huius operis aliqua de *penna marina*, *zoophyto*, adiecit. Animalculum radice firmatur in scopulis, hoc piscatores ob speciem *mentulam volentem* appellant. Mediterranei maris est progenies, mox *alba*, mox *rubea*, & præ admirabili lævore noctu splendet. Additur his *Clematitidis Floridentis*, flore albo odoratissimo, descriptio.

Cap. XXI.

descriptio.

LIBER SECUNDUS

Continet anatomica, physiologica, pathologica. ibid. 1755. pl. 14.

Cap. I.

Dentes hominis, atque ceterorum quoque animantium, vel decidui sunt, vel perennantes. Hi intra septimum hominis annum

annum labuntur de suis præsepiolis, hi succedunt in locum veterum, atque e radicibus priorum germinasse visi sunt *Celso*, itidemque *Fallopio*, qui præsepiola *seminarium dentium* appellat, potueruntque sibi hoc persuadere veteres, cum deciduos dentes, sine radicibus esse conspicerent, quorum igitur residuum in novum dentem erumpere visum fuit. Horum natales *Diemerbroeck* ad cornu cervini renascentis legem æstimat. Sed falsi fuerunt. Namque duabus alveolorum seriebus instructæ maxillæ sunt, & nascuntur, in *priore*, deciduorum, in *altera*, perennantium dentium primordia, sensim induranda. Postquam altera & permanens dentium series adolevit, delentur sensim alveoli priorum, hinc naturali veluti carie dentes decidui, suis scilicet vasis radicalibus orbat, absumuntur, excavantur, vacillant, labuntur. Tomiorum, altera series *pone* priores, caninorum *prope*, molarium *infra*, ponitur. Decidui sunt in utraque maxilla decem; igitur viginti cadunt, sedecim aliis visi, ceteri serotini, permanent, nec excidunt.

Dentium priorum ac deciduorum genesis ea est, qua omnes ex testa intra mucum, quem alveolus abscondit, nascuntur. Testa unica est *tomicis & caninis*, plures testæ sunt *molaribus*, atque totidem, quot radices in singulo adesse observantur. Cap. II. III.

Ruyfchius, quem multa poenituit scripsisse iuvenem, cum senex sua scripta revolveret, pro more magnorum virorum, ad exemplum ipsius Hippocratis, ingenui hominis esse putavit, non in hæreere suæ opinioni, vermes in ossium tubis nasci posse, atque illis, dolorum, qui sæpe in ossibus percipiuntur, causam tribuere. Apparuerant illi in ossium penetralibus, cum illa discinderentur desiccata, *chrysalides*, seu *involuta illa*, sub quibus vermis suam patitur metamorphosin, quando in muscam est abiturus. Prodigio similis res visa est; cuius rationem nunc *Albinus* reddit. *Ruyfchio* in moribus erat, ossa recentia, in quibus carnes adhuc superessent, vermibus derodenda tradere. Factum igitur est, ut vermes, sane tenues, per ista foramina, quæ sunt ad apophyses ossium tubiformium,

Rr

sub

subreperent, in tubos ossium procederent, suamque in illis metamorphosin subirent, quam tamen absolvere non potuerunt. Igitur prodigium nunc expirat, postquam eius causa physica reperta est, & hoc modo *Albinus* similiter chrysalidas in ossibus dissectis frequenter reperit.

Cap. V. De utero gravido, cuius historiam Auctor iam alibi plenissime evoluit, aliqua suggeruntur nova, quæ istius organi, quando suo foetu gravidum est, fabricam, & differentiam a statu vacuo, ostendunt, & castigatur *Arantius*, qui matricem ex squamis contextam, animo sibi conceperat.

Cap. VI. De epididymide monentur sequentia. Neutiquam testiculorum lobuli membranis distincti sunt, sed sunt ista intersepimenta nihil quidquam aliud, quam vasorum series, quorum extrema fila tubulis seminiferis respondent, mira præditis angustia. Horum collectionem epididymis, & continuatum ab illo vas deferens, sistit.

Cap. VII. Tubus intestinalis, cum ex quatuor membranis contextus est, quarum extrema *communis*, reliquæ, *musculosa*, *nervea*, ac *villosa*, nominantur, tum interiacent his contextus cellulosi; horum *alter* inter communem & muscularem est, a mesenterii cellulositate continuus; *alter* proprius, forte cum priori conspirans, interiacet nerveæ ac villosæ; *tertius*, quem inter nerveam & muscularem collocant alii forte.

Cap. VIII. Miles vulnus sub sinistra ultima costa acceperat, ex quo cum fæces alviæ effunderentur, colon incisum esse intellectum fuit. Malam causam hanc correxit artifex, & abscissi coli ostium in vulnus externum adduxit, atque illud cicatrice adunavit, ut anus esset artificialis, atque ab illo tempore, per naturalem anum, præter mucos tenues, nihil quidquam effluxit.

Cap. IX. X. De arteriis, quæ sub cute cranii sunt, commentatus Auctor, admirabilem istam, qua illæ, licet diversæ originis, arteriæ, ad invicem coniunguntur, conspirationem nitide describit. Cumque illi caput contusum in exemplo esset, arbitratus quidem fuerat, veram, ex ruptis arteriis, in telam cellulosam, inque locum effusionis sanguinæ exituram, sed nihil horum

rum deprehensum est, arteriæ ceram haud effuderunt: unde in confesso est, ecchymoses suam in eo indolem positam habere, quod non tam effundatur sanguis, quam per laxatos vasis parietes transpiret.

Hausta virilis cum induratur, limites suæ extensionis ab in- Cap. XI. voluero aliquo tendineo accipit, ultra quos arrigi nequit. Ipsa XVIII. & trium corporum spongioso-nerveorum fabrica, cellularis tex- Cap. V. turæ est. Cum igitur *Ruyfchius*, præter cutem & integumenta XIX. Libri communia cetera, peni singularem & propriam tunicam cellu- III. larem tribueret, eam, nisi illa intima penis structura pro tali accipitur, nullibi *Albinus* reperit; atque ille, leges, quibus penis arriget, una expositurus, eas quidem non omnino reprobabat, quæ in sanguine cellulas penis replente vulgo ponuntur, veluti id esse, arrectio penis in cadavere, cum humores a putredine turgescere incipiunt, docet. Enimvero, cum musculi, quibus hoc officium tribuitur, ut venam comprimant, & sanguinem sistant, voluntati sint subiecti, arrectio autem præter voluntatem fiat, dubium sane natum est, propter quod, penem hoc modo non arrigi, probabile sit, sed aliquid aliud, non satis definiendum, & solis fortassis nervis tribuendum, quodque actioni musculorum adscribendum haud est, subesse putatur.

Adducuntur aliquæ singulares costarum configurationes, Cap. XIII. quarum aliqua *bifida*, aliqua, pro ratione consueta, minor de- & XVII. prehensa fuit.

Si unguem de sua sede motum intuemur, tunc sese ostendunt papillarum elongatarum, & similiter in corporis reti- & XV. formis vaginulis occultatarum, series, quibus inducitur cuticula sensim in unguem induranda. Namque papillæ ad unguem nihil conferunt, sed sola cuticula, cui quoque unguis adhaerescit, veluti apparet, si quando eam, ebulliente aqua perfusam, e tota manu, chirothecæ instar, educimus.

In obscuro manent contractionis & mutæ dilatationis cor- Cap. XVI. dis leges, illis, qui easdem ex solo mechanismo declarare satagunt. Non enim apparet, ad mentem *Boerhaavii*, qui fiat, ut ex pressu nervi cardiaci, inter arteriam pulmonalem & aor-

tam ad cor progressi, oriatur paralyſis cordis & diaſtole; ſiquidem illi ipſi nervi etiam progrediuntur ad auriculas, quæ tamen ſub diaſtole cordis paralytici haud ſunt, quin in ſe potius contrahuntur. Nec ad Syſtolen novam poteſt conferre nova repletio arteriarum coronariarum, quas ſub tempore diaſtoles recentem ſanguinem accipere perhibent, ut nova contractio fieri poſſit, & hunc in finem allegant valvulas arterioſas, oſtiis harum arteriarum, ſub ſyſtoles tempore, prætenſas, ut ſanguis arterias hæc ingredi nequeat. Sed, nec perpetuum eſt in omnibus, has arterias ad baſin valvularum enaſci, ut claudi, contractis cordis thalamis, a valvulis poſint, ſed multi illas altius poſitas habent, quam ut tegantur.

Cap. XIX. Cor foetus anteriùs per venam cavam impletum, quandoquidem ſuum ſanguinem per pulmones tunc adhuc collapsos proiicere non poteſt, eundem, continuata in aortam arteria pulmonali, derivat a pulmonibus, quos ſanguinem alium, quam quo ad nutritionem opus eſt, accipere tunc haud oportet. Ad iſtam arteriæ pulmonalis cum aorta commiſſuram, ſub dextra ſubclavia, canalis arterioſus, inter utramque mediùs, ſiſtitur.

LIBER III.

Continet anatomica, phyſiologica, pathologica, zoographica.

Ibid. 1756. plag. 15.

Cap. I. Sux nimis hypotheſi favent, qui totum corpus vaſorum continuatam ſeriem eſſe aſſerunt. Etiamſi enim illud comprobatum eant, quando totum corpus cerea materie repleant, ut locus haud ſit, etiam armato oculo intuentibus, in quo arteriolarum eſſe haud deprehendantur; nimitum tamen fidei huic ſuo experimento tribuunt, ſiquidem multa vaſa cere hæc haud pervia, venulas, nervulos, vaſa lymphatica, adeoque & fibras, in iſto opere *Ruyſchiano* deleri & obſcurari, comprobatum eſt, ut, quoniam totum corpus a cera rubet, illud propterea totum vaſ eſſe, argumentari nemini liceat. Analogia enim hoc ſecum aſſert, ut ſit alicubi aliquid, cuius cauſa vaſa mittuntur, nempe ſolidum elementare, ſeu fibra, quæ vaſ eſſe nequit.

Val-

Valvula coli, extrema immerfi Ileii ruga est, utrinque eo usque elevata, ut impedimentum sufficiens reversuris flatibus vel fecibus sistere possit. Namque intestinum Ileum finiens has elevationes manifeste sistit, ut, illas ex colo haud esse, luculenter appareat, potestque hoc concedi *Winslovio*, cum ille hanc valvulam ex villosa, nervea, & muskulosa tunica, invicem adunatis, natam esse tradit; est enim satis fortis & tenax, ut, illi compagem muscularem inesse, recte perhibeatur.

Viæ, quibus vasa ad ossium compagem procedunt, atque ab illa invicem revertuntur, quas poros *Haversius* appellat, aliæ breves, aliæ longiores & tubulosæ sunt. Has, cum ossa per ceram repleta in exemplo sunt, videmus materia isthac ceracea sarcta esse; id quod ita accipiendum haud est, ac si cera, adeoque & sanguis, in istos poros, effunderentur, sed vasa omnis generis suos humores continentia in istis tubulis progrediuntur.

Singulare opus naturæ in coelo palati sistitur. Namque pone dentes primores, rugæ transversæ, arcuatæ, undulatæ, inter eas autem, atque in iis ipsis, multæ rugæ minores eminentes, tubercula atque sinus, conspiciuntur. Tuberculum singulare ad primores dentes est, cui atque naribus commercium intercedere, *Stepo* observavit. Abinde linea aliqua ad uvulam ducitur, coelum palati dividens, in cuius tunica investiente foraminula, roridas guttulas plorantia, quamplurima inveniuntur.

Palpebrarum cartilagineos margines pili ornant, quibus *ci-lis* nomen est, atque illi aliter in superiore, quam in inferiore palpebra ordinantur. In superiori palpebra ciliorum ordo geminus, aliquando trigeminus est, qui unicus ad inferiorem occurrit. Illi longiores, hi breviores sunt. Præterea in carunculæ lachrymalis cavernulis nascuntur pili brevissimi, aliquando ex morbo luxuriantes, ut *Trichiasis*, quod Auctor vidit, carunculæ huius quandoque oriatur.

Nutritionis leges cum definiendæ sunt, multum negotii fa- cessunt illis, qui nihil præter mechanismum audire volunt, cumque, ut illud sibi persuadeant, supponunt relationes ma-

teriæ ad locos vacuos & pondera specifica, quæ materiem determinent. Hi in illam obscuritatem delabuntur, quæ erat sub istis temporibus, quibus, quidquid demonstrari non poterat, oculis qualitatibus tribuebatur. Similiter nunc finguntur, in demonstrationis subsidium, interstitia, quæ materiam arteriis ultimis advectam, recipiant, supponuntur loca vacua & apices hiantes arteriæ, quæ materiem nutrientem eruere possint; volunt alii, ut id, quod nutrit, per vasculorum, mediante diapedesi, transfudet latera. Hinc in varias partes sententiæ rapiuntur, & tamen ultima aliqua solida nutrienda, quæ non sint vas, & ex quo ipsa vasa constent, assumenda sunt, erga quæ vasa nutrientia dirigantur.

Cap. XI. Vasa sanguiflua, quæ tubum alimentosum pervadunt, ab illo loco, ubi intestina adhærent mesenterio, omnia sunt gemella, & sursum atque deorsum feruntur, paribus ubique directa numeris. Horum iter per intestinorum membranas quando metimur, videmus, alia inter tunicam communem & contextum cellulosum primum, alia, per tunicam musculosam interque eius fibras deferri, quando alia versus interiorem & alterum contextum cellulosum progrediuntur, alijs denique, una cum tunica nervea, vasculari rectius nominanda, partim in valvulas assurgentibus, partim in tubulos villosos desinentibus.

Cap. XII. Cuticula & corpus reticulare versus papillam mammæ muliebris, veluti in omnibus locis sanguine transparentibus, ad tenuitatem, quanta esse potest, maximam, redigitur. In mammilla papillæ nervæ & eminentiores sunt, & minus defensæ, adeoque & irritabiliores. Potissimum autem capitulum papillæ, quod in media areola erectum est, in virgine, papillis gaudet sensibilitatis gradum maiorem habentibus, inter quas lacti, suo tempore elaborando, viæ patefactæ sunt.

Cap. XIII. Calculis gignendis aptiora illa sunt organa corporis, intra quæ mora quiescentibus humoribus data est. Quam ob rem & vesica, quæ bilem colligit, & ea, quæ urinam, & præterea quoque tubi aliqui excretorii, intra quos humorum motus non adeo rapidus est, veluti urinarii atque ipsi biliferi canals

les, immunes ab ista lapidea concretionē haud sunt. Calculus autem omnis cepacea aliqua laminarum sensim aggregatarum serie excrefcit, strato intimo circa aliquam rem minutam convoluto.

Retina, quæ intima oculi est tunica, corpus vitreum Cap. XIV. proximo amplexu tenet, & ad Iridem usque continuatur. Nervi optici pars medullaris sua quoque vasa ab iisdem habet, quæ dictam nervi medullam ad oculum comitantur. Horum, sive arteriæ sint, sive venæ, admirabilis est implicatio, quæ materie aliqua intermedia mollissima contextitur, ea scilicet, quæ ab radiorum visibilibus illapsu istos motus accipit, sub quibus visio sistitur.

Phoca, animal marinum, utraque vita, & aquatili, & ærea sustentatum, & organa ad utramque accommodata gerens, pedibus anterioribus digitatis, posterioribus itidem digitatis, ast membrana coniunctis, gaudet, pilis præ lævigie splendidibus, dentibus ad raptum commodis instruitur. Mater erat, quam dissecuit Auctor, foetu prægnans masculo. Gratia habendæ sunt Clarissimo Auctori, pro ista erudito orbi præstita opera, cuius nomen nulla tempora reticebunt. Cap. XV.

Des Teutschen Reichs Münz-Archiv.

i. e.

ARCHIVUM REI MONETARIÆ IMPERII
Germanici, ex Archivis & Actis publicis ineditis congestum a IOHANNE CHRISTOPHORO HIRSCH,

Aulico Camere Consiliario Marchionis Brandenb.

Onoldini, & rei monetariæ Inspectore.

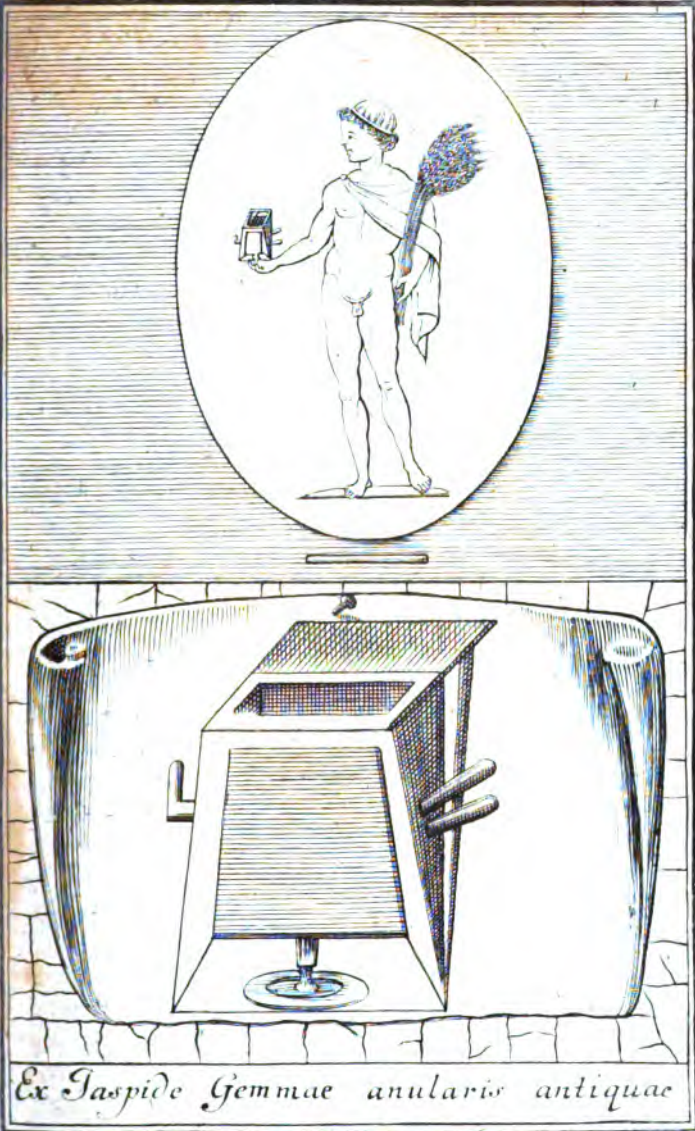
VOL. I.

Noribergæ .1756. Alph. 5. plagg. 5½. in fol.

Post curam religionis & iustitiæ, tertium merito in bene ordinata Republica locum tuetur cura rei monetalis. Huius igitur conservacioni in integritate sua magnopere studendum est. Unde nascitur necessitas notitiæ rei monetariæ;

riæ, cui plures quidem iam studuerunt, de quibus in singulari tractatione se acturum promittit Ill. Auctor in Præfatione. In Germania, moneta ante a. 968. quo sub Ottone I. metallifodinæ primum in sylva Hercinia detectæ, rara; in Francia orientali ante annum 536. ignota. Cudebantur autem primum ex auro & argento puro numi bracteati, quos exceperunt solidi, informi primum typo signati. In usu etiam erant Denarii, *Dick-Pfenninge* appellati, valore æquantés octo crucigeros. Occurrunt tamen deinde Pfenningi, florenum Rhenanum valentes. Quidam Pfenningorum, ab albedine argenti, *Weis-Pfenninge* dicti sunt, uti Moguntinos rota notatos *Rader-Weis-Pfenninge* vocarunt. Bracteati Germanis *Hohl-* vel *Blech-Müntzen*, ut & *Hohl-Pfenninge* appellantur. Ex uno tantum latere cusi sunt, nec ætatem Ottonis I. excedunt: imo Dn. Moser existimat, eum ducis Sueviæ Conradi, qui seculo XII. vixit, & quem exhibet *Leuckfeld* in antiquit. numar. hæctenus omnium antiquissimum esse. Durarunt usque ad finem seculi XV. Halleri, a civitate Hala in Suevia nomen habent. Cusi sunt primum A. 1228. Eorum iam 1420. duo pfenningum reddiderunt. Appendi etiam solebant ad libram, unde mentio *der Pfunde, oder Pfunde-Heller*. Ad seculum usque XV. in Germania quoque in usu fuerunt Turonenses, *Turnosse*, a Ludovicô IX. Turoni in Gallia primum cusi a. 1226. Eorum dein exemplo Germani tales numos cuderunt Diepurgi, Francofurti, Norimbergæ. Seculo XIII. invaluerunt Grossi, Pragæ primum cusi, iussu Regis Wenceslai II. 1286. Dicuntur crassi, vel grossi, quia bracteatîs solidiores; grossi autem Bohemici, a prima origine. Hodiernum quoque durant sic dicti Floreni, primum cusi Florentiæ 1252. & a metallo Floreni auri dicti. Ad fines his Ducati, quorum primos Rogerius rex Siciliae, nomine Ducatus Apuliæ cudi fecit 1140. quem secuta est Respublica Venetiarum 1280, Genua, & alii Status Italiæ & Germaniæ. Thaleri primum 1519. in valle S. Ioachimi, in Bohemia, iussu Comitum de Schlick, cusi sunt. Eodem seculo, in pago primum Helvetico *Bern*, inclaruit genus numorum, *Batzzen* dictum,

ab

Ex Jaspide Gemmae anularis antiquae

J. H. Knigter Jun. sc. Lips.

ab urfo, civitatis insigni. Quod genus brevi post in Germania quoque cudi coepit, & hodiernum perdurat. Crucigerorum ante annum 1490. nulla mentio. Primi in Comitatu Tyrolensi, in agro Athesino (*im Etschland*), cusi videntur.

Hoc ius monetandi, ratione Statuum, vel Imperatoris Privilegio nititur, vel præscriptione immemoriali. Ex Imperatoris Privilegio id primi impetrarunt Status Ecclesiastici; serius id adepti sunt Status Seculares. Idem ius quoque Mediatis Statibus quibusdam insultum; urbes Imperiales omnium postremæ acceperunt. Per complures Cæsarum Constitutiones Aquila Imperii, perinde ut propria Statuum insignia, monetæ insculpi debebat. Sed ut hæ Constitutiones in partibus principalibus parce ad observantiam deductæ fuerunt; sic in hoc quoque capite negliguntur. Ad inhibendas fraudes æruscatorum, Ordinationibus Monetibus Caroli V. & Ferdinandi I. constituti duo dies probationum monetarium: verum hi hodie non accurate observantur. Ad eundem finem concurrunt circuli correspondentes, ut vocant. Veniunt autem hoc nomine, Franconia, Bavaria, Suevia & Austria. Tres priores etiam interdum Norimbergæ, Ratisbonæ, & Augustæ-Vindelicorum dies Probationum habent. Ille Conventus Probationum dierum, a parte Serenissimæ domus Brandenburgicæ, tanquam Franconici Circuli Co-exscribentis & Con-dirigentis Principis, iam 1564. & deinceps sæpius frequentatus fuit. Quod ideo adfertur, quoniam sunt qui existiment, Sereniss. domum Brandenburgicam, a iure condeputandi ad dies Probationum excludi; cum tamen res monetalis in Circulo Franconico negotium commune omnium Constitutum sit. Iam quum ill. Auctor noster ipse quoque inspector monetarum sit, visum est ipsi colligere, quæ anteriori rerum monetarium cognitioni prodesse possent. Communicata eam in rem complura eunt eo fuerunt ex Archivo sanctiori Serenissimæ domus: unde hac in collectione complura comparent anecdota, quæ partim in hac parte in lucem prodeunt, partim in insequentibus comparebunt. Ita nunc in lucem prodire incipiunt hæ documenta monetaria, magnam partem antea inedita, & magni

ufus futura, omnibus legatis, confiliariis Regiminum, & Præfectis; quin & iuri publico Germaniæ noſtræ cognoscendo. Secutus eſt ill. Auſtor ordinem Chronologicum, ita tamen, ut ope Indicis ſane affabre facti, Lectorum commodo ſuccurreret. Hac prima parte continentur Ediſta Monetalia, & his ſimilia ſegmenta, numero CCXXVII. Nos gratulamur Viro illuſtri, hunc, bene de patria hiſtoria merendi, ſenſum, atque inprimis præclarum in ea exornanda, quod hoc Opere declaratum eſt, ſtudium atque induſtriam; quæ, quo impeditior eſſe debebat in tali argumento, ad quod illuſtrandum conquiſcenda undique monumenta, magno & ſumtu, & labore improbo, fuerunt, hoc maiori cedit gloriæ Auſtori Operis, quod ut pulcre, ut coeptum eſt, procedat, vehementer optamus.

FONTES IURIS CIVILIS ROMANI, SECUNDUM ordinem Pandectarum collecti, & Commentariis illuſtrati, ſtudio IO. CONRADI STIGLIZII, Naumburgenſis, Academici Columbarii Florentini.

Specimen I. ad Tit. de Inſt. & Iur.

Lipiæ, apud Io. Michaelẽm Teubner, 1756. 8 plag.

8. mai.

Licet in ſcenas, quibus agitati legum auſtores, editæque iuris omnis origines, ſata & viciffitudines, nondum productus ſit chorus veterum Poetarum græcorum, iis tamen perſona primorum iuris conditorum propterea omnino imponenda, quod, investigata, in quo primi occupati fuere, tum rerum univerſitate ipſa, tum etiam hominis natura, omni- que vi humanitatis, adeoque detecto ſine illo, ad quem homines ab ipſa natura ſati, nimirum paciẽ ac ſocietatis cultura, ſilveſtribus hominibus, beſtiarum more viventibus, præcepta humanitatis atque ſocietatis tradiderint, vitæque via monſtrata, ad cultum civilem deduxerint. Quo ſtudio vatibus illis divinis longe antevertit Homerus, e cuius Iliade & Odyſſea, differentias iuſti & iniuſti omnino intelligi poſſe, iam olim ſallus ingenue eſt Plato *Alcib. I.* quamlibet ſecreto inimicus eſſet

V. Homero. Quam quali ſementim ita fecit Homerus, ea tractu-
tẽm-

Proful. Pag.

V.

temporis, in voluminibus Philosophorum, Oratorum, Historicorum, Poetarum, cum græcorum, tum latinorum, ferme in immensum excrevit. Ex institutis enim Lycurgi ac Solonis, antiquitas græca, ut animi scientia iustitiaque excolerentur, tota fuit in legendo exhauriendoque Homero; id quod & Romæ obtinere coepit, litteris græcis eo transvectis. Quibus quam strenue vacaverint, quantum, præter unum illum Marc. Catonem, adfecti fuerint Romani, veteris illius vaticinii: *quandocumque gens græca suas litteras dabit, omnia corrumpet*: parum curiosi, constat inter omnes. Græcarum véro litterarum **Pag. IX.** studiis præcipue formari solebant perficique ICti Romani. Nec dubium, vel mirabile cuiquam videatur, eos trivisse adeo exemplaria græca, siquidem alii fuere græci homines ipsi, ac proinde disciplinis patriis innutriti, veluti Tryphoninus, Callistratus, Menander, Arcadius; alii libros suos græce composuerunt, ut Papinianus librum *Ἀστυνομικῶν*, Modestinus libros *Excusationum*; aliorum libri pleni sunt græcismis, ac sale Attico; in aliorum, Iul. Paulli præcipue scriptis, argutiæ & acumen philosophorum græcorum utramque faciunt paginam; aliqui Homerum, ac ceteros scriptores græcos, sæpe excitant, sed sæpius nomina auctorum suorum reticuerunt omnes. Enimvero, quidquid græci, & ex iis libantes latini Auctores, de iure naturali ac civili iam antea edixerant, id in utroque iure exponendo maximam partem repetiere ICti Romani; vestigia proinde scriptorum veteris Græciæ Latiniue magis, quam naturam hominis ipsam, aut rationem civitatis, persequentes. Opera igitur pretium omnino est, notiones Iuris Romani quasi a capite arcessere, & ad origines suas revocare. Arduum hoc antiquitatis iter, per singulas digestorum partes eundo, pro eo ac par est, nemo huc usque confecit. Grotius quidem, immensæ veterum lectioni suæ confisus, simile quid expertus est in *Flor. spars. ad Ius Iustinianicum*: neque tamen felici admodum eventu. Quantum enim ad omnem historiam Iuris **Pag. XII.** illustrandam, quantum ad rationes & veras legum sententias valeat institutum hoc, parum demonstravit, paucissimisque duntaxat Iurium fontibus indicatis, vix posuit initia amplissi-

mæ huius collectionis. Relicta posteris hac operosa gloria, magnum hoc & difficile aggressus est opus Cl. *Stiglizius*, ea ingenii felicitate, quæ eiusmodi operi perficiendo necessaria est, omnino dotatus. A Ictis Romæ antiquæ nil plane dictum esse, quod non dictum sit antea, nihilque responsis eorum inesse, cui ex antiquioribus monumentis non adfulgeat lux insignis, reapse vicit in hoc specimine. Leges, pro argumenti ratione, in partes dividit; interiores earum fontes ex omni antiquitate erudita deducit; & ope eius singulas legum sententias explicat, amplificat, illustrat. De Commentariis istis dicturi breviter sumus, de fontibus vero legum non nisi obiter, & in transcurso: omnes enim ac singulos percensere, ab instituti nostri ratione alienum foret. Ad *leg. 1. pr. de I. & I.* postquam de finibus studii etymologici regundis doctè disseruit Auctor, & Labæonem, qui Gellio *N. A. XIII. 10.* teste, *scientia originum latinarum vocum, ad enodandos plerosque iuris laqueos, usus*, an dicamus abusus sit, ex merito notavit, consciscere progreditur litem inter Ulpianum & Aristotelem, super origine iuris a iustitia, evidentissime demonstrans, qua ratione iustitia a iure, vel hoc ex illa gignatur: quippe Ulpianum, sensu magis philosophico, quam grammatico, ius a iustitia deduxisse, auctoritate *Cic. III. de Rep. apud Augustina. de C. D. XII. 21.* tamquam fontis, unde Ulpianus hauserit, evincitur. Quum in Celsi definitione iuris explicanda versatur Noster, in id præcipue enititur, ut æquitatem haud quasquam esse iuris civilis correctricem demonstraret, & ut dissentientes conciliet. Omnem scilicet legem, ratione, vel naturali, vel civili, munitam esse oportet. Ratio civilis etiam oritur ex naturali, quatenus politia, tam generatim, quam speciatim considerata, præscripto rectæ rationis nititur. Ex sanctionum istarum rationibus, eruitur per interpretationem vera mens & intentio legislatoris, & quo usque ea extendenda sit, restringendave. Vera legislatoris mens & intentio proprie est legitimum iustum. Quippe verbis legum duntaxat satisfaciens, in fraudem legum agere dicitur. Ius itaque legitimum, veriori illa ac genuinâ significatione acceptum, adversari non potest æquitati naturali,

tan-

tantum abest, ut illud huius emendatione indigent. Leges quidem civiles pleræque omnes imperfectæ sunt, & infirmitas humana quasi perpetua earum comes. Imperfectæ leges sunt proprie tentamina legum, quæ perfectionem qualemcunque demum nancisci debent ex additamentis, quæ necessitas & natura ipsa in usu & argumentis rerum demonstrant. Propterea tamen ab æquitate non corriguntur, nec emendantur leges illæ, tamquam æquitati contrariæ; sed adiuvantur, suppleuntur, augentur, perficiuntur, tanquam leges imperfectæ. Infinitis res illustrari posset exemplis. Dilucide porro vincit Cl. Aucto- Pag. 7.
 r, æquitatem speciatim minime esse rigoris iuris civilis moderatricem; potius lenitatem, asperitatem & duritiam, pro qualitate rei, ex bono & æquo moderandam: quo pacto Claudium, divini ingenii Imperatorem, Suetonius, *Vit. Ei. c. 14.* & Prætorem Romanum, Ulpianus, *l. 1. pr. de eo, per quem fact. er. ius dixisse commemorant.* Causam, quam ob rem Ictos Ulpianus appellaverit *sacerdotes iustitiæ*, ex instituto certo Ægyptiorum apud Diog. Laert. *proem. d. V. P.* derivat, ac dextre explicat Noster, verum de his verbis ipse videat: *cognitio Dei, si a certitudine Dei discesseris, posita est in informationibus & enuntiationibus mere negantibus. Quum enim fieri non possit, ut animo finito humano concipiantur. & infinitum Numen ipsum, & infinitæ eius affectiones, nedum oceanus iste exhauriatur divinus: cogitur hinc, ut cogitationes de Deo tantummodo sint remotiones cuiuslibet imperfecti a perfectione summa & incomprehensibili divini numinis, & comparationes finiti cum infinito.* Lectu dignissimæ sunt notæ Cl. Auctoris ad verba illa Ulpiani: *aequum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes; bonos, non solum metu poenarum, verum etiam præmiorum exhortatione, efficere cupientes;* partim ex fontibus philosophiæ Socraticæ ap. Xenophontem *IV. Mem. Socr. 4.* hausta, partim ex instituto Solonis ap. Cic. *Ep. 15. ad Brut. ac Demosth. Orat. contr. Leptin. p. 381.* desumpta. Ita e. c. legislatoribus, metum poenarum iniecturis, nec auctor nec suavor esse vult, ut cadavera punitorum, vel rotis imposta, vel de furcis suspenso, relinqui iubeant inhumata; quandoquidem lex divina, *Deut. XXI. 22. 23.* natu-

- Pag. 20. ralis esse videatur, ob rationem naturalem adiectam, Homero, *Il. ω. 54.* quoque observatam. Ex ultimis Ulpiani verbis §. 1. *h. leg.* uberrimam copiam de Ictorum Rom. studio philosophiæ moralis, & virtutibus eorum insignibus, differendi nanciscitur, quas præstantiæ philosophiæ moralis Stoicæ tribuit: miratur tamen, a nullo scriptorum historiæ philosophicæ demonstratum esse satis, qui factum, ut philosophia moralis Stoicorum tam solida fuerit, quum tamen infirmissimis substructæ sint fundamentis eorundem metaphysica & physica? Præterea humanitatem Ictorum veteris Romæ, nimirum virtutem illam, quæ ad consuetudinem civilem pertinet, a nemine adhuc celebratam, laudibus satis extulit Cl. Auctor, speciminibus comitatis morum, qua ICTi illi politicissimi floruerunt, e disputatione
25. fori præcipue erutis. *Ad §. 2. h. leg.* Ulpianus propterea notatur, quod ius publicum Romanum, ante & post legem regiam
26. latam, ibi turpiter confudit; quemadmodum eiusdem Ulpiani differentia inter ea, quæ publice utilia sunt, quæ privatim, haud
- 29-32. perpetua esse, immo valde periculosa, demonstratur. Celebris illius definitionis *iuris naturalis*, ab Ulpiano §. 3. *h. l.* traditæ, auctoribus, nempe Demosthene & Euripide, nominatis, copiosius disquirat Noster, an, & quatenus iuris capacia sint bruta animantia; deinde, an iis commune sit ius cum hominibus. Demonstrationum vero series in epitomen redigi commode nequit. Vim aliquam cognoscendi actionum normam, nedum diiudicandi & inveniendi, haud quaquam animalibus inesse, vel eo probare contendit, quod materia notionum, h. e. verbis, & certo respectu numeris, destituta sint. Sine alterutro genere signorum, quæ diximus, genera & species rerum representari nequeunt: fieri igitur non potest, ut formandis iungendisque ideis, nedum ratiocinando, apta sint animalia. Aliter regula agendi investigari nequit, intelligique. Enarratis insuper *πρώτοις κατὰ φύσιν*, characteres definire studet Cl. Auctor, quibus ea pravis ab affectibus discerni queant. Scil. cupiditates pro naturalibus habet, quæ universales, & omnibus animantibus communes, deinde, quæ media sunt finium divinorum. Utraque
34. nota coniunctim adsint. Denuo autem exploditur Ulpianus, qui,

qui, in commemorandis iuribus inter prima naturæ datis, coniunctionem viri & feminæ, uti ex iure naturali descendit, matrimonium appellaverit; ita enim quam maxime promiscuum, incertum, atque adeo incestum foret, h. e. eodem modo comparatum, ac animalium illa coniunctio, quam, uti est, descripsit Ovidius, *X. Metam. 324. seq.* Oblata ea occasione, iniquitatem incestus naturalem eleganter demonstravit Noster, aliasque adiecit observationes egregias. Ius educandi h. e. alendi Pag. 39. sobolem, & disciplina quadam, si opus est, impertiendi, tantum intenditur & augetur, ut eo providentia post mortem erga fetus quoque contineatur: cuius iuris imaginem representant papilionum, antequam pereant, agglutinantes ovula sua arborum ramis iuxta gemmas, quas futuro vernali tempore per solis calorem primum iri protrusum præsentiant, quo fetus ovulis vi caloris extracti statim inveniunt, quo se sustentent. Sa 40. Sapientiæ ergo divinæ voces, 2 *Corinth. XII. 14. & I. ad Tim. V. 8.* naturæ ipsius vocem esse, contendit Noster. Iuris gentium definitionem, quæ ad formam redacta, est ea actionum determinatio, cuius ratio natura humana, seu essentia solis hominibus communi, continetur, ad ingenium veterum Græcorum composuit Ulpianus §. 4. *h. leg.* Quid enim in monumentis antiquis frequentius provocationibus ad *κονὸν ἀπάντων ἀνθρώπων νόμον.* Originem & naturam officiorum erga 41-49. Deum, parentes, & patriam, quæ, ad ductum Socratis & Euripidis, ita ordinavit disposuitque Pomponius Ictus, *leg. II. h. t.* breviter quidem, sed solide, ad rationis disciplinam, vicit Cl. Auctor. Vere religiosum dicit eum, qui rationem actionis cuiuslibet suæ, non ex utilitate propria, h. e. præmiis futuræ vitæ, sed a Deo præcipue & primario hauriat, & non nisi ea moveatur. *Ut vim atque iniuriam,* h. e. ut ex Livio *VII. 31.* intelligere 50. licet, vim iniustam, *propulsamus,* ad ius gentium retulit Florentinus, *leg. III. h. t.* quum iure inter prima naturæ dato indistincte propulsanda sit, ut in bestiis videmus, vis qualiscunque, etiam iure intentata; iure gentium defensio, ea præsertim, quæ ad excidium aliamque extremam aggredientis læsionem tendit, non concedenda, nisi ob vim iniustam, eamque præsentem.

tem. Quid sit vis iniusta, & quando dici possit præfens, Auctor definit acute. Ita quoque iustitia belli, ut dicitur, *defensivi*, ex præsentia periculi æstimanda erit. Dubitamus tamen, an defensioni, cum excidio lædentis coniunctæ, locus esse possit ob vim levissimam quamque, licet iniustam & præsentem, ut putat Cl. Auctor, pro ratione hæc adferens: „neque aggrediens ipsa vim ad mensuram inferre, nec, qui petitur, de finibus violentiæ sibi intentatæ satis certo iudicare valent. Est igitur, quod hic extrema quæque sibi imminere metuat.“

55. Metu isto metienda ei est tutela vitæ & corporis. Ad naturalem turpitudinem, vim alteri iniustam inferendi, demonstrandam, utitur Florentinus argumento, a cognitione ducto, quam inter homines natura constituit. Ictum heic non innuere, contendit Noster, naturalem illam & originalem sanguinis mortales inter omnes coniunctionem, quam ignorabat ille; siquidem veteres gentes conditorum ac parentum suorum natales in terra quæsilere: sed societatem, familiaritatem, & communitatem, a natura ingeneratam, græce *κοινωνία*, qualis notio & fontibus, unde Florentinus hausit, & philosophiæ Stoicæ, qua imbutus, dogmati, super universali republica, seu magna illa universitate, est apprime congruens. *Legem IV. h. t.* quæ est Ulpiani, doctè explicavit Cl. Auctor. Natura & indole servitutis demonstrata, miratur, servilem istam conditionem hominum in veteri Græcia Latioque obtinere, saltem durare potuisse, iis præsertim temporibus, quibus philosophia Stoica regnum occupaverat, qua hominis præstantia tantum extollebatur, eisdemque causa facta omnia a natura existimabantur. Quod ad servitutis originem, libertas non nisi consensu & facto cuiusque suo, olim amitti potuisse, probatur: id quod fiebat, vel se ipsum pacto & sponte in servitutem dedendo, cuiusmodi tamen pacta apud Romanos irrita erant; vel scelus admittendo, propter quod libertas vel per poenam eripiebatur, vel per ultionem, quo pertinet, quum quis captivitate fieret servus. Quippe captum captor pro hoste, eoque iniusto, considerare solet. Scilicet, moris hominum est, ut victa ac triumphata causa habeatur pro iniusta, eritque, dum omne ingenium humanum

manum obtunditur mysterio illo caussarum transitus, nexusque rerum huius universi. Victori, iure victoriæ, in hostem victum omnia licent, etiam extrema quæque, a quibus tamen abstinerere, & captum, erepta iniuriæ licentia, ad operas fervare, utilitatis causa suadet; quin ex duobus ultionis generibus mitius eligi, exigit rationis disciplina. Servitus vero, quæ sola fortuna obtigit, iniusta erat. Neque tamen ex utroque parente, servitutem iustam fervientibus, vel matre saltem ancilla prognatus, de servili sua conditione, quasi iniusta, conqueri potuit: nam viscerum matris proportionem olim obtinebatur embryo: iure igitur dominii continebatur, antequam editus esset, quo circa liber nasci non potuit. Disquiritur postea, qua ratione servitus & manumissio iuris gentium dici possint, unde utramque, auctore Plutarcho, in *Cat. Mai.* derivavit Ulpianus *h. l.* vapulatque Tribonianus, qui argumenta, quæ non simpliciter iuris gentium sunt, ex Institutionibus Ulpiani lecta, Pandectis inseruerit. Adhæc manumissionis nomen latius multo patere, & de quacunque libertatis datione usurpari, auctoritate huius legis evincitur: ita ut manumissi etiam dici possint, qui sine manumissione ad libertatem pervenerint, de quibus integrum habemus titulum in Pandectæ. Denique solemnitate manumissionis ex instituto Laconum ap. Athenarum *VI. 20.* deducta, de manumissione rerum disputatur, quæ Diis, sacrorum causa, dedicari solebant. Progredimur ad famosam *leg. V. h. t.* ubi *bel-* Pag. 65.
la iure gentium introducta Hermogeniano dicuntur, quæ etiam Platonis *I. de Leg. p. 505.* sententia fuit. Utriusque vestigiis instituisse videtur Hobbefius. De natura belli præclare differit Cl. Auctor. Miseriis generis humani adnumerandum esse putat defectum modi cuiusdam, bello claudicante efficacioris & melioris, ius prosequendi in populum nocentem. Iustitiæ causæ rarissime respondet fortuna belli, alex plenissimi, stilo Homeri: *ἐπιμύξῃ δὲ τε μάλιστα Ἄρης.* Quid frequentius est causa victrice, & illa quidem iniustissima? Inutile, quin perniciosum est illud ipsum remedium, ac proinde de iustitiæ causæ actum, nisi vires lætæ gentis superent, saltem æquent potentiam lædentis. Quod quum haud perpetuum sit, bellum quoque nequitiam potest esse perpetuum & vera ratio iuris persequendi

querendi inter gentes, quamvis verior certiorque adhuc ignoretur. Bella populi Israelitici, de quorum iustitia causæ ne quidem fatis constat, ad exemplum trahi prorsus nequeunt. Quanta belli dissimilitudo, cuius auctor ipse Deus, in quo Deus singulari modo militat ac vindicat. Antiquo illo præsidio divino solus forte fidelium coetus niti posse videtur, si fieri posset, ut in eiusmodi discrimen deductus, arma corripere cogatur. Quæ porro de regnis iure gentium conditis, gentibus discretis, ædificiis collatis, (non collocatis, ut perperam, & contra auctoritatem fontium, in Pandectarum editionibus legitur,) dominis distinctis, quibus *assuale*, ut in scholis balbutiunt, dominium indicatur, denique de commerciis & obligationibus institutis, præeunte Hermogeniano, disputavit Cl. Auctor, lectu amoenissima sunt, & virum earum rerum intelligentissimum produunt omnia. Verbi gratia proferre lubet causam, cur pacta iure gentium servanda putet. Nexus inter consensum, quovis modo rite declaratum, & obligationem, eo constitutam, hic est. Copia, seu modulus virium humanarum, firmamentum est omnis obligationis. Certam aliquam rem, operamve, vel pretium spondens, prodit, se præstando esse; ergo sua propria confessione, de virium copia statim convinci potest: inde nascuntur obligatio & actio ad fidem, quam dedit utervis contrahentium, reapse habendam liberandamque. Nec minori cum voluptate legimus illustratam *legem VI. h. t.* Ulpianus, auctore Aristotele, *V. Eth. 7.* ius civile per ea, quæ sunt in iure naturali mutabilia, ibi acutissime determinavit. Eo in primis retulit Auctor noster certam illam formulam, splendidiori molliorque vitæ, quæ in locum simplicioris successit, neque cum ratione naturali directo pugnabat, in republ. datam. Per eiusmodi additamenta, si res æqua lance pensatur, simplicitati iuris naturalis revera quid detrahitur, & per consequens mutatur, ac tollitur. Quatenus etiam libris terribilibus insignia iuris naturalis, quamlibet perfectissimi, additamenta contineantur, folide vicit Noster, eosque confutavit, qui sanctionibus poenalibus tantummodo securitati civium prospici, neque vero legis naturæ vim eiusmodi auxilio acui, contendant. Ad *leg. VI. §. 1.* Auctor erudite commentatur de legibus Atheniensium & Lacedæmo-

Pag 81.

84

detroniorum; & potissimum in causam inquit, quam ob rem Solon
 leges suas tabulis inscriptas ac promulgatas voluerit, Lycurgus con-
 tra noluerit. Quum Laconum genio, Gallofrancici simillimo, nil
 turgis in deliciis esset, quam cantio, cum perpetuis inter canendum
 frequentamentis: cives suos in hoc adsuevit Lycurgus, ut, loco car-
 minum Locrensi, alibi decantari solitorum, rhetras, quas Terpar-
 der & Tyrtæus erant versa oratione complexi, quotidie decanta-
 rent, & alter alterum cantando quasi iura doceret. Promulgationis
 vicem obibat quotidianæ istæ rhetrarum cantationes. Ita memo-
 riæ civium, quam tabulis inscriptas maluit Lycurgus leges, quibus
 cives tanto magis urgerentur. Quo sæpius enim quidquam sensibus
 obicitur, eo magis quoque id animo obversatur. Arque ideo Ly-
 curgum Socrates, apud Stobæum *Serm. 9.* laudasse videtur, quod
 cives suos legibus parere adsueverit. Solon contra, haud ignorans,
 unico verbulo legis scriptæ maximas sapiissime definiti posse con-
 troversias, quo iustitia constantior foret, ac sibi perpetuo similis, le-
 ges, per modum carminis, more antiquo conceptas, *Βασπεφόνδον* in-
 scribi curavit tabulis. Quæ hæc traduntur differentiæ inter *Μάρα*, *Πάρις*, *Αίφους*, & *Τάιδας*, exactæ omnino nobis videntur. Ad hæc,
 valde exagitantur, tum Ulpianus, qui ius scriptum & ius consuetu-
 dinis, cuius distinctionis sedes in Platone *VIII. de Rep. p. 499.* qua-
 renda, cum legibus scriptis Atheniensium & non scriptis Laconum
 comparaverit; tum Tribonianus, qui non solum temporis, quod egit,
 immemor, consuetudinem ad statum popularem definiverit, §. 9. *D.*
de I. N. G. et C. sed etiam ius civile Romanum ex institutis quarum
 civitatum, Athenarum & Lacedæmonis, fluxisse putaverit: quum ta-
 men ex iis compositum sit, quæ erant *uspiani* egregia, quemadmo-
 dum de legg. XII. Tab. inquit Tacitus *III. Annal. 27.* sive essent
 Corinthi, sive in Rhodo, sive Athenis, sive Sparta, sive in Aegypto,
 sive in Palæstina, sive in magna Græcia, sive etiam alibi. Data hac
 occasione, laudibus admodum celebrantur Romani, Græcis multo gra-
 viiores & maiores. Scilicet illi inventis & institutis peregrinis uti con-
 sueverant ad communem utilitatem; his e contra, quoque fuit eo-
 rum inventidia, indignus videbatur usus peregrini cuiusque instituti.
 Rem ipsam exempla vincunt. Missis legibus sequentibus, properamus
 ad celebrem *leg. X. b. 1.* Definitio Ulpiana iustitiæ deprompta est
 partim ab Aristotele, *V. Eth. 1.* & ap. Stobæum *Serm. 9.* partim a
 Simonide, ap. Platonem, *I. pr. de Rep.* Inde apertissima duxit C. I.
 Auctor argumenta, Ulpianum, definitio iustitiæ internæ & externæ
 ambitu, iustitiam quoque internam a fine iurisprudentiæ civilis fe-
 cisse inseparabilem. Præfatum hæc invenient, qui decalogum pro
 lege duntaxat civili Israelitarum accipiunt; siquidem lex civilis circa
 pravas cupiditates æque occupata esse potest, uti pono ac decimo
 præcepto divino factum. Obiter quoque notantur Græci Alexan-
 drini, & locus *Es. LXIV. 6.* emendatur & explicatur. Quæ §. 1. *b. leg. 95.*

Pag. 97. 102.

tradidit Ulpianus præcepta iuris, dogmata capitalia, & quasi apices ipsos esse philosophiæ moralis Stoicæ & Peripateticæ, probavit dilucide Cl. Auctor. Colligitur hinc, Ulpianum, unum atque item alterum præceptum iuris supremum docere, ex quibus singulis, per se constantibus, pro diverso ratiocinandi modo, quævis deduci possint officia; neque vero Ictum illum partim superiora, partim inferiora iuris præcepta tradere, quod quidem interpretibus quibusdam visum est, vel certam officiorum partitionem suppeditare voluisse, quam alii affinxerunt Ulpiano. Definitionem iurisprudentiæ §. 2. b. leg. Ulpiano expensam sine dubio tulerunt Homerus, *Il.* v. 129. & Euripides, *Hel.* 929. seq. Manifesto igitur concidit eorum sententia, qui rerum divinarum in iure notionem evolvere tentarunt & disciplina Stoicorum. Subtilissimus hic, ne ultra limites progrediamur. Omnia æquissimus quisque rerum arbiter deprehendet in hoc specimine ita comparata, ut Cl. Auctorem omnis doctrinæ prouidendum referant, divinarumque & humanarum rerum thesauros recludant præstantissimos. Latamur admodum, inter Ictos, & illos quidem civilibus undis mersos, dari adhuc ingenia, nobilioribus litteris tam præclare exulta. An igitur est, quod malimus, quam, feliciter continuato compositoque hoc opere, ius cum litteratura græca stabiliori connubio, huc usque prope distracto, iterum coniungi.

NOVA LITTERARIA.

Videntur tandem aliquando Romanæ Ecclesiæ homines, turpem illam lectionis bibliçæ, & quidem e fontibus, negligentiam ponere, dareque operam, ut, cui adhuc indormierunt sollicitudinis, eam hoc acrius nunc, atque diligentius, vitent, & vitare doceant. Hebraicarum in primis litterarum studium, ab aliquo tempore, non in Galliis solum, sed in Italia quoque efflorescere, læti videmus: etsi hoc certum est, nondum esse doctos illos viros, qui hæc tractant, in eo tramite constitutos, quo incedere oportet eos omnes, qui hebraicas litteras accurate cognoscere cupiant. Non est tamen iis hoc vitio vertendum, propterea, quod omnia omnium studiorum infima tenuia primum sunt, antequam ita perficiantur, quemadmodum oportet, si uti ad veram atque certam scientiam velis. Non istud eo dicimus, ut conciliemus invidiam Libri, cuius iam mentionem facimus: sed ut laude prosequamur diligentiam Auctoris, quam Hebrææ linguæ, Bibliorum igitur intelligentiæ facilitandæ, prætulit, quam Scotisticis aut Thomisticis nugis, ut vulgo solent, im-

impendere. Ut lectores nostri, quid Auctor promittat, plane intelligant, Programma *Iosephi Lazzarini*, Typographi Romani, quod hebraicarum sacrarumque litterarum cultoribus inscripsit, dabimus; ex quo simul cognoscent, nobis neque momentibus, Lectores, vera esse, quæ supra scripsimus. Est igitur Programma illud his verbis scriptum:

IMPERIO tandem, atque Auspiciis Sapientissimi Pontificis BENEDICTI XIV, *Universæ litteratorum Reipublicæ propediem deferentur PANDECTÆ BIBLICÆ, seu INDEX GENERALIS HEBRAICO-CHALDAICO-LATINO-BIBLICVS, summo studio Et cura Cl. IACOBI CABALLI VERONENSIS adlaboratus. Quod munus gratissimum fore litteratis omnibus auguramur, cum iam diu summis eorum votis expetitur sit, celeberrimæque Theologorum magna laudum gloria commendatum.*

Ut autem id alacriori animo Sacrae Eruditionis Cultores complerentur, totius Operis conspectum, methodumque, omnium oculis subiciimus. Universum Opus triginta Voluminibus comprehenditur. Voces omnes, tum Hebraicæ, tum Chaldaicæ, quæ in Sacris Bibliis occurrunt, siue simplices, siue compositæ, siue hebraicæ, ordine alphabetico digestæ continentur, nulla omnino prætermissa, lexicographorum, quotquot fuerunt, lacunis supplementis. Characteribus latinis singulae hebraicæ dictiones exprimuntur, quo Linguae Sanctæ lectio cuiuslibet quævis sit, puriorque ad posteritatem descendat. Unaquæque vox ita disposita, immediate indicantur loca omnia, quibus ipsa reperitur in veteri Testamento; adeo ut accuratissimæ, post Buxtorfianas Et Calasianas, habeantur Concordantiæ. Perfectissima sequitur Analysis, atque ad Canones grammaticos biblica vocabula exiguntur, Punctionum mutationis ratio redditur, atque ad primitivam radicem resolvuntur. Subiiciuntur Versiones celebriores. Tum deinde loci interpretatio historica, quam tum locorum collatione, tum idiotismo linguae, tum grammaticis legibus, tum Sacrarum Antiquitatum ubertate, prout res tulerit, illustratam, perfectissimam dare conatus est noster Auctor. Succedit sensus Spiritualis, Allegoricus nempe, Tropologicus, Mysticus, atque ubi opus, Symbolicus. Quæ tamen interpretandi ratione adeo temperans cautusque est, ut sine auctoritate vel ipsarum Scripturarum, vel Sanctorum Patrum,

numquam periculum faciat. Si quae tandem loca, aut Librariorum, aut Typothetarum incuria vitata legantur, severioris, saniorisque criticae ops, pristinae integritati restituit. Rabbiorum fabulas, putida commenta, quemadmodum & haeticorum dogmata, mira claritate confutantur. Facilius tamen Operis ideam animo concipies, si exemplo ex unica voce petito rem illustraverimus.

E X E M P L V M.

Primae Vocis hebraici Indicis a gemina NN incipientis ךך ךך ךך
 Ha-haz-zer-chà. Isa. 45, 5. Accinxi te, pro Accingam. Ex
 Syntaxi temporis praecedentis. Vide Gram. (num. 3162.) Pro-
 venit a rad. ךך Ha-zar . . . Accinxit. Ex quiescentibus pri-
 ma N Gram. (1743.) a. Est prima perf. sing. com. fut. ךךךך
 Pi-nhel, cuius indicium est formativa N Gram. (136.) notata cum
 (..) Chateph-Padach, quod est proprium Coniugat. Gram. (138.)
 At, quia haec Coniugatio est analoga, & more perfectorum fle-
 ctitur, Gram. (1019. a.), ideo simplex futurum facit ךךךך Ha-
 haz-zer. Gram. (1823. a.) Accingam. Punctum in ventre secun-
 dae Radicalis (ך) est daghesc Characteristicum ipsius Coniugat.
 Gram. (64.). Tandem finalis ךך est Pronomen affixum secundae
 Perf. sing. mascul. Gram. (285. a.) propter quod (..) Tere
 ultimae sub secunda Radicali (ך) corripitur in (..) Segol. Gram.
 (3095. f. t.) post quod sequens (..) Sceva tacitum sub ultima Mo-
 bili, (remoto affixo), & factio (eo mediante) Vocis incremento,
 venit expressum. Gram. (55. a.) quod, quia post vocalem brevem
 evadit quiescens, minime legitur. Gram. (54. a.).

V E R S I O N E S.

- a) Chaldeus Paraphrasta, habet: Adiuvi te.
- b) Septuaginta legunt: Confortavi te.
- c) Syriaca, & Arabica: Magnificavi te.
- d) Forerius, Armabo te. Expeditum te faciam.
- e) (Caeterae Versiones habent cum Hebreo: Accinxi te.)

S E N S V S.

I. Litteraliter. Propheta hic loquitur de Cyro Persarum Re-
 ge, a quo liberandus erat Israeliticus Populus a Babylonica Ser-
 vitute, & remittendus in Iudaeam, ad possidendum denuo Terram,
 e qua propter eius scelera a Nabushodonosore Chaldaeorum Im-
 peratore asportatus fuerat: Accincto a Deo, qui eum ad hoc elo-
 git, robore, fortitudine, & virtute.

II. Al-

II. *Allegorice. De Christo Domino, cuius Tyrus fuit ipse Cyrus, qui non tantum Iudaeos, sed omnes homines e Captivitate peccati, Mortis, & Diaboli liberavit, & ad Gratiam per Peccatum amissam misericorditer restituit. Ita S. Io. Chrysof. Demonstr. quod Christus sit Deus Tom. 5. S. August. lib. de quinque Haeres. Tom. 6. cap. 7. Tertull. Nyssen. & Cyprian. in lib. & Testimon. contra Iudaeos.*

III. *Tropologice. De Homine Viatore, cuius Vita Militans est super Terram. Iob. 7. 1. sive de Ecclesia Militante, accincta undique & armata Sacramentis, Doctrinis, & Virtutibus, adeo ut Portae inferi non praevalerent adversus eam. Matth. 16, 18. Omnes enim Christi Fideles in eam per Baptismum ingressi, & per Poenitentiam post lapsus, ad Gratiam, quam amiserant, restituti, fortiter viriliterque pugnantes contra Inimicorum omnium Insidias, (Regnum enim Coelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matth. 11, 12.) tuti tandem & securi ad Coelestem Patriam, summo cum Triumpho perducti, aeterna Beatitudine fruuntur.*

IV. *Anagogice. De Triumphante Ecclesia, sive de Homine Comprehenso, cuius ultima beatitudo, cum consistat in clara Divinae Essentiae Visione per Intellectum, cumque Essentia Divina naturam cuiuscunque creati Intellectus in infinitum excedat, Altissimus Deus per lumen Gloriam Animas Beatorum eo accinctas, praecinctas, & circumcinctas, ad tantam sublimitatem mirabiliter elevat, ut possint eum in sua Essentia videre, iuxta illud Ioan. Epist. 1. cap. 3. vers. 2. Videbimus eum, sicuti est. S. Thom. 1. part. quaest. 12. art. 4. & 5.*

Tantae molis opus aggredi non unica ratio Cl. Auctorem permovuit. Cum enim videret, ea omnia Lexica, quae ordine Alphabetico digesta a Roberstonio, Leusdeno, Opitio, Mario Marino, aut manca, aut minus accurate disposita, Provinciam hanc ingenti sane & herculeo labore explere conatus est. Animadvertens etiam, Iuvenes ea solum intentione hebraicis vacare litteris, ut penitentiorem Scripturarum intellectum assequantur, iisdem consuluit, dum ad singulas voces hebraicas sensus omnes, quos in Sacris Codicibus induere possunt, adnexuit. Quod exequi non potuit, nisi loca singule notaret, quibus unaquaelibet vox reperitur, ut ita demum locorum inter se comparatione, facilius & securius litteralis investigaretur sensus.

Habe-

Habebunt ergo Philoebraei plenissimum latifundium, unde linguae sanctae cognitionem, absque temporis dispendio, vel Magistro destituti, haurire queant. Habebunt Theologi, unde Dogmata Christianae Religionis firmissime probare, Et contra Eterodoxos confidentissime urgere. Habebunt denique Sacri Oratores, unde colligant, quidquid ad Populi mores componendos reformandosque conferre possit. Habebit tandem Ecclesia universalis absolutissimum Opus Biblicum hucusque desideratum, quod Cl. Auctor, totos quadraginta quinque annos nocturna diurnaque manu consiciendum curavit.

Quia tamen in Indice passim ad leges grammaticas provocatur, eaeque apud Grammatistarum vulgus parca admodum manu pertractantur; editioni Pandectarum praemittentur duo Volumina, quorum alterum Grammaticam hebraicam, Chaldaicam alterum, continebit. Utraque Grammatica, sive Methodi ordine, sive Canonum certitudine, sive Exemplorum ubertate, Pagninianam, Buxtorfianam, caeterasque huc usque editas, longo superat intervallo, nec ulla difficultas in sacris Bibliis occurrit, quae illarum ope plenissime non dissolvatur. Et haec totius Operis ratio, atque conspectus.

Nuncium itaque praemittimus veris sacrarum litterarum amatoribus, de inveniunda nobiscum Societate, ut Pandectas Biblicas, uberimum fructum offerentes, iidem possint comparare. Tomus prior Grammaticae Hebraicae disquisitiones complectens, propediem lucem publicam aspiciet, Typis Iosephi Lazzarini, ea cura, ut sive Cartae nitore, sive Characterum delectu, nihil desiderari habeant litterati. Cartae species erit macroculum in quarto folio maximo, complectente paginas circa 650. Pretium uniuscuiusque Voluminis pro iis, qui Societatem inierint, erit Iuliorum Decem Et octo; pro aliis vero Iuliorum Viginti quinque; qui Societatem ineam, repraesentabit pretium Ilmo Dno Marchioni Hieronymo Belloni, qui repraesentanti Apocham tradet ab ipso Auctore subscriptam, qua tenebitur Volumen iam exsolutum exhibere statim si fuerit excusum. Primo Volumine comparato, alterius pretium repraesentabit, Et sic deinceps. Qui vero Societatem intrare nolint, Romae Opus invenient apud eundem Typographum, non nisi enumerato praedicto pretio.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Iunii Anno MDCCLVII.

Pars II.

*CAROLI ANDREÆ BELII, IN ACAD.
Lips. Poeseos Prof. Publ. Ordin. Collegio minore Princi-
pum Collegiati, & Nationis Bavaricæ Senioris, de vera
origine & epocha Hunnorum, Avarum, Hungaro-
rum, in Pannonia, Commentatio Hi-
storico-critica.*

Lips. ex offic. Loeperia 1757. 3 plagg. in 4. mai-
uum illustria in historiam Hungaricam merita *Matthiæ
Belii* neminem paullo humaniorum fugiant: accidit
perauspicato, ut filius eius, *Car. Andreas Belius*, Vir
Amplissimus, & egregiis dudum laboribus meritam nominis
claritatem adeptus, collega noster coniunctissimus, obtinendi
in suo ordine loci, atque hinc professionis poeticæ in hac Aca-
demia ordinariæ adeundæ causâ, nobile hoc argumentum,
*de vera origine & epocha Hunnorum, Avarum, Hungarorum
in Pannonia*, tractaret. A quo enim lautius politioris huma-
nitatis instrumentum, notitiam exquisitiorem, & limatius at-
que sincerius iudicium ea in re expectaremus, quam ab hoc,
ad quem natalium & hereditatis quodam iure hæc inquisitio
pertinere videatur? Quam nostram spem qui successus imple-
verit, ut uno in conspectu exponamus, operæ pretium erit.

Triâ in capita Cl. Auctor disquisitionem partitus, ordini pa-
riter atque perspicuitati rerum consuluit. Primum, ut par-
erat, de Hunnis instituit. Indicatis eorum primis sedibus,

Vu

in

in aquilonari Asia ultra Tanaim, profectioem in Europam susceptam, quum a fine propius sæculum IV. abesset, exponit. Sociis enim Alanis, superata palude Mæotide, in Daciam & Istro adita eruperant, &, expulsis atque reiectis trans flumen Gothis, in Pannoniam atque Dalmatiam, latos tractus obtinuerant, donec initio V. sæculi, confirmatis opibus, universam Daciam, cum proxima Pannoniæ parte, qui fines in adiecto scholio 4. adcurate designantur, sub ius ac ditionem suam redegerunt. Ducibus autem tunc adhuc potius, quam regibus eos paruisse, e locis *Anmiani Marcellini* Lib. XXXI. c. II. p. 668. edit. Gron. & *Iornandis de reb. Get.* c. XXIV. p. 645. edit. Grot. collatis, sic conficitur, ut illi fides constet, *tumultuarium optimatum tantum ductum* his tribuenti; quando Balamir, quem regem abusione quadam verbi *Iornandes* dixit, ab aliis ducibus adnumeretur, quos illa adhuc ætate, nondum cognito regio principatu, præfuisse genti, etiam sequentis ævi annales firmant. Vid. *Jordanus* Orig. Slav. Tom. II. appar. hist. p. 78. sect. DCLVIII. c). Ceterum verissima admonitione in schol. I. de nomine & origine Scythica Hunnorum cavetur, ne quem *Leibnitii* & *Eccardi* opiniones, qui ad Slavos vel Sarmatas illos referunt, turbent, laudanturque præclari scriptores *Ios. Innoc. Desericius*, & *Sam. Timon*, quos tunc in hac re sequamur. Reliqua in his scholiis, selectum idonearum auctoritatum, ad confirmanda ea, quæ tanquam certa ponuntur, continent.

Sequitur in eodem capite regius tandem Attilæ principatus, seu imperium potius, orienti & occidenti iuxta formidandum; quem tandem anno CCCCLIII, secundum *Pagii* rationes, vita excessisse, adnotatur. Commendantur egregiæ fidei & diligentiæ auctores, *Priscus Rhetor*, inter antiquos, quem eundem Priscum Thracem, in *Chronico Paschali*; & a *Io. Malala* appellari observavimus, faustis *Beli* patris curis, in *Adparatu ad Hist. Hung. Decade II. Monum. I.* denuo restitutus luci; & inter sequiores *Juvenus Coelius Calanus* Dalmata, in quo doctissimis commentationibus expoliendo, idem *Historiæ Hungariæ*, ad exemplum *Pithoi* aut *Cambdeni*, instaurator,

rator, tam præclare verfatus est. Inprimis e *Prifco*, qui legatus ad Attilam tam curiofe eius aulam & convictus morem descripsit, ut longe alius intelligatur, quam ex meris conviciis plerorumque fingitur, argumentum ad exiftimationem gentis tuendam, contra fabulas, in quibus haud poftrema est illa de XI. M. virginum trucidatis, eleganter & falfe petitur. Finis subiicitur capitis, in quo poft Attilæ fatum, advenas hosce Hunnos, sub eius filiis, mente & confilio nutantibus, circiter A. CCCCLXIX. rurfus ex omnibus his regionibus fuiſſe eiectos, oftenditur; cum Marcianus imperator callide in eos Gothos & Gepidas incitaſſet, unde per aliquot annos continentibus bellis attriti, imperante tandem Leone, ab infeftarum nationum vicinitate abceſſerunt. Quicumque reſtiterant, Gothiſ aut Gepidibus ſe adiunxerunt, parendi & militandi his lege; ſicuti etiam pars ad Græcos tranſierat. Rem tamen publicam illos nullam hic locorum inde ſervafſe, ſatis indicio eſt, quod robur gentis, cum ſuis principibus, in Aſiam & vicinas Ponto ſedes receſſerat. Ut hæc ſatis confirmari novimus auctoritate *Iornandis* de reb. Get. c. L. LII. LIII. illorum temporum certiffimi teſtis: ita hic præter *Otrokócfum*, *Töppel-tinus*, in originibus & occaſu Tranſilvanorum c. IV. laudatur merito, e quo plura notatu digniffima diſcas. Ceterum vehementer probamus, quod Bello noſtro *Protopius*, cuius iſ alias tanti, quanti meretur, fidem atque iudicium facit, non perſuaſit, Hunnis literas omnino ignotas fuiſſe. Nam præter argumentum e *Prifco Rhetore* petitum, plura idoneam coniecturam admittunt, quantum illa opinio, græco ſtudio forte debita, ab iſtis rebus abhorreat. Vel illa acroamata ſeythica inter menſam Attilæ, carmina de eius bellis, nonne aliud indicaverint?

Inde Capite ſecundo aliam gentem, quæ diu Daciam & Pannoniam tenuit, clariffimus auctor harum originum conſiderat. Ex optimis auctoribus evicit, ſtirpis fuiſſe Scythicæ, & quod iſſum nomen ſignificet, Metanaſtas. Non fugit nos, quid de Scythiſ aliquando ſtatuertit *Theophil. Sigefr. Bayerus*, Profeſſor Petropolitaniſ celeberrimus, ut eorum progeniem

niem solos fere Lithuanos, Fennos, Æsthus, Liciones, Prufos, & Lappones, putaverit; quæ illius opinio tamen, in hac dissertazione, recte vitatur, cum exactissimorum scriptorum clarissima fides repugnet. Vocantur quidem hoc loco Hunnicus populus: quod vero erudite, ut dignum est Beliano nomine, pronuntiari intelligimus, non ut origo indicetur, sed signetur consociatio cum Hunnis, Alanorum quendam victoribus, & dominatum illas per gentes adeptis. Nam licet non desint, qui inter Hunnos hos Avars numerent; sunt tamen hi scriptores parum cauti, & non tam periti earum regionum, ut ipsis tuto credas. Aliorum potior est auctoritas, qui Avarum contra Hunnos bella commemorant. Illustris est locus *Prisci Rhetoris* hanc in rem, qui apud *Suidam* Tomo I. p. 4. edit. Kullteri, voce *ΑΒαρις*, coaluit cum diverso lemmate. Est vero auctior iis, quæ in excerptis legimus: ceterum corruptus uno verbo. Nam pro *Σαβιναγας* legendum ex ipso Prisco est *Σαβιγους*. Hos vero suis sedibus eiecisse Avars illic narrantur, cum a finitimis pulsi essent: quod quomodo illo tempore fecissent, si fuissent Hunni? Nam *Σαβιγων*, *Σαπεργων*, & *Σασπεργων*, appellationem Hunnorum esse, magno numero auctores confirmant. Unde etiam apud *Iornandem* de reb. Get. C. V. p. 616. edit. Grot. legendum credimus: *Nam alii Aulziagri, alii Saviri*; quod erit Sabiri, ad historię fidem. Qui vero Avars Hunnos vocarunt, sunt fere scriptores Latini, remoti locis atque temporibus, & inter Græcos illi, qui Hunnorum nomine similiter atque Gothorum abuti solent. Erant & aliæ causæ errandi, quod olim, cum Alanorum, qui, teste *Ammiano* Lib. XXXI. c. II. *paullatim nationes conterminas, crebritate victoriarum attritas, ad gentilitatem sui vocabuli traxerant, ut Persæ*; dominatum occupassent Hunni, ut *idem* loc. cit. c. III. prodit, Avars quoque his in regionibus Alanorum illo ævo subiectos fuisse, necesse est. Ita accidit, ut audirent Hunni, & ut ipsa nomina interdum Avarum & Sabirum, diversissima, confunderentur; quod vel ex *Etymologico Magno*, quod vocant, v. *Βεξεργ*, p. 195. edit. Sylb. colligere licet. Sed no-

bis,

bis, exemplo Cl. Belii, *Priscum*, certissimum rerum Hunnicarum auctorem, sequi potius placet. Accedit ad momenta sententiæ nostræ *Agathiae* auctoritas, qui Lib. V. p. 107. sua ætate non amplius notos fuisse Hunnos, adseverate tradit, quod vel deleti sint, vel remotissimas in terras concesserint. Atqui vero Avars illo ipso tempore prorsus inclaruerant. Unde certe pro Hunnis nondum sunt habiti. Quid? quod *Constantinus Porphyrog.* de administr. imp. c. XXIX. disertè scribit: *ἔυρον ἐδῆν ζυλαβινηκα, ἀοπλα ὄντα, αἴτινα καὶ Ἀβαροὶ ἐκαλεῖντο;* & rursus: *οἱ ἐκεῖθεν τὸ ποταμὸς ζυλαβοὶ, οἱ καὶ Ἀβαροὶ καλεῖμενοι?* Et quid his clarius. Nisi forte sint, qui Hunnos Slavos fuisse velint. Constantini vero auctoritatem illa ætate, qua hæ gentes prope ipsam in aulam, nedum in notitiam eruditi principis, intraverant, quis spreverit? Ostenditur porro, primum Avars, a finitimis exagitados, novas sedes quæsitum in Daciam & Pannoniam exisse, & quod reliquias Hunnorum sibi sociaverint, paullatim Hunno-Avars fuisse dictos; cum etiam Longobardorum auxilio Gepidas cecidissent, & iis demum in Italiam digressis, soli totis his terris potiti essent. Mox tempus huius migrationis, cum *Timone*, scriptorè doctissimo, ex coniectura, sed bonis rationibus nixa, in A. P. C. N. 101XIV. confertur. Ea etiam, quæ ad Longobardicas in Pannonia res pertinent, usque ad magnam Gepidarum cladem, erudite & summatim ex idoneis monumentis attinguntur; quia posthæc victores Avars sine æmulis iam dominabantur, Longobardis A. 101XVIII. Italiam, concessa his Pannonia, petentibus. Confirmari sane hæc sententia potest, exactissimi Chronologi, *Henr. Dodwelli*, disputationibus de Strabonis Excerptore §. 4. p. 171. ed. Hudson. Vol. II. Geogr. Vet. Gr. min. ubi etiam alia, ad res Avarum digerendas, præsidia offendimus. Scilicet, uno anno is ab his rationibus differt. Chaganus, ut inde exponitur, isque unicuique genti præerat. Nominis huius vis, & dignitatis, regio principatui supparis, notio, in adiecto scholio præclare explicantur. Et superest hic titulus hodieque, per omnes fere illas gentium Scythicarum Asiæ borealis tribus, quæ uni summo

capiti, quod ita appellant, parent; de quo, præter hic laudatos, *Seldenus* quoque, de Titulis honorum Parte I. c. VI. §. II. p. n. 91. multa collegit: nec nos non possumus, perpensis omnibus, inde adfentiri Belio, *Pagium* verissime arguenti, qui plures simul horum rexisse gentem temere adfirmat. Non fuit Belii institutum, historiam hic conscribere, ubi veræ tantum originum gentis notitiæ informandæ subsidia comparat: res tamen gestas unde potius cognoscamus, quam ex Bonfinio, Ranzano, Thuroczio, & aliis, per prisca hæc tempora parum præter commenta & male textas narrationes adferentibus, merito *Otrókósfum* & *Timonem* commendat, quorum hic potissimum ex puris plerumque fontibus sua deduxerit. In summa vero id præclare & prorsus ad memoriæ, ex antiquis & æqualibus tempori, quo res acciderunt, scriptoribus renovatæ, fidem adseverat, libertatem, plerisque in bellis superiores Avars, egregie fuisse tutatos, & Sirmium, aliquando a Græcis oppressum, recuperasse. Latos, ad Boioariam usque Onaso tenus flumine, terrarum tractus ipsos tenuisse, ex *Amoino* peropportune probatur; cui testimonio addere licet locum vetustissimorum & fide dignissimorum, qui ad Eginhardum a nonnullis, ad Adelmum ab aliis, referuntur auctorem, *annalium Francicorum* ad A. 1000. Erudita est de nomine Boioariorum, qui Boii non fuerunt, coniectura, dictos putari posse, quasi Boio-avros. Liceret forte adicere huic robor, ex illa *Thasfilonis* cum Avaribus coniunctione: ceterum nihil definimus, quia inclinatio vocis potest variata fuisse, cum novi adventæ a terra *Boiica* appellarentur, ut *Bruetuarii* a *Brueterorum* terris, *Chattuarii* a *Chattorum*; nam meram inflexionem, & alia antiqua, & recentia nomina præferunt, *Chasuarii* a *Chasa* vel *Hasa*; *Amsivarii* ab *Amisia*; *Angrivarii* ab *Angria*; *Ripuarii* a *ripa*. Quod postremum potentiam Avarum evertit, qui adhuc tam prospere sua administraverant, fuit *Caroli M.* fines proferendi studium, cui hæc non minus, quam in *Saxonico* bello, professio religionis propagandæ militasse, post ingenuum *Bruerii*, Galli, candorem, *Belio* quoque videtur; licet alias quoque causas agnoscat.

Nobis

Nobis certe, præter eas causas, quas iam supra attulimus, religionis invidia haud ultima fuisse videtur, cur hos Avaros, Hunnos, Francici & Itali scriptores appellaverint. Scilicet, ut eo digniores odio haberentur, si ex Attilæ, ipsorum sententia gentium prædonis, reliquiis descendere crederentur. Et si alios illos insuper ducerent, qui ista ætate tot Scythiæ nationes, præter Hunnos, si non ignorabant, at unius tamen stirpis, inde a Gogo & Magogæ, sibi persuaserant; unde in vocabulo, ex sua sententia imponendo, non anxie de vero laborabant. Nonne facimus idem hodie, cum Russos Moscos, Musulmannos omnes Turcos, Asiaticos boreales Tataros, sine discrimine vocamus? Idem de Gothorum, Francorum, Sarcenorum, & tot aliis nominibus probari potest. Livones universos Germanos Saxones, Finni Suecos Roxolanos, Russi Germanos Nemetes vocant, claris & disertis appellationibus, ut argutiis circa alia etyma locus non sit. Pergit doctissimus Auctor, & ex ipsis *Eginhardi* verbis de hoc bello conficit, magna crudelitate Caroli permixtam vim fuisse, cui post octo annos demum succubuerunt, adeo imminutis opibus, Avaros, ut alii ultra Danubium & Tibiscum, sociati Slavis, suam rempublicam servarent quidem, sed potentiam pristinam non recuperarent; alii in ditionem, sub Chagano Theodoro, venirent, receptis Christianis sacris circa A. 100000. & rursus sedes inter Sabinariam, quæ sita erat ad Arabonem, & Carnuntum ad Danubium, inter Vindobonam & Pisonium positum, impetrarent. Ubi bene corrigitur *Otrokófus*, qui hoc nomen Carinthiam interpretatus est. Deinceps id recte ex *Annalibus Fuldensibus* & *Laurishamensibus* evincitur, nisi quod fidelitatis lege adstricti sint, sui iuris mansisse, & pristinum Chagano honorem supremi potentatus a Carolo fuisse restitutum. Opportune quædam etiam de regia Avarum, seu Ringis, observantur. Omnino adsentimur eruditæ explicationi, fuisse aggeres, seu murales sepes quasdam, circa regionem castrorum Chagani. Confirmavit nos clara & eximia descriptio, quam ex Adalberti narratione, & fide oculata, *Monachus Sangallensis* Lib. II. de vita Car. M. c. I. reliquit, e qua sua sumsit *Albertus Stadenfis*

p. 184. edit. Schilt. ubi etiam vici & villæ intra hos memorantur. Et in *Historia Miscella* Lib. XXIV. de Crunino Bulgariae principe legimus: *in regionis introitus & exitus lignea munimenta mittens maceria circumdedit atque tutavit*; quæ sane nihil aliud erant, quam ringi. Sed in his novum rursus argumentum invenisse nobis videmur, Avares, consuetudine potius, & usu scriptorum quorundam, Hunnos fuisse dictos, quam ex vera originis ratione. Auctor enim, omni exceptione maior, *Ammianus* Lib. XXXI. c. II. de Hunnis scribit: *Ædificiis nullis unquam tecti: sed hæc velut ab usu communi discreta sepulcra vitant. Nec enim apud eos vel arundine fastigiatum reperiri tugurium potest.* Et hodie sic etiam nunc in Asia, veri Hunnorum posterii, ubique sub tentoriis æstate, hieme in caveis potius, quam domibus, degunt; cum contra Scytharum ex progenie qui sunt nobiliore, Cosacci, Circassi, Tataři, veri & genuini, licet vagari etiam adueti, & tecta & urbes struant, &, qui sunt liberi, regias principum, ubi ab hoste metus, munitionibus per ingentia spatia sepiant. Addi his multa possent de vestitu, divitiis, & magnificentia Avarum, quæ vix in Hunnos proprie dictos cadant. v. *Legatio Iustini ad Persas* T. I. Script. Byz. ed. Paris. p. 153. & conf. *Ammian.* l. c. Nec Attilæ aula obstat, qui tandem tot gentibus imperans, inter suos Scythas, Sarmatas, & alios opulentiores, forte etiam nostros Avares, eduxerat: & licet Hunnicum regnum tenuerit, a maioribus partum, nondum tamen ad liquidum perducı potuit, fueritne Mundzuccus pater ab origine stirpis Hunnicæ? Sed ut ad institutum redeamus, Cl. Auctor, ubi hoc modo ostenderat, paullatim debilitatos Avares, in alienis solum opibus perfugium rursus nactos, & accessionem horum potentia, qui postea rerum in his terris potiti sunt, factos esse; subiicit tandem pulcras observationes, de primordiis religionis Christianæ inter illos, opera maxime Arnonis, Iuvaviensis Episcopi, quæ certior est vetustatis memoria, quam quæ de Urolfo, Pataviensi antequam nate, alii adferunt, quasi is primus hoc ministerio inter Hungaros functus sit; incerta quidem illa, &, ut vel regionum nomine ambigua, sic ipsis literis

teris Pontificum, Agapeti Romani, & Theotmari Iuvaviensis, quas profert *Goldastus* de Regno Boh. Append. Doc. n. 4. & 5. p. 7. seqq. refutata, e quibus patet, primas Arnoni deberi. Quantivis vero pretii est admonitio, ex epistola Eugenii H. P. M. ad Thudundum & Moymarum, quam *Stredowskyus* Morav. Sacr. I, II. protulit, de Episcopatu Nitriensi iam ante A. S. 1000 cxxvi. constituto. Lucem certe & fidem inde capiant, quæ de tot aliis per illa tempora Episcopatibus, præter hunc ipsum Nitriensem, ex *Hundii* Tom. I. in epistop. Laureac. *Adelzreiser* Annal. Boic. Part. I. Lib. IX. c. V. p. 202. refert.

Qui tam egregie in superioribus operam dederat Auctor, ne Hunnos Avarisque, inde ab Attila perpetua serie deductos, pro maioribus habeamus gentis nobilissimæ, & cuius tot rebus præclare gestis, propriis iis. & incontaminatis, parta gloria, tunc demum dignum nancisci præconium nobis quidem videtur, ubi bene profligatus Attila cum Hunnis suis, & ad Cimmericas solitudines reiectus fuerit, ut nec nomen eius in Hungaria magis, quam in Gallia, Italia, & Germania, inter commemorandas origines exaudiatur; & ubi Avarum reliquiis non ampliores fines assignabuntur, quam genti dispersæ, & ab ipso populo victore beneficiariam sedem obtinenti, tribuere par sit. Is tam felix noster Hungaricarum antiquitatum investigator, Belius, optimo consilio, in discernendis, quæ erant permixta, & vitandis, quæ ambigua aut male credita, versatus, recte ubique & tempora & gentes distinxit. Unde & Hungaros, consultissime, & ab Hunnis Attilæ, & ab Avaribus discernit. Scythici generis illos facit, ut revera fuerunt; quod addit, eiusdem cum Hunnis atque Avaribus originis esse, si modo recte eum capimus, de quo tamen infra dicemus, cur id confidamus, imitatione antiquorum fecit, ut tamen non aliter interpretandum videatur, quam de confociatione reipublicæ, & communionem iuris, quas supra ex *Ammiano* de Hunnis, occupato Alanorum lato imperio, designavimus. Nam, quo minus de communi sanguine intelligi velit, ex

hac ipsa discernendi hos omnes sollicitudine, & in proferendis verioribus nominibus cura, nobis colligere posse sumus visi. *Agathias* certe, Lib. V. p. 155. edit. Paris. & l. V. fin. p. 171. qui primus inter Græcos Ogoros forte, quos nosse coeperat, nominavit, eos antiquitus Hunnos dictos fuisse, sola ex conjectura statuit; quod dubitandi particula indicat. *Iornandes* autem, sua ætate omnia parum comperta de Hunnorum, quos tamen ab Hunnis discrete distinguit, fatetur. Et si hic eadem reputemus, quæ de Avaribus iam monuimus, omnis difficultas tolletur. Præterea, cum initio Onoguri eas terras infederint, quæ olim Hunnorum fuerant, potuerunt eadem ratione Hunni vocari, quæ *Helmoldus*, cuius ob calygationem rerum Slavicarum cum antiquitate Hungarica non spernenda est fides, & annalibus insuper Russicis, nondum editis, confirmatur, *Rusiam Chunigard dictam* prodidit, quod ibi sedes Hunnorum primo fuerit, Lib. I. c. I. §. 4.

Agit hinc Auctor de antiquitate huius nominis eo modo, ut iam diu in usum fuisse ante illa tempora, quibus coaluisse Hunni & Avars sæculo IX. demum statui possunt, & hinc minime quasi *Hunavores* dictos fuisse, egregiis argumentis e *Menandro*, *Iornande*, *Geographo Ravennate*, & *Simocatta*, probet: quibus, ut appareat quam firma & certa sint, addere hæud intempestive licebit *Agathiam*, loco, quem paullo ante laudavimus, *Nicephorum* Patriarcham, in rebus An. 1000. p. 72. edit. Petav. & *Historice Miscellæ* varia ex optimis scriptoribus excerpta, præsertim e lib. XIX. *Russici annales*, nondum publicati illi, sed e quorum præstantissimis, quantum ad antiquas memorias attinet, breviarium edidit *Frid. Gerardus Muller*, Academia Petropolitana Professor, & loci, quem obtinet, antiquitate, & nominis claritate conspicuus, edunt eosce hos Russorum & Patzinacitarum vicinos, vocantque *Ugras* vel *Ugugros*; & *Abulgasi Bahadur Chan*, in sua Tatarica Historia, ut bene recordamur, eosdem memorat. Quibus etiam rebus nos in hanc sententiam adducimur, non alios iam a *Strabone* Lib. VII. p. 470. edit. Almekov.

Ion. designari: ἡ δ' ὑπερκείμενη πασα χωρα του λεχθεντος
 μεταξυ Βαρυθενου και Ἰσρου, πρωτη μεν ἐστι η των Γε-
 των ἐρημια· ἐπειτα οι Τυρξηγεται μεθ' ους οι Ιαζυγες
 Σαρμαται, και οι Βασιλειοι λεγομενοι και Ουργοι. Scilicet
 ad situm veteris Onoguriæ congruentissime, transposita unica
 littera, legentes, quod facile liqueat, Ουργοι; habemus pla-
 ne sedem vetustissimam veterum Hungarorum. Adnotatur
 mox, Turcas eos a Græcis scriptoribus appellari, sed adiecta,
 ut caveamus, verissima e *Pagio* adnotatione, de amplissima
 significatione huius vocabuli. Ita nimirum se res habet: ut
 veteres Græci Scythicam appellationem, paullo posteriores
 Hunnicam usurpabant de gentibus, quas instituta familia, bel-
 lorumque societas, parum antea notas aliunde, quodammo-
 do iunxerant, & recens fama aperuerat; sic Turcarum no-
 men hūc passim successit. Ut ita colligamus, a *Theophane*
Chronographo ad An. VII. Iustini scribente, sua ætate Hun-
 nos appellari Turcas consuesse, inducimur. Si enim com-
 mutari appellatio coepit, necesse est, advenas novos in his
 prisicis Hunnorum terris orientalibus, sicuti in occidentalibus
 postea Russos, ut vel ex *Helmoldo* cognovimus, clariores fa-
 ctos esse, & obsolevisse superiorum incolarum nomina.
 Prior ista, quæ profertur e *Constantino Porphyrogeneta*, Hun-
 garorum appellatio, *Sabartoeasphali*, contractius, ceterum ea-
 dem, ut & hoc moneamus, a *Simocatta* Lib. VI. c. VII.
 ponitur, ubi *Sarselt* & *Unugundunos* iunxit cum *Sabiris*, qui-
 bus demum, abusione verbi, ut statuimus, vulgari, in univer-
 sum nomen Hunnorum tribuit. Alterutrum certe horum
 locorum corruptum forte aliquot litteris dicas. Quoties au-
 tem locum *Strabonis*, quem paullo ante in nomine Ugro-
 rum emendare instituimus, conferimus cum *Herodoto* Lib.
 IV. c. XXII. ubi legimus: Μετα δε την ἐρημον (Straboni
 Γετων ἐρημια), μαλλον προς απηλιατην ανεμον, νεμονται
 Θυσσαγεται εθνος ποικλον και ιδιον. ζωουσι δε απο θρηνη-
 συνεχεες δε τουτοις εν τοις αυτοις τοποισι κατοικημε-
 νοις εσι τοις ονομα κεται Ιურκαι: addimusque *Plinii*
 verba Lib. VI. c. VII. *Thussugetae*, *Turcae*, usque ad *solitu-*
dimes

*dines saltuosis convallibus asperas; hæc fere inde elicimus: Turcas eosdem esse, quos Ugros seu Hungaros, & Tyrage-
tas, quos Thyssagetas, a Tyra amne dictos, pronuntiatione
solum variata. Et quid, si Turca non differat a Tyrage-
ta, nisi diversa vocis inter alienigenas modulatione, ut adeo in
Turca lateat Tyras fluvius? Ceterum, quantum ad gloriam
gentis Hungaricæ hoc pertinet, tantam eius claritatem fuisse,
ut ab ipsorum vocabulo tot gentes, quot Pagius huius
appellationis finibus descripsit, nomen faustum & auspiciatum
adoptaverint, & invento illo gauderent? Ab Hunnis certe
istis Attilæ, sese ipsi nunquam cognominari passi sunt, qui
Turcæ volentes vocabantur. In ipsa autem Hungaria, cur,
post suscepta Christiana sacra, tam frequentari hæc Hunno-
rum cognominatio coeperit, facile reperiemus, si primas
Pontificum Romanorum ad illas gentes litteras in consilium
adhiverimus, ubi vel maxime sic audiunt. Scilicet neo-
phyti hi non audirent, præsertim cum litteras seu eruditionem
nondum attigissent, universalis in Christo patris vocem?
Vel *Goldasti* prima in Appendice ad Bohemiam documenta
pag. 10. seqq. legi poterunt, ut id cuius pateat; cum præ-
sertim invidia illa nationis, olim paganæ, tam clara pontifi-
calis stomachi indicia prodat. Sic, tanquam sacro in lavacro
impositum Hunnicum nomen, eiurari sine scelere aliquam-
diu posse non est visum. Hungaris autem potissimo & exi-
mio iure Turcarum nomen deberi, antequam aliæ gentes, quæ
iure, quæ iniuria, in hanc societatem admitterentur, Arpades,
Turcarum, seu Hungarorum, proprie dictorum, princeps,
sub quo a Patzinacitis vexati patria cesserant, teste, quem
nemo idoneum neget, *Constantino Porphyrogeneta*, de ad-
min. Imp. c. XXXVIII. satis ostendit. Sed de hoc paullo post
ex Belio plura.*

Ex *Reginone*, *Annalibus Mëtenfibz*, & *Luitprando*, mox
circa An. 1000CLXXXIX. huius populi prima in occidente
notitia probatur. Ubi *Luitprandi* confessio inprimis est no-
tabilis, illo ævo omnibus adhuc ignotos fuisse Hungaros.
Si fuissent Hunni, & Attilæ exercitus reliquæ, hæc dicere
Luit-

Luitprando non licuisset. Addit quidem *Belius*, moribus & institutis Hunnorum, uti ab *Ammiano* describuntur, Hungarorumque, qui supersunt, collatis, dubitationem nullam superesse, de utriusque eodem genere. Sed, ut hæc recte intelligantur, paullo post subiicit, non esse, neque Attilanorum Hunnorum, neque Avarum progeniem, sed novam Hunnorum, ex Asiatica Scythia, coloniam. Inde sane percipimus, idem genus tribui, tanquam Scythiis, similibus institutis & vitæ nomadicæ operam dantibus, & eiusdem cum Hunnis olim corporis; quamdiu simul habitaverant, & ad subigendos Alanos societatem contraxerant. Idem inprimis confirmabitur, ex laudata hic *Belii Patris* commentatione, de peregrinitate linguæ Hungaricæ inter ceteras linguas Europæ, ubi origo eius ex oriente repetitur. Bulgari, Croatæ, & Moravi, erant Slavicæ stirpis, a quibus diversissimos Hungaros fuisse, hodieque linguæ docet. Neque veterum Hunnorum linguam fuisse Hungaricam, tot nomina propria, præter alia, iudicio erunt. Ceteram, caute admodum *Reymonis* descriptionem Hungarorum accipiendam nos credimus, quia tantum abest, ut in ullam gentem proprie cadere videatur, ut is potius omnia, quæ de Scythiis in genere *Iustinas* dixerat Lib. II. c. II. hicisdem verbis, quo splendido panno suam historiam ornaret, attexuerit. Et *Ammiani* quidem pleraque de Hunnis, quatenus ea erant Scythica, in Hungaros conveniunt: sed, quod domos illi non fixerint, genas infantum ferro secuerint, semieruda cuiusvis animalis carne vesci consueverint, perinde atque tot alia de forma mira, quæ collecta bonam partem *Barthius* ad Claudianum p. 1176. exhibet; cum propria in hunc diem Mongalorum & Calmuccorum sint, quæ quisque ipso adpectu possit cognoscere, nos de posteris veris veterum Hunnorum alibi, quam in Hungaria quaerendis, dubitare non sinunt. Recte etiam hinc a Slavis Hungaros, ob linguæ diversitatem, & mutua odia, *Belius* discrevit, & in universum laudat egregiam operam, quam illustrandæ huic antiquitati navavit *Io. Pelcz*, in *Hungaria sub Vavodis & Ducibus*. Sequitur erudita de Patzinacitis ob-

servatio, quia vicini nostris Hungaris, seu Turcis, fuerant: sed omnium præstantissima afferuntur contra vulgarem istam opinionem, quasi Hungari, ab Arnulpho demum Imperatore, ex pristinis suis sedibus, ad debellandos Moravos excitati sint. Longe enim priorem in has terras, & Transilvaniam præsertim, illorum adventum fuisse, doctissime ex idoneis auctoritatibus probatur. Nos non veremur illud etiam adfirmare, Scythas illos, quos una cum Bulgaris ad Istrum & Thraciæ confinia, ætate Constantini Pogonati, circiter An. 1061. penetrasse constat, nostros Hungaros fuisse; idque conficimus ex *Constantino Porphyrogeneta* Lib. II. de Them. c. I. p. 81. edit. Meurs. *Theophane Chronographo* ad An. XI. huius Constantini, & *Historia Miscella* Lib. XIX. An vero inde stabilem in his regionibus iam sedem tenuerint, non adeo in expedito est; quia Avars, Moravi, Bulgari, & Croatæ, adhuc Daciam & Pannoniam magna ex parte occupaverant. Sed sæculo IX. medio recte Moldaviam & Transilvaniam ipsis Belius attribuit: atque ita *Constantini Atel-cusu* interpretatur regionem illam, e qua a-Patzinacitis in Pannoniam concedere coacti erant; unde *Suidas* ista ætate Daciam Patzinacitis adscripserit. Et res erit certissima, si, ut nobis videtur, utroque in *Constantini* loco, scilicet C. XXXVIII. & XL. legamus Ερτελ και κουζου. Nam Turcæ hodie Ertel Transilvaniam nominant, teste *Chalcocondyla* & *Leutschavio*; Hungari Erdél Ország. Inde pro Vaiuodis, quibus ante paruerant, principem Arpadem, cuius Abnepos S. Stephanus fuit, elegerunt, consilio Chagani Chazaræ, socii atque amici illorum. Atque mox a Patzinacitis finitimis vexati, relicti sedibus, certam iam Hungariæ possessionem earum loco sibi vindicarunt, quam magnam Moraviam *Constantinus* nominat; haud dubiam ob causam, quia Moravis tum erepta est. Fines autem eius, clarissime, ex nominatis ab Imperatore locis atque fluminibus, designantur. Et recte hic initium Hungarici nominis atque ditionis ponitur; atque Moravorum hinc sub Suentopulco seu Zuentiboldo res perstringuntur, qui primum ab Arnulfo Bohemiæ ducatu

auctus, postea rebellavit, sed Hungarorum opibus, quos in auxilium Germaniæ rex advocaverat, superatus, haud diu postea vita excessit, unde iam Hungari totam Pannoniam, cum circumiectis etiam terris, comprehenderant. Adiiuntur quædam de dignitatibus, quæ sub principibus erant, & conferri quodammodo cum comitibus Germaniæ in medio ævo possunt. Loco iudicium fuisse, a *Constantino* perhibentur, Gylas & Carchas, quorum ille dignatione anteedebat. Finem tandem limatissimæ commentationi imponit notatio temporis, quo religionem Christianam Hungari amplexi sint; ubi *Stiltingio* Tom. I. Actor. Sanct. M. Sept. p. 474. in medium sæculum X. illam conferenti albus calculus adiicitur; non tamen dissimulatur controversia, ex oriente ne, an ab occidente sanctorum doctrina illata in hunc populum fuerit. Huid quidem stabilire conatus erat *Godofr. Schwarzius*, Prof. Theol. Rintel. Prim. quamvis occultato nomine, & laudatur iure a *Belio* ob eruditionem & elegantiam; sed a *Stiltingio* l. I. & a *Sam. L. B. Pétorffy* in *Hist. Concilior. Hung.* acerbis, quam par erat, exceptum, Auctor iure meritoque dolet.

Itaque hæc fere summa est lucubrationis *Belianæ*, in qua egregium iudicium, cum doctrina copiosa certat, & præclara ad auspicius in posterum tractandas antiquitates Hungariæ adiumenta adferuntur. Osenso enim nationum Hunnorum, Avarum, atque Hungarorum, e manifestis argumentis, discrimine; tam exacte signatis intervalhis temporum, & regionum ac populorum vicissitudinibus observatis; & erudite indicatis scriptoribus, e quibus copiosa cognitio petatur: quid aliud restare censeamus, quam ut hac veluti certissima cynosura posthac cursum regant, si qui deinceps ad Historiam Hungaricam animum appulerint. Nusquam *Belius*, quod unice probamus, de cumulandis supervacuis Scriptorum testimoniis, ubi unus alterve iam argumento satisfecerat, neque de ostentanda nimis diffusa lectione, qua sæpe disputationes histo-

ricæ

ricæ obscurari magis, quam illustrari solent, laboravit: sed brevibus & firmis rationibus verum historię ante oculos posuit, quod nemo horum, quos novimus, totum conspexerat, & tres istas magnas rerum in Pannonia conversiones, tanquam elegantissima in tabula, in bono lumine collocavit. Quæ passim nos hic adpersimus, non eo animo attulimus, quasi supplere quidquam fuerit necesse: verum, quia novimus, his præsidis a Belio instructum quemque, iam plura conari posse, periculum facere volumus, possintne ea quoque, quæ forte oblata, tardis, aut aliud agentibus, negotium, ut ambigua aut repugnantia, facerent, recta interpretatione ad hæc ipsa confirmanda adhiberi. Ipsum autem verissimarum harum originum Auctorem enixe rogamus, hoc tam pulchro libello Patriæ oblato, nondum satisfactum pietati credat, nisi porro, quod tam belle potest, eius gloriæ, & rerum gestarum memoriæ, simili diligentia consuluerit, & nos quoque beneficio adfecerit, hanc, qua dudum ardemus, sitim, quam copiosissime explendo. In primis memorem esse cupimus promissi, quod est p. 6. commentationis huius, ubi pollicetur, daturum se propediem Sæculi XIII. monumentum, e Vaticana a Desericio V. Cl. in libro, de Initiis ac Maioribus Hungarorum, Budæ edito, publicatum; & ex quo patere, ait, Hungaros e Scythia Hunnos fuisse. Istiusmodi enim monumenta consulere oportet eos omnes, qui recte iudicare de gentium originibus velint. Quid recentissimus omnium liber, qui nobis, dum hæc scribimus, nuntiatur, de Hunnis, Turcis, &c. extricaverit, nondum liquet, nam nondum est in manibus nostris. Auctor, de Guignes, homo Gallus, regius in orientalibus linguis interpres, certe ita librum eum inscripsit, ut multa detexisse huc pertinentia possit videri. *Histoire generale des Huns, des Turcs, des Mogols, & des autres Tartares occidentaux, ouvrage tiré des Livres Chinois, & des MSCts Orientaux de la Bibliothèque du Roi.* Hic est libri titulus, cuius iam duo ingentia Volumina, quaternis, Lutetiæ prodierunt. Sed ponimus hic calamum.

NA.

NATURÆ MORBI HYPOCHONDRIACI,
 eiusque curationis mechanica, investigatio, auctore
 ANTONIO FRACASSINI.

Veronæ 1756. typis Antonii Andreoni I Alphab. in 4.

Vix ullus aliquis morbus est, qui tot speciebus ludat, quot morbus, quem morbum hypochondriacum dicunt. Quamvis enim omnes effectus, qui sane multi & singulares sunt, ad unam notionem in hac ægritudine, spasum scilicet, seu nervi generis oscillationem auctam, referri possint: attamen, si vel diversas actiones ab hoc pathemate læsas, vel diversas partes corporis, aut viscera, ab eodem affecta, consideres, difformis omnino & complicatus morbus est, quem ideo quoque in suis speciebus variantem esse novimus; quod nec viæ, quibus materia mali evacuanda est, nec humores moti, nec symptomata, inter quæ sæpe febris est, omnino convenient, ita quidem, ut nec eidem consilio medentes, si quando hunc morbum sanaturi sunt, inhærere possint. Tanto igitur, quantus Clarissimus Auctor est, opus erat artifice, qui dissonantia isthæc in eodem morbo phænomena conciliaret, inque ordines ac classes ipsius morbi effectus varios disponeret. *Mirach* morbus Arabibus dictus est: *Morbus fœcus Hippocrati: Galeno, hypochondriacus*, qui definitioni animi motus adiecit, *longus*, & *Hippocrati consenscens homini* appellatus, quem *Aetius, Paulus, Arabes*, hepatis ac lieni, *Willisus & Sydenham* nervis tribuunt, cum quibus quoque Noster sentit, ut, etiamsi varia corporis organa, sua labe, hanc ægritudinem corpori inferant, possit tamen illa in hoc schemate, secundum varias suas convenire species, cum nervi abinde afficiuntur. Namque, licet sint, qui ad labem viscerum imi ventris, generali aliqua notione eundem referre velint, inter quos *Fridericus HOFFMANNVS*; nec falsi quoque sint, qui sub hac imagine statum istum præternaturalem sibi fiant, siquidem haud pauca eiusdem species, a sanguinis & humorum per viscera abdominis progressu impedito, atque a spasmis, humorum iter intercludentibus, proveniunt:

Yy

neu-

neutiquam tamen intra illius generis limites omnes hypochondriacæ affectionis species permanent, sed sunt ex eiusmodi ægotis haud pauci, qui, salvis omnibus partibus, quas venter habet, nihilofecius id in se experiuntur, ut sint anxii, pectore oppressi, vertiginosi, sub costis spurii pondus sentiant, marcescant, febriant, urinam mittant albam, & si quid aliud est quod istam ægritudinem adesse vulgo significat. Similiter quoque haud est, ut quis vel plethoram accuset, vel acredinem singularem, forte acidam, aut eam quam scorbuticam dicunt. Namque, etiãsi hæc humorum vitia quandoque adsunt, perpetuam tamen legem non sistunt, siquidem plerisque hypochondriacis pulsus lentus & debilis, pro æstu frigus est. Etiãsi autem in eo varix huius mali species convenire possint, quod illis adsit cacochymia, quo termino, in univèrsam omnem, quæ in humoribus est, nutriendi ineptitudinem comprehendimus: attamen, specialis aliqua mixtio, sive pituitosa, sive atrabilaria, omnes morbi huius notiones haud explicat, licet aliquæ ex illis ab humorum utraque illa spissitudine provenire soleant. Igitur sub aliqua latitudine, morbi huius causam proximam & formalem in nervoso genere Auctor sistit; licet causæ, istam corporis nostri compagem irritantes, possint esse varix. Hac idea in demonstrationem adscita, & spasmo seu motu nervorum oscillatorio adoptato, poterunt effectus omnes facile explicari, qui, tanquam morbi huius symptomata, sub diverso schemate, in diversis corporis partibus, mox eodem, mox diverso tempore, occurrunt. Equidem & illi, qui consensus legem adsciscunt, possunt variantes illas mutationes non minus explicare: sed multum tunc tribuendum est hypothese, si dicas, hepar, intervenientibus nervis, cum capite consentire, ut perturbetur animus in malo hypochondriaco. Quamobrem Excellentissimo Auctori visum est, satius esse, ut totum systema nervosum, sine respectu ad aliquod vitium singulare, etiãsi hoc quoque tanquam causa antecedens in nexum causalem admitti possit, veluti pars primario affecta, agnoscat. Erit ergo sub istius mali exacerbationibus semper præsens vitiosa

tiosa aliqua nervorum, vel omnium, vel quorundam repletio, nataque abinde oscitatio anomala, ut fibræ æqualiter in statu sano tensæ suum amittant parallelismum. Hinc consensus imi ventris, quodsi causa irritans in eo fuerit, cum capite; hinc spasmodica sinuum duræ matris crispatio, & natæ abinde animi perturbationes. Namque, veluti æqualis harmonia solidi nervei & membranæ, animum oblectat, ita dissõna eorundem tensio mentem obnubilat & attristat; estque infinita istorum modorum, quibus nervea fila, vel in vita sana, vel ægrotata, in variis sensibus tenduntur, laxantur, crispanturve, varietas, hinc effectus rerum sensibilium in nobis percipiuntur. Quodsi enim novem mille possibiles soni existunt, atque ex istis simplicibus sonis compositiones fiunt innumerabiles, quibus singulis tamen chorda aliqua ex istis septi cochleæ dedicata est: sane exinde apparet, quanta possit esse, in toto systemate nervorum, motuum oscillatoriorum diversitas, quorum theoria varios morbos nervosi generis, adeoque & hypochondriacum, explicat. Quos nervos cum ad demonstrationem effectuum huius mali adsciscit *Clarissimus Auctor*, spiritus quidem, & fluidum nerveum, quod per illos movetur, non penitus excludit. Enimvero, cum per observata haud constat, quali itinere fluidum istud per nervos feratur, an per tubulos ad partes tendat, atque ab illis invicem refluat, an, secundum opinionem *Maximi*, fluidum illud subtilissimum, postquam filamentorum nerveorum laxa interstitia replevit, saltim in illis fluctuet, & pressu, mox huc, mox illuc feratur: non admodum isti notioni inhæret *nos*, & suæ doctrinæ ædificium nervorum irritabilitati soli superfruit, servato tamen hoc, quod causæ præcedentes, quibus nervi hoc aliove modo flectuntur, possint esse variæ. Distinguit igitur affectionis hypochondriacæ species tot modis, quot vel humores, vel viscera singularia, in aliquo diverso statu præternaturali existunt: quarum diversitatum intuitu, *Clarissimus Auctor* hypochondriacos affectus in simplices divisit, atque compositos. Simples, secundum vulgarem temperamentorum notionem, ita dividit, ut primam speciem sibi sub idea *calidæ & siccae*;

alteram sub notione *calidae & humidæ*; reliquas sub *frigidae & siccae*, itidemque *frigidae ac humidæ* titulis, explicet. Etiam si autem hos terminos ex antiquorum scholis depremissit, usus tamen illis ita est, ut rigorem demonstrationis mathematicum ubivis servaverit, nec quidquam qualitibus largitus fuerit solis. Cum enim calor ex solidorum actione nascitur, atque ille idem fluida tenuiora dissipat, ideoque sunt qui solida vasculosa nervosa & membranacea, sive per ingenitum, sive per adscitum habitum, obtinuerunt, densiora, quam esse debent, ut sanitas maneat. Hæc mali species vegetæ virili ætati occurrit, cum aucta solidorum est elasticitas; atque in hac specie medicinam sistunt humectantia, & calorem attemperantia. In illa autem specie, quæ *calida & humida* dicitur, solida, vitiosum motum oscillatorium indepta, copiosis tamen succis madescunt: his molliores sunt fibræ, obesiores illi sunt, & compingentium virium defectione laborant, his tardus sanguinis per hepar progressus, his mendax sanitatis species, & spasmi ac tensiones, ex solius massæ, sua vasa prementis, & eorum actionem superantis, rationibus dependent. His Cortex, opium, venæ sectio. Affectio hypochondriaca *frigida ac sicca* id habet, ut extremæ arteriolarum serosis tantum pateant succis, sanguinis textura sit crassior. His nervi tubuli suis liquidis inæqualiter inflantur. His ptyalismus occurrit. Febris adest nulla, pulsus tardus est, intercedit extremorum frigus. His Cassia, Mannia, lac, diætâ humectans, ex parte spiritualescens, his venæ sectio sub initiis, his chalybeata, iusculum viperinum verno tempore, elixæ carnes, moderatus exercitiorum corporis usus. *Frigida & humida* specie detentos, nimia distinguit fibrarum flexilitas. Minor adest humorum celeritas, prævalente aquoso & seroso liquido. Inest illis pinguedinis copia, hinc minor attritus, & caloris abinde defectio, mora sanguinis in suis diverticulis, maxime hepate, in vasis angulosæ figuræ, maior quies, inæqualis nervorum repletio, interruptus oscillatorius nervorum motus, & harmonia eorundem abolita. His nocet venæ sectio, conveniunt amara, saponata. His ita expositis, *clarus Auctor* mixtas hypochon-

chondriaci mali, seu oscillationis & harmoniæ nervorum abolitæ, species recenset, *hystericam, scorbuticam, phthificam, asthmaticam, calculosam, tympanicam*, ideo nominatas, quod viscerum, sub quibus variæ causæ latent, labes, possit eiusmodi affectus in toto systemate nervorum producere, qui oscillationem eorundem æqualem, & tensionem harmonicam, auferant, dissonos autem & turbulentos in isthoc systemate motus excitent, utpote in quibus generalis mali hypochondriaci notio sistitur. Possunt omnino legentibus varia occurrere nova, & in Scholis hæctenus haud frequenter obvia. Sed quid est, quod Eruditorum solertia in rimandis morborum occultis rationibus haud possit, ut veritas quidem una sit, modi autem eandem investigandi innumeris modis variari possint. Commendamus librum hunc lecturis, in quo illi uberrimam, rerum artem nostram vario modo illustrantium, supellectilem sunt reperturi.

*COMMENTARII RERUM ROMANARUM
sub regio & consulari imperio gestarum, cum præcipuis
ex antiquitate rom. ritibus, auctore IOHANNE
FRIDERICO NOBISIO, A. M. & Scholæ
Zwickav. Conrectore.*

Lipsiæ 1755. 2 Alphab. 21 pl. in 8.

Romana historia, continenter, latine, atque ita perscripta, ut studia discipulorum nec nimia rerum verborumque copia distineantur, nec vero concisa rursus brevitate deficiantur, nulla omnino ex antiquis temporibus in nostras manus pervenit: ac postera ætate, præter Nieuportum, quantum scimus, inventus est nemo, qui animum ad eiusmodi studium non minus difficile, quam pulcrum, adiungeret, ac res gestas principis terrarum populi, commodo scholarum, exponere institueret. Quo magis laudanda esse videtur Nobisii cura atque opera, quam cum aliis causis, tum imprimis Ernestii nostri impulsus gravissima auctoritate, in scribendis de rebus gestis romanorum commentariis præclare posuit. Etenim

vir clarissimus, memor sui loci atque officii, librum concinnavit medium, & quasi interiectum inter illos maiores, & emtu lectuque difficiliore scriptores romanos, interque alios minores & breviores, quam ut ad rerum romanarum præstantiam plenius perspiciendam satis esse videantur. Itaque in suo opere, cuius indicium supra fecimus, nullum locum orationibus reliquit, quæ, quamvis tali ex libro iure exesse debeant, tamen aliis longe de causis exesse debent, quam quas noster memoravit. Solent enim istiusmodi orationes non minus prodesse, quam delectare, & inter res gestas romanorum imprimis atque græcorum merito referri: quod nostro secus visum est. Eodem consilio, bellorum ac præliorum non nisi causas eventusque breviter notavit, ac plura omisit scitu illa non necessaria, & a latinis maxime historicis, qui tironum etiam manibus teruntur, uberius exposita. Neque tamen non diligenter cautum est, ut ne, brevitatis studio, aut exempla virtutis atque sanctitatis prætermitterentur; aut Ciceroni & Livio, ad huius enim difficiliorem pueris historiam aditus his commentariis fieri debuit, nihil lucis aspergeretur; aut aliquid omnino omitteretur, quod incipientes res romanas cognoscere, vel sua capere varietate, vel præcepti salubritate, & interpretationis bonitate, prodesse iis posset, vel denique ad perpetuitatem narrationis, ritusque declarandos, valere quodam pacto videretur. Atque in his omnibus exponendis stilo usus est satis latino, perspicuo, & qui proxime accedat imitatione ad præstantiam eorum scriptorum, quorum ex copia hosce commentarios digessit, & ad quos legendos, atque intelligendos, viam quasi tironibus munire cogitat. Ceterum autem, universum opus complexum res gestas romanorum sub regio & consulari imperio, in libros quatuor descripsit ita, ut primus quidem regum gesta, alter rempublicam post exactos reges, a consulibus, tribunis militaribus, ac decemviris varie administratam contineat; duobus autem extremis imperium consulare perpetuum, usque ad pugnam actiacam persequatur. Atque hæc quidem generatim de universo opere. Nunc deinceps de singulis partibus aliquanto explicatius agendum

dum esset. Enimvero ea res tum infinita nobis videtur, tum aliena nostris actis, quæ non pueris, romanæ historiæ elementa discentibus, sed virorum causa, eas res ut suos digitulos noscentium, scribi solent. Sed tamen ut Nobisio, pro ipsius in scholam egregiis meritis nonnullus honor a nobis habeatur, excerpamus sane paucissima ex ipsius commentariis, & quamvis iam sæpe cognita, de potestate regum, consulum, & imperatorum populi romani, deque finibus Latii, quæ capite primo libri primi docentur, cum ipso recognoscamus. Igitur regum romanorum imperium tam angustis finibus circumscriptum erat, ut non provincias, sed unius provinciæ vix simulacrum, non urbes, sed unius & item alterius, non urbis sed oppidi & coloniæ, vix primas lineas tenerent; potestas autem in regunda civitate tam exigua, ut Luccensis reipublicæ, minimæ omnium in Italia, ducibus, qui Gonsalonieri appellantur, quam nostris regibus, per omnia similiores videri debeant. Longe amplior fuit potestas consulum, a quibus regibus successum est; nisi priorum, posteriorum certe, qui plurimas maximasque provincias, præter universam Italiam, imperio rexerunt; ut facile possit intelligi, eos non, ut gigantes cum infantibus, sic cum nostrarum hodie civitatum appellatis consulibus, sed ne cum maximis quidem hodie aut Furcorum aut Indorum imperatoribus, satis honeste posse comparari. Tantam vero habuere auctoritatem, ut permixta quidem rerum minorum cura ac cognitione aliis, ipsi de rebus maioribus ac gravioribus cognoverint, easque curarint: ut domi primo loco sententiam dixerint, belli vero tenuerint summam imperii. Cuius auctoritatis insignia fuerunt, toga prætexta, sella curulis eburnea, baculus eburneus cum aquila, ac duodecim lictores: qui tamen ornatus, quamvis nostro fere plus quam regius fuisse videatur, cum omnis memoriæ regum splendore & amplitudine vix, ac non magis, quam consulum romanorum annua potestas, & circumscripta cum regia potestate perpetua & infinita, comparari potest. Imperatores autem romani, partum tot consulum virtute imperium orbis terræ, soli tenuerunt, & ita tenuerunt, ut nullius hominis vel aucto-

- auctoritas, vel potestas, potestatem eorum primis temporibus coercere ullo modo potuerit, ac tantas gesserunt personas,
- Pag. 8. quantas gefit omnino hominum mortalium nemo. At enim, quanquam Clarissimo Nobifio largimur, eos imperatoribus olim ab exercitu, libera civitate, ob insignem victoriam appellatis, & qui consentiente procerum auctoritate, Germaniæ & partibus Italiæ nostris temporibus præficiuntur, longe maiores potentioresque fuisse: tamen non regnum, sed principatum obtinuerunt hæctenus quidem, ut liberæ civitatis non contemnendæ reliquiæ per priora secula superessent; quod ex historiæ augustæ scriptoribus, & eorum compilatione Cre-
9. vieria, manifesto videre licet. Latina autem regio, seu Latium, fuit ea pars Italiæ, quæ fere tota hodie sub imperio Pontificis Romani, a Tiberi fluvio, orientem versus, ad aliquam regni Neapolitani particulam pertinet, tum a monte Apennino usque ad mare Tyrrhenum fuit extenta, ita, ut hæc pau-
10. corum miliariorum terra, ab occafu trans Tiberim, Etruscis; a septentrione Sabinos & Marfos; ad orientem Campanos, habuerit vicinos. Atque hoc in Latio, ante Romanos, regnarunt triplices potissimum reges: primi dicuntur Aboriginum, alteri Latinorum, Albanorum tertii. Ex primo genere nobilitati sunt tres inprimis, Janus, Saturnus, Faunus, quorum ille monti Ianiculo; iste, quod ibi latuisset, Latio nomen dedisse; hic autem in Deorum numerum post fata relatus, cum effatis suis pro oraculo fuisset, a fando nomen invenisse.
11. tur. Fauno regi successit Latinus, aut rex Latinorum primus, aut Aboriginum ultimus, ac deinceps Æneas, Ascanius-
12. que. Æneas, Troianorum dux, post mortem Latini, soceri, Troianos & Aborigines ita coalescere voluit in unum corpus, ut uno etiam nomine Latinorum ab ipso Latino appel-
13. larentur. Ei in proelio cum Rutulis interfecto, Sacellum exstructum, inscriptumque est Æneæ, Patri Deo, Iovi Indigeti, qui Numici annis aquas temperat. Indigetes enim vocabantur homines in Deorum numero collocati, eo, quod vel in Diis agant, vel nemine indigeant, vel, ut noster minime stulte opinatur, quia sint *ἐν θεοῖς χ' ἀέθροι*: Ascanius inde rex

Lavi-

Lavinia, sive matris, sive noverca, Lavinium oppidum cesit, sibi que novam condidit urbem, Albam longam, cui reges Albani postea, omnes Silyii, a Silyio posthumo cognominati, usque ad Numitorem, avum Remi ac Romuli, urbis dominæ conditorum, imperitarunt.

ANIMADVERSIONES IN QUOSDAM NUMOS veteres Urbium. Editio altera auctior P. ERASMI FROELICH, Societatis Iesu, curante ANTONIO FRANCISCO GORIO.

Florentiæ 1751. in 8. plagg. 14½. cum 5 Tabb. numorum aeri incisorum.

Desiderantur hi numi in *Vaillantio & Bandurio*: in *Huberti Goltzii & Harduini* libris aut non sunt; aut si sunt, est in ipsis ab A. R. Auctore aliquid repertum, quod novæ lucis aliquid adferre ad rem antiquariam possit. Prima editio, quæ Viennæ Austriæ prodit MD. CC. XXXVIII. atque in Philosophico Universitatis Congressu, dum Candidati laurea donarentur, his dumtaxat, qui aderant, distributa fuit, in paucissimorum hominum manibus erat. Alteram editionem hanc Celeb. Gorius Dom. de France, Directori thesaurorum augustissimæ Imperatricis, dedicavit. In fronte Dedicatoria Epistolæ exhibetur argenteum numisma maximi moduli, plane inæstimabile & singulare. Siltitur in eo caput Tiberii nudum, cum Inscriptione: TI. CAESAR. DIVI. AVG. (F.) AVGVSTVS IMP. VII. P. M. Latus adversum exhibet caput Augusti nudum, astro imposito, & Octaviae, lunula imposita, cum Epigraphe, DIVVS. AVG. IMPER. OCTAVIA. Ipsum Opus in duas partes dividitur, quarum prior numos in Europæis urbibus signatos complectitur, altera ad eos pertinet, qui in Asia percussi sunt.

Tabula I. continet numos Corcyrae nigræ, & Cauloniae. Iam de numis Corcyrae observat Auctor, numos omnes ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ; vel ΚΟΡΚΥΡ vel ΚΟΡ inscriptos, ab antiquariis adhuc ad Corcyram in Ionio mari insulam, Corfu hodie dictam,

Zz

refer-

referri. Ipse vero quos hic subiicit, tres parvi moduli ex aere numos, elegantes sane atque integros, KOP inscriptos, alteri Corcyrae insulae, quae propter umbrosas, quibus abundat nigricatque, silvas, Corcyra nigra, Italis Curzola nominatur, adscribendos censet. Ad hanc insulam hos numos referendos esse, ex eo suspicari coepit, quod numi isti essent in Dalmatiae regione, huic insulae vicina, reperti, atque inde ad se perlati. In primo numo a tergo Satyri pisciculus cernitur, designandis piscibus insulae, qui miri saporis sunt, & Sardellae appellantur. Nomen insulae verisimiliter a voce *νεγκυρος* descendit, quae brevioris navigii genus significat.

Qui de Cauloniae numis scripserunt, alii non satis recte quaedam, alii ingeniosa potius & arguta, quam vera, adnotaverunt. Ea occasione secundo de numis Cauloniis agitur. Numi omnes ante ruinam, quam exeunte bello Punico secundo subiit Caulonia, cufos esse, ex eo liquet, quod longissimo deinceps tempore desertus ille locus iacuit, & numi magnam vetustatem praeseferunt. Refelluntur de iis *Barrius* de antiquit. & situ Calabriae, *Goltzius*, *Begerus* in Thesaurio Brandenburgico, *Harduinus*, *Spanhemius*. Numerorum istorum perpetuum ac velut proprium symbolum Iovis tonantis, ac Cervi: quod de tonitruum fragore accipiendum monent interpretes, quo cervarum partus promoveatur. Huc refert *Harduinus* illud Psalmi XXVIII. v. 9. Vox domini preparantis cervos. Sed recte monet Praeclariss. Auctor, Cauloniatas tam ingeniosos sibi vix fuisse videri, ut huc respicerent, & meliorem faceret exegesis. Planta, in numo elegantissimo, *Goltzio* dictamnum esse videtur, quo, *Plinio* teste, tanquam praesentissimo remedio, utuntur in Creta cervi, ad eiicienda e corpore iacula, quibus a venatoribus confixi sunt. Sed *Plinius* non de cervis, verum de capris loquitur; ideoque hic recte planta haec ad lauri vel oleae ramum refertur.

In tabula II. memorabilis numus Lacedaemoniorum, in quo caput barbaturum & laureatum, fortasse Iovis, in postica vero solita clava intra lauream figura occurrit. Ibidem praesto est alius numus Macedonum, cum clava, situ horizontali, quam quer-

querna corona ambit. Hic clava Herculem notat, a qua originem deducebant reges Macedoniae: quercea autem corona, & caput laureatum, Iovis sunt symbola, qui Herculem ex Alcmena genuit.

Ibidem numus Argivorum, & simul Epidauriorum, monstrat caput lupi sine epigraphe. Infestati nimirum a lupis Argivi, oraculo Apollinis edocti, stipitem designato loco inventum cortice exuerant, eumque corticem carnibus intritum lupis escam exposuerunt, qua delibata lupi omnes periere.

Sollertissima deinde est disquisitio Eruditissimi Anchorae, de Pondere Romanorum, suscepta occasione numi urbis Romae, quem Semissem fuisse, littera S. indicat. Erroris insimulatur *Plinius* Lib. XXXIII. Sect. XIII. dum omnes aeneae monetae mutationes, & maxime primam, recensere voluit. Numus itaque nostri, ROMA inscriptus, unam propemodum unciam appendit, atque adeo, si *Plinio* credimus, cuius fuit eo tempore, quod inter bellum primum Punicum, & Hannibalis irruptionem in Italiam, intercessit. Sensim autem, & repetitis vicibus, asses e libralibus factos fuisse sextantarios; ex diversitate ponderum, quae ei obvia facta sunt, probare vult Auctor, reiecta sententia Cl. Iohannis Georgii Wachteri, *Archaeologiae Nummariae* C. X. Eam in rem hic 46. numismata recensentur; adiecto pondere. Illud in transfenna observat A. R. P. Froelich, pondus legionis primae Italicae, quod Marchio Maffeus post Epistolas de Antiquitatibus Galliae p. 189. exhibuit, exacte appendere decem libras vulgares, quibus Viennae in mercibus ponderandis utantur; assen vero libram pharmacopolarum aequare.

Sequitur in altera parte, quae numos in Asia percussos complectitur, numus Nicomediensium. Produxerat eum *Harlesinus* de Numis Popul. & Urb. sed nulla typi mentio facta: in epigraphe quoque Epocham adiungere praetermisit: de figura vero Romae sedentis, & inscriptione ROMA, omnino siluerat, forte quod ista in attrito numo non dignoscatur. Hic igitur integra eius descriptio, quia Viennae elegantissimus & integerrimus est hic numus, representatur. Chronologiae

simul ratio, in qua Harduinus a vero aberravit, ad liquidum perducitur.

Herculem, quum Omphalen deperiret, femineis sese vestibus ornari, atque labores sibi muliebres imperari, passum, ubi vis obvium est. Verum, vice versa, Omphalen ipsam Herculis arma induisse, pauci norunt. Hoc ex numo Sardiannorum hic conficitur, in quo Omphale cultus femineos sagittis, & clava, & leonis tegmine mutat.

Quod ad numum sane mirabilem, qui Tab. V. num. XXXIII. proponitur, attinet, utique probandam censemus suspicionem Viri sagacissimi, qua eum Eumeni Regi Pergameno, qui Romanorum sibi amicitiam ingentibus compuribus meritis devinxit, tribuit, eumque Pergami, in regia Eumenis sede, cum esse, adfentimur.

Ratione namque Coryciorum & Heracleæ; Tripolitarum porro & Tarsensium, Harduinus emendatur: ultimo autem loco Inscriptio Græca, in Insula Chio reperta, proponitur, quam A. R. Auctor, primum representat uti accepit, in Tab. VI. deinde vero emendatam, suppletam, & interpretatam hic latine interpretatur.

Adiicitur Mantilla rarissimorum, & antea nunquam editorum numorum, præcipue ex Cimeliarchio regio Cæsareo Vindebonensi, qui a Cl. Viro, P. Erasmo Froelich, Societatis Iesu, accurate descripti atque illustrati sunt. Numismata hæc numero sunt quinque. Excipit ea designatio numismatum undecim aureorum itidem declinantis Imperii, e Cimeliarchio regio Cæsareo Vindebonensi: cui subiicitur Catalogus numorum aureorum Augustalium sexaginta trium, qui in Vajillantio & Bandurio desiderantur, e Cimelio D. Iosephu de France. Agmen claudunt, in Græcam inscriptionem Asiaticam, superius adlatam, animadversiones Cel. *Eduardi Corfmi*, in Pisana Academia tum Professoris, ad Ant. Franciscum Gorium.

Tam hilaris est fama Celeberrimi Froelichii, ut nostra commendatione non indigeant ingenii vis, & penitioris doctrinæ copia, in aureolo hoc libello, lectorem ubi vis summa perfundentes voluptate.

IOH.

IOH. ALSTORPHII DE HASTIS VETERUM
opus posthumum, cum multis tabularum
ænearum iconibus.

Amstelædami & Lipsiæ apud Arkifeum & Merkmum 1757.
I Alfab. 18 plagg. in 4.

Ioh. Alstorpius, natus Gröningæ, sub *Theodoro Ianssonio ab Almelooven*, Harderovici, de lectis & lecticis veterum disputationes a. 1700. & 1701. publice defendit; deinde iurisprudentiæ operam navavit sub *Ioh. Ortwinio Westenbergio*. Dissertationes eius de lectis & lecticis veterum, iusta dem libelli forma Amstelædami 1704. in 12. prodierunt. De Hastis Opus, postquam diu intra scriniorum latebras absconditum fuit, nunc primum a situ & interitu, bono bonis litteris consilio, liberant bibliopolæ. Absolutis studiis Academicis feriatuſ est Auctor in villa: unde ratio intelligi potest, cur librum suum de hastis, exemplo Ciceronis in prædio Tusculano philosophantis, occupationes Tusculanas inscripserit. Addatur igitur *Alstorpius* de Hastis, *Paschalis* de Coronis, *Balduino* de Calceo, *Bartholinis* de Armillis & Tibiis, *Magio* de Tintinnabulis, *Iunio* de Coma, *Lampio* de Cymbalis, *Caryophilo* de Clypeis, rel. Multis etiam hoc nomine gratiosus erit Alstorpius; quod opus suum picturis, tanquam gemmis, distinxit.

Isidoro hastula quasi *absfula* dicitur, quia, quod ea reciditur, fere aufertur. Cluverius hastis inde nomen quaesitum esse vult, quod *cuspidē essent acri*. Varro hastam dictam contendit, quod *stans ferri solet*. Hanc Etymologiam sequitur & probat Auctor. Hastæ nomine omne genus teli venit. Unde huc pertinet Pilum, Verutum, Sarissa, Soliferrea, Phalarica, Sibyna, Tragula, Cateia, Romphæa, Runa, Grosphus, Sparus, Gæsum, Mattium, Cestrosphendone, Materi, Scorpio. Græcis dicitur *μελέα*, unde miles. Posterioribus temporibus hastæ dictæ Alebardæ, tandem lanceæ, unde manavit vox *Lantzknecht*. Sequitur Hastæ definitio: Est igitur *militiæ*, (præcipue Romanæ), *peculiare telum, sive contus, nunc*

cum ferro, nunc sine eo, quo pugnabant cominus & eminur, tam pedites, quam equites. Invenerunt eam Lacedæmonii, secundum Plinium, (antea enim sudibus præfussis pugnabatur,) & Romæ incunabula hastæ debentur, unde frequens Romulus hastatus in numis. Ideo Dea Roma in numis conspicitur hastata: & Germanis hasta *Hellebarth* dicitur, tanquam *Heldenbarth*, telum herois. Quid hastæ fuerint præpilatæ, acris fuit contentio inter Heinsum & Salmasium. Heinsius præpilatas hastas fuisse dicebat, quæ ferreas haberent cuspides, quasi præferratas. Salmasio contra hastæ præpilatæ sunt, quæ pilas haberent, id est *σφαιρας* in extremo. Alstorpius Heinssi sententiæ subscribit, eamque veterum locis firmare annititur. Idem dein docet, quinam fuerint Doryphori, Melophori, Satellites, Stipatores, Hastati, Astiferi; & tunc partes hastæ exponit, quæ fuerunt Hastile, Cuspis vel mucro, Sauroter. Ligna, ex quibus hastæ fiebant, erant Cornus, Fraxinus, Quercus, Abies, Cupressus, Ornus, Myrthus, Arundo. Fuerunt etiam factæ ex corio Hippopotami, tornatæ scilicet. Hasta aliquando in summa & ima parte ferro erat munita. Pars summa cuspis, (mucro enim de gladio usurpatur;) inferior Sauroter. Cuspides hastarum officas habuerunt Sarmatæ, Germani, Barbari septentrionales, Hunni, Indi. Indi etiamnum hodie primam illam mundi infantiam repræsentant, vero dente vel osse aliquo hastilia sua munientes. Aes autem cognitum fuit ante ferrum, unde Heroes suos aere fere armat Homerus. Tzetzes narrat, viguisse tunc temporis artem, aes temperatura quadam indurandi, qua postea amissa, ferri usus invaluerit. Hamatæ hastæ Fragulæ appellabantur. Sauroter hastæ infima pars, non ferramentum aliquod, seu theca, in qua collocatæ sint hastarum calces, ut putat Lydius. Iam homines vulnerabantur hastarum parte summa, & ima. Disputatur, quid sit telum anceps, & *βραχυσταχια* *δισομοσ* in variis locis Apocalypseo. Usus hastæ generalis erat in bello. Saul hastam habebat in castris, ad caput lecti defixam in terra; Milites meticolosi pollicem sibi truncabant. Poller autem à polleudo nomen fert, quod magis polleat ceteris digitis, unde apud Græcos *ἀντρέξ*, quasi manus altera. Tales Murci

Murci fuere, unde Murcia ignavorum Dea. Quo loco disquiritur, Italicum *Poltro*, & Gallicum *Poltron* unde? Sequitur varia hastarum longitudo. Illustratur Goliathi hasta, comparata cum iugo liciatorio. Præter magnam hastam, Gigas habebat Chidon. Chidon quid fuerit, examinatur. Ut veram figuram pili invenirent, valde desudarunt viri docti. Hic effigies eius ex numis ostenditur, & monumentis antiquis. Proximum est amentum, sive lorum, quo hasta media religabatur. Ea dextræ manus digitis aptabatur; quo loco, quid sit cominus & eminus pugnare, quid metiri se in hasta, explicatur. Modus, quo hasta emittebatur, variis insignitur nominibus: ut torquere, contorquere, vibrare, librare, perlibrare, rotare, crispere, conerispere, spargere, adicere. Hastam quassare, signum erat iracundiæ, & inchoandi prælii. Goesa, an Gallorum inventum? Viri fortes dicti Goesi, unde honorabilis reformatorum fit appellatio, quando vocentur *Geusen*. Destinare hastam alio vocabulo dicitur dirigere. Cæcum vulnus quid?

In capite XIII. quod partis I. ultimum est, palmam ceteris præripiunt, quæ de flamula dicuntur. Rivulos hos claudunt VIII. hastarum species, in monumentis antiquis occurrentes, aeri incisæ pulchre & gnaviter.

Libri II. c. I. Hasta, ut signum indicendi belli, apud Iudæos & Romanos proponitur. Mittebatur enim hasta sanguinea & præusta. Posterioribus temporibus non hastam, sed gallum mittebant gallinaceum: nam in illius ventre lapides repletos, ore aut brachio gestatos, robur virtutemque pugnantibus addere credebant.

Hastarum porro spicula ardentia, bonum & malum erant omen. Hastas quoque defigebant in terram; quæ si difficulter evellerentur, *malum*; si facile, *bonum* omen habitum.

Agitur deinde de iureiurando per hastam. Foedera quoque inita per hastam fuerunt.

Græcorum porro ducibus, præter hastam, & baculus gestamen & insigne erat. Cato Consul, & exercitus dux, Sparo armatus erat in pugna. Sparus unde dictus? Ruslicum erat telum hoc, quod fastus contemtor, Cato, gerere voluit. Inde Germanorum *Speer*.

Ex

Ex diverso more gestandi hastas, numerus militum videbatur maior, quam reapse esset. Per elevationem & inclinationem, consensum & dissensum indicabant milites, Imperatorem alloquentem audientes; quo etiam Concussio & strepitus armorum, illis ad hastas scutis, pertinet.

Dicitur deinde, inter signa, & de Draconibus, qui perflabiles erant, & ideo sibilum edebant. Illustrantur Draconarii, & Imaginarij. Explicantur arietes, qui & ipsi in signorum numero erant, itemque Labarum Const. M. Minotaurus etiam inter militaria signa, quod non minus occulta esse debeant consilia ducum, quam fuit domicilium eius labyrinthus.

In obsidionibus quoque hastarum aliquis usus fuit, nimirum in Cuniculis. Descriptio Carrobalistæ sequitur.

In VIII. capite nihil invenimus, quod excerpti debeat.

In Cap. IX. litteræ laureatæ; in X. quod ultimum est, hastæ puræ, quæ inde dictæ donaticæ, notabiles sunt. Quo ceterum tempore hoc Opus circiter scribi desierit, docet huius P. II. p. 106. ubi diem XIII. Oct. MDCCLXIX. lætam & candidissimam signandam lapillo A. dicit, quod in ea C. W. Friso Provinciæ Groeninganæ Gubernator designatus sit.

MEMORIE DI VARIA ERUDIZIONE, &c.

i. e.

COMMENTARII SOCIETATIS COLUM- bariæ Florentinæ, variæ Eruditionis.

VOLUMEN II.

Liburni 1752. Alfab. I. plagg. 13. in 4.

Inscribitur hoc volumen Cardinali *Angelo Mariae Quirino*, Societatis Columbariæ nuper Socio, eiusdemque tum Genio tutelari. Offeritur eidem deinceps ab *Ant. Francisco Gorio*, nuper defuncto, vetus Codex Epistolarum Francisci Barbari ad Federicum Contarenum, e quibus una, de rebus Italiæ, data Trevisi XLV. Kalendas Sept. 1447. hic præmittitur. Locus primus epistolam exhibet Dn. *Iohannis Baptistæ Passerii*,
ad

ad Eminentiss. Cardinalem Spinellium, Archiepiscopum Neapolitanum, de Inscriptione Osca, quæ Nolæ conservatur. Legitur ibi veteri lapidi incisa, estque maxime memorabile monumentum linguæ Hetruscæ, si excipis tabulam Gubbianam. Ut lingua, sic characteres quoque litterarum, Osci sunt. Fuit autem hoc monumentum, ante sexaginta circiter annos, inventum in ruinis veteris Avellæ. Suspiciatur autem Generosiss. Auctor, hanc inscriptionem complecti Actum aliquem publicum, gestum inter Nolanos & Avellanos. Lingua autem Osca dialectus est Hetruscæ, ut etiam hæc tabula illi Eugubinae seu Gubbianæ quodammodo similis est. Ad fines inter Avellanos & Nolanos regundos, hoc monumentum deinceps pertinuisse dicitur, p. 8. Saxum sollicite describitur; inscriptio ipsa latinis litteris carptim exponitur & explicatur, hisque index vocum Oskarum subiicitur, quæ in hac Inscriptione leguntur.

Dissertatio II. Dni *Philippi Venuti*, ad Gymnasium Ciceronis pertinet. Iuvabit lectorem, & hac parte penitus perspectum habere illud ingenium, quod solum Populus Romanus par Imperio suo habuit. Certe Cicero malebat in Sedicula sub imagine Aristotelis sedere, quam in magistratuuum sella Curuli.

Tertio loco comparet *Anonymi* dissertatio, de Monumento Gastonis Patriarchæ Aquileiensis, sepulti in Ecclesia S. Crucis Florentiæ. Monumentum ipsum aeri incisum adiacitur ad pag. 43. Dissertitur hic diligentissime de Origine & fatis gentis Turrianae, e qua ortus erat Patriarcha. Obiit autem Gasto hic XIII. Kal. Septembris 1318. quum vixisset in Patriarchatu ann. I. mens. VII. dies XXI. Occasione Anaglyphi, quod in latere huius monumenti cernitur, & Christum, Dominum nostrum, resurgentem a morte exhibet, disquisitio fit, utrum S. Mariæ, matri suæ, an Mariæ Magdalenaë prius apparuerit Salvator. Et præfertur sententia, quæ S. Mariam, Dei matrem, primam Dominum vidisse in forma gloriosa præ se fert. Favet ei *Sedulius*, in Carm. Pasch. L. V. his versibus: —

Aaa

Semper

*Semper virgo manens: Huius se visibus adstans
Luce palam Dominus prius obtulit.* —

In Dissertatione IV. Eques *Laurentius Guazzesius*, Aretinus, explorat, per quos tractus via Cassia Clusio Florentiam duxerit. Hæc Cassia via nomen C. Cassio Longino debet, qui Censuram cum M. Messalla exercuit A. U. 628. Eam vetustate collapsam restituit Imperator Hadrianus, ut ex Inscriptione veteri discimus, quæ apponitur p. 106. Discrepant autem in numero miliarium, & nomine, (nam in Itinerario Antonini Clodia dicitur,) modo dictum Antonini Itinerarium, & Tabula Peutingeriana. Has differentias hic acute tolli, & utrumque Geographum apte inter se conciliari, videas.

Dissertatione V. Dom. *Ioh. Targionius Tbzzetti* agit de Floreno Sigilli, quo in medio ævo usæ est respublica Florentina, ad sigillanda marsupia, evitandæ fraudis ergo. Ectypus eius aeri incisus sistitur ad p. 129.

Dissertatio VI. Auctorem habet virum præcellentis nuper ingenii & doctrinæ, *Antonium Franciscum Gorium*. Ea illuminatur vetus gemma anularis, sistens Eunostrum Deum Molarum. Eius Ectypum, uti exhibetur ad p. 209. repræsentat. Tab. II. vimus Tabula aeri incisa. Mola manuaria est, quam manu tenet, non plane absimilis illi molarum manuariarum generi, quo nostris faba Caffè molitur. Dicebatur etiam mola verfatilis, trusfatilis, & machinaria.

Dissertatione VII. observat Dn. *Domenicus Maria Manni*, vasa aquæ benedictæ in Ecclesiis Florentinis medio ævo dedicata, antea apud paganos longe aliis usibus destinata fuisse. Adducit eiusmodi urnam, in qua diserte leguntur verba DIS MANIEVS. Alia eius generis olim mensura vinaria fuit. Legitur enim in ea: Hæc est mensura vini de Palaia. Est tamen inter hæc vasa unum, quo Numinis auxilium, litteris caractere Anglico scriptis, instanter, instantius & instantissime imploratur, exhibentibus voces: Help, Help, Ghod.

Dissertatione VIII. Dn. *Ioannes de Sancto Laurentio* agit de Caprificatione, cuius iam mentio apud *Plinium* H. N. L. XV. c. 19. Caprificus autem vocatur e sylvestri genere ficus,

ficus, genus arborum, cuius cultus & cura Florentinis commendatissima est. Ille cultus hic describitur.

Subiicitur his in fine vita *Salvini Salvini*, fratris Antonii Mariæ Salvini. Natus is erat Florentiæ d. 9. Februarii 1667. & ipse quoque solis humanitatis studiis vacavit. Obiit d. 29. Novembris A. 1751. Ei Societas Columbaria, interprete Dn, Gorio, hoc fecit Epitaphium:

SALVINO SALVINIO
 CANONICO FLORENTINO
 PASTORVM SVORVM CONSVLARIVM
 SCRIPTORI ERVDITISSIMO
 SACRA ACADEMIA FLORENTINA
 DECRETA EIVS IMAGINE
 HIC IN PERPETVVM SPECTANDA
 OB EGREGIA MERITA
 IVSTA LITTERARIA PERSOLVIT.

Auctor huius vitæ est Dn. *Bindo Simon Peruzzi*.

Kurze diplomatische und gründliche Geschichte von dem
 Kaiserlichen unmittelbaren Reichsstifte auf dem Petersberge vor und in Goslar.

i. e.

BREVIS, DIPLOMATICA, ET SOLIDA Historia, de Imperiali & immediata ecclesia collegiata Petrimontana, iuxta & intra Goslarium.

Hildesiæ 1757. 6½ plagg. in 4.

In monte calcario, ad plagam oppidi regalis Goslariæ orientalem, eminuit ad annum usque 1527. ecclesia Canoniorum S. Petri, a qua mons iste iam a. 1062. cognomen traxit. Conditor ecclesiæ fuit Henricus III. Rex, II. in Imperatorum numero. Operi coepto ipse immortalus est. Ad finem illud perduxit Agnesa, eius vidua, Imperatrix, circa a. 1057. Nonnihil de hac ecclesia exposuit Ioann. Michael

Aaa 2

Hei-

- Heineccius. Diplomata tamen vel non habuit univēsa, vel induci se passus est, ut pauca, eaque plerumque truncata, *Antiquitatibus Goslariensibus* insereret. Diplomata ex fonte primo iam communicat Auctor, eaque XXXV, id est potiora, reliquis tantisper omiſſis, licet subinde eorum summam dederit excerptam. Henricus IV. a. 1062. 3. Id. Mart. anno ordinationis suæ octavo, regni sexto, vitæ duodecimo, in palatio regio Goslariæ, foundationem patris matrisque illam corroboravit, adiudicans novæ ecclesiæ, quæ posthæc *capella reginæ* fuit adpellata, quoddam prædium, quod fuerat Christophori Comitis, in villa *Partunles dicta*, in Comitatu Utonis *Marchionis*, in pago *Harteringowe situm*, in orientali plaga villæ *Goslariensis*, cum mancipiis sexus utriusque, & reliquis rebus adiectis. Situs villæ designatur quam Heineccius quæsit in Bartensleben, & Falkius in vicinia castri Calvörde, prope Goslariam figendus. Loco pagi *Harteringowe*, vulgo editum fuit, *prædium in pago Northuringia situm*. Hic erat olim fons geographici erroris. Reditus extraneos confirmavit Henricus IV. idem a. 1065. licet typographus annum
20. 1063. designaverit. Si qua illi ecclesiæ donata ac tradita fuerunt, aut resignata, id fieri solitum fuit *super reliquiis apostolorum Petri & Pauli*, in templo. Anno 1194. Gardolfus, Episcopus Halberstadenſis, ecclesiæ illi Petrimontanæ confirmavit solenniter quatuor mansos, ad villam Strobeke sitos, translatos ab Adelhaide de *Hakenstede*, *fideli & ministeriali* basilicæ Halberstadenſis, eiusque marito Theoderico de *Somerlingen*, ea lege, ut Præpositus Petrimontanus advocatiam
25. in illos susciperet ab Episcopo iure beneficiario. Rarior hæc erat consuetudo. Confirmationes Friderici Imperatoris, ad a. 1170. Henrici Ducis Saxoniz ad a. 1223. Henrici Regis ad a. 1227. Wilhelmi Regis Romanorum ad a. 1252. ac Adolphi ad a. 1295. datas, iam non licet in compendium redigere. Episcoporum aliquot Hildeneshemensium, Comitum Blankenburgensium, Slademensium, aliorumque, hoc loco diplomata memorantur, & integra exhibentur.

Boni-

Bonifacii VIII. litteræ indulgentiales, a. 1309. 6. Dec. da- Pag. 35.
 tæ, confirmant dies festos, qui, excepto die dominico, ad
 minimum quinquaginta dies efficiunt. De tribus an- 37.
 nuiis iudiciis meierdingicis, memorabile adfertur exemplum.
 Situs villæ *Someringen*, in historia sæculi X. notæ & illustratæ,
 quærendus est prope vicum *Hessen*, in finibus Halberstadenfis
 Principatus, intelligitur ex diplomate haud uno, allato in
 medium. Anno 1527. eives Goslariæ ædificia Petrimontana
 incendio deleverunt. Canonici ex eo tempore sacra sua obie-
 runt, usque ad annum 1603. in æde collegiata Simonis &
 Iudæ, cum Capitularibus huius ecclesiæ; postea autem in ora-
 torio S. Catharinæ intra Goslariam, urbem inclitam imperia-
 lem. Imperatori Romano adhuc solemne est ius, preces pri-
 marias & ibi de Canonicatibus Petrimontanis exercendi.
 Diplomata XXXV. & *catalogus Præpositorum*, e quibus olim
 Archiepiscopi & Episcopi quidem allecti, *Decanorum* item
 & *Canonicorum*, tractationi coronidem imponunt, quæ ma-
 ioris duntaxat epitomen complectitur libri, quem Auctor
 I. C. H. nos propediem expectare iubet.

METHODUS SECANDI, oder deutliche Anweisung ic.

i. e.

VIA AD CONTEMPLATIONEM, DISSE-
 ctionemque corporis humani, auctore IOHANNE
 FREDERICO CASSEBOHMIO, olim Med. Doct.
 & Prof. Publ. in Colleg. Medico - Chirurgico
 Regio Berolin.

Berolini apud Ioh. Iacob. Schütz 1746. Alphab. i. plagg. 21.

in 4.

Sive materiam huius libri, quæ, etsi perutilis, tamen ad-
 huc accurate pertractata non fuit; sive auctorem confi-
 deremus, qui, quanta sit in dissecandi arte peritia, at-
 que dexteritate, cum de aure humana libris, tum illis de mus-
 culis, & viscera dissecandi ratione, olim editis libellis, demon-
 stravit: magnum videtur huic libro statuendum pretium esse.

Aaa 3

Neque

Neque eum dubitamus optimis, quos de Anatome habemus, libris adnumerare, quamvis hinc inde aliqua a vero, ut videtur, abhorrentia, occurrunt; quæ tamen, si Cassebohmius ipse hunc libellum edidisset, fortassis paullo aliter propòsuisset. Qui vero eius edendi in se curam susceperit, neque additum est, neque adhuc resciscere potuimus. Quisquis autem est, videtur exemplo parum eatenus integro usus esse, quatenus loco quintæ partis, quæ de ossibus doctrinam continere debebat, paucissima quædam ex hac doctrina quarto libro subiecit, & adnexa inscripsit. Ex quatuor illis libris, in primo viscera, in altero musculos, in tertio sanguinis rivos, in quarto nervos secandi ratio, exposita habetur. Utque in titulo humani tantum corporis mentio fiat, plura tamen ad anatomen comparatam pertinentia in singulis fere capitibus habentur, in quæ singuli libri secti sunt. Cum vero via ratioque partes humani corporis diffecandi ostendi ab auctore non potuerit, quin ipsam earundem fabricam exponeret: ita nobis de hoc libro dicendum erit, ut cum secandi artis, tum descriptionum partium, observationumque aliquot saltem specimina proferamus. Sed in primo libro, antequam de abdominis partibus dixit, ex veteribus Vesalium & Riolanum, ex recentioribus Tassinum, Lyserum, Cowperum, Garengotum, Schacherum nostrum, Ruyschium, & Albinum nominavit, qui, etsi secandi artem exposuerunt, tamen cum partim de singulis tantum partibus egerint, partim non satis plane accurateque, commendatione ei minus digni videntur. In quo etsi ipsi accedendum est, tamen monere non negligimus, potuisse illis auctoribus maxime Habicotium, Morgagnum, Santorinum, ac sigillatim Lieutaud addi, quorum hic per totum librum secandi simul rationem viamque aperuit. Deinde Cassebohmius, tum ferramenta machinasque recensuit, quibus ad anatomen exercendam opus sit; tum, qualia potissimum mortuorum corpora, partim ad anatomen in univèrsum, partim ad musculorum, viscerum, vasorumque dissectionem idonea sint, indicavit. Iam ad ipsa præparationum specimina progrediamur. Ex istis hæc nobis perplacet, qua, cute cum

Pag. 1.

3. seq.

5.

10.

32.

cum pingui membrana a musculis abdominis caute separata, anulus obliqui externi, cum subiecto altero obliquo & transversali, ita versus ilii cristam inciditur; & qua præterea, mus- Pag. 35. sqq.
 culis abdominis a peritonæo separatis, hoc contra a musculis in lumbis iliisque sitis separatur, ut & cellulosa eius substantia, & qua hæc ratione vasa spermatica involventem processum formet, clare adpareat. Similiter arterias umbilici, 38, sqq.
 & urachum continentes processus, commodius contemplari vix licet, quam si abdomine, a pectore ad umbilicum recta, ab hoc ad sinistrum inguen oblique, atque a dextro ad sinistrum lumbum inciso, superioribusque huius vulneris labiis reclinatis, inferiorum dextrum paullulum levatur. Deinde, quamvis villosam intestinorum tunicam non tam teneram esse existimamus, ut destrui aqua calida possit: tamen, ad eluenda intestina, frigida potius uti cum Cassebohmio malimus, propter 49.
 hoc, quod hæc per se iam flaccidos villos paullum roborat, calida contra, aut tepida, laxat, & si nimis magnus gradus caloris est, constringit & siccat. Sed inter intestinorum tunicas miramur eam numerari, quam Boerhaavius cellulosam Ruyfchii nominat: neque enim unquam flatum vidimus ita 47. 50. 62.
 admittere, ut hic carnem externamque diduceret; neque in particulæ intestini dissectæ, & in limpidam aquam coniectæ margine, potuimus, nisi proxime ad mesenterii adhæfionis locum, aliquam externæ carneæque tunicæ intercedentem substantiam distinguere. Clarius per hoc experimentum, quam 56. sqq.
 per flatum, adparent illæ ex cellulis effictæ tunicæ, quæ carnem, nervosam, ac villosam distinguunt, pariter ac illæ productiones ac plicæ, quarum illas nervosa in tenuibus intestinis 57.
 ad valvulas mittit, hæ, in colo cum villosæ tunicæ plicis iunctæ, valvulas ipsas formant. Similiterque ileo intestino & 63.
 colo in angulo coniunctionis secto, & in aquam immisso, adparet, qua ratione carnea, nervea, villosaque ilei tunica, in cæcum & colon sese demittens, vel potius cum iisdem horum intestinorum tunicis iuncta, plicam formet, quæ vulgo coli valvula nominatur. Deinde nulla videtur ad chyli receptaculum 65.
 idonea materia replendum commodior via esse, quam, ubi

cum ferro, nunc sine eo, quo pugnabant cominus. Et eminur, tam pedites, quam equites. Invenerunt eam Lacedæmonii, secundum Plinium, (antea enim sudibus præfistis pugnabatur,) & Romæ incunabula hastæ debentur, unde frequens Romulus hastatus in numis. Ideo Dea Roma in numis conspicitur hastata: & Germanis hasta *Hellebarth* dicitur, tanquam *Heldenbarth*, telum herois. Quid hastæ fuerint præpilatæ, acris fuit contentio inter Heinsum & Salmasium. Heinsius præpilatas hastas fuisse dicebat, quæ ferreas haberent cuspides, quasi præferratas. Salmasio contra hastæ præpilatæ sunt, quæ pilas haberent, id est *σφαίρας* in extremo. Alstorpius Heinfi sententiæ subscribit, eamque veterum locis firmare annititur. Idem deii docet, quinam fuerint Doryphori, Melophori, Satellites, Stipatores, Hastati, Aliferi; & tunc partes hastæ exponit, quæ fuerunt Hastile, Cuspis vel mucro, Sauroter. Ligna, ex quibus hastæ fiebant, erant Cornus, Fraxinus, Quercus, Abies, Cupressus, Ornus, Myrthus, Arundo. Fuerunt etiam factæ ex corio Hippopotami, tornatæ scilicet. Hasta aliquando in summa & ima parte ferro erat munita. Pars summa cuspis, (mucro enim de gladio usurpatur;) inferior Sauroter. Cuspides hastarum osses habuerunt Sarmatæ, Germani, Barbari septentrionales, Hunni, Indi. Indi etiamnum hodie primam illam mundi infantiam repræsentant, vero dente vel osse aliquo hastilia sua munientes. Aes autem cognitum fuit ante ferrum, unde Heroes suos aere fere armat Homerus. Tzetzes narrat, viguisse tunc temporis artem, ass temperatura quadam indurandi, qua postea amissa, ferri usus invaluerit. Hamatæ hastæ Fragule appellabantur. Sauroter hastæ infima pars, non ferramentum aliquod, seu theca, in qua collocatæ sint hastarum calces, ut putat Lydius. Iam homines vulnerabantur hastarum parte summa, & ima. Disputatur, quid sit telum anceps, & *συνέπαισις δίσσητος* in variis locis Apocalypseo. Usus hastæ generalis erat in bello. Saul hastam habebat in castris, ad caput lecti defixam in terra; Milites meticolosi pollicem sibi truncabant. Poller autem à pollendo nomen fert, quod magis polleat ceteris digitis, unde apud Græcos *ἀντίχειρ*, quasi manus altera. Tales

Murci

Musei fuerit, unde Marcia ignavorum Dea. Quo loco inquiritur, Italicum *Poltron*, & Gallicum *Poltron* unde? Sequitur varia hastarum longitudo. Illustratur Goliathi hasta, comparata cum iugo liciatorio. Præter magnam hastam, Gigas habebat Chidon. Chidon quid fuerit, examinatur. Ut veram figuram pilli invenirent, valde defudarunt viri docti. Hic effigies eius ex numis ostenditur, & monumentis antiquis. Proximum est amentum, sive lorum, quo hasta media religabatur. Ea dextræ manus digitis aptabatur; quo loco, quid sit cominus & eminus pugnare, quid metiri se in hasta, explicatur. Modus, quo hasta emittebatur, variis insignitur nominibus: ut torquere, contorquere, vibrare, librare, persibrare, rotare, crispare, conerispere, spargere, adicere. Hastam quassare, signum erat iracundiæ, & inchoandi prælii. Goesa, an Gallorum inventum? Viri fortes dicti Goesi, unde honorabilis reformatorum sit appellatio, quando vocentur *Geusen*. Destinare hastam alio vocabulo dicitur dirigere. Cæcum vulnus quid? In capite XIII. quod partis I. ultimum est, palmam ceteris præcipiant, quæ de flamula dicuntur. Rivulos hos claudunt VIII. hastarum species, in monumentis antiquis occurrentes, aeri incisæ pulchre & gnaviter.

Libri II. c. I. Hasta, ut signum indicendi belli, apud Iudæos & Romanos proponitur. Mittebatur enim hasta sanguinea & præusta. Posterioribus temporibus non hastam, sed gallinæ mittebant: nam in illius ventre lapides repertos, ore aut brachio gestatos, robur virtutemque pugnantibus addere credebant.

Hastarum porro spicula ardentia, bonum & malum erant omen. Hastas quoque desigebant in terram; quæ si difficulter evellerentur, *malum*; si facile, *bonum* omen habitum.

Agitur deinde de iureiurando per hastam. Foedera quoque inita per hastam fuerunt.

Græcorum porro ducibus, præter hastam, & baculus gestamen & insigne erat. Cato Consul, & exercitus dux, Sparo armatus erat in pugna. Sparus unde dictus? Rusticum erat telum hoc, quod fastus contemptor, Cato, gerere voluit. Inde Germanorum *Speer*.

Ex

Ex diverso more gestandi hastas, numerus militum videbatur maior, quam reapse esset. Per elevationem & inclinationem, consensum & dissensum indicabant milites, Imperatorem alloquentem audientes; quo etiam Concussio & strepitus armorum, illis ad hastas scutis, pertinet.

Dicitur deinde, inter signa, & de Draconibus, qui perstabiles erant, & ideo sibilum edebant. Illustrantur Draconarii, & Imaginarij. Explicantur arietes, qui & ipsi in signorum numero erant, itemque Labarum Const. M. Minotaurus etiam inter militaria signa, quod non minus occulta esse debeant consilia ducum, quam fuit domicilium eius labyrinthus.

In obsidionibus quoque hastarum aliquis usus fuit, nimirum in Cuniculis. Descriptio Carrobalistæ sequitur.

In VIII. capite nihil invenimus, quod excerpti debeat.

In Cap. IX. litteræ laureatæ; in X. quod ultimum est, hastæ puræ, quæ inde dictæ donaticæ, notabiles sunt. Quo ceterum tempore hoc Opus circiter scribi desiit, docet huius P. II. p. 106. ubi diem XIII. Oct. MDCXXIX. lætam & candidissimam signandam lapillo A. dicit, quod in ea C. W. Friso Provinciæ Groeninganæ Gubernator designatus sit.

MEMORIE DI VARIA ERUDIZIONE, &c.

i. e.

COMMENTARII SOCIETATIS COLUMBARIÆ Florentinæ, variæ Eruditionis.

VOLUMEN II.

Liburni 1752. Alphab. I. plagg. 13. in 4.

Inscribitur hoc volumen Cardinali *Angelo Mariae Quirino*, Societatis Columbariæ nuper Socio, eiusdemque tum Genio tutelari. Offeritur eidem deinceps ab *Ant. Francisco Gorio*, nuper defuncto, vetus Codex Epistolarum Francisci Barbari ad Federicum Contarenum, e quibus una, de rebus Italiæ, data Trevisi xlv. Kalendas Sept. 1447. hic præmittitur. Locus primus epistolam exhibet *Dn. Iohannis Baptistæ Passerii*,

ad

ad Eminentiss. Cardinalem Spinellium, Archiepiscopum Neapolitanum, de Inscriptione Osca, quæ Nolæ conservatur. Legitur ibi veteri lapidi incisa, estque maxime memorabile monumentum linguæ Hetruscæ, si excipis tabulam Gubbianam. Ut lingua, sic characteres quoque litterarum, Osci sunt. Fuit autem hoc monumentum, ante sexaginta circiter annos, inventum in ruinis veteris Avellæ. Suspiscatur autem Generosiss. Auctor, hanc inscriptionem complecti Actum aliquem publicum, gestum inter Nolanos & Avellanos. Lingua autem Osca dialectus est Hetruscæ, ut etiam hæc tabula illi Eugubinae seu Gubbianæ quodammodo similis est. Ad fines inter Avellanos & Nolanos regendos, hoc monumentum deinceps pertinuisse dicitur, p. 8. Saxum sollicite describitur; inscriptio ipsa latinis litteris carptim exponitur & explicatur, hisque index vocum Oskarum subiicitur, quæ in hac Inscriptione leguntur.

Dissertatio II. Dni *Philippi Venuti*, ad Gymnasium Ciceronis pertinet. Iuvabit lectorem, & hac parte penitus perceptum habere illud ingenium, quod solum Populus Romanus par Imperio suo habuit. Certe Cicero malebat in Sedicula sub imagine Aristotelis federe, quam in magistratuum sella Curuli.

Tertio loco comparet *Anonymi* dissertatio, de Monumento Gastonis Patriarchæ Aquileiensis, sepulti in Ecclesia S. Crucis Florentiæ. Monumentum ipsum aeri incisum adiiicitur ad pag. 43. Dissertitur hic diligentissime de Origine & fatis gentis Turrianae, e qua ortus erat Patriarcha. Obiit autem Gasto hic XIII. Kal. Septembris 1318. quum vixisset in Patriarchatu ann. I. mens. VII. dies XXI. Occasione Anaglyphi, quod in latere huius monumenti cernitur, & Christum, Dominum nostrum, resurgentem a morte exhibet, disquisitio fit, utrum S. Mariæ, matri suæ, an Mariæ Magdalena prius apparuerit Salvator. Et præfertur sententia, quæ S. Mariam, Dei matrem, primam Dominum vidisse in forma gloriosa præ se fert. Favet ei *Sedulius*, in Carm. Pasch. L. V. his versibus: —

A a a

Semper

*Semper virgo manens: Huius se visibus adflans
Luce palam Dominus prius, obtulit.* —

In Dissertatione IV. Eques *Laurentius Guazzesius*, Aretinus, explorat, per quos tractus via Cassia Clusio Florentiam duxerit. Hæc Cassia via nomen C. Cassio Longino debet, qui Censuram cum M. Messalla exercuit A. U. 628. Eam vetustate collapsam restituit Imperator Hadrianus, ut ex Inscriptione veteri discimus, quæ apponitur p. 106. Discrepant autem in numero miliarium, & nomine, (nam in Itinerario Antonini Clodia dicitur,) modo dictum Antonini Itinerarium, & Tabula Peutingeriana. Has differentias hic acute tolli, & utrumque Geographum apte inter se conciliari, videas.

Dissertatione V. Dom. *Ioh. Targionius Tbszetti* agit de Floreno Sigilli, quo in medio ævo usæ est respublica Florentina, ad sigillanda marsupia, evitandæ fraudis ergo. Ectypus eius aeri incisus sistitur ad p. 129.

Dissertatio VI. Auctorem habet virum præcellentis nuper ingenii & doctrinæ, *Antonium Franciscum Gorium*. Ea illuminatur vetus gemma anularis, sistens Eunostrum Deum Molarum. Eius Ectypum, uti exhibetur ad p. 209. repræsentat. Tab. II. vimus Tabula aeri incisa. Mola manuaris est, quam manu tenet, non plane absimilis illi molarum manuarium generi, quo nostris faba Caffè molitur. Dicebatur etiam mola verfatilis, trusatilis, & machinaria.

Dissertatione VII. observat Dn. *Domenicus Maria Manzi*, vasa aquæ benedictæ in Ecclesiis Florentinis medio ævo dedicata, antea apud paganos longe aliis usibus destinata fuisse. Adducit eiusmodi urnam, in qua diserte leguntur verba DIS MANIBVS. Alia eius generis olim mensura vinaria fuit. Legitur enim in ea: Hæc est mensura vini de Palaia. Est tamen inter hæc vasa unum, quo Numinis auxilium, litteris characterè Anglico scriptis, instanter, instantius & instantissime imploratur, exhibentibus voces: Help, Help, Ghod.

Dissertatione VIII. Dn. *Ioannes de Sancto Laurentio* agit de Caprificatione, cuius iam mentio apud *Plinium* H. N. L. XV. c. 19. Caprificus autem vocatur e sylvestri genere ficus,

ficus, genus arborum, cuius cultus & cura Florentinis commendatissima est. Ille cultus hic describitur.

Subiicitur his in fine vita *Salvini Salvini*, fratris Antonii Mariæ Salvini. Natus is erat Florentiæ d. 9. Februarii 1667. & ipse quoque solis humanitatis studiis vacavit. Obiit d. 29. Novembris A. 1751. Ei Societas Columbaria, interprete Dn. Gorio, hoc fecit Epitaphium:

SALVINO SALVINIO
 CANONICO FLORENTINO
 FASTORVM SVORVM CONSVLARIYM
 SCRIPTORI ERVDITISSIMO
 SACRA ACADEMIA FLORENTINA
 DECRETA EIVS IMAGINE
 HIC IN PERPETVVM SPECTANDA
 OB EGREGIA MERITA
 IVSTA LITTERARIA PERSOLVIT.

Auctor huius vitæ est Dn. *Bindo Simon Peruzzi*.

Kurze diplomatische und gründliche Geschichte von dem
 Kaiserlichen unmittelbaren Reichsstifte auf dem Petersberge vor und in Goslar.

i. e.

BREVIS, DIPLOMATICA, ET SOLIDA Historia, de Imperali & immediata ecclesia collegiata Petrimontana, iuxta & intra Goslariam.

Hildesiæ 1757. 6½ plagg. in 4.

In monte calcario, ad plagam oppidi regalis Goslariæ orientalem, eminuit ad annum usque 1527. ecclesia Canoniorum S. Petri, a qua mons iste iam a. 1062. cognomen traxit. Conditor ecclesiæ fuit Henricus III. Rex, II. in Imperatorum numero. Operi coepto ipse immortalus est. Ad finem illud perduxit Agnesa, eius vidua, Imperatrix, circa a. 1057. Nonnihil de hac ecclesia exposuit Ioann. Michael

Aaa 2

Hei-

- Heineccius. Diplomata tamen vel non habuit universa, vel induci se passus est, ut pauca, eaque plerumque truncata, *Antiquitatibus Goslariensibus* insereret. Diplomata ex fonte primo iam communicat Auctor, eaque XXXV, id est potiora, reliquis tantisper omiſſis, licet subinde eorum summam dederit excerptam. Henricus IV. a. 1062. 3. Id. Mart. anno ordinationis suæ octavo, regni sexto, vitæ duodecimo, in palatio regio Goslariæ, fundationem patris matrisque illam corroboravit, adiudicans novæ ecclesiæ, quæ posthæc *capella reginae* fuit adpellata, quoddam prædium, quod fuerat Christophori Comitis, *in villa Partunles dicta, in Comitatu Utonis Marchionis, in pago Harteringowe situm, in orientali plaga villae Goslariensis*, cum mancipiis sexus utriusque, & reliquis rebus adiectis. Situs villæ designatur, quam Heineccius quæſivit in Bartensleben, & Falkius in vicinia caſtri Calvörde, prope Goslariam figendus. Loco *pagi Harteringowe*, vulgo editum fuit, *prædium in pago Northuringia situm*. Hic erat olim fons geographici erroris. Reditus extraneos confirmavit Henricus IV. idem a. 1065. licet typographus annum
20. 1063. designaverit. Si qua illi ecclesiæ donata ac tradita fuerunt, aut resignata, id fieri solitum fuit *super reliquiis apostolorum Petri & Pauli*, in templo. Anno 1194. Gardolfus, Episcopus Halberſtadenſis, ecclesiæ illi Petrimontanæ confirmavit solenniter quatuor mansos, ad villam Strobeke sitos, translatos ab Adelhaide de *Hakenſtede, fidei & ministeriali* basilicæ Halberſtadenſis, eiusque marito Theoderico de *Someringen*, ea lege, ut Præpositus Petrimontanus advocatiam
25. in illos susciperet ab Episcopo iure beneficiario. Rarior hæc erat consuetudo. Confirmationes Friderici Imperatoris, ad a. 1170. Henrici Ducis Saxonie ad a. 1223. Henrici Regis ad a. 1227. Wilhelmi Regis Romanorum ad a. 1252. ac Adolphi ad a. 1295. datas, iam non licet in compendium redigere. Episcoporum aliquot Hildeneshemensium, Comitum Blankenburgensium, Slademensium, aliorumque, hoc loco diplomata memorantur, & integra exhibentur.

Boni-

Bonifacii VIII. litteræ indulgentiales, a. 1309. 6. Dec. da- Pag. 35.
 tæ, confirmant dies festos, qui, excepto die dominico, ad
 minimum quinquaginta dies efficiunt. De tribus an- 37.
 nuis iudicii meierdingicis, memorabile adfertur exemplum.
 Situs villæ *Somerigen*, in historia sæculi X. notæ & illustratæ,
 quærendus est prope vicum Hessen, in finibus Halberstadenfis
 Principatus, intelligitur ex diplomate haud uno, allato in
 medium. Anno 1527. eives Goslaræ ædificia Petrimontana
 incendio deleverunt. Canonici ex eo tempore sacra sua obie-
 runt, usque ad annum 1603. in æde collegiata Simonis &
 Iudæ, cum Capitularibus huius ecclesiæ; postea autem in ora-
 torio S. Catharinæ intra Goslariam, urbem inclitam imperia-
 lem. Imperatori Romano adhuc solemne est ius, preces pri-
 marias & ibi de Canonicatibus Petrimontanis exercendi.
 Diplomata XXXV. & *catalogus Praepositorum*, e quibus olim
 Archiepiscopi & Episcopi quidem allekti, *Decanorum* item
 & *Canonicorum*, tractationi coronidem imponunt, quæ ma-
 ioris duntaxat epitomen complectitur libri, quem Auctor
 I. C. H. nos propediem expectare iubet.

METHODUS SECANDI, oder Deutsche Anweisung ic.

i. e.

VIA AD CONTEMPLATIONEM, DISSE-
 ctionemque corporis humani, auctore IOHANNE
 FREDERICO CASSEBOHMIO, olim Med. Doct.
 & Prof. Publ. in Colleg. Medico - Chirurgico
 Regio Berolin.

Berolini apud Ioh. Jacob. Schütz. 1746. Alphab. 1. plagg. 21.
 in 4.

Sive materiam huius libri, quæ, etsi perutilis, tamen ad-
 huc accurate pertractata non fuit; sive auctorem confi-
 deremus, qui, quanta sit in disseccandi arte peritia, at-
 que dexteritate, cum de aure humana libris, tum illis de mus-
 culis, & viscera disseccandi ratione, olim editis libellis, demon-
 stravit: magnum videtur huic libro statuendum pretium esse.

Aaa 3

Neque

Neque cum dubitamus optimis, quos de Anatome habemus, libris adnumerare, quamvis hinc inde aliqua a vero, ut videtur, abhorrentia, occurrunt; quæ tamen, si Cassebohmii ipse hunc libellum edidisset, fortassis paullo aliter propôsisset. Qui vero eius edendi in se curam susceperit, neque additum est, neque adhuc resciscere potuimus. Quisquis autem est, videtur exemplo parum eatenus integro usus esse, quatenus loco quintæ partis, quæ de ossibus doctrinam continere debebat, paucissima quædam ex hac doctrina quarto libro subiecit, & adnexa inscripsit. Ex quatuor illis libris, in primo viscera, in altero musculos, in tertio sanguinis rivos, in quarto nervos secandi ratio, exposita habetur. Utque in titulo humani tantum corporis mentio fiat, plura tamen ad anatomen comparatam pertinentia in singulis fere capitibus habentur, in quæ singuli libri secti sunt. Cum vero via ratioque partes humani corporis disseccandi ostendi ab auctore non potuerit, quin ipsam earundem fabricam exponeret: ita nobis de hoc libro dicendum erit, ut cum secandi artis, tum descriptionum partium, observationumque aliquot saltem specimina proferamus. Sed in primo libro, antequam de abdominis partibus dixit, ex veteribus Vesalium & Riolanum, ex recentioribus Tassinum, Lyserum, Cowperum, Garengotum, Schacherum nostrum, Ruyschium, & Albinum nominavit, qui, etsi secandi artem exposuerunt, tamen cum partim de singulis tantum partibus egerint, partim non satis plane accurateque, commendatione ei minus digni videntur. In quo etsi ipsi accedendum est, tamen monere non negligimus, potuisse illis auctoribus maxime Habicotium, Morgagnum, Santorinum, ac sigillatim Lieutaud addi, quorum hic per totum librum secandi simul rationem viamque aperuit. Deinde Cassebohmii, tum ferramenta machinasque recensuit, quibus ad anatomen exercendam opus sit; tum, qualia potissimum 5. mortuorum corpora, partim ad anatomen in univèrsum, partim ad musculorum, viscerum, vasorumque dissectionem idonea sint, indicavit. Iam ad ipsa præparationum specimina 10. 32. progrediamur. Ex istis hæc nobis perplacet, qua, cute cum

cum pingui membrana a musculis abdominis caute separata, anulus obliqui externi, cum subiecto altero obliquo & transversali, ita versus ilii cristam inciditur; & qua præterea, mus- Pag. 35. fqq.
 culis abdominis a peritonæo separatis, hoc contra a musculis in lumbis iliisque fitis separatur, ut & cellulosa eius substantia, & qua hæc ratione vasa spermatica involventem processum formet, clare adpareat. Similiter arterias umbilici, 38. fqq.
 & urachum continentibus processus, commodius contemplari vix licet, quam si abdomine, a pectore ad umbilicum recta, ab hoc ad sinistrum inguen oblique, atque a dextro ad sinistrum lumbum inciso, superioribusque huius vulneris labiis reclinatis, inferiorum dextrum paullulum levatur. Deinde, quamvis villosam intestinorum tunicam non tam teneram esse existimamus, ut destrui aqua calida possit: tamen, ad eluenda intestina, frigida potius uti cum Caffeebohmiæ malimus, propter 49.
 hoc, quod hæc per se iam flaccidos villos paullum roborat, calida contra, aut tepida, laxat, & si nimis magnus gradus caloris est, constringit & siccat. Sed inter intestinorum tunicas miramur eam numerari, quam Boerhaavius cellulosam 47. 50. 62.
 Ruyschii nominat: neque enim unquam statum vidimus ita admittente, ut hic carnem externamque diduceret; neque in particulæ intestini dissectæ, & in limpidam aquam coniectæ margine, potuimus, nisi proxime ad mesenterii adhæfionis locum, aliquam externæ carneæque tunicæ intercedentem substantiam distinguere. Clarius per hoc experimentum, quam 56. fqq.
 per statum, adparent illæ ex cellulis effectæ tunicæ, quæ carnem, nervosam, ac villosam distinguunt, pariter ac illæ productiones ac plicæ, quarum illas nervosa in tenuibus intestinis 57.
 ad valvulas mittit, hæ, in colo cum villosæ tunicæ plicis iunctæ, valvulas ipsas formant. Similiterque ileo intestino & colo 63.
 in angulo coniunctionis secto, & in aquam immisso, adparet, qua ratione carnea, nervea, villosaque ilei tunica, in cæcum & colon sese demittens, vel potius cum iisdem horum intestinorum tunicis iuncta, plicam formet, quæ vulgo coli valvula nominatur. Deinde nulla videtur ad chyli receptaculum 65.
 idonea materia replendum commodior via esse, quam, ubi

- ubi intestina eximi debent, partem ieiuni, duodeno adhæreantem, cum mesenterii particula relinquere, ibique prope arteriam venamque mesentericam superiorem vas lacteum amplum quærere, quod, hydrargyro immisso, filo constringi, ac super duodenum reponi debet. Neque minorem utilitatem habet illa, de sanguine ex incisus maioribus in ventre vasibus educendo, immittendoque vel spiritu vini, vel alio ad conservandas corporis partes idoneo liquore, data regula. Maximam enim hoc ad arcendam putredinem virtutem habet. Singulorum vero viscerum lymphatica vasa, uno eodemque modo investigare licet. Quia enim, saltem trunci eorum, venarum truncos sequuntur, externam, ut hoc exemplo utamur, ventriculi tunicam oportet levi plaga incidere, flatumque immittere, qui sæpius hoc modo vas aliquod lymphaticum subit.
79. modo investigare licet. Quia enim, saltem trunci eorum, venarum truncos sequuntur, externam, ut hoc exemplo utamur, ventriculi tunicam oportet levi plaga incidere, flatumque immittere, qui sæpius hoc modo vas aliquod lymphaticum subit.
102. seq. Accuratissima porro est a Cassebohmi commendata ligamentum hepatis præparandi ratio, & lympham vehentia vascula, quæ circa felleam vesiculam sunt, se tum potissimum manifestant, quando cystico ductu, alteroque ad sinistrum hepatis lobum progrediente hepatici ramo compresso, dextri lobi ramus inflatur. Flatus etiam, in minorem aliquem venæ portæ ramum immixtus, singulorum extrema vascula quasi in glomeres convolvi ostendit, quos acinos, vel etiam glandulas vocant, quosque cellulosa capsulæ Glissonianæ substantia ambit.
116. Quam cum æque ac ipsos acinos a flatu interdum rumpi, Cassebohmius fateatur, hoc male cedens experimentum non improbabile est, de folliculosis glandulis in hepate occurrentibus, opinioni occasionem dedisse. Hactenus de hepate. Sed quod ad partes attinet, quæ in viris ad generationem faciunt, ut cuti in scroto subiectam substantiam non unum, septo in medio posito, distinctum saccum, sed duos, fere ut pleura in pectore, formare, ostendi queat, cute detracta, exemptisque taute testiculis, flatus utrinque immitti debet, quo facto sacculi in septi loco, solis digitis a se invicem diduci queunt.
166. Deinde, si renes cum genitalibus partibus excindi debent, in sinistro latere cavendum est, ne arteriæ ad renem pertinenti sæpius subiectum chyli receptaculum incidatur. Atque tutius est,

est, internas externasque genitales partes in pelvi conglome- Pag. 167.
 rare, ex eaque ita eximere, ut per inferiorem eius aperturam
 extrahantur. Ad testium vasa explicanda commodissimum 180. fqq.
 est, albuginea tunica separata, vasisque maioribus resectis,
 testem in patinam frigida aqua repletam conicere, quæ in
 concaléfacto cubili paullisper tepesiat, & aliquoties agitare.
 Ubi igitur vasa explicari incipiunt, subtili aliqua acu amplius
 a se invicem diduci debent, & testis in vase aqua pleno sus-
 pendi, in qua per intervalla mutata, vascula partim agitatione,
 partim acu, tamdiu caute separanda sunt, donec explicata
 ad fundum usque vasis descendant. Deinde, etsi alterutro 201.
 spongiosorum corporum membri virilis inflato, hoc totum
 turget, ac rigidum fit, tamen transversa membri sectio ple-
 rosque induxit, ut verum intercedere septum existimarent;
 quod tamen pectinis tantum speciem habere potuissent facile
 intelligere, modo alterutrum spongiosum corpus, prope se-
 ptum, in longum incidissent. Age vero ad pectus progredia- 216. fq.
 mur, quod intus duobus pleuræ saccis ita succingi, ut, quo se
 loco ante & post cor contingunt, duplex septum, mediasti-
 num vocant, formetur, potissimum in pueris cerni potest, in
 quibus, costarum cartilaginibus dissectis, utræque simul cum
 pectoris osse, a pleura separari debent. Tumque utroque
 sacco, in mediastini loco, digitis diducto, & pericardium &
 pulmones, exteriore pleuræ lamina, obduci adparet. Deinde 221. fq.
 ad ductum thoracicum præparandum, sterno ablato, septo-
 que transverso utrinque a costis resecto, has ipsas oportet
 maximam partem forcipe tollere, dextroque pulmone ad si-
 nistrum latus reclinato, fixoque, diaphragmatis dexteriore
 partem, post venam cavam usque ad aortam, simul cum me-
 diastino postico, incidere, venamque sine pari, quæ prope
 cavam venam lino constringi debet, simul cum cellulosa du-
 ctum cingente substantia, separare. Post hæc eadem in sini-
 stro latere facienda sunt, claviculaque ablata, axillarem & sub-
 claviam venam ligari oportet, ductumque thoracicum hydrar-
 gyro impleri. Cordis vero carneæ fibræ, nisi in paullulum 245.
 cocto, calenteque adhuc corde, distingui commode non pos-
 sunt,

- sunt, in quo exteriore membrana detracta, cordeque in superiore facie, secundum septi positum, inciso, strata fibrarum sibi invicem imposita, in utroque ventriculo levari, ac separari possunt. Cor etiam in duos musculos dividi potest, quod quam commodissime fit, si primum auriculæ, & facci, ut Cassebohmius vocat, venarum maiorum separantur, deinde corde in aquam fervidam demisso, arteriisque maioribus ductis, basis cordis, inter utramque arteriam, inciditur, ventriculique, digitis adhibitis, diducuntur; quod bene succedit, si in sectionis loco, utriusque ventriculi fibræ videntur oblique ad decussim positæ esse. Propositus etiam a Cassebohmius modus est, arterias maiores, ventriculosque, ita incidendi, ut eorum ostiis adpositæ valvulæ integræ in conspectum veniant, quem tamen, quod nimis longum est, recensere hic non licet. Ad ductus autem a lacrymali glandula procedentes conspiciendos, necesse est palpebræ superioris interiorem membranam tendere, ac luci exponere, prætereaque ea detergenda, glandulam premere, ut ductus ab impulso liquido manifestentur. Quæ in pituitaria narium membrana glandulæ sunt, ex nudis etiam oculis cerni possunt, si pars eius membranæ per aliquot dies, in aqua macerata, luci exponitur. In fine tractationis, de visceribus aliqua, vasa lactea in vivo cane, vel tertia post pastum hora strangulato, demonstrandi ratio exposita est. Oportet autem cartilagine costarum, ab infima ad secundam progrediendo, huiusque altitudine, os pectoris discindere, reclinatoque dextro pulmone mediastinum posticum incidere, ductumque thoracicum lino constringere, quod chylum cogit in lacteis mesenterii vasibus subsistere. Ad mortuorum corpora disseccandi artem, & vasa idonea materia, replendi ars pertinet. Eaque in materiæ præparatione, & corporis calefactione consistit, quibus debuisset etiam immittendi in vasa modus addi. Oportet autem leviori ignis gradu uti, neque ut coquatur in vasa immittenda materia permittente. Quæ, si ultima vasa immittenda, ex vernice, quo pictores utuntur, parari debet, quem in mortario cum cinnabari tritum, in fervente aqua calefieri oportet.

Paullo

Paulo spissior liquor ex cera alba & sevo cervino fit, quibus æquali fere modo mixtis, sensimque lento igne solutis, cin-
nabaris pro arteriis, viride aeris pro venis, additur. Utrique
liquori paululum olei therebinthinæ rectificati adfunditur.
Supereſt, ut de nervorum anatome aliqua moneamus. Istos Pag. 61.
commode in pueris, atrophia vel hydrope mortuis, hoc
ordine secamus, ut ophthalmicos, & maxillares gustatorii ra- 618.
mōs, qui in facie sunt, posteaque ad portionem duram nervi
acustici pertinentes quæramus, a quibus ad cervicales, & ad
par vagum & intercostale progrediendum est, ultimoque loco
in extremarum partium nervos inquirendum. Hactenus de
secandi arte. Ex descriptionibus vero partium, ut plures no-
væ & accuratissimæ sint, tamen nonnullæ etiam vel parum
claræ sunt, vel ab aliorum nostrisque observationibus discre-
pantes. Huius generis illa lineæ abdominis albæ est, quæ 14.
infra umbilicum multo latior esse dicitur; nisi Cassebohmius
per lineam albam, eam aponeuroseon partem intellexit, in
qua se earum fibræ decussant. Recte contra ostenditur caussa, 20.
cur Garængotus, alique, iliaca vasa, sub ligamento Fallopii,
tamquam sub arcu, aut plane tamquam per anulum, ad femur
descendere dixerunt. Nam tum demum arcui annulove ali-
quid simile adparet, ubi fascia lata præcisa fuit, quæ ligamen-
tum Fallopii quasi retinet, vasisque sub eo transeuntibus ad-
primit. Ileum vero, ieiunumque intestinum, metumimus, ne 43.
male aliquis ita per rubedinem distinguat, ut magis rubens
ileum esse existimet, siquidem iniectiones saltem maiorem
vasorum numerum in ieiuno, quam in ileo esse, ostendunt.
In colo hic quoque ligamentorum usus esse dicitur, ut valva- 55.
larum, quas nervea & villosa tunica format, utrinque cornua
firmant. In ventriculo etiam ligamentum est, quod cornu- 77.
bus suis, a maiori curvatura, per utramque ventriculi faciem,
ad minorem curvaturam procedit, quodque Williffi antrum,
ventriculūque ipsum distinguit. Ubi ad hepar ventum est, 112.
multa de sinu venæ portæ proferuntur; præterquam quod de
modo, ipsum a sinistro venæ portæ hepaticæ ramo distinguen-
di, a quo nempe diversus non est, aliquid additum fuerit.

- Pag. 117. Neque parum veremur, ut Lectoribus probari id possit, quod Cassebohmius de valvulis dixit, quæ sanguini acrive aditum ex vena cava in canalem venosum, ex vena portæ in umbilici
121. venam, præcludant. Contra, verissima est tunicarum vesiculæ fellæ descriptio, quarum ut in homine carnea deest, ita contra nervæ villosa succingitur, quæ reticuli formam habet.
137. Lubenter etiam Cassebohmio accederemus in eo, quod de renum tunica, non nisi post longam macerationem in duas laminas dividenda, & cum substantia visceris arte connexa, protulit; nisi in omnibus exemplis contrarium experti essemus. Neque aliter cum illo septo comparatum est, quod ut alii fere omnes, sic etiam Cassebohmius, a processu peritonæi, super testiculo formari dixit. Nam quæ ab eodem processu formari existimatur, vaginalis testiculorum tunica, non aliter se ad albugineam eorundem tunicam, quam pleuræ dexteræ saccus, ad eiusdem lateris pulmonum tunicam habet: ex quo, ad quam partem id septum pertineat, manifestum est.
160. Nimirum quoque videtur id esse, quod auctor de glandulis Cowperi ait, fuisse a se in ducentis exemplis bis circiter visas.
171. Magis contra cum observationibus nostris ureterem descriptio convenit, siquidem eos semper carneis fibris destitui, intus autem subtili aliqua, & villosæ non absimili tunica, succingi vidimus. Neque fere alius structuræ ea est, quæ nerveam vesicæ tunicam succingit, cuius præterea sphincterem Cassebohmii vult ab illis sphincteris ani fibris formari, quibus apud Santorinum Obs. Anat. Tab. III. Fig. V. lit. F. aut G. inscripta est. Deinde in ano, interioris tunicæ cellulæ, non modo desunt interdum, & ut plurimum parum manifestæ sunt, verum etiam propemodum semper nobis plicarum potius, quam cellularum aut valvularum formam habere visæ sunt.
186. 189. Neque unquam recordamur aliquid canali simile vidisse, quod vesicæ ac prostatæ intercedat, & colli vesicæ nomen mereatur.
214. Novum etiam nobis ligamentum est, quod sinistri pulmonis inferiorem lobum cum diaphragmate nectat, neque videtur nobis mediastinum posticum pulmonum potius, quam cordis ligamentum dici posse, per quod hæ partes vertebrae dorfi adli-

adligentur. Tumque, etsi venam cavam, quo loco cum auricula committitur, saccum formare concedimus: tamen is nunquam visus est cum pericardio cohærere. Neque ea fortassis lectoribus probabuntur, quæ de pericardii fabrica, & bronchialibus glandulis, tamquam liquoris pericardii fontibus, prolata sunt, & in quibus Casselbohmius Lancisium sequutus est. Vero contra absimile non est, quod in stomachi descriptione, Pag. 231. ad villosam tunicam, cum nervea per cellulosam substantiam consexam, pertinet; saltem verosimilius eo est, quod de arteriarum coronariarum ostiis dictum fuit, ita post medias aortæ valvulas patere, ut ab his claudi possint. Nondum vero examinare licuit de nervo optico observationem, quasi ita cum oculo committatur, ut, si eius globus per medium nervum dividatur, quemadmodum interius hæmisphærium, sic quoque inferius minus sit. Neque unquam venam duræ matris præcipuam ad superiorem offis petrosi sinum deductam, glandulasque illius membranæ, vidimus, quæ sinus frontales succingit: & quamquam Highmori antrum duobus interdum vel tribus locis a narium patere vidimus, longe tamen frequentius unica eius tantum apertura est. Similiter in recens natis puellis semper adhuc hymena, etsi interdum angustiorum, iavenisse meminimus. Nolumus etiam cum Casselbohmius corpus, ut vocat, urethræ, cum prostata Bartholini, in feminis confundere; ovarii ligamentum pro plica ligamenti lati habere; & trochleam obliqui maioris musculi annulum cartilagineum nominare, siquidem ligamentum est, quod fundæ formam habet, cui, lapilli loco, cartilaginea lamina imposita est, super qua tendo obliqui moveatur. Præter hæc, ut pericranium cum ligamento capsulari maxillæ inferioris cohæreat, quod negari non potest: vix tamen hoc a pericranio formari dixerimus. Tandem musculi palatini, qui velum ipsum formare debet, clarior, quam data fuit, descriptio desideratur: de qua parte, pariter ac de reliquis fere omnibus, nobis probabiliter clarius constaret, quæ Casselbohmius mens fuerit, si ipse potuisset ultimam huic opusculo manum admove- 340. 357. 358. 388. 404. 402. 406. 441. 451. 490.

Abhandlung des Herrn von Haller, von den empfindlichen und reizbaren Theilen des menschlichen Leibes, &c.

i. e.

HALLERI DISSERTATIO DE PARTIBUS
humani corporis sensibilibus & irritabilibus, germanice
versa, & censurae subiecta a GAROLO CHRISTIA-
NO KRAUSE, Phil. & Med. Doctore in Uni-
versitate Lipsiensi.

Lipsiæ apud C. L. Jacobi, plag. 12 $\frac{1}{2}$. in 4.

Dissertatio ILLUSTRIS HALLERI, quæ Cl. Interpretis opera germanice reddita est, usque adeo nota, & apud omnes eruditos pervulgata est, ut de eius argumento iam prolixius dicere opus non sit. Hæc autem scripto iuncta sunt non solum duo alia minora eiusdem Illustris Viri scripta, quorum altero obiectiones illæ, quas Cl. LE CAT Viro Illustri obiecerat, repelluntur, altero vero, quod in confesso Societatis Scientiarum Regiæ Goettingensis a. 1751. prælectum est, de cordis motu ab irritabilitate fibræ muscularis, repetendo agitur. Sed Cl. Interpres suas etiam animadversiones, tribus sectionibus distinctas, adiecit, quæ, cum fere meras observationes singulares contineant, non sensim, sed cursum a nobis exponendæ sunt. Sectio I. continet observationes generales quasdam, quibus asseritur, si sensibilitatem partium corporis animalis per experimenta evincere vel recidere velimus, cogitandum esse, ipsas sensiones partium sensibilibus non solum debilitari, sed plane impediri, si aut pars ipsa vinciendo, aut eius cum cerebro nexus, aut cerebrum ipsum, principiumque sentiens, & appetens, præternaturali modo afficiatur. Hæc autem tum, cum in vivis animalibus experimenta cruenta capiuntur, non posse non fieri, dubitare neminem credimus; quare nec argumenta ex ipsis his experimentis, sine motu errandi, duci posse. Dista multis firmanitur exemplis & observationibus, simulque accurate ostenditur,

cau-

causam corpoream sensationum externarum, certis quibusdam nervorum succussionibus, certa ratione repetitis, non solo simplici aliquo motu, absolvi; hinc doloris, quippe qui nonnisi sensio certo vehementiæ gradu excitata sit, causam proximam non satis vere in ea nervosarum partium conditione, quæ dissolutionem minuetur, poni, sed eandem esse cum modo dicta: præterea, diversarum partium diversam fabricam, requirere diversam quoque causam doloris excitandi; hinc fieri utique posse, ut corporis animalis partes quædam, v. c. ossa & ligamenta, obscuri licet sensus, si ea cultro aut serra lædas, tamen tunc doleant, cum ab acris humoribus distenduntur concutianturque fibræ, quibus constant. His Cl. Commentator observationes alias addidit. Probavit nimirum, hominem variis externis internisque morbis vexatum, ob nervosi systematis mobilitatem maiorem, peiori ceteris animalibus conditione esse; ipsa bruta animantia inter se invicem valde discrepare, si vim lædentem excipiant, &c. Hæc præmissa excipit Sectio II. qua de sensibilitate partium singularium agitur, ostenditurque, periostium externum internumque, pericranium & duram matrem, ipsa ossa dentesque, membranas ac ligamenta, tendines atque aponeuroses, sensu quodque suo singulas gaudere, tendinumque vulnera, quamquam non semper, sæpe tamen, vehementioribus symptomatis medentes terret. Hæc omnia exquisitis rationibus firmantur. Ipsum cerebri corticem in animalibus læsum, vehementiores convulsiones semper posse traxisse, indeque eius exquisitam sensibilitatem patere, asserunt ILL. HALLERVS; cui tot indubitata experimenta, in hominibus cerebro sine convulsione valde vulneratis, & spongiosarum excrementiarum ligaturæ indolentes, opponuntur. Reliqua viscera; non adeo acri sensu in statu naturali pollere, fatetur Cl. Interpres: at inde ad statum præternaturalem recte colligi negat, ad experientiam provocans. Glandulas, partesque glandulosas; parum quippe nervosas, exiguo præditas esse sensu, sustinuit ILL. HALLERVS. Cl. Commentator ad glandulas inflammatas cancrasve vehementissime dolentes provocat, dubitantique auctor est, velit glandu-

lam

lam inflammatarū aliquam cultro vel alio quovis modo lædere, sibi que omnem scrupulum eximere. Sectione III. dilucide demonstratur, primo irritabilitatem nihil esse aliud, quam effectum ac phænomenon, maleque agere eos, qui ex ea, tanquam ex principio & causa, rationem motus muscularis deducere gessiant; deinde alias quoque partes, v. c. cutem, renes, darton, iridem, glandulas &c. quæ rudioribus illis experimentis impetitæ nihil irritabilitatis prodant, nihilo tamen secius pro talibus habendas esse, quæ fibrarum muscularium munia obeant. Simul ostenditur, notionem, quam ILL. HALLERVS sibi de irritabilitate ita finxerit, ut eam sola vi contractili contineri putaverit, ne veram quidem esse; non enim tantummodo contrahi fibrarum muscularem irritatam, sed eandem per vices elongari & contrahi. Hæc omnia a CL. Commentatore ita firmanur, ut paucas has plagulas legisse medentium neminem poenitere possit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Iulii Anno MDCCLVII.

FRANCISCI FLORENTIS, IURISCONSULTI, Aurelianensis primum, deinde Parisiensis Antecessoris, Opera Iuridica &c. cura IGNATII CHRISTOPHORI LORBER a STOERCHEN, I. U. D. Eppi Bamb. Consil. Aul. & in Acad. ea Iuris Publ. particularis & Iur. Feud. P. P. O. rel.

Noribergæ 1756. TOMVS I. 2 Alph. 16½ plag. TOMVS II.
3 Alphab. 3 plagg. in 4. mai.

Prima pars Operum complectitur Tractatus, vivo Auctore, variis temporibus editos. Præmittitur Præfatio, cui inserta vita Florentis a Douiatio conscripta. Natus erat Florens vergente ad finem seculo decimosexto; diem obiit MDCI. Excelluit præcipue in Iure Canonico ex fontibus illustrando. Vitam eius *Simon* quoque conscripsit, in *Bibliotheque des Auteurs du droit T. I. & Schurzfleischius* ep. art. 1. epist. 372. Dissertationes ipsæ, quæ T. I. continentur, hæ sunt. I. de origine, arte, & auctoritate Iuris Canonici. Opusculum olim rarissimum, quod frustra quæsiuit Petrus a Mastricht. II. Præfatio, in qua plenissime disseritur, tum de Methodo & Auctoritate Collectionis Gratiani, quam reliquarum omnium Collectionum Decretalium post Gratianum. III. Oratio, in aperiendis Scholis, de reâ Iuris Canonici discendi ratione A. 1632r habita. IV. Tractatus IX. in IX. priores Titulos Libri I. Decretalium Gregorii IX. A. 1641. luci publicæ commendati. Inter istos occurrit a) Exegesis ad Titulum I. de

Ccc

Säm-

Summa Trinitate, & fide Catholicae b) ad Tit. II. de Constitutionibus: c) ad Tit. III. de Rescriptis: d) ad Tit. IV. de Consuetudine: e) ad Tit. V. de Postulatione: f) ad Tit. VI. de Electione, & Electi potestate: g) ad Tit. VII. de Translatione Episcopi: h) ad Tit. VIII. de Usu & auctoritate Pallii: i) ad Tit. IX. de Renunciacione. His accessit, k) Dissertatio, in caput Auditis de Praescriptionibus: l) Commentarius ad Lib. III. Decretalium, Tit. I. de vita & honestate clericorum: m) Praefatio de Dispensationibus Ecclesiasticis: n) Disputatio de nuptiis consobrinorum prohibitis, aut permissis. Exhibetur in hac Dissertacione locus Institutionum, Titulo de Nuptiis, negative: Duorum autem fratrum vel sororum liberi, vel fratris & sororis, iungi non possunt. Negationem in antiquis Codicibus extare, Cuiacius in prioribus notis, Contius, Hotomanus & alii, fatentur ingenue, quae & apud Ivonem reperitur parte 9. cap. 1. ubi Molinæus notat: Ex hoc loco restitui potest §. Duorum autem fratrum, Institut. de nuptiis, qui passim corruptus legitur. Appendicis loco sistitur Tractatus o) Nicolai Ianuarii, de Iure & Officio Archi-Diaconi, quod argumentum plenius tractavit Cressius: & p) Commentatio insignis I. Tournet, in doctrinam de Absolutione ad Cautelam. Fit autem absolutio de facto, quum excommunicatio non tenet de iure, nimirum propter cautelam vel cautionem, quam tenetur dare absolutus de sistendo iudicio, & parendo sententiae Episcopi, vel alterius excommunicatoris, & ista cautio est iuratoria.

Pars II. complectitur opera in vita Auctoris adhuc inedita, five posthuma, in quibus fuse & exacte, ex certis Concilio- rum, Decretalium, atque Historiarum monumentis, explican- tur, quae tum ad veterem, tum ad recentiorum Ecclesiae uni- versae, atque imprimis Gallicanae, disciplinam pertinent. Et quidem I. est ad Gratiani Causae XI. Quaestionem I. Tractatus de Iurisdictione Ecclesiastica. II. agit de Statu Regularium ad Causas XVI. ac sequentes Decreti. III. de antiquo iure Patrona- tus, & eius origine, ad Canones aliquot Causae XVI. IV. de Sponsalibus & Matrimoniis, ad causas XXVII. & seqq. V. de Praebendis & dignitatibus, ad Tit. 5. Lib. III. Decretal. V. de iu-
re

re Patronatus, (quod argumentum late inter nostros tractavit *Finckelthausius*,) ad Tit. 38. eiusd. libri. VII. de iurisdictione Ecclesiastica, ad Cauf. XI. quæst. I. VIII. de Officio iudicis delegati, ad Tit. 29. Lib. I. Decret. IX. de Officio legati, ad Tit. 30. eiusd. libri. X. de Officio iudicis ordinarii, ad Tit. 31. eiusd. libri I. Coronidis loco affigitur Commentarius in Titulos digestorum & Codicis, de Solutionibus & liberationibus, in quo LL. singulæ, erudite & eleganter, enodatis difficultatibus, enucleantur. Est autem hic compilatus a Nublæo ex recitationibus Auctoris, ut constaret, quid & quantum humeri Florentis potuerint in iure civili. Idem argumentum inter nostros tractavit *Georgius Schultze* 1632. Wittebergæ in 12. In utroque Tomo Operum Florentis, Græcarum dictionum, & locorum ab Auctore laudatorum, interpretatio præmittitur, Opera Editoris doctissimi, cumulatissimas laudes meretur.

*THESAURUS RERUM SUEVICARUM, SEU
Dissertationum selectarum VOLUMEN I. de Natilibus,
Migrationibus, Bellis ac Fatis vetustissime Gentis
Suevicæ, cum Præfatione & Bibliotheca Scriptorum rerum
Suevicarum, cura & studio IO. REINHARDI
WEGELINI, Cons. & Syndici Primarii in Libe-
ra S. R. I. Civitate Lindaviensi.*

Lindaviæ 1756. 3 Alphab. 20 plagg. Duern, in Fol.

Commandatur in Præfatione dignitas gentis Suevicæ, & studium Ampliff. Editoris, in feligendis his Dissertationibus positum. Sequitur Bibliotheca Scriptorum rerum Suevicarum auctior & emendatior, ad medium usque seculi XVIII. perducta. Recensentur autem in *Sectione prima*, quæ inscribitur de Suevia antiqua, sive libera, primo (p. 1.) Scriptores Græci & Romani; quos excipiunt (pag. 3.) Scriptores Germani. *Sectione II.* Sueviam Francicam continet (p. 12.). *Sectione III.* Suevia sub Ducibus collustratur (p. 16.). *Sectione IV.* Suevia, extincto Ducatu, in varios Status & Respublicas divisa dilucidatur (p. 25.). Succeedunt Scriptores de Confoederationibus Suevicis (p. 27.) de bellis Suevicis (p. 29.), de re-

bus religionis causa in Suevia gestis (p. 30.), & de rebus Austriacis in terris Sueviæ (p. 32.). *Seçtio V.* Scriptores rerum ac iurium singularium in Sueviã complectitur, & nominatim agit de Landvogtia Imperiali, & de iudicio Provinciali Cæs. *auf Leutkircher Hayd und in der Pirs* (p. 33.); de iudicio Rothwilenfi (p. 37.); de Speculo iuris Provincialis & Feudalis Suevico, vulgo *Schwaben-Spiegel* (p. 39.). Quibus adiiciuntur Scriptores de aliis rebus ac iuribus singularibus in Suevia (p. 40.), de rebus Circularibus in Suevia (p. 42.), Scripta, Directorium Circulare concernentia (ib.), de re Matriculari Circuli Suevici (p. 44.), Ius præsentandi Assessorum Camerae Imperialis A. C. concernentia (p. 45.), Scripta Polemica inter Status Circuli & Ordinem Equestrem in Suevia (p. 46.), & Scripta Polemica inter Sereniss. Würtemb. Ducem, & Liberam S. R. I. Nobilitatem in Suevia (p. 48.). *Seçtione VI.* exhibentur Scriptores rerum S. R. I. Statuum in Suevia. Caput I. inscribitur de Rebus Statuum in communi (p. 51.): Caput II. autem ad res Statuum Ecclesiasticorum, aliorumque monasteriorum in Suevia, refertur. Prodit hic primum Episcopatus Constantiensis (p. 59.), cui succenturiantur Episcopatus Augustanus (p. 81.), Abbatia Campidunensis (p. 62.), Præpositura Elwangenfis (p. 64.), Abbatia Lindavienfis, Buchaugienfis, & Salemitana (p. 65.), Abbatia Weingartenfis, & Abbatia Ochsenhausen (p. 67.), Abbatia Elchingenfis, Irsingenfis, & Urspergenfis (p. 68.), Abbatia Roggenburgenfis & Rodenfi, vulgo *Miänchroth* (p. 69.), Augia Alba, Weissenau, vulgo Augia minor, Minderau (ib.), Abbatia Sorethana, seu Schuffenriedenfi (p. 70.), Abbatia Marchthalenfi & Petershusana (p. 71.), Abbatia Wettenhusana, Zwifaltenfi, & Gengenbach (p. 72.), Abbatia Hegbachenfi, & Gutencellenfi (p. 73.), Abbatia Rotmonasterienfi, & Bainenfi (p. 74.). Tractatur deinceps de aliis Abbatibus seu Monasteriis in Suevia: nominatim de Augia divite, vulgo Reichenau (p. 75.), de Augia maiore, vulgo Mehrerau, de Monasterio San-Blasiano in sylvâ nigra, Buxheim, Creutzlingen (p. 76.), de Monasterio S. Galli, & S. Georgii in Isna (p. 77.), de Monasterio Ottenburano (p. 78.), de Monasterio SS. Udalrici & Afræ in Aug. Vind. & Coenobio

Ur-

Urfpringensi (p. 79.), de Monasterio denique Wiblingensi (p. 80.). Iſtis accedunt Monasteria, seu Stipendia Theologica illustra Ducatus Württembergici (ib.). Caput III. enarrat res Statuum Secularium, præprimis S. R. I. Principum ac Comitum in Suevia. Nominantur primo loco Scriptores de rebus Württembergicis (p. 82.), tum ii de rebus Badensibus (p. 87.), porro ii de rebus Zolleranis (p. 89.), de rebus Auerspergensibus (p. 91.), de rebus Fürstenbergicis (ib.), de rebus Oettingensibus (p. 93.), de rebus Schwartzenbergicis (p. 95.), & de rebus Lichtenſteinorum (p. 96.). Annectuntur his res S. R. I. Comitum in Suevia. Hi sunt Alſchauen: Oettingen Wallerſtein, Spilberg, & Baldern: Fürſtenberg Möeskirch, Baar, & Kitzinger-Thal: Wiefenſteig: Montfort (p. 97.): Truchſeſ de Waldburg (p. 95.): Koenigſeck Aulendorf, & Rothenfels (p. 99.): Mindelheim (p. 100.): Eberſtein: Fugger: (p. 101.) Hohen-Erbs (103.): Vaduz: Rechberg (104.): Luſtingen, Bondorff, Egloff (105.): Thanhauſen, Geroltzack (106.): Eglingen (107.). Capite IV. res Liberarum S. R. I. aliarumque Civitatum municipalium, in Suevia, colliguntur. Hæ sunt: Auguſta Vindelicorum (p. 108.), Ulma (110.), Eſſlinga (113.), Reutlinga, Nordlinga (115.), Hala Suevorum (117.), Uberlinga ſeu Iburina (118.), Rottwila, Heilbronna (119.), Gemunda Suevorum (120.), Memminga (121.), Lindavia (122.), Duncelsbühla (129.), Biberacum (ib.), Ravensburgum (131.), Campodunum, Kauffbura (132.), Wila, Wangena, Iſna (134.), Leutkircha (135.), Wimpina (136.), Gienga, Pfullendorſium (137.), Buchornia, Ala (p. 138.), Bopſinga, Buchavia, Offenburgum (139.), Gengenbacum, Zella (140.). Municipales autem: Brigantia, Briſacum, Burgovia (141.), Conſtantia (142.), Dillinga, Donawerda (143.), Feldkirch (144.), Friburgum, Mersburgum, Mindelheim, Nellenburgum (145.), Pludenz (146.), adducuntur; cum ſylvaticis urbibus, Rheinſelden, Seckingen, Lauffenburg, Waldshut (146.), & Villinga (147.). Superſunt duæ Sectiones, ſeptima & octava: quarum illa ad Lib. S. R. I. Nobilitatem in Suevia; hæc ad Sueviam litterariam, pertinet. Quibus omnibus sup-

plementum subiicitur Scriptt. rer. Suevicar.) 160.). Dissertationes ipsæ, quæ posthæc huic volumini primo inseruntur, hæc sunt:

I. De Natalibus Suevorum, habita a *Io. Christoph. Krafft*, sub præsidio *Io. Petri Milleri*, Ulmæ 1752.

II. Origines Alamannicæ *Io. Georg. Wachteri*.

III. De Originibus & incrementis vetustissimæ gentis Suevicæ, *Io. Christoph. Artopoei*, Respondente *Gustav. Herrenschmidt*, Ulmenfi 1692.

IV. De Alemannorum Populo, *Io. Nic. Hertii*.

V. Alemannicæ Antiquitates *Io. Daniel. Schoepflini*.

VI. Notitia Sueviæ Antiquæ, Diss. a *Io. Casp. Brechenmachero*, sub Præsidio *B. G. Struvii* habita.

VII. Regna gentesque in Europa Principes ex Suevis, Præside *Io. Ulr. Pregizero*, & Respond. *Wolfg. Iac. Forstnero*.

VIII. Gentium & Regnorum Europæ ex Suevis Continuatio, Præside eodem *Pregizero*, & Respondente *Philippo Henrico a Goliniz in Waldenstein*.

IX. Antiquitates lacus Bodamici, Auctore *M. Georg. Iac. Mellin*, sub Præsidio *Casp. Sagittarii* habita.

X. De viis militaribus Romanorum in veteri Germania per Rhetiam, Viadeliaciam, &c. *Adriani Stegeri*.

XI. De Claudii Drusi Expeditionibus, maxime Germanicis, in Rhetos, Vindelicos, Suevos, Præside *Christoph. Cellario*, & Respondente *And. Iul. Dornmeyer*.

XII. De Suevia profana olim Deorum cultrice, Oratio *Io. Iac. Mulleri*.

XIII. De Suevia gentili *M. Georg. Iac. Mellini*.

XIV. De Iside Suevis olim culta, *Io. Gottlob Boehmii*.

XV. *Ei*: de Iside Suevis olim culta, Exercitatio posterior.

Et si nullum est dubium, diligentem hanc Rerum Suevicarum collectionem, gratam Historiarum amatoribus futuram atque acceptissimam, propterea, quod non solum concinno ordine disposita sunt, quæ ad res Suevicas pertinent, sed etiam multa in lucem proferuntur iterum, quæ frustra apud librarios quærebantur: sunt tamen aliqua, quæ monere, pace Editoris celeberrimi, liceat. Primum istud est, quod paginarum

narum inscriptiones, (Columnarum titulos Typographi nominant,) numero dissertationis, non autem, uti oportebat, commodo legentium, dissertationis argumento, signatæ sunt: quo istud evenit, ut perpetuo sit ad prævium dissertationum indicem recurrendum, si qualem, cuiusve libellum legas, scire velis. Deinde, difficulter, sine Indice, quænam res, quo loco quærendæ sint, intelligi credimus. Istiusmodi enim repletorium, quale hic Thesaurus futurus est, vix a quoquam a capite ad calcem perlegetur, sed, data occasione, consuletur tantum; ut igitur facile appareat, quam grave futurum sit quærentibus, quod quæsierint reperire sine indice. Sed tenuia hæc, nihil officiant ipsi Collectionis præstantiæ, quam vehementer optamus non interrupta serie procedere.

*DISPUTATIONES CHIRURGICÆ SELECTÆ,
collegit, edidit, præfatus est, ALBERTUS HAL-
LERUS. TOMUS V.*

Laufannæ 1756. Alph. 3. plag. 15. cum Tabul. æneis XIII.
in 4.

PARS SEXTA.

V U L N E R A.

CXXIV.

Lethalitas per accidens, Præsidi BVRG. DAVID. MAVCHART.
Resp. *Philip. Sigismund. Palm*, Tubingæ 16. Sept. 1750.

Vulnerum notio laxa est, ut illa omnes læsiones in se comprehendat, quando de eorum censura in foro criminali sermo est. Hæc, si hominem occidisse dicuntur, ut occifori debita poena statui possit, vario respectu considerari solent. Cum enim aggressor, non plus teneatur luere, quam commisit, opus est scire, an vulnus ab eo inflatum sola & unica mortis causa fuerit, an vero intervenerint aliæ, pro quibus delinquens respondere haud debeat. Abinde factum est, ut, excusandi vel puniendi homicidii causa, vulnus aliud diceretur lethale ex necessitate, aliud tale, quod

quod potuiffet fanari, nifi vel ex errore medentium, vel ex intemperantia vulnerati, vel ex morbo novo fuperveniente, ordo naturæ inverfus fuiffet.

CXXV.

Virginis per viginti feptem annos ventriculum perforatum habentis hiftoria & feftio, Auctore CHRISTIANO WENCKER, Nerolingenfi. Argentorati 17. April. 1743.

Virgo aliqua, cum fub epigaftrio finifiro abceffum, quacunq; de caufa, occultum aliquem aluiffet, tandem, fub corporis vehementiore agitatione, eundem habuit ruptum, ex quo, cum contenta ventriculi effluerent, ulcus ad ipfum ventriculum tranfiviffe intellectum eft, quod apertum fervare naturæ commodum vifum fuit. Erat enim ventriculus oftio vulneris externo iunctus, fed nil quidquam mutationis in fuo propterea patiebatür officio, quin potius efuritie laborabat mulier. Per ulcus aliquando effluerunt menftrua; illud fphinctere claufum fuit, ut ani veluti referret fpeciem, per cuius finum, admota candela, rugæ ventriculi confpici potuerunt. Reftitit mulier huic malo annos XXV, tandemque febre lenta confumta interiit.

CXXVI.

Hiftoria & cura bubonis inguinalis, cum perforatione intefini, & eruptione lumbricorum, Præfide CHRISTIANO VATER. Resp. *Gustavo Prospero Iuch.* Wittemberg. 1693. Menf. Martio.

Quo fervetur æger, vis vitæ, aliquando nova, & miraculis fimilia, machinatur. Exemplo eft Intefinum fub hernia a gangræna devoratum, atque a bubone inguinali profundius ferpente deftructum. Namque cum his modis patefactus tubus intefinalis eft, fluit merda, intefinum putredine abfumitur: fed natura, arte doctior, per hanc tamen adiuta, tubo patenti conficit operculum, ut, dummodo ille ad mefenterium ufque ablatus non fit, fed partim tantummodo corruptus,

NOVO
*

novo & adscitio pariete claudi possit, & continuus hinc secum versus cloacam ventris progressus restituatur.

CXXVII.

De spica deglutita, & per apostema hypochondrii dextri reiecta, Præsidente CAROLO FRID. LVTHER. Resp. *Ioachimo Dolge*, Kil. Holst. Kiloniæ, 19 Iulii 1704.

Puer, cum sociis ludens, spicam hordei polystrichi ore deglutiverat, & quamvis non levis, ab offensione glumarum, dolores perciperet, suam tamen calamitatem reticuit. Factum igitur haud longo post tempore est, ut, in artocratiae naturae argumentum! ventriculus, ab irritamento isthoc inflammatus, propius ad integumenta, musculos scilicet, qui pone hepar sunt, accederet, iisdem adhæresceret, motoque abscessu, perforaretur ita, ut spica antea deglutita ex ulcere evulsa procederet.

CXXVIII.

Vulnerum in intestinis lethalitas, occasione casus rarissimi, quod colon vulneratum inversum per XIV. annos ex abdomine propendens exhibetur. Præsidente ABRAHAMO VATER. Resp. *I. Reichard Tieffenbach*, Magdeburgensi. Wittenbergæ. Decembr. 1720.

Si quando intestinum, quodcumque sit, vel tenue vel crassum, toto suo tubo dissectum est, ut homo vivere possit, opus est, ut inferior ora deligetur, & penitus cicatrice claudatur, superior in externum vulnus adducatur, eidem adglutinetur, atque sic anus veluti artificialis elaboretur. Hoc ita cum Colo sinistrore militis factum est. Namque cum illud dissectum esset, chirurgus superiorem eius partem ita in vulnus externum collocavit & firmavit, ut ab eo tempore feriretur anus, & merdum per vulnus efflueret. Hac occasione de possibilitate, etiam gravissima intestinorum vulnera sanandi, deque illorum lethalitate saltem per accidens tali, disseritur.

quod potuiffet fanari, nifi vel ex errore medentium, vel ex intemperantia vulnerati, vel ex morbo novo fuperveniente, ordo naturæ inverfus fuiffet.

CXXV.

Virginis per viginti feptem annos ventriculum perforatum habentis hiftoria & feftio, Auctore CHRISTIANO WENCKER, Nerolingenfi. Argentorati 17. April. 1743.

Virgo aliqua, cum fub epigaftrio finifiro abceffum, quacunq; de caufa, occultum aliquem aluiffet, tandem, fub corporis vehementiore agitatione, eundem habuit ruptum, ex quo, cum contenta ventriculi effluerent, ulcus ad ipfum ventriculum tranfiviffe intellectum eft, quod apertum fervare naturæ commodum vifum fuit. Erat enim ventriculus oftio vulneris externo iunctus, fed nil quidquam mutationis in fuo propterea patiebatur officio, quin potius efuritie laborabat mulier. Per ulcus aliquando effluerunt menftrua; illud fphinctere claufum fuit, ut ani veluti referret fpeciem, per cuius finum, admota candela, rugæ ventriculi confpici potuerunt. Reftitit mulier huic malo annos XXV, tandemque febre lenta confumta interit.

CXXVI.

Hiftoria & cura bubonis inguinalis, cum perforatione inteftini, & eruptione lumbricorum, Præfide CHRISTIANO VATER. Refp. *Gustavo Profpero Iuch.* Wittenberg. 1693. Menf. Martio.

Quo fervetur æger, vis vitæ, aliquando nova. & miraculis fimilia, machinatur. Exemplo eft Inteftinum fub hernia a gangræna devoratum, atque a bubone inguinali profundius ferpente deffruftum. Namque cum his modis patefactus tubus inteftinalis eft, fuit merda, inteftinum putredine abfumitur: fed natura, arte doctior, per hanc tamen adiuta, tubo patienti conficit operculum, ut, dummodo ille ad mefenterium ufque ablatus non fit, fed partim tantummodo corruptus,

novo

novo & adscitio pariete claudi possit, & continuus hinc fecum versus cloacam ventris progressus restituatur.

CXXVII.

De spica deglutita, & per apostema hypochondrii dextri reiecta, Præsidi CAROLO FRID. LVTHER. Resp. *Ioachimo Dolge*, Kil. Holst. Kiloniæ, 19 Iulii 1704.

Puer, cum sociis ludens, spicam hordei polystichi ore detentam deglutiverat, & quamvis non levis, ab offensione glumarum, dolores perciperet, suam tamen calamitatem retulit. Factum igitur haud longo post tempore est, ut, en autocratix naturæ argumentum! ventriculus, ab irritamento isthoc inflammatus, propius ad integumenta, musculos scilicet, qui pone hepar sunt, accederet, iisdem adhæresceret, motoque abscessu, perforaretur ita, ut spica antea deglutita ex ulcere evulsa procederet.

CXXVIII.

Vulnerrum in intestinis lethalitas, occasione casus rarissimi, quo colôn vulneratum inversum per XIV. annos ex abdomine propendens exhibetur. Præsidi ABRAHAMO VATER. Resp. *J. Reichard Tieffenbach*, Magdeburgensi. Wittenbergæ. Decembr. 1720.

Si quando intestinum, quodcumque sit, vel tenue vel crassum, toto suo tubo dissectum est, ut homo vivere possit, opus est, ut inferior ora deligetur, & penitus cicatrice claudatur, superior in externum vulnus adducatur, eidem adglutinetur, atque sic anus veluti artificialis elaboretur. Hoc ita cum Colo sinisteriore militis factum est. Namque cum illud dissectum esset, chirurgus superiorem eius partem ita in vulnus externum collocavit & firmavit, ut ab eo tempore feriretur anus, & merdum per vulnus efflueret. Hac occasione de possibilitate, etiam gravissima intestinorum vulnera sanandi, deque illorum lethalitate saltem per accidens tali, disseritur.

CXXIX.

Quæstio Medico-chirurgica, quam Præsides M. FRANCISCO MERY, proponebat *Adrianus Malaval*, Baccalaur. Parisiensis. 1734. An tenuium intestinorum vulnus lethale?

Hippocrates vulnera intestinorum tenuium omnia lethifera esse pronuntiavit; sed usus artis, post illa tempora, modos ostendit, quibus servari vulnerati eiusmodi possint, dummodo contenta intestinorum in cavum abdominis penitus haud effluerint. Namque, si maturum auxilium est, rationibus antea adductis, fecibus ad exteriora per vulnus abdominis parari via potest, si scilicet tubus totus discissus fuit, quem tamen, si ad longitudinem sectus est, firmus, & externo vulnere, securitatis causa, eundem adglutinamus.

CXXX.

De vulnere hepatis curato, cum disquisitione in lethalitatem vulnerum hepatis. Præsides CAR. FRID. KALTSCHMIDT. Resp. *Adamo Ioanne Wedekind*. Ienæ 23. Novemb. 1735.

Ita quoque omnia hepatis vulnera sanationem haud excludunt, etiamsi periculi fuerint plenissima. Namque, si summa saltem huius visceris ora tacta instrumento fuit, & ita, ut tamen salva sint maiora eius vasa, tunc dubium non est, coire vulnus posse, si chirurgus suo satisfacit officio. Præsens casus fuit vulnus, quod sub Xiphoidea epigastrii cartilagine ingressum est, & musculos omnes patefecit, atque ligamentum rotundum hepatis abstulit, ipsusque iecinoris superficiem vitavit, permisit tamen sese glutinari, etiamsi hæmorrhagia esset magna, & symptomata occurrerent illa, quæ ex consensu huius visceris cum diaphragmate non possunt non oriri. Hac occasione de vulneribus viarum biliferarum una disseritur, atque impune cystidem vulnerari posse, ostenditur inde, quod bilis bona de vulnere effluens in cavum, a putredine immunis est.

CXXXI.

CXXXI.

Differtatio exhibens uterum gravidæ una cum foetu vulneratum, Auctore I. MARTINO REICARD. Argentor.
1735. M. August.

Novum, & fere inauditum est, embryonem cum gravida matre vulnerari una posse, utrisque servatis. Mater, cum sclopeto minore, globulis plumbeis minutis sarcto, ferita esset, aliquem ex globulis imo ventre suscepit: deinde peperit, & globulus, una cum parte indusii, quo venter gravidæ cooperatus fuerat, ad clavicularam dextram foetus subsidisse deprehensus est. Sanatus infans, post partum, ex vulnere non admodum alto, fuit. Maius discrimen mater subiit; namque & ante, quam pareret, & postea, vomitibus, anxietatibus, & febribus varii schematis tantum non extrema passa fuit, tandemque convaluit. Subit autem animum mirari, qui factum fuerit, ut hæmorrhagia lethalis evitari posset, percusso viscere, in quo, sub graviditatis statu, multa & magna & distenta, & varicosa vasa occurrunt. Sed, præter casum felicem, id utero huic gravido accidit, quod sub summa sua expansione, mater enim prope ad partus terminum constituta erat, ille prope esset ad musculos ventris, per quorum vulnus, & natum abinde ulcus, humor effundi, & arte cohiberi potuit. Postquam uterus in se reversus est, puerpera diu servata catamenia effudit.

CXXXII.

Differtatio chirurgica, de arteriæ cruralis vulnere periculosissimo feliciter sanato. Præside LAURENTIO HEISTERO, proponebat *Ioa. Andreas Reinig*, Magdeburgensis. Helmstad. 22. Decembr. 1741.

Arteriæ ex maioribus, cum vulnus acceperunt, pulsu continuante, sanguinis rivos perpetuos evomunt, nec sinunt sese faciliter contineri, & extrema tentanda sunt auxilia, ut æger servetur, amputatis articulis, quos arteria nutrebat, utpote gangrænam, ex alimonie defectu, effugere non

Ddd 2

valen-

valentibus. Cum ergo æger vulnus arteriæ, quæ sub poplite est, accepisset, videbatur crus similiter amputandum esse. Sed peritus artifex, cum in mente haberet, vulnus arteriæ non transversum, sed longum esse, tentavit mitiora, & spleniolis ad latus positis arteriam debilitavit, torcular inguini applicatum habuit laxius adstrictum, itaque effecit, ut crus servaretur, & grave vulnus sanaretur.

CXXXIII.

Quæstio medico - chirurgica. Præsidi M. ANTON. NICOL. GUENAVLT. Resp. *Urbano Vandenesse*, Bacc. An vulnerata crurali arteria ab amputatione auspicandum? Parisiis 1. Martii 1742.

CXXXIV.

Quæstio medico - chirurgica. Præsidi M. THOMA RENATO GAGNIER. Respond. *Lud. Florentio Bellot*, Baccal. Paris. Parisiis 13. April. 1734. An in artuum excisione tutius a ligatura, quam ab alia compressionis specie sistitur sanguis?

In his quæstionibus, nec festinandum amputationibus ubique esse, nec ligandas statim arterias, præcipitur, nisi totæ præfectæ fuerint; quandoquidem compressionibus lateralibus cohiberi gravissimæ sanguinis fluxiones possint.

CXXXV.

Quæstio medico - chirurgica. Præsidi CLAUD. ANTONIO RENARD, Resp. *Lud. Petr. Felice Ren. le Thieulher*, Paris. Baccal. Parisiis 24. Febr. 1752. An ad sistendam membrorum rescissioni supervenientem hæmorrhagiam, detur artificium tutius vasorum ligatura?

Eadem hic proponuntur. Damnantur ligaturæ, cum sufficiat sæpe resistentias opposuisse nisibus arteriarum vulneratarum, & massam humorum imminuisse venæ sectionibus. Damnantur adstringentia, comprimentia, urentia, & fungi adstrictorii, qualis vel pulverulentus, vel ille est, ex Agaricis, quer-

quernus, pedis equini facie. Quis enim vasis intra pulmonem ruptis ligaturas parat, aut adstringentia applicat? cum tamen hæc, solo grumo ipsius sanguinis sui effusi, & venæ sectionis usu repetito, convalescant.

CXXXVI.

Quæstio medico-chirurgica. Præside M. IOA. HERMENT, Medico Regis ordinario. Resp. *Paulo le Roy*, Aureliano Baccal. Auctore, Parisiis 27. April. 1752. Utrum in arteriarum vulneribus tutum hæmorrhagiæ sistendæ auxilium, Fungus maximus, rotundus, pulverulentus, Iohannis Bauhini?

Ligaturæ magnarum arteriarum, nisi habeant satellites aut collaterales, exitium intendunt partibus, ad quas feruntur, quas satius est abscindere. Habent quidem arteriæ, & erualis & brachialis, quandoque collegas, namque ex uno trunco, utrinque aliquando adesse deprehenduntur geminæ: sed quis fidem dederit hoc ita esse? Ideoque videndum, an compressionibus lateralibus effici possit id, quod ligatura sub finem, si aliud adminiculum præsto haud est, effici debet, tentatis antea remediis securioribus. In his præ ceteris laudatur virtus-Fungi cuiusdam, a Bauhino descripti, tanquam auxilium omnes hucusque sanguinem sistendi methodos stupenda efficacia antecellens.

CXXXVII.

AVGVST. FRIDER. WALTHERI Programma, de Aneurismate. Lipsiæ. 1738.

Vir oneribus gestandis adfuetus, cum aortam prope exitum dilatatam aliquandiu ante habuisset, subito corruit, estque visus apoplexia abreptus esse. Hic dissectus, ostendit arteriam magnam in tuberculum extensam, sensim extenuatam, tandemque ruptam. Erat ergo aneurisma verum, qualia & alibi occurrunt. FREINDIUS autem, alia, quam ex vulneratis ruptisque arteriis, aneurismata esse negat. Hunc sola experientia confutat. Interea dantur ecchymoses, & sanguinei

Ddd 3

tumo-

tumores nati intra telam cellularem, in quam cruor ex vulnere arteriæ fusus fuit, qui derepente surgunt, quando vera arteriæ dilatatio incrementum habet lentum, & tumorem rotundum, qui in altera specie latus est & inæqualis.

CXXXIIX.

De stupendo Aneurismate in brachio, feliciter per operationem curato, Disputatio, Præside HERM. FRID. TEICHMEYER. Respond. Auctore *Nathan. Theophilo Emrich*, Vratislaviensi, Ienæ 1734. M. Martio.

Non semper opus est, ut excindatur arteria, quam lanceola chirurgi venam incidentis vulneravit. Est enim vulnus longum, cuius ora coire & contineri possunt. Hanc encheiresin feliciter executus est artifex, docuitque, eidem præcepto in chirurgicis haud semper adhærendum, sed consilia ad casuum indolem accommodanda esse. Igitur tumorem aperuit, femovit polyposam e sanguine grumoso concretam materiam, cuius pars vulnusculum clauserat: deinde vitrioli frustulum apposuit vulneri, cum charta masticata, & fascias circumduxit, relicto torculari ad truncum arteriæ brachialis, ut sanguinem sistendi semper præsto esset opportunitas. Id quod bene consultum fuit. Namque, cum vis sanguinis obstacula posita removisset, & hæmorrhagia recruduisset, ad laborem revertendum fuit, quem Vir peritissimus efficacioris styptici usu perfecit, docuitque, manente arteria, aneurisma tamen sanari posse.

CXXXIX.

Quæstio medico-chirurgica, Præside M. IACOBO ALBERTO HAZON, Resp. *Francisco Thierry*, Tullensi. Paris. 5 Febr. 1750. An tutior faciliorque vulgari detur aneurismatis chirurgica curatio?

Id ipsum fieri oportere, hac scriptione docetur, ne statim arteriam, quæ vulnus habet, sibi excindendam esse chirurgus putet. Quodsi autem arteria transversim secta fuit, ut contineri appositis ad latus spleniolis nequeat, & cum illa
malo

malo humore crofa fuit, ut fervari haud poffit, fane excindenda est, poffuptque partes infra vulnus arteriæ nutrire laterales, maxime fi non tam truncus arteriæ brachialis, quam faltem altera ex duabus eius propaginibus, *Anconaea* fcilicet, vel *Radiaea* arteria, læfa fuit; tunc enim dubium non est, alteram alteri fuppctias ferre, quo nutriatur inferior articulus, etiamfi illi altera ex maioribus iftis arteriis defit.

CXL.

De nova brachium amputandi ratione, Difputatio. Præfide
EL. FRID. HEISTER. Respondit *Rudolph. Henr. Zeidler*, Verdenfis. Helmft. 21. Mart. 1739.

Humerum ex fua cum fcapulæ acetabulo enarthrofi excindi poffe, fi fphacelo corruptus fuit, iam expertus fuerat *le Dran*: nec novum illud est. Sed id novum Auctori vifum, & peculiare, quod humerus infra articulum, quo cum fcapula coit, relicto intra acetabulum offis capite, præfectus fuit. Utraque methodus, & illa *Dranii*, & hæc *Heifteri*, in eo conveniunt, quod opus fit, vafa, quæ sub clavicula funt, acu fubducta, forti filo comprehendere & adstringere, ut fanguinis iter claudatur; quandoquidem torcular in hoc cafu applicari nequit. Qua in re illud mente tenendum est, occurrere fæpe duas ex eodem trunco brachiales, cui utrique feorfim ligandæ advertendus est animus,

CXLI.

IOH. FRID. TSCHEPPII, Soldav. Poruff. Cafus de Amputatione Femoris non cruenta. Halæ 1742. M. Octobr.

Arteriam cruralem, præfecto femore fupra genu, fanguinem haud fudiffe, novum omnino videtur effe. Sed qua de caufa hoc ita evenerit, ftatim apparet, fi hoc perpendatur, quod æger gangræna laboraverit tali, quam caufæ internæ, & febris maligna, produxerant. Aderat igitur & arteriæ debilitas, & eius rigor, & humorum defectus; quibus de caufis, amputato crure, fanguis, fine miraculo, fluere haud potuit. Etiamfi autem viribus deiectus æger effet, fatis tamen

tamen virium habuit, quibus convalesceret, ut vulnus optima suppuratione clauderetur, paulo tamen post extinctus ideo est, quod bubo inguinalis mali moris ad frugem reverti haud posset.

CXLII.

Quæstio medico-chirurgica. Præsidi M. PETRO L'ALOVETTE, M. D. Resp. *Carolo Francisco Theroulde*, de Toulouse de Vallun Baiocæo, Equite D. Cadomenf. Bacc. Paris. Parisiis 7 Mart. 1748. An femur in cavitate cotyloidea aliquando amputandum?

Dranii temeritas humerum ex articulo excindendi, maiorem peperit audaciam, ut quæstio oriretur, possetne & crus totum ex suo auferri acetabulo, quo ossibus pelvis iungitur, si quidem alio modo æger servari non posset. Haud improbabilis res visa est. In eo igitur casu consultum est, femur arte luxare, & versus commissuram pectinis ex suo devolvere acetabulo, vasa iliaca externa torculari comprimere, carnes audaciter & celeriter circumcidere, tantum de bona carne relinquere, quantum illius ad operiendum vulnus satis esse possit. Cum autem & aliæ occurrant arteriæ, præter *Iliacas*, nempe vel *Ischiadica*, vel *Obturatrix*, igitur & has subligandas esse ratio suadet, si quis illud facinus perpetrare vellet; non enim liquet, an quis hoc modo servatus umquam fuerit.

CXLIII.

De Tendine Achillis disrupto, & arteriis in osseam substantiam degeneratis, Disputatio. Præsidi IO. ADAMO KVLVMS, Respond. *Io. Jacobo Knapio*. Gedani 30. Nov. 1730.

Achilleus tendo, qui calci affixus incessum regit, valido nisu cum ruptus esset, magna vis humorum inter malleolos confluit, ut, etiamsi tentata extrema fuissent, æger tamen servari haud potuerit. In amputato pede, arteriæ ossesæ deprehensæ fuerunt, & merito dolet Auctor, sibi totum corpus incidendi copiam factam haud fuisse, inquisituro, an & cæteræ arteriæ hoc fatum morbosæ osteogeniæ similiter expertæ fuerint.

CXLIV.

CXLIV.

PETRI CASTELL experimenta, quibus varias humani corporis partes sentiendi facultate carere conflat. Göttingæ 20. Ian. 1753.

Tendines sensu destituuntur. Hoc ita esse, experimentis, in cane & hædo frequenter institutis, deprehensum est, quibus animalibus ex solo cutis vulnere dolor natus est, cætera nullus. Casus quoque hoc secum attulerunt, ut possent tentamina in hominibus, quibus tendines denudati fuerant, institui, nullo sensationis dolorosæ effectu. Id ipsum quoque ligamenti evenire compertum est. Iam *Galenus* hanc rem, ligamenta haud sentire, non ignoravit. Ubi igitur doloris sedes, cum articuli dolent? Cutem nervosam esse, Auctor contendit. Etiam si autem *Clarissimus* ZIMMERMANNVS, qui irritabilitatem & sensibilitatem membranarum ceteris eripuit, circa periosteum & pericranium anceps hæreat: comprobatum tamen, non sentire illa, repetitis tentaminibus, fuit. Et piam quidem matrem sensus expertem esse, iam *Hoffmanno* & *Heistero* Viris celeb. certum fuit. Mirum autem est, duram meningem, membranam tensam, & nervis omnibus integumenta largientem, nihil quoque sensisse; eoque minus anceps illud vel ambiguum est, quod nec pleura, nec peritonæum senserint. Igitur, quidquid nervis destituitur, sensus expertus est.

P A R S S E P T I M A,

V A R I I M O R B I A D N U L L A M S E D E M
A D S T R I C T I.

CXLV.

De Luxatione ossis Femoris rariore, frequentiore colli fractura. Præside IO. SALZMANN. Resp. *Andrea Flash*, Argentorat. Argentor. 20. Nov. 1723.

CXLVI.

CHRISTIANI GOTTL. LUDWIG, de Collo Femoris, eiusque fractura, Programma. Lipsiæ 27. Ian. 1755.

Ecc

Utra

Utraque tractatione, luxari femur non admodum frequenter, sapius autem eius cervicem frangi, exponitur. Est enim illius isthmi, quo caput femoris & eius truncus committuntur, non adeo excellens robur, ut illud superandis variis iniuriis par esse possit. Id quod vario modo accidit. *Ludwigius* in adolescente, cuius trochanteres iam obfirmati, epiphyses autem articulares inferiores nondum aboliti in femoris osse erant, cuius igitur & femoris caput infirmiter teneretur, habuit præfractam epiphysia istam, quæ acetabulo ossium innominatorum respondet. Disparuit in sanatione collum femoris, atque in sese contractum fuit. Senibus, quibus ossa ceteroquin sunt maxime fragilia, hoc ipsum evenit, ut vis illa, quæ extorsionein capitis intendit, eam tamen exequi haud potest, collum certe frangat, quod deinde, ob robur musculorum excedens, qui trochanteribus & mediz femoris parti alligantur, conferruminari nequit.

CXLVII.

Quæstio medico - chirurgica. Præside NICOLAO ANDRY, Antiq. facult. Decano. Resp. *Huberto Lingvet*. Paris. 3. April. 1732. An in humeri luxatione ambe potius, quam scala, ianua, polyspastusque iterato renovata?

Emotum humeri articulum, quem manus reponere nequit, machinæ restituunt. *Hippocrates* iussit hominis humerum super pectus hominis alterius' flecti, illum ex sublimi pendere, atque eius pedibus puerum appensum teneri, ut nisus ponderis ad restituendum os sufficeret. Nunc humerum luxatum super ianuam vel scalam ponunt; ianua vel scala sub axillis est. Pendet æger ex sublimi, suoque pondere, si diis placet, humerum reponit. Ambe autem & Polyspastum securius quid promittunt, & tam ingenii plus habent, quam & regi tendique ac laxari securius istæ machinæ possunt.

CXLVIII.

IOAN. SIGISMUND. ELSHOLZ, Historia Stomatidis resecti & feliciter curati. Berolin. 9. Ianuarii 1666.

CXLIX.

CXLIX.

Disputatio Medico-chirurgica, sistens casum tumoris tunicati membranacei. Præside IOAN. SALZMANN. Respond. Io. Paulus Kell, Heilbronna-Suevus. Argentor. 23. Januar. 1721.

CL.

Dissertatio medico-chirurgica, de quibusdam tumoribus tunicatis externis. Præside IOAN. SALZMANN. Resp. Auctore Georg. Frider. Orth, Ratisbonensi. Argentorat. 24. Jul. 1719.

CLI.

Dissertatio medico-chirurgica, de Tumoribus cysticis singularibus. Præside LAURENT. HEISTER. Resp. Bened. Andrea Friesse, Brandenburgico-Onoldino. Helmst. 22. Decembr. 1744.

Etiam si breve sit consilium, tumores ex vitiosa carne atque ex humoribus in tunicas effusis statim abscindere, & hoc quoque consultum omnino sit, si locus respondet, cui tumor insidet, nec vasa maiora prope sunt, nec tubo respirationis vel gulæ tumor accrescit: attamen fieri quandoque solet, ut ferrum adhibere certa sit desperatio, oporteatque tumores alio modo imminui. Etiam si autem Sarcoma causticorum usum repudiat, folius ferri ministerio sanandum, cum metus sit, ne malum ulcus excitetur septicis: usus tamen artis docuit, e tumoribus cysticis, subsecari haud valentibus, eximi peregrinam materiam lenibus septicis ac digerentibus posse. Omnium minime vulnus fert tumor ille lumbaris neogenitorum, quem *spinam bifidam* appellant: est enim iste folliculus ex meninge, quæ medullam spinalem comprehendit; hæc malo liquore distenta est, qua incisa, mortem sequi necessum est.

CLII.

IOAN. HENSELER, Historia Brachii prætumidi. Altorf. 5. Mart. 1743.

Ecc 2

CLIII.

CLIII.

Historia pedis tumidi. Præside ALEXANDRO CAMERARIO.
 Respond. *Phil. Chr. Laitenberger*, Kircho-Teccensi.
 Tubing. 15. Ianuar. 1720.

Cum varia sunt oedemata, quo nomine tumores telæ cellularis sub cute potissimum intelliguntur, tum ista maxime sunt nocentia, quæ ex Erysipelate supersunt, postquam tota vis alicuius morbi virulenti & maligni in artus secessit, suamque in cutis diverticulo sedem fixit, ut homini quidem hoc ipso aliqua comparata sit securitas, membro tamen ipsi intendatur perniciēs. Hoc est quod experti sunt miseri isti homines, quorum historiae morbi, hisce dissertationibus fuerunt traditæ. Visum quidem in priore id auxilii superesse, ut humerus subter articulum præscinderetur, sed malitia humorum dissuasit isthanc medicinam, atque hoc unicum commodum visum fuit, ut externis confortantibus, internis resolventibus, morbus, qui sanari non poterat, traheretur. In altero autem ægroto, solo regimine, & confortantium usu, effectum fuit, ut posset ille suam calamitatem patienter ferre.

CLIV.

Disputatio medico-chirurgica, de Venæ sectione. Præside ALBERTO DE HALLER. Respond. Auctore *J. Iulio Walbaum*, Guelpherbitano. Götting. 30. Sept. 1749.

Excellentissimus Collector suos quoque labores huic intertexuit fasciculo, de Venæ sectione omnia ea uno missa prodens, quæ alioquin sparsa leguntur. Huius evacuationis antiquitas primo loco eruitur; quid illi, quid scarificationi, veteres tribuerint; sub quibus ætatis, sexus, morbi, temporis, anni, virium conditionibus, sanguinem mittendum esse censuerint; quibus instrumentis hoc vulnusculum salutare inflixerint; quas venas commodiores esse duxerint, exponitur. Arabes infantibus etiam subduxerunt sanguinem. Nunc minor istius vulneris metus est, quam superioribus fuit temporibus. Inciditur vena ad iugulum, ad frontem, sub lingua, ad inter-

LUUM

num oculi angulum. Est tamen sua huic consilio non minus tribuenda providentia; cuius leges ordinantur quam curiosissime atque exactissime.

CLV.

DIETERICI SPROEGEL, Halberstadiensis, Observationes quaedam selectiores. Helmstad. M. Octobr. 1720.

Variarum observationum supellex mixtim hic traditur, de tumoribus inflammatoriis, gangræna, panaritio, viarum lachrymalium morbis. Extant multa lectu utilia, & quæ ad præxim medicam æque ac chirurgicam plurimum conferre possunt.

APPENDIX

DISSERTATIONUM SERIUS
ACCEPTARUM.

CLVI.

ANTONII FERREIN, Quæstio medica: Quinam sint præcipui, quomodo explicentur, & curentur, lentis crystallinæ morbi; quæ est duodecima quæstio, inter eas, quas defendit. Monspeli 1732.

Lens crystallina duobus potissimum modis a statu naturali deflectit: cum ex sede sua movetur, vel certe obliquum erga radios illabentes respectum habet; cumque sua pelluciditate orbatur, quod in cataracta lenticulari, variisque eius speciebus, ita accidere solet. Præterea eius quoque capsula, quæ hyaloideæ germen est, & in qua minima aliqua vascula sanguifera adesse observata fuerunt, suis morbis obnoxia est: namque vel obscuratur, hinc cataractæ membranaceæ species; vel destruitur. Ultimam si quando in depositione cataractæ evenit, tunc novo excrecenti humori vitreo nulli certi ponuntur limites, & ille in locum, quem lens occupaverat, succedere, qua lentis defectum nunc suppleturus, nequit.

CLVII.

Lettre de M. PETIT, Docteur en Medecine, de l'Academie Royale des Sciences, dans laquelle il demontre, que le Cryfallin est fort près de l'Uvée, & rapporte de nouvelles preuves, qui concernent l'operation de la Cataracte.

CLVIII.

Lettre de M. PETIT, Docteur en Medecine, de l'Academie des Sciences, contenant des Reflexions sur ce que M. Hecquet, Docteur Regent de la Faculté de Medecine, a fait imprimer touchant les maladies des yeux, dans son Traité des amers, & dans celui de la digestion & des maladies de l'estomac.

CLIX.

Lettre de M. PETIT, Docteur en Medecine, de l'Academie Royale des Sciences, contenant des Reflexions sur les découvertes faites sur les yeux.

Sub illud tempus, quo Chirurghi Parisenses, eorumque fax & tuba, *Petitus*, Medicos alto spernebant supercilio, sibi que summam auctoritatem tribuebant, accidit quoque, ut levissima de causa, summum Virum, *Hequetum*, tenuis homo, *Petitus*, uti erat incontinens & fastuosus, vellicaret propterea, quod lentem in centro oculi constitutam esse, venæque sectionem in pede, ad inflammationem oculi imminuendam nihil conferre, *Hequetus* arbitraretur. Facile autem apparet legentibus *Hequetum*, cum commentationem de oculo nullam scripturus esset, non tam lentis sedem, quam in universum eius relationem ad ceteras partes oculi, secundum quam intra reliquos humores absconditus & veluti medius est, indicare voluisse. Nec omnino falsus est *Hequetus*, quando venæ sectionem in pede, ad inflammationes oculi tollendas minus, quam ceteras sanguinis missiones in brachio, vel iugulo, conferre, credit. Non tamen sua laude privandus *Petitus* est, namque de vero lentis situ, de eius propinquitate ad choroideam, de

de variis artis subsidiis in depellenda cataracta, deque aliqua methodo, quam a se inventam prædicat, multa eleganter scripsit.

CLX.

Disputatio medico-chirurgica, MICH. ADAM. GVSOVII, qua novum paracenteseos instrumentum offertur. Regiomonti 15. Octob. 1723.

Etiam si paracentesis, hydropis causam, una cum liquidis de ventre eductis tollere nequit: reprobendam tamen illam nemo censuit, nisi qui strenuus artis contemptor est. Eam ex veteribus *Coelius Aurelianus* commendat, eam omnes gentes, ipsique Indi, referente *Jacobo Bontio*, tamquam calamitatis hydropicæ solatium, magni fecerunt. Singulare instrumentum, ad aquas de ventre educendas commodum, hic describitur, cuius cannula incisuram habet, eum scilicet in finem, ut aquæ liberalius inforberi educique possint.

CLXI.

HENRICI MICHAELIS MISSA, Præsides I. BAPTISTA THURANT, Thesis in verba: Ergo herniosis, ex scuto eburneo, coriaceoque cingulo, subligacula. Parisiis 1754.

Postquam intestina sub inguine elapsa, iterumque in sedem suam repulsa fuerunt, obfirmandus illorum situs est, bracheriis, quantum fieri potest, maxime commodis, & ægrum, & vasa spermatica in Viro, quam minime offendentibus. Proponitur hic novum bracherium de ebore effectum, quod *scutum eburneum* A. appellavit, quod non potest non maioris firmitudinis esse ceteris; an autem mollioris texturæ, incertum est?

CLXII.

IOA. ADAMI KVLMVS, Disputatio medico-chirurgica, de Exostosi steatomatode claviculæ, eiusque felici sectione. Respond. *Paul. Henr. Ger. Moehring*. Gedani 2. Maii 1732.

Aliquando ossium substantia luxuriat & intumescit, quod Exostosin vocant, quamdiu nondum accessit putredo; hæc

hæc cum adest, caries, spina ventosa, & in pueris *paedarthrodes* dicitur; cumque cariei sese membranæ periosticæ immiscent, *fungus* est. Hæc omnibus nullum arte chirurgica parari potest auxilium. Fit autem, ut os integrum, nulla carie hæcenus tactum, assurgat, & luxuriantem sibi adiungat pinguedinem; hunc tumorem *Exostofin steatomatosam* vocant, qualis in præfenti exemplo fuerat, ex clavícula enascens, quam artifex, felici temeritate, serra abstulit.

CLXIII.

MICH. ERNESTI ETTMÜLLER, de vulnere Ventriculi Programma. Lipsiæ 1730.

De vulneribus ventriculi vario modo illatis differitur, five ferramenta deglutita, five instrumenta nocentia foris admota essent. Potest autem servari vulneratus, si instrumentum lædens nobiliora alia viscera præterit, vasa gastrica maiora haud offendit, sique humor in ventriculo contentus in ventris cavum effusus haud est, qui putrescendo mortis causa fieri posset.

DE PRISCIS ROM. LITERIS DISSERTATIO.

Auctore IO. SWINTON, A. M. ex Æd. Christi,
& R. S. S.

Oxonii 1746. pl. 3. in 4.

Serius, quam conveniebat, de hac disputatiuncula tradere instituimus, sed nulla alia de causa, quam quod ante breve tempus demum in manus nostras pervenit. Materiam differendi Cl. Viro præbent verba *Livii VII, 3. Lex est vetusta, PRISCIS LITERIS VERBISQUE scripta, ut, qui Praetor maximus sit, Idibus Septembribus clavum pangat.* Ex iis verbis statim hæc duo manifesta esse ait V. D. primum, verba linguæ latinæ priscae, qualis ante V. C. 245. fuit, prorsus diversa fuisse ab iis, quæ Liviana ætate usurparentur: quippe etiam *Polybium* tradere, III, 22. sua ætate ipsis Romanis prope ignota & obscura penitus fuisse verba linguæ Romanæ,

manæ, qualis P. Valerio Poplicola & M. Horatio Pulvillo
 Coss. fuerit: alterum, figuras literarum latinarum, Livii h. e.
 Augusti ætate, plane novas & diversas ab illis antiquis fuisse.
 Vetustissimas autem illas literas existimat Pelasgicas fuisse, quas
 easdem cum Etruscis, contra *Maffæi* sententiam, facit. Id
 sic demonstrat. Pelasgorum & Tyrrenorum s. Etruscorum
 originem communem, h. e. Phoeniciam esse, nec ipse *Maf-*
faeus negat. Atque adeo unum eundemque populum, proba-
 tissimi historici græci & latini faciunt. Nec vero inter anti-
 quarum Phoeniciarum & Etruscarum literarum figuram, ac
 potestatem, dissimilitudo est. Quod si porro veteres latinæ li-
 teræ diversæ ab iis fuere, quæ Livii ætate valebant, certe ab
 nulla alia gente venisse potuere, quam ab Etrusca, quæ anti-
 quis illis temporibus rerum in Italia potiebatur, auctore Li-
 vio, aliisque, quæ sola in Italia humanitatem colebat, Romæ
 admodum vicina, a qua sacra, sacerdotes, insignia magistra-
 tum, & quicquid culti habuere, sumfisse magno consensu
 tradunt veteres. Quidni ergo & literas sumferint? cum præ-
 fertim nulla alia gens commemorari possit vicina, a qua su-
 mere potuerint. Atque etiam *Plinius XVI, 44.* in Vaticano
 ilicem commemorat, ipsa urbæ vetustiore, in qua titulus
 æreis literis Etruscis visebatur. Neque vero dubitat V. C. Ro-
 mam a Pelasgis conditam fuisse, auctorem *Antiochum* Syracu-
 sanum ap. *Dionysium I. init.* secutus, ante, quam ab Albanis
 fratribus conderetur, quibus antiquiorem Romam etiam alii
 apud *Dionysium* auctores faciunt, consentiente *Plutarcho* in
 Romulo, haud dubie Pelasgis origines urbis primas adsignan-
 te, atque ipsum nomen urbis ad Pelasgicas origines referente:
 quod ita probat Cl. *Swintonus*, ut etiam nomen ex lingua
 orientali interpretetur, non Græca. Nam græcam originem,
 quæ *Potentiam* sonat; negat convenire tenuissimis illis initiis;
 cum orientalis, *רומה*, *collem*, vel *alto loco positum oppi-*
dam indicans, plane conveniat. *Festus* quidem e *So-*
fino, priscum urbis nomen edit *Romin*, vel *Rumin*,
 quod Chaldaicis literis *colles*, vel *in collibus sita oppida*, sig-
 nificat. *Dionysius* denique *Halicarnassensis*, cum literarum

subinde mentionem faciat, quibus Romani primis temporibus usi sunt, haud ambigue eas Pelasgicas, ævo Deucalioneo vel pares vel superiores facit, ut I. p. 14. f. IV. p. 225. 230. Sed nihil magis Pelasgicam Etruscamve originem priscarum literarum firmat, quam monumenta prisca antiquitatis, cum primis inscriptio lamellæ cupræ Tiburtinæ, & L. Scipionis Barbati filii, in quibus literarum plurimum figuræ hetruscis simillimæ occurrunt, apud *Fabrett.* p. 27. 28. 461. numi consulares, ap. *Io. Valentem* I. tab. 4. n. 7. tab. 5. n. 7. 11. &c. qui P Etruscum præferunt: denique numi tres rarissimi apud ipsum Virum Cl. in quibus literæ A. M. I. S. ab elementis etruscis non abhorrent. Accedit, quod auctore *Prisciano* I. p. 551. literæ caninæ forma Etrusca, similis inverso D, quæ sæpe in tabulis Eugubinis aliisque Etruscis monumentis occurrat, diu usurpata fuit Romanis, unde sæpè eam literam expressere sono literæ D, ut in *medidies*: quod præclare illustrat *Matth. Ægyptius*, in explicatione SC. de Bacchanalibus p. 148. 149. Atque etiam illud non leve argumentum videtur, quod literæ B, G, D, prisco Romanorum alphabeto pariter ut Etrusco defuere, auctore eodem *Prisciano* I. p. 549. Sed rem plane confirmant, & oculis ipsis videndam sistunt inscriptiones, non longe a Sutrio, vicesimo ab Roma lapide effossæ, quas *Phil. Bonarrotius* edidit ad calcem Demisteriani operis, Flor. 1726. p. 94. 98.

His ita constitutis, V. C. bene multa addit consuetaria, quæ inde fluere videntur. In quibus etsi non omnia, nobis quidem, videntur eandem vel certitudinem, vel probabilitatem habere: tamen multa, aut pleraque, recte colliguntur. Etruscos non modo ante Cadmum, sed etiam ante Deucalionem in Italiam venisse, quia literæ Etrusco Pelasgæ antiquiores sunt non modo Cadmo, sed etiam Deucalione & literis Pelasgis, quæ ævo Deucalionis fuere: id tum demum concedi potest, si constet, literas Cadmi statim per omnem Græciam receptas esse, repudiatis Pelasgicis: idemque de Deucalioneis valet. Sed hoc plane consequitur, scripturam orientalium a dextra versus sinistram esse antiquiorem ea, quæ *Βασιλειαν* progreditur:

datur: cum Etruscorum monumenta veterrima illam rationem sequantur. *Tacitus* A. XI, 14. *litteris latinis formam esse eam, quae veterrimis Graecorum, ait.* Id, secus quam *Harduino & Chishullo* visum, negat de recentibus latinis intelligendum, sed antiquioribus, quae eadem cum Etruscis, h. e. veterrimis Graecorum. Enimvero *Tacitus* diserte veterrimas Graecorum facit *Cadmeas*: quibus recentes latinae similes. Nec probaverimus correctionem *Plinianorum* verborum L. VII. 58. *veteres graecas fuisse easdem paene, quae nunc sunt latinae, indicio erit Delphica tabula &c.* in quibus deleri vult nunc sunt: quod latinitas non patitur, & ambiguitatem gignit. *Plinius* *Cadmeas* litteras intellexit, quae & ipsae veteres graecae sunt. Sed illud haud dubium est, quod falso tradi a *Tacito* ait, litteras in Etruriam per *Demaratum* illatas esse. Nec minus ex V. C. hypothese sequitur, *litteras graecas & latinas*, quibus scriptos *Numae* libros tradit *Livius* XL. 29. de verbis & sermone accipiendas, non formis literarum: item, numos litteris latinis vulgaribus signatos, ut quatuor illos *Havercampi* *Thef. Morell.* T. II. p. 476. 477. quos veterimos ille facit, post bellum Punicum primum percussos esse: non audiendum porro *Burgetium*, qui tabulam votivam apud *Sponium* parem *Romulo* faciat, cum & ipsa litteris latinis recentioribus conscripta sit: nec *Goriun*, qui tabulas *Eugubinas*, talibus litteris consignatas, bello Troiano antiquiores iudicat.

Sed in iisdem consecrariis bene multa sunt, ad signa antiquissima numerorum apud Romanos pertinentia. Primum e loco *Livii*, ab initio proposito, ponit, antiquissimas numerorum notas fuisse apud Romanos ante a. V. 245. puncta, non lineas rectas, ut visum *P. Manutio*: nam illis, non his, respondent clavorum capita: quod firmat etiam *Cincii Alimentii* apud eundem *Livium* l. c. auctoritas. Hinc porro colligit haec: omnia monumenta Etrusca & Romana, alius numerorum signis notata, esse a. 245. posteriora: nec tabulam *Eugubinam* adeo septimam *Tarquinii Superbi* aetatem attingere: falsum esse *Huetium*, cum ab lineola recta perpendiculari I, tanquam a matre, omnes numerorum latinorum notas

ductas putet (*Huetian. p. 47.*): literas latinas numerorum notas factas inter a. V. 245. & 493. cum Consul Duillius Carthaginienses vicit, cuius columna numeros literis signat: item, inscriptiones Etruscas Viterbii a. 1694. effossas, post a. V. 245. exaratas esse; habere enim numerorum notas XXIII. XXIX. XVIII.

Sed his forsan opponat aliquis, non esse consequens, ut, quia in fastis publicis annorum notandorum causa singulis annis additus clavus, etiam quicumque numeri in aliis monumentis, tabulis, literis privatis, publicis, per puncta expressi putentur: nec si minores numeri per puncta expressi sint, velut in numis antiquissimis numeri assium, ternarius, quaternarius, ut etiam eodem modo maiores: pluraque monumenta vel testimonia, ei rei firmandæ, afferenda esse.

G. F. BERMANNI ANIMADVERSIO IN
theorema quoddam algebraicum COLINI
 MACLAURINI.

Evolverens nuper *Maclaurini* V. C. librum postumum de Algebra, incidi in theorema novum, ad theoriam limitum radicum in æquationibus algebraicis spectans, quod pag. 185. in fine Cap. V. Part. II. sine demonstratione proponitur, his verbis: „In qualibet æquatione $x^n - px^{n-1} + qx^{n-2} - rx^{n-3} + \&c. = 0$ radix quarti gradus ex „ $(qq - 2pr + 2s)$: n semper erit minor maxima æquationis radice.“

Demonstrationis cupidus, applicavi hoc theorema ad aliquot æquationes tertii quartique gradus, quarum mihi notæ erant radices; & postquam in his singularibus æquationibus recte illud se habere intellexi, ad demonstrationem eius quærendam appuli animum. At vero in hac investigatione haud longe progressu, obtulerunt se mihi quædam rationes de veritate illius theorematis dubitandi. Quibus impulsus cum illud ad alias quasdam æquationes examinare instituerem, contigit, ut ad æquationem hanc $x^4 - 86x^3 + 2771x^2 - 39646x + 212520$

+212520 = 0, cuius radices sunt 20, 21, 22, 23, applicatum theorema illud falsum deprehenderem. Namque in ea æquatione est $p=86, q=2771, r=39646, s=212520, n=4$, ideoque $(qq-2pr+2s): n=321092, 25, \& \sqrt{qq-2pr+2s}: n=23, 8$; qui numerus non minor, sed maior est maxima æquationis radice.

Via autem, qua *Maclauriniani* theorematis veritatem investigavi, me ad aliud theorema duxit, quod in locum falsi illius substitui poterit. Inveni nempe hoc *theoremata*: „In „omni æquatione, (cuius radices reales sunt & affirmativæ.) „ $x^n - px^{n-1} + qx^{n-2} - rx^{n-3} + sx^{n-4} - \&c. = 0,$ „radix quarti gradus ex $(2qq - 4pr + 4s): (nn - n)$ minor „erit maxima radice æquationis.“

Analysin omitto, ut ne inventionis voluptatem lectori præripiam, si cui forte tanti erit, in huius theorematis demonstrationem inquirere. Cum tamen verendum mihi sit, ne si id, quod contra tanti viri auctoritatem proposui, nulla omnino demonstratione muniam, hoc a me subarroganter factum videatur: subiungam theorematis mei-syntheticam demonstrationem, ex iis structam, quæ ipse *Maclaurinus* in Epistolis ad Ill. *Martinum Folkesum*, de radicibus imaginariis, (quæ leguntur in *Philos. Transact.* Nis. 394 & 408, atque in *Gravesandii* editione *Arithmeticae universalis Newtoni* p. 308.) olim docuit. Scilicet primo ex formula prima Coroll. 3. Prop. VI. evidens est, quantitatem $qq - 2pr + 2s$ æqualem esse summæ quadratorum ex factis singularum binarum radicum æquationis. Porro ex demonstratione Prop. V. apparet, summam hanc minorem esse quadrato summæ horum quadratorum ducto in $\frac{n-1}{2n}$. Denique facile perspicitur, hocce qua-

dratum minus esse biquadrato maximæ radice a ducto in nn . Quibus omnibus consequens est, ut quantitas $qq - 2pr + 2s$ minor sit quam $\frac{1}{2}(nn - n)a^4$. Q. E. D.

Addere liceat aliud theorema, præcedenti affine, & quod una cum illo se nobis obtulit. En illud. „In æquatione gra-

„dus n , cui secundus terminus desit, & nullæ sint radices
 „imaginaræ, si fuerint q & s coefficientes tertii ac quinti ter-
 „mini sub propriis signis; semper erit $(2qq - 4s)$: n minor
 „biquadrato eius radice sive positivæ sive negativæ, quæ a
 „cifra maxime distat.“ Quodsi accadat, ut $\frac{2}{3}qq$ maius non
 fit quam s , existente s positivo, hoc indicio erit, æquationem
 habere imaginarias radices. Hinc sequitur, in æquatione cu-
 bica $x^3 + qx + r = 0$, si omnes eius radices reales fuerint,
 fore $+r^{\frac{4}{3}}\frac{2}{3}qq$ minorem radice positiva, siquidem adsit $+r$,
 contra $-r^{\frac{4}{3}}\frac{2}{3}qq$ maiorem radice negativa, si adsit $-r$; quæ
 observatio limitem maximæ radice paulo propiorem præbet,
 quam theorema præcedens.

Ceterum, ne quis credat, ea, quæ hic scripsimus, ab iniquo
 carpenti *Maclaurinum* studio profecta esse, profitemur, tanti
 nos facere excellentem viri doctrinam, ut his, qui eum inter
 summos, quos Britannia aluit, mathematicos fuisse iudicent,
 libenter assentiamur, & nulli dubitemus, quin, si ei licuisset
 supremam operi suo manum imponere, ipse errorem, quem
 hic correximus, deprehensurus atque emendaturus fuisset.
 Neque ut hæc qualiacunque in publicum emitteremus, aliud
 quidquam nos commovit, nisi hoc, quod putavimus, & de
 hoc ipso libro, omnibus Algebrae studiosis summopere com-
 mendando, non male nos esse merituos, si istum eius næ-
 vum, fortasse unicum, atque a Viro docto, qui hunc librum
 in Francicam linguam nuper transtulit, non animadversum,
 tolleremus, & sic plurium etiam, qui illo libro utentur, com-
 modis consultum iri, si admoneantur, ne falsæ propositionis
 demonstrationem exquirendo operam perdant.

MISCELLANEARUM LECTIIONUM, IN
 quibus multi scriptores aut emendantur, aut illustran-
 tur, Fasciculus I. Auctore IO. SALOM. SEMLERO,
 iam in Ac. Hal. Th. D. & P. P. O.

Norimbergæ 1748. impensis Georgii Lichtenstegeri. Ty-
 pus Fleischmannianis, pl. 7. in 8.

Qui

Qui iam Halæ vivit, cel. Semlerus, bibliopolæ operam addi-
xit veterum imaginibus illustrandis, cumque oculis ani-
mo simul occupando. Dum igitur hic in fronte conspicitur
Livius: & septem capitibus ille plurima refert observatu
non indigna; & alia secutura pollicetur, in præfatione. Est
inter hæc promissa evangelium Nicodemi, ex vetusto
codicæ manu scripto, eodemque multo editis auctiore, evul-
gandum. Neque minus, haud vero tam certam spem facit,
aliorum quorundam, quæ mediolorum sæculorum vel religio-
nem, vel superstitionem illustrent, monumentorum vel inedi-
torum, vel cum manu scriptis codicibus conferendorum, &
emendandorum, itemque historiæ veteris passim illustrandæ.
Sed nos iam exhibita potius morantur. Primum illorum ca-
put *Chr. Aug. Heumannii* V. C. Livianas emendationes maxi-
mam partem dissuadet; quo iure, cum alii iam fecerint, no-
strum haud est fufius disceptare. Id tamen notatu dignum
videtur, quod de Livii, elegantissimi omnino scriptoris, sed
non moleste seduli elegantiarum sectatoris, ratione scribendi
proponitur. Eadem quippe, ex elegantia, ut ea nobis ma-
ior videtur, aut ut ex aliis veterum vel formatur, vel fingitur,
si diiudicari debeat: Livius & suam scripturam elegantiamque
amisisse, & criticæ audaciæ, molestæque curæ, periculoso ad alios
auctores exemplo, numquam non subiectus fore putatur.
Qua in re Asinius Pollio peccarit, quod eum semper elegan-
tiarum studiosum esse voluerit. Caput secundum est de *Be-
roso*, Babylonicæ historiæ vetusto scriptore. Nomen interpre-
tatur noster, dum in *Mischna* Iudæorum antiquus doctor
וין בר *Barusch* vel *Barosch* occurrit, hac eadem ratione;
scribique Græce debere putat Βηρωσος. Patria erat Babylonius:
nam *Tatianus* in apologia c. 58. scribit: Βηρωσος ἀνὴρ Βα-
βυλώνιος ἱερεὺς τοῦ παρ' αὐτοῖς Βήλου. Vixisse coniecitur
ante *Ptolemaeum* Philadelphum, seu annum M. 3665. & qui-
dem existimatur, ipsum inter coniectores falsos fuisse, Alexan-
dro qui mala prædixerant Babylonem oppugnanti, atque indi-
cem ipsum, expugnata urbe, fugisse Athenas, & ibidem historias
suas consignasse. Fuerit ergo antiquior *Manethone*. In scriptis,
unde

uade haufit *Berosus*, annorum centum quinquaginta millium numerum contineri tradidit ipse, *Syncello* teste. Qui numerus mediocris est, si cum aliis Chaldæorum conferatur. *Cicero* de divin. I, 19. & II, 46. 470000. nominat; insuper addit tria millia *Diodorus Siculus*; *Proclus*, non indoctus *Platonis* interpres, in comment. ad *Timæum*, ex *Iamblichio* duplicem servavit, alterum annorum 270000. alterum tantum, quantus requiritur, ut cursum suum 7. planetæ finiunt. Noster hic iterum coniecit, *Babylonios*, de annis suis loquutos, ad minimum CCCCLX. dierum tempus intelligere. *Berosus* enim, cum ea narrat, quæ paulo ante generalem inundationem acta sunt, Saturnum tradit *Xifuthro* tum regi prædixisse, fore ut dies xv. mensis *Daëli* terrarum istud excidium afferat. Idem ille non magnopere refragatur, antiquissimos *Babylonios* scivisse mundum esse conditum; neque tamen verum annorum numerum ideo novisse. Statim cum pii se ab impiis separarent, isthæc obscurabantur, ut nec verum deum, nec veram orbis ætatem, noscerent profani. Porro, cum *Babylonii* materiæ crederent æternitatem, annorum tam immensum numerum fere necessario indidem sequi: ideoque de circuitu planetarum fabulatos esse. Nec, nisi pro annis habeatur numerus, exstaret quidquam apud *Babylonios* de longissima primorum hominum vita, quam tamen & *Hesiodus*, & alii barbari novebant. Sequuntur c. III. observationes ad *Abeli* historiam *Patriarcharum*, ubi simul repetitur, veterum fabulas de regibus ante generalem illuvionem, ut sunt Chaldæorum apud *Berosum*, *Ægyptiorum* apud *Manethonem*, & hodiernos *Coptitas*, itemque *Arabicos* scriptores, ex inveterata olim opinione, de æternitate mundi, aut certe ignorata illius vera ætate, venisse; quod immensum spatium omnino fabulis implendum erat, cum aliter non posset. Cap. IV. sistit ad chronicon *Livoniæ* quasdam emendationes. Cap. V. ad *Gutberlethi* libellum, de *Saliis* sacerdotibus, dat observationum spicilegium. Hic, ad notationem *Saliorum* nominis quod attinet, cum illorum ritus Græcæ essent originis, & *Marti* Græco numini consecrarentur, creduntur *Salii* vocati esse a *Numa*, & primis Latinis,

Latinis, ab *ἰάλλος*, unde *ἰευέλλος*, quod Martis sollemne nomen. Receditur etiam a *Gutherletho*, qui scribit, magistros Saliorum etiam pontifices Salios aut Saliorum esse dictos. Inscriptiones enim, quæ habent PONT. SALIO, ita commode possunt intelligi, ut duplex munus innuatur, Pontificis, & Salii. Additur in hanc sententiam inscriptio apud *Gruterum* p. 173. D. 5. MANSIONES. SALIORVM. PALATINORVM. A. VETÈRIBVS. OB. ARMORVM. ANNALIVM. CVSTODIAM. CONSTITVTAS. LONGA. AETATE. NEGLECTAS. PECVN. SVA. REPARAVERVNT. PONTIFICES. VESTAE. Isti haud dubie cellulis Saliaribus ideo sumtus eos impendisse dicuntur, quod ipsi Sali forent, suum adeo collegium ornaturi. Similiter distinguit noster locum *Iuven. Sat. VI, 602*. Adhæc duas partes, & duos quasi choros Saliorum statuit. Alii enim ita gestabant ancilia, ut conto & baculo innexa essent aliquot ancilia loro quodam, contus autem in humeros duorum imponderetur; quo refert Auctor *Lucan. I, 603. & IX, 460*. Alii vero armis & scutis similiter instructi, & induti lævam, saltabant ad istos, hastisque suis, tum sua, tum istorum scuta percutiebant; vid. *Claudian. Consul. Honor. VI, 622. sqq.* Restituit denique *Festum* in *Axamenta* hunc in modum: *Axamenta dicebantur carmina Saliaria, quia a Saliis sacerdotibus cognominabantur hi versus nomine suo. Nam in deos singulos versus facti a nominibus eorundem &c.* Eorundem Saliorum carminum fragmentis consecratum est cap. VI. quemadmodum VII. ad *Lucilii* poetæ non nulla fragmenta præclara multa observat. Haud sane inuenisti eius poetæ scripta propemodum omnia periisse, iniquius non immerito fertur. Exstant quidem adhuc eius sat multa e libris satirarum xxx. fragmenta, sed ita lacera, disrupta, & manca pleraque sunt, ut vix intelligi queant. Præcipua tamen in iis restituendis opera fuit *Francisci Doussæ*, doctissimi equitis, *Iani* filii: qui, ut non infelix ad criticam istam industriam ingenium nactus erat, ita multis corruptis locis attulit lucem, in pluribus tamen antiqui scribendi generis peritiam magis ostendit, quam veræ lectionis scientiam. Ut autem noster omnibus eo spectantibus de rebus, pluribus

Ggg quon-

quondam, Lucilii fragmentis omnibus lucem allaturus, acturum se pollicetur: ita nos, iure quodam nostro, heic videmur ponere calamum posse.

DUE LETTERE SOPRA IL RUBICONE
degli Antichi &c.

i. e.

EPISTOLAE DUAE DE RUBICONE VETERUM, Auctore IANO PLANCO, M. D.

Venetüs 1756. plagg. 3. in 12.

Ianus Planco M. D. seu, ut hic italice scribitur, *Giovanni Bianchi*, V. Cl. duas Epistolas sex abhinc annis conscripserat, de vero Rubicone veterum, occasione litis obortæ, & Romæ in Tribunali Auditoris Cameræ agitatz, inter Cæsenates & Ariminenses, atque istorum socios, propter Lapidem ad ripas Lusi fluminis erectum, cum hac inscriptione: *Heic Italiae Finis Quondam Rubicon.* Cæsenates enim per septem annos, Romæ, in Tribunali illo vitiligarunt, & contendebant, Ariminenses, eorumque socios Archangelianos, non debere, neque posse, ad ripas *Lusi* fluminis Inscriptionem illam tenere, immo attentata & spoliū quoddam, erectione illius lapidis, in Cæsenates commississe. Pro Cæsenatibus plura conscripsit cucullatus quidam, Cappuccinus, *Angelus Serra* nomine, qui multa effutivit inerudite & arroganter contra *Planco* & Ariminenses. Sed frustra; nam Iudex æquus, A. C. *Simonettus*, sententiā die 4. Maii 1756. pronuntiavit pro Ariminensibus, eorumque sociis, contra Cæsenates, prioribus eorumque sociis ab omni spolio & attentato absolutis, parte victa, Cæsenatibus; in expensas condemnatis, perpetuo adhæc silentio imposito. Apparet hoc ex ipsomet decreto sententiæ, quæ ad calcem harum Epistolarum in extenso apponitur, estque velut Corona Victoriæ harum Epistolarum, & Ariminensium. *Planco* igitur ab initio huius litis ridiculæ Cæsenatum, quum hæc quæstio sit de Geographia erudita antiqua, non autem iudicialis, scripsit anno 1750. mense

mense Martio duas has Epistolas, ad Amicum quendam Florentinum, quæ tunc temporis insertæ fuerunt variis libris, ut Ephemeridibus Florentinis, & nunc simul, una cum Iudicis Decreto, Venetiis recusæ fuerunt. In prima Ep. *Plancus* totus in eo est, ut ostendat, lapidem illum, seu melius Inscriptionem, quam apposuerunt Cæsenates ad ripam rivuli vicini, qui *Pisciatellus* vocatur, & quæ habet: *Iussu * Mandatove * P* R* Cos* &c.* esse apocrypham, & ab aliquo recentiori impostore, (forte *Blondo*,) confictam. Pro spuria eam habuerunt iam *Gruterus*, *Cluverius*, *Antonius Augustinus*, Viri doctissimi, quorum postremus integrum Dialogum contra hanc Inscriptionem conscripsit. *Plancus* V. Cl. per singula fere verba hic eam refutat, ut omnibus, etiam in lingua latina, & in re antiquaria minus exercitatis, palam fiat eius Inscriptionis fraus atque impostura. Præterea futes esse ostendit Inscriptiones quasdam alias recentiores, a Cæsenatibus, pro suo *Pisciatello* iactatas, quæ neque latinæ sint, neque vera tradant. Quare & has quoque expungendas vult *Planeus*. In Epistola secunda Vir doctiss. summam exponit argumenta & rationes omnes plane invictas, quibus Arimineses solidissime evincunt, fluvium *Lusum* esse verum antiquorum Rubiconem. Hæc argumenta omnia, *Clementinus*, urbis Riminensis historicus, itemque *Jacobus Villanus*, in Apologia pro Rubicone, fute exposuerunt: hic summam ob oculos a *Planco* ponuntur, & eruditione multa Græca & Latina, qua carebant priores *Lusi* defensores, illustrantur, novisque argumentis amplificantur. Quare merito hæ Epistolæ, Decreto, seu Sententia Iudicis, quam iis veluti coronam apposuit, ornantur.

AN ACCOUNT OF SIR ISAAC NEWTON'S
Philosophical Discoveries &c.

i. e.

DELINEATIO INVENTORUM PHILOSOPHICORUM CL. ISAACI NEUTONI, in IV. Libris facta

Ggg 2

Hh

Acta a COLINO MACLAURIN, olim Societatis Regiæ sodali, Præfessore Mathematicum in Academia Edimburgensi, & Societatis Philosophicæ ibidem Secretario; publicata ex chartis Auctoris a Patrio Murdoch, A. M.

Londini 1748. Alph. 2. plagg. 4.

Dedicationem, qua vidua Auctoris Duci Walliæ librum obtulit, & catalogum subscribentium, ultra 1200. nomina continentem, sequitur relatio de vita & scriptis Auctoris. Natus autem fuit *Colinus Maclaurin* a. 1698. mense Februario, patre Ioanne Maclaurin, ministro verbi divini Glarderuliensi, & matre ex nobili Cameronum gente orta, ex tribus fratribus natu minimus. Patre sexta post partum hebdomade, & matre a. 1707. privatus, educationis suæ curam maximam partem debuit avunculo, Danieli Maclaurin, itidem verbi divini ministro. Missus in academiam Glasguensem a. 1709. totum fere se tradidit studiis Mathematicis, in quibus tantos fecit progressus, ut iam anno ætatis xvi. plures inveniit propositiones, Geometriæ organicæ postea insertas. Annos xv. natus, publice defensus thesibus de gravitate, magistri artium dignitate ornatus est. Dein, postquam studio Theologico annum unum dicaverat, in villam avunculi sui secessit, ubi lectioni auctorum classicorum, atque poesi, aliquantum indulgit, donec a. 1717. in collegio Aberdoniensi professionem Mathematicum obtineret. Londinum inde profectus a. 1719. virorum clarissimorum, imprimis Isaci Newtoni, amicitiam sibi comparavit, & in societatem regiam receptus est. A. 1722. ill. Polwarthii, regis magnæ Britanniæ in congressu Cameracensi Plenipotentiarii, filio natu maximo educator datus, Lutetiam aliasque Galliæ urbes peragravit, in Lotharingia paulo diutius commoratus. Inde ulterius progressus, Massiliam cum perveniret, iuvenis curæ ipsius demandatus e vita subito decessit; quo facto domum confestim rediit noster, & labores Academicos continuavit. Brevi tamen post Edimburgi, Iacobi Gregorii, iam decrepiti, locum supplere

plere iussus, a. 1725. mense Novembri novo muneri præfatus est. Mortuo a. 1728. Isaaco Newtono, in conscribenda eius vita nostri auxilium imploratum fuit: cui petito satisfactus, primum huius operis librum conscripsit, eique, interrupto priore consilio, reliquos postea adiecit. Ex matrimonio, quod a. 1733. inivit, septem habuit liberos, quorum quinque duo filii & filia tres adhuc sunt superstites. Nostri consilio ac ope societas Edimburgensis, quæ artem Medicam excolendi gratia sese congregaverat, disquisitionum suarum campum ad quamlibet Physices partem, regnique antiquitates, extendit, eumque Secretarium creavit, qui pluribus ipse schedis Societatis Acta ditavit. Haud contentus hoc litterarum incremento, consilium quoque cepit erigendi observatorii Astronomici, quod certe perfecisset, collectis undique pecuniis privatis, nisi bello intestino fuisset impeditus. Istud cum erumperet, amore patriæ ductus Maclaurin, non solum delineavit munimenta, quæ hostem appropinquantem Edimburgo arceant, sed eorum quoque exstructioni ipse invigilavit. Urbe nihilominus absque resistantia capta, noster, ne rebellibus fidem iurare cogeretur, in Angliam clam secessit, ibique cum Archiepiscopo Eboracensi vixit. Domum inde reversus, ac tempestatis iniuria misere in itinere vexatus, in morbum incidit, qui ei mortem attulit, postquam menses 4. supra 48. annos vixerat. Præter Geometriam organicam *, & tractatum de fluxionibus, qui a. 1742. Edimburgi prodiit, conscripsit dissertatt. duas, quibus academia regia Parisina præmium adiudicavit annis 1724. & 1740. de percussione corporum unam, alteram de fluxu & refluxu maris; nec non alias complures, Transactionibus Anglicanis insertas, quarum enumeratio hic exhiberi meretur.

1) De constructione & mensuratione curvarum. n. 356.

2) Nova methodus describendi quælibet curvarum genera **. n. 359.

Ggg 3

3) De

*) v. Act. Er. 1722. mens. Iun.

**) v. Act. Er. 1719. mens. Octobr.

3) De æquationibus, quas ingrediuntur radices impossibiles. n. 394.

4) Eiusdem argumenti continuatio. n. 408.

5) De curvarum descriptione, adiecta relatione de progressu ulteriori, & charta ex Nancæo scripta. n. 439.

6) Recensio tractatus de fluxionibus. n. 467.

7) Eiusdem continuatio. n. 469.

8) Regula, cuius ope in sphæroide, eadem exactitudine ac in sphæra, reperiuntur meridiani. n. 461.

9) De cellulis, in quibus apes mel suum deponunt. n. 471.

Post obitum viri clarissimi prodire tractatus de Algebra, subiuncta appendice, de generalibus linearum Geometricarum proprietatibus, & liber, cuius iam argumentum paucis recensitum inus.

- Pag. 3. *Liber I.* de vera philosophandi methodo, & variis circa Philosophiam tam veterum, quam recentiorum placitis, in 5. iterum capita dispescitur. Cap. I. sistit conspectum generalem methodi Newtoni, & ideæ, quam de mundo sibi formavit; ubi viam, qua Physices scrutatori incedendum, ac devia, 7-13. quæ ipsi evitanda, indicat, & perfectam Philosophi imaginem 20. in persona Isaaci Newtoni depingit; quem, analogiam secutum, omnibus etiam minimis corporibus principium motus concessisse, monet, mutæ corporum coelestium gravitationi simile.
23. Cap. II. veterum Philosophorum systemata recenset, a primis scientiarum incunabulis, usque ad tempora, ubi ex universo Europæ tractu proscriptæ, vix tenuè apud Saracenos asylum 32. invenerè. Horum systematum nullum magis conspirasse contendit cum recentiorum inventis, quam Pythagoreum. Sub harmonia corporum coelestium, doctrinam de gravitatione versus solem latuisse, probat ex analogia, quæ intercedit inter chordas tenas eiusdem soni & crassitie, atque corpora versus solem æqualiter gravitantia; uti enim vires illæ tendentes sunt in ratione duplicata longitudinum, ita horum massæ crescunt in eadem ratione distantiarum. Cap. III. de Philosophis recentioribus ante Cartesium, laudat Purbachium & Regiomontanum, Astronomiæ in Europa instauratores; Copernicum,

cum, Tychonem, & Keplerum, eiusdem præcipuos amplifica- Pag.43-53.
 tores; Galilæum, qui coeli faciem detexit, & vera Mechani- 54.
 cæ principia solide demonstravit; Baconem Verulamium, qui 55.
 serio suavit, ut omnis Physica experimentis superstruatur; & 56.
 Robertum Boyleum denique, qui assiduitate & diligentia in 61.
 observando, omnes Baconis consilium secutos superavit. Re-
 tardavit paululum felix hoc auspiciam resuscitata a Cartesio 62.
 libido, solo ingenii acumine detegendi phænomenorum ratio-
 nes, unde novam A. inchoat periodum. Cap. IV. de principiis 64.
 Philosophiæ Cartesii, emendationibus eorum, qui ipsum se-
 cuti sunt, & controversiis in Philosophia naturali recens mot-
 tis, recenset præcipua Cartesii placita, eaque refutat. Ar-
 repta occasione, vacuum acriter defendit, & e resistentia, quam 69-72.
 fluidum, corporum poros permeans, vi inertiae exerit, impos-
 sibilitatem motus in pleno demonstrare conatur. Spinozam 75-78.
 principia sua e Cartesianis derivasse, ostendit. Pervenit tan- 79.
 dem ad Leibnitium nostrum, quem satis quidem Anglus noster
 laudat. Commendat imprimis systema de perfectione mundi, 80.
 & origine mali: prius tamen Platoni, alterum Chrysippo iam 81.
 cognitum fuisse, contendit. Num mentem viri immortalis
 satis semper assecutus sit C. A. ipse iudicet Lector, ex parte re-
 censionis Philosophiæ Leibnitianæ; quam verbotenus huc
 transcripsimus. „Reiicit etiam atomos, & omnes particulas 82.
 „materiæ similes, quarum cuilibet, licet divisibili in infinitum,
 „monadem adiicit, sive activum genus principii, in quo,
 „inquit ille, sunt quasi perceptiones & appetitus. Essen-
 „tiam substantiæ quærit in actione vel activitate, aut potius,
 „secundum ipsius expressionem, in aliquo quod est interme-
 „dium inter actionem & facultatem agendi. Quietem ab-
 „solutam impossibilem, & motum, sive speciem quandam ni-
 „sus, cuilibet substantiæ materiali essentialem esse, iudicat.
 „Quamlibet monadem repræsentare, ait, totum universum, ex
 „suo visionis puncto.“ Libertatis notio Auctori displicet. Particulas
 materiæ distingui concedit monadibus, sed quomodo
 harum una ab altera, seu diversis momentis eadem monas a
 se ipsa, distinguatur, fatetur se non intelligere. Duo perfecte 83.
 simi-

- similia, diverso tempore, existere posse arbitratur, unde infert, talia quoque eodem momento in locis diversis reperiri; & tandem monades eiusdem valoris esse iudicat cum entelechijs
- Pag. 85. & qualitibus occultis. Assertum, quod mundus sit machina perfecta, nulla indigens renovatione, excludere Deum ab actione in mundum, eiusque gubernatione, arbitratur, nec assensurum ipsi fuisse Leibnitium, nisi absolutæ necessitati atque
- 86-88. mechanismo nimium fuisset devotus. Impugnat porro conservationem eiusdem quantitatis virium vivarum, harumque mensuram, vortices infinite parvos a quibusdam effectos, legem continuitatis in motu, & corporum perfecte durorum e
89. mundo proscriptionem. Iniecta tandem harmoniæ præstabilite mentione, ita tractationem abruptit: „Tempus est, ut „missas faciamus has fictiones, ne forte eo lector adducatur, „ut omnem Philosophiam putet esse illusionem.“ Capite V. conclusiones ex observationibus præcedentibus collectas A. exhibet, quæ eo tendunt, ut indicet errores a Philosophis commissos, & Newtoni elogia repetat.
97. *Lib. II. De theoria motus, seu Mechanica rationali, eiusque Cap. I. de spatio, tempore, materia, & motu agit.*
100. „Spatium, inquit, extensum est, sine limitibus, immobile, uniforme, & simile in omnibus suis partibus, ac resistentiæ „plane expers. Consistit partibus, quæ distingui possunt in „alias continue minores, nec tamen a se invicem separari, nec
102. „situm ac distantiam mutare queunt.“ Huius spatii; quod reale vocat, existentiam, argumentis evincere sedulo studet,
109. eiusque ideam clarissimam nos habere asserit. Newtonum vim, quæ efficit, ut corpora distantia in se mutuo agant, & unum versus alterum tendat, nulla sensibus obviâ causa externa, quæ illa impellat, vocasse ait attractricem; hoc tamen termino, naturam & rationem eius determinare aut indigitare
111. neutiquam voluisse. Immo constare ex litteris ad Boyleum datis, Newtonum non nisi ab impulsu fluidi ætherei, corporum poros permeantis, vim attractricem derivasse: suam tamen sententiam publicare ausum non fuisse, quamdiu detegere ac de-
112. monstrare non posset eiusmodi fluidi proprietates. Cap. II. leges

leges motus, earumque corollaria generaliora proponit. Le-Pag. 117.
gem tertiam de æqualitate actionis & reactionis, primæ corollarium esse affirmat, ita enūtiatam: Summa motus corporum plurium versus datam directionem, eadem manet in mutua eorum actione & collisione, nisi interveniente alio turbentur. Contra eos, qui vires corporum metiuntur per quadrata velocitatum, prolixius disputat, & ingeniosam demonstrationem a Bernoullio excogitatam in eo fallere ait, quod supponeret vir celeberrimus, vim a corpore in collisione amissam, æquari vi totali in altero productæ, quæ tamen æstimari deberet ex ea solum vi, quam alteri imprimit iuxta directionem, in qua ipsum ante collisionem movetur. Hanc mensuræ virum oppugnationem pluribus, præsertim e compositione motus defunctis argumentis, per integrum caput continuat. Cap. 147.
III. de potentiis mechanicis, duobus problematibus absolvi docet Mechanicam practicam; ut nimirum determinetur potentia dato ponderi æquilibrans, & ut reperitur ratio potentie ad pondus, quæ maximum in dato casu effectum edit. Notam legem æquilibrii in vecte, nova, sed satis prolixa demonstratione munit, quæ inchoat a casu simplicissimo, ubi pondus est ad potentiam ut 2 : 1. & ad aliam quamvis rationem rationalem successive extenditur; eandem vero legem in iis quoque casibus obtinere, ubi ratio ponderis ad potentiam irrationalis est, nonnisi analogice probat. Corporum similibus firmitatem in ratione minore ac magnitudine crescere, ostendit; unde colligit, in fabricandis machinis; tam naturæ quam arti suos assignatos esse limites. Alteram Mechanicæ partem, ubi effectum machinæ metitur factò ex pondere superando in eiusdem velocitatem, paucis quibusdam exemplis illustrat. Indicat nimirum, machinam a fluido motam plurimum efficere, si illius ad huius velocitatem fuerit ut 1 : 3. & tum pondus, quod machina sustentare valet, esse ad impetum fluidi ut 4 : 9. Potentiam datam datum pondus super plano inclinato elevare ad determinatam altitudinem tempore minimo, si ea fuerit plani longitudo, ut potentia æquilibret ponderi super eo constituto dato duplo maiori. Planum iuxta datam

Hhh

dire-

- directionem a fluido impelli vi maxima, si cum huius directione faciat angulum $54^{\circ} 44'$, quod applicat ad molas alatas & navium vela. Monet tamen, angulum modo determinatum sub initium solum motui maxime favere; machina autem iam in motu constituta, tam ex huius, quam ex fluidi impellentis celeritate, veram eiusdem quantitatem reperiri, alia tamen ratione, ac docuit Cl. Dan. Bernoulli in sua Hydrodynamica. Perpetuum mobile impossibile ipsi videtur, quia potentia respectiva versus datam plagam directa nunquam potest augeri. Cap. IV. de corporum collisione agit. Negat A. in collisione corporum mollium partem vis in compressione partium consumi, harum enim quamlibet, quam accepit velocitatem aliis subsequenter reddituram putat, nec cohesionem partium virium quantitati aliquid detrudere. Determinat motum, qui oritur, si corpus data celeritate latum in plura quiescentia simul impingit; cuius problematis casum specialissimum solvit Cl. Io. Bernoulli. Ex suis etiam principiis demonstrat, quod in collisione corporum elasticorum, eadem semper summa factorum ex massis in quadrata celeritatum conservatur; & ex iisdem derivat *Hugenii* conservationem vis ascendentis, seu theorema, quod systematis corporum elasticorum centrum gravitatis commune ad eandem semper altitudinem perveniat, sive ante sive post collisionem illa omnia ea, quam habent, velocitate verticaliter sursum ascendant. Cap. V. de motu projectile in vacuo, de cycloide, deque motu penduli in ea, continet schedas duas, ab auctore in usum auditorum conscriptas, quas supplementi loco adiecit editor.
221. *Lib. III.* gravitatem analytice demonstratam exhibet A. ibique Capite I. theoriam gravitatis, quatenus ante *Ilaaci Newtoni* atatem cognita fuisse videtur, Fufius ostendit, qua ratione cognoscatur figura terræ spherica, & quomodo formetur notio gravitatis, quam pro universali materię attributo habet, quia semper proportionatur quantitati materię. Eius differentiam ab aliis potentiis mechanicis in eo potissimum ponit, quod in corpora quiescentia haud maiori vi agat, ac in ea, quæ motum iam acquisivere. Cap. II. lunam esse corpus grave,

grave, eodem, quo corpora terrestria, modo, versus terram gravitans, probaturus, demonstrat primum, lunam versus terram tendere; dein vim, quæ id efficit, esse gravitati similem, seu eandem legem observare; & tandem, eam esse gravitati æqualem, seu eundem effectum edere in æquali a centro distantia. Cap. III. de systemate solari, & parallaxi planetarum atque fixarum, loquitur. A solis atmosphæra, ad ingentem distantiam protensa, dependere arbitratur annulum lucidum, lunam eclypsatam interdum circumdantem; nec caudam cometarum aliunde proficisci putat, quam ab ascensu vaporum valde rarefactorum in densiori solis atmosphæra. Cap. IV. de universali materiæ gravitatione agit. Quamlibet corporis particulam gravitare asserit versus reliquas omnes, & has actiones simul sumtas efficere gravitatem totalem. Gravitate cubo distantia reciprocè proportionali existente, particulas similes, similiter respectu ad aliam positas, æqualem versus eam nisum adhibituras fore, & hunc infinite maiorem futurum in contactu ac alibi, sq. ratione demonstrat. Sit PAEa conus, & Bb, Dd, Hh &c. sectiones basi parallelæ; sumatur PA: PB = PB: PD, & dividantur segmenta AabB, BbdD in partes similes infinite parvas numero æquales sectionibus k, l, m, n &c. Iam, in similibus eodem modo determinata eandem habent rationem, hinc Ak: Bm = PA: PB; est vero particula Aka ad Bmb ut Aa². Ak: Bb², Bm = PA²: PB², & prioris ad alterius vim centripetam ut PB²: PA² per hyp. hinc vires, quibus hæ particulae versus P. tendunt, quarumque ratio e duabus allatis componitur, erunt æquales; ita etiam patet, kl & mn, lb & nd, & hinc integras AabB ac BbdD eundem versus punctum P nisum exserere. Sumtis PB: PD = PD: PH, eadem ratione demonstratur, vim tendendi versus P particulæ DdhH æqualem esse vi partis BbdD sive AabB. Sumi vero possunt continue proportionales in infinitum, donec perveniatur ad particulam infinite parvam ipsi P proximam, quæ pariter haud minori conatu ac AabB versus P tendit; unde patet, vim cohærentiæ seu attractionis in contactu esse infinite maiorem ac in aliqua distantia. Gra-

Hhh 2

vita

- Pag. 287. vitatem esse universale materiæ attributum, inde confirmari afferit, quod in vicinia montis grandioris a vera verticali aberret
 288. perpendicularum. Cap. V. de quantitate materiæ, & densitate solis atque planetarum, principia indicat, ex quibus ratio massarum & densitatum Solis, Iovis, Saturni, atque terræ in-
 291. vestigatur; & rationem, cur planetæ densiores ad solem propius accedant, rariores longius ab eodem removeantur, inde reddit, quod illi maiori premuntur æstu.
 295. *Lib. IV.* effectus gravitatis universalis synthetice demonstrat.
 300. Cap. I. de centro systematis solaris: Cap. II. de parvis quibusdam irregularitatibus in motu planetarum, a gravitate dependentibus, differit. Has a mutua corporum coelestium in se actione oriri ostendit, eo quidem maiores, quo longius
 303. planetæ a sole recedunt; & orbitas planetarum superiorum accuratius determinari, si pro foco sumatur inferiorum & solis
 305. centrum gravitatis commune. Cap. III. Accessum & recessum planetarum, in singulis circa solem revolutionibus, explicat. Examinat hic motum projectilem in diversis hypothesebus; & agit simul de motu apsidum, deque reductione
 314-318. eius ad iacessum corporis in orbita mobili. Cap. IV. de motu lunæ, anomalias eius ex actione solis nunc maiore nunc minore, nunc cum gravitate lunæ versus terram conspirante
 335. nunc eidem contraria, oriundas enumerat. Cap. V. ex litteris a Cl. A. ad D. Beniaminum Hoadley datis, iterum adiecit editor. Demonstratur in eo, in plano immobili planetas secundarios descripturos fore epicycloides, si tum ipsi, tum quos sequuntur primarii, motu uniformi incederent in orbitis circularibus in eodem plano sitis. Cap. VI. figuram terræ &
 344. præcessionem æquinoctiorum exponit A. Huius rationem reddit sq. modo: Actionem solis lunæ nodos retrogrados facere notum est; iam si corpus in minori distantia terram ambiret, nodi eius pariter, sed tardius, retrocessuri forent; huiusmodi corporibus accumulatis donec efficiant annulum circa æquatorém idem eveniet, hoc tandem annulo superficiei terræ iuncto, nodi retroibunt quidem, sed tardissime, cum movenda simul sit integra terra. Elevatio autem terræ sub æquatore
 tore

tore vicem subit huius annuli, & luna, solis actioni succurrens, nodorum retrogressum, qui cum præcessione æquinoctiorum idem est, paulum iterum auget, ita ut 50. circiter minuta secunda intra annum absolvat. Cap. VII. de fluxu & refluxu maris, totam hanc theoriam accurate & perspicue tradit, omnis solum demonstrationibus perplexioribus. Cap. VIII. de Cometae differit A. Hos, motu a resistentia atmospheræ solaris continue retardato, magis magisque soli appropinquari suspicatur, donec penitus in eum incidant, exhaustum continuo effluxu ignem resuscitaturi. Idem in fixis contingere contendit, & eiusmodi cometas, ab his absorptos, fuisse stellas novas, brevi tantum temporis tractu visas. Reliquas autem vicissim apparentes & disparentes, pro fixis habet, ex una parte lucidis, ex altera opacis. Ex sua de cometarum interitu hypothesis, argumentum desumit contra immutabilem mundi æternitatem. Reddit quoque rationem, cur cometæ in orbitis maxime eccentricis, & a se invicem enormi intervallo remotis, moveantur; prius nimirum efficit, ut incredibili rapiditate systema planetarium peragrantes motus eius ordinarios parum turbent; alterum impedit, quo minus in elongatione maxima sibi ipsi sint impedimento. Integro operi calcem imponit Cap. IX. de supremo universi auctore atque gubernatore, vero ac vivo Deo. Taxatis præcipuorum Philosophorum erroribus, Leibnitium quoque, & quosdam sectatorum eius, absolute necessitati ubivis introductæ Deum temere subiecisse; solum Newtonum, argumentum arduum satis circumspecte tractasse contendit. In creatione mundi, ipsius auctorem liberime, hoc est ex nostri sententia sine motivis ex rerum natura desumptis, egisse ut probet, ea, quorum ratio nos latet adhuc, exempla producit, v. c. fixarum a se invicem distantias, motum planetarum ab occasu versus ortum, & huic contrariam Cometarum directionem. Phrasin Newtonianam, quod Deus omnia quæ in spatio fiunt percipiat, tanquam in sensorio suo, nihil aliud indicare asserit, quam quod ea quæ contingunt immediate intelligat, uti nos percipimus quæ sensibus sunt præsentia. Newtonum spatium unquam habuisse pro

Pag. 351.

369.

374.

375.

376.

377.

380.

382.

383.

384.

- attributò divino, negat, licet necessariam spatii & temporis existentiam inde probaverit, quod Deus semper & ubique existat. Fa quæ de Deo scimus, a posteriori solum ex operibus, minori evidentia ac veritates Geometricas & spatii realis existentiam, cognosci credit. Male Deum representari, ait, tanquam intelligentiam extramundanam: eum enim præcipuum univèrsi motorem esse, & potentiam generalem, in quam omnes naturæ vires resolvi possent, ab ipso maximam partem dependere. Tandem ex imperfectiōne cognitionis nostræ, & ingenti plura sciendi desiderio, concludit ad probabilitatem vitæ alterius, & futuræ cognitionis emendationis. Clar. A. qui in prælectionibus suis academicis eo semper respexit, ut dilucide & perspicue exponat res maxime abstrusas, hoc etiam opus eo præsertim fini composuit, ut veritates physicas maxima qua fieri posset perspicuitate donaret, omiſſis demonstratiōibus difficiliōribus, aliunde petendis. Iis igitur præcipue commendari meretur liber sæpe laudatus, qui accingunt sese lectiōni principiorum philosophiæ naturalis mathematicæ, operis consummati, sed intellectu paulo difficiliōris tironibus.

SACROSANCTUS EVANGELIORUM CODex S. Eusebii magni episcopi & martyris manu exaratus, ex autographo basilicæ Vercellensis ad unguem exhibitus, nunc primum in lucem prodit opera & studio IOANNIS ANDREÆ IRICI, Tridinenſis, collegii Ambrosiani doctōris. Cum eiusdem præfatione, notis, & concordantibus aliorum codicum & SS. PP. lectiōibus.

Mediolani, in regia curia 1748. Prostat apud Bibliopolam Iosephum Bonacinam, 4. Alph. 5. pl. 4. tabb. æn. in 4.

Inſignem hunc codicem iam olim *Iosephus Blanchinus* edere paraverat. Anno R. S. 1747. *Vercellas* se confert *Iricus*, postquam *Tridinenſem* suam historiam ad finem perduxerat. *Ibidem* codicem *Eusebianum* videt, immo etiam apographum eius, a *Francisco Hieronymo Ruggerio*, *Novariensi*, S. Th.

S. Th. Doctore, & Canonico Eusebiano, exaratum, eum in finem accipit, ut a perito aliquo Mediolanensi bibliopego pretiosis integumentis ornandum curet. Exscribit illud, cum vulgata editione confert, notas addit, de impetranda tamen a *Blanchino*, vel etiam *Ruggerio*, edendi facultate, planè desperat. Tum vir quidam Roma adveniens certiorum ipsum facit, *Blanchinum* aliis rebus ita insudare, ut de edendo hoc codice cogitare minime possit; annalium præcipue ecclesiasticorum seriem profectui ab eo tempore, in quo *Raynaldus* desuit. Hisce animus additur Nostro; editionem serio aggreditur, incisi tamen *Blanchino* & *Ruggerio*. Hæc in præfatione *Iricus* nos docet. In eadem, ea, quæ *Blanchinus* de ipso codice iam evulgaverat, apponit integra. Cum in paucorum manibus *Blanchini* opus versetur, quædam inde excerptere liceat. Ex vita Eusebii, a *Io. Stephano Ferrerio* conscripta, constat, illum in montes Bugellenis ditionis, & ultra Padum, ad castrum Credonense, tum dioeceseos Vercellenis, diversis temporibus secessisse, ibique quatuor evangelia scripsisse, quæ ad hunc usque diem conservantur. Idem codex, iniuria temporis aliqua ex parte consumtus, & folium eius unum religiosis quibusdam personis reliquæ loco datum fuit. Rex Berengarius librum argenteis laminis contegendum curavit. Dictus modo *Ferrerius* evulgare voluit codicem, sed morte præventus fuit. De forma codicis, ut de antiquitate eius iudicium ferre valeamus, hæc monentur: „Codex hic tenui constat membrana, quæ quidem, nullo fucata colore, candidissima est. Quadratæ fere est figuræ, adeo, ut parem habeat longitudinem & latitudinẽ. Notæ omnes ex earum genere sunt, quas maiusculas appellare consuevimus. In columnas geminas singulæ paginæ dispertiuntur, nullis additis interpunctionis signis, vel capitum, aut versiculorum distinctione. Diphthongi etiam separatis notis exprimuntur.“ Hinc quarto post C. N. sæculo recentiorẽ hunc codicem non esse, facile concedi potest. *Iricus* autographum Eusebianum ita lectorum oculis subiecit, ut pagina paginam, columna columnam, & linea lineam redderet. Maiusculis etiam formis singula exprimenda curavit. Animus erat, paginas omnes æneæ laminæ incisas exhibere: sed omissum hoc fuit, quoniam autographum Medio-

diolanum deferre minime licuit. Ordo Evangeliorum iste est, ut primum Matthæi, deinde Ioannis, tertio loco Lucæ, postremo Marci evangelium collocetur, ut in vetustissimis aliis codicibus fieri solet. Multa de hoc ordine ex *Blanchino*, aliisque, proferuntur, & Matthæum Ioannemque ideo ceteros præcessisse iudicatur, quod hi ipsi apostoli fuerint, Marcus autem, & Lucas, apostolorum tantum discipuli. Lucas in hoc codice *Lucanus* vocatur, ut in Vindobonensi & Corbeiensi codicibus. Desiderantur in eodem 12. primi versiculi capituli VIII. evangelii secundum Ioannem. Porro, cum vulgata editione conferenti hunc codicem, sequentes in primis occurrunt additiones, & diversæ lectiones. Matth. XX. col. 219. in Eusebiano codice legitur: „Vos autem quæritis de pusillo „crescere, & de maiore minores esse. Intrantes autem & rogati „ad coenam, nolite recumbere in locis eminentioribus, ne forte „clarior te superveniat, & accedens qui ad coenam vocavit te, dicat tibi: adhuc deorsum accede, & confundaris. Si autem in loco inferiori recubueris, & supervenerit humilior te, dicat tibi qui te ad coenam vocavit: accede adhuc superius, & erit hoc tibi utilis.“ Item hic legitur: „quod natum est de spiritu, spiritus est, „quia Deus spiritus est, & ex Deo natus est.“ Matth. col. 329: „Et induerunt eum tunicam purpuream, & clamydem coccineam „circumdederunt ei.“ Luc. col. 796. sq. „Dixit autem ad illum „Iesus: finite illum, & nolite prohibere. Qui enim non est adversus vos, pro vobis est. Nemo est enim, qui non faciat virtutem „in nomine meo, & poterit male loqui de me.“ Tres ultimæ columnæ evangelii secundum Marcum, recentiore manu additæ, vulgata reddunt versionem. Hæc a Nostro minutiore caractere representantur. Cetera, quæ ita temporis edacitatem sensere, ut litterarum formæ penitus evanuerint, punctis quibusdam lineas efformantibus exhibere necesse fuit, ut & lacunæ indicarentur, & versuum paginarumque, immo & verborum, numerus sibi constaret. V pro B pluries reperitur. De soloecismis eadem *Iricus* repetit, quæ alii de soloecismis auctorum N. T. monuerunt. Addit tamen, ea, quæ in soloecismorum numerum vere sint referenda, non S. Eusebio tribui debere, sed iis, qui ante illum Italam versionem vel composuerunt, vel descripserunt: ab omni enim emendatione modestissimum episcopum abstinuisse. Tum de loco, ubi conscriptum dicitur hoc exemplum, paulo fufius exponit, & prope castrum Credenensium, non vero in Bugellentibus Alpibus, Eusebium scripsisse evangelium, ex scriptore ætuum Eusebii probare annititur. Notæ textui subiunctæ, variantes e versione vulgata depromtas lectiones sistunt: illæ autem, quæ finem operis faciunt, notæ aliorum codicum, Parrum etiam, & versionum orientalium, lectiones vel omiſſas, vel additas, vel mutatas, complectuntur. Figuræ, æneæ tum specimen characterum codicis, tum integumenta eiusdem & ornamenta, lectorum oculis sistunt. Ubique summa elucet diligentia.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCLVII.

CATALOGO DEGLI ANTICHI MONU-
menti di Ercolano.

i. e.

*CATALOGUS VETERUM MONUMENTO-
rum Herculansenfium, congeftus ab OCTAVIO AN-
TONIO BAYARDI, Protonotario apoftolico,
dicatus Regi Siciliarum, Carolo.*

Neapoli 1754. TOMUS I. 2 Alph. 13 plagg. duern. in fol.
charta max.

Iuffu & auspiciis utriusque Siciliae Regis in publicum prodit
splendidiffimum hoc Opus. Eidem quoque infcribitur
Præfatio. Reddit in ea Rev. Auctor rationem confilii
fui, & exponit, quo ordine de fingulis monumentorum hic
detectorum generibus acturus fit. Plus famæ adeptæ funt
ruinæ Herculani fubterraneæ, quam falva & incolumis ha-
buit hæc civitas. Quidni ruderibus eius eandem adhibemus
religionem, quam Palmyra, Perfepolis, Babylon, Ninive, ab
aliis expertæ funt. Definemus iam credere, complura instru-
menta, vitæ humanæ apprime utilia, recentioris ævi inventa
effe. Veteribus ea iam cognita fuerunt, ut hic exemplo va-
forum culinariorum, & instrumentorum quorundam Chirur-
gicorum, docetur. Vafa igitur noftra culinaria fam veteri-
bus in ufu fuerunt, quamvis eorum non meminit Apicius.

Iii

In

In Classe I. designantur DCCCXXXVIII. Picturæ ad hoc usque tempus detectæ. Earum, quæ forsitan deinceps detegentur, ratio habebitur in spicilegio.

Classis II. Statuas & Busta e metallo & marmore continet CCCCL. Inferuntur Inscriptiones quædam noviter repertæ, sed brevissimæ.

Classis III. vasa, pateras, ollas, cacabos, & similia hic inventa designat, numero DXXXII. Tale pag. 241. est vas ad calefaciendum vinum, aliumve liquorem usitatum. Describit id Seneca Quæst. Nat. III. 24. *Facere solemus, inquit, dracones & miliaria, & complures formas, in quibus aere tenui fistulas struimus per declive circumdatas: ut saepe eundem ignem ambiens aqua per tantum fluat spatii, quantum efficiendo calorisat est. Frigida itaque intrat, effluit calida.* Sequuntur vasa argentea LIV. vitrea CLXIV. & CIXC. ex creta. Est inter hæc p. 282. Saginarium Ghirarium. Describitur id a Varone de Re Rust. L. III. c. 14. *Hi saginantur, inquit, in doliis, quæ etiam in villis habent multi, quæ figuli faciunt, multo aliter atque alia; quod in lateribus eorum semitas faciunt, & cavum, ubi cibum constituunt. In hoc dolium addunt glandem, aut nuces iuglandes, aut castaneam; quibus in tenebris, cum cumulatim positum est in doliis, fiunt pingues.* Proximi sunt Tripodes XXIV. cum Lucernis CLXIII. & Candelabris XI. quæ excipiunt miscellanea DCCCXXXII. Notabile inter hæc p. 416. monumentum pietatis ex creta, in quo femina sedens lacte suo senem patrem alit. Patrem Plinius dicit, & Fessus; matrem Solinus, ne, quod semper facit, Plinium compilasse videatur. Solinum sequitur Valerius Maximus, rem omnium latissime narrans. *Sanguinis ingenui, inquit, mulierem, Praetor, apud tribunal suum capitali crimine damnatam, triumviro in carcere necandam tradidit. Quo receptam, is qui custodiae praeerat, misericordia motus, non protinus strangulavit. Aditum quoque ad eam filiae, sed diligenter excussae, ne quid cibi inferret, dedit: existimans futurum, ut inedia consumeretur. Cum autem iam dies plures intercederent, secum ipse quaerens, quidnam esset, quo tamdiu sustentaretur, curiosus observata filia,*
ani-

animadvertit illam, exserto uvere, famem matris lactis sui subsidio lenientem. Quae tam admirabilis spectaculi novitas ab ipso ad Triumvirum, a Triumviro ad Praetorem, a Praetore ad consilium iudicum perlata, remissionem poenae mulieri impetravit. Quo non penetrat, aut quid non excogitat pietas, quae in carcere servandae genitricis novam rationem invenit? Quid enim tam inusitatum, quid tam inauditum, quam matrem natae uberibus alitam. Res accidisse fertur Romae A. DCIII. Memorabilis porro No. DCCXXXII. manus dextra votiva. Votum autem pro masculina fobole solutum indicat manus dextra, secundum Causeum, siquidem illa masculinae virtutis symbolum est. Succedit p. 428. Tenex barbatus, caput pileo Phrygio tectum habens, pedes impositos capiti arietis. Ambas manus elevatas tenet, quarum digiti complicati, similitudine benedictis. Galli dicebantur hoc hominum genus. Qua ratione autem Gallus quis fieret apud veteres, exponit Lucianus, de Dea Sera. Interim ille mos, inquit, postquam semel susceptus est, etiam manet —. Qui ista de se statuit juvenis, vestibus abiectis magno clamore in medium prodit, tollit gladium, quales a multis inde annis, ob id ipsum puto, praesto sunt. Hoc igitur accepto statim se castrat, ac per urbem currit, manibus ferens quae abscidit. In quamcunque vero domum ista abiecerit, ex ea vestem muliebrem & mundum accipit. Digiti contracti, qui benedictis digitis similes esse dicuntur, apud veteres ad populum dicentem referri debere videntur. Ita enim de iis pag. 444. disserit Causeus: Illa tres digitos, pollicem, indicem, & medium, elevatos, reliquos duos, anularem & minimum, contractos ostendit, eo modo, quo veteres significabant verba se velle facere ad populum. Optandum est, ut, completo catalogo, Commentarius sequatur.

IODOCI IOHANNIS STRUCHTMEYERI
Animadversionum Criticarum LIBRI II. In quibus
varii Auctores Veteres, Graeci & Latini, emendantur, illustrantur.

Harderovici 1755. Alphab. I. plag. I. in 8.

lil 2

In-

Inscrispit hoc Opus, eleganti carmine Elegiaco, Patri suo, *Ioh. Christophoro Struchtmehero*, Historiarum, Eloquentiæ, & Linguae Græcæ apud Harderovicenos Professori, Ornatissimus Auctor, Iuvenis novemdecim annorum. Animadversiones eius omnes Criticæ sunt, & ad loca veterum Auctorum pertinent, quæ virorum doctorem industriam & acumen effugisse videbantur. Profectæ omnes sunt ex solo ingenio, si exceperis quædam ex illis, quæ dantur ad C. Iulium Solinum. Huius enim vetusta editio, & collatio antiqui Codicis, ad manum fuerunt. Antiqua editio est Iodoci Badii Ascensii, Salmasio, & litterato orbi incognita. Ediderat vero Solinum Ascensius Parisiis, anno MDIII. Præterea ad manus fuit editio Iacobi Grasseri, nec ipsa Salmasio inspecta. Libri I. c. 1. 2. in P. Cornelii Severi Ætna vertitur. Emendaverat hoc Poema Iosephus Scaliger. Idem deinde edidit Theodorus Gorallus, seu, quod verum eius nomen, Ioannes Clericus. Reicit ille plerasque Scaligeri emendationes, dicens, Scaligerum folius Grammaticæ peritum fuisse; se vero etiam præfidiis accuratioris Physices instructum, ad emaculandum hoc opus accessisse:

Se scire errantem lunam, solisque labores,

Unde hominum genus, & pecudes, unde imber & ignis.

Sed commoda, quæ ille ex sua Physices peritia redundatura promiserat, vix unius hic assis esse dicuntur. Cap. 3. 6. & 7. Hesychius aliquoties tentatur, & emendatur. Multa difficilia in hoc Lexicographo superflunt, quamvis operam non levem ei navarint viri doctissimi, e quibus dudum elucet Ioannes Albertius. Observatur vulgatus litterarum ordo usque ad litteram I. Suppeditantur enim hæc tantum promulgidis instar. Ciceronis tum locus explicatur Cap. 4: adferuntur quædam Animadversiones ad specimen novæ editionis Anthologiæ Lat. P. Burmanni Iun. Capite 5: succurritur laborantibus Orphei hymnis Cap. 9: observantur nonnulla ad Cornelium Nepotem, Cap. 10: maculæ quædam eluuntur Minucio Felici, Cap. 11: & Ovidius aliquoties emendatur, aut illustratur, Cap. 12. Trist. L. IV. El. III. v. 83. qui vulgo ita legitur:

Uttere

Utēre temporibus, quorum nunc munere freta es,

En patet in laudes area lata tuas.

fic correxerat C. A. Heumannus, Vir celeberrimus:

Utēre temporibus, quorum nunc munere fida es!

En patet in laudes area lata tuas.

Quæ lectio minime probata fuit Burmanno, qui potius ita scribendum existimabat:

Utēre temporibus, quorum non munere spreto,

En patet in laudes area lata tuas.

Sed neque hæc coniectura adriserat viro erudito in Misc. Obs. Vol. II. T. I. p. 47. is igitur hunc locum ita castigabat:

Utēre temporibus, quorum nunc munere tristi

En patet in laudes area lata tuas.

Quatuor librorum insitens vestigiis doctissimus Auctor noster p. 72. hæc mavult:

Utēre temporibus, quorum uti munere sueta es,

En patet in laudes area lata tuas.

Cap. 13. Cui Institutionibus, tribus in locis, sanitas paratur. Paulus in sentent. restituitur semel iterumque. Apud Ulpianum lectio vulgata explicatur, & a crisi superflua liberatur.

Cap. 14. Auctor Collationis LL. Mos. & Rom. frequenter emendatur & illustratur, & Glossæ Nomicæ aliquoties tentantur.

Lib. II. c. 1. animadvertuntur quædam ad Propertium, Florus semel, Solinus bis defenditur; prouti c. 2. Propertius passim emaculatur, aut illustratur, & locus Tibulli vindicatur. Cap. 3. Hermefianæ fragmentum apud Athenæum purgatur, & cymbæ Charontis, qua carebat, lux infertur. Cap. 4. Solinus aliquot in locis restituitur, & Salmasii in Solino emendatio stabilitur. Monetæ lector in principio huius loci, Solinum, quamquam virorum doctorum, ac præsertim Claudii Salmasii cura, multis modis emendatior hodie circumferatur, cum innumeris tamen corruptelis atque lectionum monstris adhuc luctari. A librariis enim, ac sciolis, plurimis in locis prave admodum exceptum fuisse; obrutum etiam iacere larga messe spuriarum lectionum, quæ originem capiant ex priori

eius editione. Iterum Solinus pluribus in locis emaculatur in c. 5. ubi & Suetonio binis in locis scriptura sua adferitur, & Orptheo in Argonauticis medicina paratur. Euripidis Iphigenia in Aulide nævis quibusdam liberatur in c. 6. ubi vapulat Barnesius, & in ordinem cogitur Pauwius ad Hephæstionem. vl. 1592.

Ταύτην μάλιστα τῆς κόρης ἀσπάζεταιται.

male verti dicitur p. 131.

Hanc magis quam puellam dignatur,

quum scribendum sit:

Hæc prae puella contenta est.

Loquitur autem Euripides de capra. Augmentum etiam extra chorum a poetis Atticis aliquando esse omissum, in initio versus, c. 7. probatur contra Dawesium Miscellan. Crit. p. 335. Anapæstos a Tragicis & Iambographis paribus in fedibus admissos esse, pluribus demonstratur in c. 8. ubi etiam ostenditur, solere poetas N ἐφελευσικὸν adhibere, etiamsi apostropho commode uti possint. Eiusdem Euripidis Hercules furens mendis liberatur in c. 9. & nova lux Propertio adfertur in c. 10. Adhibetur hic versuum transpositio, Propertio salutaris; quo genere etiam Scaliger & Broukhufius delectati sint: quamquam id damnent Itali, & novissime Vulpius, codicibus MStis maiori religione in hærentes. Rursus Propertii loca quædam examinantur c. 12. postquam incerti fragmentum apud Stobæum emaculatum est c. 11. Non tamen facile cuivis probabitur emendatio, qua p. 166. Propertii L. IV. El. III. v. 53.

Omnia furda tacent: raris adsueta Kalendis

Vix aperit clausos una puella lares,

sic legitur:

Omnia furda tacent. lanis adsueta Kalendis

Vix aperit clausos una puella lares.

est enim hæc emendatio longius quæsitæ, quam recepta lectio. Caput 13. & 14. denuo pertinent ad Solinum, in quo varia monstra profligantur. Docte etiam & eleganter p. 180. gravissimum mendum ex Ampelio aufertur. Legitur ibi vulgo *Πικτός* ab Atheniensibus (Darius) ducenta millia apud Pseudomarathona decel-

decessit. Pro ducenta millia, recte Perizonius, ducente Miltiade, reponit. De Pseudomarathone nihil scio, inquit Dukerus. Tanto maioris facienda emendatio sagacissimi Struchtmeyeri, legentis: Victus ab Atheniensibus, ducente Miltiade, apud saltum Marathona decessit. Sequuntur Indicēs duo, alter auctorum, alter rerum & verborum. Si ita perrexerit politissimus Auctor, brevi futurum speramus, ut Tollios, Bestios, Sibenios superet.

*IANI PLANCI ARIMINENSIS DE URINA
cum Sedimento Coeruleo, ad Amicum Bononien-
sem Epistola.*

Venetis 1756. pagg. 12. in 12.

Epistola hæc Cel. *Planci* continet observationem raram, Viri sexagenarii, morbo acuto correpti, & eodem denati, qui tertio decubitus die urinam mtingere coeperat cum sedimento pulchre coeruleo, quod cyaneum illum veterum, seu Berolinensem recentiorum colorem, referebat, quod & Amico suo, Medico Bononiensi, & aliis quamplurimis, singulare admodum, & plane inauditum visum est. Per octo circiter dies reddidit æger urinam hanc cum hoc sedimento coeruleo, & cum odore admodum ammoniacali; & quamvis circa finem vitæ colligi amplius non posset, tamen stragula & lintea omnia hoc colore tunc insigniter inficiebat. Post mortem dissectum fuit a *Planco* cadaver, in quo sphincter vesicæ valde angustus erat; laboraverat enim æger a duobus annis difficultate urinæ, ut calculum in vesica gestare crederetur. Vesica valde crassa erat, cum plicis variis, ut sunt in ventriculo, & cum variis illis herniis a Cl. *Morgagno* descriptis. Ureteres valde dilatati erant, ut intestinula agni referrent, & inflati, atque exsiccati, una cum portione vesicæ. In primo eorum in vesicam ingressu valvulam semilunarem, seu conniventem, ostendebant, ut sunt valvulæ huius generis in intestino colo, & in canali vesicæ felleæ. Fortasse, ut opinatur *Plancus*, in uretheribus hoc modo dilatatis, valvula hæc

hæc semper cernitur, quam in aliis uretheribus in statu naturali cernere *Planco* non licuit, qui eam in variis post hanc observationibus quæsit. Cætera viscera huius ægri sana pene omnia apparuerunt. Dum quærit *Plancus* causam miæctus huius coerulei, & quum per Urbem Ariminum casus narraretur, retulit ei mulier sexagenaria, & se hoc miæctu coeruleo viginti abhinc annis per tres vel quatuor dies laborasse, postquam sumsisset Pilulas quasdam, quas Loyolitæ Novellarienses vendere solent ad alvum laxandam. Ex his Pilulis passa est prius mulier hypercatharfin magnam, deinde per varios dies reddidit urinam istam coeruleam, quæ fundum & latera matularum ita infecerit, ut nullo lixivio detergi posset. Apud Actuarium, Medicum Græcum sequiorum sæculorum, qui tamen satis eruditus fuerat, quique multum de urinis scripsit, reperit *Plancus* Historiam, quam de Servo suo narrat Medicus, qui loco ægri cuiusdam morosi sumserat pastillum quemdam amarum, cum oxymelle & aqua fervida, deinde pedibus triginta stadia confecit, & Constantinopolim reversus, urinam mingere prius nigram, deinde Venetam coepit, maximo cum ægri timore, & magna cum Actuarii heri sui admiratione, qui tamen iussit eum bono animo esse: nam Urinam hanc Venetam, seu coeruleam, ut & nigram, lethalem esse dicit Actuarius, quippe quæ ab atra bile quadam, ut ait, procedat; sed ab ista causa non venisse hanc, verum a medicamento. Evenit etiam, ut servus ille paullo post convalesceret. *Plancus* igitur suspicatur, ægrum sum, ante morbi ingressum, pilulas illas Novellarienses clam sumsisse, fortasse suavis alicuius, quum ipse, ante morbum extremum, animi pathematibus ex tristitia propter curas domesticas laboraret. Siti enim adfectus in toto morbi curriculo æger, ut ex ariditate linguæ palam erat, tamen bibere renuit; quæ sitis fortasse ex hypercatharsi orta erat. Sed quicquid de hac causa sit, semper casus iste de Urina Veneta, a Cl. *Planco* relatus, admodum rarus est, quum in Historiis medicis, si casum illum excipias ab Actuario relatum, qui ante fere mille annos floruit, nullum alium casum similem memorari videamus, præter hunc, & istum a *Planco*

in

in hac Epistola relatum, qui digni sane ad amplificandam Historiam medicam erant ut memorarentur.

ELIÆ PALAIRET ECCLES. GALLICÆ Tornacensis Pastoris, observationes philologico-criticæ in sacros novi foederis libros, quorum plurima loca ex Auctoribus, potissimum Græcis, exponuntur, illustrantur, vindicantur.

Lugduni Batavorum 1752. apud Cornel. Haak, 1 Alph. 14 pl.
in 8. mai.

Non est quod de penuria observationum in Novum Testamentum queramus. Tulit hoc Sæculum, tulit superior, largam eorum segetem, qui agrum hunc excoluerunt. Neque postremus erit Palairetus, de cuius opere ad lectorem referre animus est. Habet illud, ut mortalium omnia, quod laudem mereatur, quod in reprehensionem incurrat. Intelligas ex ipsa protinus præfatione, Auctorem id præcipue egisse, ut N. T. dictionem a suspicione & infamia peregrinarum sordium liberaret, quas hominum quorundam inscitia & imprudentia, aliorum libido & nequitia, sibi visa fuerat in ea deprehendisse. Libenter, quod res est, fatemur, Viro docto in hac re bene successisse. Græcorum auctorum loci, liberaliter per totum opus effusi, fidem faciunt, eum illos sedulo trivisse, & quæ sibi ad illustrandas vindicandasve N. T. dictiones quoquo modo facere videbantur, illinc cum cura enotasse atque protulisse. Dolendum tamen, stuporem illorum hominum, qui, in Græcia hospites, quæ nova & inaudita sibi viderent, ad hebraicam barbaramque omnem civitatem proscriptum ibant, optimasque & elegantissimas quasque phrasas velut impuras damnabant, effecisse, ut Noster vel protrita quæque, & in triviis obvia, ipsisque tyronibus non ignota, numerosis auctorum testimoniis adstruenda sibi esse existimaret. Indulsit ea in re sæculi, solique, quod ipsum tulit, indoli. Sunt in Belgio, ab illo Viro, qui, dum viveret, Latinorum auctorum sospitator audire gestiebat, imbuti ea opinione

nione quidam, in lectione veterum librorum verba magis, quam res, sectanda esse. Quo factum est, ut ab aliquo tempore prodierint libri tam casti bonæ frugis observationibus, quam farragine phrasium ubique prostantium graves & suffarcinati. Constat ea res exiguo sudore, multumque valet ad grandem librum cito expediendum; famæ tamen auctorum, & lectorum commodis, parum conducit. Est quoque, ut in tanto acervo, quiddam recte inter legendum perceptum, fideliterque relatam, & apte ad rem præsentem applicatum fuisse, certo non confidas. Non uno profecto exemplo nobis constitit; Auctorum allegatas dictiones aperte corruptas in testimonium advocari; aut alieno, quem fundere nolunt, sensu donari. Denique delectum auctorum merito desiderabunt illi, qui N. T. notis peregrinæ dictionis haud carere contendunt. Dictionis Græcæ puritatem ex Artemidoro, Achmete Oneirocritico, Achille Tatio, Cinnamo, aliisque similis farinæ scriptoribus probare; infimi subfellii ætatisque hominibus, Cappadociæ, Ægypti, Syriæ, Thraciæ civibus, quid aliud est, quam oleum & operam perdere, & clavum, quod aiunt, clavo excutere. Sunt quidem a Diodoro Siculo, a Dionysio Halicarnassensi, ab Æliano, Philostrato, aliis, præsertim recentioribus Græcis Latinisque, Græco sermone usis, edita in suo genere bene scripta, suisque digna ætatibus: verum, si quis illud exemplum, quod Plato, quod Demosthenes, & ambobus æquales reliquerunt, contendat puræ Græcitatæ unicum esse, non possunt illi recentiores notam aut novitatis, aut affectationis indecoræ, aut denique contractarum ex antiquæ plebis sermone sordium effugere. Habuit Græcia quoque suas ætates. Æque certum est, plebem Atticam, florente republica, usurpasse multa, a quibus castigati scriptores sibi magis quam novi temperarunt; atque certum est, vulgum Romanum, Ciceronis ætate, non multo elegantius locutum fuisse latine, quam fecit sæculum quintum. Quis tamen ferat, Cassiodori, Apuleii, codicis Theodosiani eloquentiam cum Tulliana comparantes? Feremus ergo, qui Scriptores latinisantes pro exemplo castigati Græci sermonis nobis obtrudunt? Est alius porro scopulus,

pulus, quem prætervehi perarduum est, ut mirum non sit, cum aliis Palaietum quoque in eum impegisse. Contigit nempe Novo Foederi, quod Homero, quod Alcorano, quod aliis magnæ existimationis libris contigit. Eos tractare & ornare pro virili dum student omnes, dum ~~librum~~ quisque scitumque quid excudere laborat, quod acumen maiorum superet & debeat; fieri nequit, quin nodum plerique in scirpo quærant, & puro foli tenebras offundant, per se plana & cuiusvis perspicua, nimium argutis, longeque arcessitis atque violentis interpretationibus, obscurantes. Dum denique facta profanis comparant, eo prolabantur imprudentiæ, ut toto coelo dissita commisceant. Quo fit, ut aut maligno & improbo animo instituta Christiana traducere, & in casum dare velle videantur; aut profecto iudicii laude, quæ scriptori nulli non in primis venanda est, excidant, ad sedulos compilatores relegandi. Ad quam igitur classem interpretum referendus sit Noster, faciemus ut constet, specimina quædam ex eius Observationibus in Actus & Epistolas Apostolorum prolaturi.

Actorum VII. 5. interpretatur καὶ, in illis καὶ ἐπηγγελία-
το δοῦναι, *etsi promississet ipsi dare*, adducitque exempla quædam, e quibus confici possit, procedere hanc interpretationem, si ἐπαγγελιάμενος scriptum esset. Cap. XIV. 27. μετ' αὐτῶν, *vult, coram ipsis* significare; & XVI. 13. ἔνομίζετο προσευχὴ εἶναι, *idem atque ἔπροσευχὴ ἦν, ubi Proseucha erat*. Ei opinioni firmandæ allegat Appiani locum: Κάρον πολέμικόν εἶναι νομιζόμενον αἰρῶνται στρατηγόν, *quod vertit, Carum, qui bello strenuus erat, eligunt ducem*; quum Auctor voluerit hominem indicare, fama rei militaris inter contubernales clarum, pro bellicoso & strenuo vulgo habitum. Cap. XVII. 22. addit calculum Henrico Stephano, ὡς, in dictione Ἀνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεσποδαμονες ἔρεβς ὑμᾶς θεαρεῶ, interpretanti, paulo, *ut ita dicam, superstitiones*; ex eoque asserit, ὡς idem valere quod ὡς εἶπεν: quod ut demonstret, allegat tria exempla, in quibus integra formula ὡς εἶπεν legitur, verum a re præsentis, quod liquet, aliena, ut unum Herodiani, in quo ὡς aut abundat, aut tantundem atque ἔσον significat.

nificat. Paullus non *ὡς*, sed *πὺς*, (particula enclitica,) dederat, in omnibus propemodum rebus video vos superstitiosusculos. Cap. XX. 22. *δεδεμένος τῷ πνεύματι*, negotium interpretibus creavit. Palaietus putat, primam vocem a sequentibus, interposito *commune*, separandam esse, & reddendam dictionem: *ego, qui vinciar, proficiscor cum Spiritu Sancto Hierosolymas*. Sibi enim *δεδεμένος* idem atque *δησόμενος* videri. *Δησόμενος* hic accepit V. D. pro *δεδησόμενος*, aut *δεδεσόμενος*, & potest omnino sic accipi; sed quid opus illa violentia & illis ambagibus, quum liqueat, Apostolum simplicissimis verbis se *servum Spiritus* appellare, cui nihil in se imperii sit, utpote quod penes spiritum omne sit. *Δεδεμένος vincitur*, & *ἄλλος servus predicatus*, idem profecto sunt. Cap. XXIII. 1. verti iubet verba *πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολιτεύμαι τῷ Θεῷ* sic: *ego omni conscientia bona vixi cum Deo*. Verum in exemplis allatis nullum est, cui *σὺν*, ut hic loci, desit.

Epistola Paulli ad Romanos Cap. I. v. 4. *ἐξ ἀναστάσεως* reddit, cum aliis, *post resurrectionem*, & refutat eos, qui negaverant *ἐξ* hanc vim habere. Cap. II. v. 2. suadet sic vertere: *movimus autem quod revera fit iudicium dei in eos*. — v. 5. *ἔργην vindictam* interpretatur. Cap. IX. 6. ita constituit, ut putet *ἔχ ὄϊον* idem, quod *non*, significare, & a verbis v. 2. dependere, in hunc modum: *Non autem (tristitia mihi est magna & continuus dolor cordi meo) quod exciderit verbum dei*. Ut probet *ἔχ ὄϊον* pro simplici *ἔ* poni, allegat loca duo Diodori Siculi, in quibus ambobus *ἔχ ὄϊον* idem est atque *ἔ μόνον*, quod neque interpretem Diodori latuit, neque facile quemquam alium latere potest. Facile est tricas omnes expedire, si dicas, Apostolum id, quod omnino scripsit, scripsisse *ἔκ οἰητέον δὲ*, non autem putandum. v. 10. vertere mallet: *non solum autem hoc, sed etiam Rebecca secundum unum idemque [scil. verbum promissionis] concipiens erat ex Isaaco patre nostro, id est concipiebat*. Atqui, si hæc admittatur interpretatio, quid fiet verbis *ἐδέξθη αὐτῇ*. v. 11. itane resoluta iacebunt? Est profecto hic *ἀνακάλυψον*, optimis quibusque scriptoribus non fastidium, ab Eliano & Philostrato ad nauseam frequentatum, quo

quo nominativus pro genitivo consequentiæ ponitur; aut, hic loci, pro dativo ἐχέσῃ κοίτην ἐβρέθη αὐτῇ *gerens uterum*, (pro *gerente ipsa*, aut *gerenti uterum*) dicebatur *ipfi*. Deinde, quorsum carnificinam adhibere dictioni ἐξ ἐνός? Plinius quidem & rectius est, aut cum Ἰσαακ τῷ πατρὸς iungere, aut cum Havercampo, ἐξ ἐνός *ex uno congressu* interpretari. Existimat quidem Palairetus, arduum fore opus, *vel unicum* (verba eius reddimus) *e Graecia proferre exemplum, quo ἐξ ἐνός una congressione significet*. Significat procul dubio. Nos dubio illum hoc liberabimus, & pro uno testimonio geminum præstabimus. Philodemus in Anthologia inedita:

πέντε δίδωσιν ἐνός τῇ δέῃνα ὁ δέῃνα τάλαντα.

& paullo post Idem:

πέντε δ' ἐγὼ δραχμαῖς τῶν δώδεκα Λυσισανιάσση;

Cap. IX. 28. συντελῶν καὶ συντέμων speciose interpretatur συντάμῳ συντελῶν.

Epistolæ I. ad Corinthios c. II. v. 2. valde se torquet Auctor, in expedienda constructione articuli τῶ, in illis ἢ γὰρ ἔκρηνα τῶ εἰδέναι. Construit nempe sic: ἔτι γὰρ τῶ εἰδέναι (scil. μὲ) ἔκρηνα, nihil enim scire (sc. me) statui inter vos. Viderit, num tortuosa hæc ipse intelligat. Absit a multis codicibus τῶ. Absit, adsit, neque desiderabitur, neque nocebit. Est παραίφωμα sermonis. Norunt, qui tantillum recentia & inquinatiora Græcorum volumina tractarunt, illis τῶ ante infinitivum sæpissime abundare. Cap. V. 2. demonstrat, ἔργον sæpe pro *turpi concubitu*, & hic pro *incesto*, poni. Quare vero tandem simplicibus quæsitæ præferamus? Verum hæc est Nostri dexteritas, vastam eruditionem Apostolo, alia omnia volenti, obtrudere. Simile huic id est, quod ποιεῖν in illis v. 31. εἴτε ἔν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε, capit de usu coniugii. Quis autem hic Scholasticum non agnoscat, qui sancto scriptori turpiculum sensum, certe parum gravem, ubi non opus, neque probabile est, affingere mavult, quam occasionem omittere, qua ostendat, se verbum ποιεῖν sensu impudico positum reperisse in auctoribus, & in adversaria retulisse. Quæ ad Cap. XI. 10. nova No-

ster affert, ipsis eius verbis exponemus. Locum nempe illum vexatum, *διὰ τῆτο εἰλείπει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τὰς ἀγγελίας*, sic interpretatur: „Propterea debet „*uxor signum potestatis (sc. maritalis) sub capite habere, (sc. suo,* „*dum in vivis est), Et propter doctores ecclesiae. Primo, ait, per „caput intelligo ipsum maritum; deinde ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,* „*sub viro, mihi idem est ac imperante viro; deinde orationem „bimembrem hic admitto, supplens καὶ, ita: ἐπὶ τῆς κε-* „*φαλῆς καὶ διὰ τὰς ἀγγελίας. Illa ellipsis nec nova nec in-* „*audita esse poterit, si consulas exempla quæ dedimus ad Rom.* „*VIII. 26. Denique per τὰς ἀγγελίας intelligo ecclesiae docto-* „*res. Sapientissime hic in transitu ecclesiae doctores memo-* „*rat d. Apostolus, ut ostendat, quam decore & caste feminae* „*in conspectu eorum publico se gerere debeant, ne iis offen-* „*diculo sint inter concionandum.*“ Haecenus Palaietus. Idem ad Cap. XIII. 1. putat, Apostolum in dictione *χαλκὸς ἠχῶν* ad aes Dodonæum, & in *κύμβαλον ἀλαλάζον* ad tympana & cymbala in sacris Cybeles, respexisse. Finge, id ex vero dici. Verum poterantne tam sapientia & poetica & fabulosa spargentem capere illi, ad quos exarata fuit hæc epistola? Non Pauli, sed suam iactat copiam eruditionis, qui talia comminiscitur, & ostendit, se a simplicitate alienum, peregrina & incredibilia captare. Recte vero XIV. 19. adversus Peircium tuetur ellipsin *μᾶλλον*, & monstrat, proverbiali dictione, Græcis *πέντε ἡμέραι* brevissimam orationem significare. Super loco XV. 29. de *baptizatis super mortuis*, longum sermonem instituit, & post recensitas breviter variorum varias opiniones, præcipue illam *Bullerij* subversum it, qui in Sylloge Difsertat. Sacrar. per *τῶν νεκρῶν Iesum Christum* volebat intelligi, & locum reddi *baptizati in honorem Iesu Christi*. Multis argumentis aggreditur Noster, & proternit, sententiam tam infirmo nixam talo, suamque tandem hanc profert interpretationem: *Alioquin quid fient, qui submergentur aerumnis propter mortuos, si omnino mortui non resurgant? quid igitur (inquam) submergentur aerumnis propter mortuos.* Si Paulus a Grammaticis & Criticis vexatur & rumpitur, debet id quodammodo

modo sibi; *δυσόητος* enim ab omni tempore audit. At misera eius fors in eo, quod vel ubi planissima loquitur, ut nil supra, nemo tamen ipsum intelligere velit, aut valeat. Poteratne aliis verbis uti, significaturus de more primorum Christianorum, quo, defunctis neophytis ante perceptum baptismum, eorum amici, ipsorum loco & nomine, hoc sacramento se curabant initiari. Quem iam magis miserearis, Paulum an interpretes? Capite eodem *vs.* 34. recte contendit Noster, *δικαίως* verti merito debere: *vs.* 57. adstruit sententiam *Raphelii*, *διδόντι*, *promittenti* reddentis.

Epistola secunda ad Corinthios VII. 9. *κατὰ Θεὸν* vertit *dei auspicio*, *ἔ* *auxilio*, *deo auspice*: IX. 11. *ἐν παντί* *πλῆσιζόμενοι εἰς πάσαν ἀπλότητα*, vertit, *omnino ditescentes utamini divitiis ad omnem liberalitatem sc. praestandam*. Ad *vs.* 21. capitis primi Epistolæ ad Philipenses, inter alia hæc profert. „Eleganter hic loci dicitur *Χριστὸς κέρδος*, *vitam ἔ* *mortem quod attinet*.“ Unde colligi queat, Palaretum locum *ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστὸς; καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος*, sic accepisse: *ἔ* *in vita ἔ* *in morte Christus mihi est lucrum*. Ad illa Apostoli 1. ad Timotheum III. 15. de ecclesiæ Dei, *σύλος καὶ ἐδραϊώμα τῆς ἀληθείας*, putat, *σύλος καὶ ἐδραϊώμα* figura rhetorica dictum, pro *σύλος ἐδραϊός*, & Apostolum ad ventustam consuetudinem, leges columnis incidendi, respexisse. Obsuit viro docto error, per quem *σύλος* & *σήλη* confundit, res multum diversas. In epistola ad Hebræos IV. 13. *πρὸς ἡμῖν ὁ λόγος* laudat interpretationem Lutheri & aliorum, *de quo nobis sermo est*; illiusque usus particulæ *πρὸς* cum accusativo, pro *περὶ* cum genitivo, testimonium evocat Achillis Tattii p. 533. *ed. Salmaf.* quem si inspicias, longe diversum quid significat: *ἔδεις ἔτι θερσάνδρω λόγος πρὸς ἡμᾶς ἦν*, notat, *nulla amplius actio, causa, lis*, *Thersandro contra nos instituenda supererat*. Contigit Nostro id in aliis quoque pluribus locis infortunii, ut allegaret eos, qui ad rem demonstrandam profus nihil facere deprehenduntur, quum in nexu leguntur & examinantur. In verbis, VI. 1. *τὸν τῆς ἀρχῆς τῆ χειρὸς λόγον*, statuit hypallagen, pro *τὴν ἀρχὴν τῆ λόγος τῆ χειρὸς*.
Cap.

Cap. III. 19. epistolæ primæ Petri, putat, verba ad hunc modum construenda esse: ἐν ᾧ (sc. πνεύματι) καὶ ποτε πορευθεὶς ἐκήρυξε πνεύμασιν ἀπειθήσασιν, τοῖς ἐν φυλακῇ (sc. ἔσσι), quo (scil. Spiritu Christus; nam cum aliis locum hunc de Christo, Noachi tempore, impiis veritatem annunciantem accipit,) vel olim prædicavit hominibus inobedientibus, qui in carcere, sc. sunt. Proscriptis reliquis interpretibus, iubet illa Ioannis Epist. I. cap. IV. 8. ὁ μὴ ἀγαπῶν, ἔμ ἐγὼ τὸν Θεὸν ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, sic vertere: qui non amat, non novit, (Deum quod attinet,) quod Deus fit charitas. Sufficiant hæc in specimen, e quo de reliquis iudicium fiat.

RECHERCHES SUR LA PRECESSION DES
Equinoxes &c.

h. c.

DISQUISITIONES CIRCA PRÆCESSIONEM æquinoctiorum & nutationem axis telluris in Systemate Newtoniano. Auctore d'ALEMBERT, Academiarum regiarum Parisinæ & Berolinensis, nec non Societatis regię Londinensis, Socio.

Parisiis 1749. ap. Davidem seniore, I Alph. pl. 5. Tabb. 4
in 4.

Præcessio æquinoctiorum quid sit, & quomodo a motu vero axis telluris circa polos eclipticæ ortum trahat, nemini vel tantisper in Astronomia versato obscurum est. Eo altioris vero causæ eius est indaginis. Systema attractionis universalis *Newtonianum*, e quo tot alia emanant universi phaenomena, etiam huius rationem reddit. Nec solum generatim eam exinde derivavit acutissimus systematis illius Auctor; sed & subtilissima methodo, veram eius quantitatem, quæ est 50. minorum secundorum singulis annis, ex eo fonte deducere conatus est. Ad sequentia melius intelligenda, conducet, brevem methodi huius ideam tradere. Concipiatur igitur terra, plano eclipticæ normali, & per centra terræ solis-

folisque transeunte, in duas partes divisa. Hæ, si tellus esset perfecte spherica, forent ubique prorsus similes & æquales; cum vero sit sphæroidica, æquales quidem erunt, ast non similiter utrinque respectu plani ipsius sitæ, (nisi cadente axe in ipsum planum); unde, ob inæqualem solis in utramque partem actionem, iam generatim perspicitur, axi telluris certum motum rotatorium imprimi. Ad hunc determinandum supponit *Newtonus* totam massam, qua sphærois sphæram excedit, quæque a polo versus æquatorum continuo crescit; unitam in forma annuli tenuis, in plano æquatoris siti. Iam, ab ipsa sphæra abstrahendo, annuli huius particulas haud aliter concipit, ac infinitum numerum exiguarum lunularum coherentium, & vi motus diurni æquatoris, eadem celeritate circa centrum telluris motarum. E theoria attractionis invenit, nodos harum lunularum debere retrogredi quotannis 45. minutis circiter versus occidentem. Tanta ergo foret motus punctorum æquinoctialium, in hypothese eiusmodi annuli. Sed primo motus ille distribuendus est inter anulum & sphæram ipsam, unde quantitas eius insigniter minuitur. Dein restituendo, annuli fictitii loco, ipsam massam, qua sphæra cingitur, vis solis invenitur tantum duas quintas prioris efficere. Porro, inclinatio axis telluris ad planum eclipticæ eandem vim variat. Omnes hæc circumstantias secum combinando, prodit retrogressio æquinoctiorum annua 10. minutorum secundorum. Tanta est actio solis tantum; iam lunæ actio est huius quadrupla; unde ex utraque coniunctim oritur motus 50. minutorum secundorum, quantus actu deprehenditur. Tam insignis calculi cum veritate consensus, haud contemnendum videtur pro corroborando attractionis systemate argumentum. Verum enim vero, si fatendum quod res est, principia, quibus theoriam hanc superstruxit *Vir summus*; haud satis firmo fundamento niti, pronuntiat *Auctor noster*. Primo enim figuram telluris aliam assumit, ac recentissimis observationibus definita est; unde iam haud parum omnia inde deducta mutantur. Deinde ratio inter vires solis & lunæ haud omni exceptione est maior. Deduxit eam *New-*

tonus e variis observationibus æstus marini: sed eiusmodi conclusio cum in se est paulo incerta, tum ex aliis observationibus selectioribus, rationem vis lunæ ad vim solis determinare adgressus est *Dan. Bernoulli* ut 5: 2; id quod, manentibus omnibus reliquis, reduceret præcessionem æquinotiorum ad 35. min. sec. Præterea in ipso motu, e suppositis istis determinando, varios passus, & incertos & erroneos, quibus enumerandis superfedemus, occurrere ostendit Noster. Nequaquam igitur pro attractionis systemate militat adeo theoria hæc, ac prima fronte videri posset. Ut itaque certo constet, an actu cum systemate isto consentiat phænomenon præcessionis æquinotiorum, an minus, rem totam ab ovo ordiri constituit Auctor, methodoque directâ, &, quanto fieri potest, rigore, motum rotatorum axis telluris, ex actionibus solis & lunæ oriundum, definire.

- En integrum processum methodi, qua in hac disquisitione
- Pag. 1. utitur. Ante omnia actionem solis & lunæ in terram, ceu spheroidem depressam, determinat. Utramque, cum e summa omnium virium in singulas telluris partes componatur, ad unicam reducit. Hoc itaque modo, pro singulis momentis constat quantitas & directio media virium duarum, quibus axis telluris sollicitatur. Iam in eò præsertim negotium versatur, ut, cognitis his viribus, inveniatur motus ex iis oriundus.
17. Subtilissima id Analyfi A. exequitur. Principia eius repetit e *Tractatu suo dynamico*, ubi ostendit, ad invenjendum motum corporis, a numero virium quotvis sollicitati, motum eius instanti præcedente concipiendum esse divisum in duos motus, quorum unus hisce viribus destruitur, alter is est quem actu nanciscitur, isque talis, ut partes corporis possint sese libere sine impedimento mutuo insequi. Hunc in finem quoque requiritur solutio generalis Problematis statici, de invenjendis conditionibus æquilibrii inter potentias quotvis, secundum directiones quasvis, nec in eodem plano, agentes: ea-
41. que hic traditur. Applicantur iam ea omnia ad motum axis telluris definiendum, id quod modo maxime generali efficitur. Duæ autem eruuntur formulæ pro duabus quantitativibus

bus variabilibus, quibus positio axis telluris pro quovis momento determinatur: quarum altera est arcus, quem motu circulari circa polos eclipticæ describit, altera inclinatio eius ad planum eclipticæ. Non enim illa solum, sed & hæc imprimis in præsentī negotio in computum ducenda est. Hunc in finem afferuntur observationes de variatione, quibus inclinatio hæc subiicitur, seu de nutatione axis telluris. Observavit nimirum Cel. *Bradleius*, satis longa annorum serie, axem telluris nutatione satis sensibili affici, cuius limites sunt 18. minutorum secundorum, periodus autem periodo nodorum lunæ exacte respondet, quippe qui spatio 19. annorum circiter motu retrogrado revolvuntur. Præterea, ex eadem nutatione, variationem quandam exiguam in ipsa præcessionē æquinoctiorum proficisci. Idem V. Cl. motus huius hypothesin secundum Cl. *Machinum* tradidit, quacum observationes ad 2" proxime convenire ait; etsi Noster, factō examine, eam haud exacte veritati respondere ostendat. Sed missa hac hypothesi, videamus, quid observationes *Bradleianae*, cum theoria Auctoris comparatæ, præbeant. Egregius sane hanc inter, & illas, consensus deprehenditur. Patet nimirum ex hac, nutationem esse motum maxime sensibilem omnium, quibus axis telluris subiicitur respectu inclinationis ad planum eclipticæ, eamque sequi exacte leges, quas observationibus suis detexit *Bradleius*. Porro, puncta æquinoctialia debere retrogredi satis lente, motumque hunc proxime saltem esse uniformem, & variatione exigua affici, quæ ab ipsa illa nutatione pendet, quæque item observationibus confirmata est. Certe maior theoriæ attractionis cum veritate consensus vix desiderari posset. Quæ tam e nutatione axis telluris, quam ex æquatione præcessionis æquinoctiorum, resultent aberrationes in fixarum ascensione recta & declinatione, in sequentibus ostendit Auctor. Omnia ista ad formulas maxime simplices reducuntur; unde & Astronomis, ea impostertum cum observationibus comparare, & magis certiora reddere, in promptu est. Ut etiam certitudinem calculorum suorum eo magis comprobaret Auctor, varia ex eo prodeuntia etiam aliis modis ita erui, & veritat;

Pag. 95. ritati respondere, sigillatim ostendit. Porro, e theoria præcedenti consecutaria quædam ad figuram terræ eruit. Nimirum, in solutione generali terram assumit ceu spheroidem, e stratis solidis compositam, quorum densitas variet secundum legem quamvis, figura autem sit quæcunque modo ad sphericam proxime accedat. Verum, etsi Problemati sic maximus inducatur ambitus, solutio tamen eo ipso redditur nimis indeterminata. Cum ergo interiorem terræ structuram prorsus ignoremus, & ab ea maxime pendeat actio solis & lunæ, quomodo determinari poterit ipsa motus axis telluris quantitas? Obicem hunc quodammodo tollit observatio nutationis *Bradleiana*. Docet nimirum theoria, præcessionem æquinotiorum proficisci ab actione solis & lunæ coniunctim, nutationem vero axis telluris & æquationem præcessionis a sola vi lunæ; præterea, qualiscunque sit interior stratorum terræ dispositio, quantitates nutationis & præcessionis semper inter se eandem obtinere rationem. Hinc itaque, comparando secum duas hæc quantitates, erui potest ratio inter actiones solis & lunæ. Invenit Auctor hoc modo, vim lunæ ad vim solis ut 7: 3 proxime; haud parvi sane momenti corollarium theoriæ præcedentis. Attamen negari nequit, rationem hanc insigniter mutari minima nutationis variatione, unde de huius inprimis determinatione certissima solliciti sint Astronomi. Quod iam ad ipsam structuram terræ interiorem attinet, ea quidem e theoria ista determinari nequit, cum infinitæ fieri possint circa densitatem & figuram stratorum hypotheses, quibus omnibus eadem quantitas præcessionis respondeat. Attamen eodem e fundamento infinitæ quoque excluduntur hypotheses, quæ cum hac consistere nequeunt. Ita e. g. fieri nequit, ut terra sit spheroidis, qualis nunc est, eaque solida, & e stratis ellipticis diversimode densis composita. Consistere vero potest cum phænomenis præcessionis, quoties supponitur partim fluida; & quoque determinari ratio partis fluidæ ad solidam, ad effectum hunc obtinendum.

Ex hæcenus allatis liquet, solutionem generalem Problematis præcedentem esse satis longam & complicatam. Ut ergo

ergo simplicitati paulo magis confuleret, & conclusiones priores denuo corroboraret, aliam adhuc tradit solutionem, minus quidem generalem, at faciliorem, & ad easdem prorsus formulas, via licet longe alia, deducentem. Problema etiam re-
 solvit in hypothesei telluris, rotatione circa axem carentis, aliisque quibusdam hypotheseibus peculiaribus. Dein theoriam **139.**
Newtonianam, (de qua initio diximus), sigillatim examinatur; ea, quæ demonstratione indigent, demonstrat; quæque haud satis firma videntur, indicat. Tandem, cum præcessio æquinoctiorum, nutatio, & æquatio præcessionis, sint soli motus, hætenus in axe telluris observati; fieri autem possit, ut adhuc plures in eo variationes exiguæ obtineant: modos, quibus & hi possent detegi, indicat; quo spectat quodammodo variatio solis secundum latitudinem, ab actione lunæ in terram oriunda, cuius quantitatem ultimo loco determinat.

Hic finem imponit ingeniosissimæ theoriæ Cl. Auctoris, cui **178.**
 & ab obiecto, & a subtilissima Analyfi, in ea ubique adhibenda, insigne pretium statuendum est. Exinde quoque systemati attractionis haud parvum robur accedere, inficias iri nequit. Inprimis autem, e stabilita nutatione, gravitatio terræ lunam versus, & hinc planetarum primariorum versus satellites, de qua e fluxu & refluxu maris nondum satis certo constitit, mirum in modum confirmatur. In eo certe assentimur Auctori, calculum exactum solam esse viam hypotheseos veritatem tuto examinandi; & attractionem, si posset, destrui debere, non rationibus metaphysicis, sed naturæ phænomenis, ad theoriam revocatis.

Des Teutschen Reichs Münz = Archiv, 1c.

i. e.

IOANNIS CHRISTOPHORI HIRSCHII, Archivum monetale Germanici Imperii, cum monumentis eo pertinentibus, antiquæ, mediæ, & recentioris ætatis. PARS II.

Noribergæ 1756. Alphab. 4. plagg. 20. fol.

Lll 3

Quum

Quum faciles emtores habuerit, suo merito, Pars I. huius Operis, in lucem iam prodit eius P. II. Imperatores perinde ac Status Imperii semper studuerunt conservationi monetæ asperæ ac probæ. Periclitari iis aliter videbatur salus publica, dignitas sua, & reditus: & certe auctoritas Principis ex tribus capitibus dignoscitur, si 1) vias publicas a latronibus purget; 2) si stet promissis suis; & 3) si proba sit monetæ ipsius. Iam olim Consiliarius Imperialis, Geizkofflerus, consilium suum fundamentale his verbis finivit:

Cura monetarum vos & defensio summa

Imperii Proceres sit penes atque Status.

Iactura bonæ monetæ plerumque indicium infallibile fuit mox infecti interitus terrarum & imperiorum, ut Historia docet, & inspectio Numismatum Romanorum, quæ semper viliora facta sunt, quo magis fini suo Imperium appropinquaret. Pendet enim salus rerum publicarum a flore commerciorum; commercia autem sine monetæ idonea geri non possunt. Eam in rem iam d. d. 15. Dec. 1576. consilium publice editum fuit, ut erigeretur tribus monetariorum, constans magistris & sodalibus, qui Articulis instructi sint, quos qui migrarint, infames fierent, nec amplius tolerarentur in civitatibus monetabilibus. Non enim eum in finem monetæ comparatur, ut sit materia negotiationis, sed ut sit medium & mensura commerciorum omnium. Interest quoque, valorem pristinae monetæ novisse intuitu pristini pretii, in emtione venditione. Urbaria & alii reditus Principum quoque passim ad hunc valorem solvuntur. Ad hunc usum inseritur Tabula, in qua solidi, Pfeningi, & Helli, ad normam Lipsiensem, nunc Vienneensem, resolvuntur. In Saxonia quoque, tam in civitatibus quam pagis, Steuræ ad valorem pristinum Pfeningorum solvuntur: proinde nec hic utilitate caruerit hæc tabula. Minima pars Edictorum & reliquorum documentorum unquam lucem vidit; & patuit Ill. Editori Archivum Bipontinum. Primum Segmentum continet Recessum Probationis Monetæ Circuli Franconici, editum Norimbergæ 1561. Ultimum completitur Epistolam Circulorum correspondentium ad Impera-

peratorem, datam 1590. Numerus Ordinationum est cxxxv. Sunt inter eas & Privilegia, Decreta Commissionum, item uniones monetales Electorum & Principum cum civitatibus Imperialibus.

DE MENTE HUMANA OMNIS COMPOSITIONIS experite, Meditationes. Auctore IOHANNES IACOBO HENTSCHIO, A. M.

More Mathematicorum, problemata ab aliis iam soluta denuo adgredi, eaque nova methodo exposita luci dare, etiam in Philosophia speculativa locum habere, eo minus dubito, quo plures in spirituum scientia quaestiones dantur, de quarum genuina solutione adhuc quaeritur. Huc refero quaestionem: *num mens humana simplex sit, an composita?* cuius solutiones plerasque partim lubrico fundamento niti, partim incompletas deprehendi. Operæ igitur pretium est, hoc argumentum, quod naturam mentis humanæ attingit, de novo adgredi, idque eo maiore studio discutere, quo maiorem in totam vitam nostram habet influxum. Nec invenio circa quaestionis huius solutionem difficultates, quæ superari nequeant. Investigata enim primum materiæ & mentis humanæ natura, iudicium facile ferre poterimus, utraque inter se collata, num mens humana compositionis experta sit, an minus.

Vox *materiæ*, seu *corporis*, notat compositum, quod partes habet extra partes. Sunt autem partes extra partes, quarum unaquæque suum peculiare ubi occupat, ita, ut contradictorium sit, duas vel plures materiæ partes in eodem loco simul adesse. Sit e. c. cubus ligneus ex mille cubis minoribus compositus; unusquisque cubus minor ligneus extra alterum erit, ita, ut quilibet peculiare suum ubi occupet. Particulæ seu guttulæ aquarum, quot numero & quantæ etiam fuerint, eundem in modum extra se ponentur, ita, ut cuilibet assignari debeant peculiaria spatiola, in quibus locentur. Et sic in aliis omnibus. Ex hac communi corporum solidorum & fluido-

fluidorum affectione, sequentia enunciata per se fluunt: 1) Materiam esse extensam & divisibilem. Extensio enim & divisibilitas fundantur in compositione. 2) Materiam esse impenetrabilem. Si enim dantur partes extra partes, unaquæque peculiare suum ubi occupat, id quod nomine *impenetrabilitatis* notant Physici. 3) Materiam a spatio per impenetrabilitatem discerni. Spatii enim partes sunt penetrabiles, corporis partes impenetrabiles; etsi utrumque compositum, extensum, & divisibile concipiatur. Hæc fusius explicui in *Philosophia mea Mathematica ex Euclide restituta*, Conam. IV. Sect. I. quæ Lipsiæ ao. 1756. prodiit. 4) Materiam habere vim resistendi, cum impenetrabilitate tam arcte copulatam, ut illa sublata, hæc tollatur. Si enim a materia auferas resistendi vim, non solum impenetrabilitas, sed etiam omnis in mundo peribit ictus, quippe qui resistantiam involvit.

His generalibus materiæ affectionibus annumero *vim inertiae*, qua materia in suo statu vel quietis vel motus perseverat, nisi quatenus a viribus impressis cogitur statum suum mutare. Unde consequitur: 1) Vim inertiae cum vi resistendi esse coniunctam. Nam si corpus omni mutationi a viribus impressis factæ libere cederet; *corpus in statu suo perseverare* dici non posset. 2) Corpus quodcunque, *vi eadem*, in statu suo perseverare & resistere. 3) Omnem mutationem corpori inductam, a causa externa procedere. Materia enim vi inertiae prædita, nullam sibi ipsi mutationem inducere valet.

Quoniam autem corpora naturalia, ex diversis, quæ in simpliciores resolvi possunt, partibus constant; quaeritur merito, *quaenam sint materiae primæ, ex quarum compositione tot corporum diversissimæ species originem suam duxere?* Vocantur eiusmodi materiæ primæ, eæque homogeneæ, vulgo *Elementa*, seu *Principia corporum naturalium*, de quorum existentia & indole hoc in loco nobis agendum est. Definire quidem non audeo, quaenam, & quotnam corporum naturalium dentur elementa; ideo, quod ad ultimas eiusmodi materias, resolutione reali facta, pertingere nobis non licet: suspicor tamen, legibus artis combinatoriæ adductus, paucas a Deo crea-

tas

tas esse materias primas, in nullas alias heterogeneas resolu- biles, ex quarum diversa compositione tot infinitæ fere cor- porum species productæ sunt. Si paucis literis, tot mille vo- ces, & tot diversæ linguæ originem suam debent, & ex 7. sic dictis clavibus tot concentus musici producuntur; quid mi- rum, paucas ad compositionem corporum perficiendam suf- fecisse materias primas.

Licet autem qualitatem & numerum elementorum accura- te determinare nequeamus; nihilominus certi esse possumus, materias eiusmodi primas, qualescunque cæterum fuerint, eiusdem esse naturæ cum corporibus naturalibus, tanquam re- bus effectis. Nam secundum communes hominum conce- ptus, compositio omnis fit ex homogeneis, h. e. talibus, quæ eiusdem naturæ sint cum rebus inde genitis. Hinc fluunt sequentia enunciata: 1) Materias primas, tanquam corpo- rum naturalium elementa, compositas, extensas, divisibiles, & impenetrabiles esse. 2) Gaudere vi inertæ, & vi resistendi. 3) Materias primas quantitate differre posse, ita, ut elemen- tum respectu alterius maius dicatur vel minus.

Hæc elementorum theoria toto coelo differt a *Monadum* systemate. Qui corpora naturalia compacta esse volunt ex monadibus, materialia componunt ex non-materialibus, & ex- tensa ex non-extensis; id quod cum magnitudinum analogia aperte pugnat. Nam secundum communes hominum conce- ptus, materialia ex materialibus, uti spatia corporea ex spa- tiis corporeis generantur; non autem materiæ ex spatiis cor- poreis, vel spatia corporea ex materiis; id quod a communi sensu abhorret.

Nec ista corporum naturalium elementa cum *infuite par- vis* Mathematicorum coincidunt, quoniam illa divisione reali, quæ fit per motum, hæc divisione mentali, nituntur. Quam- quam enim Geometræ, theoriæ causa, materiam & spatium in partes numero infinitas dividant, ita, ut nullum detur ab- solute minimum: eiusmodi tamen elementa, quæ iterum in infinitum divisibilia sunt, nullibi extra nos dantur; etsi facile concesserim, ea possibile esse ideo, quod, dari eius-

M m m

modi

modi quantitates omni data & assignabili minores, demonstrari potest.

Multo minus hæc elementorum theoria cum Atomistarum commento coincidit, qui continuum componunt ex indivisibilibus. Divisio enim intellectualis, cui atomorum existentia superstruitur, non efficit, ut dentur eiusmodi atomi, quales nobis imaginamur.

Hactenus materiæ compositæ & simplicis naturam in universum exposui. Quæstio enim proposita, num mens humana composita sit, an minus? involvit accuratam corporis & materiæ ideam, sine qua frustraneum esse videtur, eam solutam dare. Iam mentis humanæ operationes simili modo in universum percurram, easque cum materiæ affectionibus conferam; quibus peractis innotescet, num mens humana pro principio materiali vel immateriali sit habenda.

Suppono, tanquam rem notissimam, mentem humanam æque definiri posse ac materiam. Est enim mens humana substantia, quæ res extra se positas, mediantibus sensibus externis; operationes autem suas internas, mediante sensu interno, percipit. Hæc definitio, quæ formam rei explicat, præsentem instituto conveniens est; sufficit enim hoc in loco scire, quænam menti humanæ insint, quibus ab aliis rebus discernatur.

Infinitas quidem mens humana subit variationes, quas communi nomine *Cogitationum* complectimur; sed interest, omnes species, quæ in nostra mente quasi depinguntur, ad certas classes reducere. Sunt autem omnes, de quocunque rerum genere formentur, cogitationes humanæ, vel ideæ, vel iudicia, vel ratiocinia; præter quas species nullas alias fingere licet. Peculiariorum eiu-modi cogitationes sortiuntur nomina. Prouti enim obiecta, quæ sistunt, vel præsentia vel absentia sunt, nunc *sensations*, nunc *imaginationes* dicuntur, cum quibus *recollections* coniunctæ sunt. Prouti eiusmodi cogitationes porro vel voluptatem, vel tædium, tanquam eomitæ habent, nunc *appetitus*, nunc *aversationes* audiunt; quibus nomen generale *Passionum* seu *Affectuum* tribuimus, si voluptas vel tædium accrescat.

Hinc

Hinc patent sequentes, quæ naturam mentis humanæ sistunt, conclusiones: 1) Mentem humanam vi unica cogitandi esse præditam. 2) Hanc cogitandi vim varios suscipere modos. 3) Varios cogitandi modos non constituere partes extra partes. Resolvuntur enim in unicum cogitandi vim. 4) Mentem humanam non esse materiale principium. Nam omnis materia, sive sit composita, sive simplicissima, partes habet extra partes, uti supra ostensum est.

Præter hoc principium, a vi unica cogitandi desumptum, alia adhuc dantur, ex quibus mentis humanæ immaterialitas legitimo concludendi modo potest evinci. Huc potissimum refero *libertatem*, seu facultatem mentis humanæ, qua per antecedentes cogitationes sese sponte determinat ad aliquid faciendum vel omittendum. Ostendi pluribus in Tractatu de mente humana, qui Germanico idiomate, sub titulo: *Versuch über die Folge der Veränderungen in der menschlichen Seele* ao. 1756. Lipsiæ prodiit, mentem humanam omnes actiones suas, sive ad intellectum, sive ad voluntatem pertineant, habere in potestate; ex quo libro enunciata breviter huc transferam, quod cum re proposita indivisum habent nexum. Sunt autem sequentia: 1) *Sensationes*, tanquam ideas omnimodis differentiis distinctas, & intuitu existentiae necessarias, habemus in potestate; prouti eas impedire, vel ad minimum debiliores reddere, per abstractionem resolvere, & per reflexionem mutare possumus. 2) *Inaginationes*, tanquam ideas omnimodis differentiis distinctas, habemus in nostra potestate, prouti eas vel deprimuntur, per abstractionem resolvuntur, pro lubitu augentur, minuuntur, vel per reflexionem mutantur. Item *Recordationes*, cum sensationibus vel inaginationibus coniunctas; prouti eas, si e re visum fuerit, deprimuntur. 3) *Resolutiones idearum* habemus in nostra potestate, prouti has vel illas ideas eligimus, & ab iis hoc vel illud abstrahimus; æque ac *Compositiones idearum*, prouti hoc vel illud genus assumere, & has vel illas determinationes generi addere possumus. 4) *Propositiones*, in relatione ad leges methodi necessarias, habemus in nostra potestate; prouti has vel illas ideas inter se comparamus, & hanc

hanc vel illam propositionis hypothesin formamus. 5) Ratiocinia, in relatione ad leges methodi necessaria, prouti has vel illas præmissas assumimus, & hoc vel illo modo conclusiones elicimus. 6) Tandem appetitus & averfationes, quinimo omnes passiones nostro arbitrio sunt relicte; prouti eas mutare vel deprimere possumus.

Ex his patent sequentes conclusiones: 1) Mentem humanam esse substantiam, libere sese determinantem. 2) Intellectum pariter ac voluntatem libertate gaudere. 3) Mentem humanam, ob libertatem ipsi inhærentem, non esse machinam. 4) Libertatem involvere status mutationem. Si enim mens humana per antecedentes cogitationes sese libere determinat ad aliquid faciendum vel omittendum, ut mutatio status consequatur necesse est. 5) Mentem humanam non esse materiale principium. Nam omnis materia, sive sit crassa sive subtilis, in statu suo quietis vel motus perseverare dicitur.

Nec solum libertas, qua mens humana, nulla interveniente causa externa, sese sponte ad hoc vel illud agendum determinare potest, cum materia pugnat; sed ipsas cogitationes in materiam nullam cadere posse facile videre est. Si enim materia fluida & subtilissima, qualis nervorum est, vel alia quæcunque cogitare supponatur; tunc, quoniam materia partes habet extra partes, cogitatio omnis produceretur a partibus componentibus, unde duæ vel plures cogitationum species extra se positæ erunt, id quod naturæ cogitationum adversatur. Prorsus non capio, quomodo materia sentiat, & singularia in minima temporis parte in universalia resolvat? quomodo materia sibi imaginetur res, quæ extra eam non sunt, & rerum absentium imagines in infinitum multiplicet vel immutet? id quod contingere in mente nostra, sensus internus docet.

Si possibile etiam foret materiam cogitare; nullo tamen modo mens humana formam materiæ induet. Conatur enim, vi libertatis ipsi inhærentis, statum suum mutare, si vel maxime nulla causa externa accedat; materia vero, vi inertie prædicta, in statu suo vel quietis vel motus perseverat, nisi quatenus a viribus impressis cogitur statum illum mutare. De

DE CAPELLA REGIS UTRIVSQUE SICILIAE & aliorum Principum LIBER UNUS, Auctore IOSEPHO CARAFFA, C. R.

Romæ 1749. ex typographia Antonii de Rubeis, in via Seminarii Romani. Alph. 2. pl. 19. in 4.

Postquam regnum Neapolitanum, amplitudine, ubertate, opibus, incolisque nobilissimum, antea per aliquam temporum seriem Principum præsentia destitutum, atque in provinciæ formam redactum, regem suum, *Carolus Borbonium* accepit, & aulæ Neapolitanæ pristinus splendor restitutus est, non incongruum videbatur Auctori clarissimo, præsentem rerum tractationem instituere, quæ Principum huius regni in sacris domesticis ordinem, & iura a Romanis pontificibus concessa, complecteretur, atque eam ecclesiasticorum rituum partem illustraret, quam nulla hucusque auctorum diligentia ex instituto occupavit. Ita tamen hanc in se operam suscipit Auctor, ut non in sola Principum suorum aula hæreat, sed aliorum etiam attingat statum, ut inde constet, quibus in rebus inter se consentiant, quibus differant. Brevissime tamen omnia ita expedit, ut non mediocrem Lectorum gratiam exinde inivisse ipse sibi videatur. Integrum Opus *duodecim* absolvitur capitibus, quorum *primum* de *Capella Palatina* inscribitur. Præliminaris est quæstio, ab initio inde tractata, ubi inquiri Noster, an Principes Ethnici, Iudæique, domestica habuerint Oratoria; cum, ex mente eius, Christianorum plurima instituta, cum Iudæis Ethnicisque, communia fuerint. Affirmare eam quæstionem unumquemque posse, ex eo Auctor iudicat, quoniam in harum rerum numero domestica Oratoria recensenda veniunt, ab Ethnicis Lararia atque Sacraia dicta, quæ in privatorum non solum domibus, sed in Imperatoris etiam Ædibus extiterint. Apud Iudæos etiam, loco Oratoriorum, fuisse Proseuchas atque Synagogas, ubi extra templum convenire solebant Iudæi, non improbabile videtur. Apud Christianos nonnulli, & inter eos imprimis *Gatticus*, originem domestici oratorii adeo anti-

quam faciunt, ut ad Apostolorum referre aetatem non dubitent, quum domi saepe peracta sint mysteria. Vix tamen tunc temporis Christiani fixa impetrare poterant Oratoria, ne se, & sacra sua gentilibus facile proderent. Cum tamen adhuc diu post pacatam ecclesiam perduraverit usus celebrandae domi Eucharistiae, hinc domestica oratoria invaluerunt, & longe lateque in usu recepta fuere. Hinc Saeculo sexto legimus, Iustinianum Imperatorem, *Novella* quinquagesima octava, in domesticis Oratoriis, sacra mysteria celebrare vetuisse, ipsorum tamen usum non penitus interdixisse. Varia post haec etiam domesticorum illorum oratoriorum fuisse fata, ex Auctoribus ut plurimum constat Ecclesiasticis. Sed hic, Auctori nostro, status causae ad oratorii Palatini potius initia atque incrementa pertinet. Haec a Constantini Magni, piissimi Imperatoris, ut verbis Auctoris nostri utamur, aetate sunt repetenda. De eo clare refert *Eusebius*, eum in Palatio habuisse ecclesiam, ubi scripturas sanctiores perlegerit, & preces ad Deum fuderit. Haec ad orientem itaque pertinent. In Occidente omnium antiquissima Capella est Palatina, quae in aula regum Francorum occurrit, de qua alii coniecturas, alii certiora rerum argumenta, proferre solent. Interim a veritate non absolum videtur, oratoria *Capelles* esse dicta, a Capa illa *S. Martini* Turonensis, quam in Oratorio Palatino aservatam, & in castra inde delatam esse, constat. Ex hac ratione deinde dicta est Capella regum Galliae, capella regum Hispaniae, capella regum Angliae, regum Lusitaniae: porro, Ducum Sabaudiae: Palatina, sub Normannis, Suevis, Arragonicis, & Aufriacis Siciliae Regibus: Neapolitana, sub Andegavensibus, Arragonicis, & Aufriacis Neapolis regibus. Hic est finis prioris Capitis. Iam in *secundo de clero Palatino* agitur. In genere hic recte monendum est, clericos, in Oratoriis Palatinis Principum sacris rebus vacantes, *Capellanos* fuisse dictos, eo quod, uti dictum est, Capam *S. Martini* in Palatio custodirent, & in castra deferrent. Hanc huius vocabuli originem tradunt *Valafridus Strabo*, *Honorius*, & *Durandus*, quibuscum recentiores consentiunt Auctores. Fit tamen

tamen etiam non raro, ut Capellani illi quoque *Custodes* nominentur, a cura illa, quæ illis, reliquias sacras custodiendi, incumbebat. In nonnullis etiam Anastasii editionibus, illi appellantur *Cubicularii*. Verum idem fuisse munus Cubiculariorum & Custodum, ostendit in Glossario doctissimus *Cangius*, quod etiam ex aliis confirmatur argumentis. Erat vero Capellanus in aula Constantini, & imperatorum in Oriente, Custos palatinæ Capellæ, & sacrarum reliquiarum, ibi asservatarum. Neque tamen hoc unum erat Capellanorum officium; nam & divina perolvebant Officia, in Oratorio Palatino, & in Aula, & in castris, divinum ministerium peragebant; quin hoc etiam relatum legimus, Capellanos multa temporalia seu politica negotia in Aula administrasse. Nam agebant sæpissime Principum Cancellarios, Notarios, Consiliarios, Legatos, supremos quoque regni moderatores. Quid quod olim Cancellarii dicebantur Capellani, quod plerumque Capellanis id muneris committeretur. Ita se res habuit in Aula Constantini Magni, cui plures adhaeruisse Episcopos, Presbyteros, Diaconos, ad sacra obeunda, ex *Eusebii*, *Sozomeni*, & *Socratis* constat testimoniis. Id successu temporis apud alios etiam factum est Principes. Præter Francos & Hispanos, Germani etiam Imperatores multos Clericos alebant Capellanorum titulo insignitos, genere & virtute ornatissimos, & sacerdotiis amplissimis dignos iudicatos. Tales fuere S. Otto, Capellanus apud Henricum IV; S. Anno, Archiepiscopus Colonienfis, ex Capellano Henrici V, homo turbulentus; Willigisus, e Capellano & Consiliario Ottonis II Archiepiscopus Moguntinus, alique plures. Augebatur tunc temporis Capellanorum dignitas, quod plerumque Imperatorum Cancellarii essent, ita ut Archiepiscopus esset simul Archicancellarius, inferioresque Capellani essent Cancellarii. In Aula Neapolitanorum regum Andegavensium, ut & reliquorum, clericorum horum munus pertinebat ad aulæ regni que munia gerenda, ad legationes obeundas, ad regum filios erudiendos, ad sacra faciendâ, & sic porro. Ex his omnibus, etsi diversum distinctumque agebant ministerium, clerus palatinus coaluit, eo præsertim,

quia

quia sapissime iidem erant a sacris & a temporalibus negotiis administrandis. Ita etiam regum Confessionarius, & regalis Capellæ Magister, in Consilium Principis adsciti erant: hinc quoque sedebant in consilio regum capellani quamplures. Ad has dignitates, Confessionarii regii, eiusdem Eleemosynarii, & concionatoris Aulici dignitas accedit. Caput *tertium* ad magnum *Capellanum* nos ducit, qui ceteris omnibus clericis aulicis præfuit, & sacrum ministerium in aula dirigebat. In Aula Imperatorum Orientis præerat Clero Imperatorio Protopapas Palatii, seu primus-Palatii Presbyter, cuius Scriptores Constantinopolitani mentionem faciunt. De eo id imprimis notandum est, quod, præter sacrum ministerium, non aliud quidpiam erat muneris, cui in aula, vel regni officio, Protopapas addictus fuerit. Non ita tamen in aula Imperatorum Occidentis, e Caroli M. stirpe, res se habuit, ubi diu viguit Archicapellani munus; & is idem erat Archicancellarius imperii, ideoque vetera omnia Imperatorum diplomata ab Archicapellano subscripta leguntur. Translato deinde a Francis ad Germanos imperio, perduravit adhuc Archicapellani Imperii dignitas, qua tandem Abbates Fuldenses fuerunt ornati. Occasionem hic commodam hæc Auctor cl. de Abbate Oratorii Palatini regum Francorum primæ stirpis: De Archicapellano regum secundæ stirpis: De magno Eleemosynario Franciæ: De magno Capellano regum Lusitaniæ: De magno Eleemosynario regum Sardinia: De magno Capellano sub Normannis, Suevis, Arragoniis, & Austriacis Sicilia regibus: De magno Capellano, sub Andegavensibus, Arragoniis, & Austriacis Neapolis regibus, sermonem instituit amplissimum. Finis huius capituli de variis magni Capellani titulis agit, cuius generis fuerunt: Abbates Palatini Oratorii, quia instar Abbatum ecclesiæ Palatinæ præerant, eiusque Clericis; tum sub secundâ stirpe Archicapellani, quin & summi & magni Capellani nuncupati fuere, & quæ sunt his similia. Pergit in *Capite quarto* Auctor ad *privilegia* capellæ regis, cleri Palatini, & magni Capellani, quæ, secundum temporum & locorum variationes, varia etiam fuerunt,

runt, quod ex antiquis temporibus, & recentioribus factis, apparet. *Caput quintum*, secundum eundem ordinem, de *Liturgia* Palatina dicere instituit. Capellæ Palatinæ summorum Principum publicis ecclesiis æquiparantur, ubi divina officia omnia solemniter ritu peraguntur a Clericis pluribus, illarum obsequio addictis, quibus sæpe reges adesse solent, non privatim tantummodo, sed regia plane pompa, tuncque sacrorum ipsum ministerium, vulgo, dicit solet *Capella Reale*. Id quidem iam diu in more fuit apud Imperatores Orientis, utpote qui insigniores anni festivitates, Pascha, Magnam Hebdomadam, Nativitatem Domini, Festum Spiritus Sancti, Exaltationem sanctæ Crucis, in Oratorio Palatino, solemniter pompa, ac splendido apparatu, celebrarunt. De ritibus vero illis, quibus Liturgia Palatina olim apud Francorum reges fuit celebrata, non satis tuto quidpiam constat: neque enim aliud e veterum monumentis colligitur, nisi quod diebus festis Principes regalia induerint ornamenta, splendidis epulis Aulicos exceperint, donis ac beneficiis quosdam cumularint, Comitia, sive Placita generalia habuerint, quod etiam Angliæ regibus usitatum fuit. Alia tamen fuit ratio in Capella regum Hispaniæ, Lusitaniæ, & reliquorum, de quibus ex industria disputat Noster, & denique liturgiam Aulæ Siculæ & Neapolitanæ persequitur. Peculiare est id, quod de regia mensa hic ad officium aulici Capellani refertur, cui regiarum mensarum benedictio incumbere, cuiusque rei rationem, & ritus, hic Lectores enarratos deprehendent. Reliqua huius libri *capita*, de Coronatione regum, de baptismo, de nuptiis, de ritu conferendi ordines equestres, & præstandi sacramenta, agunt. Nec omittit Noster enarrationem instituere de coniugio Caroli Borbonis, & Mariæ Amaliæ, regum utriusque Siciliæ, & de iis, quæ circa ritus Palatinos hic memoratu digna fuerunt. Post hæc in *Capite undecimo*, de sacris quibusdam aliis caeremoniis Palatinis agitur, v. g. de rosa aurea benedicta, de ense, de pileo, regibus a Romano Pontifice dono missis, de ordine, quo Cardinales recens promoti, insignibus suæ dignitatis in Aula Regum Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, & Siciliæ, donantur.

tur. De regum funere *duodecimum*, idemque ultimum *Caput tractat*, in quo præter reliqua, regum funera, ordoque funeris in Aula Neapolitana, regnante Serenissimo Rege Carolo Borbonio usitatus, recensetur. In *Appendice* de Capella, Liturgia, aliisque sacris cæremoniis Aula Lusitanæ quædam in medium proferuntur. Omnis operis facies ita est comparata, ut, ex intuitu illius, ad diligentiam & elegantem doctrinam Auctoris, recte concludi posse arbitremur.

GERMANA QUÆDAM ANTIQUITATIS eruditæ monumenta, quibus Romanorum veterum ritus varii, tam sacri quam profani, tum Græcorum atque Ægyptiorum nonnulli, illustrantur: Romæ olim maxima ex parte collecta, ac dissertationibus iam singulis instructa, a CONYERS MIDDLETON, S. T. P. Academiæ Cantabrigiænsis Protobibliothecario. His appendicis loco adiuncta est Mumie Cantabrigiænsis descriptio.

Londini 1745. apud R. Manby & H. S. Cox, in vico vulgo dicto Ludgate-hill, Alphab. I. plag. II. c. fig. æn. tab. 23. in 4.

Cum vir Cel. olim, valetudinis relaxandique animi causa, in Italiam proficisci decrevisset, id sibi credidit negotium dari, ut non modo venerandæ antiquitatis monumenta, quibus abundant felicissimæ illius regiones, contemplaretur subtiliter, sed plurima quoque vel coemeret, vel secum auferret in Britanniam. Prioris eius studii non exiguos olim fructus orbis literarius cepit, cum miram nos doceret convenientiam rituum ethnicorum cum his, qui in sacris pontificiorum vulgo obtinent. Quanquam enim id argumentum a pluribus aliis doctrinæ puriori addictis hominibus erat tractatum, nihilominus tamen, cum iterum iterumque, ne octies vel decies dicamus, inculcaretur; inprimis vero a Middletono, viro disertio, novis rationibus ita descriptum confirmatumque esset,

effect: accidit, ut epistola eius Anglofaronice scripta, hocque titulo insignita, *A Letter from Rome by Conyers Middleton DD. Principal Librarian of the University of Cambridge, London 1729.* 4. avidissime ab omnibus legeretur, & in alias occidentis dialectos, certe Theotiscam, transferretur. Altera eiusdem cura adeo feliciter ei successit, ut non proletaria omnis generis monumenta, adiutore *Ficoronio*, celeberrimo Romanorum Antiquario, conquireret, secumque in Angliam adveheret; quibus apte dispositis, per multos annos vehementer delectatus est, eorumque visendorum copiam, fecit iis, qui talismodi *λεψάνοις* in Anglia tenebantur. Ne igitur præclara huius Sylloges utilitas priva esset, aut exiguis limitibus urbis Cantabrigiæ contineretur, sed ut latius pateret, & ad plures homines, inprimis exteros, perveniret, probum hoc & laudabile consilium cepit, ut in tabulis publicis describendum curaret quicquid splendorum eius generis cimeliorum domi custodiret; in quibus, facile nobis persuadet vir doctus, nonnulla inesse, quæ ab aliis vel plane non memorari, vel parum accurate exposita esse, meminimus. Hunc apparatus vero pluribus aliorum Museorum monumentis augere & locupletare potuisset, inprimis iis, quæ nobiliss. *Horatius Walpolius* ingenti sumtu, nec minori industria, coacervaverat, nisi illa salubri paucitate sua picturarum antiquarum, signorum, vasorum, imaginum, lampadum, paterarum, numorum, & gemmarum, contentus esse maluerit, quam pretium libri, qui per se iam carus sit necesse est, propter chartæ & typorum egregium splendorem, præter rem augendo, alienis, ut est in fabula, plumis superbire. Interim cum eo optamus, ut aliquis idoneus interpres, præclaram istam *Musei Walpoliani*, addamus etiam *Meadiani*, supellestem explicandam aliquando edendamque suscipiat. Miramur autem, Virum Cel. tralatitia quadam defensione adversus contemtores harum artium usum esse. Melius fecisset, eorum omnium hominum voces silentio premere, ne bonarum literarum & antiquitatis studia illi videantur cum ratione calumniati esse. Suus cuique stupor & imperitia, cum beati sibi & pulchri videantur, relinquenda est. Eorum enim

convicia, tanquam minorum catulorum latratus, quis curet? Ut autem qualia sint ea monumenta Lectores cognoscant accuratius, operæ pretium esse ducimus, non modo indicem illarum rerum, quæ in ipsis tabulis eleganter descriptæ extant, verum etiam interpretationum eius summulas, levi penicillo adumbrare. De omnibus enim latius disputare, non spatium, non instituti ratio, patitur. Quod ad ipsa monumenta spectat, non negamus, pleraque alicuius momenti, atque eapropter enarratione dignissima fuisse: verum haud scimus, an in concinnando illorum Commentario doctiss. Auctor exempla eorum usquequaque secutus sit, qui neglectis historiæ fabularis disputationibus, ad nauseam centies dictis, id egerunt tantum, ut vel locus ei rei proprius, ex annalibus scriptorum, aut poeta aliquo, approbandæ interpretationis & suavitatis causa, repeteretur, vel signa certissima artis antiquariæ, unde veritas dictorum illico appareret; breviter traderentur. In nonnullis enim, etsi nobis utcunque satisfecerit, in non paucis tamen aut multus, aut arreptam e medio quamcunque opinionem secutus, fuit. Videamus de singulis. In tabula prima offert nobis picturæ fragmentum nobilissimum, ex sepulcri veteris pariete Romæ excisum, ubi primum de argumento ibi expresso, de personarum vestibus, variæ non contemnendæ eius coniecturæ haud displicuerunt; sed de picturis istiusmodi, in parietum tectorio repertis, earumque origine & præstantia, quæ generatim disseruit, pleraque vel nota sunt omnibus, vel in aliam iam libris, ut *Iunii*, & *Bellorii* abunde exposita. Interim tanto magis hæc antiquitatis frustra in deliciis habere nos oportet, quo pauciores sunt picturæ, quas temporum longinquitas & iniuria nobis servavit. Tradit autem huius monumenti duplicem explicationem. Prima hæc est. Quoniam ex altera eius parte deum quendam fluviatilem, ex altera viros duos discinctos sub arbore sedentes cernit, iuxta quos adstat mulier gestu vultuque hilari coronam quandam floream capitæ suo imponens, haud incongrue dei fluviatilis imagine Deum Tiberinum designari coniicit, hominesque reliquos, qui coronati & potantes pinguntur, diem aliquem festum celebrare, quem reperit.

Pag. 7.

Annæ

Annæ Perennæ idibus Martiis dicatum fuisse. Huic alteram adiungere ei libuit, sed, si quid videmus, parum felicem, dissimillimamque priori explicationem. Scilicet, defunctorum in Pag. 10. campis Elysiis vitam beatam atque hilarem his figuris adumbrari existimat. Verum quomodo hic imago fluvii locum habere possit, e Virgilio nondum intelligimus. Subsequitur

Tabula altera, in qua mulier porcellum dextra, atque infantulum sinistra gestans cernitur, cuius generis monumentum nondum in lucem, quantum scimus, prodiit, quare figuræ illius sive novitas, sive nobilitas, ad se iure oculos nostros rapit. Dignam quoque non monumento solum, sed ingenio quoque suo, Auctor noster excogitavit ἐξήγησεν. Sacrum videlicet aliquod solemne, quod lustratio dicebatur, hoc ipso signo declarari putat; ex quo simul coniecere licet, ad quem potissimum deorum hic infantulus a nutrice deferatur. In numis enim anti- 21.

quis, suem vel porcum Cereris simulacris appictum videmus: hinc iure suo ostendit, infantulum illum Cereri dicatum esse. Coniecturam hanc verisimiliorem reddit etiam hoc, quod hæc 22.

imaguncula in agro Neapolitano reperta est, ubi ipsa Cereris religio antiquitus culta, Romamque succedente tempore traducta est, Ceresque ipsa κρητορέφας apud prisicos audiit. In Tabula tertia tres imagines conspicimus: una est bullæ aureæ; altera vitrum pictum exhibet, in quo mulier & infantulus, cui bulla ex collo dependet, adumbratur; tertia est anuli amulectici, ex lapide Chalcedonico confecti, cui literæ quædam barbaræ inscriptæ leguntur. Bullam auream, inquit, *Franciscus* 30.

Ficoronius, sollertissimus ille harum rerum investigator, ab operariis coemit, eamque ex eius inde manibus, at pretio tamen haud parum amplificato, redemi, atque in Angliam mecum auexi.

Quamquam vero eandem in Ficoroniano libro de Bulla aurea offendent Lectores; nec levem inde aliquis posset coniecturam facere, hoc fortassis loco nihil super eo monumento dictum esse, quod non dictum sit prius: nihilominus tamen, sive originem & usum eius monumenti spectes, sive qualium hominum insigne illa fuerit peruestiges, utrobique acumen & industriam Auctoris nostri haud invitus laudabis. Con-

- stans fuit omnium virorum doctorum opinio, primo bullam cordiformem fuisse, deinde nobilibus tantum liberis a collo pependisse. Utramque hanc sententiam sub examen revocat Cæl. Auctor, non iniuria contendens, figuram illam, qualem *Macrobius* descripsit, *ingenuis pueris* attributam esse, inquit, ut cordis figuram in bulla ante pectus annecterent, quam inspicientes ita demum se homines cogitarent, si corde praestarent, quoniam vehementer a prototypis abludit, tantum de illorum temporum, quibus vixit *Macrobius*, bullis intelligendam esse; eamque cordiformem notionem e Christianorum usu originem traxisse, quibus cordis figura, ut *Aringhus* docet, tanquam amoris, innocentiae, atque integritatis symbolum, magno in honore fuit. Alteram opinionem, cum existimant infigne tantum nobilium puerorum fuisse, non minus falsam esse putat.
36. Primis quidem temporibus, teste *Plinio Hist. nat.* 33, 1. proprium id fuit & peculiare eorum filiis, qui equo meruerant; sed posteris temporibus, & florente republica sub Cicerone, omnibus omnium ordinum civibus, quorum census respondere videbatur istis sumtibus, tributam fuisse, e *Cicer. Verr.* I. c. 58. patet. Quod ad originem attinet, parum Auctori nostro, haud scimus an tamen iure, credibile videtur, ornamenta tam pretiosa, in ista Romuli faece, urbisque paupertate, excogitata fuisse. Habet enim sibi adversantem *Plutarchum* & *Plinium*, quorum alter memoriae prodidit, Romulum, Sabinas a suis raptas, eo modo ab ira ad lenitatem revocasse, ut bullam ac praetextam liberis earum concederet; alter vero disertis verbis, a *Tarquinio Prisco*, omnium primo filium, cum in praetextae annis occidisset hostem, bulla aurea donatum, scribit: quorum locorum veritatem quibus possit rationibus infringere, nondum videmus. Interim ingeniosam eius coniecturam, de inscriptionibus bullarum aurearum, probamus. *Causaeus* scilicet, in Museo Romano, aliam eius generis bullam in lucem edidit, CATVLI nomine insignitam, unde *Bodelotius* & *Montesalconius*, hac inscriptione inducti, eam Q. *Lutatius Catulo*, C. Marii in triumpho collegæ, tribuerunt, & a triumphantibus gestatam fuisse eiusmodi bullam existimarunt; quos duumvi-

ros cæco impetu omnes secuti sunt. Verum Auctor noster, ex aliis signis, anaglyphisque operibus, quorum multa adhuc Romæ supersunt, recte demonstravit, in nulla usquam triumphantium icone bullam conspici. Quare referendam ad alium quemcumque *Catulum* esse, censet. Cur vero tantum non omnes nomen aliquod inscriptum referant, si quis quærat, non ineleganter ita respondet, istam inscriptionem non antea fieri solitam esse, quam puer toga iam virili sumta bullam deposuisset, Laribusque dicasset; suam vero propterea nomine carere scribit, quod puer, qui eam gestasset, antequam illam ætatem attigisset, morte præventus esset. Non minus elegantiam ingenii redolent, quæ de vitri origine, ad alteram huius Tabulæ imaginem, literis prodidit. Præter bullam auream, bonæ scævæ causâ, rem turpiculam, teste *Varrone*, in collo puerorum, ne quid obesset, suspenderunt Romani. Hinc ar-
 38.
 54.
 65.
 72.
 83.
 85.
 encau-

encausticæ picturæ apud veteres, aliud cestro, aliud cera, tertium penicillo factum, ad quod novissimum referendam esse hanc picturam censemus. Tabula sexta, septima, & octava, nihil memoratu dignum continet, quod oculos nostros & animam magnopere feriat. in priori & altera quippe vascula quatuor lacrymatoria, duo vitrea, & totidem fictilia reperiuntur, excipiendis Præficarum, ut vulgo putant, lacrymis apta. Tertia lucernas quasdam sepulcrales, tres scilicet fictiles, unam æneam exhibet, post tot virorum operas in iis excutiendis positas, inprimis *Passerii* industriam & syllogen, non valde desiderabiles. Nona sane omnium optima præstantissimaque nobis visa est. Scilicet, præter pugillaris opercula duo, quæ raro occurrunt, imagunculamque pocillatoris ad mensam ministrantis, figuram ex ære conflatam, tibiaque quamdam speciem singularem & unicam plane referentem, exhibet. Vultus illius hominis persona scenica tectus, vestitusque mimicus, non obscure ludionem significat. Sed quo nomine appellandus sit, nos non sinit ignorare *Suetonius*, cuius hic locus apposite decerptus est e *Nerone* c. 54. ubi dicitur, *Nerosem sub exitu vitæ palam vovisse, se ludis publicis proditurum etiam utricularium*. Eius autem generis tibicinem hoc loco tradi, tibia *utricularis* arguit, cuius imagunculam in nullis rerum antiquarum Collectionibus, aut in aliis libris descriptam, unquam animadvertimus. Quare operæ pretium foret, si quis latius, quam ab Auctore factum est, e lapidibus præcis aliisque monumentis *utricularios tibicines* illustraret. Per *utricularios* enim adhuc nemo aliud genus hominum intellexit; quam *Nautarum*, *Piscatorum*, qui utribus in mari ac fluviis, natandi transfretandique causa, usi sunt. Horum *utriculariorum* frequentissima est in lapidibus præcis memoria ap. *Gruterum*, *Fabretum*, & *Muratorium*, illorumque munera & picturas omnium optime excussit *Cel. Schwartzius*, in libello Academico de *Collegiis utriculariorum*. Novam porro tabula decima figuram *Ibis* tradit, ast disputandi de re vulgari occasionem non satis commodam præbuit. Nam etsi pulchra sunt, quæ de figura avis illius excelssæ subtilius constituenda monet Auctor, nihilominus

minus tamen, cuius interfit historiam illius cultus pluribus recognoscere, non videmus. Eodem modo quid opus erat, ad Tabulam XI, ubi egregiæ *Æsculapii & Teléphori* imagines sibi invicem iunctæ apparent, omnes illius fabulæ *λεπτολογία*s e vulgaribus scriptorum locis coacervare. Similiter ab hac literarum abundantia nulli dubitamus quin abstinuisset ad Tab. XII, si vel *Lipfii*, vel *Fulvii Ursini*, vel alius Antiquarii hodie in Italia florentis, brevitatem & modum sequi voluisset. Tralatitiæ videlicet sunt *Antinoi* antiquitates, in omnibus maximis & minimis libris usquequaque obviæ. Neque parum sibi ab illorum erroribus cavisse videtur Cel. *Middletonus*, qui cum formosam hominis faciem, & habitum corporis Apollineo similem deprehendunt, illico Antinoi signum esse clamitant, parum reputantes animo, multo melius esse, ubi certa symbola desint, profiteri ignorantiam, quam, nomen dei alicuius aut herois comminiscendo, alios simul in errorem inducere. Sit itaque Antinous, qui forte meliori iure *Genius*, aut alius eorum numero Deus dici posset, quos Græci *ἐπισείτης*, Romani præfites vocant: unde, quæsumus, probabitur, templa quoque & statuas Catamito illi in Italia erectas fuisse? De *Ægypti*, *Asiæ*, & Græciæ urbibus, quam ægre tulerint Antinoi casum, ut *Hadriano* assentarentur, quantisque eum honoribus post mortem coluerint, compertum habemus: sed Italiam, pro illa simulacrorum multitudine, qualem quotidie nobis obtrudunt Antiquarii non pauci, adeo obnoxiam voluntati *Hadriani Imperatoris* fuisse, ut infames eius amores, in honorem & memoriam Antinoi collocatis statuis, probaverit, vix inducimur ut credamus; præsertim cum in nullo veterum scriptorum libro cultus eius in Italia celebretur. Habeant igitur suas tanto numero Antinoi statuas, quibus volupe est, ex capite crinito & intonso, formosoque corpore, Antinorum illico agnoscere. Fatemur, tam subtiliter in omnibus eius generis simulacris, & acute, nos non cernere posse, nobisque verecundiam illam *Gorgianam* magis placere, quam ullam ullius interpretis magniloquentiam. In nominandis enim eiusmodi dubiæ significationis statuis, quam caute sit versandum, omnium optime docē-

bit exemplum similis statuæ apud *Olivierium* in *Marmoribus*
 Pag. 149. *Pisfaurenſibus* p. 4. Pergimus ad Tab. XIII. ubi numero 1.
 Bacchi simulacrum aliquod æneum conspicitur, secundo loco
 icuncula, hermarum forma ex ære ficta, tertio arula quædam La-
 rum seu deorum cubicularium perpulchra ex ære, ostenditur.
 Eorum omnium monumentorum haudquaquam difficilis est
 explicatio; atque in iis exponendis, si alterius interpretatione
 nem exceperis, satis feliciter verſatus est Cel. Auctor.

- Sed decepit Virum doctum nescimus quis calathus in capite
 Hermæ collocatus, ut *Serapidem* nobis quendam Ægyptiorum
 Deum comminikeretur, qui nullus est, multumque de diis
 Ægyptiorum Romam traductis, publiceque non minus quam
 privatim in Larariis cultis, differeret. Nos contra quovis pig-
 nore contendere ausimus, neque Apollinis, neque Bacchi, ne-
 que Serapidis imaginem hic repræsentari, sed *Fauni* potius,
 quem satis arguit aurium acumen. Ad tabulam XIV, in qua
 extant quatuor imagines, una Bacchæ, altera gladiatoris, tertia
 160. seq. herois Etrusci, quarta *Germanici* forte aut *Drusi* effigies, rur-
 sus quædam de bacchicis furoribus, hederæque usu & physicis
 rationibus, quas edebat superstitionosa veterum credulitas, ita fe-
 cit verba, ut post tot aliorum dicta actum agere videatur.
 Paulo maiori cum delectu sententiarum loquitur de pateris,
 169 - 177. earumque usu in conviviis & sacrificiis, ad Tab. XV. XVI, in
 quibus duo germana eiuscemodi vascula concava & rotunda oculo-
 rum nostris subiiciuntur, quæ *Begerus* maluit *Apophoretas* vo-
 care, quam cum *Causæo pateras*. Nostræ tanto maioris pretii
 haberi iure debent, quod ansatæ, & manubrio quodam instru-
 178. tæ sunt. In Tab. XVII. hastæ antiquæ spiculum æneum de-
 scriptum cernimus, una cum instrumentis duobus fabrilibus, ex
 ære pariter conflatis: quo in loco Cel. Auctor non iniuria
 coniicit, enses ferreos in locum æneorum successisse, atque
 hæc instrumenta eorum forte temporum reliquias videri,
 quibus ferrum vel nondum cognitum, vel non nisi raro usur-
 185. patum fuerit. Tabula XVIII. & XIX. vetustissimos Romano-
 rum numos complectitur, in quibus enarrandis ita se instituit
 195. Auctor, ut ad priorem genuinas & prisca assis libralis partes
 egre-

egregie nos doceret, ad alteram vero assis imminuti rationes, propofitis numerorum typis, particulatim interpretaretur. Quo in argumento perquam lubrico, & difficili, operæ videtur pretium feciffe. A numis ad pondera delabitur, quorum mensura ad numerorum æneorum rationes nemo ante eum diligenter exoufferat. Cel. Auctor pondus antiquum libræ, item quatuor uncias æneas, earumque partes nonnullas, in medium afferens, non protrita quædam de ponderibus publica auctoritate constitutis, & signis in eis insculptis, cuiusque significatio-
 nis & momenti sint, eleganter demonstravit. In eadem tabula varia admiscuit alia priscorum temporum monumenta, uti aquilæ imagunculam basi impostam, quam rei divinæ, olim vel domi, vel militiæ faciundæ, destinata fuisse arbitratur. Porro ibidem visendum præbet doctiss. Auctor Guttum antiquum ex aere, ubi vasculi istius usus, ad olea scilicet atque unguenta pretiosa, cum in balneis, tum in sacris, guttatim fundenda, demonstratur: adhæc pedem votivum, qui e donariorum in templis repositorum, ex voto suscepto, esse genere videtur; item Tigridis imaginem quandam æneam, opere antiquo, adiungere ei libuit, de cuius tamen usu nihil certi statuit. Tabula XXI gemmarum pretiosissimarum figuris sculpturisque splendet, in quibus quid primum, quid postremum laudare debeamus, utram raras earundem imagines, an doctrinam Cel. Auctoris, qua tanquam lumine collustratas videmus, nondum liquet. Sunt autem numero quatuordecim, exhibentque vultus *Byzantis Herois*, urbis Byzantii conditoris: *Hermaphroditi* ad arborem alligati, cuius ad caput Faunus, ad pedes Satyrus assidet; quam tamen eandem imaginem, ni memoria nos fallit, videmur reperisse in *Borionum Collect. Antiqu. Rom.*: tum regis cuiusdam Parthorum: postea *Prusiae* Regis Bithyniæ: *Sexti* Chæronensis, Plutarchi nepotis: *Omphales* Herculis insignibus instructæ frequentem alioquin imaginem, & apud *Rossium, Stofchium*, & alios obviam; præterea *Matidias* Augustæ Faustinae senioris: *Mercurii*, symbolis suis omnibus instructi: item imagines varias, symbolico quodam significato inter se commixtas, videlicet *Socratis, Pavonis, Elephantis, & Sceptri*; qualem ty-
 pum

- Pag. 246. *pum meminimus quoque nos videre apud Augustinum, Stephanonium, & Gorlaeum: tum vultus galli gallinacei, & cornu-*
 247. *copiae, quod e globulo quasi exurgere videtur: mulieris s.*
 248. *Dea cuiusdam Aegyptiae: Avis Aegyptiae s. Ibis: & tandem speciem lapidis Chalcedoni rotundum, & globi dimidiati ad exemplum, ex altera parte planum, ex altera convexum, cui literis quadratis inscribitur: TRIUMPHVS QVADORVM. Hos omnes lapides, non modo elegantia sculpturae, sed rerum quoque imaginibus, quas continent, commendabiles, ordine sigillatim exposuit, & tenebras, quae videbantur in iis superesse, vel nostro iudicio optime & pulcherrime dispulit. Sub*
 251 - 263. *finem huius operis, in Tab. XXII. & XXIII. Mumiam Aegyptiacam delineandam curavit, quae ab homine nobili, Georgio Townshend, navis bellicae in classe regia praefecto, in Angliam diu deportata, atque Academiae Cantabrigiensi donata est. Ubi primum de loculis vel thecis ligneis, in quibus cadavera, Aegyptiorum more condita, reposita erant, tum de forma earum, & pingendi modo, disseruit; inquirens simul in hanc cadaverum condituram, an tanto aromatum apparatu, tantoque sumtu, quanto fieri solere traditur, revera effectam fuisse appareat: quod inprimis negat, & ex reliquiis illius Mumiae opinionem suam novis rationibus confirmat. Optandum omnino esset, ut Cel. Auctor, in excutiendis eiusmodi antiquitatum monumentis pergeret. Molestum enim ferimus, quod ipse de se in praefatione scribit, *aetas, inquit, mea iam ingravescens, ad graviora & personae accommodatiora me progredi monet.* Nos vero, quid gravius, quid antiquius sit hac literarum tractatione, non videmus. Quare nollemus publice his literis valedixisset cel. Auctor, qui usu illarum rerum subactus, plures omnino fructus afferre fundo huic literario potuisset, quam multi tiro-nes, quos aptiores esse ad huiusmodi studia persequenda haud scimus an vere sibi persuadeat. Semper enim ita existimavimus, multa legisse vidisseque, iudicioque subacti uti oportere eum, qui velit, quod aetatem ferat, nec lectu indignum sit, in hoc genere studiorum humanitatis procudere.*

Le

LE MECHANISTE PHILOSOPHE &c.

i. e.

MECHANICUS ARTIFEX PHILOSOPHUS.

*Scriptum plura continens pertinentia ad vitam & opera
Dom. IOANNIS PIGEON, Mathematici, Membri
Societatis artium, auctoris primorum automatorum,
mundi Systema exhibentium, quæ in Gallia, hypothesi
Copernicana aptata, effecta sunt. Elaboravit filia,
Dom. de PREMONTVAL.*

Hagæ Com. 1750. ap. Petr. van Clef, plag. 16. Tab. æn. 6.
in 8.

Non pietatis solum specimen edidit cultissima femina, sed doctrinæ etiam & facundiæ haud mediocris; dum patris, laboribus mechanicis celebrati, memoriam ita servat, ut & ipsa intelligere se hos labores ostendat, & filia adfectum terso comtoque sermone exponat. Nos, sepositis ornamentis, palmaria vitæ capita excerpemus. Natus est *Ioannes Pigeon* 1654. in parvo Nivernensis tractus (*du Nivernois*) oppido *Donzi*, patri ferri carbonumque mercaturam exercenti inter complures liberos ultimus, sed eodem & matre, cum unico fratre superstiti, in prima infantia orbatus, litterarum & computi prima elementa ab homine ecclesiastico didicit, pulsus eius domo quamprimum salarium solvere amplius non poterat. Tornandi artifex, sed qui ultra conditionem suam sapiebat, locum illi apud se concessit, & cum arte sua praxin sciatariorum delineandorum docuit, & ad horologiorum automatorum alium artificem deduxit. Sed & alios complures doctores habuit *Pigeon*, omnes multum infra perfectionem positos, ut hinc cito illos relinqueret. Ultimo pictura illum occupavit, & longo tempore; deinde militiæ per aliquod tempus nomen dare coactus, & post 10. vel 11. annorum stipendia, ætatis 32, missionem impetravit. Miles adhuc ad libros legendos delatus, nihil enim adhuc præter ea, quæ puerum didicisse monuimus, noverat, fabulas romanenses, quas vocant, & historias, primo quidem ob

Ooo 3

im-

imperitiam confudit, post sapientior factus, ob philosophiæ, quam fatetur filia cum iusto plus extendisse, incertitudinem scilicet, contradictionesque historiæ, & factorum sterilitatem, historicos non alio scopo legendos censuit, quam fabularum scriptores, ut hominum ingenia noscamus. Mathematicos vero libros avidius legit, imo, cum non sufficerent emendis omnibus facultates, exscripsit. Fuerunt hi libri, ut quam profunde versatus in his sit iudicari queat, Euclides, & similes. Germanicos etiam & Anglicos, etsi linguarum imperitus, ex calculis & figuris divinando intelligere studuit. Cuius rei fama ut inter commilitones percrebuit, magnam, cum scientia eius, tum artes variæ, excitarunt admirationem. Militia missa, totum se artibus dedit, neglectis aliis ditescendi emergendique mediis, nihil aliud optans, quam quietum vitæ genus, quo unice vacare posset artibus, in iisque excellere, non lucri aut gloriæ causa, sed voluptatis, quæ, cum perfectum aliquid elaboravimus, natura sua in nobis nascitur. Deinde operibus pluribus regiis adhibitus, opera sua etiam adfuit dominis *Bion*, *Samson*, *de l'Isle*, mathematicorum organorum & geographiæ cognitione inclytis. Nulli eo tempore globi in Gallia perficiebantur, omnes Italia aut Hollandia mittebat. Primus illos, & per 30. annos fere solus, Pigeon in Gallia construxit: duos etiam pendulos, Systemati Copernicano aptatos, perfecit. Deinde Archimedis, ut filia loquitur, æmulus, automaton, planetarum motus omnes cum coelo conspirantes exhibiturum, concepit animo, Patrique Sebastiano, Carmelitæ, Academico Parisino, præstantissimo sæculi sui artifice, cum quo studiorum similitudo illum iunxerat, quid mente voveret detexit, qui frustra dissuasit opus, tantam exactitudinem non obtineri posse ratus. Erat vero in eo Pigeon, ut Ptolemaicum Systema exhiberet, illudque fere abolverat, cum de falsitate hypotheseos, præstantiaque Copernicane convictus, reiecit omnia, & verò Systemati se applicavit; cuius ordinem, & excellentiam, tum patris verbis, (nam machinas libro peculiari descripsit,) tum aliorum, fusc hic filia exponit; & quia globus tellurem in automato representans, pollicis diametrum habuit, ut variis usibus applicari poterit,

fuerit, sollicitè demonstrat, hac terræ magnitudine statuta, in reliquis proportiones veras servari non potuisse; quod dilucidius exponere *geometrarum* etiam in gratiam necessarium iudicat, iniuriarum procul dubio actione hanc ob causam a geometris convenienda, nisi feminæ, quia principia scientiarum memoriæ mandavit, satis eruditæ, condonare aliquid velint. Automati ipsius, phænomenis coelestibus, qualia Parisiis observantur, exhibendis, præcipue aptati, amplam descriptionem dare hic superfedemus, cum effectus saltim externaque species describantur, neque post Hugenii hac de re librum, tales machinæ adeo ignotæ sint. In hac ergo machina perficienda, sumtuum & lucri socium adsumsit aliquem nomine *De Lure*, sicque primam huius generis machinam, ante 40. annos cum filia hæc scriberet, protulit; quam Ludovicus XIV. Nov. 12. anno 1706. contemplari, auctoremque omnia explicantem audire, dignatus est: qua occasione Rex ipse recordatus, in sua cohorte olim Pigeon stipendia meruisse, virumque certa quadam occasione se exhibuisse, *non expectasse se*, verba sunt regia, in milite suo forti *Archimedes se reperturum*. Machinam emit rex, regio pretio, & academiæ scientiarum donavit, ubi adhuc spectatur. Aliam post absolvit, quæ mediante Cardinali de Fleuri, Ludovici XV in infantia adhuc constituti conspectu honorata est; deinde etiam Petrum Magnum ut auctorem viseret movit, qui emisisset machinam, nisi verendum fuisset, ne in itinere periclitaretur. Eadem tamen a Domino *Dupuis*, tunc Canadæ præfecto (*Intendant*), post in Americam translata est, iam Quebeci reperiunda. Dupuisij elogium, ipsumque epitaphium, hac occasione filia inserit, & de hydraulica machina ab eo reperta fusè agit. Tria alia automata Pigeon post hæc confecit, & planisphærium, quæ in libro edito descripsit. Seni oculorum usum cataracta abstulit: qua occasione, quomodo solatus fuerit cœcum Cardinalis de Polignac, (nam automata celebrem reddiderant, & summorum virorum amorem conciliaverant,) filia recenset. Ipsa a septimo ætatis anno lumine orbato adfuit, doloremque, ducendo eum, & libros prælegendo, lenivit per octennium, quo plerumque firma valetudine usus est.

est, præterquam ultimis vitæ temporibus, ubi morbis & remediis consumtus, vitam 18. Decembr. 1739. anno 85. proximus, finiit. Matrimonium bis iniit, utrumque felix, sed primum sterile, alterum cum iuvenula 18. annorum, ipse 67. unde nati sunt 11. liberi. Viduam, filios quatuor, filias tres, superstites reliquit. Quæ hæc scripsit, liberos reliquos ætate præcedit.

Hæc tribus libelli partibus exponuntur. Quarta cogitata quædam artificis, ex schedis eius desumpta, continet, sed quæ filia magis extendit. Primum de virium mensura agit. Cum fluidorum actiones in plana sint in duplicata velocitatis, convenire hoc putat cum mensura Cartesiana, quia tum massæ dato tempore adlabentes, tum vis massæ Cartesiano more æstimata, sint ut velocitas, quæ coniuncta duplicatam rationem præbeant. Leibnitiana æstimatio triplicatam ipsi præbitura videtur. Sed nunquam negarunt Leibnitiani, impetum instantaneum esse ut velocitas. Deinde *harmoniae præstabilitæ* varia obiicit: post de lege Kepleriana motuum planetariorum agit. Hæc omnia ædentem filix pietatem non reprehendimus, huc tamen transferenda non censemus, cum ostendant saltim, scivisse virum multa, & satis quidem profunde, quæ alii sciverunt. Additur sermo, a femina docta habitus, cum automaton patris Parisiis publice explicaret.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCLVII.

Pars I.

ΘΩΜΑ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ ΟΝΟ-
μάτων Ἀττικῶν Ἐκλογαί. *Ex dispositione NICOL. BLAN-*
CARDI, cum vetustis LAMBERTI BOS, & novis defun-
ctorum virorum, D. HEINSII, FR. IUNII, LAUR. NOR-
MANNI, ERICI BENZELII, I. CHRISTOPH. WOL-
FII, ARNOLDI DRAKENBORCHII, ABRAHAMI
TORRENI, & quum maxime vivorum, CL. SALLIE-
RII, IO. IAC. WITTERI, DAN. WILH. TRILLERI,
ELIÆ STOEBERI, TIBERII HEMSTERHUSII,
FRANCISCI OUDENDORPII, FRED. LUDOV. A-
BRESCHII, animadversionibus. Collegit partim diges-
sitque IO. STEPHANUS BERNARD, qui &
suas notas adiecit.

Lugduni Batavorum 1757. apud Petrum van der Eyk & Cor-
nelium de Pecker, 2 Alph. 17 plag. octavo mai.

Ornandæ huic novæ *Thomæ Magistri* editioni, neque li-
brarii excusores, neque collectores, *Bernardus & Oudendorpius*, Viri Clarissimi, defuere. Nam præter il-
las, quas de suo contulerunt, egregias symbolas, quantas
potuere maximas conscripserunt copias, & quidquid doctissi-
mi homines, hoc & superiore sæculo, ad Grammaticum græcum

PPP

com-

commentati fuere, & sedulo id conquiſiverunt, & hoc volumine comprehenſum exhibuerunt. Non exiguam profecto huius editionis ſpem movent, neque parum eam commendant illuſtria nomina, modo a nobis e titulo recitata. Quinque fere aut ſex anni abierunt, ex quo novæ huic editioni primam admovit manum Bernardus, Medicus, græcarum literarum & veterum græcorum medicorum ſtudioſus, quod editis nonnullis haud contemnendis documentis teſtatum fecit. Verum, ſive vitæ periodenticæ tumultus, ſive locorum diſtantia, moram editioni iniecerit, cum librariorum rationibus parum convenientem: ipſe enim artem medicam Amſtelodami exercet, & liber ex officinis Leidenſibus prodiit: translata, ſeu conſentiente Bernardo, ſeu librariorum ex voluntate, cura continuandæ & accelerandæ editionis fuit in Hemſterhuſium, & Oudendorpium, ſed hunc præcipue, Duumviros humaniorum literarum laude ſumma inſignes, quibus vix reperiri poterat, qui magis idoneus huic operi perficiendo fuiſſet. Ex quo factum, ut præfandi neceſſitas Oudendorpio, quamvis detrectanti, nolebat enim is videri, qui in alienam provinciam invaderet, ſubeunda tamen eſſet.

Primo itaque loco antiquiores ſua editiones recenſet Oudendorpius, Romanam, Venetam, Pariſinam, & Franekeranam, præter Venetam, reliquas omnes & ſibi viſas atque in uſum vocatas, & forma minore proditas. Nam Veneta forma folii expaſi, in ædibus Aldi & Andreæ Aſulani, cum præſatione Franciſci Aſulani A. 1524. excuſa fuit; Romana omnium prima ſeptennio ante. Pariſinam dedit officina Michaelis Vaſcoſani A. 1532. Franekeranam inſtituit circa annum 1690. Nicolaus Blancardus. Sed octennio poſt, peculiaribus in ſchedis, adiecit ei Lambertus Boſ ſuas ad Thomam bonæ notæ obſervationes. Quo factum, ut multis eæ deſint Thomæ Franekerani codicibus, illis nempe, qui ante A. 1698. inter librariorum, inſtitorum, & compactorum manus diſtracti fuerunt. De Blancardi, glorioſi magis militis, ut videtur, quam viri docti, ratione, qua uſus ille in edendo Thoma fuit, vehementer queritur Oudendorpius. Illum, abſque codicum manuſcri-

manuscriptorum ope multa tacite immutasse, & tamen codices, neque eos numero paucos, a se collatos iactasse: veterum auctorum locos, a Thoma excitatos, ex editionibus ipsius ætate vulgaribus, contra Thomæ codicum, cum excusorum typis, tum calamo exaratorum, fidem exhibuisse; quo sæpe factum, ut argumentis Thomæ nervi inciderentur: ordinem, quo superiores editiones vocabula exhibuissent, pessimo exemplo insuper habuisse, articulosque libelli multis locis modisque distraxisse, præposuisse, reiecisse, quadrata rotundis mutasse, & ipso studio libellum ad literarum alphabeti seriem arctius adstringendi, in eam incidisse molestiam, ut non pauca omitteret, quæ a Thoma profecta, & a superioribus editionibus tradita fuissent. Nollet itaque factum, ut hæc editio, ad infidæ, & non uno vitio laborantis Blancardinæ exemplum, fuisset expressa. Verum, quum illa ab huius editore primo fuisset operis ad imitandum in manus data, sibi religioni duxisse ait Oudendorpius, ab instituto decessoris descendere. Occurrit quoque huic malo cum ipsius Oudendorpii, tum aliorum doctorum hominum cura, qui, quæ Blancardinæ desunt, ea sedulo annotarunt, & cum variantibus lectionibus, ordinem quoque articulorum, in vetustis codicibus servatum, indicarunt. Doctorum virorum annotationes ad Thomam, hoc loco congestas, uno omnes eodemque loco haberi nollet ipse: nam inesse acervo quarundam coniecturas; temere in marginem codicum, quibus ipsi, dum essent, usi fuissent, effusos; quod genus illo utique deterius esse inter omnes constat, quod diligenter in usus publicos elaboratur. Ad hanc subitariarum animadversionum classem illa refert, quæ Drakenborchii nomen præferunt. Videntur eodem quoque Heiniana, & Iuniana, pertinere. Sibi tamen tantum non audet sumere Oudendorpius, ut cuiusque de Thoma merita æstimet. Id potius se daturum ait operam, ut constet, quid ad ornandum Thomam, & ipse, & alii contulerint, & quæ huic rei bene gerendæ subsidia ad manum cuique fuerint.

Indagandi igitur ante omnia fuere fontes locorum a Thoma laudatorum, tum explorandum ipsum Thomæ de probitate

cuiusque vocabuli, ab ipso damnati, iudicium. Unde passim nata Thomæ ex auctoribus vulgo prostantibus emendandi copia; sed & rursus hos e Thoma corrigendi. Misere Thomas iudicando peccat, & pravi iudicii poenas dat vapulando miserrime: qua in re Trillero nemo in eum acerbius sævit. Est tamen etiam, ubi aut absolutus, ut infons, aut leniter increpitus, abit. Ad textum, quod appellant, rite constituendum, præter veteres duas, Italicam & Gallicam, editiones, profuerunt variæ lectiones codicum manu exaratorum, & doctorum sociorum auxilia. Quorum quid editorum quisque conduxerit, distinctius tradendum existimamus. Accipite igitur, primum quas Bernardus copias, tum, quas Oudendorpius, conscripserit.

Elias Stoeberus, Vir doctus, Gymnasii Argentoratensis Rector, ceperat aliquando consilium, de græcis grammaticis, & in his Thoma, uno corpore exhibendis. Cui egregio consilio cum prosper eventus haud responderet, mittebat ea, quæ ad Thomam in schedis deposita habebat, ea lege, ad Bernardum, quem ad edendum Thomam animum adieciisse audiverat, ut in editione ipsius locum invenirent. Erant autem, quæ Stoeberus comparaverat, hæc. Ipse quum Parisiis ageret, duo Thomæ codices manu exaratos, in bibliotheca regia, indulgente & copiam faciente Claudio Salliero, cum editis commiserat. Horum itaque codicum discrepantes ab editis lectiones, unaque suas & Sallieri, denique & Witteri, in Academia Argentoratense nuper clari Professoris, animadversiones ad Thomam Bernardo misit. Eo facto initio, mox creverunt illi opes. Nam e media Germania literatissimus Medicus, Trillerus, Bernardo studiorum similitudine & literarum commercio coniunctus, e copiis Græcarum literarum, quibus instructus est splendidissimis, auxilia amico submisit, neque numero, neque yirtute, facile cuiusquam inferiora. Submisit quoque Abreschius non contemnenda. Denique Wolfii ad Thomam paucas annotationes, ex Observationum Miscellanearum Amstelodamensium Vol. V. tom. III. p. 29. seq. repetit Bernardus, ubi, sub Lexiphili adscito nomine,

mine, latebat olim egregii viri opusculum. Tandem Drakenborchiana quoque, & suas, non valde multas, neque spissas annotationes, adiecit Bernardus. Sed his quidem suum nomen adscribi, ut cæterarum quæque suos auctores profitentur, vetuit. Quæ a Bernardo profecta sunt, visa ea nobis sunt, aut a properante effusa, aut ab invito & aliud agente, velut per iram & contemptum, excussa fuisse. Et copiam lectionis, & delectum in iis desideres, ordinemque & perspicuitatem; quod, (nam vel pauca sufficiet exempla proferre,) e notatis p. 313. ad v. *ἐνταυτις*, & e disputatis p. 404. super Zacoris, intelligitur. Ad summam Collectoris magis, quam Interpretis partes sibi sumiisse, & feliciter gessisse, videtur. Hæc igitur ille.

Ista Oudendorpius. Primum Danielis Heinsii, Francisci Junii, Laur. Normanni, Erici Benzeli, Abrahami Torrenii, & Ioannis Iensii notulas, ex impressis codicibus Thomæ, quibus illi olim utebantur, excerptas, in lucem protulit; tum varias lectiones adscripsit, quas Ericus Benzelius, e codice chartaceo msto Collegii Novi Oxoniensis anno 1700. excerpserat, & Wolfius, cum suis & aliorum coniectancis, Oudendorpio donaverat. Ipse V. C. Thomæ textum ad duo codices mstos bibliothecæ Leidensis, quondam Vossianos, exegit, qui tamen codices magis e Thoma excerpta, quam ipsum, dant. Usus denique fuit codice, partim in membranis, partim in charta bombycina exarato, qui paucis abhinc annis bibliothecam clari nuper apud nos Theologi, Boernerii, ornabat, nunc in Petri Burmanni, Amstelodamensis Professoris clarissimi, ius & titulum concessit. Hoc tamen codice statim a principio uti non licuit Oudendorpio: nam citius in Belgium perlatum non fuit, quam operæ ad p. 609. pervenissent. Ab eo inde loco, suis quibusque locis, codicem, a novo domino Burmanniano ipsi dictum, laudat; reliqua, ad superiora quæ pertinent, necesse fuit in addenda referre. Hemsterhusium, Virum incomparabilem, credibile est cum Oudendorpio purgandorum a sphalmatibus typographicis foliorum a prælo recentium curam partitum fuisse. Quod interea dum ageret, faciebat id,

quo aliud nihil ipsi factu erat facilius. Quid enim facilius, quam de divite penu promere? Animadversiones Thomæ adsperebat, aliud quidem agens, sed ipso dignas. Ecquis tandem, qui quidem Hemsterhusium, & incredibilem, qua ille excellit, interiorum græcarum literarum peritiam norit, ab eo vel per otium ludente non expectet nisi summa & perfecta?

Sunt hæc ferme, quæ ex Oudendorpii præfatione repetenda duximus. Id unum adhuc superest, universo de opere quod moneamus, illi præfationi ambas illas Franekeranæ editionis subiectas esse, quarum una typographi verbis, altera Lamberti Bosii, & hæc quidem longe brevissimis, lectorem alloquitur. Opus claudunt tres indices, unus auctorum qui a Thoma citantur, explicantur, notantur; alter vocabulorum, quæ Thomas passim, sed extra ordinem literarum, & caecis notis, interpretatur; postremus, a Bernardo confectus, auctorum, quorum loci hoc in opere a viris doctis emendantur. In addendis haberi lectiones codicis Burmanniani, quæ suis locis afferri nequiere, paulo ante iam dictum est. Sed habentur ibi quoque tres Hemsterhusii observationes. Una de dictione αἱ ἐξ ἀνθρώπων πληγαί, quam ille iubet in humana verbera reddere, damnans illam rationem, quæ interpretatur quæe possunt ab hominibus infligi. Improbat pari modo interpretationem Cassianæ dictionis, πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων κακὰ, qua usus fuit Cassii Dionis novissimus editor, improbitatem omnium hominum, & mala ac flagitia quæe in homines cadere possunt. Nobis satis sit hanc litem attigisse. Altera observatio est ea, quæ ad p. 535. & verbum κλαδᾶν pertinet. Negaverat Thomas, recte κλαδεύειν τὰς ἀμπέλους dici; nam verbum ei rei proprium esse κλαδᾶν. At contra negat Hemsterhusius, κλαδᾶν græcum esse: nusquam locorum id verbum occurrere. aut deceptum fuisse Thomam pravis codicibus Phrynichi, sui auctoris; aut librarios Thomam corrupisse. Phavorinum quidem, sive Phrynicho sua, sive Thomæ debeat, κλαῖν τὰς ἀμπέλους, ἔχει κλαδεύειν, recte dedisse. In eo quidem illum falsum, quod probum verbum κλαδεύειν damnaverit;

vest; at recte tamen id tradere, quod κλαῖν de vitibus dicitur, quæ racemantur. Disputata hæc aliquot exemplis verborum κλαῖν & κλαδεύειν firmat. Postrema earum Hemsterhusii observationum, quæ addenda illuminant, versatur circa vocabulum τερετίσματα. Est illud in historia philosophiæ percelebre, & Aristotelis mentem declarat, qua Platonis ideas τερετίσματα per opprobrium & sannas appellitare solebat. Scilicet sunt τερετίσματα, προδιαψάλλματα, præludia in citharis, explorandi fidium soni ergo facta; item cantiunculae canoræ quidem, sed inanes, quales nos *Getrallere* appellamus; denique generalius, inanes soni, rerum mentisque vacui, qui nihil aliud quam tinnulam aliquam modulationem & inconditam habent.

Hæc ex Addendis. At quid nos tandem in putaminibus obhærescimus, patente nucleo? Ipsum agedum delibemus opus, & specimina quædam ex observatis virorum doctorum ad Thomam afferamus. Nostrum quidem non est, neque nobis tantum arrogamus, ut palmas distribuamus. Diffidimus tamen, facile quemquam hac ætate nostra fore, qui ea in græcarum literarum parte, quæ in originibus & vi usuque vocabulorum continetur, cum Hemsterhusio in certamen congrederi audeat. Quod Trillerus noster in Novo Testamento illustrando posuit multorum annorum studium, eius fructum aliquem percipere, & specimen aliquod videre in eius ad Thomam annotationibus visi nobis fuimus. Id enim præcipue agit V. C. ut crassam Thomæ inscitiam, malitia formidandam, & impudentia atque temeritate gravem, arguat, qua Novi præcipue Testamenti dictionem clam arrodere, & pro fordida lutulentaque traducere studuerit. quod Christianum hominem, eumque monachum, sustinuisse & machinatum fuisse, miraculo propius est; sed magis adhuc, omnibus ad hoc diei id latuisse. Ad summam eo tendunt doctorum hominum, quotquot Thomæ hanc editionem ornant, annotationes, ut eum parum icivæque Græce calluisse, & multis modis se turpiter dedisse, & quocumque tandem seu errore, seu sine causaque, optimis dictionibus controversiam movisse; damnasse
velut

velut usurpata & e libris proscriptis ea, quorum in libris nulla vestigia conspiciantur; compilasse veteres, sed ita, ut fures in tenebris solent, male intellecta peius retulisse; cætera, hoc de genere, idoneis exemplis demonstrarent. Unum pro omnibus audiamus Trillerum stomachantem. Sane, quisquis humanissimi viri comitatem incredibilem, & mores lenissimos, usu didicerit, aut mirabitur ille Viri natura sua placidissimi impetum, aut intelliget, causam fuisse gravissimam, quare fustem in noxium caput tantis animis intorqueret. P. 735. ita Thomam Trillerus increpat. „Heu, pudeat te tuæ nefandæ dementiæ, miselle Græcule. P. 741. „In Sacro N. T. codice hanc ipsam vocem elegantissimam aliquoties occurrere, doctis satis notum est. Id ipsum autem grammatico nostro moroso, pæne adiecissem & impio, anam dedisse videtur, ut istam damuaret, ac superbo dente arroderet, quod semper maligne facere consuevit. P. 723. „Eat nunc grammaticus noster infelici prorsus fidere natus, & impune asserat, solum Aristotelem vocem *πλεύμονος* in scriptis suis quondam adhibuisse: quin potius pudeat ipsum pigeatque vehementissime, hæc omnia proterve atque inepte a se fuisse, infelicissima quidem hora, ita effusa atque evulgata. P. 515. Pari quidem tetro in N. T. livore, & foedo carpendi studio, maiore tamen adhuc imprudentia & impudentia, damnat hic Thomas vocem probatissimam, elegantissimam, optimisque auctoribus græcis familiarissimam, *κατόρθωμα*.“ Ut paucis absolvamus, ubique fere V. C. aut malignum Thomæ erga sacros auctores animum, aut inscitiam sermonis, aut meram inanem *λεπτολογία*, omni ratione ac fundamento prorsus destitutam, (ut p. 718.) exprobrat. Adderemus quoque gravissimum locum e p. 375. nisi allati sufficerent, & chartæ parcendum duceremus esse. Sed hæc quidem hæctenus.

Iam dapum Hemsterhusianarum dabimus gustum aliquem. P. 5. de verbo *ἀγάλλειν* est præclara observatio, & p. 24. de terminatis in *πληξ*, multis ibi collatis exemplis, demonstratur, sic desinentium vocabulorum quædam gaudere potestate ætivitya, ut *βαθύπληξ σκορπιός*, *profundum vulnus infligens scorpio*;

*πιο; & ὄρθοπλῆξ, equus sternax: longe maximam tamen partem pallivam induere, ut αἰανθοπλῆξ istus a spina, ἀλιπλῆξ verberatus a mari, Φρενοπλῆξ mente percussus. Proxime ab illa observatione abest altera p. 25. de vocabulis ἡπητής, ἡπαῖδα, ἀκείδα, ἰαῖδα, quarum illa a vestibus refartis ad alias res pari modo pristinae integritati restituendas, hæc a corpore sanato ad vestes reficiendas, transferuntur. P. 101. Hemsterhusius & Sallierius ostendunt, ἀποσκοπεῖν non rarioris usus esse, quam ἀποσκοπεῖν, & falli Thomam in eo, quod illud damnarit, hoc prætulit. Significare autem ἀποσκοπεῖν & ἀποθεωρεῖν e sublimi & eminus prospicere, Item diligenter & intentis oculis inspicere atque considerare, tandem etiam ita intueri, ut vultu contemptum testere. Quæ iidem Duumviri p. 123. de v. αὐθέκατος observant, egregia sunt. P. 127. egit Hemsterhusius de formatione nominum substantivorum Attica in η exeunte, pro ησις, ut αὖξη pro αὖξησις, & ἀνθη pro ἀνθησις. P. 179. longæ disputationi de voc. γαργαλισμός & γαργαλίζειν, præmisit scitam observationem hanc: sæpe prisceos grammaticos eximie Attica dixisse, & pro vocibus optime notæ duxisse ea, quæ a veteris comœdiæ poetis vel sola, vel plurimum usurpata cognovissent; non tamen ideo minus reprehensionem eos mereri, qui omnia carpant & repudient, quæ e vetusta comoedia exsulent, aut ab eius sermone abhorreant. Γάργαλον & γαργάλην utique usurpatum comicis fuisse; γαργαλισμόν tamen ideo pro notæ pessimæ vocabulo haberi non oportere, neque eius usu scriptori terfo interdicti, quum id legitime formatum, & in Attica ditione minime peregrinum, fuerit. P. 188. ad illam Thomæ enarrationem, γενᾶ ὁ Πλάτων τὸν ἔρανον, illustrat V. C. hunc breviter loquendi modum similibus exemplis, ut: πάντα ἐξ ἑνὸς γενᾶν, omnia asseverare ex uno nata; κοσμοποιεῖν κατὰ συναθροισμὸν λεπτομερεστάτων σώματων, mundum e concursu & coagmentatione partium subtilissimarum coaluisse, asseverare. Tale est illud Arnobii. *Homerus Venerem sauciat, pro, fingit eam sauciari.* Simul indicat V. C. plures,*

qui genus hoc aliis exemplis adstruxerint & exposuerint. Notæ contemnenda porro de v. διαγοράφειν, *expungere*, p. 211 - exstat observatio; & p. 213. de διαγορεν, *oblectare*, & διαγορη, *oblectamentum*, *tempori fallendo & iucunde transigendo*. P. 263. demonstrat, vocabulum ἔγχεσα nihilo deterius esse vocabulo ἄγχεσα: utrumque *purpurissam* significare, radicem, cuius succo mulieres faciem sibi pingebant. P. 313, differit de illa v. ἐντασις significatione, quæ institutum seu rationem quandam agendi, vivendi, & sentiendi indicat. Præclara est emendatio loci apud Zosimum p. 444. proposita. Legitur in Zosimi L. V. c. 27. Κεαδράτω γὰρ οἱ μεθετέον: iam deinceps e facili, sed certa, emendatione Hemsterhusii legetur, Κεαδράτω γὰρ, οἶμαι, Σετέον. *Quadrato, ut opinor, assentiendum est.* Minus placebit coniectura de loco Thucydida, (is II, 15. p. 108. de fonte Enneacrano est,) e Thoma emendando p. 568. proposita. Quid opus erat verbis sanissimis, a grammatico toties erroris & incitæ convicto, quem memoria, quem pravi codices fallere poterant, medicinam quærere? Sed solet hoc magnis ingeniis accidere, ut, dum nova, & vulgo remota, & sublimia consecretantur, in nimis subtilia & nimium acuta incidant. Non poenitebit p. 636. de v. κωδῆς notata legisse; neque p. 862. illa de permutatione literarum α & ε in vocabulis ὕαλος & ὕελος, χλιαρός & χλιερός, similibusque, usu recepta; item p. 852. de permutatione futuri medii cum passivo.

Pauca hæc sufficiunt ex Hemsterhusianis specimina. Pari brevitate, e cæterorum quoque doctorum virorum observatis nonnulla speciminis ergo afferemus. Placuerunt, quæ Trillerus p. 219. de διαπειρα, p. 373. & 374. de ἐχάτως ἔχειν, p. 430. de θῶκος, p. 515. de κατέρωθμα, p. 526. & 528. de κεφαλή & κρανίον, p. 697. de περικός, p. 772. de κριζοδαί της νόσθ, tradidit. In Sallierii annotatis elegans, non luxurians, nitet eruditio. Speciminis loco sit illa disputatio de πλαστογράφος, *fallario, alienas manus imitante.* E
Stoe-

Stoebri observationibus illam solam allegabimus, quæ p. 45. legitur, & geminos dativos, consequentia a grammaticis dictos, non minus quam genitivos, in usu græcorum fuisse demonstrat. *Bernardus* p. 47. exempla illius usus verbi ἀναγνώσκων affert, quo ἀναπεθεῖν notat. Elegantem & certam Theophrasti emendationem p. 117. Idem proponit. P. 166. edit. novissimæ, Pauwianæ puta, seu cap. 19. Character. leguntur hæc: εὐχομένων καὶ σπενδόντων ἐμβαλεῖν τῷ ποτηρίῳ, καὶ γέλασαι, ὡς τεράσιόν τι πεποίηκώς. Dubium nullum est, in extremis verbis cum Bernardo ὡσπερ αἰσιῶν τι πεπ. legi oportere. Idem p. 313. de v. εἰσασις disputat, ita tamen, ut vellemus eum id paullo dilucidius fecisse. P. 654. exempla vocabulorum congescit, quorum partem terminatio *ωνης eritor* efficit. Mittimus reliqua, cum bona pace cæterorum doctorum hominum, qui ad Thomam suas symbolas contulerunt. Quis enim in his spatii angustiis tantas exhaust literarias opes, quantis illi nos bearunt?

Iniquum tamen foret, neque facile veniam inveniret, si doctissimum *Oudendorpium*, cuius nomen omnes per paginas radiat, & cuius tanta per totum optis emicat industria, ut si cui alii multum, ei certe plurimum hæc editio debeat; si eum igitur laudum meritarum parte non modica privaremus. quod necesse esset fieri, si, quod aliis præstitimus hactenus officium, id ei negaremus, neque scite docteque ab eo ad Thomam observatorum quidquam speciminis ergo in medium afferremus. Neque propterea in ieiunis habendæ sunt eius annotationes, quod in conferendis Thomæ cum Phrynichî verbis, e cuius fonte Thomas præcipue suos hortos rigavit, & cum aliorum, ut Ammonii, Etymologi, & si qui alii sunt eius ordinis grammatici, traditionibus, & porro in enotandis Thomæ codicum discrepantibus lectionibus, proferendisque supplementis, quæ codices calamo exarati suppeditabant, denique & in locis auctorum, quorum Thomas ad fidem provocavit, indagandis & indicandis, potissimum oecupentur.

Nam sumta sæpius occasione, aut aliis auctoribus integritatem reddit affectis Oudendorpius; quo beneficio nullus est veterum quem crebrius sibi obstrinxit, quam Ælianus, animalium dotes & ingenia enarrans, quem auctorem necesse est ut singulari cum cura studioque præ aliis adamatum tractarit, nam ubique hunc citat, de hoc quavis oblata occasione benemereri studet: aut obscuris dictionibus græcis lucem accendit, dubiisque decus & fidem auctoritatemque adstruit: aut promiscue per errorem usurpatas discernit. Exempli causa, locos non multos citabimus. Sic p. 84. discrimen demonstrat, quod verba ἐπαρκεῖν & ἀπαρκεῖν intercedit; & p. 105. quid inter ἀποφέρειν, præstare, solvere debitum, & ἀποφέρειν, ferre, accipere, intersit. P. 232. exempla indicavit locorum, ubi ἐφθογε sensu activo, pro corruptit usurpatum fuit: p. 262. vindicat verbo ἐπικαλεῖν significationem incusandi, exprobrandi: p. 355. Thomæ fidem asserit afferendis exemplis verbi ἐπιστρέφειν, aliorum oculos in se vel aliquam ad rem convertere, & ἐπιστρέφουσαι, ad contuendum aliquid aciem oculorum: intendere & vultum convertere. Quamvis probare nequeamus, quæ p. 359. ad dictionem ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ξαίνειν attulit, ipsi auctori postmodum improbata & retractata in addendis: non possumus tamen ea silentio præterire. Sibi videri igitur ait legendum esse, ταῖς ἐξ ἀντακταίων flagris caedere, quæ facta fuerint e piscibus Antacæis, quibus nempe sit membrana aut pellicula tenuis, lenta, & teres, e qua ad solem ficcata lororum vel scutica confieri queat. Revocata, ut diximus, & damnata hac coniectura, vetat ταῖς ἐξ ἀνθρώπων mutare, sed idem sancit sic verti oportere: *plagis crudelibus & verbis inhumanis*; adiecto, elegantissimæ dictionis vim eruditorum neminem ad id diei recte percepisse, idque se ab Hemsterhusio didicisse. Nos ipsi profecto non meminimus, eam, quam Oudendorpius, auctore, ut videtur, Hemsterhusio, novam proposuit, huius dictionis interpretationem usquam reperisse: habemus tamen viris doctissimis observationis novæ gratiam, habituri utique maiorem, si rationem simul edere

sua

suæ sententiæ ipsis placuisset, quam nos non diffitebimur per nebulam solummodo perspicere, & coniectura ex ipsa interpretatione colligere. Forsitan aut constabat illis, aut persuaserant sibi, ἐξ ἀνθρώπων idem significasse quondam, aut significare potuisse; quod in medio positum relinquemus diligentiori examini. Non contemnenda porro est Oudendorpii observatio p. 425. proposita, Homerum ἦρω pro ἦρωι exarasse. P. 562. disputat de v. ὕμνος, eiusque usum amplissimum in rebus cum divinis tum humanis, cum lætis & secundis, tum tristibus & adversis, in laude pariter atque vituperio fuisse offendit. P. 632. discernit καθ' ἡμέραν a μεθ' ἡμέραν: illud est *quotidie*, hoc *de die*, vel *interdium*. P. 746. annotat quædam de προσποιεῖν, & *alludere*, pro leniter iterum atque iterum allabi. Videmur iam nobis speciminum industriæ & doctrinæ Oudendorpianæ, quod satis esse queat, protulisse.

His in opibus, si non primum ex utilitate locum, ex novitate certe non postremum habebunt, fragmenta ab ipsis e libris græcis nondum in lucem editis prolata: Hemsterhusius Etymologicum Leidense laudavit p. 564. & ὀνομάτων Ἰπτικῶν ἐκλογὴν, a Thomæ sæpe expressam, ex eadem bibliotheca, p. 857. Etymologicum Ultraiectense citavit Abresch p. 185. & Scholiastam in Aristidam p. 114. & 639. Photii Lexicon advocant Sallier & Oudendorp, passim locorum: Scholiastam Luciani, & Phrynichi Proparaceuen, Stoeber passim, ut p. 28. 132. 139. 157. 301. Bernardus denique Diomedis scholia in Dionysii artem, p. 47. glossas Cyrilli p. 56. rhetorem manuscriptum, qui forsitan Himerius est, p. 77. & Theodosii grammaticam p. 302.

D. IOANNIS ERNESTI HEBENSTREIT,
in Academia Lipsiensi Therapiæ Professoris publici, &
Facultatis Medicæ Decani, rel. Tentamen philologicum
medicum super AETII AMIDENI Synopsis Medicorum

Q99 3

rum

rum veterum Libris octo, post illos octo, quos Aldus Manutius Venetis MDXXXIV. evulgavit. Qui supersunt nondum editis ex manuscripto GUNZII sistens Libri seu Sermonis noni aliquot capita græce & latine.

Lipsiæ 1757. ex officina Breitkopfïa, pl. 4. in 4.

Iam dudum est, quod in votis fuit *Actii Amideni* a) medici clarissimi, inter græcos novissimi, Libros octo nondum editos, b) post illos octo priores, quos *Aldus Manutius Venetis*

a) Ab Amida, urbe Mesopotamiæ, ad Tigrim fluvium, & *κόμης ὀψινίου*, sive comes obsequii, dictus, qui in aula imperatoria Constantinopolitana appellabatur is, qui *obsequio*, id est anteambulonibus, qui honoris causa imperatorem antecedeabant, præerat, habebatque idem sub se, in Asia, integrum aliquod thema, sive peculiarem quandam provinciam, dictam *τὸ ὀψινίον* sive *Obsequium*. Aetium Oribasio aliquanto iuniorem esse, inde apparet, quod eum exscripsit. Errant igitur, qui eundem ad tempora IMP. CONSTANTINI referunt, & cum *Aetio Antiocheno*, Hæresiarcha, confundunt. *Conf. Petrum LAMBECIUM Bibliothecæ Vindobonensis Libr. VI. p. 102. Vindob. 1674. f. 10. Alb. FABRICIUM Bibliothecæ græcæ, Hamb. 1715. 4. Vol. VIII. Libr. V. c. 23. p. 318. Io. FREIND. Historia medicinae. extat cum eius operibus. Par. 1735. 4. in vita Aetii.*

b) Græce tantum priores octo libri prodierunt hætenus, ex Asulani & Aldi officina, Ven. 1534. f. Cæteri octo posteriores MSti fuere in bibliotheca *Renati MOREAV*, teste Labbæo p. 212. Bibliothecæ novæ MStorum, atque in variis bibliothecis supersunt, & in Cæsarea, teste Lambecio Libr. VI. p. 102. Omnes, una editi, nunc non nisi latine extant. *Ianus CORNARIUS* primum edidit libros sex, ab octavo usque ad decimum tertium, solorum illorum codicem græcum MStum natus; hinc *Io. Baptista MONTANVS*, *medicus Veronensis*, primos septem, nec minus tres posteriores, ex sua versione addidit

Venetis Anno MDXXXIV. ex codicibus antiquissimis evulgavit, nativo sermone legere posse. Etiam si enim illorum copiam fecerunt Janus Cornarius & Baptista Montanus, eosque latinitate donatos ab interitu vindicaverunt: parum tamen est de quo lætari possint, qui græcas amant litteras, cum chartas inspiciunt, de quibus ambigitur, habeantne id, quod in fontibus ipsis clarius rectiusque perspicitur. Fecit igitur periculum Auctor huius scriptionis, & specimen edidit ex aliquibus membranis; non quidem admodum vetustis, attamen clare & evidenter scriptis, an illæ cum ceteris codicibus, passim, maximeque in Bibliotheca Augusta Vindobonensi extantibus, concordessint, experturus. Istas membranas ab aliquo Bibliothecæ regiæ Parisiensis codice e) exscriptas esse, signa docent varia, quæ passim extant, ut propterea illis non desit auctoritas, etiam si scribentis manus passim erraverit. Si quæ enim intercurrent mendæ, triviales sunt, quas facile percipere possint etiam illi, qui græci sermonis scientia tincti sunt leviter, ut proinde istis minutiis, ex analogia sermonis græci facile corrigendis, deterreri se ab instituto suo passus haud fuerit commentator; nec habet ille quod metuat, ne pro mutilo habeatur liber, si forte defuerint nonnulla, quæ in aliis codicibus extant. Quando enim octo priores libri vel sermones d), quos Aldus ex vetu-

dit, atque ita universos XVI. iunctim evulgavit *Bas. 1535. f. apud Frobenium.* Ast Janus Cornarius totum opus de integro vertit, Francofurti, ubi tunc Medicum agebat, Ao. 1541. atque ex sua versione, ad duo exemplaria exacta, & ad GALENI ac PAVLI *Aegineta* lectionem collata, edidit *Bas. 1542. Fol.* Recusâ Cornarii versio est *Bas. 1549.* atque inter Medicos principes *Henr. Stephani* Genev. 1567. extat.

e) Græce integrum Aetii opus hætenus quidem non prodiit, expectabatur tamen Parisiis, cura viri longe doctissimi, Ren. Moreau, Parisiensis, regii medicinæ Professoris. *Herm. CONRINGIUS, in introductione in universam artem medicam ed. Schelhammeriana Helm. 1687. 4. c. 3. §. 19.*

d) Operis, & sectionum eius, tituli variant. Apud Photium est *Επιστολæ*

vetustissimis codicibus evulgavit, suis laborare non desinunt eclipsibus e), & si viri doctissimi, *Ianus Cornarius* & *Baptista Montanus*, quorum uterque ex fidelibus manuscriptis librum hunc in latinum sermonem transtulit, censuram *Orosii* f) effugere non potuerunt, qui, illos plenis & abso-

lutis-

βιβλίον ἰατρικὸν ἐν λόγοις ις'. *Opus medicum Libris XVI.* pro quo *Cornarius* inscripsit, *medicinam e veteribus contractam. Fabricius l. c.* Sedecim librorum *Aetii* in quatuor τετραβιβλος divisionem, non ab ipso auctore factam *Fabricius* animadvertit; ab aliquo recentiorum excogitatam scribit *FABRICIUS L. c. p. 157.* Manuscriptum exemplar suum, τετραβιβλος inscriptionem, ante sermones partiales habuisse, notat *Cornarius* in praefatione. In nostro hoc manuscripto similiter δὲ λόγος, sermo, ut divisio operis, aliquoties occurrit. *Petrus LAMBECIUS* in Manuscripto Bibliothecae Augustae, ita legit: *Aetii Amideni, medici celeberrimi, ἔϋ comitis οψησίου, τετραβιβλος, seu syntagma medicinae e veteribus contractae, divisum in quatuor primarias partes seu sectiones, quarum qualibet quatuor Sermones complectitur, ita, ut totum syntagma, in universum constet libris sedecim. Argumentum totius operis inscribitur ac incipit his verbis: Δήλωσις τῶν ἐμπειρηχομένων ἐν τοῖς ις' βιβλίοις τῆ ἀετίου. Expositio eorum, quae habeantur in XVI. Libris Aetii.*

e) Potest editio graeca Aldina, beneficio codicis *MSti CAESAREI*, non solum plurimis locis emendari & illustrari, verum etiam integris octo posterioribus libris suppleri. *Lambec. ibid.*

f) Annotationes in interpretes *Aetii, medici praclarissimi, D. Christophoro OROSCIO Authore:* una cum latinarum & graecarum dictionum ac rerum, quae in iis annotationibus continentur, locupletissimo indice. *Baf. 1538. 4.* In quo libello habentur varia, quae in manuscriptis *Aetii* per Hispanias extantibus inventa, & a *Cornario* omissa dicuntur esse, quorum aliqua ad posteriores hos libros attinent. *Orosium autem illum, altas de montibus umbras iactantem,* castigat *Cornarius*, in praefatione ad alteram versionem suam, priore locupletiozem, quae extat cum Principibus Medicis Stephanianis. *Orosius* autem codice *Aetii* graeco *Pinciano*, ut scribit *Fabricius l. c. p. 322.* usus fuit.

lutissimis codicibus usos non fuisse, obiicit; facile quoque apparet, nullum exemplar fore, cui non desit aliquid illorum, quæ sunt in aliis, g) maxime quod ad medicamentorum formulas attinet, quas ex veteribus *Aetius* collegerat, & quas variorum manuscriptorum possessores græci novis collectionibus auxisse potuerunt, suntque etiam in hoc codice, medicamentorum compositiones multæ, quas nec *Cornarius*, nec *Montanus* legerunt. Contulit editor græcos *Aetii* sermones cum latinis *interpretum laudatorum* versionibus, atque eos, si a formulis medicamentorum recedas, in ceteris consentire animadvertit. Ceterum est, quo sperari possit, exemplar istud non esse ex infimis, siquidem illud magnorum, atque vel in arte medica, vel in græcarum litterarum studio versatissimorum virorum limam passum iam est. Namque ex Boerhavii Bibliotheca liber hic scriptus, ad eruditi viri, D. *Iusti Gothofredi GÜNZII, Archiatri & Consilarii Regiæ Poloniarum Maiestatis, Electoris Saxoniae, Anatomiae & Chirurgiæ Professoris in Universitate Lipsiensi, amici Editoris etiam post fata cari, Medici rerum ad*

an-

g) „Scriptor hic ubique mendosus deprehenditur, ait *Ioan. Baptista MONTANVS*, & cum quamplura exemplaria „omnia corrupta haberem, oportuit me iudicio ac diligentia „seligere quod magis consonum veritati videretur; ad quam „rem illud mihi maximo adiumento fuit, quod raro admodum „eveniret, ut omnes codices simul in eodem loco mendosi le- „gerentur, ita, ut tandem ex græcis malis latinâ fecerim me- „liora; nam non tantum perverfa verba emendavi, imo & to- „tas sententias, sæpe & capita integra, quæ deerant, ex multo- „rum collatione restitui. Neque ideo tamen sordem adhuc „omnem, tanquam ab Augiæ stabulo, expurgasse me profi- „teor. Cum enim in diversis codicibus summam varietatem „perspexerim, fieri posse arbitror, ut alius, meliorem codi- „cem nactus, quem ego non viderim, multa immutet & sup- „pleat, quod ut fiat summopere exopto.“ *Ioan. Baptista MONTANVS* in præfatione sua ad *Aetii Libros XVI*, quos, sua & *Iani CORNARII* interpretatione versos, edidit Basil. 1535. Fol.

Rrr

antiquitatem artis medicæ spectantium studiosissimi, paucis abhinc annis erudito orbi citius erepti, manus pervenit, & summi ab omnibus, qui eum inspexerant, pretii iudicatus est. Accedit illi haud leve momentum, postquam illustris GERARDVS VAN SWIETEN passus est, eundem ab eruditissimo & græcarum litterarum peritissimo viro, Adamo Francisco Kollar, Bibliothecæ Augustæ Vindobonensis custode, inspicere, & cum exemplari, quod in illo cimelio est, conferri, qui etiam, se cetera, quæ fortasse deessent, pro sua humanitate, libenter additurum esse, liberaliter est pollicitus. Iam videant eruditi, an possit aliqua, in libris Aetii, qui supersunt reliquis nunc edendis, esse fiducia, a quorum iudicio celeberrimi commentatoris, cui & hæc Acta nostra plurimum debent, pendebit consilium. Dolendum sane foret, in tenebris porro occultari labores medici & chirurgi h), pro illorum temporum rationibus ingeniosissimi, cuius particulam, exempli loco, nunc sistimus.

b) Fallitur Herm. CONRINGIVS quando in *introductione c. III. §. 19.* dicit: „Aetius vero curationem morborum prolixius tradit, ideoque opus eius ad medendi rationem satis præclarum est, reliquas tamen artis partes non attigit.“ Aliter sentit FREINDIVS, qui ampla narratione, Aetii in artem chirurgicam merita recenset; & novissime *Iob. Zach. PLATTNERVS*, medicus excellens, & antiquitatis medicæ peritissimus, magni fecit Aetium. *Institut. Chirurg. rationalis Lipsiæ 1746. 8. §. 320.* „Crede mihi, inquit *Cornarius l. c.* quisquis es, rerum medicarum studiose, si totum Galenum contractum, si totum „Orbasium explicatum, si Paulum Aeginetam ampliatum, si „omnes veterum speciales, tum per pharmaca, tum per chirurgiam, aggressiones, ad omnes affectiones, in summa habere „voles, Aetium habes, unde totum hoc petere ac discere potes: in præfatione ad novissimam suam translationem, quæ extrat cum *Stephani* medicæ artis principibus post Hippocratem & Galenum, Genevæ 1567. Fol.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Θ ΤΟΥ ΑΕΤΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ
τὸ σῶμα τῆς κοιλίας παθῶν, καὶ αὐτῆς τῆς κοιλίας,
καὶ ἐντέρων.

C A P. I.

Περὶ Καρδιακῶν.

Ὅπως ἀνὴρ ἑρραπεύειν
τὰς καρδιακὰς λεγο-
μένους, ἢ ἄλλως ἐπὶ τῷ τῆς σῶ-
μάτος πάθει συγκοπτομένους,
ἤδη τελειότατα προείρηται
ἐν τῷ ἑτῆς δε τῆς πραγμα-
τείαις, τῇ περὶ τῶν πυρετῶν
θεραπείᾳ ταῦτα συνάψαν-
τες. Νυνὶ δὲ, ἐν καιρῷ, τῶν
ἄλλων περὶ σῶμαχον καὶ κοι-
λίαν γιγνομένων παθῶν τὴν
θεραπείαν γράφοντες, αἰετὴ
μὲν ἀναγκαῖον, διὰ βραχέων
καὶ τὰ αὐτῶν ἐπιμνησθῆ-
ναι. Σημειωσόμεθα τοίνυν
τὰς καρδιακὰς λεγομένους, ὅ-
ταν ἐν ὄξει πυρετῷ, καὶ μά-
λιστα καυσάδει τύχῃσιν ὄν-
τες, τὸν δὲ τὸν τρόπον σφυγ-
μὸν εἰάν ἔνερω πυκνὸν καὶ ἀμυ-
δρῶν, καὶ τῶν ἄκρων κατὰ-
ψυξίν, ἰδρωτάς, περὶ τὸ πρό-
σῶπον, καὶ μέχρι στήθεος, κολ-
λάδεις, καὶ τὴν ἀποφορᾶν
τῆς χρώματος γεῶδη προσ-
βάλλουσαν, καὶ τὰς περὶ τὴν
καρδίαν σφυγμὸς σφοδροτά-
τες, καὶ μέγεθος, καὶ πρὸς
τέτοις ἀπορίαν καὶ ἀλυσμὸν,
καὶ ἔπιπασμὸς, τὸν τοῖστον,

De Cardiacis.

Quomodo eos, qui cardia-
ci appellantur, curare
oportet, aut eos etiam, qui ali-
ter, ob stomachi compunctio-
nem, animo linquuntur, iam
absolutissime prædictum est in
quinto huius tractationis ser-
mone, ubi ad februm curam
hæc anneximus. Nunc ve-
ro, ex ordine, quum af-
fectionum stomachi ac alvi
remedia describimus, neces-
sarium visum est & hic,
paucis, eorum mentionem fa-
cere. Cognoscemus igitur
eos, qui cardiaci dicuntur,
quum acuta febris, & maxime
æstuosa, affliguntur, hoc mo-
do: Pulsus si invenero den-
sum & obscurum, & extrema-
rum partium frigiditatem, su-
dores circa faciem & ad pe-
ctus usque glutinosos, & nito-
rem cutis ablatum, & terre-
strem redditum, & pulsus cir-
ca ipsum cor vehementiores
& magnos, & ad hæc acce-
dant desperatio, angor ani-
mi, & corporis inæctatio; hoc
modo affectum, cardiacum esse
dico.

*Os ventris
cardia, id est
cor, apud
veteres.*

dico. Os vero ventris primum est, quod in ipsis afficitur, per consensum vehementer oblaedens cor ipsum, propter vicinitatem. Porro veteres os ventris, cordis appellatione, cardiacum vocarunt, ab accessionibus nimirum quæ ex eo accidunt & inferuntur. Aeris itaque frigidi admisione, & ventilatione, eis auxiliari oportet. Spongia igitur ex posca frigida imbuta facies permadefcat, & aqua lactis paulatim absorbenda præbeatur. Odoramenta autem varia offerantur, malum cotoneum, pulegium, cucumer, & similia. Stragula eis incumbentia tolerantur: operimenta vero, quibus conteguntur, mollia sint, & usu priore detrita: pavimentum irroretur, ac foliis consternatur myrti, platani, ac quercus, maxime vero vitis, atque ipsis etiam rosis. Solem autem domus non admittat, fitque minime alta, sed depressior, & non valde lucida. Exudantibus vero partibus myrtus sicca trita inspergatur, aut cimolia, aut oenanthe, aut ordeum: imprimis vero collo & thoraci, & locis sub alis ac inguinibus ea sunt adhibenda. Eodem modo auxiliatur mali

*Sudores co-
ercentia.*

καρδιακὸν εἶναι, λέγω· τὸ
σῶμα δὲ τῆς γαστρὸς ἐστὶ τὸ
πρωτοπαθεῖν ἐπ' αὐτῆς, εἰς
συμπαθεῖαν μεγίστην ἄγον
τὴν καρδίαν τῆ γειτνιασεί.
Οἱ δὲ ἀρχαῖοι καρδίαν ἐκά-
λεον τὸ σῶμα τῆς γαστρὸς, ἀφ'
ᾧ ἐπιφέρει συμπτώματων·
Ἄερος ἐν ψυχρῆ ἐπεισόδα,
καὶ ἐπισμοῖς βοηθητέον· Ἀ-
πσοπογγιστέον τε τὸ πρόσω-
πον ὀξυκράτω ψυχρῶ καὶ
δοτιῶν καταρροφῶν ὕδωρ γα-
λακτώδες κατὰ βραχίυ.
Ὅσφραντὰ δὲ ποικίλα προσ-
φέρει· ὠ, κωδιόνιον, γλήχων,
σκύς, καὶ τὰ παραπλήσια·
Ἐπ' πλέγματα ἀφαιρέσθω·
τὸ ἐπιβεβλημένον δὲ ἔσω κῆ-
ρον καὶ τριβακόν· Καταρ-
ροῦν δὲ τὰ ἐδάφη καὶ φύλ-
λοις κατασρωνῦναι μυρτί-
νοῖς, καὶ πλατάνοις, καὶ δροῦς,
μάλιστα, καὶ ἀμπέλε, καὶ αὐ-
τοῖς τοῖς ῥόδοις· ἤλιον τε ὁ
οἶκος μὴ δεχέσθω, ἔσω δὲ μὴ
ὑπερῶς, ἀλλὰ κατώτερος
καὶ μὴ σφόδρα φωτειός·
τοῖς δὲ ἐξιδροῦσι μέρεσιν ἐμ-
πλαστέον μυρσίνην ξηράν κῆ-
ραν, ἢ κίμωνιαν, ἢ οἰάνθην,
ἢ κριθίν· μάλιστα δὲ ταῦτα
προσάγειν τῶ τραχήλω, καὶ
θώρακι, καὶ μαχαίλαις, καὶ
βυβῶσιν· Ὁμοίως δὲ βοη-
θεῖ ἐπιπλασσομένα σίδια, με-
τὰ

τὰ μάννης, ἢ κικίς, καὶ ἑαυ-
τὴν τε, καὶ σὺν ἀσβέσω, ἢ
σαμίᾳ γῆ μετὰ κόμμωσ.
Ἀλειφόμενα δὲ ἴσθιν ἰδρω-
τας, μάννα, καὶ ἄμυλον σὺν
ὡς τῷ λευκῷ, ἢ βομβὸς λευ-
κός, καὶ πέπερ, καὶ κνίδης
σπέρμα, καὶ κόμμι, κηρωτῆ
μυρσίνη ὀλίγη ἀναληφθέντα;
ἢ ὡς τῷ λευκῷ Φυραθέντα,
ἐπιχρῆσθαι τε παχύτερα
Περιπήγνυται γὰρ καὶ ξη-
ραίνεται, καὶ πρώτη ἐλπίς
τῆ ἀναζωπυρηθῆσεσθαι τὸ
θερμόν. Μὴ λελιπασμένω
δὲ τῷ χρωτὶ προσακτέον τὸ
κατάχρισον, ἀλλ' ὀθωνίω ἀ-
πομακτέον τὰ μέλη, καὶ ἔτι
ἐπιχρῆστέον; ἐκ ἀφαιρετέον
δὲ αὐτὰ, ἀρχομένης τῆς θερ-
μασίας φαίνεσθαι, ἀλλ' ὅταν
ἰκανῶς καταθερμαίνηται τὰ
ἄκρα, ἔτ' ἐνδεῶς ἀφαιρε-
τέον, καὶ σκεπατέον τὸν θώ-
ρακα, καὶ εἰ πρὶ ἰονθῶδες ἐ-
πιεῖ τι ἐκ τῆ ἐπιχρῆσματος,
ἢ ἐλκῶδες ἐπίκαυμα περὶ
τὸν θώρακα φαίνει, εὐμενῶς
δέξασθαι, καὶ τινὶ τῶν πρὸς
τὰ πυρρίκυστα φαρμάκων
θεραπεύειν τὸν τόπον, μάλι-
στα τῆ διὰ κηθῶν. Ταῦ δὲ
ἄκρα, ἢτοι μέχρι γονάτων,
καὶ ἀγκῶων, ἢτοι μέχρι μα-
χαλῶν καὶ βουβῶων περιε-
φυγμένα, καταπλαστέον τρυ-

corium cum manna insper-
sum, aut galla per se, & cum
sulphure vivo, aut samia ter-
ra admixtum habens gummi.

Illinuntur etiam, ad coercendos Deest hoc in
sudores, oleum myrteum, oenan- græco; quod
thinum, rosaceum, melinum, & est in Cor-
lentiscinum. Circumlita au-
tem sudores cohibent, manna navii ver-
& amyllum, candido ovi exce- sione.
pta, aut bulbus albus, & piper,
ac urticæ semen, & gummi,
modico cerato myrteo exce-
pta, aut ovi candido subasta,
quæ sane crassius inungere
convenit: adglutinantur enim
& exarscunt, & potissima in
eis spes consistit naturalis cal-
loris reexcitandi. Neque
verò pioguesactæ cuti huius-
modi inunctiones sunt adhi-
bendæ: verum linteolo probe
prius extergantur membra, &
sic ungantur. Neque mox, &
sicubi calor apparere incipit,
aufferantur, sed postquam suf-
ficienter extremæ corporis
partes fuerint concalescæ,
quod ubi contigerit, statim
tollantur, & thorax cooperia-
tur, atque, sicubi varosum
quippiam exeat ex inunctio-
ne, aut ulcerosa adustio circa
thoracem appareat, blande tra-
ctetur, ac aliquo ex his, quæ,
ad ambusta ab igne, descripta
sunt,

sunt, pharmacis, locus curetur. Maxime vero conveniet id, quod ex ordeo constat. Extremæ vero corporis partes, sive ad genua usque & cubitos, sive usque ad locum sub alis & inguina, sint refrigeratæ, fece usta & sulphure vivo conspergendæ, aut pyretro, aut pipere, aut bulbis tritis cum pipere inunge a brachiis usque ad digitos, & a femore usque ad extremos pedes, gracilibus linteolis simul circumpositis. Idem præstat sinapi & pyretum, ac adarce. Porro molibus corporibus sufficit aliquando oleum sicyonium aut gleucinum illitum, cum multa frictione ac concalescitione partium extremarum. Aliquando tamen, alicui ex his, admixta proficiunt piperis ac ceræ modicum, quo spissiora fiant & melius adhærescant. Fasciculus quoque ex lana pura, in oleo calido madefactus incumbat semper circa vesicæ regionem. Capitis fomenta frigida sint, qualia ad phreneticos sunt descripta: frons spongia ne madefiat, sed ex acacia, galla, terra samia, ac sylvestris punici flore, illinatur. Optime facit etiam omphacium, cum gummai: verum

γι κεκαυμένη, και ασβέτω, η πυρετρο, η πιπερι, η βολβοις λειοις μετα πεπερεος κατάχρησιν από βραχιώνων μέχρι των δακτύλων, και από μηρών μέχρι ακρών ποδών, περιθεμένων αυτοίς ισχυρόν άθανών. Το αυτό δε ποιεί, και κάπυ, και πύρετρον, και αδάρκη. Επί δε των μαλακών σωμάτων αρκή ενίοτε έλαιον σικυώνιον, η γλεύκιον αλειφόμενον, μετα άνατροψέως πολλής και θερμασίας των ακρών. Έστι δε ότε, τινι τούτων, προσπλεκόμενα ποικί πέπερ, και κρη βραχί, ίνα πάχος χη και διαμένη. Πίλημα δε εξ έρις καθαρόν, έλαιον θερμανθέντι διαβροχον επικείδω αεί επί τον της κύσεος τόπον της δε κεφαλής επιβροχαι ψυχραι έσωσαν, όσαι επί φρενητικων λελεγμένοι εισί. Το δε μέτωπον μη περιπογγίξεν, ούδα επιχρίεν ακακία, κικιδι, γη σαμία, βαλαυσίαις. Διάλυσα δε ποιεί όμφάκιον μετα κόμμεος. Έκασον δε λεγέδω αφεψήματι ρόδων, η τω χυλώ, η τινι παραπλησίω, και ούτως επιχρίέδω ει δε έμπεπλησμένος τις, κατά τον της υγίας καιρόν, τύχοι, και

καὶ σκύβαλα παλαιὰ πρὸς τὸ ἀπευδυμένον ἔντερον εἴη ἐγκείμενα, τότε δὲ κενὸν κλυσῆρι ἀπλεύτερον ἀπὸ χυλῶ πτισσάνης, καὶ ὀλίγῳ μέλιτος, καὶ αἰλῶν ἐλαχίστων, καὶ ἐλαίῳ βραχέος. Διαχρίειν δὲ καὶ τὴν ἕδραν, καθ' ἑκάστην, διὰ τὰς ἐμπνευματώσεις, κυμίνῳ, καὶ πηγάνῳ, καὶ ἴτριῳ, καὶ μέλιτος ὀλίγῳ. Σκυβάλων δὲ μὴ ὑποκείμενων ἐν τῷ ἀπευδυμένῳ, μηδὲ περιττωμάτων πλήθους ὄντος ἐν ἐντέροις, ἀτροφούντων δὲ τῶν κομιόντων, ἐπιένει χρῆ πτισσάνης χυλὸν, ἢ αἰλικος, χλιαρώτερον, εὐανακοψάντες αὐτῷ ὡς ὀμὸν. Σὺν γὰρ τῷ προσκαλεῖσθαι τὰ περὶ τὸν κάτω στομάχον ἐνοχλεῖντα, καὶ τροφὴν χρῆσθαι δίδωσι τῷ σώματι ἤδη ταλαιπωρῶντι ἐκ τῆς ἀτροφίας. Καταπλαστώμενα δὲ κατὰ τὴν στομάχου, καὶ τὴν ἀριστερῆς μαστῆς ὠφέλει τὴν καρδιακὴν βλάτην φύλλον μετὰ ἄρτε, ἢ μυρσίνης φύλλον, ἢ μύρτα, ἢ ἑλικὴς ἀμπέλῳ, ἢ ἀρνόγλωσσον σὺν τῷ ἄρτῳ, ἢ μῆλα κωδωνῆς, φοίνικες, σέρις, μετὰ κηρωτῆς. Τοῖς δὲ ἀάδενεσέροις, καὶ ἀλφίτες σὺν φοίνικι καταπλαστέον, ἢ φοίνικας ὄνω βρέχων λεάινῳ, ὅσον

unumquodque eorum ex rofarum decocto aut succo, aut aliquo consimili, diluatur prius, & deinde illinatur. Quodsi quis, sanitatis tempore, nimium repletus existat, & stercora antiqua recto intestino insideant, tunc sane clystere simpliciore evacuare oportet, ex succo ptisanæ, & modico melle, paucissimoque sale, & oleo quoque modico. Illinenda *Illitio sedis.*

est etiam, singulis diebus, ob inflationem, sedes ipsa, ex cumino, ruta, & nitro, cum modico melle. Si vero nulla ster- *Tabidos ex clystere comnutriri.* cora in intestino recto subsideant, neque alias etiam excrementorum multitudo insit intestinis, ægri autem tabescant, ptisanæ succum aut halicæ per clysterem infundere oportet tepesactum, conquassato cum eo ovo crudo. Ultra hoc enim, quod ea, quæ stomachum inferne molestia afficiunt, evocat & educit, etiam alimentum optimum corpori suggerit, iam languenti, ob alimenti inopiam. Auxiliantur idem cardiacis, cataplasmatibus modo, stomacho ac sinistrae mammæ imposita, folia rubi cum pane, aut myrti folia, ipsæque myrti baccæ, aut pampini vitis, aut plantago cum pane, aut mala coto-

estonea, palmae, intibus, ce-
rato excepta. Imbecillioribus
potentiam cum palmulis impo-
nere sufficet, aut, palmulis vi-
no madefaciens, conterere, un-
ciae unius mensura, deinde, ad-
iectis aloes drachmis iv, masti-
ches drac. iv, simul tere, &
affuso eliquate ceræ sextante,
& olei uncis quatuor, liqui-
dem hyemis sit, neque multus
caloris sensus agrum contin-
gat, nardini, in ætate vero, ro-
facei, aut melini, &, ubi ceram
solutis his remisueris, utere
eodem modo. Quod si ex vi-
sceribus quoddam inflamma-
tum sit, panem cum modico
vino & melle decoctum impo-
ne, admixtis, in his, qui imbe-
cilliores sunt, malis repurgatis
aut oenanthe. Reprimit au-
tem sudores, stomachumque &
cor ipsum, firmitatis autorem,
placat ac cohibet, cataplasma
ex palmis, & oenanthe, & aca-
cia, rosis, alumine, hypocysti-
de & rhoe rubro, ita imposi-
tum, ut sinistram mammam
atque ipsum ventrem comple-
ctatur. Sit autem tactu molle
& leve, ac assidue permutetur.
Revocato autem ex accessione
aegro, si loci quidam circa præ-
cordia sint inflammati, provi-
dere oportet, ut per commu-

*Cor, autor
firmitatis.*

*Cataplasma
sudorem co-
hibens.*

γ' α. ὅτε ἐκβαλεῖς ἀλάς
λβ. μέλιτος λβ. σάλευ-
σας πρὸς γ' δ, μετ' ἐλάϊον
γ' δ, εἰ μὴ χρομὴ εἴ, ἢ
μὴ ποτὴ αὐτοῖς θειμασί-
ας, τασκίη, εἰ δὲ τὸ ὕδωρ
ῥόδου, ἢ μολιθ, ἢ ἐπιχρᾶς
τῆς κρητῆ τοῖς λευκαῖσι,
ἀισμίζας, χρᾶ ἑμείως. Ἐ-
ὄε φλεγμᾶσι τῶν σπλάγ-
χνων, ἄρτον ἐψήσας μετὰ
ὄσθ ἐλίβη ἢ μέλιτος, κατὰ-
πλασσε, προσπλέκειν αὐτῶν
ἐπὶ τῶν ὀσσωτέρων, μῆλον
κελαθαμένον, ἢ οἰκάνης.
Κατασέλει δὲ τῆς ἰσθμῆτος,
ἢ ἐπισέλει τὸν τε σῶμαχον,
ἢ τὴν τῆ τόνε κατὰσχεσσαν
καρδίαν, τὸ ἐκ φοινίκων, ἢ ἐν-
γάνθης, ἢ ἀκακίας, ἢ ῥό-
δων, στυπτηρίας τε, ἢ ὑπο-
κυσίδος, ἢ ῥοὸς ἐρυθρῆς κα-
τάπλασμα, τὸν εὐώνυμον
μασὸν καταλαμβάνον ἢ αὐ-
τὴν τὴν γαστέρα. Ἐσω δὲ
εὐαφὲς σφόδρα ἢ κῆρον, ἢ
συνεχῶς ἀλλάσσειδω. Ἄνα-
κληθέντος δὲ ἐκ τῆ συμπτώ-
ματος ἀρρώστου, εἰ τινες τό-
ποι φλεγμᾶνοιεν περὶ τὰ ὕ-
ποχόνδρια, προνοεῖν χρῆ, ὅ-
πως ἀφλεγμαντότεροι γέ-
νοιτο διὰ τῶν κοινῶν κατα-
πλάσματων. Τροφᾶς δὲ
δοτέον, ἄρτον ἐξ ὕδατος ψυ-
χρῆ, ἢ ὄσθ τῶν λευκῶν,

κγ

λεπτῶν, ψυχρῶ κεκραμμένον, πόδας υεῖς, ἀγκύλας, καὶ ἔνγχι, καὶ τῶν πτηνῶν τὰ ἀπίμελα καὶ ἄβρομα, τετηκότα ἐν τῇ ἐψησει σὺν πτισσάνης, ἢ καὶ ἑαυτᾶ· ψυχρὰ δὲ καὶ ταῦτα προσφερῆσθαι, εἰ θερμασίας αἰσθῆσις περὶ τὸν σῶμαχον εἴη, καὶ μὴ φλεγμαῖνοι· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων θερμῶν, καὶ τὸ ποτὸν θερμὸν δοτέον, ὄνον λεπτὸν καὶ λευκὸν κεκραμμένον· τὸ δὲ ἄμετρον πλήθος τῆ διδομένη εἶνε ὅι σφυγμοὶ τῆ κάμνοντος δηλώσονται· Μέχρι γὰρ τοσούτου δοτέον μόνον, ἄχρις ἂν ὁ σφυγμὸς καταπαύσῃ τὸ ὑποτρέμον, καὶ ἑσφαλῶτερος γένοιτο.

nia cataplasmata ab inflammatione liberentur. Cibi offerendi, panis ex aqua frigida, aut ex vino albo & tenui frigidoque ac diluto, pedes suilli, talique, & rostra, ex volucris macrae & paludem haud olentes, in ptisana, sub decoctione eliquatae, aut etiam per se. Frigida autem haec exhibentur, si caloris sensus circa stomachum sit, & aeger inflammatione non vexetur. Reliquis calida exhibenda, & potus calidus dandus, vinum tenue album dilutum. Immodicam autem vini exhibitae multitudinem pulsus aegroti ostendet. Eo usque enim exhibendum est vinum, donec pulsus subtremulus esse desinat, & robustior fiat.

Vinum pulsum permat.

C A P U T II.

Περὶ τῶν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ὀχλημένων τῶν σῶμαχον.

De his, quibus atra bile stomachus infestatur.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ.

EX HERODOTO.

Οἱ ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐν πυρετοῖς ὀχλημένοι τὸν σῶμαχον, παραπλήσια συμπτώματα τοῖς καρδιακοῖς πάσχουσι. Παρέπεται δὲ ταῦτοις δηγμὸς ἰσχυρὸς τῆ σωμαχῆς μετ' ἐκλύσεως καὶ ἰλιγγῶν, τῆς κεφαλῆς ἰδρώ-

Quibus stomachus ab atra bile in febribus vexatur, hi humiles accessiones, cardiacis, patiuntur. Accedunt autem ad haec, fortis stomachi morfus, cum exsolutione, & vertiginibus, ac capitis frigidusudore, parvusque & obscurus

Sss

adest

adeſt pulſus; progreſſu vero temporis augetur morſus, atque hinc in dolorem, qui difficulter leniri poteſt, tranſit. Cæterum manifeſte apparens flavæ bilis vomitus has acceſſiones leviores reddit, atram autem bilem ſolvit. Vomunt autem fere in totum, hoc modo affecti, pituitam acidam in ventre coacervatam ex aſſidua cruditate, propter ventris iſpius debilitatem. Qui vero citra febrem ab atra bile ſtomacho infeſtantur, his accedit, ipſo, quo humor natus eſt, tempore, triſtitia, & ſomnus cum acceſſione imaginatibnum alienarum, contraelionique & dolor poplitum ac furarum, & acutius, quam ante conſueverunt, cernunt, & deiectum habent appetitum: ruſtus autem & exſecrationes habent piſcem olentes ac foetidas. Coacervata vero bile, cum multa deſperatione intolerabiliter igneſcunt, ut omnia eis membra ardere videantur: in primis autem ſtomachus, velut a palis igne candefactis punctus, afficitur. Sudores, animi deliquium inducentes, per omne corpus deſtillant: & fere ſemper ſputi ad os confluents reiectione vexantur,

Atra bilis visum acuit.

των ψυχρῶν, καὶ μικρότατος τε, καὶ ἀμυδρότατος τῶν σφυγμῶν. Προϊόντων δὲ τῶν χρόνων ἐπιτείνεται ὁ δηγμός, καὶ τεύθει εἰς ἀλγῆμα μεταβάλλει δυσπαρηγέητον. Ἐπιφανεῖς δὲ ξανθῆς χολῆς ἔμετος κρῶζει τὸ συμπτῶμα, μελαίνην δὲ λύει. Ἐμῆσι δὲ, ὡς ἐπίπαν, οἱ τοιοῦτοι φλέγμα ὀξῶδες, ἀθροίζομενον ἐν τῇ γαστρῇ, ἐκ τῶν συνεχῶν ἀπέψιων, διὰ τὴν τῆς γαστρὸς ἀτονίαν. Τοῖς δὲ χωρὶς πυρετῶν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐνοχλαζέμενοις τὸν σῶμαχον, παρέπεται, κατὰ μὲν τὰς τῆς γενέσεως τῆ χυμῆ ὑποστάσεις, δυσθυμία καὶ ὑπιος μετὰ φαντασιῶν αἰσθημάτων καὶ συνολκῆ καὶ ὀδύνη ἰγνύων, καὶ γαστροκνημῶν, καὶ ὀξυδερκέτεροι ἐαυτῶν χιγνόνται, ἀνερεκτότεροι δὲ εἰσι, καὶ τὰς ἐρυγαῖς δὲ καὶ τὰς ἀναχρέμψεις ἰχθυώδεις καὶ βρομιώδεις ἔχουσι. Συναθροισθεῖσης δὲ τῆς χολῆς μετὰ πολλῆς ἀπορίας, δυσκαρτερήτως πυρενται, ὥστε πᾶν αὐτοῖς μέρος καίεσθαι δοκεῖν. μάλιστα δὲ ὁ σῶμαχος, ὡς ὑπὸ σκολόπων πεπυρωμένον νυτῶμενος. Ἰδρωτες δὲ συγκοπτικοὶ καταβρέβηται ἅπαν τὸ σῶμα. ὡς ἐπίπαν σιελίζουσι

ζεσιν ἐν τῷ δάκνυσθαι, καὶ
 πολλῇ αὐτοῖς ἢ πρὸς ἔμετον
 προθυμίᾳ. Καὶ ποτε μὲν
 μάτην σπαράσσονται, ἔς, δέ,
 ὅταν ἐμέσονται. ὀλίγα τῶν
 συρρέοντων εἰς τὴν γαστέρα
 χολωδῶν, ἢ φλέγμα ὀξῶδες,
 καὶ πρὸ βραχὺ κρυσθίνοντες,
 πάλιν τὸ αὐτὸ πάχυνον, αἰ
 δὲ σφυμοὶ ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ
 πυκνότερον, ὅτε δὲ ἐπὶ τὸ ἀ-
 ραιότερον καὶ πυκνότερον με-
 ταβαίνουσιν, ἀγρυπνότεροί
 τε γίνονται, καὶ, εἰ κοιμη-
 θῆεν, μετὰ ταραχῆς πυρω-
 δέστροι ἐξανίστανται, ὑποξέ-
 σαντος, ὡς εἰκός, τὸ συνδο-
 θέντος εἰς τὴν γαστέρα ὑγρῶ.
 Πολλάκις δὲ καὶ τὴν ληθῆ-
 σαν τροφήν μετὰ μελαγχολ-
 λικῆ χυμῶ ἀνεμῶσιν, ὡς ἐπί-
 παν γὰρ, μετὰ δύο ὥρας τῆς
 τροφῆς, τῷ συμπτώματι ἀ-
 λίσκονται, καὶ μάλιστα, ὅταν
 τινὰ τῶν δριμύων, καὶ ἀλυ-
 κῶν ἐδεσμάτων ἢ πομάτων
 προσενέγκονται. Αἰ δὲ τῆς
 κοιλίας διαχωρήσεις ἐπέχοι-
 ται, ἢ ἀποκρίνονται, παρὰ
 φύσιν, ἀπεπτοί. Φέρεται δὲ
 ποτὲ καὶ χολὴ διὰ τῆς κά-
 τω κοιλίας, καὶ συνεργεῖ τῇ
 τῆ πύθης παρακμῇ. Ἐνιοὶ
 δὲ, ἐπαχεθείσης τῆς χολῆς,
 καὶ τοῖς μελαγχολικοῖς ἀ-
 λίσκονται πάθει, καὶ πα-

quum morsum sentiunt, mul-
 tamque habent vomendi cupi-
 ditatem. Et aliquando qui-
 dem frustra lancinantur, quan-
 doque autem pauca quædam
 biliosa aut acidam pituitam,
 quæ in ventrem defluerunt,
 evomunt, modicoque ante
 tempore a malo levati, rursus
 idem patiuntur, [*atque in uni-
 versum his, qui veratrum sumpse-
 runt, similes existunt.* Pulsus
 autem aliquando densiores, ali-
 quando etiam rariores & mi-
 nores fiunt. Plurimum autem
 vigiles permanent, & siquidem
 dormierint, cum perturbatio-
 ne, ætiosiores, exurgunt, e-
 bulliente, ut verisimile est, de-
 lato in ventrem humore. Sæ-
 pe etiam acceptum cibum, una
 cum atræ bilis humore, evo-
 munt, fere in totum enim,
 post duas ab accepto cibo ho-
 ras, accessione apprehendun-
 tur, maxime quum acrem ali-
 quem aut fallum cibum aut
 potum ingesserunt. Excre-
 menta autem alvi retinentur,
 aut præter naturam incocta
 excernuntur. Effertur autem
 aliquando & bilis inferne per
 alvum, atque adiuvat affectio-
 nis declinationem. Aliqui au-
 tem, ob retentam bilem, etiam
 atræ bilis affectionibus, & de-

liriis mentem alienantibus sunt apprehēnsi. Quod si hoc contingat, sive febris adsit, sive non, siquidem iuvenes sint sanguineque abundant, & reliqui numeri ad venæ incisionem requisiti adsint, venæ secanda est, repetita sanguinis detractiōne, alvo tamen per clysterem prius evacuata, non quidem ad animi usque deliquium, propter stomachi imbecillitatem. Colligandæ autem fortiter extremæ corporis partes, & ad paucum cibum ægri cogendi, stomachus vero lanis succidis fovendus est ex aceto plurimo, modicoque rosaceo, aut melino, aut iuncino. Quod si amplius permaneat stomachi imbecillitas, ex rosarum succo foveantur, sive intubi aut portulacæ cum rosaceo: adstringentia etiam & lenientia cataplasmata imponantur. Quî vero, una cum morfu circa ventrem ac intestina, inflantur, iis convenientissimum est acre acetum, in quo pulegium est decoctum, & cuminum calidum forinsecus ventri per spongiam impositum. Dolore vero perseverante, alumen liquidum cum atramento sutorio trito, & aloe, melle excipiens, imponito, & alumine in

*Stomachi
imbecillitas
quo corrigatur.*

ρανοίσις ἀλλοκόσις. Ἐὶ τῶν ἔτωσ ἐπιφανέντων, ἔτε πυρέτῳιεν, ἔτε καὶ μὴ, εἰ μὲν νεοὶ ἴεν, καὶ πολυαιμοὶ, καὶ πάντα τῆσ περὶ φλεβοτομίας ἀριστῶσ ἔχοιεν φλεβοτομητέον, μετὰ ἐπαφαίρεσεωσ, προκεκενημένωσ διακλυσηρωσ, μὴ μὲν τοὶ μέχεσ λευκοθυμώωσ, διὰ τῆν τε σωμαχῶσ ἀδένεωσ Διαδετέον δὲ εὐτόνωσ τὰ ἄκρα, καὶ εἰσ ὀλεγοσιτίαν ἀναμαστέον, τὸν τε σωμαχον ἐμβρεκτέον διὰ ὀσῦπῶσ ἐρίων, μετ' ὄξωσ πλεῶσ, καὶ ῥοδίωσ ὀλίγωσ, ἢ μηλίωσ, ἢ χροίνωσ. Ἐὶ δὲ ἐπιμένωι, ἐμβρεχέδωσσαν ῥόδωσ χυλῶ, ἢ σέρεωσ, ἢ ἀνδράχνησ μετὰ ῥοδίνω, καὶ τοῖσ σύφωσι καὶ παρηγοῶσι καταπλατέδωσσαν. Τοῖσ δὲ σὺν τῆν δήξωσ ἐμφυσωμένωισ τῆν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, ἐπιτηδεώτατόν ἐσιν ὄξωσ ῥεμμῶ ἐν ᾧ ἐψηται γλήχαν, καὶ κύμινον θερμόν διὰ σπόγγωσ ἔξωδωσ τῆν γαστρί προσαγόμενον. Ἐὶ δὲ ἐπιμένωι ἢ ὀδύνη, συπτηρίαν ὑγρῶσ, μετὰ χαλκάνθωσ λείωσ, καὶ ἀλῶσ, μέλιτι ἀναλαβῶσ, ἐπιτίθεσ, καὶ τῶ ὄξωσ τῆν συπτηρίαν ἐμβάλλωσ, καὶ θερμοαῖωσ, πυριῶσ τὸν σωμαχον διὰ τῶσ ἀπόγγωσ, ἢ ἀλῶσ μῆξωσ τῆν

συπ-

συπτηρίας, μυσήνης κηρωτῆ
 ἀναλαβῶν, ἐπιτίθει τῷ σό-
 ματι τῆς γαστρὸς, ἢ κισσῶ
 Φύλλοις ἐφθόοις ἐν ὄνω κατα-
 πλασσε τὴν γαστέρα, ἢ ἀρ-
 ναγλώσσῳ μεθ' ἄλων τριβέν-
 τι, ἢ προσπίῳ μετὰ ἄρτυς καὶ
 ἑοδίνε Φυραδέντι, ἢ βολβοῖς
 πυρροῖς καὶ συπτηρίας ἴσῳ
 καταπλασσε· Κάλλιτον γάρ
 τῶν χρονίζοντων βοήθημα,
 καὶ μετὰ νίτρον δὲ οἱ βολβοὶ
 λεωθέντες καὶ καταπλασ-
 σόμενοι ταχέειν τὴν ἴασιν
 παρασκευασιν· Ἐπιτηδεύου-
 τον δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀγγελάιας
 βοῶς βόλβητον ξηρὸν ἐψη-
 μενὸν ὄνω, καὶ καταπλασ-
 σόμενον· Ἐπιθεμα δὲ τὸ διὰ
 σπερματίων, ἢ τὰς βολβῶς
 ταῖς βολβίτοις καὶ τῷ νίτρον
 προσπλέων, κατέπλασσε.

acetum coniecto & calefacto,
 stomachum per spongas fo-
 veto, aut aluminis ac aloes æ-
 quales partes, cerato myrteo
 exceptas, ad os ventris apponi-
 to, aut hederæ foliis in vino
 decoctis ventrem integito, aut
 plantagine cum sale trita, aut
 marrubio cum pane & rosa-
 ceo subacto, aut bulbis rufis
 cum pari pondere aluminis,
 cooperito. Optimum enim
 hoc est inveteratorum malo-
 rum remedium: quin & bulbi
 ipsi, cum nitro triti & impositi
 celerem curationem præstant.
 Optime etiam conducit eis
 gregariæ bovis sterces aridum,
 vino decoctum, & impositum.
 Epithema quoque ex semini-
 bus adhibendum: item bul-
 bos cum stercore bovis ac ni-
 tro permixtos impone.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ.

Ἐπιτηδεύουσι τὸν ἐστὶ τοῖς
 χολὴν μέλαιναν γεννώσι,
 καὶ ἐμπνευματῶμενοι, καὶ
 δακνομένοις, γλήχωνος ἀφέ-
 ψημα πινόμενον, ἢ ὕδαρ ἐν
 ᾧ σίδηρος ἐναπεσβέθη, καὶ
 ἀερεως χυλὸς πινόμενος· ὕ-
 δροποιητῶσαν δὲ καὶ τὸν
 τόπον θερμασέτωσαν· Ἐπι-
 δε θερμοσσίας πλείστης αἰσθά-
 ναντο, ψυχρὸν δότεν, κατ'

EX DIOSCORIDE.

Convenientissimum omni-
 um, his qui atram bilent
 generant, inflatisque, & mor-
 sum sentientibus, pullegii deco-
 ctum existit, potum, aut aqua
 in qua ferrum est extinctum,
 item intubi succus potus: bi-
 bant autem aquam, & locum
 affectum calefaciant. Si vero *Frigida usus.*
 plurimi caloris sensum perci-
 piunt, frigida danda, sed modi-

ca, & maxime tempore exacerbationum. Æstuantibus enim & in lucta existentibus, omnique miseria afflictis, frigida ad absorbendum concedenda, per intervalla tamen, & non ultra cyathi mensuram. Non enim humectatione opus habent, sed refrigeratione, & ut melior intrinsecus temperatura fiat, frigida permittitur. Utilis est ipsis & menthæ succus, cum succo mali punici dulcis. Quod si autem aquam bibere non possint, parum vini aquosi concedendum est, inter cibos, calida aqua probe diluti. Cibus maxima ex parte sit frumentaceus & optimi succi, præcipue simplicior, & qui facilius in domesticos corporis usus possit verti, in febricitantibus. His vero, qui febre carent, adijci possunt, ex oleribus, lactucæ cauliculi ac malvæ, ex piscibus, ad saxa degentes, & ex volucrum genere, non grave olentes, maræ, & montanæ: ex piscibus qui testa integuntur, herinacei recentes. A falsis vero & acribus in totum abstineant. Molestas autem mordacitates & nauseas, hausta plurima tepida aqua, per vomitum solvant. Si vero id non bene tolerant,

ὀλίγον, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παροξυσμοῖς· Ἀσπασμένοις γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀπορρομένοις, καὶ πᾶσαν ὑπομένονσι ταλαιπωρίαν, καταβροφῆν ἐκ διασημάτων, ψυχρὸν, κατὰ κύαθον, ἐπιτρεπτόν· Οὐ γὰρ ὑγρασμένῳ δίδονται, ἀλλ' ἐμφύξεως καὶ τῆς ἐξωθεν ἐπικρασεως· Ὡφέλιμος αὐτοῖς καὶ χυλὸς ἠδουσιμὸς μετὰ χυλῆ ῥοῦς γλυκείας· Ἐὶ δὲ ὑδροποτεῖν ἀδυνατῶς ἔχουσιν, ὀλίγον ὄνου ὑδαρέας, ἐπὶ τοῖς σιτίοις δοτέον θερμῶ καὶ ζαυμένῳ· Ἡ δὲ τροφή μὲν πλέον ἔτω σιτώδης, καὶ ἐνχυρωτάτη, ἐπὶ πάντων, ἀπλουτέρας, καὶ εὐδισμοτοτέρα ἐπὶ τῶν πυρεπτότων· Ἐπὶ δὲ τῶν ἀπυρέτων, περιπλεκέσθω μὲν, λαχάνων, θριδακίνης καυλεῖ, καὶ μαλάχης, ἰχθύων δὲ οἱ πετραῖοι καὶ τῶν ὀρνιθῶν τὰ ἄβρομα, καὶ ἀπίμελα, καὶ ὄρενα· Ὅστέων ὠφέλιμώτατοι ἐχίνοι πρόσφατοι· Ἀπεχέσθωσαν δὲ διὰ παντὸς θριμέος, καὶ ἀλυκῆ, τὰς δὲ ἐπιπόνους διήξει καὶ ναυστίας, χλιαρὸν πλέον πίνοντες, διὰ τῶν ἐμέτων, λυέσθωσαν· Ἐὶ δὲ μὴ καλῶς ἔχουσιν, ἡσυχιτέον καὶ θάλλειν πλατῆ τῇ χειρὶ τὸν στόμαχον, ἵνα τὸ σινδοθῆν χαλαρὸς διὰ τῆς καίτω

κάτω κοιλίας ἐκκριθῆ· Ἐ
 δὲ τὴν Φλεβοτομίαν μὴ πα-
 ραλαμβάνομεν, τῇ δευτέρᾳ,
 καὶ τρίτῃ, κενωτέον διὰ κλυ-
 σῆρος, καὶ ἐν ὀλιγοσίτῳ τη-
 ρητέον· Ἐπειτα ποτίζειν
 τὸ τῆς γλήχωνος ἀφέψημα,
 ἡσέεις, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ
 προεξημέμενα, καὶ πυριᾶν τῷ
 ὄξει, καὶ καταπλάττειν τῷ
 βολβίτῳ μετὰ τῶν βόλβων
 καὶ τῆ νίτρο· Ἀπυρέτων δὲ
 γενομένων, ἢ καὶ μὴ ὄλως
 πυρεζάντων, χρονοπιότρας τῆς
 ὀχλήσεως γενομένης, καὶ τῶν
 παροξυσμῶν μακρὰ διαλείμ-
 ματα λαμβανόντων, καθαρ-
 τέον τῇ ἱερᾷ Ἀρχιγένεσι, ἢ
 ῥέββ· Τοῖς σιελίζοσι δὲ δο-
 τέον κόνηξαν ξηρὰν τὴν λευ-
 κοτάτην μάλιττα διαμασσοῦ-
 θαι, ἢ γλήχωνα, καὶ μασι-
 χην χιάν ποτίζειν μετ' ὕδα-
 τος· Ποτιστέον δὲ καὶ τέταρ-
 τὸ γάλα, καθὼς ἐν τῷ κωσ-
 αὐτὸ κεφαλαίῳ ἐκ προδή-
 κης εἴρηται· Τοῖς δὲ πᾶν
 ἔκλυτον ἔχεισι τὸν σῶμαχον
 δοτέον ὄρρον γάλακτος δι' ὀ-
 ξυμέλιτος ἐχισμένε, ἐπιπᾶσ-
 σοντα τῇ πρώτῃ πόσει τῆ
 ὄρρον ἐπιθύμει λειοτάτη
 σκε θ'. καὶ σκαμονίας ὀβο-
 λὸν α', ἢ β', πρὸς δύναμιν,
 ἔπειτα τὸν ὄρρον, ἐκ διασημά-
 των, κατὰ βραχὺ πινέτωσαν

quiescere iubeto, & extensa
 manus palma stomachum fo-
 veto, quo delata ad ipsum bi-
 lis inferne per alvum excerna-
 tur. Quod si venæ incisionem
 non faciamus, secunda ac ter-
 tia die per clysterem evacuan-
 dum est, & in modico cibo æ-
 ger servandus: deinde in po-
 tu exhibendum pulegii deco-
 ctum, ieiunis, & reliqua, quæ
 supra dicta: fomentum etiam
 ex aceto adhibendum, & cata-
 plasma, ex stercore bubulo,
 admixtis bulbis & nitro. Por-
 ro, postquam febris cessaverit,
 aut ubi etiam in totum non fe-
 bricitaverint, & tamen diutius
 malum molestia affligerit, &
 irritationes per longa interval-
 la repetiverint, purgandum est
 corpus ex hiera Archigenis,
 aut Rufi. Qui vero sputi mul-
 titudine vexantur, his conyza
 arida albisima manducanda,
 aut pulegium, & mastiche chia
 ex aqua potanda. Exhiben-
 dum est etiam lac in potu iis-
 dem, quemadmodum, in pro-
 prio capite, de ipsis, ex pro-
 fesso, est ostensum. His vero,
 qui stomachum valde exfolu-
 tum habent, serum lactis, per
 acetum mulsum fisci, exhibea-
 tur, inspergendo, ad primum
 feri haustum, epithymi tenuif-
 fime

*Sputi multi-
 tudo affli-
 gens.*

*Stomachus
 exolutus.*

cotonea, palmulæ, intubus, ce-
rato excepta. Imbecillioribus
polentam cum palmulis impo-
nere sufficiet, aut, palmulas vi-
no madefaciens, contere, un-
ciæ unius mensura, deinde, ad-
iectis aloes drachmis iv, masti-
ches drac. iv, simul tere, &
affuso eliquatæ ceræ sextante,
& olei unciis quatuor, siqui-
dem hyems sit, neque multus
caloris sensus ægrum contin-
gat, nardini, in æstate vero, ro-
facei, aut melini, &, ubi ceram
solutis his remiscueris, utere
eodem modo. Quod si ex vi-
sceribus quoddam inflamma-
tum sit, panem cum modico
vino & melle decoctum impo-
ne, admixtis, in his, qui imbe-
cilliores sunt, malis repurgatis
aut oenanthe. Reprimit au-
tem sudores, stomachumque &
cor ipsum, firmitatis autorem,
placat ac cohibet, cataplasma
ex palmis, & oenanthe, & aca-
cia, rosis, alumine, hypocysti-
de & rhoe rubro, ita imposi-
tum, ut sinistram mammam
atque ipsum ventrem comple-
ctatur. Sit autem tactu molle
& leve, ac assidue permutetur.
Revocato autem ex accessione
ægro, si loci quidam circa præ-
cordia sint inflammati, provi-
dere oportet, ut per commu-

*Cor, autor
firmitatis.*

*Cataplasma
sudorem co-
hibens.*

γὸ α. ἔτα ἐπιβαλὼν αἰλῆς
Λδ. μάστιχος Λδ. σουλδα-
σας κηρὲ γὸ β', μετ' ἐλαείω
γὸ δ', εἰ μὲν χειμῶν εἴη, καὶ
μὴ πολλὴ αἰδησις θερμοσί-
ας, ναρδίης, ἐν δὲ τῷ θέρει,
ρόδιης, ἢ μηλίης, καὶ ἐπιχέας
τὴν κρηττὴν τοῖς λευκώσιον,
ἀναμίξας, χρῶ ὁμοίως. Ἐ-
δὲ φλεγμῆνοι τιτῶν σπλάγ-
χων, ἄρτον ἐψῆσας μετὰ
ὄνυς ὀλίγης καὶ μέλιτος, κατὰ-
πλασσε, προσπλέκων αὐτῷ,
ἐπὶ τῶν ὑπερωτέρων, μήλων
κεκαθαυμένων, ἢ οἰανθήης.
Κατασέλλει δὲ τῆς ἰδρώτης,
καὶ ἐπισέλλει τὸν τε σῶμαχον,
καὶ τὴν τῆς τόνου καταρχῆσαν
καρδίαν, τὸ ἐν φρινίκων, ἢ ἐι-
ναίνθης, καὶ ἀκακίας, καὶ ῥό-
δων, σὺπτηρίας τε, καὶ ὑπο-
κυσίδος, καὶ ῥόος ἐρυθρῆς κα-
τάπλασμα, τὸν ἐυάνυμον
μαστὴν καταλαμβάνον καὶ αὐ-
τὴν τὴν γαστέρα. Ἐσω δὲ
εὐαφῆς σφόδρα καὶ κῆρον, καὶ
συνεχῶς αἰκασσέτω. Ἀνα-
κληθέντος δὲ ἐκ τῆς συμπτώ-
ματος ἀβρώσης, εἰ τινες τό-
ποι φλεγμῆνοιεν περὶ τὰ ὑ-
ποχόνδρια, προνοεῖν χρῆ, ὅ-
πως ἀφλεγμαντότεροι γέ-
νοιτο διὰ τῶν κοινῶν κατα-
πλασμάτων. Τροφαὶς δὲ
δοτέον, ἄρτον ἐξ ὕδατος ψυ-
χρῆ, ἢ ὄνυς τῶν λευκῶν,
καὶ

λεπτῶν, ψυχρῶ κεκραμμένων, πόδας υεῖς, ἀγκύλας, καὶ ῥύγχη, καὶ τῶν πτηκῶν τὰ ἀπίμελα καὶ ἄβρομα, τετηκότα ἐν τῇ ἐψήσει σὺν πτισσάνης, ἢ καὶ ἑαυτὰ· ψυχρὰ δὲ καὶ ταῦτα προσφέρῶ, εἰ θερμασίας αἰσθῆσις περὶ τὸν σῶμαχον εἴη, καὶ μὴ φλεγμαῖνοι· Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων θερμῶν, καὶ τὸ ποτὸν θερμὸν δοτέον, ἕνον λεπτὸν καὶ λευκὸν κεκραμμένον· τὸ δὲ ἄμετρον πλήθος τῆς διδομένης εἶνε ὅτι σφυγμοὶ τῆς κάμνοντος δηλώσασιν· Μέχρι γὰρ τοσούτου δοτέον μόνον, ἄχρις αὖν ὅ σφυγμὸς καταπαύσῃ τὸ ὑποτρέμον, καὶ φαρμακώτερος γένητο.

nia cataplasmata ab inflammatione liberentur. Cibi offerendi, panis ex aqua frigida, aut ex vino albo & tenui frigidoque ac diluto, pedes suilli, talique, & rostra, ex volucris macrae & paludem haud olentes, in ptisana, sub decoctione eliquatae, aut etiam per se. Frigida autem haec exhibeantur, si caloris sensus circa stomachum sit, & aeger inflammatione non vexetur. Reliquis calida exhibenda, & potus calidus dandus, vinum tenue album dilutum. Immodicam autem vini exhibiti multitudinem pulsus aegroti ostendet. Eo usque enim exhibendum est vinum, donec pulsus subtremulus esse desinat, & robustior fiat.

Vinum pulsum permutat.

CAPUT II.

Περὶ τῶν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ὀχλωμένων τῶν σῶμαχον.

De his, quibus atra bile stomachus infestatur.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ.

EX HERODOTO.

Οἱ ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐν πυρετοῖς ὀχλωμένοι τὸν σῶμαχον, παραπλήσια συμπτώματα τοῖς καρδιακοῖς πάσχουσι. Παρέπεται δὲ τούτοις δηγμὸς ἰχυρὸς τῆς σωμαχῆς μετ' ἐκλυσεως καὶ ἰλίγγων, τῆς κεφαλῆς ἰδρώ-

Quibus stomachus ab atra bile in febribus vexatur, hi similes accessiones, cardiacis, patiuntur. Accedunt autem ad haec, fortis stomachi morfus, cum exsolutione, & vertiginibus, ac capitis frigidusudore, parvusque & obscurus

Sss

adest

adeſt pulſus; progreſſu vero temporis augetur morſus, atque hinc in dolorem, qui difficulter leniri poteſt, tranſit. Cæterum manifeſte apparens flavæ bilis vomitus has acceſſiones leviores reddit, atram autem bilem ſolvit. Vomunt autem fere in totum, hoc modo affecti, pituitam acidam in ventre coacervatam ex aſſidua cruditate, propter ventris ipſius debilitatem. Qui vero citra febrem ab atra bile ſtomacho infeſtantur, his accedit, ipſo, quo humor natus eſt, tempore, triſtitia, & ſomnus cum acceſſione imaginatibnum alienarum, contraelioque & dolor poplitum ac ſurarum, & acutius, quam ante conſueverunt, cernunt, & deieſtum habent appetitum: ruſtus autem & exſcreationes habent piſcem olentes ac foetidas. Coacervata vero bile, cum multa deſperatione intolerabiliter igneſcunt, ut omnia eis membra ardere videantur: in primis autem ſtomachus, velut a palis igne candefactis punctus, afficitur. Sudores, animi deliquium inducentes, per omne corpus deſtillant: & fere ſemper ſputi ad os conſluentis reiectione vexantur,

Atra bilis viſum acuit.

των ψυχρῶν, καὶ μικρότατος τε, καὶ ἀμυδρότατος τῶν σφυγμῶν. Προϊόντων δὲ τῶν χρόνων ἐπιτείνεται ὁ δηγμός, κἀντεῦθεν εἰς ἀλλαγὰ μεταβάλλει δυσπαρηγέρητον. Ἐπιφανεῖς δὲ ξανθῆς χολῆς ἔμετος κβφίξει τὸ συμπτῶμα, μελαίνην δὲ λύει. Ἐμῆσι δὲ, ὡς ἐπίπαν, οἱ τοῖστοι φλέγμα ὀξᾶδες, ἀφροῖζόμενον ἐν τῇ γαστρὶ, ἐκ τῶν συνεχῶν ἀπέψιων, διὰ τὴν τῆς γαστρὸς ἀτονίαν. Τοῖς δὲ χωρὶς πυρετῶν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐνοχλωμένοις τὸν σῶμαχον, παρῆπεται, κατὰ μὲν τὰς τῆς γενέσεως τῆς χυμῆς ὑποστάσεις, δυσθυμία καὶ ὑπιος μετὰ φαντασιῶν αἰδοκῶτων καὶ συνολκῆ καὶ ὀδύνη ἰγνύων, καὶ γαστροκνημιῶν, καὶ ὀξυδερκέτεροι ἐαυτῶν γίγνονται, ἀναρεκτότεροι δὲ εἰσι, καὶ τὰς ἐρυγὰς δὲ καὶ τὰς ἀναχρέμψεις ἰχθυώδεις καὶ βροχιώδεις ἔχουσι. Συναδρῶδείσης δὲ τῆς χολῆς μετὰ πολλῆς ἀπορίας, δυσκαρτερήτως πυρενται, ὥστε πᾶν αὐτοῖς μέρος καίεσθαι δοκεῖν. μάλιστα δὲ ὁ σῶμαχος, ὡς ὑπὸ σκολόπων πεπυρωμένων νυττόμενος. Ἰδρωτες δὲ συγκοπτικοὶ καταβρέβον ἅπαν τὸ σῶμα. ὡς ἐπίπαν σιελίζουσι

ζεσιν ἐν τῷ δάκνυσθαι, καὶ
 πολλὴ αὐτοῖς ἢ πρὸς ἐμετον
 προθυμία. Καί ποτε μὲν
 μάτην σπαράσσονται, ἔτι δὲ,
 ὅταν ἐμέσαντες, ὀλίγα τῶν
 συρρέοντων εἰς τὴν γαστέρα
 χολωδῶν, ἢ φλέγμα ὀξῶδες,
 καὶ πρὸ βραχὺ κεραιδέντες,
 πάλιν τὸ αὐτὸ πάσχουσιν, οἱ
 δὲ σφυγμοὶ ὅτε μὲν ἐπὶ τὸ
 πυκνότερον, ὅτε δὲ ἐπὶ τὸ ἀ-
 ραιότερον καὶ πυκνότερον με-
 ταβαίνουσιν, ἀγρυπνότεροί
 τε γίνονται, καὶ, εἰ κοιμη-
 θῆεν, μετὰ ταραχῆς πυρω-
 δέτεροι ἐξανίστανται, ὑποξέ-
 σαντος, ὡς εἶδος, τε συνο-
 δέντος εἰς τὴν γαστέρα ὑγρῶ.
 Πολλὰκις δὲ καὶ τὴν ληψθεῖ-
 σαν τροφὴν μετὰ μελαγχολικῆ
 χυμῶ ἀνεμῶσιν, ὡς ἐπί-
 παν γὰρ, μετὰ δύο ὥρας τῆς
 τροφῆς, τῷ συμπτώματι ἀ-
 λίσκονται, καὶ μάλιστα, ὅταν
 τινὰ τῶν δριμύων, καὶ ἀλυ-
 κῶν ἐδεσμάτων ἢ πομάτων
 προσενέγκονται. Αἱ δὲ τῆς
 κοιλίας διαχωρήσεις ἐπέχου-
 νται, ἢ ἀποκρίνονται, πρὸς
 φύσιν, ἀπεπτοί φέρεται δὲ
 ποτὲ καὶ χολὴ διὰ τῆς κά-
 τω κοιλίας, καὶ συνεργεῖ τῇ
 τῆ πύθεις παρακμῇ. Ἔνιοι
 δὲ, ἐπιχευθείσης τῆς χολῆς,
 καὶ τοῖς μελαγχολικοῖς ἀ-
 λίσκονται πάθει, καὶ πα-

quum morsum sentiunt, mul-
 tamque habent vomendi cupi-
 ditatem. Et aliquando qui-
 dem frustra lancinantur, quan-
 doque autem pauca quædam
 biliosa aut acidam pituitam,
 quæ in ventrem defluerunt
 evomunt, modicoque ante
 tempore a malo levati, rursus
 idem patiuntur, [atque in uni-
 versum his, qui veratrum sumpsit-
 græco. *Deest in*
runt, similes existunt. Pulsus
 autem aliquando densiores, ali-
 quando etiam rariores & mi-
 nores fiunt. Plurimum autem
 vigiles permanent, & siquidem
 dormierint, cum perturbatio-
 ne, æstuosiores, exurgunt, e-
 bulliente, ut verisimile est, de-
 lato in ventrem humore. Sæ-
 pe etiam acceptum cibum, una
 cum atræ bilis humore, evo-
 munt, fere in totum enim,
 post duas ab accepto cibo ho-
 ras, accessione apprehendun-
 tur, maxime quum acrem ali-
 quem aut salum cibum aut
 potum ingesserunt. Excre-
 menta autem alvi retinentur,
 aut præter naturam incocta
 excernuntur. Effertur autem
 aliquando & bilis inferne per
 alvum, atque adiuvat affectio-
 nis declinationem. Aliqui au-
 tem, ob retentam bilem, etiam
 atræ bilis affectionibus, & de-
 liriis

liris mentem alienantibus sunt apprehēsi. Quod si hoc contingat, sive febris adfit, sive non, siquidem iuvenes sint sanguineque abundant, & reliqui numeri ad venæ incisionem requisiti adsint, vena secanda est, repetita sanguinis detractio, alvo tamen per clysterem prius evacuata, non quidem ad animi usque deliquium, propter stomachi imbecillitatem. Colligandæ autem fortiter extremæ corporis partes, & ad paucum cibum ægri cogendi, stomachus vero lanis succidis fovendus est ex aceto plurimo, modicoque rosaceo, aut melino, aut iuncino. Quod si amplius permaneat stomachi imbecillitas, ex rosarum succo foveantur, sive intubi aut portulacæ cum rosaceo: adstringentia etiam & lenientia cataplasmata imponantur. Qui vero, una cum morfu circa ventrem ac intestina, inflantur, iis convenientissimum est acere acetum, in quo pulegium est decoctum, & cuminum calidum forinsecus ventri per spongiam impositum. Dolore vero perseverante, alumen liquidum cum atramento sutorio trito, & aloe, melle excipiens, imponito, & alumine in

*Stomachi
imbecillitas
quo corrigatur.*

ρανοφαίσι ἀλλοκότοις. Τέταρτος ἔστω ἐπιφανέντων, ἔτε πυρέττοιεν, ἔτε καὶ μὴ, εἰ μὲν νέοι εἶεν, καὶ πολύαιμοι, καὶ πάντας τὰς περὶ φλεβοτομίας ἀριθμῶς ἔχοιεν φλεβοτομητέον, μετὰ ἐπαφαιρέσεως, προκεκνημένους διὰ κλυσηρός, μὴ μὲν τοι μέχευ λειποθυμίας, διὰ τὴν τῆς σόμαχος ἀδένεαν διαδετέον δὲ εὐτόνως τὰ ἄλλα, καὶ εἰς ὀλιγοσιτιαν ἀναγκαστέον, τὸν τε σόμαχος ἐμβρεκτέον διὰ ὀσπίου ἐρίων, μετ' ὄξους πλεῖστος, καὶ ῥοδίνης ὀλίγου, ἢ μηλίνας, ἢ χοιρίνας. Ἐὰ δὲ ἐπιμένει, ἐμβρεχέδωσαν ῥοδανὴν χυλῶν, ἢ σέρεως, ἢ ἀνδράχνης μετὰ ῥοδίνου, καὶ τοῖς σίφιτσι καὶ παρηγοῦσι καταπλαττέδωσαν. Τοῖς δὲ σὺν τῇ δόξει ἐμφυσωμένοις τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἐντέρα, ἐπιτηδεότατον ἐστὶν ὄξος δριμύτην ἐν ᾧ ἐψηται γλήχων, καὶ κύμινον θερμὸν διὰ σπάγγου ἔξωθεν τῆς γαστρὸς προσαιγόμενον. Ἐὰ δὲ ἐπιμένει ἢ ὀδύνη, στυπτηρίαν ὑγρὰν, μετὰ χαλκάνθου λίαν καὶ ἀλόης, μέλιτι ἀναλαβὼν, ἐπιτίθει, καὶ τῷ ὄξει τὴν στυπτηρίαν ἐμβαλεῖν, καὶ θερμαίνων, πυριαν τὸν σόμαχος διὰ τῶν ἀπόγγων, ἢ ἀλόην μίξας τῆς στυπ-

συπτηρίας, μυρσίνης κηρωτῆ
 ἀναλαβῶν, ἐπιτίθει τῷ σό-
 ματι τῆς γαστρὸς, ἢ κισσῶ
 Φύλλοις ἐφθόοις ἐν ὄνω κατα-
 πλασσε τὴν γαστέρα, ἢ ἀρ-
 ναγλώσσῳ μεθ' ἄλων τριβέν-
 τι, ἢ πρασίῳ μετὰ ἄρτυ καὶ
 ἑοδίνε Φυραδέντι, ἢ βολβοῖς
 πυρέοις καὶ συπτηρίας ἴσῳ
 καταπλασσε· Κάλλιτον γάρ
 τῶν χρονιζόντων βοήθημα,
 καὶ μετὰ νίτρον δὲ οἱ βολβοὶ
 λειωθέντες καὶ καταπλασ-
 σόμενοι ταχέαν τὴν ἴασιν
 παρέχουσιν· Ἐπιτηδεύοντα-
 τον δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀγελαίας
 βοῶς βόλβητον ξηρὸν ἐψή-
 μενὸν ὄνω, καὶ καταπλασ-
 σόμενον· Ἐπίθεμα δὲ τὸ διὰ
 σπερμιάτων, ἢ τῶν βολβῶν
 ταῖς βολβίτοις καὶ τῷ νίτρον
 προσπλέκων, καταπλασσε.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ.

Ἐπιτηδεύτατόν ἐστι τοῖς
 χολὴν μέλαιναν γεννώσι,
 καὶ ἐμπνευμάτμενοι, καὶ
 δακνομένοις, γλήχωνος ἀφέ-
 ψημα πινόμενον, ἢ ὕδωρ ἐν
 ᾧ σίδηρος ἐναπεσβέθη, καὶ
 ἀέρως χυλὸς πινόμενος· ὁ
 θροποτεῖτωσαν δὲ καὶ τὸν
 τόπον θερμοκένεσθαι· Ἐν
 δὲ θερμοσίαις πλείστη αἰσθά-
 ναντο, ψυχρὸν δοτέον, κατ'

acetum coniecto & calefacto,
 stomachum per spongiarum fo-
 veto, aut aluminis ac aloes æ-
 quales partes, cerato myrteo
 exceptas, ad os ventris apponi-
 to, aut hederæ foliis in vino
 decoctis ventrem integito, aut
 plantagine cum sale trita, aut
 marrubio cum pane & rosa-
 ceo subacto, aut bulbis rufis
 cum pari pondere aluminis,
 cooperito. Optimum enim
 hoc est inveteratorum malo-
 rum remedium: quin & bulbi
 ipsi, cum nitro triti & impositi
 celerem curationem præstant.
 Optime etiam conducit eis
 gregariæ bovis sterces aridum,
 vino decoctum, & impositum.
 Epithema quoque ex semini-
 bus adhibendum: item bul-
 bos cum stercore bovis ac ni-
 tro permixtos impone.

EX DIOSCORIDE.

Convenientissimum omnium,
 his qui atram bilent
 generant, inflatisque, & mor-
 sum sentientibus, pulegii deco-
 ctum existit, potum, aut aqua
 in qua ferrum est extinctum,
 item intubi succus potus: bi-
 bant autem aquam, & locum
 affectum calefaciant. Si vero *Frigida usus.*
 plurimi caloris sensum perci-
 piunt, frigida danda, sed modi-

ca, & maxime tempore exacerbationum. Æstuantibus enim & in lucta existentibus, omnique miseria afflictis, frigida ad absorbendum concedenda, per intervalla tamen, & non ultra cyathi mensuram. Non enim humectatione opus habent, sed refrigeratione, & ut melior intrinsecus temperatura fiat, frigida permittitur. Utilis est ipsis & menthæ succus, cum succo mali punici dulcis. Quod si autem aquam bibere non possint, parum vini aquosi concedendum est, inter cibos, calida aqua probe diluti. Cibus maxima ex parte fit frumentaceus & optimi succi, præcipue simplicior, & qui facilius in domesticos corporis usus possit verti, in febricitantibus. His vero, qui febre carent, adijci possunt, ex oleribus, lactucæ cauliculi ac malvæ, ex piscibus, ad saxa degentes, & ex volucrum genere, non grave olentes, maræ, & montanæ: ex piscibus qui testa integuntur, herinacei recentes. A falsis vero & acribus in totum abstineant. Molestas autem mordacitates & nauseas, hausta plurima tepida aqua, per vomitum solvant. Si vero id non bene tolerant,

ὀλίγον, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παροξυσμοῖς. Ἀσσωμένοις γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀπορριμένοις, καὶ πάσαν ὑπομένονσι ταλαιπωρίαν, καταβάλλουσιν ἐκ διασημάτων, ψυχρὸν, κατὰ κύαθον, ἐπιτρεπτόν. Οὐ γὰρ ὑγρασάμεθ' ὄντα, ἀλλ' ἐμφύξεως καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπικράσεως. Ὀφέλιμος αὐτοῖς καὶ χυλὸς ἠδυσσάμεθ' μετὰ χυλῆς ῥοῆς γλυκείας. Εἰ δὲ ὑδροποτὴν ἀδυνατῶς ἔχοιεν, ὀλίγον ὄνου ὑδαρέως, ἐπὶ τοῖς σιτίοις δοτέον θερμῶν κεραιμένων. Ἡ δὲ τροφή μὲν πλέον ἔτω σιτώδης, καὶ εὐχυμωτότη, ἐπὶ πάντων, ἀπλουτέρα, καὶ εὐδιοκοτοτέρα ἐπὶ τῶν ἀπυρέτων, περιπλεκέσθω μὲν, λαχάνων, θριδακίνης καυλαί, καὶ μαλάχης, ἰχθύων δὲ οἱ πετραῖοι καὶ τῶν ὀρνιθῶν τὰ ἄβρομα, καὶ ἀπίμελα, καὶ ὄρενα. Ὅσῳ ἂν ὀφελιμώτατοι ἔχῃνοι πρόσφατοι. Ἀπεχεσθῶσαν δὲ διὰ παντὸς θριμῆος, καὶ ἀλυκῆς, τῶς δὲ ἐπιπόνου δήξει καὶ ναυτίας, χλιαρὸν πλέον πίνοντες, διὰ τῶν ἐμέτων, λυέσθωσαν. Εἰ δὲ μὴ καλῶς ἔχοιεν, ἥσυχητέον καὶ θάλασσαν πλατῆ τῇ χειρὶ τὸν σῶμαχον, ἵνα τὸ συνδοθέν χολῶδες διὰ τῆς

κάτω

κάτω κοιλίας ἐκκριθῆ· Ἐ
 δε τὴν Φλεβοτομίαν μὴ πα
 ραλαμβάνομεν, τῇ δευτέρᾳ,
 καὶ τρίτῃ, κενωτέον διὰ κλυ
 σῆρος, καὶ ἐν ὀλιγοσίτῳ τη
 ρητέον· Ἐπειτα ποτίζειν
 τὸ τῆς γλήχωνος ἀφέψημα,
 νήσεις, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ
 προειρημένα, καὶ πυριᾶν τῶ
 ὄξει, καὶ καταπλάττειν τῶ
 βολβίτῳ μετὰ τῶν βόλβων
 καὶ τῆ νίτρο· Ἀπυρέτων δὲ
 γενομένων, ἢ καὶ μὴ ὄλως
 πυρεζάντων, χρονιώτερας τῆς
 ὀχλήσεως γενομένης, καὶ τῶν
 παροξυσμῶν μακρὰ διαλείμ
 ματα λαμβανόντων, καθαρ
 τέον τῇ ἱερᾷ Ἀρχιγένεος, ἢ
 ῥέβθ· Τοῖς σιελίζοσι δὲ δο
 τέον κόνηξαν ξηρὰν τὴν λευ
 κοτάτην μάλιττα διαμασσα
 δαι, ἢ γλήχωνα, καὶ μασί
 χην χιάν ποτίζειν μεθ' ὕδα
 τος· Ποτιστέον δὲ καὶ τέτοις
 τὸ γάλα, καθὼς ἐν τῷ κατ'
 αὐτὸ κεφαλαίῳ ἐκ προδή
 κης εἶρηται· Τοῖς δὲ πάνυ
 ἔκλυτον ἔχουσι τὸν σόμαχον
 δοτέον ὀρέον γάλακτος δι' ὀ
 ξυμέλιτος ἐχισμένε, ἐπιπύσ
 σοντα τῇ πρώτῃ πόσει τῆ
 ὀρέθ ἐπιθύμη λειοτάτη
 σκρ θ'. καὶ σκαμονίας ὀβο
 λον α', ἢ β', πρὸς δύναμιν,
 ἔπειτα τὸν ὀρέον, ἐκ διασημά
 των, κατὰ βραχὺ πινέτωσαν

quiescere iubeto, & extensa
 manus palma stomachum fo
 veto, quo delata ad ipsum bi
 lis inferne per alvum excerna
 tur. Quod si venæ incisionem
 non faciamus, secunda ac ter
 tia die per clysterem evacuan
 dum est, & in modico cibo æ
 ger servandus: deinde in po
 tu exhibendum pulegii deco
 ctum, ieiunis, & reliqua, quæ
 supra dicta: fomentum etiam
 ex aceto adhibendum, & cata
 plasma, ex stercore bubulo,
 admixtis bulbis & nitro. Por
 ro, postquam febris cessaverit,
 aut ubi etiam in totum non fe
 bricitaverint, & tamen diutius
 malum molestia afflixerit, &
 irritationes per longa interval
 la repetiverint, purgandum est
 corpus ex hiera Archigenis,
 aut Rufi. Qui vero sputi mul
 titudine vexantur, his conyza
 arida albisima manducanda,
 aut pulegium, & mastiche chia
 ex aqua potanda. Exhiben
 dum est etiam lac in potu iis
 dem, quemadmodum, in pro
 prio capite, de ipsis, ex pro
 fesso, est ostensum. His vero,
 qui stomachum valde exfolu
 tum habent, serum lactis, per
 acetum mulsam fisci, exhibea
 tur, inspergendo, ad primum
 feri haustum, epithymi tenuif
 sime

*Sputi multi
 tudine affli
 gens.*

*Stomachus
 exolutus.*

sime triti scrupulos novem, & scammoniz obolum unum aut duos, iuxta virium tolerantiam, deinde serum ipsum per intervalla paulatim bibant, sitque eius potati mensura ad minimum quinque cyathorum. Bonum est & cucurbitulam ad dorsum affigere, aliquando etiam ad stomachi regionem, & scarificatione facta, sufficientem sanguinem ex cutis vulnufculis extrahere. Ad morbi autem præparationem, quotidie, horam unam ante ciborum sumptionem, exercean- tur, ac frigida laventur, maxime in mari, & arena, sub caniculae ardoribus, obruantur. Abstineant autem ab omnibus atram bilem generantibus, maxime carnibus bubulis, vino nigro, brassicaque & lente. Diligentissime autem de ipso- rum diæta, in sexto sermone, ubi de atra bile egimus, est prædictum. Quod si inflatio eis auferat, rutam & cumi- num in oleo decoquimus: indeque ventrem quam pluri- mum irrigabimus, ex eodem- que oleo quincuncem per enema infundemus, si tamen cly- stere stercoreum educativo prius ipsos evacuaverimus, in quo decocta sint ruta & cuminum.

*Atram bi-
lem que ge-
nerent.*

Ἐστω δὲ πλῆθος τῆς προκειμένης ὀφθαλμικῆς, τὸ ἐλάχιστον Ἀγαθὸν δὲ μεταφρένω καὶ σικύαν κολλᾶν, ἐπὶ ὅτε δὲ καὶ μετὰ τῆς τομαῆς, καὶ ἀμύξαντα, αἷμα κινῶν ἐλευθερῶν διὰ τῶν ἀμυγῶν. Εἰς δὲ ἀνακτείνῃ τὴν πάθος γυναι- ζέδωσαν καθ' ἐκάστην ὥραν πρὸ τῶν σιτιῶν, καὶ ψυχρο- λυτεῖωσαν, καὶ μέλιτι ἐν θαλάσῃ, καὶ ἄμμω, ἐν τοῖς ὑπὸ κύναι καύμασι κατα- χωννύδωσαν. Ἀπεχέδω- σαν δὲ πάντων τῶν μέλαιναν χολῆν γεννῶντων, μέλιτι κρεῶν βοείων, καὶ ὄνις μέλα- νος, κράμβης τε καὶ φακῆ. Προσέχεται δὲ ἀκριβέστατα περὶ τῆς τρίτων διαίτης, ἐν τῷ 5^ῳ λόγῳ, περὶ μελαγχολίας. Εἰ δὲ ἐπιταδῆσθαι αὐτοῖς ἢ ἐμπνευμάτωσις, πῆ- γανον, καὶ κύμινον ἐψητάιν- πες ἐν ἐλαίῳ, ἐμβρέζομεν τὴν γαστέρα ἐπὶ πολὺ, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐλαίας, ἐνεματί- σομεν γὰρ 5^ο. προκειώσαντες αὐτῆς ἐκκοπρετικῶν κλυσθῆν, ἐν ᾧ ἀφέψηται πῆγανον, καὶ κύμινον. Εἶτα ἐπαδε- τέον μέγα σπληνίον τῇ κοι- λίᾳ, καὶ τοῖς σπλάγχχοις, τῆ διασπερμάτων ἐπιμα- τος. Τροφήν δὲ δίδοναι χυ- λὸν πλισσάνης προσλαβόντα

ἔν

ἐν τῇ αἰσθησει ὄξος, μέλι,
κύνινον, ἄνισον ἕτα ὄρνι-
θα ὁμοίως ἡρτυμένην δοτέον
Τὸ δὲ ποτὸν, ὄνος κίρῳς
σὺμμετρον τῷ πλάθει.

Deinde splenium magnum al-
vo ac visceribus imponendum,
ex epithemate, quod ex femi-
nibus constat. Cibus vero,
succus ptisanæ dandus est, reci-
piens in præparationem ace-
tum, mel, cuminum, & ani-
sum; post etiam gallina, iisdem
condimentis apparatus, exhi-
beatur. Potus vero sit vinum
rufum, mediocri mensura.

IOH. GOTTLÖB BOEHMII, IN ACAD. LIPS.
P. P. E. *Past. Arc. de origine vera Rutæ Saxonicae*
Liber singularis.

Lipsiæ 1756. apud Ioh. Frid. Gleditschium, plagg. 7. in 4.

Quamvis omnium historiarum cognitio maxime ad vitam utilis
est, & necessaria; in nulla tamen eius parte magis elab-
orandum est, quam in ea, quæ patriam cuiusque at-
tinet, non in patria peregrini atque advenæ esse videantur. Ita
vero, summa cum laude, in historia tum Imperii Romano Ger-
manici, tum sigillatim Saxoniarum, illustranda, huc usque versa-
tus est Ioh. Gottlob Boehmius, auctor libri singularis, de ori-
gine vera Rutæ Saxonicae, doctissimus. Exposuit autem de
egregio hoc historiae patriæ argumento, tribus capitibus, quo-
rum primo generatim, de antiquis Saxonum insignibus dispu-
tat. Militaria Saxonum signa, leonis atque draconis, & desu-
per aquilæ volantis effigiem, Witichindus commemorat. Re-
centiores, & præcipue Kranzius, aliud insigne Saxonum, pu-
ta pullum equinum, effinxerunt: qui error vocabulo Ostfalo-
rum & Westfalorum originem debet, quod ex vernaculo Vah-
len, i. e. pullus equinus, Kranzius sumtum credidit. Sunt
porro, qui equi insigne etiam ad Guelphicam domum trans-
latum existiment, unde Brunsvici & Luneburgi Duces illud
retinuerint. Monet autem doctissimus auctor, non solum nul-

lum eius rei indicium, ante tempora seculi decimi quarti, in scuto Luneburgico huc usque deprehensum esse, sed numos quoque Henrici Leonis huic opinioni adversari. Nec desunt, qui equum inde in Coloniensium insignibus Præfulum, tamquam Ducatus Westfalix insigne, deducant; quod ipsum quoque, quamvis propius ad fidem, in medio relinquitur. *Caput II.* diversas, de Ruta Saxonica, doctorum virorum opiniones sistit. Primum enim *Kranzius* rutaceum sertum esse credidit, idque Bernhardo, Duci Saxonix, augustali munere collatum. Mox *Tenzelius*, explosa opinione vulgari, hoc insigne non rutam, sed trabem, avito Ascanix domus insigni superadditam, arbitratus est. Deinde inventus est *B. G. Struvius*, qui baltheum esse, a dextra ad sinistram lineis transversis Ballenstedtenfibus superinductum, putaret. Rursus alia *Frid. Zollmanni* sententia est, quippe qui insigne Saxonicum frequentatas olim nobilibus feminis vittas crinales interpretatur, putans, Albertum II. Principem Electorem Saxonix, hoc amoribus dedisse, in Agnetem, coniugem, Rudolphi I. Imp. filiam, ut primus id ornamenti avitis inferret insignibus. Denique *Christ. Gottl. Buderus* V. A. insigne Saxonix, a beneficiaria Bernhardi Ducis inauguratione repetiit, in quo patrio de more pileum, aureo crinali aut ferto condecoratum, adhibitum esse existimat. Quæ coniectura licet doctissimo Boehmio veri similis initio videretur, re tamen diligentius cogitata, inaugurationem Bernhardi Ducis, per pileum & sertum, ab nemine scriptore antiquo traditam esse intellexit. Neque omnino videntur solemnia hæc convenire temporibus illis, quibus per vexilla Principibus conferri provincias moris erat, quod inaugurationis genus sub Friderico I. maxime frequentatum esse constat, & exemplis Bogislai ac Casimiri Ducum Pomeranix, nec non Philippi, Coloniensium Præfulis Ducisque Westfalix & Angarix, illustratur. Quemadmodum igitur veri simile est, Bernhardum Ascanium quoque, Ducem Saxonix, haud dissimili cerimonia inauguratum esse: ita nulli omni Saxoniam, cum dignitate Ducali, per pileum & sertum collatam, reperimus. Neque Saxones beneficiariam hanc inau-

inaugurationem velut in patrimonio habuisse credendum est, cum alii quoque traditionis ritus, e. g. cum terræ cespite, & viridi ramo arboris, apud illos inventiantur. *Cap. III.* denique doctissimus Auctor, quid sibi hac de re videatur, exponit, Rutamque Saxoniam diademata aut fertum ducale esse existimat. Cognitum scilicet est, exploratumque, in præcipuis Ducum Principumque ornamentis coronam olim adhibitam fuisse, quam circulum aureum quoque, & fertum, appellare moris erat. Ipsas etiam inaugurationses Ducum Regalibus assimilatas esse monstratur, deque usu pilei Ducalis & coronæ in Germania, de corona Ducum Bohemiæ, itemque Hassiæ Principum, nec non pileo Ducali Austriaco, cum fertopinnito, latius differitur. §. IV. Speciatim Saxoniam Duces diademate usos esse, docet doctissimus Boehmius, nummisque aliquot Alberti II. & Rudolphi, Principum Electorum Saxoniam, principio libelli in conspectu positus, illustrat. Neque mirum est, Ascanios, Ducum in censu collocatos, diademata Ducale insignibus addidisse, cum insolitum non fuerit Principibus, incrementa potentiam dignitatisque sic ostentare. Illud vero maxime dubium est, a quo primum hoc insigne usurpatum fuerit. Sunt, qui ad Guelphos; sunt, qui ad Landgrævios Thuringiæ, huius rei origines referant, quorum sententia uti nullo nititur fundamento, ita rectius sentire videntur, qui illud aut Bernhardo Ascanio, aut Alberto I. Duci Saxoniam, assignandum esse censent.

Dici non potest, quanto ingenio, verborumque selectu, hæc omnia proposuerit doctissimus Auctor, adeo, ut mirandum haud sit, ipsum Ruderum, in indice litterarum investituræ Domus Saxoniam *) , hanc sententiam vtro admodum

Ttt 2

dum

*) Kurze Anzeige der mehresten Kayf. Lehnbriefe, auch Artwarkschaften von Confirmationen derer Privilegien des Chur- und Fürstl. Hauses Sachsen, ingleichen, fernere nuthmaßliche Gedanken über die Frage: Ob H. Bernhard zu S. vom Kayser Friedrich dem Ersten mit einer Fahne, oder, more genti Saxoniam, mit einem Huth v. Kranze besetzen worden. Jena 1757. 4.

dum similem dicere. Vindicatum quidem ille suam opinionem ivit, falsum esse dicens, quod adversarios tanquam verum ponere sibi persuadet, ac si Duces in Germania semper verillis investiti fuerint. Tantum vero abest, ut hoc universim affirmaverit Cl. Boehmius, ut potius nominatim ad tempora Friderici I. restrinxerit. Non videtur itaque Buderus, omni ex parte, Boehmii nostri cepisse sententiam; alias forte ipse illam non tantum similem vero, sed, qualis plerisque videtur, ut veram laudasset. Maximam autem apud omnes, qui amant hæc studia, gratiam inibit doctissimus Auctor, si plura historię capita, pari doctrinæ apparatu, dictionisque gravitate, sibi excolenda sumat, & porro, de patria præcipue historia, tam egregie mereri pergat.

Gründlicher Unterricht vom Bergbau ꝛ.

h. e.

INSTITUTIONES SOLIDÆ REI METALLIFOSSORIÆ, ad ductum Geometriæ subterraneæ, &c. Auctore AUGUSTO BEYERO, S. Reg. Mai. Pol. & El. Sax. Commissario rei metallicæ, Geometra subterraneo, nec non Senatus & Iudicii metallici Freibergensis Assessore.

Schneebergæ 1749. ap. Car. Guil. Fulde, Bibliop. Alph. 3. Tabb. æri & ligno incisæ 14. in fol.

Venerandus senex, de re metallica optime meritus, & per longam annorum seriem tam in docenda, quam exercenda Geometria subterranea, omni cum laude versatus, ea, quæ ad tradenda huius artis principia & regulas in discipulorum usum optima credidit, præsentis Opere complecti instituit. Cumque in eo imprimis casus omnes evolvere conatus sit, quos in ipsa praxi actu occurrere, multiplici diuturna que experientia edoctus est; id eo gratius fore artis huius cultoribus, credimus, quo magis hucusque boni eiusmodi libri defectu laboravimus, communi scientia-

rum

rum practicarum & artium fato. Commendat sese præterea non solum magna perspicuitate, sed & ubique exemplorum selectiorum copia. Verbo, utilissimum omnibus, qui rei metallifossoriæ addiscendæ operam navant, prædicare Opus non dubitamus. Etsi enim nimis modeste Vir bonus id tantum in usum incipientium potissimum se conscripssisse, profitetur; habebunt tamen & provectiores, ipsique eruditi, rei metallica operam dantes, quæ ex eo vel discant, vel ad ulteriorem meditandi ansam ultro arripiant. Ut paulo pleniorum eorum, quæ hic prostant, notitiam adipiscantur Lectores; contenta palmaria summatim enumerabimus. In *Præcognitis*, tam de Geometria subterranea in genere, eius natura, principiis, usû, Scriptoribus, &c. quam in primis de ipso objecto, montibus nempe, eorum intestinis, venis metallicis, commentatur. Non solum definitiones & divisiones varias, huc pertinentes, explicat; sed &, quæ multiplex de iis monstravit experientia, indicat. De virgula metallica, quæ apud multos adhuc in exercenda Geometria subterranea usu venit, iudicium suum suspendit; cæterum varia facta de ea notat, superstitiones simul multas, circa eam committi solitas, merito explodit. Posthæc *instrumentis* artis, eorum constructionem, & usum, exponit. Quæ circa pyxidem magneticam, cuius usus adeo insignis in hac arte, notanda sint, ample perhibet. Sequuntur *Tabulae*, & primo quidem tales, ubi mensura longitudinum, apud nos usitata, vulgo *Sachter*; quæ est $3\frac{1}{2}$ ulnarum Freibergensium, dividitur in partes 8. earumque singulæ in 10. pollices, more, etsi haud adeo laudando, attamen communi omnium locorum metalliferorum usu recepto; dein aliæ, ubi, e fundamentis Arithmeticæ iustioribus, secundum progressionem decimalem, mensura dicta dividitur in 10. partes, hæc in 10. pollices, hi iterum in 10. lineas, & ita porro; qualem numerandi modum priori substitui, omnino optandum esset. His additi sunt e Stevini *Tabulis Sinuum*, Sinus & Cofinus pro singulis graduunt partibus quartis. Deinceps *Arithmetica*, quatenus in hac arte supponitur, breviter explicat; & præter operationes ipsas arith-

meticas vulgares, Tabulas quoque, quæ in certa portione venæ metallicæ, fossoribus, pro certa mercede, excindenda, usuveniunt, sistit. Eodem modo *Geometriam*, quatenus hic requiritur, pertractat; ne ad alios fontes recurrere opus sit hominibus illitteratis. Hinc *usum Tabularum* superiorum declarat. Iactis sic totius artis fundamentis, ipsam eius *praxim* aggreditur. Primo generatim docet, quomodo integram operationem geometricam pro data fodina, (vulgo *einen Zug* vocant,) instituere & consummare deceat, & capita singula, ad quæ hic respiciendum, ut completa habeatur de integro fodiinæ statu idea, enumerat. Hinc modum, ipsam dimensionem in fodina, vel & super terra, instituendi, rite in tabulam notandi, inde describendi, quæsitæ e datis trigonometricè computandi, & in charta delineandi, explicat. Postea varios casus, qui in praxi occurrere possunt, sigillatim persequitur, eo ordine, quo simplicitate unus alterum præcedit, & successive unus ex alio solutionem nanciscitur. Simplicissimus est, si puncto certo sub terra in superficie eius assignandus sit locus, ei perpendiculariter imminens, (quod dicunt: *sine Ortung an Tag bringen*). Dein solvuntur Problemata, quæ spectant ad venam metallicam unicam, eius nempe positionem definiendam; nec non lineam rectam, positione vel datam, vel delineandam. Porro, quæ pertinent ad positionem puteorum, vel cuniculorum, in data vena metallica agendorum. Post, quæ respiciunt positionem duarum venarum mutuum, nec non puteorum cuniculorumque in iis, vel extra eas. Hinc monstratur, quomodo versa vice, ea, quæ super terra definita sunt, quæque ad fines distinguendos adhiberi solent, in fodinam proiciantur. Cum in fodinis ferri divitiibus acus magneticæ usus cesset, qua ratione dimensiones tunc, ope aliorum instrumentorum, instituendæ sint, ostenditur. Sequuntur tum aliæ, in re metallorum fossoria usu venientia, ut libellatio aquarum in canalibus, exstructio lacuum cum aggeribus, aquarum in tubis dimensio, & inter plures divisio; dein & quæ ad ipsam delineationem in charta faciunt. Finem denique imponit Operi brevis Geometriæ practicæ super terra.

terraneæ, seu Geodæsiæ, institutio, ut haberent artis hæc-
 tenus expositæ cultores omnia in compendio, quæ ad eam exer-
 cendam desiderari poterunt.

REFLEXIONS SUR LA CAUSE GENERALE

des Vents.

h. e.

*MEDITATIONES DE GENERALI VENTO-
 rum causa. Sobediasma, quod pretium tulit ab Acade-
 mia Scientiar. regia Berolinensi ad a. 1746. propositum.*

*Auctore d' ALEMBERT, Academiæ. regiar. Pa-
 risinæ & Berolinensis Socio.*

Parisi. ap. Davidem Seniore, 2 Alph. Tabb. æn. 2. in 4.

Duplici hic comparet habitu Dissertatio de generali Ven-
 torum causa, quam præmio decoravit Ill. Academia Be-
 rolinensis. Altera, & quidem posterior, est ipsa illa
 meditatio latina, quam ad Academiam misit Auctor clariss.
 Altera, & prior, est eiusdem versio gallica, sed hinc inde
 variis additamentis ditata. Præmissa etiam est Introductio,
 eorum in usum, qui ipsum librum perlegere non gestiunt,
 sed idea generali sunt contenti, qua palmaria totius doctrinæ
 capita satis clare exponuntur.

Problema ipsum ab Academia propositum, istius erat teno-
 ris: *Invenire ordinem & legem venti, si terra unilique profundo
 mari circumdetur, adeo ut pro quovis tempore & loco definiri
 possit venti directio & velocitas.* Cursus quidem ventorum
 tot tantisque variationibus est obnoxius, ut motum hunc ad
 certas constantesque regulas reducere velle, ultra vires intel-
 lectus humani positum esse videatur. Attamen, qualescunque
 sint causæ, ad producendum alterandumque ventorum mo-
 tum concurrentes, hoc certe extra dubium est positum, quas-
 dam earum ad minimum debere esse constantes, & secundum
 certas leges mechanicas agentes. Hoc & ipsa experientia
 satis comprobatur. Iam dudum enim observatum est, ventos
 in oceano, sub zona torrida, cursum quandam regularem obti-
 nere,

nerē, nec multum ab eo aberrare, nisi prope continentem! Certe igitur hoc viribus nostris est relictum, ut causas istas constantes seu generales, quales sunt, exploremus, easque ad certas regulas reducere, & effectum hinc resultantem determinare, coneur. Cum aer sit fluidum, terram nostram ambiens; videamus vero in alio fluido, quo tellus circumdatur, mari nempe, motum regularem, qui fluxus & refluxus maris dicitur, & secundum placita summerum quorumvis nostri ævi Physicorum, nulli alii causæ, quam actioni solis & lunæ debetur: nulla idea magis naturalis nobis se offerre potest, quam hæc, primam & generalem ventorum causam esse similem aeris motum, e solis & lunæ in eum actione necessario oriundum. Hinc obiter palam fit, lunæ, omnem in ærem, quem respiramus, efficaciam denegari non posse. Alata vero causa ita comparata est, ut ad certas leges se reduci, & calculo subiici patiatur; in qua igitur rimanda versari primum erit eius negotium, cuiusque in theoria ventorum se exercere libuerit. Etsi enim expansioni aeris, e calore solis oriundæ, motum aeris, eumque certis naturæ regulis adstrictum, tribuendum esse negari nequeat: est tamen hæc causa eius indolis, ut, ob actionem caloris nondum ad leges fixas reductam, eiusque effectum nimis vagum, nihil certi de ea pronuntiari, multo minus firma quedam eius Theoria effingi possit. Iure igitur meritoque Ill. Academia Berolinensis, in Programmate, quo Problema de generali ventorum causa proposuit, diserte indicavit, ex actione solis & lunæ cum motu terræ combinata, primariam ventorum causam derivandam esse.

Quod iam ad ipsam methodum, a Clariss. Auctore in solutione sua adhibitam, attinet, ea usus est, quam in huiusmodi questionibus ipsa rei natura postulare videbatur. A casibus nempe simplicissimis initium ducens, inde continuo ad determinationem magis compositorum progreditur. Primo itaque terram supponit globum solidum, nullis inæqualitatibus distinctum, & coopertum aere admodum raro, homogeneo, & non elastico, qui primo in statu figuram habeat sphericam.

casu. Omnes huius fluidi partes ponuntur urgeri viribus ad axem normalibus, quæ sint distantius ab axe proportionales, & præterea aliis viribus ad centrum, quæ sint ut functio quavis distantiarum, sed longe maiores quam illæ, ut in quovis puncto respectu illarum pro constantibus assumi queant; & determinatur figura fluidi inde oriunda ex hypothese, quod vis ex utraque composita sit superficiei fluidi normalis, quæ quidem esse Ellipsin iam satis constat. Determinata sic figura fluidi in æquilibrio, iam porro eam querit, quam successive adsciscere debet, dum ab actione solis in motum concitatur; quæ quidem quæstio est altioris indaginis, nec a quopiam hæcenus acta. Usus est Auctor hunc in finem principio, quod in *Dynamica* sua stabilivit, & ad multorum Problematum dynamicorum difficiliorum solutionem, tam ibidem, quam alibi usurpavit. Est autem tale: Si corpus velocitate *a* moveri tendit, velocitate autem *b* revera movetur, propter obstaculum aliamve causam quamlibet; supponi posse velocitatem eius compositam *e* velocitate *b*, & alia velocitate *c*, quæ quidem talis esse debeat, ut si sola corpori impressa fuisset, id, manentibus iisdem circumstantiis, in quiete permansisset. In præsentem itaque casu, actionem totam solis in quovis puncto resolvit in alias duas, quarum altera sit talis, ut cum gravitate combinata producat vim superficiei fluidi normalem, adeoque fluidum in æquilibrio retineat; altera vero integra ad movendum fluidum impendatur. Hoc itaque e fundamento derivat, fluidum transire successive de figura initiali spherica ad varias figuras ellipticas, quarum axis maior continuo crescat, decrescente minori; præterea autem, motum particularum fluidi tam horizontalem, quam verticalem, proffus similem esse oscillationi penduli, ita ut circa limitem quendam, (qui est figura quam haberet in æquilibrio,) continuo hinc inde excurrat spatium proxime æqualibus & æqualibus temporibus descriptis. Patet itaque exinde, iam oriturum fluxum & refluxum aeris, seu ventum quendam regularem. Et sane, facta aeris applicatione invenit, si aer esset homogeneous, & sol semper eidem puncto æquatoris responderet, ibidem fore

Vuu

ven-

ventum 8. horas ab oriente, totidemque ab occidente, alternis viribus spirantem. Cæterum, quem determinavit motum oscillatorium in hypothefi aeris valde rari, eundem quoque definit, pofito aere homogeneo quidem, fed non raro, potius attractione particularum mutua locum habente, ubi quidem occurrit paradoxum fati, quod nempe talis efle poffit denfitas fluidi, ut a viribus attrahentibus in puncto ipsis directe oppofito non elevetur, fed fubfidere cogatur. Porro etiam definitur motus aeris oscillatorius, e rotatione terræ circa axem oriundus, fi quidem aeris figura primum fphærica fuiſſet; nec non is, qui oritur combinando fecum invicem hunc motum terræ gyratorium cum actione ſolis & lunæ. (Obiter hic monemus, effectum, qui ex actione ſolis & lunæ coniunctim oritur, ſemper haberi cognitò eo, qui ex actione ſolis tantum prodit; cum actio lunaris ad ſolarem fit in ratione proxime conſtanti, quæ ſecundum *Newtonum* ſupponitur 4: 1 circiter). Hic ſimul occurritur obiectioni, qui fiat, ut aeris elevatio, ex actione ſolis & lunæ oriunda, nullum effectum ſenſibilem in barometrum edat? dum nempe oftenditur, elevationem aeris efle tam parvam, ut variatio columnæ mercurialis prorfus confundatur cum aliis variationibus exiguis quotidie accidentibus. Hac occasione examini ſubiicit rationem aliam, eadem de re allatam a Cl. *Dan. Bernoullio*, in *Tract. de fluxu & refluxu maris*, ab elasticitate nimirum aeris petitam, contra quam dubia quædam in medium profert.

Verum enim vero fati apparet, ventum e ſolis hiſce cauſis oriundum haud diu fore conſtantem, dum nempe ſol & luna ſupponuntur reſpectu terræ immobiles. Ob partium enim frictionem & tenacitatem, fluidum brevi ad ſtatum æquilibrîi reduceretur. Præcedentia itaque omnia reſpicienda ſunt tantum ceu præparatio ad ſequentia, ubi magis ad naturam rei acceditur. Ideo quoque in ſequentibus abſtrahitur a vento; e motu terræ circa axem oriundo, quippe qui, ſi unquam fuit, iamdudum deſinere debuiffet.

Motum igitur aeris, ſolis & lunæ motu reſpectu terræ in computum ducto, determinandum aggreditur Auctor. Ubi qui-

quidem unicum saltem astrum consideratur, quia dein per compositionem motus facile eo reducitur effectus ex utroque oriundus; nec non ab elasticitate aeris quoque omnino abstrahitur. Iam cum maxima difficultas in eo versetur, quod rem accurate considerando, quævis aeris particula non spectari possit ceu libere mota, sed potius omnes particulae sint sibi inutuo contiguæ, cumque viribus diversis agitentur, pro diversa eorum ab astro distantia, motus eorum in se invicem mutuo influat: casum primo simpliciorum considerat, quo nempe requiritur motus unius tantum particulae, quæ pro unico puncto haberi potest. Hic itaque duplicem facit hypothesein: primo enim terram supponit esse globum solidum, circumdatum lamella aeris, sive homogenea, sive heterogenea. Pro illa motum ex actione solis oriundum determinat, atque inde ventum perpetuum sub æquatore ab ortu ad occasum flantem, eiusque velocitatem, derivat. Eadem adhuc locum habent, si loco sphaeræ supponatur sphaerois. Dein eundem globum solidum in fluidum, vel saltem in solidum, fluido denso & attractivo, ut mari, coopertum, mutatum concipit, pariterque velocitatem venti determinat. Unde simul patet, hanc multum diversam esse debere ab ea, quæ vento super globum solidum flanti competeret; adeoque ventum marinum, ex hac quidem causa, multum differre debere a terrestri.

Casu hoc faciliori constituto, ad alium magis arduum progreditur, quo consideratur tota aeris massa, cuius partes motus suos mutuo alterant. Hic iterum primo supponitur aer valde rarus, ut attractionis partium nulla ratio habenda sit, & homogeneus, isque globo solido incumbens; & præterea motus huius directio non multum distet a plano verticali per astrum transeunte. Ostenditur inde venti & velocitas, & directio, quæ quidem sub æquatore semper dirigitur ab ortu in occasum. Simul explicatur ratio paradoxi, quod nempe pluriimi dentur casus, in quibus fluidum, vi attractionis motum, sub astro, non, ut videri posset, attollitur, sed subsidit: hoc nempe fit, si ea sit partium conditio, ut hoc velocius moveantur, quo maior est earum ab astro distantia. Tunc generalis

traditur solutio, si directio venti non supponatur in plano per astrum verticali, sed quævis. Fatendum tamen, æquationes inde pro determinatione venti emergentes, esse adeo compositas, ut exinde per approximationem saltem eruenda sint, quæ ad ventorum Theoriam deducenda sunt. Quare resumitur casus simplicior, de directione venti in plano per astrum verticali, & determinatur venti velocitas pro hypothefi duplici, posito nempe pro terra globo solido, sed cooperto vel fluido attractivo homogeneo, quale est aqua marina, vel fluido raro, cuius partes densitate varia sint præditæ. Considerato hæcenus motu aeris libero, quædam adduntur de motu aeris montibus aut similibus obstaculis impediti. Primo enim ponitur series montium parallelorum, vel sub æquatore aut parallelo quovis, vel sub meridiano, idque, five usque ad superficiem atmosphæræ ultimam extendatur, five non; & velocitas venti intra eam flantis definitur. Dein assumitur spatium montibus undique inclusum, & motus venti in eo oscillantis determinatur. Tandem generalior tentatur solutio, pro inveniendâ velocitate venti intra seriem montium non parallelorum flantis. Ex omnibus istis casibus coniunctim consideratis solutio conficitur, qua Problemati generali variis modis satis fit. Mirum autem non est, solutionem prorsus generalem exhiberi non posse, cum tam ardua sit hæc disquisitio, & partim omnes circumstantias ad calculum revocare sit impossibile, partim ad formulas deveniatur adeo compositas, ut exinde parum saltem derivare liceat. Nihil itaque in hac & eiusmodi quæstionibus relictum videtur, quam pro variis hypothefibus simplicioribus theoriam efformari, unde, quid in casibus magis compositis, e circumstantiarum combinatione oriatur, generatim conspici queat. Quod sane insigni cum sagacitate præstitisse Cel. Auctorem, inficias prorsus iri nequit. Maximam is laudem vel ideo meretur, quod primus sit, qui vadium in re tam subtili tentaverit.

Cæterum, Analysis quoque in hoc Tractatu est promota, traditis hinc inde variis eo inservientibus. E. g. *art. 79.* demonstratur Theorema: Quantitatem quamvis algebraicam,

ex

ex realibus & imaginariis utcumque conflata, semper reduci posse ad hanc formam $A+BY$ — 1. Aliis autem locis traduntur methodi quædam, pro resolutione æquationum differentialium paulo difficiliorum, cum fructu adhibitæ.

DE MUNDO OPTIMO, LIBERTATI, POTENTIAE, & Sapientiæ Dei convenientissimo. Dissertatio Academica, Auctore P. COELESTINO SCHIRMANN, Ordinem S. Benedicti in Monasterio Cremifanensi Professo, ac in Academia ibidem Philosophiæ Professore Ordinario, A. D. MDCCLVI. Cum permissu superiorum.

Styræ, typis Gregorîi Menhardt, 20. plagg. in 4.

Auctor, cum mundum hunc esse optimum, eundemque divinis attributis convenientissimum, iret demonstratum, primum de Mundo, ac dein de summa eius Bonitate, differendum sibi esse recte vidit. Bonitas vero mundi cum relationem ad Dei voluntatem, eiusque scopum, supponat, porro de Deo, & eius voluntate ac scopo, exposuit, monstrans, mundum hunc esse medium optimum ad scopum, quem Deus eum creando intendit, adeoque merito eum optimum esse dicendum. Sectiones autem doctæ meditationis constituit tres, quarum prima, *de mundo in genere, & iis quæ ad notionem eius pertinent*; secunda, *de Deo ex mundo optimo optime agnito*; tertia denique, *de mundo optimo vindicato per libertatem, potentiam, & sapientiæ Dei*, differuit.

Sectione itaque prima Mundum definit, ex eiusque notione sequentia potissimum demonstrat: eventus in mundo determinatam habere veritatem, sive, fieri certo in mundo quicquid fit; esse tamen ea contingentia: plures esse mundos possibiles, mundum adeoque existentem existere contingenter, nec nexum rerum ac eventuum huius mundi libertati mentis humanæ quicquam obesse: habere mundum existentia suæ rationem in ente alio, a se diverso, non dari enim in contingentibus progressum causarum & effectuum in infinitum;

adeoque causam mundi esse ens necessarium, & a se existens: nullum mundum posse esse sine malo metaphysico, hocque posito, poni possibilitatem mali moralis, existentiam autem huius non nisi abusui libertatis esse tribuendam: inesse imperfectiones in mundi partibus, nec tamen eas perfectioni totius detrudere.

Sectione secunda Auctor sic fere rationes subducit: Ens a se existens, tum a mundo, tum ab anima humana, tum denique a corporum elementis, est diversissimum, eiusque attributa ex natura huius mundi agnosci queunt; prout vicissim ab illis ad huius perfectionem prona ac firma est consequentia. Cur autem hic, non alius existat mundus, rationem oportet subesse tum obiectivam; tum subiectivam. Hinc ex natura huius mundi ad intellectum Dei perfectissimum, ad omniscientiam eius, quæ & simplicem intelligentiam, scientiam mediam & cognitionem impossibilem, immo & cognitionem omnium eventuum huius mundi, ipsorumque liberorum mentis humanæ decretorum, sinu continet suo, concluditur firmissime. Porro, cum Deus ab æterno velit, quicquid vult, velit autem tantum possibile, & ex his eligat optimum; optimum scilicet in relatione ad universum; sequitur, quod Deus hunc mundum voluerit ab æterno, & condendum decreverit, quia ex omnibus possibilibus erat longe optimus, i. e. signum voluntatis divinæ perfectissimæ. Non pugnant hæc cum libertate, nec cum omnipotentia divina, siquidem mundus illimitatus non erat obiectum divinæ omnipotentia. Hac occasione plura de voluntate Dei antecedente ac consequente, de decreto eius immutabili, præscientia item omnigena, eaque contingentia ac libertati hominum haud inimica, plura disputantur subtiliter. Tandem, cum Deus mundum hunc condiderit ob certum scopum, isque non nisi in manifestatione perfectionis summæ, quæ in ipso solo inest, possit consistere; & vero perfectio mundi sit medium ad hunc scopum omnium optimum: consequitur, hunc mundum nostrum esse in genere suo perfectissimum. Obtinet autem hunc scopum Deus per hunc mundum optime, & ex asse, siquidem

quidem ille testatur luculentissime de sapientia, bonitate, iustitia, ceterisque Dei attributis, quibus permissio mali moralis nequaquam repugnat. Breviter: quælibet summa capita Theologiæ Naturalis hæc Sectio exhibere videtur.

Sectio ultima doctrinam Auctoris ab obiectionibus vindicat. Perfectio mundi consistit in aptitudine eius manifestandi gloriam Dei, illaque naturaliter ex particularibus, quæ sola homini in eo observare datum est, æstimari nequit. Mundus noster, qua optimus, est signum naturale Dei, quod & ipsæ sacræ paginæ confirmant Gen. I, 31. quodque plures Patres Ecclesiæ, immo & haud adeo pauci ex recentioribus Ecclesiæ Romanæ DD. agnoverunt. Non repugnat hic mundus optimus intellectui divino, non libertati creatoris; non est electus propter malum morale, non contrariatur omnipotentiae, non bonitati, non denique sapientiæ summæ, cum horum omnium signum potius, & signum quidem naturale sit, id quod mundus Non-Optimus nequaquam foret.

Elaboratissimum hoc esse opusculum in suo genere, incicias iverit nemo. Logicum expressit Auctor non minus exactum, quam Metaphysicum subtilem. Methodo enim usus est vere synthetica, aut, si mavis, scientifica. Calumniæ declinandæ causa passim provocat ad S. Codicem, S. Augustinum, D. Thomam, & recentiores quosdam Ecclesiæ Rom. DD. Scribendi genus, licet non ubique æque castum, est tamen planum, nec adeo recedit ab usu prisco. Nulli dubitamus, Auctorem liberalibus suis conatibus alios quoque ad gemina tentanda esse excitaturum. Optamus ei robur tum corporis, tum animi, ad pergendum strenue in veteri sylvâ rustanda, ac in libertate philosophandi fortiter adserenda. Adferit enim hanc, & in præfatione, ubi optime monet, *ratione in philosophicis esse standam auctoritatem non nisi ut rationi consentaneam admitti.* Quod utinam persuaderi possit Stemplio illi, qui in *Apologia sua pro arte disputandi Peripateticorum, Logicae suae Incipientium, Cracov. 1753.* præmissa, ita

ita in *modernos*, uti vocat, Philosophos debacchatur, ut nec convenientem inter Christianos locum iis relinquentium censeat, eosque omnes in hæreseos suspicionem, conatu, dubium, an vano tantum, an & impio, adductum eat. Sed depexum hominem dedit *Carpophorus Philalthes*, in epistola ad eum data, typis vulgata *Veronae 1754*. Potuit respicere homo, sumto hoc pharmaco. Sin minus, Stemplovio præceptorem dabimus doctiss. Schirmannum. Claudat igitur cathedram, Cracovia Styram tendat, discat dehinc ea, quæ docuit hætenus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCLVII.

Pars II.

D. Christoph August Zeumanns Erklärung des Neuen Testaments, Achter Theil.

h. e.

D. CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMANNI
Commentariorum in Novi Foederis libros divinos
PARS VIII. *qua quidem secunda & tertia D.*
Iohannis, itemque duæ D. Pauli ad Christianos Phi-
lippensium & Colossensium coetus epistolæ
declarantur.

Hanoveræ, 1756. in bibliopolio Foersteriano, 1 Alph.
17 plagg. octonis.

Operis eximii, verisque laudibus suis perpetuum victuri, dum novam hanc Partem publice sistimus, eiusque rationes explicare properamus: male diligentes nobis ipsi videremur, si nunc demum dicere apud Lectores instituissemus, quis ille Vir & quantus sit, cuius liberalitate docta atque ingeniosa, doctissimus iuxta atque ingeniosissimus liber, editus atque altus, mox novis in dies incrementis addendis, ad hanc spectabilem maturitatem deductus fuerit. Est tamen & hodie aliqua præsto præfandi occasio. Nam cum pars proximè præcedens Epistolam ad Romanos complexa enarrando fuerit, iam hæc nostra ad longè seiunctas transfiliat Epistolas:

Xxx

merito

merito repetenda nobis Ven. Auctoris admonitio est, eorum se scriptorum, quæ præterierit, non omitturum omnino explicationem, sed potius ad eam, dilatam nunc gravi consilio, postliminio esse rediturum. Quæ nos prudenter ita instituta esse cognovimus.

De *secundæ tertiaeque Epistolæ Iohannis* auctore prius disquiritur, quam ad eas contemplandas Lectores spectantur. Fuerunt enim primis post N. C. seculis, qui eas valde dubii S. Apostolo adscriberent. Ea fluctuatio, si qua etiamnum est, ut dilueretur, duo sibi evincenda sumit Heumannus; alterum: a Iohanne Apostolo Canonem quendam Novi Test. hoc est divinorum librorum collectionem fuisse conditam; alterum: recte super nonnullis N. Foed. scriptis hæsisse Christianos, num ab iis revera profecta fuerint, quorum signata nomine comparent. Surgere vero omnino necesse erat virum, qui, quæ sint genuina Numinis per sanctissimos homines edita oracula, Christiano coetui ostenderet: ne videlicet ullus errori in profitendis religiosæ doctrinæ principiis locus pateret. At illum oportebat omnes Evangelicæ historię & Apostolicarum epistolarum auctores ætate superasse; nullus ut ab eo divinæ auctoritatis liber prætermittus videri posset. Hunc talem in D. Iohanne merito nos invenisse credimus collectorem. Atque hinc intelligitur, eos N. F. libros, quorum canonica dignitas longo tempore dubia perseveravit, ex hoc Iohannis Canone exfulasse, e. c. quasdam Petri, Iacobi, Iudæ, ipsius Iohannis, denique Anonymi ad Hebræos, epistolas. Posteriores quidem Iohannis epistolæ duæ, quod ab eo in hanc syllogem relatæ non fuerint, inde derivandum existimat V. Auct. quod illas ad privatos scripserit, adeoque pari iure omittere poterat, quo reliquas, quas ad integros coetus exarasse putandus est, a Canone arcuit. Earum tamen priorem *Irenæus* (Lib. I. Cap. XIII.) & *Clem. Alex.* (Stromat. L. II. C. XV.) seculo iam secundo, mox tertio alteram quoque omnis Ecclesia, recepit. Neque non potuit recipere utramque, quum admirabilem illarum cum prima Epistola concentum attenderet.

Nunc

Nunc ipsa Heurnanni nostri ad Epistolas Iohanneas commentaria adspiciamus. In *Epistola secunda* videndum primo de Pag. 16. Ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ, v. 1. ad quam illa missa fuerat. Reddunt plerique: Electæ dominæ, atque hanc iam talem fingunt, quæ electa divinitus fuerit, iam, cui *Electæ* nomen proprium adhæserit. Legimus & alias utriusque vocis expositiones; sed ea sine dubio veritati proxima habenda est, quam Cl. Auct. A. 1726. peculiari scripto prodidit, ac postea Poeciles suæ Tomo II. p. 421. sqq. & T. III. p. 15. sq. innexuit. Hæc ergo vertere iubet: *electæ Cyriæ*. Cum enim nomen foemintæ recte hic quærat, facileque doceri possit, illud voce Ἐκλεκτῇ minime contineri, superest, ut in Κυρίᾳ depositum credatur. Foemina autem proprium nomen istud fuisse, Inscriptio apud *Gruterum* p. 1127. n. 11. ἡ γυνὴ αὐτῆς Κυρίᾳ, & *Dominæ* nomen apud eundem, p. 1050. n. 9. quinquies *Cyriæ Cyriique*, apud *Gorium* in Inscript. Antiqu. quæ exstant in Etruriæ urbibus, p. 63. n. 173. & 176. demonstrant. Nec movet nos articuli ante Ἐκλεκτῇ absentia; cum articuli usus in N. Test. indifferens sit. Hanc itaque glossam doctissimi Viri, Hafæus, Zeltnerus, Bengelius, Bensonius, non dubitarunt veram dicere.

Quod v. 4. dicitur, ἐκ τῶν τέκνων σου, scil. *tives*, id non 29. habet hanc vim, ut aliquos saltem ex Cyriæ liberis, Christianis sacris addictos fuisse designet; sed potius; non omnes visos ab Apostolo esse, cum aliquando eius domum adiisset. Memoranda est v. 10. 11. contra doctores falsos adhortatio. 38. Vetat eos primum in domum recipi, hoc est, hospitio longiore retineri. Peregrinantes autem & fame vel paupertate pressos sublevare, instructosque viatico dimittere, nisi subruto omnis beneficentiæ officio, prohibere non potuit. Sed hæc cum privatis dicta sint, de quæstione illa, num Principi alienæ religionis sectatores per ditiones suas tolerandi sint, nihil statuunt. Iubentur præterea Christiani etiam a salutando Pseudapostolo abstinere, quibus verbis id significatur, non esse cum eo arctiorem familiaritatem, qualis genuinos Christianos in-

tercedit, ineundam, nec committendum quidquam, ex quo ille suspicari possit, nos eius errori favere.

- Pag. 47. *Tertiam Iohannis Epistolam* Ven. Heurnanius iam A. 1742. programmatae publicatae illustravit. Quo factum est, ut, cum ea Secundae compluribus locis parallela sit, nonnulla hic demum declarentur, ad quae in illa Lectores offenderant. Caius qui epistolam accepit, v. 1. diversus a reliquis eodem nomine Viris, quos commemorant N. Foed. tabulae, non procul Epheso, ubi tum Iohannis secessus erat, habitasse, eiusque ad notitiam, liberalitatis suae erga Christianos exules fama, pervenisse videtur. Iam δ *πρεσβύτερος* sine controversia Iohannem denotat. Praepostere autem plerumque vertitur hoc vocabulum: *Presbyter*, seu coetus Christiani doctor. Haec enim si eius potestas esset, non α *πρεσβύτερος*, sed *πρ. τις*, vel *εἰς τῶν πρεσβυτέρων* dixisset Apostolus. Nunc forma loquendi usus est eiusmodi, quae in se unum conveniret, quippe qui *senex ille Apostolus*, longissimeque proventus aetate esset praeter reliquis sancti muneris collegis, & universis forsitan eius regionis Christianis. Pari sensu Παῦλον *πρεσβύτερον*, Paulum annis gravem, v. 9. Ep. ad Philem. habet. Minusculum ergo τὸ Π loci nostri pingendum est, quod vulgo maiori
52. modulo editur. *Ἀγαπᾶν ἐν ἀληθείᾳ*, non est, *vere & sincere amare*: vix enim de Apostoli erga se animo dubitavit Caius; sed idem quod 2 Epist. v. 12. *διὰ τὴν ἀληθείαν, ὀψιδεῖν* atque *mores Christiano dignos*, cui etiam illud v. 4. *περιπατεῖν ἐν ἀληθείᾳ*, consentaneum est. Vox *εὐδοῦδοῦ* v. 2. prospera quaeque, quibus beari homines possunt, imprimis conservandas & augendas opes complectitur, quippe quibus Caius generose in Christianorum emolumentum utebatur. Verbo *μειζότερος*, quod est comparativus ex Comparativo *μείζων*, Camerarius adscripti: *βαρβαρίζει ἢ λέξις*, neque minus alii eam dictionem tamquam impuram reiecerunt. Sed respondetur ab Heurnano: Videtur esse vox plebeia, perspicuitatis gratia adhibita, sic a Superlativo *ἐλαχίστος* Ephes. III, 8. Comparativus *ἐλαχιστότερος* descendit, itaque apud *Sextum Empir.* L. IX. §. 406. Superlat. *ἐλαχιστότατος*.

De

De Diotrophe v. 9. 10. ut quædam disputentur, non Pag. 72.
 fuerit supervacaneum. Scripsisse se exulum causâ ad Eccle-
 siam quandam, ait Apostolus. Hanc propius ab Epheso ab-
 fuisse, epistolam autem Diotrophis consilio periisse oportet.
 Tulit ea hanc sortem cum aliis Apostolorum scriptis commu-
 nem, quæ canonicis inferi & servari noluit Deus. Diotre-
 phen vero qui Christianum fuisse propterea negant, quod
 ethnicum nomen gessit, ii vel Demetrii v. 12. a Cerere cog-
 nominati, & Dionysii, Aët. XVIII. obliviscuntur. Ubi &
 observatur ab Auët. Cl. Homero Deos sæpius Διοτρεφῆς, Io-
 vis alumnos, Musæo autem, Carm. de Leandro v. 30. ge-
 nerosum sanguinem, Διοτρεφῆς αἷμα, audire. Non hære-
 seos, sed aliorum vitiorum accusari ab Apostolo Diotrophen,
 facile adparet; neque maioris laboris est, intelligere, eum
 nec Episcopum, nec Presbyterum, nec ethnicum magistraturæ
 urbis illius fuisse, ad quam Iohannis epistola perscripta fue-
 rat. Superest ut Diaconi munere functum existimemus: tum
 vero plana quæ hic leguntur habebimus omnia. Cum enim
 pecunia pauperibus distribuenda eēt credita esset, Christianis
 exulibus eo confugientibus stipem denegasse, nihilque motus
 vel coetus sui, vel ipsius Apostoli mandatis, sed principatum
 inter suos quæsisse, solusque quid e re Ecclesiæ sit, exploran-
 dum summisse sibi videtur. Ceterum ἐκβάλλειν ἐκ τῆς ἐκκλη-
 σίας nequiquam excommunicandi potestatem admittit, sed po-
 tius, subtrahita elemosynæ spe, ad profequendum iter cogere.
 Κωλύειν autem non est vetare, sed dissuadere, conf. Luc. XXIII,
 2. Aët. VIII, 36.

Succedat iam D. Pauli ad Christianos Philippenses Epistola, 97. sqq.
 Heumanniani ingenii & doctrinæ illustrata luminibus. Ad
 v. 5. S. Chrysostomi lapsus notatur, κοινωνίαν ἐπὶ τῷ εὐαγγ- 109.
 γελίῳ pro liberalitate Philippensis coetus erga Apostolum ac-
 cipientis: cuius etiam auctoritatem, ut fit, multi secuti sunt.
 Quodsi ad v. 6. quærat, quid sit illud quod dicitur, bonum III.
 opus in Christianis a Deo; ad diem usque extremum, perficien-
 dum esse; ex Auctoris sententia, Paulus supremum & vitæ
 & iudicii diem coniungit. Scilicet, qui fidelis moritur, in

- universalis quoque olim iudicio fidelis comparebit, cum hoc in-
 Pag. 118. ter & mortem intervallum revera defunctis nullum sit. 'H
ἀγάπη ὑμῶν v. 9. a Bullingero pro alloquio Verbi Divini mi-
 nistris solito ad conjunctionem, habetur; quod vernacula audit:
Eure Liebe, vel: *Eure Christliche Liebe*. Sed illud sequioris
 ætatis est, usurpatum a Patribus Ecclesiæ, apud *Suicerum*,
 T. I. p. 23. 855. ab *Isidoro Pehshota*, Lib. I. Epist. 459. ab
 Innocentio Episc. Rom. apud *Sozomenum*, H. E. Lib. VIII.
 C. 26. atque adeo extra Ecclesiasticæ orationis fines, a *Sym-
 macho*, L. VII. Ep. 4. 5. 6. II. cuius est: *Amabilis Tua*.
 132. Verba illa v. 16. 'Οἱ μὲν ἐξ ἐρωδείας, præter Bellofobrium,
 rectè adhuc nullus reddidit ex S. Cod. interpretibus. Sed de
 exegetarum numero *Glassius*, *Grotius*que & *Camerarius*, pro-
 be perpexerunt, non hæc Prædicatum vocis *καταγγέλλασαι*
 constituere, sed velut subiectum (*οἱ ὄντες ἐξ ἐρωδείας*) v. 15.
 133. annexenda esse. Quemadmodum porro quæ sequuntur:
οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου, vertenda sint,
 communis opinio item nescit. Verum id nos docet *Ulpiani*
 Grammatici apud *Maium*, *Observ. Sacr.* L. III. C. 4. p. 15.
 regula: *Verba νομίζω, δοκῆν, & his similia*, (in quibus est
 etiam τὸ οἰεῖσθαι) sæpenumero nonnisi ad designandam rei veri-
 tatem poni a *Scriptoribus*. Eo præcepto ad explicandum lo-
 cum Act. XVI, 13. usus est *Maius*, sed infeliciter, cum ille
 non Activum *νομίζειν*, sed Passivum *νομίζεσθαι* referat. *Re-
 chius* idem nostris verbis inservit, ut *οἰόμενος ἐπιφέρειν* sit
 loco *ἐπιφέροντες*. Eandem vim τὸ δοκῆν obtinet *Marci X*,
 42. coll. *Matth. XX*, 25. agnoscente ipso *Luthero* nostro in
 versione *I Corinth. XI*, 16. Versus 21. hæc est vera paraphra-
 142. sis: Si vita amplius mihi superfuerit, nulla re occupabitur, nisi
 prædicandis Servatoris laudibus; sin extingui me oportet, in-
 gens lucrum, societatem puta cum Christo meo, adipiscar.
 164. Capitis secundi v. 1. duo duntaxat commentatores, quod
Heumannus sciat, apte exposuere, *Isidorus Clarius*, & *Ioach.
 Langius* nostras. Est autem huius exegetis talis: Si quid apud
 vos valet cohortatio mea; si qua amica propensio & accepti
 Spiritus S. communio nos iungit; denique si candida misera-
 tione

tionem mei tangimini, addite hunc gaudio meo cumulum, ut unanimes vos videam, cet. Versum 6. iam A. 1719. in Biblioth. Brem. T. II. p. 580. sqq. Ven. Auctor explanavit, sed Pag. 173. idem nunc plenius præstat & distinctius. *Species servi*, quæ Christo tribuitur, est externus eius inter homines versantis, isque vilis habitus, quem, relicta $\mu\omicron\upsilon\sigma\phi\eta\ \Theta\epsilon\sigma$, hoc est, pariter externo illo ~~re~~statis divinæ splendore, quem nos quidem concipimus, induerat. Nihil ergo hic de essentia Servatoris; sed de forma solum sensibus obnoxia. Ἀρπαγμὸν ἢ 180. $\gamma\epsilon\upsilon\sigma\alpha\iota$ post *Mer. Casaubonum*, Diff. de usu verborum p. 118. Ed. Cren. reddendum: *pro eo quod hostibus detractum sit, reputare, eoque spolio superbire, Et se publice victorem ostentare.* ἰσα hoc loco adverbialiter sumi, in aprico est, usuque Græc. 186. eorum confirmatur. Nomen cuncta reliqua nomina longe 196. superans, quod Christo tribuisse dicitur Deus v. 9. est gloria famaque omnem orbem pervagata. Certe hoc sibi & Græcorum & Romanorum Germanicumque *magnum nomen* vult, Flectenda in hoc nomen ubique locorum genera, dominatum IC in universas res creatas indicant. Ita $\tau\omicron\ \pi\rho\omicron\sigma\kappa\upsilon\upsilon\omega\acute{\nu}$ Hebr. I, 6. angelorum subiectionem prodit. Quinam autem sunt 197. $\text{ἰσ}\delta\iota\ \epsilon\pi\iota\sigma\tau\acute{\rho}\alpha\tau\eta\iota\sigma\iota\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\pi\iota\gamma\epsilon\iota\sigma\iota\ \kappa\alpha\iota\ \kappa\alpha\tau\alpha\chi\theta\acute{\epsilon}\nu\iota\sigma\iota$? In Vet. quidem Foed. libris, v. c. Gen. IX, 2. Deut. IV, 17. 18. V, 8. Pl. XCVI, 11. hæc distributio, aves, animantia terrestria & piscēs comprehendit. Sed ea distributio cum hic locum habere nequeat, primæ classis angelos, secundæ humanum interris genus, tertiæ malignos spiritus assignare convenit, Conf. Apoc. V, 13. & Eph. I, 20. ubi $\tau\alpha\ \epsilon\pi\iota\sigma\tau\acute{\rho}\alpha\tau\eta\iota\alpha$ pro coelo sunt. Non est hic omittenda Heumanni de more coetibus 200. Evangelicorum recepto, nomen Iesu semper incurvandis genubus; vel retegendo capite prosequendi, sententia. Eum ab omni superstitione liberum non esse autumat, cum ad reliqua SS. Trinitatis nomina propagatus non sit; sensim tamen in desuetudinem abiturum sperari posse. Hebraica 209. phrasis est v. 12. $\mu\epsilon\tau\alpha\ \phi\acute{\epsilon}\beta\epsilon\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \tau\acute{\rho}\acute{\omicron}\upsilon\mu\omicron\upsilon\sigma$, vertenda: *cum diligentissima sollicitudine.* Conf. Ephes. VI, 5. 2 Cor. VII, 15. Versus 21. hoc ait: *Non Servatoris solum honorem, sed etiam* 228.

pro-

- pag. 242. propriam utilitatem respiciunt. Ad v. 30. vox παραβου-
λευσάμενος, a Ios. Scaligero eiusque sequacibus loco mota,
& in παραβουλευσάμενος mutata, vindicatur, additurque Wol-
ffi & Casauboni in Casaubon. p. 83. sq. argumentis, conie-
ctura, vocem controversam plebeiam videri.
250. Merito suo Cap. III. v. 1. reprehenduntur ii, qui τὸ γρά-
φειν de institutione ore Apostoli mandata capiunt, pluresque
ab eo ad Philippenses missas fuisse Epistolas, quæ iam non
superant, concedere gravantur. Eos vel Polycarpus Ep. ad
Phil. §. III. erroris convincit, ubi hæc leguntur: ὅς καὶ ἀ-
πὼν ὑμῖν ἔγραψεν ἘΠΙΣΤΟΛΑΣ. Malum esse Tho. Smithi
in Observ. ad hanc Polyc. Epist. (Oxoniz 1709.) effugiū,
S. Patrem de epistolis ad alios coetus perlatis, & cum Philip-
pico communicandis, dicere, τὸ ἔγραψεν αὐμῖν abunde docet.
290. Τέλειοι non perfecti sunt. sed ad normam Hebr. formæ
D'BN, probi, & γνησίως Christiani. Confirmatum hoc vi-
deas in Alex. Verf. Gen. VI, 9. Deut. XVIII, 13. & Iudic. IX,
16. Unde lux oritur locis Coloss. I, 28. 1 Cor. II, 6. Iac.
306. sqq. I, 4. Docta est ad v. 20. de πολτεύματε Christianorum
coelesti disputatio. Opponuntur illi τὰ ἐπίγεια, opes ac
possessiones in terris. Quid? si πολίτευμα sedes fortunarum
perpetuar, seu patriam, denotet? Sane 2 Macc. XII, 7. voca-
bulum pro integra urbe ponitur. Itaque recte locus noster
hunc in modum exprimitur: Patria & facultates nostræ coe-
lo continentur. Quo ipso Ius civitatis etiam comprehendi
liquet.
319. Capitis IV. versum primum, partem potius Cap. III. ul-
timam constituere, legentibus perspicuum est, perfecitque
eam mutationem iam Nic. Hemmingius, in Comment. ad om-
nes Epp. N. T. p. 481. Epaphroditum v. 3. σύζυγον γνή-
σιον adpellat Paullus, qui in sustentando iugo operam fert, &
partem aliquam sibi deposcit. Sic boves coniuges, Severus
Sanctus, Carm. de mortibus boum, & iugum impiorum ne-
farium, Philipp. I. Ciceronis Cap. 2. ostendit. Versus 5. &
6. re ipsa unum efficiunt, cui hæc inest mens: Nolite curis
angi; nam præsens continuo vobis Numen, rébus vestris satis
pro-

prospiciet. Futurum v. 7. *Φραγήσει* optativum est, velut Pag. 339.
 Cap. III, 15. infra v. 19. imo & Rom. XVI, 20. Quod ex 350.
 v. 8. construere Theologiae Moralis Compendium conatus est
 Treunerus, Theol. Ienensis, lepidum profecto est, si, quæ eius
 hic specimina adferuntur, spectes. Vocabulum *Φιλπησιοί* 362.
 v. 15. a Paulo fictum esse existimat Camerarius pro *Φιλπ-
 πείς* vel *Φιλπηνοί*. Verum hæc nomina in nullo scriptore
 obvia sunt, illud a Polycarpo & Chryostomo frequentatum.
 V. 18. pro *ὁσμῆν* Ven. Auēt. legendum censet *ὁσμῆ*, postu- 373.
 lante hoc Syntaxi. Denique *οἱ ἐν τῷ καίσαρον οἰκίας* sunt 378.
 ipsi ministri quidam aulæ Cæsareæ, sacra Christiana clam
 professi.

Pervenimus ad Epistolæ, *Colossensibus Christianis* dicatæ, il- 381. sqq.
 lustrationem, qua quidem recensenda breviter defungemur.
 In Prolegomenis docetur, male a quibusdam legi *κολασσαῖς* 386.
 & *κολασσῆς*, secutus Erasimum, Stephanum, atque Millium,
 qui eam novitatem infirmiter tuentur. Scripta autem fuit E-
 pistola in primis ad Iudæos conversos, quorum unde tantus
 numerus Colossas confluerit, *Iosephus* Hist. Iud. L. XII. Cap.
 III. §. IV. Ed. Hudson. refert. Facta autem hanc inter Epi- 397. sqq.
 stolam & eam quæ ad Ephesinam ecclesiam exarata prolatæ,
 contentione, mirus utriusque in rebus, quin & verbis ipsis,
 parallelismus panditur. Eodem videlicet utraque tempore
 litteris mandata fuit: hæsitque alterius argumentum ad alte-
 ram scribendam accedenti. In exemplis huius consensus hæc
 sunt: Coloss. I, 1. 2. coll. Eph. I, 1. 2. Col. I, 9. coll. Eph.
 I, 15. 16. 17. C. I, 14. E. I, 7. C. I, 18. E. V, 23. C. II,
 13. E. II, 5. C. III, 26. IV, 1. E. VI, 9. cet.

In Exegesi ipsa Epistolæ, hæc nobis memoranda visa sunt.
 Qui v. 7. Epaphras dicitur, non est ab Epaphrodito illo, Phil. 414.
 II, 23. diversus. Posterius quidem genuinum viri nomen
 erat, prius ex hoc ortum, & vulgi ore corruptum. Solent
 enim Iudæi Græcis nominibus terminationem *as* adiungere,
 v. c. Demas, Hermas, Lucas, Cleopas, pro Demetrius, Her-
 modorus, Lucius, Cleopater. V. 25. Christus *πρωτόκοσ* 434. sq.
πάσης κτίσεως dicitur: quod nomen Ariani in rem suam ver-

Yyy furi

- furi reddidere: *primogenitus inter omnes res creatas*. Sed illis egregie occurritur observando, vocem *πρῶτος*, ubi Genitivum præcedit, idem esse ac *prior*, v. c. Ioh. I, 15. C. XV, 8. Nostro autem loco Genitivus, *πίσης κτίσεως* a voce *πρῶτος*, quæ pars est τῆς *πρωτότοκος*, ita regitur, ut omnis formula eo redeat: *prius, quam omnes res creatæ, genitus*. Ita *Max. Tyr. Diff. XXXI. προαναλώθησαν τῆς νεώς*, *prius, quam navis ipsa, perierunt*. *Πρωτότοκον* denique non esse *prius natum*, sed *prius genitum* a Patre, quam mundus conderetur, verbi *τίκτω* usus probat. Ad v. 18. quæritur, quoniam modo Servator *πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν* prædicari possit; cum tamen ante eius resurrectionem complures iam in vitam redierint. Satis habemus respondere, nullum tamen horum continuo in coelum transiisse, quemadmodum Servator O. M. sed illis omnibus mortalitatis legem denuo fuisse sub-
458. eundam. Eodem versu vox *ἀρχή* difficultatem parit. Poterat ea commode abesse, cumque adeo & Mista sint, & Patres, qui *ἀπ ἀρχῆ* legant, vix dubitat Heumanni acumen illud sub-
505. stituere. *Philosophia*, a qua cavere sibi Christiani iubentur, Cap. II. 8. est *Platonica & Essæna*, quippe cuius doctores puriorem sibi de Deo sententiam, & morum disciplinam Christiana longe sanctiorem, arrogabant. *Σωματικῶς* v. 9. est
526. *quasi corporaliter*, hoc est, *quasi in corpore suo*. Syngrapham deletam v. 14. esse abolitionem necessitatis observandæ legis
540. ritualis, vel v. 16. 17. suggerunt. Est etiam illa *Essænorum* v. 18. 19. perspicua imago. Barbaris *Scythas*, qui tamen &
571. ipsi Barbari erant, oppositos legas C. III, 11. nec difficulter causam huiusmodi discriminis indagaveris. Nam Barbarorum alii bene constituta republica, moribusque & literis egregiis florebant; apud alios universa hæc desiderabantur. Alteri classi *Perfæ*, *Chaldæi*, *Ægyptii* adscripti erant; alteri *Scythæ*. Hos ergo merito dixeris *βαρβαρωτάτους*, quæ vox est *Xenophontis* de Exped. Cyri, L. V. vel *τετραβαρβαρος*, ut habet *Plutarchus* de liber. educ. Cap. XX. Ex ea gente cum *Anacharsis*, philosophus clarissimus, originem duceret, non rara ideo scommata in eum iaculata a Græcis sunt, narrante
- Laertio*

Laetio L. I. C. 104. quo loco *Menagius* ex *Galeni* Protreptico C. 3. refert, fuisse qui illum hoc convitio peteret: Βαίβ-
 Βαρος εἶ, καὶ Σκύθης; hoc est, ex populo barbarorum ma-
 xime barbaro. Vox αἰδουμένων v. 21. est: ob infaustam condi-
 tionem rerum nostrarum omnem animum abiicere. Itaque
 εἰρηθίζεν, & Eph. VI, 4. παροργίζεν, erit: ea continuo malevo-
 lentiae atque irae signa in aliquem edere, ut is tandem a despera-
 tione parum absit. Id ne committant, Patres familias monet A-
 postolus: matres enim a lenitate potius nimia avocandae sunt.
 Videamus denique quae sit Ven. Heumanni super τῇ ἐκ Λαο-
 δικείας ἐπιστολῆ Cap. IV, 16. sententia. Vulgaris quidem
 in eo posita est, fuisse has coetus Laodicensi ad Apostolum li-
 teras, argumenti perquam pii, atque ab eo ad Colossenum
 missas. Sed fuerunt etiam qui Pauli potius ad Laodicensis
 epistolam ex verbis illis derivandam viderunt, eamque no-
 stram attigisse aetatem sibi persuasere. Primus illam ex libro
 scripto publicavit *Sixt. Senensis* Bibl. S. Lib. II. p. 113. &
Calixtus in Expositione literali huius Epistolae. Horum uter-
 que Latinam, sed Graecam *Witius* in Melet. Leid. p. 240.
 sqq. *I. A. Fabricius* in Cod. Apocr. N. Test. p. 873. sq. omnium
 vero optime, adiunctis quidem in margine Epistolarum Pauli-
 narum locis, ex quibus ea confuta est, *Gerhardus* dedit in
 Praef. Annotationum in Ep. ad Col. Dubitatum autem iam
 Hieronymi aetate, (cuius inspiciatur Catalogus Scriptorum
 Eccles.) a nemine est, esse istud figmentum hominis, Paulinae
 orationis genere abutentis. Epistolam potius ad Christianos
 Laodicensis scriptam, hic designari certum est. Verum illa
 interiit, communi cum aliis Apostolorum scriptis, v. c. literis
 I Cor. V, 9. commemoratis, fato. Haec explicatio olim Gre-
 gorio M. Photio, Oecumenio, & Thomae Aquinati, eadem
 post restauratas literas & sacra, Caietano, Bullingero, Came-
 rario, Grotio, &, qui primus erat producendus, *Luthero*
 placuit.

Habes, Lector, quod satis est, ad cognoscendum Partis hu-
 ius pretium, intelligendaque Doctiss. Auctoris de interpre-
 tandis Epistolis nonnullis praecepta. Quod superaddamus ni-

hil est: relatum enim est de eo Viro, cuius merita laudes omnium in ore & conscientia versantur.

NOTICE DE LA LORRAINE.

H. C.

NOTITIA LOTHARINGIÆ, QUÆ DUCATUS, Barri & Luxemburgensem, Electoratum Trevirensis, tres Episcopatus, Metensem, Tullensem, & Viromanensem, præcipuasque urbes ac loca celebria, ad ordinem alphabeticum disposita, complectitur, opera & studio AUG. CAEMETI, Abbatis Senonensis.

TOMUS I.

Nanceii. 1756. apud Ludovicum Beaurain. Alph. 5. pl. 4. cum tabb. æn. 7. fol.

Ex quo tempore, historiam Lotharingiæ generalem, Reverendus huius libri Auctor ad finem perduxit, quam plurima adhuc ad historiam, geographiam, antiquitates, ac hodiernum statum istius regionis pertinentia, superesse intellexit, quibus, in vasto eiusmodi opere, locus concedi haud facile poterat. Defectum igitur hunc suppleturus, utque omnia, circa Lotharingiam notata digniora, cum lectoribus communicaret, ac stadium quod ingressus est plene emetiretur, præsens opus conficere, omnesque urbes, castra, pagos, monasteria, in istis terris obvia, ordine alphabetico disponere, deque singulis separatim differere, constituit. Hodierna utique Lotharingia, multo arctioribus quam olim finibus cohibetur, quando Regibus Austrasiæ adhuc parebat; neque adeo Ducatus Luxemburgicus, ac terræ electoratus Trevirensis, ad illam hodie pertinent; de illis ipsis tamen terris, multo licet brevius, & *ὡς ἐν παροῶν*, Auctor disputat, locis hodiernam constituentibus Lotharingiam multo plus studii & operæ impendens. Galliæ Belgicæ partem absolvisse antiquitas Lotharingiam, & Belgicam primam, cuius metropoli erant *Treviri*, dictam fuisse, Rev. Auctor in præfatione operi

operi præmissa observat. Sub primis Francorum Regibus, *Austrasiæ* seu *Franciae Orientalis* nomine eminuit Rex *Lotharius*, circa annum 858. nomen regioni dedit. Quo a. 869. absque liberis mortuo, *Carolus Calvus* & *Ludovicus Germanicus* invicem partiti sunt Lotharingiam. Carolo Calvo a. 877. extincto, ad *Ludovicum Balbum* eius terræ devolutæ sunt; quo brevi post itidem mortuo, Ludovicus Germanicus omni regione potitus est. Successit ei *Carolus Crassus* a. 881. eoque a. 887. derelicto, *Arnulphus* Rex Lotharingiæ constitutus, *Zwendiboldo* notho eas terras cessit; qui ad a. 900. usque illis præfuit, & *Ludovicum* fratrem postea successorem habuit. Imperator denique *Otto III.* *Carolus I.* Lotharingiæ Ducem constituit. Ad Tomum primum vasti operis, quo historiam Lotharingicam iusto ordine pertexuit Rev. Auctor, hic lectores suos ablegat, ubi omnem se Regum & Ducum Lotharingiæ seriem, usque ad *Gerhardum Alsaticum*, qui primus Dux Lotharingiæ hereditarius ab Imperatore *Henrico III.* dictus sit, ostendisse declarat. Sufficere hæc a nobis allata possunt, ut intelligatur, hæc lucubrationes, spicilegii & supplementi instar, maioris operis, quod Auctor composuit, esse. Quamvis autem de omnibus per Lotharingiam locis disputare, ultra vires positum, immo ne utile quidem futurum, recte existimaret: singulas tamen urbes, pagos, monasteria, capitula, de quibus aliquid notatu dignum dici posse intelligeret, studiosissime in scenam produxit, monumenta non solum recentiora, si quæ ibi essent, sedulo descripsit, verum antiquitates potissimum, & Romanas & Gallicas, quibus iniuria temporis pepercit, protulit, earumque icones aeri incisas ad calcem operis addidit. Fontes, ex quibus plurimum in consiciendis hisce indicibus hausit, candide aperit, & ne quid dæset, catalogum omnium omnino locorum in Lotharingia & Ducatu Barrensi, inque tribus episcopatibus, Metensi, Tullensi, & Verdunensi, confecit. Progreditur prior hic operis Tomus usque ad litteram M, quem ut alter mox insequatur, omnes harum rerum studiosi, deque *Cameti* insignibus plane in hanc eruditionis partem meritis persuasi, nobiscum optabunt.

*THESAURUS RERUM SUEVICARUM, SEU
Dissertationum selectarum VOLUMEN II. de Suevia
sub Ducibus, cum supplementis ad bibliothecam scripto-
rum rerum Suevicarum, cura & studio IO. REINIAR-
DI WEGELINI, Cos. & Syndici primarii in lib.*

S. R. I. civitate Lindav.

Lindaviæ 1757. 3 Alph. 20½ plagg. in duern.

Comparent primo loco supplementa ad bibliothecam scrip-
torum rerum Suevicarum. Talia, post ea, quæ ad
sectionem primam & secundam exhibentur, sunt, quæ
ad sectionem tertiam sistuntur de Suevia sub Ducibus; ad se-
ctionem quartam, de confederationibus Suevicis; de bellis
Suevicis ad sectionem dein & sextam: posthæc de rebus
Würtembergicis; de rebus Badensibus; de rebus Augustanis;
de rebus Ulmensibus; de rebus Memmingensibus; de rebus
Lindaviensibus; de rebus civitatis Constantiensis; & tum ad
sectionem VII. de nobilitate Suevica; ad sectionem VIII. vero
de Suevia literaria.

Dissertationes ipsæ rursus summo iudicio selectæ sunt, est-
que elenchus earum sequens:

I. De initiis Sueviæ cultioris *Io. Petri Milleri*, ex MSto.

II. De Palatiis, Villis, ac Curtibus regis in Suevia, ex *Chro-
nico Gotwicensi*.

III. De Pagis antiquis Sueviæ, ex eodem Chronico.

IV. De Ducatu Sueviæ cum Ducatu Alfatæ unito, ex *Ul-
rici Obrechtii rerum Alfaticarum Prodromo*.

V. Genealogia priscorum Sueviæ Ducum ex Seculo X. &
XI. Ioach. Frid. Felleri.

VI. De Familia Augusta Franconica, *Io. David. Koeleri*.

VII. De Hadwige, Suevorum Duce, Vicaria Imperii, *Io.
Gostlob Boehmsii*.

VIII. *Nachricht von* Hermanno Contracto, ex Gundlin-
gianis.

IX. De fide & Authoritate Monachi Weingartensis in Ge-
neris Welfici dignitate, *Io. Dav. Koeleri*.

X. Frag-

X. Fragmenta de Welponibus Ducibus, ex Reliquiis Diplomatum Dni de *Ludewig*.

XI. De nomine & quibusdam ramis incognitis Augustæ gentis Guelficæ, Perill. L. B. de *Senckenberg*.

XII. Nonnulla de Welfhorum & Hohenstauffiorum necessitudine, ex Gundlingianis.

XIII. Iudithæ Welficæ, Augustæ Francicæ, Elogium, *Georg. Christiani Gebaueri*.

XIV. De Rudolpho Suevo Anti-Cæsare, *Io. Sam. Straufii*.

XV. Genealogia familiæ Augustæ Stauffensis, *Io. Dav. Koeleri*.

XVI. De primis Suevorum Cæsaribus, Conrado III. & Friderico I. qui civitatem Norimbergensem ornarunt, *Erhardi Christoph. Bezzelii*, Carmine Alcaico.

XVII. De rebus a Conrado III. Franciæ Orientalis rege gestis, *Arnoldi Henrici de Treskow*.

XVIII. *Teutsches Staats-Recht zu den mittlern, und absonderlich Kayser Conrad des III. Zeiten, von Jacob Paul von Gundling*.

XIX. *Simon Friederich Hahn Teutsches Staats-Recht unter den Kaysern Conrad dem III. und Friederich dem I.*

XX. De Imperatore Romano Friderico Ahenobarbo, vel Barbarossa, oratio *Martini Crusii*.

XXI. De Friderico Aenobarbo dissertatio prior, *Eliae Weihenmaieri*.

XXII. De Friderico Aenobarbo dissertatio posterior eiusdem *Weihenmaieri*.

XXIII. De Friderici I. Aenobarbi expeditione in terram sanctam, *Io. Christoph. Artopoei*.

XXIV. Friderici I. iudicium de Henrico Leone, *Io. Georg. Schertzi*.

XXV. *Georgii Remi* dissertatio, qua commentum esse putidum, calasse collum Imperatoris Friderici I. Alexandrum III. Pontif. R. ostenditur.

XXVI. Refutatio Baronii, negantis, Alexandrum III. pedibus calasse collum Friderici I. *Iohannis Gerhards*, ex Confessione eius Catholica.

XXVII.

XXVII. Defensio Historicorum, factum Alexandri III. in Fridericum I. pedibus conculcatum negantium, *Christ. Adami Ruperti*, ex Observat. eius ad Befoldi Synopsin minorem.

XXVIII. Dissertatio *Frid. Georg. Lautensack*, quod Fridericus I. ab Alexandro III. calcibus non fuerit protritrus.

XXIX. Dissertatio *Io. Burchardi Maii*, qua Fridericum ab Alexandro III. pede non esse conculcatum probatur.

XXX. *Christoph. Aug. Heumanni* dissertatio, fabulam de Frid. I. a P. R. pedibus conculcato refellens.

XXXI. De Henrici VI. ignominiosa coronatione, *Christiani Gottlieb. Schwarzii*.

XXXII. *Von unterschiedlichen zur Historie Philippi Suevi gehörigen Büchern*, *Nic. Hieron. Gundlingii*, ex Otüs eius.

XXXIII. *Das Leben Philippi Suevi*, von *Jacob Paul Gundling*. Ex iisdem Otüs.

XXXIV. *Martini Crusii* Oratio, de Augusta Irena, vel Maria Græca, Philippi Suevi Uxore.

XXXV. *Iac. Paul. de Gundling* *Geschichte und Thaten Kayser Conrad IV.*

XXXVI. *Allerhand Anmerkungen von dem letzten Hertzog von Schwaben*, *Conradino*. Ex Gundlingianis.

XXXVII. De Prævaricationibus Pontif. Rom. in Principes Imp. R. G., *Pauli Bibersteinii*.

XXXVIII. De Ducatu Sueviæ & Alemanniæ *Lud. Barthol. Hertenssteinii*.

XXXIX. Fata Ducatus Alemanniæ & Sueviæ, *Io. Dav. Koeleri*.

XL. Ius publicum, quod Interregni magni temporibus obtinuit, *Io. Guil. Hofmannii*.

DELLA FORMAZIONE DE' FULMINI, cet.

h. e.

DE ORIGINE FULMINUM TRACTATUS
Dom. Marchionis SCIPIONIS MAFFEI, ex variis eius
 epistolis collectus, quarum aliquæ de insectis, quæ se ipsa
 rega

*regenerant, de piscibus marinis, qui in montibus
reperiuntur, & uberius de vi Electrica
agunt.*

Veronæ 1747. I Alph. in 4.

Quæ illustr. Maffei de origine fulminum fuerit sententia, a longo tempore cisalpinis iam innotuit, ex quo collega noster olim perindustrius, b. Richter, edito 1725. de *veris locis natalibus fulminum* libro, eam explicavit atque confirmavit. Putabat scilicet ill. Marchio, fulmina non e nubibus vibrari, sed vapores esse prope tellurem accensos, flammamque, qua series vaporum similiter inflammabilium vergit superiora versus, propagantes. Ei sententiæ illustrandæ maxima harum epistolarum pars destinatur. Tummermannius edidit quindecim numero, & ad varios eruditos datas. Prima Ant. Vallisnerio factum illud narrat, quod visum Maffeo primam de hypothese sua cogitandi occasionem dedit. Vidit enim cum aliis, flammam prope terram accendi, superiogra versus progredi, & cum fragore aliquo in altum dissipari. Id accuratius Richter libro citato exponit. Altera ad Apostolum Zenum, sententiam hanc, auctoritate philosophorum, qui illam amplexi sunt, inter quos & nostratibus Trillerum & Richterum nominat, tuetur. Memorandum ex hac censemus, beatiss. Imperatorem Carolum VI. cum colloquiis de rebus eruditis cum Apostolo Zeno delectaretur, Maffei sententiæ gravia monita opposuisse. Tertia statum controversiæ, quæ sibi est cum adversariis, auctor Ludovico Bianconio exponit. Scilicet, non id sufficit Maffeo, aliqua fulmina prope terram accendi, sed *nulla* coelitus decidere contendit. Prius enim iam veteres animadvertere. Etrusci, quorum, Seneca teste, (N. Qu. L. 2. c. 32.) summa persequendorum fulminum fuit scientia, *Atterranea* fulmina, quæ in incluso fiunt; *inferna* cum e terra exsistunt ignes, teste eodem Seneca, (N. Qu. L. 2. c. 49.) & Plinio (L. II. c. 52.) vocavere. Pythagorici, ut legere se in commentatore aliquo Aristotelis auctor meminit, e Tartaro fulmina venire dixerunt; quod prope terram accendi

fulmina viderent, ex ea venire iudicantes. Asclepiodorus, Seneca teste, (N. Q. L. 2. c. 30.) quorundam corporum concursu tonitrua & fulmina excuti posse, Ætnæ exemplo probavit. Zoroaster, (*Recogn. l. 4. n. 28.*) fulminis ad coelum vehiculo sublevatus dicitur; quod opus, licet falso Clementi attribuitur, antiquum tamen est. Nihilominus vulgaris Græcorum opinio fuit, coelo excuti fulmina. Neque Latinis ignotum fuit, fulmina e terra exire, cuius rei testes Seneca N. Q. l. 2. c. 30. Plinius l. 2. c. 51. citantur: quod tamen, quin communis fulminum coelestium opinio apud Latinos fuerit, non impedivit. Vilelmus Bibaucius anno 1521. Gandavi ludum litterarium cum aperiret, & quodam die disciplinæ semina in suorum auditorum animos iaceret, subito flamma fulguris instar in schola emicuit, quæ frequenter huc illucque se vibrans, per omnes auditorii angulos desæviit, ac postremo ipsum percussura ita exterruit, ut votum conciperet, se, si incolumis evaderet, Cartusianum fore. Quarta Epistola ad Reaumurium, incredibile pronuntiat, sagittas fulmineas e nubibus vibrari. Neminem enim unquam decidere coelo fulmina vidisse, darique loca fulminibus præ aliis infestata, quibus unde hæc infelicitas contingat, explicari satis ex Maffei sententia potest, ponendo congestam in illis vaporum fulminificorum materiam; cum in vulgari hypothese, quæcunque attractiones fingantur, res hæc declarari non possit. Loca denique fulmine tacta, vestigia ignis non recta, quæ essent vibrati & decidentis fulminis, sed flexuosa, quasi flammæ quaquaversum serpentis, monstrare; ubi in terram penetrarit fulmen, nullum ullibi foramen reperiri, nec plerumque, nisi in unius alteriusve pedis a terra distantia, vestigia fulminis cerni. Ubique in locis fulmine tactis sulfureum odorem sentiri, qui ab exigua illa materiæ deciduæ copia oriri nequeat, & quæ reliqua sunt. Quinta epistola, Marchioni Polenio inconvenientia, quæ reliquis sententiis accidunt, exponit, singulorumque, qui de fulminis natura loquuti sunt, placitis, quæ obstant, memorat. Contra, ex sua sententia commodissime, quæ in fulminibus observata sunt, explicari. Sexta epistola, Abbati Conti idem ostendit. Septima, ad

ad Mazzuchellium Comitem, obiectiones resolvit, quarum aliquas Tomus IV. biblioth. Italicæ gallico idiomate publicatas proposuerat. Earum maxima est, unde fulmina in mari orientur. Notat vero, primo idem quæri posse in vulgari hypothese; deinde ab aliquibus, qui fat longinqua itinera maritima confecerint, certiozem se fuisse factum, libero in oceano, magnaue a continente distantia, fulmina non existere. Quibus cum alii contradicant, posse eos, ait, alia vibrata e nubibus lumina, (neque enim meteora lucentia negat,) pro fulminibus accepisse; item fulminibus generandis sal amplam in ipsa navi præbere materiam, pulveris pyrii receptaculum. Denique fundum maris terram esse, unde adscendere vapores fulminaturi possint. Octava epistola, Marinonio, qui fructus ex cogita vera fulminum origine haberi possint, ostendit. Huc potissimum spectat cautio, ne fulmina generentur. Quæ cum in locis, in quibus pulvis pyrius adservatur, ex theoria auctoris produci facillime possint, non nimis magnam quantitatem in eodem loco reponendam, sæpius aerem admittendum, vasibusque, quibus pulvis continetur, exacte claudendis, evaporationem quoad fieri potest impediendam, docet, accensas vero candelas inferri omnino prohibet. Nona epistola ad Io. Bianchinium, quantumcunque de fulminibus alias erraverint antiqui, in eo tamen, quod ad præsens negotium spectat, plura vidisse recentioribus existimat. Varias autem antiquorum de fulminibus persuasiones, copiose atque erudite recenset, quarum eæ maxime considerari merentur, quæ religionem propius attinent. Inter eas eminet *condendi fulmina* consuetudo, qua de testatur lapis

F V L G V R
C O N D I T V M
D I V O M

De ea inscriptione, a Grutero recensita, multum dubitavit auctor, donec Seguerio monstrante, Nemausi (*Nismes*) lapidem vidit, verumque cognovit. Ad aliam æque legitimam, necdum publicatam, ab eodem ductus est, quæ sic habet:

Ziz 2

FVL

F V L G V R

D I V O M

Similes in Italia, sed recentiores, vidit. Id facere pontificum erat: *Atque aliquis senior qui publica fulgura condit*, Iuv. Sat. 6. v. 587. Ne tamen quis hic decipiatur, non credendum, fulmineos, quos recentior finxit ætas, lapides, Romanos condidisse. Non cum errorem erraverunt: quæ condiderint, Lucanus exponit L. II. v. 604.

— *Aruns dispersos fulminis ignes*

Colligit, Et terra moesto cum murmure condit.

Res fulmine tactas colligebant, quod Valerio Flacco L. I. v. 14. est colligere *dispersos trifidis ardoribus ignes*. Loca, ubi hæc reposuissent, sacra erant, & ne violarentur, lapis cum inscriptione indicabat.

Datque locis nomen — — Luc. l. c.

Hinc Artemidorus, ignobilia loca fulmine tacta illustra fieri, adserit. Inscriptio ap. Grut. p. 121. docet, solemnia sacrificia peracta fuisse, *quod ab ictu fulminis arbores luci sacri Deae Dine attackæ arduerint*. Hominem ita exanimatum cremari par non erat; terræ tradi religio iubebat (Plin. l. 2. c. 54.).

Quanticumque sint hi errores, non adeo multum tamen a vero abfuisse veteres in quæstione de origine fulminum, auctor ex *aterraneis infernisque* fulminibus probat. Senecæ ex sententia, *nihil prohibet, ignem ex humido educi, imo ex ipso quod magis mireris humore*. Is igitur fulminibus e mari genitis non multum contradicaturus erat. In caveis fulmen non quiri, Seneca & Plinius sciebant, etsi falsa ratione, quod celestis ignis eò non penetraret, adducti. Fulminum flexuosam viam antiqui observavere, unde *trifulcorum* epitheton addiderunt.

Decima epistola, Hippolytum Bevilacquam, Monachum Olivetanum, infaustum, qui Cæsaris accidit, illustris matronæ casum, quam, cum sana lectum iniisset, mane totam fere in cineres redactam reperierunt, fulmini adscribi debere docet. Undecima, non opponi posse sacrarum litterarum testimonium sententiæ suæ, Ioanni Chrysolomo Trombellio, Abbati
S. Sal-

S. Salvatoris, persuadere conatur. In excidio enim Sodomæ & Gomorræ, vel Scripturam vocibus ad communem sententiam accommodatis rem enarrare, vel extraordinarii aliquid accidisse. Deinde, cum Satanas fulguris ad modum coelo decidisse dicitur, posse voces קדב & ἀστραπή non minus stellam cadentem, aut aliud lucens meteorum, quam fulgur denotare. Duodécima epistola, ad Com. Iosephum Zinanni, suam de fulmine sententiam cum iis, quæ de polypis detexere physici, comparat; neque magis mirabile contendit, fulmina in altum elevari, quam insecta in partes scissa integra fieri. Coniicit autem, uti ficus tota ex feminibus constet, ita ut quodlibet segmentum terræ commissum novam arborem producat, posse cuius polypi segmento semen virtutemque propagatricem inesse. Tertia & decima epistola, Condaminio, Lazari Mori, quomodo petrefacta marina in montes delata sint, hypothesin enarrat, & quibusdam a se observatis confirmat. Divitias Veronensis tractus in hoc opum philosophicarum genere prædicat. Ipse pisces integros, ingenti copia, in aliquo tractu coæcervatos reperit, qui Islebiensibus similes sunt. Decima quarta epistola, Richardo Mead experimenta electrica enarrat. Nihil habent illa, iam ubi ad nauseam usque in his rebus lusum est, quod novitate se commendet. Ultima epistola, de origine phænomenorum electricorum coniecturas, Marco Foscarini, Equiti Veneto & Procuratori S. Marci, exponit. Rem omnem effluvis ex vitro, frictu excitato, prodeuntibus adscribit, quæ eius naturæ sint, ut facillime corporibus adhæreant, hincque, si v. g. catenæ ope continuam seriem efficiendi offeratur occasio, eam statim amplectantur. Cum exsiliunt e vitro aerem comprimunt, qui elatere suo se restituens corpora levia vitro appellit. Hæc ad concipiendam anitho theoria Marchionis electricæ ideam sufficere existimamus.

IOH. GEORGII SCHIEDE V. D. M. ET CONS. SACR.

Hanov. Assess. Observationum Sacrarum Biga, altera de Codice Bibliorum Ebraico MSto biblioth. Cassellæ;

me; altera de velo tabernaculi interiori, eiusque mysterio. Præfationem præmisit NICOLAUS

NONNEN.

Bremæ 1748. typis Herm. Jægeri & I. G. Mulleri, Alph. 1.
pl. 2. in 8.

Maxima quidem cura, summi, rerumque peritissimi Critici, Græcorum Latinorumque scriptorum foverunt, perlustrarunt, & diiudicarunt monumenta, singularemque in exploranda ætate codicum manu exaratorum, secundum regulas artis, a *Mabillonio* & *Montefalconio*, viris celeberrimis, suppeditatas, collocarunt operam. Sed ea fere diligentia, in exquirenda ætate descriptorum codicum Ebræorum occupata doctorum hominum, desideratur, quæ ad stabilendas artis regulas sufficiat, secundum quas singulorum codicum ætas secure definiri queat. Est hoc verissime dictum a cl. *Nonnen*, in præfatione, eleganti huic libello præmissa. Nec est, ut sperare possimus, perfectam criticam codicum hebraicorum manu descriptorum artem cum orbe literato communicatam iri, ut recte potius dubitetur, an vel posteritati tantæ molis opus reservatum sit. Magnas tamen initurum esse gratias cl. Auctorem, apud singulos literariæ rei Hebraicæ faventes, ex sui ingenii doctrina & assidua diligentia huc in communem usum aliquid adferentem, certissime speramus. Dividit commentationem suam priorem in *triginta capita*, quorum *prius* de utilitate literas tractandi sanctiores, & instituti ratione, prolixius agit. Asservatur codex ille pretiosissimus hebraicus, quem describendum sibi sumit Noster, in locupletissima nuper Augustissimi Regis Sueciæ, & *Halsiæ* Landgrafi, Bibliotheca *Hälso-Casselana*, instructissima scilicet, iudice *Struvio*, & aliis quàmplurimis codicibus varii generis manu exaratis referta. Nec quisquam fuit, qui mentionem huius iniiceret codicis, licet *Richardus Simonius*, *Iac. le Long*, & *Ioh. Christ. Wolfius*, præclaram in recensendis bibliorum codicibus manu pictis operam impenderint. Quæ res facit omnino, ut maioris æstimetur Auctoris labor. *Caput secundum*

secundum, in *Sectione prima* rem adgreditur ipsam, & de *forma* huius codicis in univ^{er}sum iudicat, & quid de ætate ipsius sit statuendum, monet. Externam faciem quod attinet, est membranaceus, unoque, sed magnæ molis volumine, comprehensus. Foliorum longitudo XX. latitudo autem XIV. pollices exæquat. Interiora si scire velis, monet Auctor, eum solum textum Hebraicum, elegantissime, simul cum punctis vocalibus atque accentibus, descriptum, itemque *Masoram* utramque *magnam* & *parvam* exhibere. Desunt tamen *Prophetæ priores & posteriores*, uti vulgo a Iudæis appellantur. Ipsi autem libri eo ordine se invicem sequuntur, ut *Pentateuchum* immediate excipiat liber *Ruth*; dein conspiciuntur *Psalmi*, *Iobus*, *Proverbia*, *Cohemoth*, *Canticum Cantorum*, *Threni*, *Daniel*, *Esther*, *Ezras*, *Nehemias*, & tandem *Chronicorum* libri. Dignum hic memoratu est, de nullo adhuc constare codice MSto, in quo eo ordine libri sacri dispositi appareant: quod unicuique ex *bibl. Hebr.* celeb. & in hoc studiorum genere exercitatissimi *Wolffii P. II. p. 294.* facile ad oculos patebit. Sequuntur tamen libri omnes eum ordinem, quo *Talmudistæ* eosdem recensent in *Bava Bathra fol. 14. col. 2.* Præterea tamen, quod multi hic desint libri, multa etiam alia dura fata ille est expertus codex, quod non solum ab initio statim, sed passim in media parte etiam, atque sub finem, ita vel corrosus vel tamen maculatus est, ut in multis paginis integris, nec textus, multo minus puncta vocalia aut accentus, neque etiam *Masora*, cerni, vel ab oculatissimo legi possit. Quin etiam hinc & illinc, vel incuria, vel malevolentia hominum, ita est laceratus, ut plurimæ lacunæ & maximi hiatus cernantur. Literæ tamen eleganter sunt descriptæ, & ex Iudæorum præcepto ad amussim sive regulam, qua membrana prius lineata fuit. Unaquæque pagina, paucis exceptis, in tres ubique columnas æqualiter divisa est, quod elegantiae videtur esse specimen. Sed in descriptione ipsa, non tantum multæ voces, sed quandoque etiam integræ sententiæ & periodi, omissæ sunt: quos tamen defectus a recentiore homine emendatos, & in margine suppletos, legere licet. Maximum, quod

quod observavit Auctor, vitium occurrit *Lev. XXVII.* ubi post verba v. 16. יקריש לירוח statim sequuntur verba 23. usque ad finem libri. Librorum nullus est titulus, interim tamen cum nova linea semper incipiunt; quandoque etiam literæ vel voces initiales quibusdam figuris exornatæ sunt, ut attentus lector facile uniuscuiusque libri initium invenire queat. *Ezras* autem & *Nehemias* una, quod plerumque fit, serie coherent, & revera pro uno secundum argumenti continuationem sunt habendi. Eadem est coniunctio librorum *Chronicorum*, qui in hoc volumine una serie describuntur. Nulla capitum distinctio observatur. In *Pentateuchio* tamen sectiones maximæ accurate distinctæ sunt, neque tamen ut in codicibus impressis, sed ad marginem. Variæ adhæc figuræ egregium splendorem conciliant. quod videtur plerumque descriptoribus illis maiori curæ, quam accuratio lectionis, fuisse. Minores Sectiones, licet spatio quandoque sunt notatæ, nullo tamen signo discernuntur; in maioribus sectionibus, ubi sectio est aperta, in margine habetur **D**, ubi autem est clausa, in media nimirum linea incipiens, accurate **D** in margine ponitur. *Paraschis* fere ubique adscriptæ sunt *Haphtaræ*, sive lectiones Prophetiæ, quæ Sectionibus legalibus respondent, a manu tamen recentiore, ut videtur, adpositæ. Observavit etiam cl. Auctor, Iudæum quendam, in cuius manu antea hic Codex fuerat, ab initio *Geneseos* aliam quoque distinctionem addidisse in margine, per literas hebraicas indicatam. Sic **N** posuit ad v. 14. *Cap. I.* 2. **ב** ad *Cap. II.* 20. **ג**, *II.* 4. **ד**, *III.* 22. **ה** non observatur; **ו** autem est ad *Cap. V.* 25. In sequentibus tales distinctionum notæ non amplius conspiciuntur. Tale quid etiam in Psalmis deprehenditur, secundum singularem plane ordinem computatis, ubi *primus* loco prooemii habetur, qua de re ab aliis etiam doctissimis viris multa sunt per-scripta, & Psalmi tantum CXLVIII. numerantur, coniuncto insuper Psalmo quadragesimo tertio, uti apud nos audit, cum antecedenti. Quibusdam etiam Psalmis, præsertim post CXII. subscripta est litera **D**, quæ etiam litera ad finem quorundam Capitum *Iobi* scripta apparet, neque tamen **A.** definire audet,

cur

cur illa potissimum adsit. In reliquis, nullum *Capitulum* adest vestigium. Versus autem satis accurate distinguuntur, præter accentum *Silluck*, etiam per *Soph Pasuck*, ut Iudæi loquuntur. Quo loco prætereundum non est, penultimum versum libri *Cohemoth & Threnorum*, uti in nostris codicibus, addito signo ית"קק consueto, post ultimum versum, punctatum quidem, repeti. In ætatem codicis inquisiturus Noster, ante omnia monet, scribam codicis a Masoræ scriptore esse discernendum, quod non solum figura & ductus literarum, sed correctio scriptoris etiam Masorethici, insigniter demonstrat. Apparet hoc ex multis exemplis, hic prolatis, v. g. *Genes. VI. 2.* incuria scribæ ישראל in textum intulerat, quod Masora adiecta corrigat. *Genes. VII, 23.* scriptum erat, ubi punctator ך in punctatum, vitiosum scilicet, reliquit. Adduntur his etiam alia argumenta a consonantibus repetita, quæ clare confirmant, diversum fuisse punctatorem a scriba textuali, & Masorethico auctore, ut tres minimum diversi viri in exarando isto Codice occupati fuisse videantur. De Auctore punctorum & Masoræ nihil plane habet Noster, quod vel coniectura levissima adsequi possit. De scriba autem textuali docet, eum nomen suum ad calcem *Danielis* professum esse, ubi tamen, proh dolor, folii pars lacerata integram subscriptionem fallit. Leguntur tamen verba plene descripta ברך יצחק בר רבי, reliqua ita sunt rescissa, ut apices modo literarum appareant. Aliam, post diuturnam explorationem codicis, detexit Auctor subscriptionem, ad finem *Leviticæ*, mirabili certe & intricatæ figuræ innexam, una cum computatione versuum & Parascharum illius libri. Ex qua, cum illa, ad finem *Danielis* collata, liquido apparet, eundem esse scriptorem *Legis & Hagiographorum*. Ubi quidemprehendimus, superiora vocabula Hebraica vitio typographico esse infecta, ita ponenda ברך רבי ברך יצחק, quod non solum ex secunda adiecta subscriptione, sed etiam ex Auctoris professione de *Isaaco*, filio *Rabbi Baruch*, aperte confirmatur. Quis vero homo iste fuerit, in Bibliothecis Rabbiniis frustra quæsit. A. in quibus neminem, nisi *Isaacum Cordubensem* invenit,

venit, a *Buxtorfio* & *Wolffio* commemoratum, & circa *A. C.* 1097. mortuum. Verene iste scriba huius codicis fuerit, de eo iam argumenta celeb. *Chr. Bened. Michaelis* publice excusserat, qui quidem per epistolam, publice perscriptam, multas contra hanc sententiam necit difficultates, quibus in presenti docte respondetur libello. Ultimo loco vindicat Auctor coniecturam suam de codice *Iuniano*, quem eundem forte esse codicem ante asseruerat. Nec negandum est, tantam huic rei conciliari auctoritatem, ut veri omnino similis videatur sententia Auctoris, inprimis, si cum *Iunianis* lectionibus conferatur codex, cuius rei aliquot hic præclara excitantur exempla. Ut autem asserti sui maiorem rationem afferat, atque *Isaaci Cordubensis* ætatem codici regio recte vindicet, ex industria ostendit, omnes illos veros & antiquissimos vetustatis characteres, quales hic illicve a viris celeberrimis fuerunt propositi, huic Codici competere. Denique ex alia noviter allata re circumstante colligitur, codicem ex Palatinatu Castellæ fuisse translatum, & eadem habuisse fata, quæ etiam aliis codicibus in fatali illa Heidelbergensi direptione acciderunt; in primis cum ea huius libri conditio appareat, ut, a milite direptum, & per coenum platearum post se tractum esse eum, vere affirmari possit. Ulterius pergens Noster in historia codicis describendi regii, non intactam relinquit cels. *Wolffii* de Codice illo *Iuniano* coniecturam, quæ quidem quam parum felix sit, abunde & solide ab Auctore docetur, siquidem codex ille *Iunianus*, quem *Romanum Wolffus* putaverat, tanquam mutilus describitur, non vero ille Romanus. In descriptione codicis Palatini non nisi unius Voluminis mentio iniicitur; Romanus autem duo Volumina habere dicitur: Codex Palatinus dicitur antiquissimus, & non nisi primam antiquitatem sapiens; Romanus autem non adeo antiquus est. Ille etiam maiestate literarum, & vetustate scripturæ, ac forma operis plane venerabilis describitur, adeo ut etiam in oriente scriptus, vel saltem a Iudæo orientali, censetur; Romanus autem characterè Germanico, adeoque recentiori, scriptus apparet. Denique, in Romano codice etiam præter *Maforam* dicitur

citur adesse *Targum* in Pentateuchum; in descriptione autem Palatini non nisi *Masorae*, non vero *r̄s Targum*, mentio fit. Ex his elicit Noster, plane non esse codicem illum Romanum, quo *Iunius* olim & *Tremellius* in adornanda versione latina usi fuerint; sed ea, quae de codice Palatino praedicantur, Cassellano potius suo competere. Hinc ad specialiora descendit Auctor in *Sessione secunda*, & de literarum ornatu & modo perhibet, literas finales & reliquas longiusculas literas basi plerumque lineae incumbere, ut $\text{א} \text{א}$ & $\text{א} \text{א}$ vix discerni queat. Deprehenduntur etiam praeter dilatibiles ordinarias literae *Beth*, *Daleth*, *Caph*, in extensione & dilatatione pictae. Frequentior praeterea usus literarum א hic cernitur, inde forte enatus, quia Codex primitus sine punctis est descriptus. Ex quo fit, ut innumeris in locis ille ab nostris, typis expressis, codicibus differat. Maior apparet differentia ratione punctorum, in quibus praeter reliqua, hic omittenda, ne longiores simus, quam par videatur; *Kametz chatuph*, ut eo melius a *Kametz* distinguatur, duo puncta addita habet; saepe confusio inter puncta fit, & *Saegol* cum *Zere*, *Kibbutz* cum *Schureck*, itemque *Cholem* & *Kametz chatuph* inter se, permutantur. Ratione *soni* notatur, multas hic occurrere voces acutas, quae in impressis codicibus leguntur penacutae, & vice versa. Duplex accentuatio Decalogi, tum *Exod. XX*, tum *Deut. V*. non in singulis vocibus, quod in nostris fit codicibus, habetur, sed in quibusdam modo vocabulis. Circa *notas diacriticas*, ut dicuntur, variae adduntur observationes notatu non indignae, & philologiam hebraeam in primis iuvantes. Lineola *Makkeph* frequentius hic occurrit, quam in Codicibus impressis: *metheg* vero nullibi, omni etiam diligentissima excussione adhibita, invenire Auctori datum fuit. Figura accentuum non ubivis una eademque apparet: situs tamen eorum, qui consimili gaudent figura, accurate pro rerum discrimine observatur. Denique de variatione & consecutione accentuum; diversa ab impressis nostris libris, exempla ab Auctore proferuntur nonnulla, sensum non incommo- dum e rebus efferentia. Modus scribendi literas & versus, in

libris metricis, idem fere est, qui de *Erfurtenſibus* codicibus refertur, ut una linea, seu verſus, ſit longior, altera vero brevior, ea ratione, qua carmina Elegiaca Latinorum deſcribuntur. Quod quidem non in *Pſalmis* modo & *Proverbiis*, ſed etiam in *Iobo* fieri deprehenditur. Ex allatis dictis videre eſt, quousque codex ille cum *Erfurtenſibus*, quos cel. *I. H. Michaelis* ſibi delineandos ſumſit, vel differat, vel congruat. Quo autem clarius huius libri indoles & pretium cognoscatur, omnem apparatus Critices ſacræ circa textum Hebraicum V. F. Auctor movet, quo facilius inter omnes conſtet, quousque annotationes, *Maforethis* vulgo addictæ, in codice ſuo fundentur & uſitatæ ſint, nec ne. A variis incipit lectionibus, quæ *Keri* & *Ketibh* vulgo audiunt, de quibus multa & prolixiora afferuntur rerum atque verborum teſtimonia, quam quæ noſtris limitibus contineri poſſint. Peculiaris hic annectitur obſervatio de illis locis, ubi in Textu ſcribitur *נל*, in margine autem legitur *לל*, addita critica annotatione in *Iob. VI, 21*. Et hæc utique criſis magni eſt æſtimanda, quo maior differentia inter proſitionem aientem & negantem deprehenditur. De *Maſora* hic occurrente notatur, abeſſe initialem illam, quæ in principio libri poni ſolet, quod argumentum antiquitatis putatur: ſinalem vero in *Pentateucho* ſingulis quinque libris ad calcem eſſe affixam. Examen dehinc inſtituitur de notis *Maforethicis* circa voces plene aut defective ſcriptas, circa literas maiuſculas, minuſculas, inverſas, ſuſpenſas, & punctatas, & denique circa puncta vocalia & accentus, in quibus omnibus multiplex conſpicitur differentia inter hunc & impreſſos codices, operoſam recenſionem noſtram non ſuſtinens, ne optima enarranda ob chartæ exiguitatem omittere cogamur. Sanum tamen Auctoris de minutiis iſtis plerisque eſſe iudicium, non diſſitemur; quod vel abunde ex ſententia ipſius de *Nun* inverſo, in codice ſuo ad *Geneſ. XI, 32*. & alibi, erecto, unicuique rerum ſtudioſo lectori apparebit. Has *Maforethicas* excuſſiones aliæ conſuetæ *Maforetharum* excipiunt obſervationes, quas non immerito quis coniecturas *Maforethicas* vocare poſſit. Verſantur enim

enim potissimum circa illa testimonia sanctiora, quæ dubia aut obscura videri poterant, & hinc a Masorethis pro more suo aut defenduntur, aut illustrantur. Quod memorabile imprimis esse possit, illud est, observationem Masorethicam, *ablationem scribarum* עֵטוֹר סִפְרֵי plane hic non occurrere, licet reliquorum mentio in exemplis substratis fiat. Loca etiam sic nominata *Piskata* ordine examinantur, atque locus notabilis *Genes. IV, 8.* fusius explicatur. Omnibus ex his rebus circumstantibus denique colligitur, loca *Piskata* recentioris esse ævi, quia antiquissimi codices nullas eiusmodi pausas aut spatia in textu hebraico agnoscunt. Quod indicio esse potest, regium hunc codicem, illis carentem, ætatem ferre grandiozem. Postremo loco observationes adduntur de differentiis lectionum inter *Ben Ascher* & *Ben Naphtali*, ubi animadvertitur, codicem Cassellanum multo frequentius exhibere lectionem *Ben Naphtali* quam *Ben Ascher*, cuius quoque rei ratio quædam ab Auctore in medium profertur. Deinde de differentia *Orientalium* atque *Occidentalium* variarum lectionum, contra *Bartoloccium* & *Cappellum* feliciter disputat Noster, solide evincens, inde ortam fuisse varietatem sive differentiam illam veterum codicum MStorum scripturæ sacræ, quod quidam eorum stricte, & quasi *κατὰ νόδα* sequantur lectionem Occidentalium, in aliis autem liberius actum esse deprehendatur, ut quandoque pro rei circumstantiis lectio Orientalium textui inserta fuerit, pro arbitrio, scilicet scribarum. Levis tamen est hæc controversia, siquidem ut plurimum circa literas quiescentes, vel omittas, vel transpositas, & quæ sunt huius generis alia, lectiones istæ variæ versantur, sensum ipsum ne minimum quidem afficientes. Finis huius capituli observationes adhuc nonnullas circa modum sectionum legis, in codice Cassellano conspicuum, affert, ubi etiam, præter reliqua non iniucunda atque inutilia momenta, docetur, codicem hunc *LIV.* sectiones legis numerare, communiter *LIII.* numerum tantum æquantem. Caput *tertium*, idemque ultimum, *per Sectiones binas* specimen illustre Masoræ parvæ & magnæ ex codice affert regio, ubi annotationes primo parvæ

Masoræ in *XIV.* Capita priora *Geneseos*, additis multis observationibus Criticis & Philologicis, & deinde ad Masoram magnam loca ex *XII.* Capitibus *Geneseos* prioribus afferuntur, in quibus illa ab impressa *Buxtorfiana* differt. Ex inspectione hac oculari recte iudicat Noster, Masoram codicis sui in quibusdam locis erroribus esse obnoxiam, in aliis vero quamplurimis locis impressam Masoram ex hac posse augeri, & corrigi, atque integritati suæ restitui. Properamus iam ad *secundam* huius libri *partem*, dissertationem Theologicam, de velo tabernaculi interiori, eiusque mysterio, sistentem oculis nostris. Typis antea singulariter fuit expressa hæc commentatio, & ab Auctore publice in cathedra Marpurgeni quondam, sub præsidio defuncti Prof. *Kirchmeieri* defensa, nunc vero a vitis typographicis purgata, & variis accessionibus philologicis aucta, prodit. Duæ dissertationis partes sunt, quarum *prima* de sensu literali *Exod. XXVI, 31. 32. 33.* agit, *altera* de sensu spirituali seu mystico præcipit. Lectu digna est prior sectio ob philologicas insperatas utilissimas observationes, ad hanc quæstionem recte expediendam, & vocabula hebraica penitus ponderanda, multum omnino facientes. Summam dictorum cum lectoribus communicaturi, de *altera* monemus, ab initio opiniones eorum refelli, qui coeli visibilis, aut legis ceremonialis typum, fuisse istud velum commemorant; ubi potius ad significandam carnem Christi, adeoque mediatorem nondum consummatum, adhibitum illud fuisse, ex *Hebr. X, 20.* ab Auctore probatur. Post adiectas pleniores huius rei explanationes, velum isthoc respicere Noster dicit corpus Christi tum naturale, tum mysticum, ecclesiam scilicet in his terris, quod pro hypothese auctoris, quoad singulas partes, materię, coloris, texture, & quæ his sunt similia, mystice pertractatur, & quæ cuiusque rei sit significatio, anxie & scrupulose perquiritur. Ruptura veli in morte Christi, plenam satisfactionem denotare debet, legemque Moïsi esse abrogandam cum vastatione urbis atque templi, & demum ultima periodo N. T. ecclesiam esse consummandam, quando omne discrimen inter ecclesiam militantem & triumphan-

phantem tolletur. Habebunt ex his lectores, quid iudicent de mysterioso hoc labore. Ceterum ex animo optamus, ut, quod promittit et Auctor de Observationibus suis criticis & philologicis amplius per partes edendis, datam fidem novo specimine propediem liberet, orbemque literatum de novo sibi devinctum reddat.

CHE LA NATURA, NELL' INGENERAMENTO DE' mostri, non sia né attonita, né disadatta &c.

h. c.

NATURAM IN GENERATIONE MONSTRORUM nec attonitam esse, nec sine sua frustrari; Poetas autem in illis fingendis non fervore errantis Imaginationis, sed eruditis allegoriis usos fuisse: Ratiocinium Ioschimi Poetae, Medicinae Primarii Professoris Studii regii Neapolitani.

Neapoli, plagg. 18. in 4.

Communis loquendi ratio hoc secum affert, ut sub certis formarum Symbolis, certi significatus comprehendantur. Hac methodo, notiones vagas brevi aliqua idea fistendi, omnis usa est antiquitas, atque sub formis arbitrariis fictis animalium, mores multos sui temporis vel laudavit, vel confutavit. Neminem fore arbitratur *Clarissimus auctor*, qui tam tenui ingenio praeditos fuisse Poetas graecos atque latinos, ut Harpyas, Sphingas, Hippocentaurus, Hydras, & eiusmodi alia simulacra rerum, vere existisse crediderint, sit estimaturus. Methodus docendi ex fabula fuit, & iudicium argumentum fictionis poeticae nullum est, quin seriam virtutis collaudationem, vitii autem reprehensionem, sub imaginario schemate amplectatur. Etiam si autem hybrida eiusmodi, quae penes Veteres extant, animalia, nulla existant: fieri tamen quandoque solet, ut consivente summo naturae auctore, natura ipsa a consueta agendi norma aliquantulum deflectat, formetque animata corpora, quae ob novam, quam intuitibus offerunt, speciem, monstra vulgo dicuntur. Iniquitatis arguunt-

guuntur illi, qui, cum hoc ita evenit, errasse naturam perhibent, cum illa tanquam Creatoris ipsius effluxus in animata corpora, a lege aberrasse, dici, acri sine impietate, haud possit. Error ille, quo rarius visa corpora, monstrosa appellantur, in mente est contemplantium, qui, præiudiciis addicti, portentosum id omne dicunt, quod inauditum, & ex superstitionis persuasione ominosum est. Nemo forte futurus est, quin collaudaturus vehementer sit Praxagoram aliquem, cum ille hydram centum capitibus horridam ex marmore finxisset; admirabitur artem, mensuram, ingenium: qualis autem iniuria illa est, Creatori in opprobrium vertere, cum biceps aut bicorporeum portentum nascitur, quo, si adolescere integrum foret, nihil possit esse visu dignius. Desinant sane erroris arguere naturam illi, qui perspiciunt, quo legum rigore fabricatum sit bicorporeum aliquod animal, cuius necessitatibus ita provisum est, ut organa ad hanc ludicram aliis visam animalis speciem, omnia accommodata sint quam nitidissime. Enimvero, si id monstrosum est, abundare partibus, nihil fere superest, quod monstrosum dici haud possit. Docet enim anatomie, in plerisque aliquid organorum vel luxuriare, vel deficere; certe in vasorum ordinibus mira ubique deprehenditur varietas. Observat auctor, splenes geminos, lenem unicum, animalibus nihilo hoc minus hilariter viventibus, & recte valentibus. Nihil ergo monstri natura alit, nisi forte, cum excelluisse in operibus deprehenditur, monstrum finxisse, veluti *Franciscus Petrarca Lauram suam formositatis monstrum appellat*, perhibeatur. Varia antiquitatis lectione commendabilis Liber est. Poema te legere, si Rhythmus adesset, ob Etrusci sermonis nitorem, & verborum exquisitissimorum cothurnos, arbitreris.

ADPARATUS LITTERARIUS, UBI LIBRI PARTIM antiqui, partim rari, recensentur, collectus a FRID. GOTTH. FREYTAG, I. C. TOMUS I.

Lipsiæ 1752. ex officina Weidemanniana, 2 Alph. in 8.

Qui

Qui *analeſtis* litterariis nomen ſibi iam peperit, *Freytagius*, V. C. ille nunc pergit *apparatu litterario*; cuius *primum volumen* hic habemus, de orbe erudito bene mereri; quod nomen illud librario displicere intellexerat. Ipſe, nihil librorum, ſi a duobus forte reſceſſeris, hic reperiiri, affirmat, quod non ſuis tractaverit manibus, & diligenter, quoad eius fieri poſſet, ſtudioſeque evolverit. Magna hæc libridos eſt, hac præſertim ætate, qua, multi ſunt, qui, quæ ab aliis acceperint, potius, quam quæ ipſi habeant comperta, ſcribere ſolent. Habuit vero, quos hauriret, fontes, & Patris, viri de litteris & ſtudioſa earundem iuventute immortaliter meriti, & Athenæi Portenſis publicam, eamque, quæ aſſervatur in præcipuo oppidi Numburgenſis templo, Bibliothecas. Præterea *Kæſtneri*, *Walohii*, *Frankii*, viri ſuis meritis in bonas litteras clariffimi, libros, huic ſcopo accommodatos, liberaliter, ut ſolent honeſta ingenia, cum ipſo communicarunt. Veterum in primis librorum rationem habuit; illuſtrem nuper Theologum, *Baumgartenium*, auctorem ſequutus. Quæ conformatio ſit operis, ex iis conſtare Lectoribus noſtris arbitramur, quæ de *analeſtis* nota ſunt. Hoc tamen *apparatus* hic peculiare habet, quod, in percenſendis libris, non elementorum ſequatur ordinem auctor, ut ibi; ſed eos, ut menti ſe ingerunt, enumeret, numerorumque notis ab ſe invicem diſiungat. *Ducenti ſexaginta tres* omnino ſunt, e quibus, ut ſolemus, nonnullos, veterum potiſſimum ſcriptorum, quorum editiones hodie ſunt rariores, hic indicabimus; reliquos iis recognoscendos relicturi, quos ſcire ſua cuiusvis intereſt. In illis ſe nobis primum offert *Eſopus moralifatus* 4. fol. 33. Pag. 62. impreſſus 1489. Auctorem Scaliger *Accium*, Barthius *Romulum*, alii *Bernardum* eſſe voluerunt, cuius de *Caſtore* fabulam produxit *Silveſter Giralduſ*, alii nulli certo auctori tribuerunt. *Eſopi Phrygiſ fabulæ græcæ & latine*, cum aliis quibusdam opusculis, quorum indicem ſequens pagella indicabit. *Antwerp. ex officina Chriſtoph. Plantini* 1567. in 12. pluribus ignota editio fuiſſe dicitur, adeoque inter rariores merito referenda traditur. *Apitii Celii de re coquinaria libri decem.* 97.

- Coquinariae capita Graeca ab Apitio posita haec sunt. Epimelles: Artoptus: Cepurica: Pandexter: Ospron: Trophetes: Polyteles: Tetrapus: Thalassa: Halieus. Hanc Plato adultricem meditinae vocat, 4. fol. 32. Tantæ raritatis hæc editio esse dicitur, ut nec Mart. Listerus, recentior illius Apicii editor, ullum eius, per omnem Angliam, exemplar reperire potuerit. Prodiit ea 1503. Venetiis impressa per Io. de Cereto de Tridino, alias Tacuinum; nec prima huius scriptoris, ut ille voluit, sed quarta fuit editio, quippe quam Mediolanensis 1490. 4. per Blasium Lancilottum; Veneta quædam, cum Censorino de die natali, tabula Cebetis, Plutarcho de invidia & odio, & de vita solitaria, Suetonio de claris rhetoribus, per Bernardinum; atque iterum Mediolanensis per Guil. Signerre 1498. antecesserunt. T. Lucretii Cari libri sex nuper emendati, 4. fol. 107. Hic index esse videtur inter omnes Lucretii editiones tertie, Aldinæ vero primæ, omniumque rarissimæ, litteris Romanis impressæ, Alberto Pio, Carporum Principi, dicatæ. Ex præfixa epistola dedicatoria intelligitur, falsos adhuc eruditorum plerosque fuisse, qui existimarint, editionem, cuius in fine hæc verba leguntur: T. Lucreti Cari Poetae Philosophique antiquissimi De rerum primordia natura ad Memmium liber sextus & ultimus explicit feliciter. Paulus hunc impressit Fridenperger in Verona. Qui genitus est in Patavia (Passavii) Alae magnæ. Ab incarnatione Christi 1486. Die vigesimo octavo Septembris Calen. Octobris in fol. iam cura & ex emendatione Hieron. Avancii, Veronensis, prodiisse, quum non Aldus modo, sed ipse quoque Avancius, in epistola quadam, huic nostræ præmissa, testentur, hanc editionem*
113. primum esse ab se castigatam. Caii Plynii Secundi Naturalis Hystoria in fol. form. maior. folior. 266. quo libro, ut tunc erant tempora, nihil splendidius pulchriusque typis excusum fuisse, auctor tradit. In fine libri XXXVII. hæc typographi verba legi ait: Caii Plynii Secundi Naturalis hystoriae Liber tricesimus septimus & ultimus finit. Parmæ impressus opera & impensa Andreae Portiliae, Anno 1481. octavo idus Iulii &c. Varias observationes, & criticas & medicas, exemplum illud adscri-

adscriptas habuit, quo auctor doctus usus est, ac dignas quidem eas, si ex prolatiis iudicare licet, quæ lucem videant. *Solinus de Mirabilibus Mundi in fol. 43. fol. Liber, Romanis* Pag. 121. litteris, satis nitide fertur exscriptus. Brixiae, ut in fine codicis legitur, per *Jacobum Britannicum* impressus 1498. die vigesimo Novembris, tantæ raritatis, ut in *Bunemanniano catal. librorum rariorum* septem imperialibus aestimetur. *Pomponius Mela* 4. fol. 38. litteris Romanis exscriptus, in Italia, ut videtur, cum præmissa *Hermolai Barbari* ad Alexandrum VI. præfatione. Nobis quidem ad manum est editio, hac sine dubio & antiquior, & rarior. Exscripta est ea in quaternis, constans 48. foliis. Titulo, ut mos tum erat, ac præfatione caret: habet tamen tabulam quamdam illius loco, Europam, Africam, atque Asiam, sed rudis admodum cælo sculptam, exhibentem, cui superscripta sunt verba: *Novellae aetati ad geographiae vermiculatos calles humano visio necessarios flores adspiranti votum bene merenti ponitur.* Complectitur vero liber: *Pomponii Mellae Cosmographi geographiam: Prisciani quoque ex Dionysio Thessalonicensi de situ orbis interpretationem*, ut miniato colore, sub ipsum eius initium, annotatur. In fine additur: *Pomponii mellae una cum prisciani ex dionysio de orbis situ interpretatione finit.* *Erhardus ratdolt Augustensis impressit Venetiis. 15. Cal. Augusti Anno salutis nostrae 1482.* Iudicia aliorum de hac editione apponere non vacat, ipsa, quæ indicaretur paucis, non indigna visa est. *Κλήμεντος Αλεξανδρείως τὰ Ευρισκόμενα ἅπαντα.* Ex Bibliotheca Medicea in fol. p. 347. In fine editionis, principis Græcæ, rarissimæ, quæ tamquam codex manuscriptus hodie magni aestimatur, hæc leguntur verba: *Cudebat Florentiae Laurentius Torrentinus.* Cum *Iulii III. Pont. Max. Caroli V. Imperatoris, Henrici, Gallorum regis, II. Cosmi Medicis Florent. Ducis II. Privilegiis M. D. L.* In hoc vero nostro exemplari, quod in manibus habemus, quidam ex *Petri Visforii* Ep. I. observat, tam ægre adductum Torrentinum fuisse, ut excuderet hunc librum, ut deinceps cuicumque Græco scriptori navare operam noluerit. Sed satis sit, hæc, dandi

gustus caussa, hic repetiisse; reliqua perlegisse neminem poenitebit, qui bonorum librorum notitiam acquirere sibi gestit. Quum vero tam mira sit librorum rerumque varietas, bene de lectoribus suis merebitur Cl. Freytagius, si indices idoneos libris suis deesse noluerit.

NOVA LITTERARIA.

In officina libraria Io. Frid. Gleditschii, propediem *Eruditorum oculis exponetur* Glossarium Germanicum, praecipue Iuris & Fori Germanici, maximam partem e diplomatibus, & praeterea ex legibus civitatum, pluribusque aliis monumentis medii aevi, tam editis, quam MScTis, eruit, composuit, illustravit, indicibusque necessariis instruxit, CHRISTIANVS GOTTLOB HALTAVS, *Philos. Mag. & Scholae Nicolaitanae Rector*. Libri, cuius hic titulum damus, utilitas, non unius generis futura est. Praeterquam enim quod *Linguae Germanicae praeclaram lucem adfundet, habebunt etiam Iureconsulti, imo certium omnium & Scientiarum amatores, quod inde suo quique usui deponant. Hoc ita eventuram, & operis ambitus, & Auctoris, viri undiquaque celeberrimi, testata doctrina, pollicentur. Certe enim, quid medii aevi antiquitatibus illustrandis possit, dudum Kalendario medii aevi testatum fecit. Ut igitur aliquem habeant Operis, cuius magna debet esse expectatio, praegustum Lectores, (nam de eius praesentia, ubi prelum reliquerit, fusius dicemus,) dabimus voces aliquot, e quibus, vera esse quae diximus, haud difficulter patebit. Sint igitur sequentes:*

FLEMINGISCHE HVFEN, FLEMISCH LAND, mansi Flamingici. *Flamingi* proprie sunt *Flandri Teutonici*, lingua diversi a *Walonicis*. Glossar. vetus Latino Teut. „*Flammis-gus gi. a vlemmig* nomen gentile *Flanders* Idem *Flandrensis*.“ Unde in LVDWIGII Rel. MSS. T. I. p. 18. *Mansi Flandrenses* ab antiquo interprete vertuntur *Flemische Huven*. GRVNEBECK in vita Frid. III. Imp. p. 22. sq. *gegen den FLAMMINGEN allein hat er grosse grausamkeit des Kriegs gefürtt vnd gebraucht, wann*

wann alſs die von Brugg ſeinen Sohn König Maximilian gefangen hetten, zohe er in eigner Perſohn in das Niederlandt, verhöret vnd verprennt das Landt zue FLANDERN allenthalben &c. Sed eo nomine omnes dicti ſunt *Hollandi*, non recentiori demum ævo, ut BECANVS exiſtimat in Gallicis L. II. p. 36. „Itali, Hiſpani & Franci, inquit, Brabantos, Hollandos, cæterosque Belgas FLEMINGOS nominare confueverunt; propterea quod ii ob mercatum, qui avorum memoria Brugis „fuit celeberrimus, ſint notiſſimi.“ Quippe iam olim nomen *Flamingorum* fuit commune. WOLFRAMVS ab ESCHENBACH in Carmine MSC. de S. Wilhelmo:

Den Burgonoys den Britton

Den FLAEMING den Engeloys

Den Braht vnn den Franzoys

Nam wunder waz er wolde tun.

Unde factum eſt, ut in antiquis monumentis manſi modo nominentur *Flamingici*, modo *Flandrenſes*, modo *Hollandici*. In Theodorici March. Miſn. & Orient. dipl. Dobriluc. de an. 1200. *trans ripam vero eiusdem fluminis Primſniz octo MANſOS FLANDRENſES ipſis terminis adiecimus*, in SCHLEGELII Tr. de Cella Veteri p. 35. Et in Sigfridi AEp. Mog. dipl. de 1208. *qualiter nobilis vir Burchardus Comes de Mansfeld octo manſos, qui HOLLANDENſES MANſI iuxta vulgarem conſuetudinem appellantur, in arundineto prope Rotenburg iacente, quos ab eo Burchardus de Honſtein & Henricus de Libenrode Milites, nomine Eccleſiæ in Walckenried tenuerunt, nobili Principi Ludovico Duci Bavariæ, a quo ipſos habebat in feudo, reſignavit, &c. v. Dni LEVCKFELDI Antiquit. Walckenried. p. 403.*

Fuere autem tales manſi in media Germania, dicti vel a poſſeſſoribus colonis, quos ex Flandria ſive Hollandia Seculo XII. Albertus Marchio arceſſivit, ſuis peculiaribusque privilegiis dotavit; vel a privilegiorum iuriumque illorum communione, paulatim aliis etiam poſſeſſoribus conceſſa, quo reſpicit formula: bona AD FLAMINGORVM IVRA TRANSFERRE, v. in BECMANNI Hiſt. Anhalt. T. I. p. 154. De IVRE

FLAMINGORVM in Thuringiam, Saxoniam, & in Borussiam a Flamingis inuecto, v. Dns a WESTPHALEN in Præf. T. IV. Monum. p. 191. sqq. Satis constat, Flamingicos cultores, iure hereditario in bonis suis; & maiori non solum libertate, verum etiam immunitate usos, multoque mitius fuisse habitos quam alios agrestes: id quod ingenio gentis laboriosæ, quæ partem Germaniæ post Henetos excoluit, facile tributum est. *Les Flamans sont amateurs de la liberté, Et grands ennemis de la servitude. On les fléchit aisément par douceur, qui a plus de pouvoir sur eux que la force*, ut ait MARTINIER, in Diction. Geogr. v. *Flandre*. Suis utebantur legibus, ex se habebant etiam Iudices s. Scultetos, qui *Flamingische Bauermeister* vocabantur. Ap. Dn. BECMANN. c. 1. de an. 1159. „Abbas „Ballenstad. duas villulas, hæctenus a Sclavis possessas, Flammigis petentibus, qui *Burmestere* vocantur, vendit. Item, „que super incolas, ait, nullum dominari discernimus, præter solum Marchionem seu eius heredem, cuius autoritate „generale placitum ter in anno fieri volumus.“ Eadem sibi stipulantur in dipl. Friderici AEp. Hamburg. an. 1106. „Pactionem quandam, quam quidam cis Rhenum commorantes, qui dicuntur *Hollandi*, nobiscum pepigerunt, omnibus „notum volumus haberi. Præfati igitur viri maiestatem nostram convenerunt, obnixè rogantes, quatenus terram in „episcopatu nostro sitam, hæctenus incultam paludosamque, „nostris indigenis superfluum, eis ad excolendum concederemus; ad synodalem iustitiam & constitutionem Traiectensis „Ecclesiæ nobis se per omnia obtemperaturos promiserunt. „Iudicia & placita secularis legis, ne ab extraneis præiudicium „paterentur, ipsi ut omnes inter se rerum dissensiones definirentur, de singulis centum mansis duas marcas singulis annis se persolvere asseruerunt. Maiorum placita sive Iudicia, si „ipsi inter se definire nequirent, ad episcopi audientiam referrent.“ Extat in LINDENBROGII Script. Rer. Septentr. p. 148. Bene ad hæc verba notavit Dns a WESTPHALEN in Præf. T. IV. Script. p. 190. *Patet itaque, quod Hollandi extra patriam fortunarum sedes figentes, sedulo sibi prospexerint,*

rint, ne alienis institutis adstringerentur. Hereditariæ autem
 successionis ius patet ex privilegio Culmensi: Porro eisdem
 civibus nostris vendidimus bona sua, quas a domo nostra habere
 noscuntur, AD HAEREDITATEM FLAMINGICALEM IPSIS ET
 EORVM HAEREDIBVS VTRIVSQUE SEXVS, *ex cum omnibus*
proventibus in perpetuum libere possidenda, ut refert AVTHAËVS
 in Suppl. ad WEHNERI Observ. p. 118. Edit. SCHIET. De
 libertate manforum Flamingicorum in Thuringia, lectu digna
 sunt, quæ affert ZEITFUCHS in Chron. Stolberg. c. XXI. p.
 361. Si quis iura & privilegia Flamingica paulo accuratius
 nosse velit, recenset ea Henricus Dux Bav. & Sax. in terris
 suis usitata. Egregium est diploma de an. 1171. dignumque
 omnino, quod hic, utpote suo in loco, maiori ex parte lega-
 tur: „Qualiter, inquit, Fridericus de Machtenstede tam a
 „Domino Balduino Bremensi Archiepiscopo, quam a nobis sua
 „devotione obtinuit, ut paludem inter Brincken & Machten-
 „stede & Huchtingen, que hætenus omnino deserta fuit, —
 „— (velimus) vendere quibuslibet emtoribus, sibi & suis he-
 „redibus IVRE HOLLANDRICO possidendam, &c. Ut autem
 „predictis emtoribus nulla possit inferri violentia, iusticiam eo-
 „rum distincte iussimus subnotari. Scilicet ut dent undeci-
 „mum manipulum pro decima, pro poledro nummum, pro
 „vitulo obulum, decimum examen apum, decimum agnum,
 „decimum porcellum, decimum anserem. Summa composi-
 „tio ipsorum ante secularem iudicem non faciet, nisi quatuor
 „solidos nummorum. Pro banno iudicis dabuntur octo num-
 „mi. Si quis non ad pretorium tempestive venerit, vel sine
 „licentia recesserit, dabit octo nummos, &c. Iuramentum
 „ante iudicem secularem facient sine calumnia verborum, que
 „teutonice dicitur Vare. Si quis eorum capitalem incurrerit
 „culpam, secundum leges terre iudicabitur. Ter tantummo-
 „do in anno ad pretoria convenient. Ut autem hæc nostra,
 „&c.“ Edidit hoc dipl. Dns VOIGT in Catal. AEpiscopor.
 Brem. Iura Flamingica etiam recensentur in dipl. Ottonis Du-
 cis Brunsv. & Luneb. an. 1296. incolis Terræ Novæ dato,
 ubi inter alia & hoc: *Quicumque quocumque casu deliquerit, si*
for-

fortuna ducente effugerit, res illius iudex minime usurpabit, v. in Dni PUFEND. Append. ad Observatt. Jur. T. II. n. I. p. 7. Cæterum Flamingorum privilegia & consuetudines in diplomatibus dicuntur *Ius Hollandicum* (Hollensch Recht), *Hollandicum*, & corrupte *Hollericum*, v. Dns a WESTPHALEN l. c. p. 188. & 191. Sine dubio iura Flamingica alia fuere aliis in locis, præ se tamen ferunt omnia plus minusve germanæ libertatis.

GERADE (ut forensis usus iam olim scripsit), rectius *Gerate* sive *Rate* id est *Frauen-Gerate*, sive *Kisten-Gerate*, supellex muliebris, res mobiles, ad usum & mundum muliebrem comparata. In Statutis Susat. antiquiss. ap. Dn. HAEERLIN. p. 29. *Si quis vir. vel femina. plures habens filias nuptas. si qua super est innupta. matris tollet MOBILIA. que vulgo RATHE vocantur &c.* Antiquissimo iure Saxonico, proximis hereditibus Foeminis debebantur, quemadmodum res ad expeditionem militarem pertinentes (Heer-Gewate) successoribus Viris. *Munditiae, & ornatus & cultus foeminarum insignia sunt: his gaudent & gloriantur*, ait Valerius ap. LIV. L. XXXIV. c. 7. viris labor convenit. Ergo iam olim multo maxima & pretiosissima pars supellestilis ad mundum muliebrem pertinuit, & invidiosa esse coepit eius hereditas, & magno cum detrimento mariti ac reliquorum heredum coniuncta. In Chron. Mind. in LEIBNITII Script. T. II. p. 201. hæc notatu digna leguntur: „Tunc prædictus Albrand recipit de GERADE ex „parte filia suæ & denudavit sibi totam domum in tantum, „quod dividebat cineres secum in foco. Nam tunc temporis „pertinebant ad RADE proprie alle hole vate, tam lignea, cu- „prea, stannea, sic quod nihil manebat in domo de omnibus „utenfilibus. Quod immutatam est secundum ius ad hoc de- „putatum — — de 1407.“ Vide omn. Dni D. Ioh. Andr. SCHMIDII Helmstadium Seculis XIV. & XV. per *Frauenradam* valde adfectum. Quare iniquitas huius iuris, variis in locis, varie fuit emendata. Alicubi *Gerada* fuit abolita. In Ottonis Com. de Eversten dipl. quo Civitatis Holtzminde privilegia confirmat an. 1245. *Nulla hereditas, que vulgo vocatur*

RATHE

RATHE vel Herewede, dabitur alicui infra vel extra civitatem, sed tantum hereditas que erue dicitur, dabitur proximo heredi. Otto Dux Brunsvic. an. 1244. GERADAM in Civitate Hanover. sustulit, v. REHTMEIERI Chron. p. 1832. Item Magnus Dux in Civitate Helmstad. an. 1358. v. ap. Dn. SCHMID. c. l. p. 6. LL. Lubec. antiquis ap. Dn. de WESTPHALEN T. III. p. 33. Herewede & RATHE singulariter non exhibentur, sed si quis proximus est Heres & accipit Hereditatem, percipit simul & Herewede & RATHE, conf. ibid. p. 642. n. XXVII. In Iure Susat. ap. Dn. de WESTPHALEN T. IV. p. 3085. n. 51. Heergewede und GERAIDE soll niemand eischen oder upboiren nach mit geven, sunder wat dar tho horet, dat fall man schichten alsf annder fahrende hou. Aut GERADA fuit divisa. In dipl. Dominorum de Werle, quo Civitati Plauensi privilegia confirmant an. 1235. Item concedimus ut ea, quae Heere-waet dicuntur, & muliebria quae WIEBERADT dicuntur, minime dentur, sed haereditas est per medium dividenda, v. in Dni de WESTPHAL. T. IV. p. 929. In Ottonis IV. Regis dipl. Staden- si de an. 1209. quod Ge. ROTHIVS edidit, haec habentur: De eo autem, quod vocatur WIEU-RATE, hoc statuimus, ut mortua aliqua paupere vel divite muliere, tota supellestile perspecta, preciosiora queque vestimenta heredibus exhibeantur, reliquas vero vestes, & vir & heredes equaliter dividant, utensilia autem viro domus permaneant. Hic repetendum privil. Ottonis & Wilhelmi Fratrum Domicellorum de Brunswich & Luneborch an. 1329. „Dilectorum — nobis Consulium & universitatis „civitatis nostrae Luneborch insinuatio patefecit, quod ius sive „consuetudo in tollendis & percipiendis rebus, quae vulgariter „VROWENRADHE dicuntur, esset adeo dilatatum, quod plures „vivi eorum comburgenses post suarum uxorum obitum in „bonis suis gravem iacturam perciperent, & in retroactis tem- „poribus percepissent. Ad imponendum ergo rigori sive con- „suetudini huius iuris moderamen congruum, dicti Consules & „universitas, de nostro consensu & beneplacito statuendo or- „dinaverunt, quod nemo inter eos deinceps de ipsis rebus, quae „Vrowenradhe dicuntur, valeat postulare oves, vel exigere ali-
 qua,

„qua, nisi solummodo illa, quæ persona defuncta tempore sui
 „obitus inconsumpta ex donatione parentum aut suorum ha-
 „buit amicorum: quicquid vero maritus tam in vestibus, quam
 „in aliis supellectilibus & rebus suæ uxori comparaverat ante
 „vel post copulam, illud dare nemini teneatur,“ extat in Dni
 SCHEIDII Nachr. vom Adel p. 583. Auf GERADA dicitur
 que extraneis tantum denegata. Apud Luneburgenses GERADA
 extraneis non præstatur, per illud vulgatum: *Gerade und*
Heergewette gehen nicht über die Brücke: teste Dn. MASCO-
VIO in Notitia Iuris Brunsvico Luneb. in Præfat. v. KISTEN-
GEWAND.

GERHAB, GERHABER, apud Austriacos, Bavaros, &c. tutor
 est, proprie curator, a kur sive *kar*, *Ger* cura, v. Dns WACH-
 TERS. GERHABEN semper dicti honeste ac serio, ab eo,
 quod est officii & laudis, non, (ut antehac putabam,) per invi-
 diam aut ludibrium, quasi bona pupilli affectantes, ut quidem
 festive iocabatur Maximilianus, v. HENELII *Qtium Vratisl.*
p. 7. In dipl. Iudicii Provinc. Brisgov. de an. 1437. deren Pfl-
ger, Viriminder und GERHABER der zeit was, ap. LVNIG. in
R. Arch. P. Spec. Cont. III. p. 233. Reformation der Bay-
rischen Land Recht de an. 1518. Tit. LI. von Vormündern.
 GERHABEN. *Versorgern und Trewstragern. Ib. Tit. LII. art.*
I. die Vormünder, GERHABEN und Trager. Kärndt. Policey-
Ordn. de an. 1578. fol. 26. b. Es wart dan sach, das der
GERHAB — — dem Klund Augenscheinlich zu nachtl. vnd ver-
derben haufete. In Wilhelmi Ducis Sax. literis ad Lufatios an.
1458. uns vnd von wegen vnser Gemaheln als yren rechten na-
türlichen gemechtigen GERHAB und Formunden, v. MÜLLERI R.
Tags-Theatr. sub Frid. III. p. 735. In der Hohenlohischen
Erb-Einigung de an. 1511. Wollen keinen vnsern Kindern kei-
nen Fürsten oder machtigern — — zu Regierern, GERHABEN,
Vormunden oder Curatoren setzen. v. LVNIG R. Arch. Spicil.
Sec. T. I. p. 1823. In dipl. an. 1217. in GVDENI Sylloge I.
Diplom. p. 103. occurrit GERWART & GERBODO frater eius,
 ex nominibus officiorum facta nomina propria. v. GERMAG.

GERICHTE, Iudicii habendi potestas, Iurisdictio. Anti-
 quissima Iurisditionis Germanicæ divisio est in superiorem si-
 ve

ve criminalem, & in inferiorem seu civilem, quam & forensem tunc vocabant. In dipl. Sifridi Com. de Boumeneburg de an. 1141. quo Coenobium Northeim. fundavit: *Insuper in ipsa villa, Northeym scilicet, Abbati contradimus thelonei iura, proptieque percussuram monete, Et quicquid ad FORENSEM vel CIVILEM IVSTITIAM noscitur pertinere, PRETER fundum CAVSASQUE PEREMTORIALES, IN QVIBVS ALIQVIS CONVICTVS MORTIS EST SENTENTIA FERIVNDVS, v. in MENCKENII Script. T. III. p. 1131. C. In Ottonis Ducis Brunsv. dipl. an. 1237. Insuper permittimus Abbati in eadem Villa — — — omne IVDICIUM CIVILE AC FORENSE, EXCEPTO FVRTO ET CAVSIS CAPITALIBVS, in quibus quis convictus extremam mortis cogitur subire sententiam: in Orig. Guelf. T. IV. in Praef. p. 64. In dipl. Halberstad. an. 1347. curiam cum SVPREMO ET INFIMO IVDICIO, v. LVDWIGII Rel. MSS. T. VII. p. 509. Item in Transact. Senatus Rostoch. cum Monasterio Doberan. an. 1315. quod IVDICIUM SVPREMVM ET INFIMVM, manus pariter Et colli, intra limites supradictae curiae — — pacifice. — — deinceps etiam possidebunt, v. LVNIG R. Arch. P. Spec. Cont. IV. P. II. Fortf. p. 684. In dipl. Brand. an. 1386. *Unfers Herren des Marggrafen oberste Gerichte daselbst der neuen Stadt zu Brandenburg, vnd auch DAS HÖCHSTE VND NIEDERIGSTE GERICHTE auf unfers Herren des Marggrafen Kytz daselbst vor der neuen Stadt Brandenburg, v. LVDWIG. Rel. MSS. T. IX. p. 544. Ibid. p. 565. in Fratrum de Alvensleben Investitura de 1409. mit obersten vnd vntersten. In dipl. Georgii Princ. Anhalt. de an. 1439. Servestanis dato: *Unser GERICHTE HOHEST vnd NIDDERST in unser Stadt Zerbst mit allem Nutze vnd Zugefelle &c. v. BECMANNI Hist. T. I. p. 273. In dipl. an. 1336. mit deine RICHTER HOGHEST vnd SIDEST, in LVDWIGII Rel. MSS. T. VII. p. 44. In dipl. Traiect. an. 1378. dat halve GERICHTE HOOGE ende LAGE tot Lienden, v. MATTHAEI Tr. de Iure Glacii p. 33. In Margaretae de Kunberg dipl. an. 1329. mit twinge, mit banne, mit sturen, mit allen GERICHDEN, MINREN vnd MEREN, v. HERRGOTT Geneal. Austr. T. III. p. 641. Ibid. p. 688. an. 1351. Iohannes de Munstol fundos quosdam confert MIT GROSSEN***

GERICHT *und* CLEYNEN. In dipl. MS. Elsterberg. an. 1430. *mit allen* GERICHTEN *obir halss und handt* CLEINE *und* GROSS. In dipl. Hermannii Ep. Camin. an. 1280. *cum* IVDICIO SANGVINIS, *videlicet colli & manus*, ET CIVILLI, v. Dni a WESTPHALEN T. III. p. 1522. In Tob. SCHMIDII Chron. Zwickav. P. I. p. 224. Fratres Duces an. 1444. *vendunt Civitati vor sich und ihre Erben die* GERICHTE, *inwendig und auswendig der Stadt*, OBERST *und* NIEDERST, *über Hals, Hand und Schuld*, *mit allen Busen, Worten, &c. um* 4000. *Rein. Gulden*. In Privilegiis Francos. an. 1381. *das Gericht über das Blut, Hals und Häupte, auch alle Frevel*. In Ravonis Militis de Barnecowe an. 1358. *cum pleno iudicio maiori, manus scilicet & colli, ac minori, sexaginta videlicet solidorum & infra, &c.* v. Dni a WESTPHAL. c. l. p. 1634. Alias dicitur GERICHTE *und* VNGERICHTe, de quo v. VNGER. Tripartita etiam reperitur Iurisdictionis apud Germanos divisio, in *supremam, mediam, intermediam s. mediocrem & infimam*. In Alberti Ducis Megapol. dipl. an. 1358. *totum & integrum* IVDICIUM nostrum MAIUS ac MEDIUM *&* MINUS, v. LVNIG. R. Arch. P. Spec. Cont. IV. P. II. Fortf. p. 688. In dipl. Kilon. an. 1338. *cum omni iure & iudicio maiori & minori, manus & colli, & omnium intermediorum iudiciorum plenitudine*, v. Dni a WESTPHALEN T. III. p. 581. Ibid. p. 582. de an. 1348. *cum omni iudicio, maiori medio & minori, manus & colli*. Ibid. de an. 1352. *und mit aller Brocke, Beteringe*, DES HOGESTEN, DES MIDDELSTEN, DES SIDESTEN RECHTES, *Halss, Handt, Denß &c.* Ibid. p. 589. de 1377. *vorkopen den Egendom und dat Recht, und dat gantze Dorp to Greuerstope &c. Also dat Se dat schölen hebben vrig und unbeworen, in Hals und in Hand*, IN DEM MINSTEN, MIDDELSTEN *und* MEISTEN, *ton recht Leen*. In dipl. an. 1362. ap. Dn. de WESTPH. T. II. p. 232. *omnem iurisdictionem cum mixto & mero imperio trium partium totius villae dictae Grotenharge, cum omnibus & singulis adiacentibus, utilitatibus, & IVDICIO MAIORE MEDIOCRI & MINORI, manus & colli, ac cum omnium causarum congregationibus & excessuum correctionibus*. Est ergo I) *Suprema de vita & sanguine hominis, (das Gerichte vber Hals und Hand.)*

II) *Me-*

II) *Media* indicat de excessibus ac delictis levioribus (Frevel), quæ multa possunt lui. In Privil. Com. Holsatiæ ap. STAPHORST Hist. Eccles. Hamb. p. 616. *cum omni iudicio maiori videlicet colli & manus, & minori scilicet aliorum excessuum, &c.* In Ottonis Ep. Paderb. dipl. oppido Nihem dato 1280. *Item iudicem nomine opidanorum statuimus, qui iudicabit de excessibus, citra poenam ultimi supplicii, &c.* v. SCHATENI Annal. Paderb. T. II. p. 143. In dipl. Ioh. Com. de Habsburg an. 1398. *alle Gericht, klein und groß (ane Dup und tod) des egen. Dorffes und Bannes ze Segreben, dem obgen. Gotzhus und inen zugehörte, &c.* v. HERRGOTT T. III. p. 785. In dipl. MS. Wilhelmi March. Misn. an. 1384. *Conventui S. Thomæ dato: diese nachgeschriebene Dörffer Holtzhausen, mit dem wüßten Dorffe zu Colmen, und Zuckelosen mit dem wüßten Dorffe zu Lippransdorf, — — die da liegen in der pfege zu dem Nauenhofe — — mit allen Zugehörungen, und allen Gerichten im Felde, im Dorffe, uber Wunden und uber Zetergeschrey mit Worten und Bußsen, und nehmen allein (aus) das obrifte Gerichte das man halssgerichte heisset, das da Hals und Hand anbetrifft, das wir uns und unsern Erben behalten unvergeben.* In dipl. an. 1394. Petrus Gusk villam suam Zirckel in Terra Lusatiae Altari S. Mariæ in Ecclesia Sallgast donavit *cum omni iure, dominio, iudiciis supremis & infimis, excepto iudicio capitis.* Verba eius sunt: *mit allen Rechten und Gerychten Obirften und nedirften und mit allen hereschafftein nichts ausgenommen &c.* Sundir alleyne HALSSGERICHTE, daz ich und meyne Geerben und Nochkomelinge yn und uff denselbin Gütern habin sullen, in Dni KLINGNERI Samml. von Dorf- und Bauer-Recht P. III. p. 206. ib. 190. f. *Media hæc etiam vocatur das Gerichte über Schuld und Gult, item über Schuld, Gult und Brüche, item über Schuld und Schaden.* Frid. El. Sax. in dipl. an. 1455. in Dni MABACHII Beschreib. von Schöneck P. II. p. 44. *mit Gerichten uber Schulde und gulde.* In dipl. emt. vend. an. 1383. *das Dorff zu Verde — — mit allen Nutzen, Zinsen, Werdigkeiten und Wirden, mit Gerichten ober Schulde und Gulde in Felde in Dorffe ober Hals und ober Hand, mit allen Nutzen,* v. SCHILTERI Exerc. VI. ad ff. §. 13. n. b. In Adolphi Com. de Gleichen dipl. an.

1427. *das Gerichte uber schulde, gulde unde bruche mit deme gerichte des Blutis daz man nennet das Halsgerichte*, in MENCK. T. I. p. 566. A. In dipl. an. 1385. in HORNII Hist. Frid. Bell. p. 670. *das Gerichte in demselbin dorff binnen syuen ezunen — uber schult und ubir wonden dy darynne geschen, &c. und wir behaldin ouch uns und unsern Erbin in dheme selbin dorff Rasewacz alle Halsgerichte und rüge dy sich czu den selbin Gerichten czihn wy man dy mag genennen und rugen czu den selbin gerichtten*. In dipl. an. 1463. in Thur. Sacra T. I. p. 603. & 400. *Das obir gerichte — obir todflége wunden bludrunst, deube und sust ander alles das sich zcuhet zu hals und ungericht &c. Das undirfte Gericht obir schulde gulde und schaden und zu richten obir scheldwort das nicht hud har blaw flége addir bludrunst anlanget*. Porro vocatur Iurisdictio LX. solidorum. In dipl. Dominorum Magnopol. an. 1300. *quod nos &c. vendidimus iurisdictionem villae dictae Provesteshagen — secundum Iura & statuta Zverinensis terrae, quae currit ad sexaginta solidos & non ultra*, in Dni de WESTPHALEN T. II. p. 2228. Ibid. p. 2237. *de an. 1303. nec non & Iudicium sexaginta solidorum, vel ut planius dicamus, iurisdictionem, quae secundum regionis consuetudinem, exigit emendam sexaginta solidorum, &c. Praeposito &c. per modum traditionis signavimus*. Alicubi occurrit media Iurisdictio, dicta *die hohe Erbgerichte*, quam SCHILTERVS consultus interpretatur, quæ delictorum poenas persequitur usque ad fustigationem, v. HOHE ERB-GERICHTE. III) *Infima* denique Iurisdictio videtur esse mere civilis, causarumque mere civilium & personalium, Mediae contradictincta, quam vocant simpliciter *das Gerichte uber Schulden*. Alibi tamen forte amplius extenditur, prout mores fuerunt, sicut de Iurisdictione Infima Brem. constat, v. Dni PFENDORFII Tr. de Iurisd. Germ. P. III. S. II. c. V. a §. IX. Quæri a Dd. & disputari solet, nomine *derer Gerichte* quænam Iurisdictio concessa intelligatur? an una superior seu criminalis? In Hassia, ab antiquis temporibus, generali voce *der Gerichte* universam conferri solere Iurisdictionem, etiam criminalem, M. WESENBECIUS testatur in Consil. in causa Boeneburg contra Hessen, rat. decid. VII. Sed quia per fidem digna documenta

menta mediæ ævi mos ille probatus non est, in incerto relinquimus. Viderint illi, quorum in Hassia interest. Quod si vetusta donationum & investiturarum diplomata universæ fere Germaniæ consulimus, fatis nobis constat, generali appellatione *der Gerichte*, *item aller Gerichte*, tantummodo mediam sive inferiorem Iurisdictionem, quam patrimonialem vulgo vocant, fuisse concessam, utpote quam facile tum ac liberaliter concedere solebant Principes; altam, utpote eximiam Regalium partem, quæ ab Imperio habebant, suæ dominationi, vel suis Advocatis & Præfectis fere nominatim ac solícite reservantes, v. VNGERICHE. Otto Dux Bav. in dipl. Scheftlar. an. 1183. quod Dns Henricus Praepositus eiusdem Coenobii & omnes successores sui Praepositi, AVCTORITATEM NOSTRAM habeant PLENARIAM, IUDICANDI SINGVLOS EXCESSVS, in omnibus & grangis, quocunque nomine censentur coenobio praedicto attinentibus, EXCEPTIS TRIBVS EXCESSIBVS, scil. Pogentzbluot, Notzogen, & furtis, quos nostro iudicio decrevimus reservandos, in HVNDII Metrop. Sal. T. III. p. 204. Ibid. p. 205. in Ludovici Ducis dipl. an. 1277. Concedentes eidem coenobio — — quod dictam villam Peygarten possidebit perpetuo in IUDICHS & aliis — — Verum quia quod specialiter exprimitur, plus memoriae commendatur quam quod generaliter inhibetur, adiicimus ad caetelam, quod in eadem villa Iudices & Praecones nostri, NULLAM EXCEPTIS IN TRIBVS CASIBVS, videl. Pogentzbluot, Notzoch, & furtis, IURISDICTIONEM seu IUDICIUM exercebunt. Ibid. p. 209. Ludovicus Imp. an. 1315. Monasterio Schyrensi OMNIMODAM dedit IURISDICTIONEM in suos subditos, EXCEPTIS HOMICIDIO, STVPRO VIOLENTO, AC FVRTIS. In dipl. MS. Balthasaris & reliquorum Principum Misniae, quod Conventui Monasterii S. Thomæ Lips. an. 1381. dederunt: *eigenen das Dorff zu Melckau, mit Acker, Fluor, Wieswachs, Zinsen, Nutzungen, Fruchten, ehren mit allen Zugehorungen und MIT ALLEN GERICHTEN* — — AVSGESCHLOSSEN ALLEIN, VNSER HALSSGERICHTE, &c.

HOF-STATT, HOF-STAETTE, locus s. area curtis, proprie aperta, vacua, & nuda ab ædificio. KIL. p. 193. b. SCHANNATI Tradit. Fuld. an. 793. p. 51. *curte locus n̄ est HQVASTAT.*
Ibid.

Ibid. an. 788. p. 40. *In Mogontia civitate duas ARIALES id est HOVASTETI. In dipl. a. 1255. homines &c. cum duabus AREIS, quae vulgo dicuntur HOOFSTETTE &c. in HERRGOTT General. Habsb. T. II. p. 320. Vetus Versio MS. Biblior. L. II. Reg. c. 24. me der engel was by der HOFFESTAT hairema iebusei. In charta a. 1483. In zuvergonnen Eynen kleynen Rawme oder HOFFESTADT vor seynen haufs und hoff &c. zu verkeuffen, in SCHÖTTG. & KREYS. Diplomatar. T. II. p. 346. C. In charta an. 1522. Nachdem eine HOFFSTETTE in der Stadt Halle am Kornmarckte gelegen, da vor etlichen Jahren eine Capelle S. Lamperti gestanden &c. obbestimten RAVM der verwüsten Capelle &c. an solcher HOFFSTETE oder RAVM &c. ap. Dn. de DREYHAUPT T. I. p. 940. In dipl. Imp. Caroli IV. an. 1367. So wollen wir, daz die HOVESTAD desselben zubrochin Hufes von nyman wydir gebuwet fülle werden &c. in Dni de GVDENVVS Cod. Dipl. Vol. III. p. 472. Responsum MS. Scabin. Lipsi. circa 1562. Da das haus abgebrandt und von Neues aufgebauet, So volget Inen auch daran zu Muttertheil nit mehr dan die HOFFSTADT, und was das Gebeude gestehet, haben sie sich vor Ir Muttertheil nit anzunemen. CANGIVS ait, Hof-Stätte locum esse, qui nec colitur nec aratur. Nos dicamus potius, locum esse, qui coli, cui etiam aliquid inaedificari potest. SCHANNATI Trad. Fuld. p. 476. Tradit etiam illam HOVESTAT in qua aedificatum habet & sedit. In dipl. Wilhelmi March. an. 1405. „Daz wir &c. demselbin Ern Nigklaus die HOFFESTAD in „unsir Stat czu Liffenig an der Stadmure &c. gegeben und ge- „lehin habin, alzo daz er die Buwen und eine Wohnunge dar- „uff buwin und machen sol und mag, dazselbe Gebüwede und „Hoff, den er so daruff buw und machen wirdet, er bezizen „und des gebrauchten fall &c.“ in KAMPRADII Chron. Leifnic. p. 199. Anon. in Chron. Lauban. MS. ad an. 1487. „König „Albrecht hat die Stadt (propter incendium) von allen Schul- „digern auf viel Jahr gefreiet &c. und einem Rathie Macht ge- „geben die wüsten HOFESTEDTE wieder zu verkauffen, zu „vergeben, zu besetzen und zu geweren, immassen wie Stadt- „Recht Gebrauch ist. Ibid. Ohne dis weren die Bürger alle „das mehrer theil gesonnen gewesen, die HOFFSTEDTE „ungebauet liegen zulassen.“*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCLVII.

MARTINI LIPENII BIBLIOTHECA REALIS *iuridica.*

Lipsiæ 1757. ap. Ioh. Wendlerum, Alph. 18½ in fol.

Eruditionis non infima pars & laus est, parasse sibi cognitionem Auctorum, qui de quocunque argumento scripserunt. Comprobat id quoque eruditus eorum labor, qui in omni Facultate, ex professo, ut aiunt, bonorum Auctorum cognitioni operam suam addixerunt, eorundemque scripta secundum rubricas, seu titulos, ordine alphabetico digesta, recensuerunt; eum in finem, ut si forte vel in Theoria, vel in Praxi, thema quoddam tractandum obvenerit, depromere quis inde possit, quod sibi usui sit. Quotus enim quisque tam facili præditus est memoria, ut in diversis negotiorum curis, huc illuc animum distrahentibus, assidue versatus, huiusmodi auxiliis non egeat? Cum itaque iam in omni eruditionis genere prostent eiusmodi libri, neque ICTis desunt; interque eos, ni fallimur, familiam ducunt Iohannis Fichardi scripta. Hunc enim in hoc studiorum genere primum occupatum fuisse existimant, quippe qui scriptorum a veteribus ICTis editorum indicem, secundum diversas materias, composuit. Secuti sunt eius exemplum plures alii, quos longa serie enarrare heic alienum foret. Adnotasse sufficiat, *Martinum Lipenium*, licet ipse ICTus non fuerit, inter eiusmodi scriptores, qui Bibliothecas iuridicas ediderunt, præclaram etiam laudem consecutum esse. Edita autem est,

Dd dd

quod

quod ad libri historiam pertinet, *Martini Lipemii*, (cuius vita huic etiam editioni adiecta est,) *Bibliotheca iuridica*, anno superioris seculi LXXIX. Secundam editionem, novorum librorum accessionibus auctam, dedit *Struvius* a. MDCCCXX. Sed locupletior iterum prodiit anno seculi huius XXXVII. Maanum admovent *Ienichenius*, Vir doctissimus, & aliis scriptis & dignitatibus clarissimus, qui se dicit totius octennii laborem improbum in emendando opere pertulisse. Idem post sex annos *Supplementa & Emendationes* edidit. Eam igitur bibliothecam, tam egregie instructam, triennio post a *Ienichio* cum emisset Vir rei literariæ iuvandæ cupidus, *Wendlerus*, Bibliopola Lipsiensis, de nova editione adornanda statim cepit consilium. Contulerunt ad librum ornandum, limandum, locupletandum, sive consiliis, sive monitis, sive denique supplementis suppediandis, operam suam nonnulli Viri Clarissimi, a *Wendlero* rogati. Inter eos, quos ut ornamenta habet universitas artium, quæ apud Lipsienses est, in Præfatione Operis nominari se passi sunt, *Ioh. Georg. Cramerus*, *Henr. Gottlieb Frankius*, *Christianus Guilielmus Küstnerus*, *Ioh. Aug. Bachius*, *Christian Gotthelf Gutschmidius*, *Ioh. Ludov. Conradus*, *Gottlieb Schumannus*, *Ioh. Gottl. Böhmius*. Inter reliqua nomina, quæ apud exteros fulgent, deprehendimus *Augustinum de Balthasar*, *Ioh. Frid. Juglerum*, *Aug. Bened. Michaellem*, & *Christianum a Nettelblatt*, viros suis quique meritis celeberrimos. Horum consiliis instructi, immutarunt, correxerunt, addiderunt, reiecerunt, quibus iniuncta fuit perficiendi operis cura. Quia autem paginæ huius ratio non permittit speciminis loco nonnulla in medium proferre, id tantum adnotamus, quod v. g. in rubrica *Institutiones*, *Synopses*, *Compendia*, *Controversias*, *notas*, aliosque libros, in quibus neque *Institutiones* ipsæ, neque notæ ad eas, legebantur, alio translatis deprehendimus: & Rubricas ipsas multis locis correctiores, imo plane novas legimus. Inprimis libros, qui a postrema editione lucem viderunt, additos videmus. Imo ut opus exteris quoque placeret, & usui esse posset, Gallorum, Britannorum, Batavorum, aliarumque gentium scripta iuridica de quoque argumento

gumento Iuris, quibus illæ tanquam domesticis utuntur, laudata sunt. Reiecerunt autem, optimo, ni fallimur, consilio, iudicia de libris in Bibliotheca Lipeniãna antea extantia. Cl. *Ienichenius* primum eam iudicandi solertiam, in editione quam dederat, magnopere probat; sed quia vel de omnibus, vel certe de plerisque, aut de nullis omnino censura facienda erat, merito a iudiciis abstinerunt in libro Editores, qui Catalogi & Indicis materiarum Iuris formam potius, quam Censuræ auctorum iuridicorum refert. Locupletior quoque in nova hac editione factus est Index, scriptoris cuiusque nomen referens; & cum ab arte libraria in nonnullis etiam corrigi possit res hæc litteraria, dicuntur quoque in Præfatione gratiæ *Ioh. Henr. Bergero*, Bibliopolæ Tubingensi, qui etiam Symbolas suas contulit. Cum itaque in emendando, colligendo, & corrigendo opere, nihil prætermiserit *Wendlerus*; ipsumque opus non solum typorum elegantia, sed & argumento ipso se commendat: nulli dubitamus, quin Iuris inprimis cultoribus pergrata futura sit nova hæc Bibliothecæ Lipeniãnæ editio, quippe qui Lipenium suum, antiqua quidem, cultiore tamen forma, & pretio non admodum caro, sibi comparabunt. Si quid autem in operis retractatione, humana industria & prudentia parum cavit, quod in tanto nemo mirabitur, id facili negotio in supplemento, quod Præfatio promittit, emendabitur. Sequetur illud eo accuratius, quo magis doctorum virorum, exterorum etiam, monita & auxilia manum admovent; quod quidem ut libro huic contingat, vehementer optamus.

DE VENIS LYMPHATICIS VALVULOSIS,
 & de earum imprimis origine, Auctore *ALEXANDRO MONRO*, iun. M. D. & Prof.

Anat. Edimb.

Berolin. 1757. impressit Christianus Fridericus Henningius,
 pl. 4. in 8.

Plerique eorum, qui de origine vasorum lymphaticorum fuerunt commentati, cum perspicerent, duplicis illa
 Dd'dd 2 gene-

generis, & arteriosa & venosa, esse, hæc illorum propaginem esse, atque arteriam finientem inchoanti venæ implantari, fuerunt arbitrati. Aliqui tamen ex illis, præcipue autem Nuckius, inter utrumque illud vaforum genus folliculos poni, iam fuerunt subodorati. Præclarus Auctor, magni Parentis sui vestigia premens, variis experimentis, cum primis in testiculo institutis, expertus est, hoc ita constitutum penes naturam esse, ut arteriæ lymphaticæ, nisi si quæ forte ex illis statim venas rubras petunt, atque in iisdem finiuntur, in contextu aliquo celluloso, vel glandula aliqua folliculosa subsistant, atque ex hac demum venæ surgant illæ, quas lymphaticas valvulosas dicimus. Tanta est huius argumenti dignitas, & tanto studio discussum illud a docto Auctore fuit, ut iniurios fore nos censeamus, si demere quid vellemus meditationibus hoc libello contentis; cum earum nulla sit, quin attentionem singularem mereatur. Consultum igitur duximus, totam commentationem, quandoquidem illa oppido rara est, & singulare caput Anatomæ, illudque excellens, explicat, hic apponere.

PROLEGOMENA.

Primum hæc dissertatio ortum duxit ab experimentis quibusdam in vivis animalibus, ante quadriennium abhinc, Edimburgi institutis. Quum enim ab experimentis ad auctores recurrerem; & apud eos, Cowperum & Nuckium præfertim, immisso in arterias mercurio vivo, venas lymphaticas valvulosas repleri posse invenirem: ego quidem idem tentare coepi. Quod quum haud semel sine fructu facerem, tandem, in arteriam spermaticam mercurio infuso, per venas lymphaticas rediisse illum comperi. Exploratis autem omnibus, extra arteriam prorupisse mercurium, nec in venam spermaticam penetrasse, adparuit. Undenam hæc evenerint, mirabar equidem. Quamquam enim liquorem in arterias injectum, per vasa lateralìa in cava corporis hiantia, venis etiam rubris vacuis manentibus, sæpissime secedere, usu compertum habui; id tamen mihi ex eo provenire videbatur, quod

quod vasa hæc brevissima essent, & ad mortem, vi contractili, qua gaudent, liquores contentos in cava propellerent, dum venarum rami, licet ampliores, longiores tamen, & humoribus a morte coactis repleti, fluidorum ingressui fortius resisterent: venas autem lymphaticas, si ex arteriis ortum ducerent, ad origines suas venis rubrum sanguinem vehentibus tenuiores esse oportere, intellexi; longum præterea cursum absolvere, & humorem etiam a quiete & a frigore coagulabilem continere. Repetenda exinde experimenta erant, antequam certi quid pronuntiare auderem. Repetii igitur, & hoc semper cum eventu, ut, si mercurii pondus lente augerem, in venas sanguineas, intactis lymphaticis, transfiret; & ligatis etiam venis sanguineis, & mercurii pondere usque ad vasorum rupturam aucto, numquam tamen sine effusione in cellulosas venas lymphaticas penetraret; effuso autem e vasis mercurio, vel etiam in cellulosas infuso, easdem repleti perspexi. Hinc auctororum experimenta in dubium revocare & examinare ausus, ipsorum sententiis experimenta sua repugnare deprehendebam. Omnia deinceps collecta inter se invicem contuli, inquirens præsertim, cur tam multis valvulis in visceribus etiam, ubi aliis venis valvulæ defunt, stiparentur? Cur tantum pressioni externæ exponerentur? Cur venenum, in primis venereum, variis corporis locis admotum, glandulas conglobatas vicinas, cordi partique infectæ interiectas, solas tam frequenter occuparet? Cur non etiam remotas, quæ simili structura gaudent? Tandem mihi persuadēbam, vasa lymphatica valvulosa per totum corpus venarum absorbentium systema efficere, neque ab arteriis, uti vulgo receptum est, emanare; & hanc sententiam anno 1755. in dissertatione inaugurali a) in genere proposui, quam plenius & dilucidius exponere per tempus tunc non licebat.

Dd dd 3

De

a) De testibus & de semine in variis animalibus, Cap. 12. p. 55. & 56.

De venis lymphaticis valvulosis, & de earum in primis origine.

Primi venarum lymphaticarum inventores, ex observatis tantum in vivis animalibus phaenomenis, sententias suas de harum origine & usu collegerunt.

Celebres, qui eos subsequuti sunt, anatomici, experimentis & observationibus variis, post mortem institutis, adiunctis, maiori cum subtilitate & sollicitudine primordia earumdem explorarunt. Inter hos eminet *Malpighius*, qui tamen, post multa, & pro more suo, accurate instituta experimenta, nihil certi pronuntiare ausus est: verisimile autem sibi videri, a glandulis minoribus, tamquam a fontibus oriri; tamen non sibi licuisse evidenter earum primum exortum attingere, profitetur. b)

Post *Malpighium* summos in hanc rem labores impendit *Nuckius*, & quum, aere & mercurio vivo in arterias & venas rubras immisso, vasa lymphatica repleri vidisset, illi haud dubium adparuit, ab utrisque oriri. Quum tamen, aere in arteriam splenicam adacto, plurimas exiguas in superficie lienis elevari vesiculas, & ex iisdem vesiculis vasa prodire lymphatica, flatu etiam turgida, animadvertisset, coniciere coepit, aliquando intermedia vesicula, aliquando deficiente, immediate ab ipsa arteria venave oriri. c)

Cowperus denique, ex arteriis & venis sanguineis in vasa lymph-

b) MALPIGHIUS, de structura glandularum conglobatarum p. 3. An vero primus exortus & origo vasorum lymphaticorum sit a glandulis minoribus, dubium est, quod meam adhuc torquet mentem. Paulo inferius addit: Non minor difficultas est circa vasorum exortum lymphaticorum, quæ copiosa occurrunt in visceribus, præcipue in hepate & liene; & licet plura fecerim tentamina pro horum exploratione, non tamen mihi evidenter licuit attingere primum eorundem exortum — & a quonam fonte derivetur materia lymphæ, adhuc quaeritur.

c) NUCKIUS, in adenographia, p. 52.

lymphatica mercurio adacto, reiectis folliculis, ab utrisque eorum origines primas repetere nullus dubitavit. *d*)

Horum auctorum celebrium sententia, omnes & eiusdem temporis anatomicos & recentiores consentientes habuit, *e*) qui multis & variis ratiociniis & experimentis eam illustrare contenderunt.

Quæ

d) COWPER, in introduction to Bidloés Plates p. 5. The true origin of the lymphatic vessels is from the extremity of the blood vessels & their office to carry back the superfluous serum which is more copious in the arteries than is perhaps convenient in the veins where the progress of the blood is slower &c.

e) DIEMERBROECK in anatome, Cap. 22.

LISTERVS de Humoribus, Cap. 20. 21. 22. ex propriis etiam experimentis arterias lymphaticas defendit.

BERGERVS in Physiolog. medica pag. 78. nulla vero magis consentanea videtur sententia, quam quæ originem vasorum lymphaticorum ab ipsis arteriis arcessit.

VATERVS in dissertatione de novo bilis diverticulo: Adhuc sub iudice lis est, an Lympha ex Hepate reflua a sanguine venoso, an potius arterioso, proveniat.

KEIL in his anatomy sect. 9.

BOERHAVE in Institut. medic. a §. 246. ad §. 250. & passim; & in method. stud. medici, Part. 7. sect. 6. Cap. 2.

HALBERVS de Boerh. Instit. §. 246. in notis ad Lit. (a) & alibi: Dantur ergo arteriæ lymphaticæ non conspicuæ, dum venæ utpote maiores conspiciuntur. Et nuper in Prim. lin. Physiolog. C. 8. §. 181. Lympha perinde ex proximo de arteriis educi videtur.

CHESELDEN in his anatomy Chap. 10.

NICHOLS in Compend. anat. Prælect. 13. de arteriis & de venis lymphaticis agit.

BIANCHI Hist. Hepatis p. 920. Forte vasâ lymphatica nasci lateraliter ab arteriarum apicibus, qui fines eorum sunt, simulque venarum principia.

LIEUTAUD Elementa Physiologiæ Sect. 2. a, p. 174. ad 179. Venas lymphaticas, uti sanguinæ, ab arteriis provenire, opinio est.

AUTEUR ANONYME (supposé Mr. SENAC) dans L'anatomie d'Heister avec des Essais sur l'usage des parties, Tom. I. p. 281.

Il y

1427. *das Gerichte uber schulde, gulde unde bruche mit deme gerichte des Blutis daz man nennet das Halsgerichte*, in MENCCK. T. I. p. 566. A. In dipl. an. 1385. in HORNII Hist. Frid. Bell. p. 670. *das Gerichte in demselbin dorff binnen synen ezunen — uber schult und ubir wonden dy darynne geschen, &c. und wir behaldin ouch uns und unsern Erbin in dheme selbin dorff Rasewacz alle Halsgerichte und rüge dy sich czu den selbin Gerichten czihn wy man dy mag genennen und rugen czu den selbin gerichten*. In dipl. an. 1463. in Thur. Sacra T. I. p. 603. & 400. *Das obir gerichte — obir todflege wunden bludrunst, deube und sust ander alles das sich zcuhet zu hals und ungericht &c. Das undirfte Gerichte obir schulde gulde und schaden und zu richten obir scheldwort das nicht hud har blau flege addir bludrunst anlanget*. Porro vocatur Iurisdictio LX. solidorum. In dipl. Dominorum Magnopol. an. 1300. *quod nos &c. vendidimus iurisdictionem villae dictae Provestehagen — secundum Iura & statuta Zverinensis terrae, quae currit ad sexaginta solidos & non ultra*, in Dni de WESTPHALEN T. II. p. 2228. Ibid. p. 2237. *de an. 1303. nec non & Iudicium sexaginta solidorum, vel ut planius dicamus, iurisdictionem, quae secundum regionis consuetudinem, exigit emendam sexaginta solidorum, &c. Praeposito &c. per modum traditionis signavimus*. Alicubi occurrit media Iurisdictio, dicta die hohe Erbgerichte, quam SCHILTERVS consultus interpretatur, quae delictorum poenas persequitur usque ad fustigationem, v. HOHE ERB-GERICHTE. III) *Infima denique Iurisdictio videtur esse mere civilis, causarumque mere civilium & personalium, Mediae contradistincta, quam vocant simpliciter das Gerichte uber Schulden*. Alibi tamen forte amplius extenditur, prout mores fuerunt, sicut de Iurisdictione Infima Brem. constat, v. Dni PFENDORFII Tr. de Iurisd. Germ. P. III. S. II. c. V. a §. IX. Quæri a Dd. & disputari solet, nomine *derer Gerichte* quænam Iurisdictio concessa intelligatur? an una superior seu criminalis? In Hassia, ab antiquis temporibus, generali voce *der Gerichte* universam conferri solere Iurisdictionem, etiam criminalem, M. WESENBECHIVS testatur in Consil. in causa Boeneburg contra Hessen, rat. decid. VII. Sed quia per fide digna docu-

menta

menta medii ævi mos ille probatus non est, in incerto relinquimus. Viderint illi, quorum in Hassia interest. Quod si vetusta donationum & investiturarum diplomata univ[er]sæ fere Germaniæ consulimus, satis nobis constat, generali appellatione *der Gerichte*, item *aller Gerichte*, tantummodo mediam sive inferiorem Iurisdictionem, quam patrimonialem vulgo vocant, fuisse concessam, utpote quam facile tum ac liberaliter concedere solebant Principes; altam, utpote eximiam Regalium partem, quæ ab Imperio habebant, suæ dominationi, vel suis Advocatis & Præfectis fere nominatim ac solite reservantes, v. VNGERICHTE, Otto Dux Bav. in dipl. Scheftlar. an. 1183. quod Dns Henricus Praepositus eiusdem Coenobii & omnes successores sui Praepositi, AVCTORITATEM NOSTRAM habeant PLENARIAM, IUDICANDI SINGVLOS EXCESSVS, in omnibus & grangiis, quocunque nomine censentur coenobio praedicto attinentibus, EXCEPTIS TRIBVS EXCESSIBVS, scil. Pogentzbluot, Notzogen, & furtis, quos nostro iudicio decrevimus reservandos, in HVNDII Metrop. Sal. T. III. p. 204. Ibid. p. 205. in Ludovici Ducis dipl. an. 1277. Concedentes eidem coenobio — quod dictam villam Peygarten possidebit perpetuo in IUDICIIS & aliis — Verum quia quod specialiter exprimitur, plus memoriae commendatur quam quod generaliter inhibetur, adiicimus ad cautelam, quod in eadem villa Iudices & Praecones nostri, NULLAM EXCEPTIS IN TRIBVS CASIBVS, videl. Pogentzbluot, Notzoch, & furtis, IURISDICTIONEM seu IUDICIUM exercebunt. Ibid. p. 209. Ludovicus Imp. an. 1315. Monasterio Schyrensi OMNIMODAM dedit IURISDICTIONEM in suos subditos, EXCEPTIS HOMICIDIO, STVPRO VIOLENTO, AC FVRTIS. In dipl. MS. Balthafaris & reliquorum Principum Misniæ, quod Conventui Monasterii S. Thomæ Lips. an. 1381. dederunt: *eigenen das Dorff zu Melckau, mit Acker, Fluor, Wiesewachs, Zinsen, Nutzungen, Fruchten, ehren mit allen Zugehorungen und mit allen GERICHTEN* — AVSGESCHLOSSEN ALLEIN, VNSER HALSSGERICHTE, &c.

HOF-STATT, HOF-STAETTE, locus s. area curtis, proprie aperta, vacua, & nuda ab ædificio. KIL. p. 193. b. SCHANNATI Tradit. Fuld. an. 793. p. 51. *curte locus id est HOVASTAT.*
Ibid.

Ibid. an. 788. p. 40. *In Mogontia civitate duas ARIALES id est HOVASTETI. In dipl. a. 1255. homines &c. cum duabus AREIS, quae vulgo dicuntur HOOFSTETTE &c. in HERRGOTT General. Habsb. T. II. p. 320. Vetus Versio MS. Biblior. L. II. Reg. c. 24. me der engel was by der HOFFESTAT hairema iebusei. In charta a. 1483. In zuvergonnen Eynen kleynen Rawme oder HOFFESTADT vor syngen haufs und hoff &c. zu verkeuffen, in SCHÖTTG. & KREYS. Diplomatar. T. II. p. 346. C. In charta an. 1522. Nachdem eine HOFFSTETTE in der Stadt Halle am Kornmarckte gelegen, da vor etlichen Jahren eine Capelle S. Lamperti gestanden &c. obbestimten RAVM der verwüsten Capelle &c. an solcher HOFFSTETE oder RAVM &c. ap. Dn. de DREYHAYPT T. I. p. 940. In dipl. Imp. Caroli IV. an. 1367. So wollen wir, daz die HOVESTAD desselben zubrochin Hufes von nyman wydir gebuwet fülle werden &c. in Dni de GVDENVS Cod. Dipl. Vol. III. p. 472. Responsum MS. Scabin. Lips. circa 1562. Da das haus abgebrant und von Neues aufgebawet, So volget Inen auch daran zu Mutterheil nit mehr dan die HOFFSTADT, und was das Gebeude gestehet, haben sie sich vor Ir Mutterheil nit anzunemen. CANGIVS ait, Hof-Stätte locum esse, qui nec colitur nec aratur. Nos dicamus potius, locum esse, qui coli, cui etiam aliquid inaedificari potest. SCHANNATI Trad. Fuld. p. 476. Tradit etiam illam HOVESTAT in qua aedificatum habet & sedit. In dipl. Wilhelmi March. an. 1405. „Daz wir &c. demselbin Ern Nigklaus die HOFFESTAD in „unsir Stat czu Liffenig an der Stadmure &c. gegeben und ge- „lehin habin, also daz er die Buwen und eine Wohnung dar- „uff buwin und machen sol und mag, dazselbe Gebüwede und „Hoff, den er so daruff buw und machen wirdet, er besizen „und des gebrauchten fall &c.“ in KAMPRABII Chron. Leisnic. p. 199. Anon. in Chron. Lauban. MS. ad an. 1487. „König „Albrecht hat die Stadt (propter incendium) von allen Schul- „digern auf viel Jahr gefreiet &c. und einem Rathie Macht ge- „geben die wüsten HOFESTEDTE wieder zu verkauffen, zu „vergeben, zu besetzen und zu geweren, immassen wie Stadt- „Recht Gebrauch ist. Ibid. Ohne dis weren die Bürger alle „das mehrer theil gesonnen gewesen, die HOFFSTEDTE „ungebawet liegen zulassen.“*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCLVII.

MARTINI LIPENII BIBLIOTHECA REA- lis iuridica.

Lipsiæ 1757. ap. Ioh. Wendlerum, Alph. 18½ in fol.

Eruditionis non infima pars & laus est, parasse sibi cognitionem Auctorum, qui de quocunque argumento scripserunt. Comprobat id quoque eruditus eorum labor, qui in omni Facultate, ex professo, ut aiunt, bonorum Auctorum cognitioni operam suam addixerunt, eorundemque scripta secundum rubricas, seu titulos, ordine alphabetico digesta, recensuerunt; eum in finem, ut si forte vel in Theoria, vel in Praxi, thema quoddam tractandum obvenerit, depromere quis inde possit, quod sibi usui sit. Quotus enim quisque tam facili præditus est memoria, ut in diversis negotiorum curis, huc illuc animum distrahentibus, assidue versatus, huiusmodi auxiliis non egeat? Cum itaque iam in omni eruditionis genere prostent eiusmodi libri, neque ICTis defunt; interque eos, ni fallimur, familiam ducunt Iohannis Fichardi scripta. Hunc enim in hoc studiorum genere primum occupatum fuisse existimant, quippe qui scriptorum a veteribus ICTis editorum indicem, secundum diversas materias, composuit. Secuti sunt eius exemplum plures alii, quos longa serie enarrare heic alienum foret. Adnotasse sufficiat, *Martinum Lipenium*, licet ipse ICTus non fuerit, inter eiusmodi scriptores, qui Bibliothecas iuridicas ediderunt, præclaram etiam laudem consecutum esse. Edita autem est,

D d d d

quod

quod ad libri historiam pertinet, *Martini Lipenii*, (cuius vita huic etiam editioni adiecta est,) *Bibliotheca iuridica*, anno superioris seculi LXXIX. Secundam editionem, novorum librorum accessionibus auctam, dedit *Struvius* a. MDCCCXX. Sed locupletior iterum prodiit anno seculi huius XXXVII. Manus admoverat *Ienichensis*, Vir doctissimus, & aliis scriptis & dignitatibus clarissimus, qui se dicit totius octennii laborem improbum in emendando opere pertulisse. Idem post sex annos Supplementa & Emendationes edidit. Eam igitur bibliothecam, tam egregie instructam, triennio post a *Ienichio* cum emisisset Vir rei literariæ iuvandæ cupidus, *Wendlerus*, Bibliopola Lipsiensis, de nova editione adornanda statim cepit consilium. Contulerunt ad librum ornandum, limandum, locupletandum, sive consiliis, sive monitis, sive denique supplementis suppeditandis, operam suam nonnulli Viri Clarissimi, a *Wendlero* rogati. Inter eos, quos ut ornamenta habet universitas artium, quæ apud Lipsienses est, in Præfatione Operis nominari se passi sunt, *Ioh. Georg. Cramerus*, *Henr. Gottlieb Frankius*, *Christianus Guilielmus Küstnerus*, *Ioh. Aug. Bachius*, *Christian Gotthelf Gutschmidius*, *Ioh. Ludov. Conradus*, *Gottlieb Schumannus*, *Ioh. Gottl. Böhmius*. Inter reliqua nomina, quæ apud externos fulgent, deprehendimus *Augustinum de Balthasar*, *Ioh. Frid. Juglerum*, *Aug. Bened. Michaelem*, & *Christianum a Nettelblatt*, viros suis quique meritis celeberrimos. Horum consiliis instructi, immutarunt, correxerunt, addiderunt, reiecerunt, quibus iniuncta fuit perficiendi operis cura. Quia autem paginæ huius ratio non permittit speciminis loco nonnulla in medium proferre, id tantum adnotamus, quod v. g. in rubrica *Institutiones*, *Synopses*, *Compendia*, *Controversias*, *notas*, aliosque libros, in quibus neque Institutiones ipsæ, neque notæ ad eas, legebantur, alio translatis deprehendimus: & Rubricas ipsas multis locis correctiores, imò plane novas legimus. Inprimis libros, qui a postrema editione lucem viderunt, additos videmus. Imo ut opus exteris quoque placeret, & usui esse posset, Gallorum, Britannorum, Batavorum, aliarumque gentium scripta iuridica de quoque argumento

gumento Iuris, quibus illæ tanquam domesticis utuntur, laudata sunt. Reiecerunt autem, optimo, ni fallimur, consilio, iudicia de libris in Bibliotheca Lipeniana antea extantia. Cl. *Iensichenius* primum eam iudicandi solertiam, in editione quam dederat, magnopere probat; sed quia vel de omnibus, vel certe de plerisque, aut de nullis omnino censura facienda erat, merito a iudiciis abstinuerunt in libro Editores, qui Catalogi & Indicis materiarum Iuris formam potius, quam Censuræ auctorum iuridicorum refert. Locupletior quoque in nova hac editione factus est Index, scriptoris cuiusque nomen referens; & cum ab arte libraria in nonnullis etiam corrigi possit res hæc litteraria, dicuntur quoque in Præfatione gratiæ *Ioh. Henr. Bergero*, Bibliopolæ Tubingensi, qui etiam Symbolas suas contulit. Cum itaque in emendendo, colligendo, & corrigendo opere, nihil prætermiserit *Wendlerus*; ipsumque opus non solum typorum elegantia, sed & argumento ipso se commendat: nulli dubitamus, quin Iuris inprimis cultoribus pergrata futura sit nova hæc Bibliothecæ Lipenianæ editio, quippe qui Lipenium suum, antiqua quidem, cultiore tamen forma, & pretio non admodum caro, sibi comparabunt. Si quid autem in operis retractatione, humana industria & prudentia parum cavit, quod in tanto nemo mirabitur, id facili negotio in supplemento, quod Præfatio promittit, emendabitur. Sequetur illud eo accuratius, quo magis doctorum virorum, exterorum etiam, monita & auxilia manum admovent; quod quidem ut libro huic contingat, vehementer optamus.

*DE VENIS LYMPHATICIS VALVULOSIS,
& de earum imprimis origine, Auctore ALEXAN-
DRO MONRO, iun. M. D. & Prof.*

Anat. Edimb.

Berolin. 1757. impressit Christianus Fridericus Henningius,
pl. 4. in 8.

Plerique eorum, qui de origine vasorum lymphaticorum fuerunt commentati, cum perspicerent, duplicis illa
Dd'dd 2 gene-

generis, & arteriosa & venosa, esse, hæc illorum propaginem esse, atque arteriam finientem inchoanti venæ implantari, fuerunt arbitrati. Aliqui tamen ex illis, præcipue, autem Nuckius, inter utrumque illud vasorum genus folliculos poni, iam fuerunt subodorati. Præclarus Auctor, magni Parentis sui vestigia premens, variis experimentis, cum primis in testiculo institutis, expertus est, hoc ita constitutum penes naturam esse, ut arteriæ lymphaticæ, nisi si quæ forte ex illis statim venas rubras petunt, atque in iisdem finiuntur, in contextu aliquo celluloso, vel glandula aliqua folliculosa subsistant, atque ex hac demum venæ surgant illæ, quas lymphaticas valvulosas dicimus. Tanta est huius argumenti dignitas, & tanto studio discussum illud a docto Auctore fuit, ut iniurios fore nos censeamus, si demere quid vellemus meditationibus hoc libello contentis; cum earum nulla sit, quin attentionem singularem mereatur. Consultum igitur duximus, totam commentationem, quandoquidem illa oppido rara est, & singulare caput Anatomæ, illudque excellens, explicat, hic apponere.

PROLEGOMENA.

Primum hæcce dissertatio ortum duxit ab experimentis quibusdam in vivis animalibus, ante quadriennium abhinc, Edimburgi institutis. Quum enim ab experimentis ad auctores recurrerem; & apud eos, Cowperum & Nuckium præfertim, immisso in arterias mercurio vivo, venas lymphaticas valvulosas repleri posse invenirem: ego quidem idem tentare coepi. Quod quum haud semel sine fructu facerem, tandem, in arteriam spermaticam mercurio infuso, per venas lymphaticas rediisse illum comperi. Exploratis autem omnibus, extra arteriam prorupisse mercurium, nec in venam spermaticam penetrasse, adparuit. Undenam hæc evenerint, mirabar equidem. Quamquam enim liquorem in arterias injectum, per vasa lateralìa in cava corporis hiantia, venis etiam rubris vacuis manentibus, sæpissime secedere, usu compertum habui; id tamen mihi ex eo provenire videbatur, quod

quod vasa hæc brevissima essent, & ad mortem, vi contractili, qua gaudent, liquores contentos in cava propellerent, dum venarum rami, licet ampliores, longiores tamen, & humoribus a morte coactis repleti, fluidorum ingressui fortius resisterent: venas autem lymphaticas, si ex arteriis ortum ducerent, ad origines suas venis rubrum sanguinem vehementibus tenuiores esse oportere, intellexi; longum præterea cursum absolvere, & humorem etiam a quiete & a frigore coagulabilem continere. Repetenda exinde experimenta erant, antequam certi quid pronuntiare auderem. Repetii igitur, & hoc semper cum eventu, ut, si mercurii pondus lente augerem, in venas sanguineas, intactis lymphaticis, transfiret; & ligatis etiam venis sanguineis, & mercurii pondere usque ad vasorum rupturam aucto, numquam tamen sine effusione in cellulosas venas lymphaticas penetraret; effuso autem e vasis mercurio, vel etiam in cellulosas infuso, easdem repleti perspexi. Hinc auctorum experientia in dubium revocare & examinare ausus, ipsorum sententiis experimenta sua repugnareprehendebam. Omnia deinceps collecta inter se invicem confuli, inquirens præsertim, cur tam multis valvulis in visceribus etiam, ubi aliis venis valvulae desunt, stiparentur? Cur tantum pressioni externæ exponerentur? Cur venenum, in primis venereum, variis corporis locis admotum, glandulas conglobatas vicinas, cordi partique infectæ interiectas, solas tam frequenter occuparet? Cur non etiam remotas, quæ simili structura gaudent? Tandem mihi persuadebam, vasa lymphatica valvulosa per totum corpus venarum absorbentium systema efficere, neque ab arteriis, uti vulgo receptum est, emanare; & hanc sententiam anno 1755. in dissertatione inaugurali a) in genere proposui, quam plenius & dilucidius exponere per tempus tunc non licebat.

a) De testibus & de semine in variis animalibus, Cap. 12. p. 55. & 56.

De venis lymphaticis valvulosis, & de earum in primis origine.

Primi venarum lymphaticarum inventores, ex observatis tantum in vivis animalibus phænomenis, sententias suas de harum origine & usu collegerunt.

Celebres, qui eos sublequuti sunt, anatomici, experimentis & observationibus variis, post mortem institutis, adiunctis, maiori cum subtilitate & sollicitudine primordia earumdem explorarunt. Inter hos eminent *Malpighius*, qui tamen, post multa, & pro more suo, accurate instituta experimenta, nihil certi pronuntiare ausus est: verisimile autem sibi videri, a glandulis minoribus, tamquam a fontibus oriri; tamen non sibi licuisse evidenter earum primum exortum attingere, proficitur. b)

Post *Malpighium* summos in hanc rem labores impendit *Nuckius*, & quum, aere & mercurio vivo in arterias & venas rubras immisso, vasa lymphatica repleri vidisset, illi haud dubium adparuit, ab utrisque oriri. Quum tamen, aere in arteriam splenicam adactò, plurimas exiguas in superficie lienis elevari vesiculas, & ex iisdem vesiculis vasa prodire lymphatica, flatu etiam turgida, animadvertisset, conicere coepit, aliquando intermedia vesicula, aliquando deficiente, immediate ab ipsa arteria venave oriri. c)

Cowperus denique, ex arteriis & venis sanguineis in vasa
lym-

b) MALPIGHIUS, de structura glandularum conglobatarum p. 3. An vero primum exortus & origo vasorum lymphaticorum sit a glandulis minoribus, dubium est, quod meam adhuc torquet mentem. Paullo inferius addit: Non minor difficultas est circa vasorum exortum lymphaticorum, quæ copiosa occurrunt in visceribus, præcipue in hepate & liene; & licet plura fecerim tentamina pro horum exploratione, non tamen mihi evidenter licuit attingere primum eorundem exortum — & a quonam fonte deriveretur materia lymphæ, adhuc quæritur.

c) NUCKIUS, in adenographia, p. 52.

lymphatica mercurio adacto, reiectis folliculis, ab utrisque eorum origines primas repetere nullus dubitavit. *d*)

Horum auctorum celebrium sententia, omnes & eiusdem temporis anatomicos & recentiores consentientes habuit, *e*) qui multis & variis ratiociniis & experimentis eam illustrare contenderunt.

Quæ

d) COWPER, in introduction to Bidloos Plates p. 5. The true origin of the lymphatic vessels is from the extremity of the blood vessels & their office to carry back the superfluous serum which is more copious in the arteries than is perhaps convenient in the veins where the progress of the blood is slower &c.

e) DIEMERBROECK in anatome, Cap. 22.

LISTERVS de Humoribus, Cap. 20. 21. 22. ex propriis etiam experimentis arterias lymphaticas defendit.

BERGERVS in Physiolog. medica pag. 78. nulla vero magis consentanea videtur sententia, quam quæ originem vasorum lymphaticorum ab ipsis arteriis arcessit.

VATERVS in dissertatione de novo bilis diverticulo: Adhuc sub iudice lis est, an Lympha ex Hepate reflua a sanguine venoso, an potius arterioso, proveniat.

KEIL in his anatomy sect. 9.

BÖRRHAVE in Institut. medic. a §. 246. ad §. 250. & passim; & in method. stud. medici, Part. 7. sect. 6. Cap. 2.

HALLERVS in Boerh. Instit. §. 246. in notis ad Lit. (a) & alibi: Dantur ergo arteriæ lymphaticæ non conspicuæ, dum venæ utpote maiores conspiciuntur. Et nuper in Prim. lin. Physiolog. C. 8. §. 181. Lympha perinde ex proximo de arteriis educi videtur.

CHESELDEN in his anatomy Chap. 10.

NICHOLS in Compend. anat. Prælect. 13. de arteriis & de venis lymphaticis agit.

BIANCHI Hist. Hepatis p. 920. Forte vasâ lymphatica nasci lateraliter ab arteriarum apicibus, qui fines eorum sunt, simulque venarum principia.

LIEUTAUD Elementa Physiologiæ Sect. 2. a, p. 174. ad 179. Venas lymphaticas, uti sanguinæ, ab arteriis provenire, opinio est.

AUTEUR ANONYME (supposé Mr. SENAC) dans L'anatomie d'Heister avec des Essais sur l'usage des parties, Tom. I. p. 281.

Il y

Quæ nos ab opinione tam recepta & probata primum deduxerint, iam diximus: utrum vero temere dissenferimus, nec

Il y a apparence, que les artères envoient des ramifications, ou le sang ne peut pas entrer; dans ces petits rameaux s'insinue la lympe, qui sans doute doit être rapportée par des veines qui repondent aux petites artères: & Tom. 2. p. 230. les veines lymphatiques repondent aux artères, qui portent la lympe dans toutes les parties du corps.

IVSSIEAU & LA RIVIERE Paris 1728. Ergo Lymphæ suus, ut sanguini, propria per vasa circuitus?

FERREIN mem. de l'acad. des sciences 1741. Le sang que les artères lymphatiques ont reçu, passe enfin dans les veines lymphatiques: les preuves sont, qu'il a souvent trouvé dans les lymphatiques Bartholiniens une lympe teinte de sang.

THOM. LAWRENCE M. D. & celeb. anatomicus, in disputatione medica de Hydrope, Londini an. 1756. edita a p. 90. ad 100. sententiam suam de vasis lymphaticis, qua cum Boerhavius videtur convenire, clare exposuit; inter alia pag. 97. sequentia occurrunt: „venæ lymphaticæ tanta exilitate ab extremis suis „arteriis prodeunt, ut conspectum nostrum orientes omnino „fugiant; at rivulorum more inter progrediendum confluentes, sensim maiores evadunt, atque satis tandem conspicuæ „fiunt.

Sunt, qui nullam amplexi sententiam, rei difficultatem tantum declararunt: ita

WINSLOW Exp. Anatom. Traité de la tête §. 598. les premières sources des vaisseaux lymphatiques valvulaires sont très difficiles à découvrir.

LIEUTAUD Essais anatomiques p. 537. on ne nous a encore rien appris de certain sur la source de la lympe, & l'origine des vaisseaux lymphatiques.

I. DOUGLAS on the Hydrocele London 1756. although numerous lymphatic vessels can be traced on the Spermatic Cord, Liver &c. yet we know very little about them; their origin, course & many other particulars remain still to be ascertained before we can with any shew of truth draw corollaries from them relating to diseases.

Reperiuntur etiam, qui earum origines aliqua ex parte a ductibus excretoriis repetierunt: ita

Cel. FERREIN Hist. de l'acad. des sciences 1733. les vaisseaux lymphatiques du Foye tirent en partie leur origine du principe du tuyaux biliaire.

HAM-

nec ne, omnibus ex ordine propositis & perpensis ex utraque parte experimentis & argumentis, adparebit.

Argumenta igitur quædam theoretica, vel ex venarum lymphaticarum phænominis nata, in primis expendemus.

Varia dein experimenta, quibus dari arterias lymphaticas invisibiles, a quibus venæ lymphaticæ liquidum suum accipiant, evincere nituntur, ordine proponemus; & quid ex iis concludendum veniat, examinabimus.

Denique multis in corporis locis venas lymphaticas valvulas absorbentes offendi, ostendere conabimur.

(A) Quum apud omnes constet, vasa lymphatica, Bartholiniana dicta, venas esse: Auctores, & magnus præsertim Boerhavius, ratione sequente argumentati sunt. „Nulla est vena, quin debeat habere suam arteriam; hoc est, nullum vas potest deferre versus cor, quin ab alio vase liquidum suum deferendum receperit. Quod enim liquidum versus cor movetur, id debet prius liquidum a corde accepisse. Ergo vena ab aliis vasis suum liquidum habere debet. Et ex eadem ratione vasa lymphatica, quæ versus cor reducunt, debent ab aliis vasis suum liquidum accepisse, neque ea alia vasa venæ esse possunt. Nam venæ recipiunt, quod adtulerunt arteriæ. Ergo lymphatica vasa serum suum debent accipere a quibusdam arteriis, uti omnes venæ ab arteriis accipiunt; hinc, uti videmus venas lymphaticas esse, sic etiam necesse est, dari lymphaticas arterias invisibiles, a quibus venæ lymphaticæ liquidum accipiunt.“ f)

In

HAMBERGERVS in Physiolog. Medic. §. 469. ex omnis generis cavo humidum liquidum vehente, sive sit arteria, sive vas secernens, vel excretorium, vel aliis usibus destinatum, vasa lymphatica oriuntur. Idem porro §. 598. Post primam in hepate secretionem ex sanguine, fit secunda, lymphæ scilicet, ex fluido a sanguine secreto, & hæc ultima ex acinorum vas; ideo hæc respectu primæ secretionis sunt vasa secernentia, respectu secundæ tantum secretoria.

f) BOERHAVE Meth. Stud. Med. ab Hallero evulgat, P. 7. S. 6. c. 2. p. 444. & in Institut. medic. §. 246.

E e e

In prima vero huius argumenti sententia occurrere petitionem principii, quis non videt? Si enim nullum vas potest deferre versus cor, quin ab alio vase liquidum suum deferendum receperit, tunc certe dantur arteriæ lymphaticæ. Dari autem per totum fere corpus venas inhalantes, venas haud ab arteriis origines ducentes, nemo ignorat; & passim certe in operibus suis Boerhavius ipse earum meminit.

(B) A multarum in corpore nostro partium colore, sectione, observatis microscopicis, iniectionibus, inflammationibus, a rei denique ratione, multas esse arterias liquores sanguine rubro subtiliores vehentes pellucidos, omnino comprobari videtur. Et hinc non nullis verisimile videri potest, venas lymphaticas valvulosas, quæ similes humores adferunt, ab hæc arteriis accepisse.

Hoc vero statuere minime licet, nisi prius demonstratum sit, humores hosce pellucidos haud per alias venas ad cor deferri, nisi nexus, qui inter arterias lymphaticas venasque lymphaticas valvulosas intercedat, experimentis ostendatur; vel denique evictum sit, venas lymphaticas valvulosas ab alio fonte primum suum exortum ducere non posse.

Humores vero pellucidos, per venas valvulis destitutas, in sanguinis massam, multis in corporis locis, redire, non tantum inflammationes & iniectiones monstrant; sed minus certa fide constat, an in cerebro v. c. ubi forte plures quam in toto reliquo corpore arteriæ subtilissimæ adsunt, reperiantur venæ valvulosæ. Anatomici certe recentiores accuratissimi eas frustra quæsierunt. g) Hinc ex harum partium analogia ratiocinanti colligitur, humores sanguine rubro tenuiores, reliquis etiam in corporis locis, per venas pellucidas, sed valvulis destitutas, venis sanguineis reddi.

De Propositione 2da & 3tia ex ordine enarrato fusius postea agetur.

(C) Contenderunt etiam, tales arterias & venas lymphaticas hæc respondententes omnino necessarias esse, ut fluidum, ex quo

g) Vid. HALLER, in method. stud. medic. P. 7. Sect. 6. C. 2. & in Pr. Lin. Physiolog. §. 51.

quo lymphæ ablata est, minimum ad tempus fiat specificè gravius, *h*) ut secretiones rite peragantur; vel ne nimium in venis sanguineis abundet lymphæ, ex motu in iis lentiore poxia futura. *i*)

Hypothesibus huiusmodi, quæ vix veri speciem præ se ferunt, argumenta varia oppohere non opus est. Nam ex anatome comparata satis refelli possunt: in avibus scilicet eadem fere ac in homine peraguntur secretiones, sanguinis venosi motus in iis etiam lentus est, vasa tamen lymphatica valvulosa iis desunt.

(D) Post mortem & quoddam per tempus perstare lymphæ motum animadvertitur. Huiusce rationem ita explicant auctores, quod post mortem cordis sinister ventriculus diutius pulsare persistit, quam ullus sanguis ei a pulmone transmittitur. *k*) Si vero nullus sanguis ei transmittatur, qualem, quæso, liquorem expellit? Si expellat, motus sanguinis in venis rubris cur non etiam perstat? Denique, hypothesis hæc accuratioribus ill. Halleri observatis adversatur. *l*) Si vero lymphaticas inhalare ponas, tunc rei ratio haud tam obscura videtur. Dum enim vasorum & fibrarum animalium vis contractilis obtinet, qua, dum calet animal, gaudent, humores ab earum osculis patulis sorpti moveri pergunt.

(E) Aqua etiam statim post mortem iniecta, dum calet adhuc animal, felicius repleti posse vasa lymphatica, observat Nuckius. *m*) Reliquas vero corporis venas statim post mortem felicius repleti, neque a Nuckio animadvertitur, neque apud alios auctores certa fide, quatenus novi, constat. Quam ob rem in continuatione vasorum rei ratio non occurrit: ex supra dictis vero clare patet. Cellulosæ scilicet & corporis cava aquis instantur, quæ ab osculis venarum lymphaticarum hiantibus avidè abreptæ, vi partium contractili promoventur.

E e e 2

(F) Re-

b) HAMBERGERVS in Phys. medic. §. 474.

i) COWPER, in Introduction to Bidloos Tables.

k) LISTER, de Humoribus, cap. 22. p. 197.

l) Vid. HALLERI Experim. in Act. Göttingenf. Tom. I.

m) NUCKIUS in Adenographia.

(F) Reliquæ venæ, quas ab arteriis produci certo novimus, hisce tantum in locis, ubi vel vagis musculorum succusibus subiiciuntur, vel arteriarum ictibus exponuntur, vel denique ubi metuendum esset, ne a compressione valida externa humorum cor versus progressus impediretur, valvulis donantur. Hinc encephali, thoracis & abdominis venæ in genere *n*) valvulis destituuntur. Venæ autem lymphaticæ, non tantum in ramis suis magnis, sed & in minoribus, quousque eas unquam profequi possem, & uti a vasorum lacteorum analogia *o*) verisimile mihi videtur, haud procul etiam ab origine sua, valvulis creberrimis stipantur *p*).

Per-

-
- n*) In genere loquimur. Valvulæ enim ad venæ coronariæ ostium, ad venæ cavæ inferioris in auriculam cordis insertionem, in venis spermaticis, & in vena azyga reperiuntur. Et in venæ azygæ curvatura, ad pollicis circiter ab ostio eius in cavam superiorem distantiam, in pluribus cadaveribus binas valvas inveni; quarum memini, quoniam ab ill. Hallero negantur, vel saltem in dubium revocantur. In prima enim Prim. Lin. Physiolog. editione, valvas in azyga se numquam vidisse profiteretur; & in ultima editione hæc habet (§. 53.): In azyga, sed raro, visæ sunt, valvulæ scilicet.
- o*) Valet apud anatomicos opinio, valvulosâ tantum esse vasa lactea, quum primum ab intestino recesserint; quam fovet etiam Haller in Prim. Lin. Physiolog. §. 720. Undenam ortus sit hic error, intelligere nequeo. In tribus enim cadaveribus, in quibus vasa lactea, inter tunicas intestinorum decurrentia, mercurio ac aliis fluidis replevi, ingentem valvularum numerum offendi, quæ fluidis retropulsis pertinacissime sese obiciebant.
- p*) Vasa lymphatica superficiei pulmonis reticulata sine valvulis, cel. Ferrein demonstrasse perhibetur; quod tamen tantum abest ut ab aliis anatomicis firmetur, ut omnes vasa lymphatica pulmonum ac in aliis partibus valvulis crebris ornata descripserint. v. KAAV BOERHAVE de Perspir. dista Hippocr. §. 627. Et in canibus vivis vasa lymphatica pulmonum valvulosâ vidi; & in hominis cadavere, aerem, mercurium, & ceram, in chyli receptaculum ductum, & ductum thoracicum seorsum infudi, nunquam vero tam felici mihi esse contigit, ut vasa lymphatica pulmonum ingrederetur, sed valvulis obstantibus, vel ad eorum in ductum thoracicum insertionem, vel
 haud

Per plures vero valvulae quid efficere valeant, considerandum est, ut singularis prorsus fabricae causa clarius pateat. A Physiologicis enim obscure satis expediri solet. Multi quidem valvularum venosarum usum in genere exposuerunt; rationem vero, ob quam adeo stipentur valvulis vasa haec, intactam reliquerunt. q) Reperiuntur quidem, qui rem disertis verbis tractarunt, sed qui eam acu tetigisse vix videntur. Ita Nuckius dilatationi pariter ac contractioni destinatas esse valvulas coniecit: r) valvulasque lymphaticorum, tanquam totidem exiguos musculos, primi impellentis motum continuantes, considerarunt Listerus & Bergerus. s) Ac haud ita pridem Cel. Hambergerus, reiectis aliorum de hac re sententiis, genuinum earum usum se primum ostendisse iactat. Quem ita exponit: quod debiles admodum, adeoque tenuissimi parietes vasorum lacteorum esse debebant, ne actioni chyli in tunicam intestinorum villosam ex adhaesione, qua vasa chyliifera replentur, elatere suo resisterent: hinc valvulis crebris donantur, quibus aptissime eorum tunicae, alias nimis debiles, roborantur, ut extensio harum nimia impediatur. t) Valvulas vero haec, inter causas motum chyli determinantes, non retulit: quia alias vires sufficientes chyli retrogressum actu impediendes adesse credidit. Et haec vires si non suffecissent, unica tantum valvula, in quolibet vasorum lacteorum trunco, ex intestinis prodeunte, proxime ad intestina fuisset necessaria; omnes igitur, aut saltem plerasque, caeteras superfluas esse profert. u)

Ee ee 3

Cau-

haud procul ab ea, materia iniecta semper consistit. Praeterea, qui talia detexerit vasa, sine dubio liquores cursu retrogrado inieciisset, ut eorum distributionem & primas origines exploraret & detegeret; de quibus tamen altum est silentium, vid. Ferrein apud Montagnat. Lettre sur un nouveau genre des vaisseaux & dans les mem. de l'Acad. des sciences.

q) HALLER. in Prim. Lin. Physiol. §. 55 56. 720.

r) NUCKIUS in Adenogr. Cap. 3. p. 44.

s) LISTER de Humor. C. 23. p. 230. BERG. in Phys. Med. pag. 83.

t) HAMBERGERUS in Physiol. Med. §. 775.

u) HAMBERG. Physiolog. Med. §. 774.

Causas vero, ob quas tenuissimi debilesque admodum esse debent vasorum lacteorum parietes, nec satis apertas reddidit, nec adeo debiles esse monstrant experimenta, vel eorum post mortem spontanea evacuatio. Fac vero, tenuissimas debilissimasque eorum tunicas esse oportere: valvulas ideo geminatas trebras, ad ea roboranda, naturam in auxilium vocare, nullo modo cum eius simplicitate ac sapientia congruit. Has enim, si nihil fluidorum progressum iuvent, illum impedire, seseque fluidis ingressum querentibus obicere, patet. Sphincteres igitur, vel fibræ tendinæ, tunicis eorum externis circumiectæ, eundem effectum, aptius multo, præstitissent. Quo præterea in loco maxima sit fluidi pertranscuntis copia & velocitas, & exinde maxima tunicarum distractio, id est in ductu thoracico, maximus esset valvularum numerus; in eo vero longioribus multo intervallis distant valvulæ, ut vix unquam ultra octo vel novem valvularum paria in eo viderim.

Sed profecto nihil opus est, ad causas has obscuras confutere, quum vasorum horum decursus, in quo arteriarum, circa quas ludunt, ictibus, musculorumque succussibus, singulari prorsus ratione obiciuntur, cur adeo stipentur valvulæ, nobis ipse indiget. Siquidem per totum suum tractum, uno eodemque tempore comprimerentur, una quidem valvula idem ac magna valvularum copia efficeret. Quum vero arterias multis in locis tantum pertranscant, & pressio externa ad hanc vel ad illam vasis partem solummodo admoveatur: valvulæ longis intervallis distantes, ob spatii intercepti amplitudinem, & fibrarum longitudinem, facilemque hinc extensionem, ad fluidi progressum adiuvandum vix quidquam contulissent. Vibratio enim talis, vel compressio, cum magno spatium communicata, & hinc pro eiusdem amplitudine divisa & diminuta, fluido ultra primum valvularum par impellendo inepta fuisset. Quo plures vero adsunt valvulæ, & quo magis constipantur, eadem fere in ratione augebitur pressionis externæ effectus. Minima enimvis spatiola perexigua, in quæ sic partiuntur, feriens, valvulas primas fluidum præteragit, cuius refluxum & reditum hæc dein intercipiunt. Hunc itaque

que in finem valvulis creberrimis instruuntur, ut omnis organi vicini pressio aut percussio, exigua licet, lympham provehat. Quod non tantum recte cogitandi modo; sed etiam experimento consentaneum est. Vix enim vas lymphaticum mercurio turgidum manibus contrectari potest, quin mercurio propellatur & sursum ascendat; vena vero rubra, quæ paucioribus valvulis gaudet, multo fortius percutienda comprimendaque est, ut idem fiat. Ex hoc etiam ductum thoracicum valvulas pauciores adeptum esse videtur, quod arteriæ magnæ parallelus fere & vicinus ascendat, hincque magna eius portio inter cordis systolen semel & simul percutitur.

Ex hisce perspicuum fit, vasa lymphatica virium externarum ope quam maxime indigere, ut rite progrediantur fluida. Indigere vero propter liquoris sui tenuitatem, & originum suarum ab arteriis subtilitatem, hincque virium cordis & motus defectum, minime veritati vel verisimilitudini congruum videtur. Nam encephali præsertim arteriæ in ramos fere ultra imaginandi vim tenues disperguntur, qui liquidum humore lymphatico multo subtilius, & in toto forte corpore subtilissimum, tenent, qui vero haud tam ab arteriarum pulsu aut contractione promovetur, ac in aliis corporis locis; quoniam earum tunicæ egregie tenuiores, quam alibi deprehenduntur, & pulsu debili si ullo agitantur, neque progressus eius a musculorum vibrationibus adiuvatur: venæ tamen hisce arteriis respondentes nullis omnino valvulis muniuntur. Nec quidem in ductibus glandularum excretoriis, ubi liquorum motus quam maxime languet, reperiuntur valvulæ: nihil enim obstat, quo minus liquores in eos iniekti in arterias repellantur. x) Exinde apertum fit, motum tam languidum ab arteriarum in ramos subtiles divisione non oriri, ut valvularum ope natura uti cogatur, in cursu humorum dirigendo & promovendo. Hinc valvularum ingens in venis lymphaticis numerus indicare videtur, vasa hæc, aut ab arteriis reflexis

x) vid. NUCKIUM in Adenographia. Sic & ipse per ductum hepaticum cursu retrogrado venam portarum aqua replevi.

xis efformari, venarum vero inhalantium systema esse, in quibus humores a tunicarum suarum contractionibus, & a vicinarum pressione cor versus urgentur; non autem a cordis energia a tergo prementis progressum suum in primis derivare.

(G) Si ex arteriis reflexis provenirent venæ lymphaticæ, nonne in cerebro etiam adessent? y) Quum vero compressio externa, quæ liquoribus absorptis propellendis sufficiat, intra cranium deficere videatur, ideo forte desunt. Quod, absorbentes esse, aliquanto verisimilius reddit.

Nunc ad experimenta anatomicorum celeberrimorum examinanda accedimus, quibus arterias lymphaticas, venis hæc respondentes, tam aperte & indubie demonstrasse opinio est, ut nullus reperiat, qui hæc experimentis propriis refellere, vel ratiociniis labefactare contenderit. Aerem nempe, aquam, mercurium, vel ceram, in vasa rubra immissum, reditum sibi per vasa lymphatica quærere invenerunt; z) quod aliter, quam per vasorum anastomoses & nexus fieri, nemini suspectum habere contigit.

Si vero ad experimenta, uti ab iis ipsis enarrantur, animadvertimus, alia prorsus ratione, ac visum est, venarum

y) RIDLEY quidem, & alii nonnulli, vasa quædam lymphatica in plexu choroideo se vidisse autumant. Verisimile vero videtur hydatidibus, quæ hoc in loco non raro reperiuntur, & quæ speciem quamdam lymphaticorum exhibent, hos auctores falli: quum nemo recentiorum fide dignus observatis suis id confirmaverit. vid. Haller. in prim. lin. Physiolog. §. 51. & in Methodo stud. med. P. 7. Sect. 6. Cap. 2.

z) In arteriam renalem Nuckius in adenog. p. 61. Cowper on Tab. 43. fig. 5. Bergerus in Physiolog. medic. p. 78. Lister de Humorib. C. 20.

In venam renalem Nuckius p. 61. Cowper on T. 43. fig. 5. Lister de Humorib. C. 20.

In art. splen. Bartholin, Filius. Nuck. p. 52. Cowper on Bidloo T. 36. fig. 1.

In venam splen. Cowper on T. 36. f. 1. Morgagni Adv. Anat. 2. Anim. 47.

In venam spermatic. Nuckius p. 53. Cowper on T. 46. & in appendix to Bidloo.

rum lymphaticarum repletionem contingere, haud immerito conicere licet.

(H) Nuckius enim, qui, industria sua, experimentorum numero, & fideli eventus enarratione, optime de hac re meretur, in capite Adenographiæ, quo sententiam suam de harum origine declarat, hæc habet: *a)* „Aere in arteriam splenicam adacto, plurimas exiguas in superficie lienis elevari vesiculas, & ex iisdem vesiculis vasa prodire lymphatica, flatu etiam turgida, vidi.“ Ex quo liquet, quod Nuckius etiam assensu suo comprobat, in liene haud immediate, sed intermediis vesiculis ab arteriis oriri. Sed quales, quæso, hæc sunt vesiculæ? Vesiculas enim, oculo nudo & tam aperte conspicuas, præter telæ cellulosæ cellulas, ignoro; & spiritus in arteriam splenicam fortius adactus, quæ Nuckii ipsissima verba sunt, quam facile in visceris huius tenerissimi cellulosas irrumpat, neminem expertum latet. Hinc, nisi forte ramos venarum lymphaticarum dilaceratos ingrediatur flatu, ab hoc experimento constaret, exortum suum primum in liene a cellulosis ducere, i. e. venas esse inhalantes.

(I) Accuratissimus Morgagni, *b)* ære in venam lienis, quo, uti recte notat, usus est Nuckius, moderate immisso, lymphæ ductus superficiem eius perreptantes se implevisse, nos monet. Quod grave, uti contra nos primo intuitu videri potest, testimonium, non tantum diu; sed in sententiam receptam firmum suppeditare argumentum, ostendere conabimur. Dum enim attento animo ipse experimentum in eo, sequentia occurrunt.

Materia ceracea tenuis, in vituli arteriam splenicam immissa, hanc in ramos subtilissimos dividi ostendit. Aer immiscetur non sine vi quadam cellulosis immiscetur; antequam vero immisceatur, nec vasa lymphatica subingreditur, nec vena quidem lienalis truncum, per finem lienis directione longitudinali

a) NUCKIUS in Adenographia p. 52.

b) MORGAGNI Adv. Anat. 2. Animad. 47.

nali latum, turgidum reddere videtur. Mercurius infusus hæc clarius oculis subiicit.

Cera vero, mercurius, vel aer, moderate, immo lenissime, in venam splenicam infusi, statim omnes lienis cellulas subeuntes, ei vesicæ cellulosæ speciem prorsus conciliant, ac si pertusis eiusdem membranæ tubulus cellulosis infereretur: vix vero, ac ne vix quidem, in arteriæ ramos viam retrogradam inveniunt. Venæ trunco in bove per totam suam longitudinem inciso, tunicæ eius ubique foraminibus pertusæ conspiciuntur, ad quæ partes lienis rubræ, instar tot fungorum, protuberant. Si flatus uni horum foraminum, eadem cum venæ trunco servata directione, immittatur, pone venæ truncum per aliud statim egreditur; transversa vero directione infusus, cavitates vel cellulas subit, quæ libere secum invicem communicant. Stylo caute in hæc foramina dimisso, & inciso liene, rubram vel atrorubram substantiam, membrana tenuissima obductam, cernimus, quæ auriculæ cordis in quibusdam animalibus membranam internam quodammodo refert; sed quæ vix ullam cum venarum tunicis in aliis corporis locis habet similitudinem. Nec regularem ramorum seriem deprehendes; sed cava potius communicantia ubique, & quæ aere turgida, exsiccata, incisa, cellulas irregulares exhibent. Aqua tepida, in venam lienis, & hinc in hæc cavitates infusa, liene leniter manibus agitato, vasa lymphatica superficiem eius perreptantia, & inter tunicas sita implet: duplici enim in vitulis membrana cingitur; unde forte vulgaris de duplici lienis membrana in homine etiam error emanavit. Nunquam vero vidi aerem inflatum ante hæc replere, quam inter tunicas irruerit; id quod infuso mercurio clarius evincitur. Hinc forte aqua etiam inter membranas penetraverit prius, quam ea subierit; quod tamen utrum evenerit, nec ne; dicere nequeo. Aer autem, vel mercurius, inter tunicas lienis infusus, vasa lymphatica facillime replet; sed per ramorum dilacerationem hoc contingere, aperte & indubie cernitur.

In

In venis hisce lymphaticis, ubi lien relinquunt, & vasis mag-
 rubris se socias addunt, valvulæ occurrunt, quæ fluidis
 retrogressum vetant. Inter membranas in eius superficie
 valvulæ etiam reperiuntur; sed quæ pauciores sunt, & vix
 fluido commeatum liberum in omni directione denegant.
 Hinc, in unum ramum, superficiem lienis perreptantem, im-
 misso statu, magnus venarum lymphaticarum plexus, totum
 lien circumvestiens, in conspectum venit. Numquam vero
 fluidum ex hoc plexu in cellulas aut cavitates lienis, vel in
 vasa lienalia, adigere possem. Inde valvulas ad eorum initia
 adesse videtur, quæ humoris cursui dirigendo inservire pos-
 sunt. In superficie plexu non adeo forte stipantur, quo-
 niam compressio inter respirationem æquabilis, in omnibus
 uno eodemque tempore humoris cursum promovet; adsunt
 iterum plures, quo loco vasa magna comitantur & ambiunt,
 ut ab unoquoque arteriarum ictu propelli possit humor.

In liene inciso quamplurima corpuscula albicantia conspi-
 ciuntur, Malpighio visa, & pro glandulis habita.

Ex quibus omnibus apertum fit, auctorum experimenta al-
 lata, ullum vasis lymphaticis cum arteriis aut venis rubris lie-
 nalibus commercium rectum, vel ramorum anastomosin, com-
 probare minime: e lienis vero cellulis vasa lymphatica humo-
 res suos sorbere, potius verisimile reddi,

(K) Haud inepte etiam quæri potest, qua ratione mercu-
 rius tam facile venas lymphaticas ingrediatur: quum partes
 eius tanta tenacitate gaudeant, ut vix ab arteriis in venas ru-
 bras propelli possit. Venas enim lymphaticas, si ex arteriis
 procedant, venis rubris multo tenuiores esse, nemo, credo,
 inficias ibit. c) Vel, si viæ tam patentes sunt, cur non et-
 iam sanguis ruber easdem in vivo repetit? Hoc noxium fu-

Ff ff 2

turum

c) Si etiam verum esset, globulos in Lympha conspici posse,
 quorum 36. globulorum rubrum efficerent: ex hoc tamen
 globuli rubri, vel arteriæ ultimæ rubræ, diameter, globuli lym-
 phatici vel arteriæ ultimæ lymphaticæ diametro ter & amplius
 maior esset.

tarum esse, vel variis pororum & particularum figuris deberi, vix ullus puto hodie cum Nuckio respondebit. *d)* Hæc enim iam dudum exhibentur.

(*L*). Cowperus vero experimentum adtulit, *e)* & ex quo, uti videtur, potissimum collegit, quæ de vasis hæc & de eorum ortu venditat, quod rei causam multo obscuriorem reddidit; se, scilicet, sapius, sed irrito conatu, mercurium ab arteria spermatica in venam comitem impellere, vel ex hac in illam repellere, tentasse; ex vena vero spermatica haud difficulter in vasa lymphatica mercurium penetrasse.

Ex quo igitur constat, vias inter venam spermaticam & vasa lymphatica magis patulas esse, quam inter venam spermaticam arteriamque comitem, ex qua tamen globulos sanguinis rubros accipit, qui proinde in vivis semper in funiculi spermatici vasis lymphaticis inveniuntur; vel, aucta nimis mercurii pressione, extra venam prorupisse, dein se in lymphatica insinuasse. Et hæc, non illa vero ratione, se rem habere, sæpe numero expertus vidi. Dum enim mercurii altitudinem instrumento apto lente augerem, ex arteria spermatica in venam sociam tandem impulsi; sed, si nulla esset vasorum ruptura, aut mercurii effusio, vacua manebant vasa lymphatica: ruptis autem, vel casu, vel consilio, intra testiculi tunicas arteriæ ramis, vix in venam penetravit; sed lymphatica mercurio turgida brevi in conspectum venerunt.

Ex hoc experimento lucem accipit, quod merito quibusdam paradoxon visum est: *f)* liquoribus rubras in venas scilicet infusis, vasa lymphatica repleri. Parum enim refert, utrum in arterias, an in venas iniiciantur fluida; si ab extravasatione tantum hæc repleri possint.

(*M*). Theoriam suam de variis pororum & particularum figuris, Nuckius observatione tuetur, quæ ægrius ex sententia recepta patescere potest. „Mercurius nempe, licet admოდum
„dum

d) NUCKIUS in Adenog. p. 53.

e) Cowper on Bidloo: T. 46. & in append.

f) Illust. Haller.

„dum mobilis, in arteriam splenicam iniectus, nullo modo lymphatica lienem perreptantia subingreditur, quum tamen infusus aer haud difficulter ea distendat; contra variis aliis in partibus nihil plane valet aer, in quibus tamen mercurius facilem viam invenit^g). Si enim vasa lymphatica ex arteriarum ramusculis reflexis producerentur: tum fluidum subtilissimum & tenuissimum, sive aer, sive mercurius esset, semper & in omni casu facilius in ea penetraret & repletet. Puta vero in cellulosas delabi oportere fluidum, antequam ea subeat: tum in viscus laxioris & debilioris fabricae, qualis est lien, experimento capto, aeris infusio, quae vasis disrumpendis sufficit, nec tamen ea ad se invicem adprimit nimis & arctat, felicius cedit; contra in aliis firmioris fortiorisque compagis partibus nihil plane valet aer, quoniam tanta vi inflari nequit, nisi machina adhibeatur, ut in telam cellulosam irumpat; & hinc mercurius, ex pondere suo, aptius usurpatur.

(N) Medicus Berolinensis h), vir etiam in re anatomica peritus, hepar ex infante mihi monstravit, in cuius superficie vasa lymphatica valvulosa, cera, quam in arteriam hepaticam iniecerat, turgida, clare certi adfirmabat; nullam vero adparere vasorum rupturam, vel cerae effusionem. Fallaciam vero hanc, quae viro probo imposuerat, accurata rei contemplatio haud difficulter sane detexit. Si enim ab arteriis continuo ductu in venas lymphaticas transisset cera, ramusculos certe arteriae hepaticae subtiliter replevisset; porro & arteriae & venarum lymphaticarum rami cera turgidi clare se invicem distinguendos obtulissent, illius enim rami ubique cylindraceos & aequales, harum vero rami & ramusculi omnes nodosos & valvulis interruptos, sese indicassent.

In hoc vero preparato, cera vasa subtilissima minime impleverat; sed crassiora tantum subisse videbatur. Arteriae &

Eff ff 3;

venae

g) NUCKIUS in Adenographia p. 54.

h) D. Dr. LORSECKE, quem nuper fato functum boni omnes ac medicinae cultores merito lugent.

venæ valvulose lymphaticæ notis suis discernendæ non aderant: nam, si in una parte vas quoddam venæ lymphaticæ nodosæ speciem præ se ferret; in alia, vel in aliis eiusdem ramis, cylindraceum, nodis haud insignitum, adparuit. Unde ultra dubii vestigium comprobatur, speciem hanc in quibusdam partibus, fluidis solummodo aquosis, iniectioni ceraceæ commistis, & inter partes eius interceptis, deberi. Quod haud raro contingere, ab iis, qui iniectiones exercent, iam dudum observatum & cognitum fuit i).

(O) Vasa hepatis lymphatica in vivo turgere; si modo venæ portarum ligaturâ iniiciatur, tradunt Diemberbroeckius & Heisterus k). Tam longe vero abest hoc experimentum a comprobandi virtute, hæc a vasis sanguineis produci, ut omnino contrarium monstret. Vena portarum enim pro arteria hepatis maxima haberi potest, ex qua, si ex vasis sanguineis exorirentur lymphatica, maximus eorum numerus prodiret. Ligatura vero arteriæ num aliquid facit in ramusculis eius turgidis reddendis? Fac etiam, ab Aortæ ramis tantummodo provenire lymphatica, hinc in hepate ab arteria hepatica dicta derivari: ligatura sane venæ portarum iniecta efficeret, ut sanguini ex arteria hac in cavæ ramos properanti minor esset resistentia; hinc minor fluidi in ea determinatio. Finge vero, lymphaticas absorbere: tunc & phænomeni ratio aperitur. A dolore enim, & summa anxietate animali illata, omnes eius vires excitantur; fibræ & vasa fortius contractiones, quibus donantur, exercent; musculi in vibrationes fortes crebrasque concitantur, quibus fluida, quæ harum origines

i) vid. Monro on the art of injecting in the Edinburgh Med. Ess. V. I. art. 9. p. 88.

k) DIEMBERBROECKIUS in anat. C. 13. De vasis lymphaticis & de lymphæ. Si ligatura inter ventriculæ & hepar fiat, qua simul vena portæ cum ductu biliario comprehendatur; mox enim, dummodo in animali vivo hoc tentetur, inter ligaturam & hepar sit horum vasculorum intumescencia, quæ multum increscit; si hepar manu leviter prematur. vid. etiam Heister. in Compend. anatom. §. 217.

nes-hauriunt, celerius promoventur; dum simul etiam impeditur lymphæ progressus a ligatura, quæ venæ portarum iniici nequit, quin lymphaticarum ramos magnos, quæ eam cingunt & amplectuntur, comprehendat.

Et a pressione externa potius, quam a fluidi per arteriam hepaticam velocitate aucta, repleri, ab ipso Diemerbroeckio in loco citato comprobatur. Intumescentiam enim multum incrementum, si hepar manu leviter prematur, animadvertit.

(P) Funiculum quoque spermaticum vinculo constringi, testes dein agitari & comprimi iubent *l)*, ut turgida se clare conspectui subiiciant vasa testium lymphatica; quod, nisi ratione iam nunc prædicta, ægre sane explicari potest.

(Q) Porro, leni compressione & agitatione, vasa lymphatica in visceribus etiam corpore exsectis in conspectum duci, & Graafius, & Ruyschius docet *m)*. Tam parca vero humoris copia in arteriis, post mortem, & post excisionem superest, ut vix putari queat, per compressionem & agitationem ex arteriis in venas lymphaticas urgeri; sed in cellulis & cavis latentem harum ostia ingredi, in ostia & in ramos minores ingressum propelli. Quæ sic fieri, plus quam verisimile subsequencia reddunt.

(R) Ovis liene, scilicet, diu in aquis macerato, vasa eius lymphatica aqua impleri & turgere Malpighius vidit *n)*. Quod idem mihi observatum est, dum porci testiculum in aquam per dies aliquot immissum leniter agitare. Neque conicere licet, hoc humori in arteriis, vel in venarum lymphaticarum initiis, prius latenti, nunc vero in ramos maiores adacto, deberi. Antequam enim omnes cellulose aquis inflatae

l) GRAAF de viror. organ. genit. p. 36. DIEMERBROECK in Anat. C. 22. hæc habet: „si aliquanto supra testiculos vasa „sanguifera ligentur, tuncque testes agitentur, mox observantur vasa lymphatica intumescere.

m) GRAAF de viror. org. genit. p. 36. RUYSCHIIUS de splenis lymphæ ductibus.

n) MALPIGHIUS de structura glandul. conglobat.

inflatae sunt, compressio, vel agitatio ad ea replenda, nihil valuit.

(S) Apud plures auctores legimus, mercurium, aut ceram, in arterias mesentericas adactam, vasa ipsa lactea prospere replevisse o); etiamque adfirmare haud dubitarunt, super intestina ipsa, immediatum inter arterias mesentericas venasque lacteas dari commercium p). Inde, quum simili omnino fabrica gaudeant venae lymphaticae, non sine verisimilitudinis quadam specie aliquis forte opinari potest, his etiam tale cum arteriis esse commercium, vel arterias dari lymphaticas, unde, in quibusdam saltem locis, venae lymphaticae ortum suum sumant. Quum vero tam in aperto, tam apud omnes in confesso sit, venarum lactearum eum esse usum, ut chylum ab intestinorum cavo absorbeant; haustum in sanguinem deferant: patet omnino, nexum, si ullus iis cum arteriis intercedat, usum tantum secundarii esse posse. Proinde, si liquores in arterias immitti in venas etiam lymphaticas sine effusione transirent; quod tamen nondum certo esse factum demonstrare laboravimus: ab analogia ostenderet tantum, valere inter illas, ut inter venas lacteas, in progressu suo commercium & communicationem usus secundarii cum arteriis. Nos vero experimentum hocce de commercio inter arterias venasque lacteas ineuntes, eventus ad corollarium huic ex metro oppositum duxit, uti iamiam explicandum veniet.

(T) Supra commemoravimus, nos saepissime mercurium in

o) TYSON of the ourang outang p. 35. COWPER ON BIDLOO Tab. 46. MANGETUS in Theatro Anatom. p. 168. & nuper TARIN in Problem. Anatom. Utrum scilicet, inter arterias mesentericas, venasque lacteas, immediatum detur commercium.

p) COWPER in Phil. Trans. No. 220. or in Lowthorps Abridg. v. 3. p. 109. The lymphatics derived from the extremities of the arteries join with the lacteals before they leave the external surface of the intestines. Tarin. l. c. Quum vasa lactea primi generis per aortae truncum materia ceracea replevisset, exinde, dari iis cum arteriis commercium immediatum, constare, profert.

in arterias, sensim aucto eiusdem pondere, immisisse; nunquam vero tam fausto eventu, ut in venas lymphaticas, vasis integris, transfiret: extravasatione autem facta, sive in arterias venasve, sive in ductus excretorios, sive in ipsas cellulosas, infunderetur, venas lymphaticas repleti posse.

Quod experimenti genus, variis in visceribus, variisque infusis liquoribus, simili omnino cum eventu perpetuo nobis cessit.

De experimentis in hominis & quadrupedum testiculis sumtis, in dissertatione inaugurali fusius diximus; & supra quædam etiam ad literam L.

Experimenta in liene vitulino ad literam I. videre licet.

In hepate etiam institutis par fuit successus. Post subtilem, scilicet, sed iustam repletionem, nulla in conspectum prodierunt vasa lymphatica. Subito vero ac violenter in hominis arteriam hepaticam immissa cera, vasisque disruptis, vasa lymphatica, venæ portarum, vesicæque felleæ tunicas perreptantia, inque partis hepatis inferioris sulcis sita, bis egregie replevi. Neque ab arteriarum furculis origines suas ducere, exinde certa fide constitit, quod arteriarum rami tenuiores ceram non admiserant, & dum eorum origines cultro explorarem, ramos nullos valde subtiles deprehendi; sed variis in locis, & in hepatis ipsius substantia, & inter vesicæ felleæ tunicas cellulosas, materia effusa plenas, ex quibus in vasorum lymphaticorum ramos, evidenter dilaceratos, ceram urgere potui.

Consimili prorsus ratione, infusa, scilicet, vehementer in hominis aortam materie glutinosa, cinnabare tincta, ventriculi ipsius & intestinorum quamplurima vasa lactea primi generis, inter tunicas eorum decurrentia, replevi.

Et quidem in ventriculi latere anteriore plexum vasorum lacteorum insignem animadverti, cuius ramusculi in plures ramos maiores concurrentes, inter tunicam externam & muscularem, ad curvaturam eius minorem ascendebant, ibique ex ventriculi tunicis emergebant. Ubinam vero finirentur, pro certo dicere nequeo. Nam propter fluidi extravasati

copiam, eos ulterius persequi non potui. Quum autem in venas gastricas rubras minores non inferentur; & in venæ galtricæ superioris truncum terminari verisimilitudini repugnet: in ductum ideo thoracicum desinere, mihi omnino verò propius videtur.

In intestinis tenuibus plurima vasa lactea materiem coloratam receperant. In intestinis crassis unicum tantum, ad curvaturam coli sinistri lateris superiorem, deprehendi: quamquam, intestina crassa multis vasibus lacteis donari, certo novi.

Vasa hæc lactea seu valvulosa esse, eorum decursus, species nodosa, & hoc porro, tam certum quam quod certissimum effecit, quod materies semifluida in ramos maiores facillime propelli, sed non repelli in minores potuit. Per extravasationem repleri, indubium fuit: quoniam, in quo loco effusa fuerit materies, ex eo tantum proveniebant; & nonnullis in partibus, ramos tantum crassiores subierat materies, quæ etiam ex cellulosa poterat in eos urgeri.

Ex quibus iure meritoque colligere licet, *nullum inter arterias meseraicas venasque lacteas immediatum super intestina ipsa dari commercium*; ut celeberrimi quidam anatomici venditarunt *q*), simili forte experimento decepti. Nec, dum materies ceracea ex arteriis in vasa lactea secundi generis transit, anastomoses ideo subtiles ramusculorum quærere licet. Hoc enim per extravasationem intra glandulas conglobatas mesentericas contingere posse, longum est ex quo observavi *r*).

Hæc experimenta auctores saltem refellunt, qui a fluidorum in arterias immisione, & subsequente vasorum lymphaticorum repletionem, arterias lymphaticas indubie demonstrari contendunt.

Hæc vero simul commonstrare, a cavis & a cellulosis vasa lym-

q) TYSON, COWPER, MANGET, & TARIN supra citati.

r) Præparata hæc vasorum testiculi, lienis, hepatisque lymphaticorum: ventriculi intestinorumque lacteorum, liquoribus aptis condita conservamus; pluribusque Berolini demonstravimus.

lymphatica origines suas primas ducere, i. e. ostia vasorum lymphaticorum patula in hæc hiantia; & primos eorundem fontes ac exortus, invenire & subire fluida arte infusa; promulgare non audemus. In quibusdam experimentis veri quamdam quidem speciem præ se fert; in reliquis vero clare patet, tenerrimos horum vasorum ramusculos dilacerari, & per ramusculos dilaceratos aditum sibi quærere fluidum; quapropter in illis etiam idem contingere, omnino credibile fit. Et semel ingressus mercurius, facile, ob valvulas, ulterius ulteriusque propelli potest.

(U) Lympha ex proximo de arteriis educi creditur; quum coloris flavescens & aliquando rubicundi deprehendatur s). Hoc quidem vel ex eo oritur, quod arteriarum fines, qui venarum lymphaticarum principia finguntur, tantum dilatantur & ampliantur, ut tales globulos admittant; vel, quod arteriarum rami laterales, in cellulosas & in cava exhalantes eos in hæc dilabi sinunt. Hoc vero, æque ac illud, verisimile adparet, variisque in corporis locis sæpe contingere novimus.

Et ab extravasatione, aliquando saltem, lympham & chylum colorem rubicundum mutare, vel sanguinolentum evadere, Wepferi t) experimentum quoddam confirmare videtur. Cani scilicet maiori mercurii sublimati drachmam cum mica panis in bolum redactam, hora octava matutina exhibuit. Vix quadrante horæ elapso, magno nixu vomere coepit. Circa horam nonam mucum cruore tinctum, postea magis magisque cruentum, & ultima vice atro rubescentem, evomit. Circa sextam vespertinam fæces cruentas excrevit, postea nigras & piceas. Postridie in stabulo canem mortuum invenit. Ductus thoracicus, & chyli receptaculum, lymphæ cruenta plena erant. Sed, aperto abdomine, plurimum sanguinis extravasati inter hepar & ventriculũ in hypochondrio sinistro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum,

Gg gg 2

s) HALLER in pr. lin. Physiolog. §. 181.

t) WEPFERUS de Cicuta aquat. p. 300. I. 2.

lum, invenit. Ventriculus mucro cruento spumoso viscido plenus; similis mucus in toto reliquo intestinorum ductu conspiciebatur; in recto fæces pice nigriores. Ablata tunica fibrosa gulæ & ventriculi, inter illam & tunicam nerveam, sanguinem grumofum extravasatum in plurimis locis reperit, ut & in plerisque intestinis inter has tunicas. In sanguinis extravasatione igitur, lymphæ cruentæ causam quærere licet. Nam a vi tam vehementi tamque subito admota, rumpuntur vasa, tantumque dilatari patiuntur minime. Experimenta vero prædicta monstrant, facile ab extravasatione impleri posse vasa lymphatica, ut & lactea.

(V) Nec valida contra sententiam nostram existeret obiectio, lympham scilicet, in venis lymphaticis valvulosis, & humores in variis corporis cavis & in eius superficiem, in omnibus suis dotibus haud convenire. Maxima quippe & tenuior pars, per venarum rubrarum ramos inhalantes, qui ubique scatent *u*), abripitur; dum certa tantum portio a venis lymphaticis sorbetur, quam præterea per absorptionem & transitum per has mutari, & alias dotes acquirere, verisimilitudini minime adversatur.

Circumspectis experimentis & argumentis variis pro arteriis lymphaticis venis lymphaticis valvulosis respondentibus, rationibusque subductis, sententiam hanc iis non tantum non stabiliri; sed & hæc etiam, eas absorbere, haud levem suspicionem iniicere, ostendere operam dedimus. Superest, ut demonstremus, ostiis eas patulis, multis in corporis locis, fluida haurire.

(W) Et, quod omnino admiratione dignum est, auctores ipsi, qui acriter pro arteriis lymphaticis, uti primis venarum lymphaticarum fontibus, pugnant, experimenta nihilominus tradunt, quæ has ex cavis humores sorbere satis evincunt; quamquam talem conclusionem haud collegerunt. Ita Nuckius *x*), in capite, cui titulus est, de vasorum lymphaticorum ori-

u) Vide in primis Abr. Kaau Boerh. de perspiratione.

x) NUCKIUS in adenographia.

origine, ea, si quæ de lymphaticis lienis coniecerit excipias, in genere ex arteriis derivat; postea vero vasa renum lymphatica, per fluidi in ureterem & in pelvim renum infusionem, replere docet; & porro animadvertit, se huius experimenti successum magis optatum vidisse, si primum vasa renum arteriosa & venosa cera repleta fuerint *y*). Hoc vero, si ex hisce origines suas duxerint vasa lymphatica, plane contingere non posse, nemo non videt.

(X) *Cowperus* etiam vasorum lymphaticorum origines a vasis sanguineis repetit *z*); & tamen per ductus biliares, per ureterem, & a penis cellulis, impleri posse tradit *a*).

(Y) *Celebris Ferrein b*) vasa hepatis lymphatica, fluido in ductus biliares infuso, replevit; & quidem ab experimento suo colligit, ortus suos quadam ex parte a ductuum bilem ferentium initiis ducere.

(Z) *Peyerus* porro, vir, fide omnino dignus, lympham nonnullis animalibus circa hepar flavescere vidit *c*), cui *Kerckringius* addit, lympham non tantum subflavam, sed etiam amaricantem, in vase lymphatico, per summam vesicam felleam reptante, se reperisse. Quæ itidem testantur *Sylvius* & *Reverborstius d*); claro omnino documento, per vasa lymphatica bilem resorberi.

Gg gg 3

(AA)

y) NUCK. in adenograph. C. 6. p. 62.

z) COWPER, in Introduction to Bidloos Tables p. 5. The true origin of the lymphatic vessels is from the extremity of the blood vessels.

a) vid. COWPER, explication of Tab. 38. f. 1. Tab. 43. f. 5.

b) FERREIN Hist. de l'Acad. des Sciences 1733. Les vaisseaux lymphatiques du foye tirent en partie leur origine du principe du tuyaux biliaire.

c) I. CONRADUS PEYERUS in meth. hist. anatom. medic. Cap. 6. p. 159.

d) FR. SYLVIVS disp. med. VI. 2. *Reverborstius* de motu bilis §. 20.

(AA) Ill. *Hallerus e*), & nos etiam *f*), vasculum ex epididimide ortum descripsimus, quod, nisi sit vel epididimidis, præter consuetudinem, in duos ramos divisio; vel unum e vasis semen e testiculo efferentibus a reliquis aberrans, & epididimidi, ad partem eius mediam, vel inferiorem, contundum, quæ prima fuit nostra sententia *g*), & cuius non levis iterum ex quibusdam experimentis suspicio incidit: maxime insigne vasorum lymphaticorum absorbentium exemplar suppeditat.

(BB) Tam arcta inter venas lacteas & lymphaticas occurrit similitudo, ut, si naturæ simplicitatem & congruentiam spectemus, minime credibile fiat, illas esse venas absorbentes, has vero non esse.

(CC) Denique, multis in corporis locis, vasa lymphatica valvulosa fluida ostiis suis sorbere, sequentia satis testantur. Testantur etiam, plerasque glandulas conglobatas insignes saltem quosdam ramos absorbentes accipere.

Huius luculentum & notissimum exemplar suppeditat in primis glandularum conglobatarum inguinalium tumor, bubo dictus, qui coitum impurum adeo frequenter excipit, & qui sine partium exesione haud raro invadit, quum primum sit contagionis indicium.

Si enim venenum cum sanguinis gyro per totum corpus deferretur, cur inguinales potius, quam axillares, cervicales, aut alias, similis omnino fabricæ, glandulas occupat? Neque ullum est, in singulari quadam & abdita harum glandularum compage, perfugium. Nam, si alia loca primum vitaverit venenum, non inguinales, sed vicinæ glandulæ, parti corruptæ & cordi inieciæ, laborant; uti iam iam animadvertendi locus erit.

In venarum igitur lymphaticarum absorptione, vera ratio collo-

e) HALLERUS in Phil. Trans. N. 494. §. 12.

f) IN EDINBURGH. physical essays v. I. art. 16. & in Dissert. Inaug. 1755.

g) Dissert. Inaug. p. 49.

collocanda est, quæ a genitalibus ortæ ad glandulas inguinales feruntur. Aliud enim non datur commercium.

(DD) Nec ex alia causa fieri, luculenter porro ex eo comprobatur, quod in nutricibus, quæ infantes lue venerea infectos lactitando vitiantur, inter prima contagionis signa sæpe se manifestant tumores axillares. In infantibus vero, quibuscum nutrices lue laborantes lactitando morbum communicant, primo sæpenumero invaduntur colli glandulæ conglobatæ *h*).

Lues scilicet, venarum lymphaticarum ostiis hausta, ad glandulas, per quas transeunt venæ lymphaticæ, properat, & in earum angustis hæret. Sic obstructæ, & abs acri etiam vellicatæ materia glandulæ, in tumores adtolluntur.

(EE) Eiusmodi vero exemplis, ab aliis morbis ductis, rem adhuc illustrare, nec inutile, nec a re alienum erit.

In variolarum insitione, quæ apud nos multum invaluit, plerumque, facta in brachio levissima incisura, filum linteum vel xylinum pure varioloso imbutum imponunt. Morbo ita arte effecto, sæpissime oriri tumores in axillis, usu compertum est; adeo, ut pro signo certissimo a multis habeantur, haud frustra insitutam fuisse insitionem *i*). Et quum per plures annos incisura tantum in uno brachio, non, uti olim, in utroque peragatur: animadversum est etiam, in quo latere facta sit insitio, in eodem glandulas axillares intumescere.

Idcirco turgere crediderunt medici, vel quod minori vi foras illic propellatur venenata materies *h*); vel quod fluxionem, uti loqui amant, in partes vicinas inducat incisio. Tales vero ratiocinationes quam infirmæ, quam parum verisimiles sint, unicuique liquet. In glandulis enim lateris incisio minori vi foras propelli materiam, quam in glandulis alterius late-

b) Practicos hæc non latent, & in nosocomiis venereis quotidianis exemplis comprobantur.

i) In primis a Do. Doctore *Archer*, nosocomii variolosi Londinensis medico.

h) v. Mead, de variolarum insitione.

lateris, vel quam in reliquis corporis locis, unde credibile fit? Neque hoc exponit, undenam intumescere incipiant, antequam febrem accendat materies, & effectus suos in sanguine & in corde edat. Quid? quod ex levi adeo vulnufculo subsequitur levis inflammatio, qua tantam fluxionem adferri minime fingi potest. Nec omnino adfert. Si enim vulnufculi oras excipias, neque cutis, neque cellulosa rubent, aut tument, inflammationemque aut stimulum ostendunt; & incitura, quæ vulgo infra humeri medium instituitur, longe a glandulis axillaribus remota est. Ad causas igitur ambiguas recurrere nihil opus est; dum a venarum lymphaticarum inhalatione egregie explicatur phænomenon. Resorptum scilicet venenum, & versus cor progrediens, glandulis axillaribus, quas venæ lymphaticæ extremitatis superioris salutant, tumores efficit.

(FF) Insigne etiam exemplar vidi, quod luculenter demonstrat, capitis superficiem venis lymphaticis absorbentibus obsitam esse.

Domina quædam, diu capitis doloribus vexata, medici suafu, emplastrum epispasticum summo capiti admovit, ut cutem exulceraret, & fonticulum faceret. Exorta vero circum totum collum, præsertim a parte posteriore, magna glandularum conglobatarum intumescencia, wax kernels anglice dicta, emplastrum detraxit, tumores hosce insolitos cantharidibus tribuens. Remoto, brevi detumuerunt glandulæ. Quum vero alia medicamina frustra adhiberet, paulo post cantharides iterum in auxilium convocavit, eodem omnino iterum cum eventu. Si quidem glandulæ tantum conglobatæ, ad quas feruntur venæ capitis lymphaticæ, hoc in casu adficerentur: deberi illud particularum cantharidum acrium & irritantium per venas lymphaticas absorptioni, & in glandulas conglobatas delationi, ambigi profecto nequit.

(GG) Multa apud auctores exempla prostant, ubi extremitatum corporis partium morbi & ulcera glandulas axillares & inguinales tumoribus follicularunt. Ita in paronychia dolent-

lentissima, celeb. van Swieten *l*) tumorem subito sub axilla ortum fuisse sæpe vidit; licet in extremo digiti apice hæret malum. Cuius causam ponit, quod in mollissima pinguedine glandulæ hæreant, a compressione muscutorum liberæ, &c. A morbis etiam crurum & femorum glandulas inguinales in tumores adtolli, Russel animadvertit. Cuius rationem a fluxione quadam repetit *m*). Et D. Reymarus, qui dissertationem eruditam de fungo, vel tumore albo vulgo nobis dicto, articularum, in qua multas proprias observationes habet, meditatur, interrogantem me certiore fecit, se sæpius vidisse glandulas inguinales, si hic morbus genu invaderet, tumoribus inflari, qui brevi post genu amputationem disparuerint. Hos tumores a venarum lymphaticarum resorptione provenire, ex iis, quæ iam diximus, vix in dubium revocari potest.

Hisce exemplis elucet, venas lymphaticas absorbentes valvulosas, a capitis superficie, ab oris cavo, a mammis, a corporis extremitatibus dictis, a genitalibus, procedere. Varia insuper adtulimus, quibus, arterias lymphaticas venis hisce respondentibus argumentis minus firmis sustineri, non tantum comprobare conati sumus; sed & experimenta ipsa in hunc finem adlata, variaque horum vasorum phænomena, fabricam & decursum prorsus singularem, lacteorumque analogiam, & naturæ simplicitatem ac constantiam, verisimillimum reddere, *vasa lymphatica valvulosa per totum corpus venarum absorbentium systema efficere.*

C O N S E C T A R I A.

Quum anatomia ad medicinæ praxin, & ad utilitatem respicere debeat, conscriptaria quædam adnectere, visum est.

(*α*) Chirurgi quidam, multum in praxi versati, gonorrhæam virulentam, & luem veneream, quæ præter genitalia omnes fere

l) V. D. van SWIETEN in Boerh. aphor. §. 416. p. 728.

m) RUSSEL on sea Water p. 47.

fere corporis partes adficit, natura sua prorsus discrepare, nec illam in hanc mutari unquam, adserere non dubitarunt. Disputarunt etiam, an bubo ad hanc, vel ad illam potius, referri debeat. Ex supra dictis vero apparuit, bubonem esse materię contagiosę per venas lymphaticas intus susceptę, & in glandulis conglobatis obstructę, effectum. Ex quo igitur demonstratur nexus inter gonorrhęam virulentam, & luem iam invalescentem; quum sit quasi medium inter hanc & illam. Si enim omnis materia morbosa in glandula obstructa hæreat, & suppuratione superveniente eiiciatur, æger a lue tutus evadit. Si vero non omnis hæreat; vel si bubo discutatur, i. e. si venenum procedat, & sursum per venas lymphaticas ductamque thoracicam in sanguinem progrediatur: cum reliquo corpore communicatur mahum, & ægrotus lue venerea, vulgo dicta, laborat. Mirum quidem videtur, res experientia quotidiana comprobata in dubium revocari.

(β) Lues venerea, uti vidimus, per venas lymphaticas sæpe in corpus sibi ingressum quærît; & in glandulis conglobatis, quas salutat, haud raro hæret. Mercurius, nec quatenus sanguinis velocitatem & vim incitet; nec quatenus particulas morbosas eiiciat: sed ratione quasi specifica, si practicis nonnullis fides adhiberi debet, huic morbo mederi videtur. Hinc forte haud prorsus inutile esset, mercurium & mercurialia loco primario adfecto admovere; quę, iisdem viis insistendo, veneni vires fortasse lenirent, vel delerent, antequam sanguinem ingrediretur.

(γ) Omnes fere medici, bubonis suppurationem potius, quam resolutionem eiusdem, moliantur. Hanc enim luis venereę periculum ægro intentare, experimento compertum est. Nuper vero chirurgi quidam, ut minori cum tædio & ægri incommodo sanitatem restituerent, bubones radicitus excidere tentarunt. Et quidem, si operatio hæc caute instituitur, nam propter arterias venasque vicinas discrimine plena est, ac antequam glandulę magnopere intumuerint, non tantum minus tædii & doloris, sed minorem etiam contagii metum, ægroto incutiet. Nam & materiam iam receptam tollit;

tollit; & communicationem ulteriorem veneni per venas lymphaticas intercipit. Quod in primis proficuum erit, si ulcricula canceri dicti adsint, qui perpetui videntur esse morbi fomites, vel quasi organa venenum venereum conficiantia & secernentia.

(d) Apud Auctores, qui de peste egerunt, frequens occurrit observatio, bubones, nimirum pestiferos, suppuratione solutos valde salutare esse. Et, si prima infectionis in ægro tante nota fuerit huiusmodi tumoris inexpectata eruptio; quod quidem & medici Galli, & alii etiam spectata fidei auctores nobis adfertum reliquerunt n); unde verisimile videatur, ab absorptione materiæ pestiferæ per venas lymphaticas hunc provenire: hoc in casu, excisionem harum glandularum eximii usus fore, spes est. Radicitus enim tollit materiam pestiferam in glandulis hærentem; obstat, ne plus eiusdem, hisce saltem viis, sanguini immisceatur; & fonticulum, vel ulcus, efficit, per quod corpus a particulis noxiis, iam forte in sanguinem abreptis, liberari potest o).

(e) Pestem sæpius glandulas faciei, colli, & extremitatis superioris occupare, quam inguinum & extremitatis inferioris, animadvertitur; ex hoc forte, quod illæ aeri externo plus exponuntur. Hinc corpus bene tectum habere, ad pestem avertendam quiddam valebit.

(f) Corporis inunctionem, quæ venarum lymphaticarum ostia oppilat, & luis venereæ, & pestis forte etiam contagium, quatenus per cutim externam suscipitur, depulsuram, non sine causa conicere licet.

(g) Variolarum insitio, contagio naturaliter contracto, præter alia multa, in eo præstat, quod in hoc venenum in aere
Hh hh 2 flu-

n) V. MEAD de natura & origine pestis.

o) MEAD, de curatione pestis, hæc habet. Ubi pestis minus sævo morfu lacessit, in molliores decumbit glandulas, quæ ad corporis superficiem prominent, quales sunt inguinales, axillares &c. Si convalescere datur ægrotanti, tumores ii, uti in variolis, legitimam nanciscuntur suppurationem, morboque naturam hac via exonerant.

fluctuans in primas vias, inque pulmones, adtrahitur, in quibus latitare & inflammationes & obstructions valde periculosas excitare valet; in insitione vero arte effecta, vitium organa minoris momenti, & subcutanea tantummodo, percurrit, antequam sanguini immisceatur. Hinc raro virus organa nobiliora adoritur; sed cutem, quam hic morbus plus quam alias partes adfectare videtur, petit.

(9) Quam feliciter cesserit variolarum insitio, neminem latet. Morbillorum vero insitionem multo utiliore & felicior fore, omnino persuasum habeo. Nimis enim notum est, quam proclivis sit hic morbus ad pulmones infestandos; quantamque exinde stragem edat. Hoc primo contagio in aere volitanti, & in pulmonum cellulas inter inspirandum hausto; iis tenaciter adhærenti; inflammanti; tussim hinc, vel naturæ conatum ad materiam noxiam depellendam, concitanti; magnâ ex parte deberi videtur. Si vero per insitionem arte factam inducerentur morbilli, ab inflammatione pulmones magis vacuos fore, & cutim fere tantum morbum invasurum esse, verisimillimum sit. Hoc si ita contingeret, quantum commodi & utilitatis generi humano adferret? Incommodi aut damni nihil adferre potest experimentum. Insitionem fieri posse, probabile est; si tantum pustulæ, vel maculæ maturæ gossypio perfricentur, & hoc dein, vel recens, vel vitro accurate obturato immissum & conservatum, vulnuscule indatur, eadem prorsus ratione, ac materia variolosa.

(1) Scrophula glandulas conglobatas & lymphaticas præsertim occupat. Hinc medicamenta externa deobstruentia & stimulantia hoc in morbo in primis profutura censendum est: quum per venarum lymphaticarum resorptionem immutata fere ad ipsius sedem pertingere possint; atque exinde solida aptius stimulare, materiam morbosam efficacius corrigere & mutare valeant, quam remedia interna vulgo adhibita, quæ per longas vasorum ambages debilitata & permutata, ad loca adfecta tandem feruntur.

(*) In omnibus denique glandularum conglobatarum adfectibus, multo sæpius, quam solet, in usum revocanda sunt remedia externa.

Et

Et hæc sunt, L. B. quæ de venis lymphaticis, & de earum in primis origine, proponenda habuimus. Quæ quam imperfecta sint, quamque multa iis adiici possint, nos non latet. Plura etiam consideratione digna intacta superesse videntur; de quibus, ut & de vasis lacteis, & de glandulis conglobatis, quædam olim differere in animo constituimus: quum nos non parum incitent & adiuvent experimenta nonnulla, prospere omnino instituta, quibus, vasa lymphatica, glandulasque lymphaticas, lactea insuper, non tantum super ventriculum & intestina decurrentia, sed ea quoque quæ intestinorum sunt, in toto suo tractu transituque per glandulas mesentericas, mercurio & cera replevimus. Quæ pleraque ante sex menses abhinc figuris adcurate exprimi curavimus, quas tamen evulgare temporis angustia in præsentia vetant.

REFLEXIONS SUR L' ALPHABET ET SUR LA LANGUE Palmyrenne, &c.

h. e.

DE ALPHABETO ET LINGUA, PALMYRÆ olim usurpata, Exercitatio. Auctore BARTHELEMIO. Abbate, Academiæ Regiæ Scientiarum Socio, & Regalis numismatum thesauri Custode. Multa resuscitentur quæ iam cecidere. Horat.

Art. Poet.

Lutetiæ Parisiorum 1754. apud H. L. Guerinum, & L. F. Delatorrem, pagg. 32. cum tabb. æn. 3. in 4.

Felix & gloriosum ætati nostræ *Ενεργμα*. Redit enim tandem in lucem sepulta tot seculis nobilissimæ urbis Palmyrenæ dialectus, & quæ belli furoribus pressa dudum conticuit, nunc litterarum beneficio pulchre reviviscit. Multorum illa doctissimorum hominum ingenia pridem exercuit, omninoque fatigavit: donec eluctari aliquando e caligine, adiuta *Bartholomæi* nostri celerrimo æumine & spectandi elegantia, liceret. Placet ergo libellum Viri egregie docti

Hh hh 3

ita

ita in hæc Acta transferre, ut nihil eorum, quæ in eo memoranda videntur, prætermittatur.

- Fig. 4. Dicit primum de illis, qui in enucleandis litteris Palmyrenis operam posuerunt, vel, si mavis, perdidierunt. Earum gustum aliquem viris doctis princeps tradidit *Gruterus*, publicando Inscriptionem Palmyrenam. (Collect. suæ p. 86. Edit. A. 1616.) quæ in marmore anaglyptico duo Numina peregrina, & Inscript. Græcam, habebat adiuncta. Sed ille characteres prioris Arabicos credebatur, quod Palmyram in Arabia statueret. *Iosephus* autem *Scaliger* (de Emend. Temp. Lib. V. Cap. 427.) necessum habuit fateri, se plane, quales illi sint, ignorare: cum aliqui Vir summus iactaret, sibi in Chinam usque expeditum iter sine interprete fore. Mox *Samuel Petitus*, Inscriptionem eandem explicare aggressus, Sphinge digna ænigmata enixus est, (in Epist. ad Peiresc. A. 1632. apud *Sponium* in Misc. Erud. Antiq. pag. 2.) sibi que persuasit hæc in ea inesse: *Tremuit senectus, vacillavit planta pedis: sub volam utique Daemonis lucis indigena tuus moestus fuit, splendere squallor eius, (id est, ad eius splendorem factum fuit:) ligatus est ipse, age, proice, domus in summo periculo versata est, abundavit asser mansuetudinum irrigans petras sive solitudines, cet.* Conatus est idem Vir doctus docere, aliquam his verbis rationem subiectam esse. Sed hunc eius laborem omnem vanum fuisse nunc denique intelligimus, ubi, duce *Bartholemio*, compertum habemus, Inscript. laudatam nihil velle amplius, quam, *mensis Schebat A. 547. aeræ Palmyrenæ, civem quendam eius urbis, suo aere monumentum construi fecisse, honori Deorum Agliboli & Malacbeli sacrum, idemque suæ & liberorum suorum salutis dicatum fuisse.* Fecere autem inprimis discrepantia huius Inscript. exempla, ut eruditissimi quique omnem eius de-
6. clarandæ spem & animum abiicerent. Tamen illum, vergente seculo, resumere, cum essent A. 1691. a mercatoribus Angliis complures Inscript. Palmyrenæ, quarum plerisque comites erant Græcæ, in patriam missæ. Verum in his & paucitatem, & describentium incredibilem socordiam, desiderabant sagaciores. Quibus rebus factum est, ut extricari

ex illis nihil posset, agnoscente *Eduardo Bernardo, Abrah. Sello, & Tho. Smitho*. Hi etiam cum aliis in eo consentire, Palmyrenas litteras sine dubio ad Syriacas accedere. *Hem.* contra *Norifus, & Tho. Hydus*, Phoenicum progeniem dicebant. Nihil hac communi fluctuatione, vel desperatione potius, territus *Iac. Rhenferdus*, in Periculo Palmyreno, A. Pag. 8. 1704. vulgato, easdem inscriptiones, adeo mutilas & corruptas, tentavit. Multo certe, quam illi superiores, infelicis. Iam enim litteram tollit aut addit; iam vocem integram scindit, mutat, transponit; iam Hebræorum sermonem, iam Arabum, iam Romanorum, in subsidium vocat: Alphabetum autem quod effingit, prorsus instabile est, & ab omni fundamento destitutum. Ceterum, ne Rhenferdianæ species 9. doctrinæ quemquam falleret, iussus est ab Academia Art. Liber. Parisiensi *Renaudotus A. 1706.* scrutari, num Inscriptiones illæ *πολυσημίτην* quidquam lucis adferre linguæ Palmyrenæ possint? Quarum ille mendas & hiatus innumeros contemplatus, negavit, illas huiusmodi usum unquam præstituras. Neque aliter *Gallandus* sensit, postquam Inscript. Gruterianæ exemplar correctius examinasset. Quare clarissima Academia non dubitavit, a frustraneis laboribus ea in re suscipiendis eruditos dehortari.

Verum hanc tam tristem profitendæ ignorantiae necessitatem eadem gens sustulit, quæ primum cognoscendæ oris Palmyreni desiderium excitaverat. Qui enim A. 1753. luculentissimum de Palmyræ Ruinis opus in Britannis edidere, Inscriptiones Palmyrenas XIII, inter alia divitis Orientis spolia, perquam accurate tabellis mandatas, & novas plerasque, proposuerunt. Octo illarum totidem Græcis iunctæ erant: id quod ipsis Anglis coniecturam suggesserat, in utrisque eadem perscripta videri. *Barthelemius*, ut primum Inscriptiones illæ oculos eius subierunt, instituta comparatione Græcas inter & Palmyrenas, non mediocrem utilissimæ inventionis spem concepit. Hæc autem subito falsis indiciis ita confirmata fuit, ut iam 12. Februarii A. 1754. hoc est, duobus post diebus, quam Inscript. memoratæ in eius notitiam pervenissent,

integrum Alphabetum Palmyrenum Academiae Regiae Eleg. Litter. offerret. Istud Vir, non minus modestia, quam eruditione commendabilis, hoc consilio se prodere ait, ut intelligatur, quam facilis fuerit Palmyr. litterarum his subsidiis revelandarum via.

Pag. 11. Huius tamen muniendae causa, quaedam praecipienda sibi
 sqq. existimavit. Ea sunt fere huiusmodi. I. In detegendo Alphabeto populi cuiusdam, cuius linguam nescimus, minus tuta semper ratio est, ad Alphabetum vicinae gentis confugere: ea vero longe ineptissima, ex plurium populorum diversis Alphabetis opem petere. Hac methodo nonnisi informis & incertissima collectio obtinetur. Quodsi autem ea felicitate utamur, ut in monumenta linguae ignotae talia offendamus, in quibus sine controversia voces aliunde notae insint; si haec voces notae ignotis, quibus respondent, subiiciantur, atque tum idem utrinque ordo & potestas eadem efficiatur; verbo, si Inscriptiones ignota lingua exaratae, notioribus aliis coniunctae, Alphabetum ipsae suppenditent, quod ad eas constanti ratione legendas sufficiat: utique hoc Alphabetum recipiendum esse putat. II. Quodsi vocabulum aliquod, aut nomen proprium, repetitis vicibus in una Inscript. occurrat, necesse est, illud omni loco iisdem literis scriptum esse, neque diversitatem ullam deprehendi, nisi quae a manu scribae orta sit. III. Sunt in Alphabetis linguarum Orient. litterae eiusdem pene figurae, sed alienae tamen potestatis, v. c. Hebraeorum כ & ך, ך & ך; ut Syros & Arabes taceamus. Eadem ergo varietas in Alphab. Palmyreno expectanda venit, estque revera in illo spectabilis. IV. Idem plane de more Orientalium dixeris, voces Graecas & Latinas ita pingentium, ut, omisis vocalibus, puncta adhibeant, sed quae in libris scriptis saepenumero deficiunt, atque adeo frequentius in monumentis. Et ipse hic mos apud Palmyrenos conspicitur.

13. sqq. His principiis & veris & necessariis instructus Auctor acutissimus, non poterat non feliciter in Alphab. Palmyreno explorando versari. Nos quidem hoc eruditae curiositati Lectorum

Litterae Palmyrenae.

Litterae Hebraeae. Octobr. p. 627. sqq.

X א

Y ב

Z ג

Z Z ד

X X ה

Q ו
PO

I ז

H ח
IN

G ט

Y י

Y Z כ
respondens.

Y b ל
distinctae sunt.

ח ד 2 ט 2 ט 637

5555 ז כ 2 א 25 ט 2
637 ט 5 22 א

Y ד

E ש

H ת

Krügner Jun. sculp.

rum dedimus, ut resurgentis linguæ formam delineatam in tabula sifteremus. Cum illa Hebraicæ & Syriacæ proxima sit, **Tab. III.** Hebraicas literas, cum Auctore, e regione adscribi curavimus. Sed earum nomina quoque & potestates superaddere nihil attinebat. Iam illud nemo mirabitur, Palmyr. Alphabeti ductus per nonnullas litteras varios esse: id enim descendentium, quin & lineas ducentium peccatum est. Princeps & genuina elementi cuiusque figura quæ esset protinus adparuit, si ab uno *Tzade* discedas, cuius imago Cl. Auctori ex Inscript. Romæ servata fuit repetenda.

Videamus de capite causæ, nimirum, quem ad modum **Pag. 14.** penitus persuaderi Bartholemio potuerit, hanc, quam constituit, esse veram certamque Alphabeti Palmyreni formam, ordinem, potestatem. Igitur, si Græcam Palmyrenamque Inscriptionem, quas idem adumbrari penicillo artificis iussimus, spectes, vocem in Græca primam deprehendes ΣΕΗ. TIMION. In Palmyrena quæ illi respondet, vox prima septem litteris absolvitur, quas tantisper fingamus esse ΟΥΣΕΣΟ, ac habebimus pariter *Septimios*. Sed hanc primam fictionem Doctiss. Auctoris, reliquæ utriusque Inscriptionis voces, stupente ipso, confirmarunt. Nam, cum in Græca succedat vox ΟΥΟΡΩΔΗΝ, in Palmyrena vidit 𐤓𐤓, *orod*, redeunte scilicet ea figura, quam in prima voce τὸ 𐤓 esse dixerat, 𐤓 autem & 𐤓 pene similibus, quippe quæ nonnisi punctis apud Syros differunt, v. c. 𐤓 & 𐤓 hoc loco autem iis carebant. Ergo sensim, apparentibus continuo aliis litteris, quas nunc ex Græcis divinare, nunc ex superiorum vocum usu confirmare licebat, omne Alphabetum prodiit. Hoc iam ita planum esse credimus, ut exempla cumulare non sit opus. Cl. Auctori vero visum est, ut maximam invento fidem faceret, præter eam Inscriptionem, quam in tabula expressimus, allam insuper testimonii loco producere, atque ex ea docere, aptissime cohærere omnia, quæ primum coniectura duntaxat assecutus fuerat.

Excussis demum omnibus Inscriptt. intelligit, nihil esse 19. lqq. quod eum a stabilita sententia retrahere possit. Nomina propria

pria Inscriptt. Græcarum, Romana partim, partim Orientalia, in Palmyrenis adcurate reddita sunt, inflexa solum scriptione ad Syriacæ linguæ genium. Voces autem ortu Græcæ in Palmyrenis Syriacæ sunt, v. c. ΒΑΡ ΚΑΣΙΑΝΟ, *filius Cæsiani, Schenath*, annus, pro ΕΙΟΥΣ, &, quod prima Inscr. post vocem ΑΡΓΑΠΙΕΤΗΝ habet, *Akim*, id est Syris, *posuit, constituit*. Quæ satis evincunt, Palmyrenam dialectum parum a Syriaca abesse. Duo & viginti litteras eam complecti, iam S. *Epiphano* (adv. hær. L. 2. F. 2. p. 629. edit. Petav.) observatum est. Quid? quod idem etiam videtur eius cum Syrorum sermone cognationem arctiorem testari. Videndus hic *Relandus* Palæst. p. 526. qui & *Theodoret* locum profert, adferentis, hanc linguam in confiniis Euphratis fuisse frequentatam.

21. Ceterum Inscriptiones toties dictæ ad historiam Palmyrenam illustrandam nihil conferunt: quippe quæ singularia solum facta breviter narrant. Neque tamen utilitate carent in explicandis, quæ adjunctæ sunt, Inscriptt. Græcis, & in veranominum Orientalium lectione constituenda. En tibi, *Leclor*, exemplum. Vox ΔΙΣΜΑΛΚΟΥ post ΖΑΒΔΙΑΑ collocata in Inscriptt. Græca A. 1695. edita (in *Philos. Transact.* n. 218. p. 70.) e Palmyrena agnoscitur hoc signare, *Zabdiam filium Malci fuisse*. Alia Inscr. (ibid. p. 171.) Deum *Iaribolum* habet, quem doceri eadem via facile potest esse Deum *Lunum*, qui Orientalibus pro Luna audit.

24. Sed *Barthelemius* noster nihil patitur Palmyrenarum litterarum superare, quod non curate inspiciat. Itaque & *Gruteri* illam Inscr. quam supra tetigimus ornavimusque Auctoris versione, propius monstrat. Litteræ eius, si pauca demas, cum reliquarum Inscriptt. formis conveniunt. Ne vero quemquam nonnulla diversitas moretur, folio tertio & literæ illæ & Inscriptio ipsa Hebræis elementis exprimitur. Eodem loco aliam exhibet Inscr. quæ a *Sponio* (in *Misc. er. Ant.* p. 3.) & *Relando*, (Palæst. p. 526.) proposita, nunc rectius descripta, Hebr. litteris reddita est. Ex ea discitur, Soli apud Palmyrenos nos *Malacbeli* nomen hæsisse. Posthæc candidè & prudenter
monet

monet. Clar. Auctor, lectionem vocum Palmyrenarum, quamvis cognito Alphabeto, nondum omnibus liberam esse difficultatibus. In Occidentis quidem linguis lectionem vocabuli alicuius ex natura litterarum, quæ illud componunt, ut plurimum firmari. Alia omnia dialectos Orientales manere. In his perpetuo voces quæ præcedunt aut sequuntur, consulendas esse; monumenta punctis vocalibus destituta plures verborum significationes admittere; vocum distinctione nulla duce, singulis vocabulis pro lubitu plures aut pauciores litteras posse assignari. Accedere litterarum similitudines, monumenta corrupta, ættyporum mendas: quæ univèrsa nos continuo cogant, alii litteræ aliam substituere, concedantque maxime noxiam libertatem, ubi vis dubitandi, diluendorum autem dubiorum rationem nullibi deprehendere. Se quidem audacter pronunciare, *minus operosum esse, Alphabetum ali- quod Orientale oblivioni Et tenebris ereptum resuscitare, quam eo ad illustranda monumenta, quæ oculis usurpare non datur, uti.*

Sunt apud nobilem periegetam Anglum (*Pecok. Descript. Pag. 27. Orient. T. I.*) Inscriptt. rupibus montis Sinai insculptæ, videnturque a Palmyrenis non abhorrere. Sed illæ, dum ad- curatione maiori transscriptæ legantur, nonnisi suspicionibus locum faciunt. Aliquanto certiore fiducia de illis Inscriptt. quæ in Commentarios Societatis Regiæ Londinensis (N. 201. p. 776.) relatæ sunt, sententiam suam præmit Doctiss. *Bartholomæus*. Visantur illæ in vicinia ruinarum Persepoleos, loco quodam, cui *Naxi-Rustan* nomen. Ibi in petra incisos equites duos spectes, quos Alexandrum M. & Persam aliquam heroam incolarum plerique esse volunt. Adfunt ibidem Inscriptt. duæ Græcæ, totidemque idioma ignoto. In priori- bus exarandis manus cælatoris sæpius & graviter erravit. Utramque honori Alexandri sacram existimat *Hydus*, de *Relig. vet. Pers.* p. 519. Sed ea cum opinione pugnat primum artificis Græci, qui putatur, inscitia, dein *Dei & Regis Re- gum* cognomina, a monumentis Alexandri aliena. *Melior 28. sqq.* est de ætate harum Inscriptt. Auctoris nostri coniectura. Ita

enim ille. Lingua Græca, Alexandri victoriis in maiorem
 Asiam introducta, eadem cum imperio Græcorum fata ha-
 buit. Sensim in peius mutata, ad extremum peregrinam
 quasi formam induit. Has vicissitudines numi Regum Par-
 thorum claris signis ostentant: imo horum epochæ ex illarum
 temporibus optime suppleri queunt. Hoc ergo si attendi-
 mus, Inscriptt. *τῆ Νάξι-Ρύστιαν* ætatem primorum Imp-
 Romm. indicabunt. Præterea, cum iisdem lapsibus scriben-
 tis inquinatæ sint, quibus numi Parthici; cum in his quoque
Dei & Regis Regum tituli extant; cum denique illud ΑΡΞΑ —
 Inscriptionum nostrarum, ex quo *Hydius* ΑΑΕΞΑΝΔΡΟΥ ef-
 fixit, longe elegantiore interpretatione dimidium vocis ΑΡ-
 ΞΑΚΟΥ sit: vix quidquam obstat, quo minus has Inscriptt.
 ad Parthicos Reges referamus. Paria fere de ætate illorum
 sentiunt *Cornelius Brunnus* Itin. T. IV. p. 340. & 363. item-
 que præclarus scriptor Gallus *Charadin* Peregr. T. IX. p. 111.
 Quod de iis, quæ ignoto sermone traditæ sunt, adfirmat *Hy-
 dius*, eas Palmyreno similes videri, id *Epiphanius* loeo, (adv.
 Hær. L. II. T. 2. p. 629.) qui multos Persarum Palmyrena
 lingua uti docet, consentaneum est. Quid? quod Persæ adeo
 Syriaca adamarant, ut Græcis etiam suæ ditionis, quod *Moses
 Chaeron*. L. III. scriptum reliquit, eorum usum imperarent.

Nos Doctiss. *Bartholemio* pulcherrimi inventi laudem ite-
 Pag. 31. rum gratulati, in iis quæ de spe ex Palm. Alph. propullulante
 ait, libenter adqueiescimus. Nam nisi insigniores fructus no-
 bis illud præstet, satis habebimus, eius ope numos & inscri-
 ptiones quasdam explicasse: imo satis, in hac tanta litterarum
 Orientalium obscuritate, novo nos radio læcupletatos esse.
 Superest ut quæ *Io. Suvintonus*, litteratissimus in Britannis Vir,
 in lingua Palmyrena item enodanda feliciter tentaverit, tum
 dicamus, quum in eius commentarium incidimus.

IOHANNIS GOTTLÖB BOEHMII, IN ACAD.
Lips. P. P. inter Arcades Crisenii Beroensis
Poemata.

Brunsvigæ 1757. impensis Orphanotrophæi, plag. 15.
in 8. mai.

Et si hæc ipsa Cl. *Boehmii* nostri poemata in his Actis nostris, iam olim merito laudavimus; tamen ob singularem præstantiam ac venustatem, bis omnino laudari merentur, præsertim, quum hæc nova eorum Editio, & multis insignioribus accessionibus sit auctior, & præterea quoque externam speciosam formam, ornatior. Natus profecto ad omne Carminis genus videtur Cl. Auctor, præcipue tamen ad elegantissimum, sed & simul difficillimum, nempe Elegiam. Numeri ipsius ubique faciles, suaves, iucundi, puri, & sponte quasi nati, neque sale & acumine vacui, videntur, adeo, ut nec ipso illo beatiore ævo indigni essent, quo *Nationes*, *Tibulli*, *Propertii*, aliaque splendida & æternum vitura meliorum poetarum Nomina floruerunt. Maximam illorum partem, una cum ipso Libello, dedicavit suo nostroque Mæcenati, illustrissimo Comiti *LOSIO*, cui post Deum, famam fortunamque, suam gratus debet, ac debet, donec vivat: adeo ut hinc meliorem patronum invenire vix potuisset optimus poeta, nec digniorem poetam ac laudum præconem tantus patronus summæ laudæ dignissimus. Occurrunt & subinde Carmina varii argumenti, nunc iucundi & ludicri, nunc vero moesti ac flebilis, ut scilicet res sunt humanæ, in quibus omnibus ubique ipsam rerum naturam tam presse & religiose quasi sequitur, ut quos ipse mente sua prius præsenferat diversos affectus, in lectorum suorum animos, singulari & paucis concessio artificio, feliciter transfundat. Ex tribus iam unicum laudasse, exempli loco sufficiat Epicedium ad maiestatem *Virgilianam* proxime accedens; quod in mansuram semper memoriam *beatas Trilleriæ*, foeminarum optimæ, composuit poeta optimus: ut taceamus iam nobile

illud Carmen Elegiacum pari spiritu ac venustate elaboratum in illustre R. *Manteuffelii* funus, tanto Heroe & Mægenate profecto dignissimum. Ex lætis vero & amoenis, illam in primis cultissimam Elegiam neminem omnino poenitebit legisse, quæ meritas laudes celebrat blandissimæ *rufificationis Kiervetterianæ*.

Sed perquam difficile est, optima seligere & potissimum commendare, ubi omnia bona sunt & laude digna: Quod ipsi æqui & harum deliciarum intelligentes lectores haud dubie nobiscum candide fatebuntur, nihil forsan reperturi, quod desiderent, aut reprehendant, nisi solam ipsius huius lepidissimi Libelli brevitatem. Forte tamen vehementer dolebunt, ubi viderint, cl. Auctorem sub finem sui elegantissimi opusculi, Musæ suæ facili, amoenæ & obsequiosæ tristem & pæne morosum repudii quasi libellum nihil plane tale merenti, misisse: sed hi sciant in suum solatium, amantium & poetarum sacramenta tantumdem fere habere ponderis ac fidei, & perfidiam illam, præsertim raturam, non venia solum, sed & laude, esse dignam. Ita scimus Bembum, Lotichium, Scaligerum, Menægium, Huetium, Santolium, aliosque magni nominis poetas, pari quidem modo, arti poeticæ ultimum dixisse vale, subito tamen, mutato in melius animo, ad dulces arte omnia Musas reuersos fuisse. Quos magnos duces, sicut eos ingenii sublimitate & mira Carminis pangendi felicitate hucusque præclare sequutus est, ut & in posterum, subita mutati durioris consilii poenitentia, imitetur clarissimus noster Auctor, communi litterarum elegantiorum amore, eum hic publice hortamur ac precamur.

NOVA LITTERARIA.

Professores Academiae Lugduno-Batavæ, qui curando Legato Stolpiano præsunt, latis in solcanni conventu suffra-

fragis de Dissertationibus ad quaestionem anno superiori propositam:

„Quo usque Doctrina moralis pervenerit apud illos,
 „qui beneficio Divinae revelationis destituti, sola ratione
 „duce usi sunt:

conferunt, praemium numi aurei bis centum & quin-
 quaginta florenorum, nunc quidem assignandum esse
Gerardo Gulielmo van Ossen de Bruyn, Icto. Harlemensi,
 cuius Dissertationi latinae praefixum erat Symbolum:

Superanda omnis fortuna ferendo est.

Quandoquidem tamen cel. iudices, non sine animi dele-
 ctatione,prehendant, haud detrectasse Viros eruditos
 undique meditationes de gravissimo argumento proposito
 cum ipsis communicare, & alias quoque Dissertationes ad
 superiorem proxime accedere, vehementer cupiunt his
 quoque eruditorum hominum lueubrationibus aliquale ho-
 noris testimonium exhibere, simulque, per progressus in
 doctrina morali factos, ad feram animi tranquillitatem,
 meditationum & demonstrationum varietate, magis magis-
 que viam pandere: ut hac ratione pia *B. Stolpii* volun-
 tati cumulatus satisfiat.

Rogant itaque humanissime Auctorem Dissertationis latinae,
 cui symbolum est:

Φάσκαρτες είναι σοφοί ἐμωράνθησαν.

nec non Auctorem Dissertationis belgicae, cui symbolum:
λάθε βιάσας.

Ut ante mensis Novembris exitum significant, malintne
 sua nomina Dissertationibus addi, quemadmodum ultro id
 petit desideravitque Auctor Dissertationis, cui symbo-
 lum est:

Religio vincat, nostrae sit regula vitae.

██████

num vero celari? Quod quidem posterius, si nihil nuntient doctissimi Auctores, quorum nomina ignoramus, proiectis in ignem schedulis, fiet, ante editionem trium harum Dissertationum, quæ simul cum scripto, cui decretum est præmium, propediem prelo subiicientur, ut in omnium cognitionem veniant.

Literæ sine impensis mittendæ in posterum inscribentur *A. van Royen*, Medic. Prof. Instituti Stolpiani h. t. Actuario, Lugduni Batavorum.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCLVII.

*SEX. AURELIUS PROPERTIUS, UMBER;
& in eum IOANNIS PASSERATII Praelectiones
Solennes, sive Commentarii; aliquantum contracti: IA-
NI BROUKHUSII notæ selectæ: IOANNIS
ANTONII VULPII Animadversiones perpetuæ,
atque Indices locupletissimi. Omnia ex accurata
eiusdem VULPII recensione.*

Patavii 1755. T. I. 4. Alphab. 9. plagg. T. II. 4. Alphab.
in 4.

Catullum & Tibullum, a Celeb. Editore recensitos, ex-
cipit hic castigatissima Propertii editio. Contigit nimi-
rum Vulpio Propertii editio princeps, qua caruit Brouk-
husius. Prodiit ea A. 1472. & simul Codex MSus Bono-
niensis. Inde non tam in eo versatur diligentia eius, ut Pro-
pertium ex ingenio emendet, quam ut emendationes Brouk-
husii & aliorum, libris non addicentibus, reiiciat. Ordinem
quoque pristinum, iam a Scaligero mutatum, restituit. Vocat
has mutationes p. 207. T. I. flagitia Iosephi Scaligeri. Scali-
ger nimirum, ut sibi principatum in litteris & dictaturam
sumferat, putavit sibi licere, nullis libris auctoribus, Propertii
versus ex una in aliam Elegiam revocare; nimirum obscuri-
tatem caussatus, & minus aptam sententiæ continuationem.
Sed nihil vetat, esse homines doctrina excellentes, in quibus
sit mirabilis quædam vis cognitionis & scientiæ, eosdem ta-
men

Kk kk

men poeticae rationis & varietatis non satis peritos. Hi omnia diffingere atque interpolare conantur, quae ipsorum palato non sapiunt. Sed cavendum est ab iis, qui poetas, Lyricos praesertim & Elegiacos, ad amulsum dialecticam, vel geometricam, si diis placet, exigere volunt, (qui morbus est huius aetatis,) & μέθοδον quandam iis praescribunt homines inepti: quum huiusmodi poetarum vera & propria μέθοδος sit αἴμα ἰοδαία. Nihil enim mirum, iis, quibus ob amorem fluctuet animus, orationem praeterea & sententiam fluctuare. Verum haec intelligere non omnium est, sed eorum tantum, qui Graetis litaverunt.

Recentiorum poetarum loca Propertianis respondentia exhibuerat Broukhusius. Talis est ingentis animi ac fulminantis eloquentiae poetae Sarbievii L. II. Ode 1.

*Frastra, Poloni, cingimus oppida
Muris, & arces addimus arcibus:
Delubra si squalent, & altis
Caelituum vires herba tellis.*

Repetitur hic locus a nostro, I. p. 263. Recentiorum Italarum quoque scripta excusserat Broukhusius, & loca similia apposuerat. Talium locorum hic amplum occurrit spicilegium, ex Poematibus Petrarchae, Dantis, Bocatii, Areossi, Tassi, Casti, & aliorum. Exemplum eximium p. 82. Regina illa apud Ludovicum Areostum lib. 28. Rolandi Fucentis, quum pumilionem deperiret, eiusque complexibus uteretur quandocumque ipsi collibuisse, illum tamen semper accusabat ut remissum & languidum in amore. Sic igitur affecta erat, ut noster hic Ponticus. Ipsa verba afferemus hilaris poetae, Strophe 37.

*Trova l' altro di ancor, che si lavora,
E l' altro. al fin non si fa festa giorno,
E la regina (che gli par più strano)
Sempre si duol, che poco l' ami il nano.*

Praesertim vero Observationibus Grammaticis elegantioribus abundat haec editio. Tale p. 32. est veriloquium lacerti & musculi; quando lacerti partes brachiorum dicuntur a cubito

ad

ad manus vertebram, eo, quod Latini eos ideo ita vocaverint, quod illorum tori exstantes lacerto reptili similes quodammodo sint. Ob parem causam, partes carnosas humanæ corporis musculos dici, quod in motu contractæ, circumflatae ac spiritu plenæ, parvos quasi mures referre videantur. Pag. 127. M. Antonius Muretus Oratione 13. Volum. 2. operose arguitur multa, ut historiæ definitionem ab Auctore Rhetoricæ ad Herennium, itemque a Cicerone lib. 1. de Inventione, traditam, ineptam & absurdam esse ostendat: *Historia est res gesta, sed ab ætatis nostræ memoria remota.* Verum scriptores istos historiæ pro antiquo exemplo, quod oratoribus usui esse possit, peculiari quadam significatione accepisse; quomodo etiam Propertius, loeo, qui illustratur, observat Cl. Vidpius. P. 217. in nota Passeratii, mulieres apud Catonem in Originibus, capillum cinere ungitantes, similes sunt nostris farina eos adspersentibus. Hodierni moris originem Keyslerus in Itinerario a Polonis derivat, qui sic occultare voluerint Plicam Polonicam. Sed hoc vestigium apud Catonem multo antiquius est. Fine tantum differunt mulieres veterum & nostræ, pro gustuum diversitate. Illæ capillum cinere ungitant, ut rutilus sit crinis; nostræ pulvere farinaceo eum adspargunt, ut albescere videatur. Bombycem Propertius II. 3, 15. genere masculino effert:

Nec si qua Arabio lucet bombyce puella;

Martialis quoque idem ei genus tribuit Epigr. 33. lib. 8.

Tam leve nec bombyx pendulus urget opus:

Inde recte mirum dicit Celeb. Editor, Hieronymum Vidam, tantum poetam, in carmine de bombycibus, femineo semper genere usum, nisi forte subaudiendum sit tinea, ut sit tinea bombyx. Prætenue est, monere tam minuta: & tamen in his quum sæpe peccent hodierni nostri Alcidae, quos in cælum tollit cirtata pubis admiratio, tantum non insaniunt ubi moventur. Nauseam sæpe creat lectori nimia Broukhufii negligentia; quum naturali pulcritudine desuat Vulpius. Sic p. 309. nimis largus est Broukhufius in exscribendis Adversariis suis, quando præcipit: Noli audire Palmerii, nec Gebhardi rancidas

aidas Veneres. Hæc sufficiebant; sed addit sibi non temperans: hæc quidem sætutinae sunt olidorum verborum. Illud remedium, quo propendentes vetularum mammae ita contractu & constringi possint, ut virginalium mammarum similitudinem gerant, & quod ab Antonio Rambaldo de Collalto se didicisse ait Cl. Editor p. 340. explorent, quibus necesse & volupe est. Patere Lector, hic inferi uirum ex Bene dictis Passeratii; nam & ipsius Prælectiones Solennes hic contractæ sistuntur. Legitur id p. 344. Qui duxerit uxorem, uno mense felix est. Sed ille mansis multis est brevissimus.

Vidistis pleno tonexam candore puellam,

Vidistis fuscò,

canit Propertius II. 25. v. 41. 42.

Quid sit fuscus in puella candor, verbis Sannazarii explicatur in Arcadia, Prosa 4. *E' l' viso alquanto più lunguetto che nondo, di bella forma, con bianchezza non ispiacévole, ma temperata, quasi al bruno declinando.* Lineolam —, quæ Græcis Grammaticis ὄψευ dicitur, in hac ceterum editione compluribus in locis restitutam videas. Ignorant eam iam fere Typographæ Germani. Unde lectu digna sunt, quæ de ea ad hanc versusum Propertii:

Nunc-Dea, quæ Nili flumina vacca bibit:

monet Passeratus p. 469. Præmittitur Tomo I. index omnium verborum & locutionum locupletissimus, & exsuscitatissimus, in quo ii præcipue articuli, qui ad Historiam, Geographiam, & Mythologiam veterem pertinent, mira lectorem suavitatem perfundunt, confectus cura & studio Ioannis Antonii Vulpii.

Parte altera, quæ III. & IV. Propertii Elegiarum libros complectitur, eadem, qua coepit via, pergit elegantissimus Vulpius. Immiscentur ab eo ad singula fere carmina, quæ recreare lectorem possint, lumina amoenioris doctrinae. Talia sunt, quæ p. 573. de Parallelis Perraltii, Sycophantæ insignis, monet. Eodem referas, quæ p. 579. ex Claudii Fleury Hist. Eccles. afferuntur, Capellanos nimirum dictos fuisse, qui antea appellati sint Camerarii; quia capellæ dictæ fuerint, quas

quas antea nominabant cameras. Illud autem negligendum non est, quod p. 662. dicitur, paucas admodum esse Ovidii sententias amatorias, quarum semina ille non petiverit ex Elegiis Tibulli ac Propertii. Horum igitur fontes primum degustandi sunt Poetas studiosis, antequam ad Ovidium, qui eos ingenio vincit, pergant. Etruria, in his commentariis Vulpianis, passim sine adspiratione scribitur. Neque tamen nullius plane momenti sunt, quæ a Passeratîo p. 666. pro adspiratione adferuntur. Observatur enim illic, Hetruriam dici, quasi *Ἡτρούριαν*, & per Syncopen *Ἡτρούριαν*, ex *Ἡτρούς* alter & *ἔρας* finis, quia fines eius fuerint usque ad ripas Tiberis. Illud porro ingenui est interpretis, fateri etiam vitia sui Autoris, quæ a plerisque dissimulantur. Igitur, cum alibi, tum p. 689. monet Eruditissimus Vulpîus, in Propertii carminibus nonnullas occurrere sententias obscuras, ambiguas, atque impeditas; a quo vitio diligenter sibi caverit Ovidius. Neque illud nauci est, quod p. 769. reiecta explicatione Broukhussii, Scaligerum quoque, qui tam acutum cernebat, Libri III. Eleg. 15. lippum tractasse & inunctis oculis, dicit Vulpîus. Similiter idem p. 781. audaces, & non necessarias mutationes cavere iubet. Neque tamen semper Vulpîo vapulat Scaliger. Quando enim Propertius L. III. Eleg. XVIII. refert, Marcellum Baiis in balneo extinctum, aurea dicitur Scaligeri annotatio, eademque tota apponitur, qua defensionem poetæ parat. Constat enim, Marcellum ab Antonio Musa, Medico, aquarum frigidarum lotionibus enectum fuisse. Dio id testatur, & disertim scribit Servius, eum in Stabiano periisse. Verum Propertius, iudice Scaligero p. 804. b. maluit mendax Livie adulari, quam verum dicendo sibi periculum creare. P. 853. ad versum Propertii,

Potaque Pollucis nympha salubris equo

ridet Broukhussius Florum, quod legibus Historiæ contentis secure ineptiat, dum L. II. c. 2. scribit, duos iuvenes candidis equis, apud Iuturnæ lacum, pulverem & cruorem, eo die, quo victus Perseus in Macedonia, abluentes, Castorem & Pollucem fuisse creditum vulgo. Addit enim Belga: o hominem

acutum, qui, unde quis venerit, tam perite coniecat ex solo anhelitu. Sed animadvertit hoc loco Vulpius, Florum multa quidem peccasse Historia scribenda; hoc tamen loco eum crimine absolvendum esse. dicere enim, *vulgo creditum*, non, sibi tradidisse famam, non, verum fuisse. Pertinere porro, addit, ad fidelem Historicum & accuratum, celebres etiam populi opinioniones de re aliqua narrare, maxime de religione, iudicium autem legentibus relinquere. Quid? quod ipsi imperatori Postumio persuasum fuerit, quod Florus narrat, ut cuius eius numi expriment. Initium Eleg. 24. L. III.

Falsa est ista tuae, mulier, fiducia formae,

Olim oculis nimium facta superba meis,

ante cetera illustratur sequentibus. Iustinus L. XXVI. c. 3. fiducia pulchritudinis. Veterum imitator Ioannes Bocatius, (nella Fiammetta lib. 1.) ma veramente mi fuggì la fidenza, la quale io nella mia bellezza soleva avere. Et lib. 4. Manifesta cosa è, l'umana bellezza esser fior caduco, e da un giorno ad un altro venir meno: la quale se di se dà fidanza ad alcuna, miseramente a lungo andare, se ne trova prostrata. Ad L. IV. Eleg. 1. v. 52. & 53.

Vertite equum, Danaï: male vincitis. Iliæ tellus

Vivet; Et huic cineri Iuppiter arma dabit.

hæc notat emunctæ naris interpres, Vulpius. Animadvertite adolescentes, non temere invenietis aliud distichon, quod huic Propertiano, elegantia, rotunditate, vi, pondere conferri possit: ei certe, qui fatuo palato non sit, & auriculas Midae non habeat, sordebunt præ hoc Martialis acumina; aliter enim catuli olent, aliter sues. Ad L. IV. Eleg. 3. v. 45.

Romanis utinam patuissent castra puellis,

observat Cl. Vulpius, Romanos Philippi Macedonis consuetudinem fortasse imitatos esse, qui in expeditionibus esse comites uxores noluerit; longe diversus in hoc a Dario, quem debellavit Alexander. Hunc enim, adiicit, totius belli tempore, secum trecentas quinquaginta pellices circumduxisse. Iocose dein a Francisco Bernio, (dell' Orlando innamorato, Lib. 2; Canto 23. Stanza II.) id illustrari observat, verbis:

Ave-

Avevano un' usanza i Re pagani,
 Che per Dio grazia à nostri anche è rimasa,
 Che fra lor combattendo, o cò Cristiani,
 Mai non lasciavan le lor donne a casa:
 Non so, se lo facean per star più sani,
 O pur su questa foggia persuasa,
 Perchè nella battaglia il Dio d' Amore
 Gli facesse più bravi, e di più core.

In v. penult. Eleg. 4. L. IV. vulgo adhuc sic legitur:

*A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus,
 O vigil, iniustae praemia fortis habes.*

Eum locum p. 1020. duabus Epistolis, (quarum uni Vulpius respondit, & responsum inferi curavit,) tentat Andreas Bassanus, Canonicus primum Concordiensis, dein studiorum moderationi in Seminario Romano a Benedicto XIV. P. M. praefectus, & pro *a duce Tarpeio*, legi vult, a necesse Tarpeiaz. Difertissimæ sunt hæ epistolæ, & dignæ quæ legantur. Pag. 1077. ad nosam Broukhufii emendationem quandam, ex ingenio Nic. Heinsii profectam, capitalem appellantis, monet Eruditissimus Vulpius, ingeniosas huiusmodi & frequentes coniecturas, totos paullatim nobis mutare auctores. Quare nihil est movendum, addit, sine vetustis Codd. non enim quaeritur, quid scribere aliquis potuerit, vel debuerit, sed quid vere scripserit. Ad hoc Broukhufii: ~~non~~ verum est illud J. C. Scaligeri, paucis mortalibus datas esse aures poeticas, quod legitur p. 1090. animadvertit Vulpius: sed nec ipse Scaliger ex eorum paucorum numero fuit.

Lanuvinum anno si vetus est tutela draconis
 canit Propertius L. IV. eleg. 8. v. 3. & multa ad hunc draconem pertinentia in fratris sui libro de Lanuvinis, florentis quondam Latii populo, legi hic narrat Editor. Fuit is Iosephus Roccus Vulpius, e Societate Iesu, V. Kal. Oct. A. 1746. Romæ mortuus. Liber autem, de quo sermonem facimus, est liber octavus Latii veteris profani; quod opus, inchoatum a Cardinali Petro Marcellino Corradino, laudatus Roccus Vulpius continuaverat & absolverat. In eiusdem Elegiæ v. 22.
 Cyn-

Cynthia Poetae aula dicitur per impuros frena movere locos. Hoc exemplum merito ad animum revocatur annotatori ad Sectani Satyras, qui ad Sat. VII. v. 140. artem hanc veteribus feminis ignotam fuisse scripserat. Adduntur hic alia duo exempla, alterum ex Homeri Odyss. L. VI. prope finem; alterum ex Ovidii amor. Eleg. 16. Carminum etiam a se elaboratorum, & quibus vere veteres æmulatus est, segmenta hic illic exhibet ingeniosissimus Vulpus. Ex ungue leo diuiditur, dum poema eius de morte catuli ex pag. 1210. exhibemus.

*Favilla miseri frigida heu dominae bibit
Lacrimas: Et ulli si latraverint cones,
Haec adfuturum fugit, Et se decipit.
Lubens rediret ille: sed prohibet triceps
Custos; Et Orso verba non possunt dari.*

In fine huius Tomi exhibetur 1) index auctorum, qui in commentariis Passerati, Broukhufii, & Vulpii, ad Propertium afferuntur, laudantur, illustrantur, emendantur, notantur; 2) index rerum & verborum, quæ in commentariis Passerati, Broukhufii, & Vulpii, afferuntur & explicantur.

DE PRINCIPIIS ANIMALIBUS EXERCITATIONES viginti quatuor, in Theatro Collegii Medicorum Londinensium habitae, a GULIELMO BATTIE, M.D. Collegii eiusdem Socio.

Londini 1757. Alph. I. plag. 17. in 4.

Eruditissimus harum exercitationum Auctor disciplinam methodicam ornare voluisse videtur, uti ex Exercitatione 1. apparet, in qua suum de opere suscepto consilium exposuit, quod de *Principiis animalibus* Physiologiae & Pathologiae investigandis cepit; de eius quidem generis principii, quæ detecta morborum omnium, tam externorum, quam internorum causa proxima, tum detegendis, tum avertendis, tum radicitus tollendis, tum oppositi sui virtute itidem detecta, & coercendis, & mutandis, sola sufficiant, quæque sola fixa tan-

tandem ac determinata artis medicæ totius fundamenta solida & inconcussa stabiliant. Quo loco & de variis doctorum hominum, circa principia artis, opinionibus, liberius dictum est. Illud autem ut idonea ratione perficeret, Exerc. 2da, methodi geometricæ & physicæ quæ sint discrimina, disseruit, ac notas tres essentielles principii animalis cuiusvis exposuit, his quidem expressas verbis: 1) Principium animale est, quod idem & vere existit, & clarissime innotescit; 2) quod effectus nonnullos in corpore animali quolibet necessario profert; 3) quod causam sui ipsius materialem nullam inter causas secundarias dictas adhuc detexit. Simul vero principium animale primum cohæsione corporea, i. e. conatu approximandi mutuo particulis materiæ quamplurimis innato, contineri monstravit. Exerc. 3ia methodicorum veterum de Stricto & Laxo doctrinam laudat quidem; eos tamen, qui illam solam ad artem medicam laudabiliter faciendam sufficere putarunt, aut etiam conatum illum approximandi mutuum fibrarum motricium particulis a natura insitum, vel pro ipsa musculari actione, vel pro eius causa habuerunt, erroris arguit, & tandem *principium animale secundum actionem musculari*, i. e. particularum solis animatis corporibus propriarum motu alterno absolvi, ait, in qua quippe notæ illæ tres, Exerc. 2da adductæ, utique conspicuæ sint. Id quod Exerc. 4. 5. 6ta ulterius probare studet, ubi, aut succum nerveum in villos musculares influentem, aut elaterem fibrarum muscularium, causam motus muscularis esse, fidenter negat; experimenta notissima illa, de nervis filo constrictis capta, ideo nihil probare sibi persuadens, quoniam eadem musculi immobilitas, quæ nervum filo constrictum sequitur, arterias venasque vinculo seu alio quovis modo arctatas, quantum paulo lentius, excipiat, & quoniam fibræ musculares, cultro acutissimo a corpore animali vivō celeriter abscissæ, motum alternum suum aliquandiu repetere pergant. Ob easdem quoque aliasque rationes, nec venarum, nec arteriarum sanguinem, musculos irrigantem, pro causa motus illius apprehendi posse. Eam igitur ob rem nihil superesse, nisi ut particulis, e quibus coaluerunt fibræ musculares, motum spontaneum,

neum, nescimus quem, tanquam Principium animale sectandum tribuamus. Quem quidem motum spontaneum ne gratis sumere videatur, pervulgatam illam de vi inertiae materiae universae essentiali opinionem Exerc. 7. 8va confutat, utpote quae tanquam nimis temere praëiudicata in causa sit, cur doctiores quoque, corpus ullum, quamlibet animatum, absque impulsu corporeo praëgresso moveri negent; causamque adeo motus muscularis materialem, aut in succo nerveo, aut in sanguine, aut in utroque quaerendam esse, putent. Ipsam autem inertiae vim non esse materiae inseparabilem & essentialem inde intelligi, quod corpora quaecunque, mota passiter atque immota, animo concipere detur, & quod non modo corpora quaedam reipsa sponte, i. e. sine impulsu corporeo praëgresso, mota, dari certum sit, sed & corpora omnia sponte moveri credibile sit. Exerc. 9. *Principium animale tertium* in sensatione inesse propterea opinatur, quoniam notae illae tres ad eam pertineant; ipsam autem sensationem ad substantiam cerebri medullarem & nerveam unice pertinere, atque fabricae partium nervearum solidae & specificae potius, quam succo nerveo deferenti, deberi. Ex dictis factis itaque constare, fibrarum animalium genus omnino triplex esse: alias nimirum simplices, alias musculares, alias nerveas; quarum posteriores duas, quaravis naturam simplicium nactae sint, tamen ab se invicem quam maxime differre putat Auctor. Exerc. 10. & 11ma effectus plerique, tum salutare, tum morbose, cohaesioni fibrarum vel iustae, vel iusto strictiori laxiorive debiti, adducuntur; quos, quoniam quisque facile intelliget, silentio praeterimus, & solummodo notamus, nec tunicae cuiquam arteriosae, nec venosae, ullum motum muscularem, verum solam elasticitatem, tanquam causam sanguinis iugiter moti, relinquit. Exerc. 12ma causam scorbuti principem in fibris nimis relaxatis ponit, ac Boerhaavio Aph. 1153. paulo aliter sentienti refragatur, suppeditatque indicationes curatorias tres, quarum prima vasorum praesertim lymphaticorum depletionem, altera fluidorum stagnantium motum resuscitandum, tertia fibrarum simplicium laxitatem emendandam, iubet. Inter remedia indica-

dicationibus his satisfaciētia, aqua illa picea, virtute & diuretica & adstringente dives, nec non aquæ minerales, iure laudantur. Exerc. 13. 14. 15ta exponuntur plerique effectus, tum salutare, tum noxi, qui fibris motricibus iusto aut magis aut minus agilibus debentur; ac fibræ eæ ipsæ dividuntur in genera tria. Primum genus est earum, quæ voluntatis imperio subiectæ sunt; alterum earum, quæ voluntati imperanti auscultant; tertium earum, quæ & sponte sua moveri pergunt, & voluntati obsequuntur. Ullum præterea musculorum antagonismum dari, negat. Quid spasmus, quidque paralysis sit, doceatur. Prioris genus duplex ponitur: alterum, quo musculus, particulis suis minimis motu præternaturali ad se invicem pertinaciter adductis, laborat; alterum, quo fibræ musculares motu alterno contrahuntur laxanturque. Hoc musculum *confrixum*, illud *convulsam* exhibet. Spasmodicorum malorum effecta, satis quidem cognita iam, dilucide utiliterque explicat, simulque nonnullas de dolore a causis internis & abditis orto, & de ratione ei medendi, suspiciones tradit. Exerc. 16. 17ma de principii animalis tertii effectibus agitur, i. e. qui sensationi tum iustæ, tum quocunque modo vitiosæ, debentur. Ipsa *sensatio* aut *delectationis*, aut *molestiæ* esse dicitur: quarum illa quin naturæ animatæ utilis sit, neminem unquam dubitasse opinatur Auctor; hanc vero animali cuivis ad sui conservationem utiliter datam esse, exemplis probat. Sensationem autem non aliter peccare, quam quod eadem aut nimia, aut non sat vivida, aut fallax sit, & porro fallacem, utcunque vitiosam, non semper tamen ac necessario fieri morbosam. Ad effecta morbosa sensationis supra modum molestæ, refert anxietatem illam, quam odor & sapor quicunque, cæteris mortalibus aut tolerabilis, aut non iniucundus, parit; nec non ingratas sensationes illas, quas a tempestate pluviosa ab Euro nonnulli patiuntur; item facilem illam proclivitatem ad odium levissima de causa suscipiendum, fovendasque similitates suspicionesque &c. Sensationis deficientis effecta itidem recenset, rerum tam præteritarum oblivionem, quam præsentium insolitam, quæ interdum in veram fatuitatem

tem terminatur. Tertium functionis nervæ adducit vitium fallacis, nimirum, quæ dicitur insania, quæque virtutem nervæ ad summum usque gradum erectam, limitesque naturæ humanæ positos transgredientem, sequitur, tanquam acutissimi ingenii exercitatione nimia, nec fere unquam intermissa, exculti, fructus acerbus. Eam tamen & ab aliis causis, veluti a labe hereditaria, nonnunquam derivari fatetur. Vitium autem id sabinde nullas omnino molestias parere, nec semper ita peccare monet, ut vitæ quidpiam minuetur. Exerc. 18. glandulas sistit tanquam partes animales, in quibus & virtus elastica, & motrix, & sensilis cernantur. Assertum hoc a rei exigentia, ab effectibus morbosis, & ab effectibus medicamentorum probari putat. His tandem omnibus corollaria quædam præctica subiunguntur. Exerc. 19. 20ma malorum animalium effecta nonnulla, item causas remotiores plurimas ratione certa & præcognita, aut præcaveri, aut radicitus tolli, aut cohiberi posse, & in eo *medicinam rationalem* inesse, dicit; idem vero non valere de morborum causis illis, quibus utcunque remotis, sedes in fibris ipsis solidis est. *Actionem* corporum arti medicæ subiectorum, in *absolutam* s. mechanicam, & *relativam*; & hanc rursus in *singularem* & *specificam* dividit. Absoluta illa a natura materiæ universæ communi pendet, & medicinæ rationali, certæ scilicet, & a priori demonstratæ, sola subiecta est; exemplum petitur a causis vulnerantibus, ab acris &c. Actio singularis a natura corpori agenti propria pendet quidem, ita tamen, ut omnia alia corpora, quotquot applicentur, eodem modo immutet, veluti in oleo omnia emolliente, & alumine omnia contrahente, videre sit. Et his quidem medicinam rationalem quandam, verosimilem dicendam, contineri. Actio corporum specifica est, quæ & a natura corpori propria pendet, & huic illive tantummodo corpori accommodata est. Illustratur aqua regia, aurum, non item argentum solvente; Zibetho, aliis foeminis grato, ingrato aliis &c. In his similibusque sanam Empiriam fundatam esse, ait. De qua Exerc. 21. ulterius agitur, & amica medicinæ rationalis atque empiricæ conspiratio ostenditur. Exerc. 22. ex præmissis colligitur, sedem

cor-

corpoream similitudinis gentilitæ, in prolem subinde propagatæ, in fibris quibuscunque animalibus esse; idem de malis hereditariis verum esse, hinc ea nullam rationalem & radicalem medelam admittere. Morbis nerveis sensum strictissimum affingit, eosque vocat, qui debentur eiusmodi causæ, quæ nec perpetuo, nec pariter urgeat, nec fibris quibuslibet animalibus ullatenus sit exterior. Exemplum in fibris motricibus à spasmò febrium intermittentiùm periodice recurrente, in fibris nerveis ab epilepsia & infania itidem periodice recurrentibus; petit. Prioris antidotum in cortice Peruviano repertum esse; posterioris etiam nunc anxie desiderari. Exerc. 23. alias ex præmissis colligit consequentias, sed nil novi inferentes. Causam mortis animalis proximam, in pressione medullæ nerveæ cranio contentæ præternaturali, ponit, ac cerebro potius, quam aut cordi, aut pulmonibus, indicatione vitali consulendum esse putat. Exerc. 24. nec physiologiæ, nec pathologiæ principia ulla, ex fluidis animalibus erui posse, neque unquam fluida animalia ita a statu naturali recedere opinatur, ut ipsorum vitia quæcunque sint causæ morborum proximæ.

Perdocte quidem hæc omnia pertracta sunt; singula tamen non omnibus placebunt. Pauca adducere liceat. Vim irritabilem in ipsa solidæ partis fibrarum motricium fabrica, nullo habito ad contenta fluida respectu, ponendam esse putat Cel. Auctor; iis per motus experimentis, quæ fibras musculares, a vivo animali avulsas, aliquandiu palpitare docent. Sed experimenta illa tantummodo probant, in istis fibris motricibus tantum superesse fluidi nervosi, ut palpitatio illa sine novo influxu illius fluidi fieri queat. Neque aliud inferunt fibræ cordis, quæ, quamvis fluida inde expresseris, motus tamen alternos aliquot dare pergunt. Vis namque ea, qua conamur fluida ex fibris exprimere, si satis valida, longe facilius suppositam illam fabricam partis solidæ destruet, quam omne fluidum nervosum inde abiget; cum id procul dubio & perquam subtile & tenax sit, & canalibus seu filis tenuissimis contineatur; adeoque rudiori illo modo non ita facile inde exprimat. Nec cum ista hypothese satis bene simul stare potest ea Aucto-

ris opinio, qua sedem & causam proximam morborum stricte dictorum nerveorum, in ipsa nervorum substantia solida hæere putat. Illi enim morbi, periodice recurrentes, causam proximam etiam periodice invadentem arguunt; quæ, qualis in ista esse queat hypothesi, intelligi non potest. Nullo præterea argumento idoneo existimamus assertam esse differentiam fibrarum motricium & sensilium, qua motrices omni sentiendi facultate carere ponuntur. An denique satis recte humida a classe causarum proximarum secludenda sint, iudicent ii, qui artem medicam, tot medicaminibus absorbentibus, incrassantibus, acria obvolventibus, spissum & concretum solventibus, bilem corrigentibus &c. carere non posse sciunt.

*FRANCISCI MARIAE GAUDIO, EX CL.
reg. Scholarum piarum, de naturæ vi & lege generali
Dissertatio, illustrissimo Domino Comiti Emerico
Csákio nuncupata.*

Romæ 1756. ex typographia Octavii Puccinelli. p. 32. fol.

Esse vim quandam generalem naturæ, quæ diversis modis determinata, per innumeros diversos effectus sese manifestet, multorum hodie, eaque non improbabilis, est opinio. Et Newtonianos quidem pro ea vi habere vim attractionis, inter omnes constat. *Boscovichius* autem, celebris in Collegio Romano Mathematicum Professor, hæc ita pridem conatus est titulum illum alii vindicare vi, quæ in minimis quidem distantibus particulas materiæ infinita actione ab invicem repellat; in maioribus modo attrahat, modo repellat; in maximis autem constanter versus se mutuo trahat. Auctor huius, quam indicamus, scriptionis doctissimus, cum neutris

Fig. 31. facit. „En paucis, inquit, nostram sententiam. Substantiam quamlibet proprie dictam non esse nisi simplicem, natura atque invicta demonstratione confeci in dissertatione de „*natura extensionis*; simplicia etiam impenetrabilitate gaudere, „simplicissima & nova ratione ostendi. Impenetrabilitas autem, adæquate concepta, non solum locum substantiarum tue-

„tur,

„tur, sed ipsas substantias, earumque omnes determinationes,
 „& status omnes; nec patitur, ut ulla in substantiam, cui
 „insidet, mutatio inducatur, quin substantia inducens in se
 „etiam mutationem suscipiat, ut in diss. cit. ostensum est.
 „Hoc respectu impenetrabilitas mihi est vis activa, & illa qui-
 „dem, unde omnium mundi mutationum ratio dependet.“
 De hac ergo vi generali naturæ, Auctor, in peculiari libro su- Pag. 32.
 sius exponere, eam ad formulam algebraicam revocare, & ex
 hac demonstrationes principiorum generalium, in naturæ ana-
 lyssi adhibendorum, eruere constituit. Præmittere autem illi
 libro voluit hanc dissertationem, in qua rationes, cur neque
 Newtonianis, neque *Boscovichio*, hac in re assentire possit, mo-
 deste, & uti philosophum veritatis amantem decet, explicat.
 Initio docet, si vis a sola distantia pendere ponatur, facile pos-
 se legem eius generalissima quadam formula algebraica com-
 prehendi; ipseque aliquot eiusmodi formulas exhibet, quarum
 unam æquiparat formulæ, a *Boscovichio* in diss. *de lege virium* 12.
in natura existentium propositæ. Sed quanquam hanc *Bosco-*
vichii dissertationem videre nobis nondum contigit, facile ta-
 men ex iis, quæ inde hic adducta legimus, iudicare licet,
 aliam esse *Boscovichii*, aliam nostri Auctoris formulam, & ve-
 ram analytin, qua *Boscovichius* ad suam formulam pervenit,
 huic non fuisse perspectam. Deinde propius accedens ad
 propositum A. contra *Boscovichium* negat, formulam, vel li-
 nearam curvam, quæ relationem vis ad distantias generatim ex-
 ponat, limites habere debere, in quibus valor vis pro certis
 valoribus distantia vel maximus vel nullus sit. Rationes,
 quibus sententiam suam confirmat, hæc fere sunt: primo, quod 14.
 substantia esse nequeat omni vi exuta; vis autem, neque ad at-
 trahendum, neque ad repellendum determinata, non differat a
 vi nulla, cum, quod omnimode non sit determinatum, id
 neque existat: secundo, quod, mutatis distantia, mutari qui- 15.
 dem debeat vis, sed non ipsa lex, secundum quam vis mute-
 tur, lex autem ea mutetur, si vis, hætenus repellens, atque
 inversam aliquam rationem distantiarum secuta, evadat at-
 trahens, & deinceps crescat in directa aliqua distantiarum
 ratio-

Pag. 16. ratione: tertio, quod limites illi, in quibus vis repellere definiat, & attrahere incipiat, vel contra, non a sola distantia pendean-
 deant, sed ab aliis causis, quæ ad modum applicationis virium revocentur. Non autem probat solum sententiam suam Au-
 ctor, sed etiam rationes, quibus limites illi curvæ virium defen-
 sivi sunt, ad examen vocat, atque earum levitatem common-
 strat. Tandem totus in eo est, ut doceat, demonstratio-
 nem, quæ *Boscovichius* suam virium legem munire studuit, non idoneam esse. Nempe, omnis nervus illius demonstrationis in eo positus esse videtur, quod salva lege continuitatis, duæ
 particule materiæ, quantilibet viribus versus se mutuo impul-
 sive, ad contactum pervenire unquam nequeant. Istud principium, ait Auctor, esse quidem a se iam refutatum, in
 dissertatione *de natura extensionis*, (nobis nondum visa), ubi
 contactum, salva continuitatis lege, admitti posse ostenderit,
 dummodo imaginariæ motus notioni realis substituatur: ta-
 men idem illud hic denuo sic aggreditur, ut demonstrare co-
 netur, si continui notio non imaginaria, sed realis, menti infor-
 metur, falsum esse illud principium. Sed quanquam hoc loco
 Auctor, quid inter continuum reale atque imaginarium inter-
 sit, & in quo continui realis notio consistat, egregie, & ad
 mentem *C. Wolfii* docet: tamen perfectam argumenti, quo
Boscovichius nititur, solutionem, hic non invenimus. Nimi-
 rum, debebat Auctor demonstrare, in collisu duorum corpo-
 rum, salva realis continuitatis lege, mutari posse utriusque
 corporis velocitatem, etiamsi hæc mutatio cum ipso contactu
 incipere ponatur; aut, si hoc fieri nequeat, certe ante ipsum
 contactum sic posse, sine saltu reali, celeritates amborum cor-
 porum mutari, ut ea tandem ad contactum mutuum perve-
 niant. At vero omnia, quæ hanc in rem Auctor adfert, huc
 30. redeunt: etsi in motu relativo punctorum, quæ in superfi-
 ciebus duorum corporum, sibi mutuo occurrentium, prima
 configant, continuitas minime deprehendatur: tamen, si mo-
 tus absoluti ratio habeatur, qui in exercitio vis motricis con-
 stituatur, imminui eum per seriem continuam, id quod in
 dissertat. *de natura extensionis* a se ostensum sit. Vidimus,
 quæ

quæ Auctor contra *Boscovichianam* disputaverit. Contra New- Pag. 20,
 tonianos, qui legem attractionis hæc formula $\frac{1}{xx} + \frac{n}{x^2}$ com-
 prehendi volunt, (designante x distantiam variabilem, n li-
 neam constantem), breviorē disputationem instituito cuius
 summa hæc est: precariam esse istam formulam, & nulla de-
 monstratione confirmatam. Credimus, id ultro Auctori lar-
 gituros esse Newtonianos, quod nulla demonstratione formulam
 suam fullerint, ex principiis generalibus & metaphysicis
 ducta; quippe qui sedula duntaxat naturæ observatione in pe-
 netralia naturæ duci nos posse affirmant: verum propterea
 precariam esse istam formulam, & æquo iure aliam quamvis
 assumi posse, summo iure pernegabunt. Nam, si actiones
 vis generalis naturæ a distantis pendent, ex observatis adhuc
 diligenter naturæ operationibus, quæ quotidie non tantum
 in magnis, sed & in parvis distantis, fiunt, Newtoniani admo-
 dum probabiliter collegisse videntur, legem, secundum quam
 vis attractionis agit, prædicta formula exponi debere. Hoc
 ergo impetu victos se esse, Newtoniani vix fatebuntur; at
 spem aliquam nobis facit Auctor, fore, ut *eorum sententiam
 fortasse, alias urgeat validius & fusius*. Interim hic generatim
 contra eos monet, lubricam atque incertam valde esse eorum
 rationem philosophandi: phænomenis enim tuborum capilla-
 rium cogi eos assumere attractionem in plus quam duplicata
 ratione distantiarum reciproce sumtarum agentem; phæno-
 menis autem cohesionis commoveri ad rationem triplicata in-
 versa distantiarum maiorem, aliisque phænomenis persuaderi,
 ut attractiones statuant specificas, in diversis rebus diversas.
 „En redditam, inquit Auctor, philosophiæ admirabilem illam
 „veterum naturam explicandi facilitatem! Neque enim aliud
 „sunt veterum specificæ qualitates, quam principia ex intuitu
 „phænomenorum explicandorum assumta. In eo solum dif-
 „ferunt, quod precariis principiis superstruunt calculos, &
 „geometricas demonstrationes, veteribus inusitatas.“

Friedrich Carl Casimirs, Freyherrns von Creuz, Versuch über die Seele ꝛc.

i. c.

FRIDERICI CAROLI CASIMIRI L. B. DE CREUZ,
Reg. Boruss. Acad. Scient. Sodalis, Commentatio de
Natura animorum, PARS SECUNDA.

Francofurti & Lipsiæ 1754. apud Knochium & Eslingerum,
plag. 11 $\frac{1}{2}$. 8. mai.

Partis primæ, ex qua hic libellus ductus est fere omnis & copulatus, brevem explicationem proposuimus nuper in his ipsis Actis ad anni LV. mensem Decembrem. Cum autem præter spem opinionemque nostram impedimenta plura intercesserint, quo minus deinceps eodem tempore partem secundam explicaremus: nunc quidem paullo copiosiore disputatione conabimur efficere, ut hæc enarratio etiam sine illa recte possit intelligi & facile. Quod si minus consequamur, Lectores studiosos Creuzii, id est tantum non omnes, ad istum, quem modo demonstravimus, in Actis locum delegamus.

Omnis pars secunda dividitur in locos tres, quorum unus ostendit, animum post mortem corporis semper remanere; alter de eo est, eundem in nihilum interire omnino non posse; tertius denique docet, quæ in animum post mortem cadere videantur. Summa loci primi his duabus formulis inest, §. 6. Si Deus in condendis hominum animis consilium mortalitatis secutus est, eidem originem hominum, vitam, fortunam, mortem, & omnem omnino mundum accommodavit. Sed hoc falsum est; igitur illud etiam. Et contra §. 15. Si Deus post mortem animos semper remanere voluit, ad idem consilium reliquam omnem huius mundi rationem conformavit, ita, ut utraque res inter se conveniret. Atqui secundum verum est; ergo primum etiam. In assumptionibus cum posita sint omnia, earum rationem inde a pag. 1. ad 55. subtiliter Ill. A. reddidit, ita ut, subiectis de ortu hominum, vita, fortuna, morte, & universo mundo, brevibus sen-

ten-

tentiis, iisque ex usu rerum humanarum diligentiore, lectione varia, & historia petitis, utramque approbare contenderet. Sed has sententias in epitomen colligere non licet. Igitur tantummodo leges, quas nobis I. A. in diiudicanda ista animorum vel mortalium, vel immortalium, cum reliquo mundo convenientia, sequi visus est, adscribamus, & quidem eo modo, quo ad priorem formulam transferri debent. Sunt autem hæc. I. Reliquus mundus cum mortalibus animis una res, non plures & diversæ, esse videtur. Quod de una re dicitur, id in similitudine & paritate ordinis, vicissitudinum, mutuaque ultimarum & mediarum partium ad usum conjunctione cerni putat. Itaque fit, ut, cum res coelestes omnes & terrestres, quamvis loco & conditione varientur, quod sint, idem permaneant, animi, si post mortem esse desinant, ab hac unitatis lege recedere videantur. §. 4. & 16. II. Omnis mundus cum eiusmodi animis res integra; sine his mutila, cui ad plenitudinem aliquid desit; esto. Integritas in eo inest, ut partes omnes habeant ad quod referantur, nec frustra, adeoque temere sint. Sic voluntates hominum, consilia, instituta, quibus, quantum licet, omne futurum tempus & infinitatem amplectuntur, mortis ob intercessionem exitum non habent, sed frustra sunt. §. 2. & 10. III. Mundus, qui animos mortales continet, summis Dei virtutibus, tanquam causis effectus, respondeto. At primo concedere, ut vitæ quam brevissimæ, beatitas contrariis studiis, curis, & periculis interpelletur sæpissime & conturbetur, Optimi Dei non est. §. 11. & p. 36. 37. Deinde, quæ ab immortalis gloriæ cupiditate proficiscuntur, ea, si animi cum corpore moriantur, nullum usum habent, & temere sapientissimo a Deo in hominibus aut inchoantur, aut esse permittuntur §. 13. Indignum autem Dei cum sapientia, tum benignitate est, animis eiusmodi vim ingignere, quæ eos in mendacem immortalitatis spem opinionemque adducat p. 16. Porro hæc in vita sæpius bonis male est, & malis bene §. 14. Denique ab æquitate divina abhorret; senes decrepitos, & sibi aliisque graves, in vita retinere; sexcentis aliis vix ephemerorum fortunam dare, p. 4. & 22.

IV. Idem, qua animos mortales, ne quid repugnantiae contineto. Atqui naturalis animorum affectio, qua etiam cum mortis periculo ad immortalem gloriam nituntur, mortalitati contraria est, ob pugnam interiorum, quae hoc pacto subiectum, & quod ei inest, attributum distinet. §. 12. Similis est ratio eorum, qui prudentes & volentes mortem oppetunt, ita quidem, ut simul pietatem in patriam, magnitudinem hosti iniusto non cedentem, castitatem, amorem in maritos, studium sapientiae & felicitatis, aliasque virtutes probent §. 23-25. Quamquam verendum est, ne hoc in genere prudentia civitatum regendarum humana, ad divinum totius mundi imperium, non satis tuto transferatur, imprimis a Philosophis, qui ne sub luna quidem res vel omnes, vel satis cognitae habent: tamen hic locus nobis mirifice probatur, modo ne I. A. §. 5. 6. 14. 15. 19. 34. contendisset, animos, quod corpori superstites esse videantur, propterea sempiternos esse. Nam, etiamsi Euripidis in Aulide Iphigenia, quia, si ibidem morientemingas, nec una res, nec integra, nec sapientissimi Poetae ingenio digna est, nec satis sibi met constat, propterea periculum illud superare recte putatur: tamen, quis est qui eandem, eadem de causa, esse aeternam, dicere sustineat? Quid igitur, si quis e Stoicorum persona animos post mortem aliquandiu quidem remanere, I. Cr. concedat; sed, semper, neget. Certe, quas Ipso praesente, leges huius disputationis tulimus, eiusmodi decreto haud adversantur. Rationes autem, quae etiam isti dubitationi quandam probabilitatis speciem concilient, praeter Stoicorum auctoritatem, quae haud contemnenda apud intelligentes ponderis est, fere haec sunt. Est placitum nobile, & veterum complurium usu probatum: quicquid natum sit, interire. Porro meminimus, nos nuper Lipsiae virum quendam septuaginta amplius annorum, doctum, sapientem, divitem, & pro hominum modo imprimis beatum, audire, cum ex magistratus persona ad cives, &, ut videbatur, meditatus diceret, se hanc vitam fastidire. Quid, si tandem aliquando omnis vitae fastidium nos, & fatietas, capiat? Nonne credibile videatur, cupiditates animorum finitorum

ter-

terminari finibus? Licet hoc fere videre in parvulis, pueris & adolescentibus, quorum pro sua quisque vitæ conditione & parte, suis se cupiditatibus semper delectari & vult, & sperat. At præter spem opinionemque cuiusque ætatis, fines finibus infinitas istas plurium rerum voluntates terminant. Quod vero dicunt, animos infinitæ vitæ cupiditate ardere, id nullam magnopere vim habet. Nam eiusmodi cupiditas aut alia est, quam putant, aut nulla. Si enim infinita vita est, quam omnis futuri temporis perpetuitas metitur, quis unquam eius depictam mente & cogitatione imaginem vidit, ut amore commoveretur? Sin, autem infinitam intelligunt, sic, ut sit, quæ huius vitæ spatium superet quam longissime, ista quidem animis inesse videtur, sed, de qua quæritur, difficultatem non tollit, immo auget potius. Denique animadvertere attinet, hominum animos multa vehementer appetere, sed in eum finem, quoad facultatem habere putant. Uti primum contra esse cognoscunt, ita statim spem studiumque abiciunt. Quis est litterarum paullo amantior, studiosiorque, quin dies a cura & negotio vacuos nocte pervigili continuare velit? Sed idem, cum intellexerit, sine maximo valetudinis vitæque detrimento id commodum obtineri haud posse, æquò se animo ad naturalem requietis alternæ necessitatem componet. Atque hæc sunt, quæ nobis pro isto Stoicorum placito in animum occurrerunt, quorumque nobis molestiam a Cr. doctiss. exemptam esse velimus, inprimis cum, qui sequitur deinceps locus, omnibus ad fidem difficultatibus vacare non videatur. Sed ad istum pergamus, si pauca prius de uno argumento, quod e §. 29. initio restat, dixerimus. Ill. A. sic: si animi defectiones, omni e corpore motu vitali penitus sublato, usum rationis relinquunt, sequitur, mortem, quæ eo in genere his similis est, similem vim habere. Illud autem est; igitur hoc etiam. Quamquam id nobis persuaderi ad veritatem etiam atque etiam velimus, tamen hæc formula laborare, & in contrariæ sententiæ usum facile converti posse, videtur. Duo assumuntur, quorum fortasse neutrum vix quisquam, si paullo subtilius rem exegerit, concedet. Unum est, omnem

omnino vitalem corporis motum ad defectionem cessare. Atqui natura istius morbi & motuum vitalium interior profecto est, & ut ita dicamus, tenuior, quam ut alterutram in partem quidquam vel percipi possit, vel decerni. Motus indicis in horologii manualis tabula verus est, & ante oculos; tamen eosdem & latet, & fallit. Sic magnetem inter & ferrum motus cieatur, qualiscunque demum sit, necesse est. Sed, quod vel manu, vel oculo, vel alio quo experimento sentiat, est nihil. Itaque scire velimus, qui vel lynceo constet, in his, qui animo deficiant, ne minimum quidem auræ vitalis, seu spirituum animalium medio in cerebro continuari motum, præsertim, eum plerumque exigua quædam caloris vis, etiam in exterioribus corporis partibus remaneat? Alterum est, quod usum, ait, rationis & cogitationis non una homines cum animi defectione deficere, sed relinquere. At de eiusmodi hominibus, cum ad se redierunt, plures se, negant, sensu interiore, sine quo tamen rationis (certe imaginariæ) usus nullus est, quidquam vidisse, sed, veluti somno graviore, & qui somniorum expertus sit, iacuisse consopitos. Quodsi de intuitivo suo cogitandi genere se id disputare Ill. A. dicat, Ipsi videndum est, ut ne ex eo, quod incertum est, certum deducere conetur. Ex his autem omnibus fit, ut non minus improbabiler concludere ita possit. Si defectiones, salva corporis machinatione, sed vitali motu in angustum locum coacto, aut præter sensum retardato, aut denique ad tempus represso, usum rationis animo adimunt; quanto magis credibile est, mortem, quæ, perduto in tabernaculo putredinis unam omnium corporis machinamento, omnem omnino motum vitalem sistit, hanc vim habere, ut intelligendi, nisi facultatem, certe usum ex animo tollat. Sed nunc de loco altero, eiusque partibus singulis singulatim, propter dignitatem sententiarum & novitatem, videamus. Est autem argumentum I. hoc. Deus, cum, animos in nihilum interire, non possit velle, sequitur, ut eosdem in nihilum cogere omnino non possit §. 42. Rationes afferuntur istæ: a) Individua cuiuscunque rei natura ad æternam perpetuitatem idonea est. Ex eo fit, ut Deus, cum ani-

animos individuos fecerit, eosdem sempiternos esse, quæ Ipsius sapientia est, necessario velit §. 36. b) Est in Deo, ob præstantiam Ipsius summam & plenitudinem, una omnino, eaque summa, & omnibus singularibus virtutibus par facultas. Quod plures virtutes, ut potentiam summam, sapientiam, scientiam, iustitiam, Deo tribuunt, id non ex rei veritate ducitur, sed ex eo, quod mens finita infinitam vim & magnitudinem non simul capit, sed sensim & per partes sibi qualicumque modo depingit. Itaque efficitur, ut Deus unus plures in Deos, v. c. in sapientissimum & potentissimum, mente & cogitatione a pluribus, quamvis imprudenter & falso, dividatur, §. 37-39. c) Deus ipse nihil intelligit fieri posse, nisi quod his quasi duabus virtutibus, voluntati & sapientiæ, pariter consentiat §. 40. d) Qui igitur affirmant, Deum, qua sit sapientia, idem non posse velle, sed idem, qua sit potentia, facere posse: ii concedant necesse est, unius eiusdemque facultatis usum in Deo simul & esse, & non esse, §. 43. Argum. II. Si ulla animorum ad nihilum coactio esse potest, ista aut in interiore ipsorum natura, tanquam in causa inest, aut in quadam Dei actione. At in neutro inest. Etenim ex animorum natura, cum individua sit, abitus in nihilum intelligi nullo modo potest, §. 46. Quodsi autem id officium divinæ actioni attribuamus, duo incommoda urgent; unum, quod vis divina id, quod modo conservat, conservare desinit, adeoque mutatur, §. 47; alterum vero, quod consilium Dei, de animorum æternitate initum, exitum non habet, sed item mutatur, §. 48. Argum. III. Animorum in nihilum interitus secum ipse pugnat, §. 49. Id duabus rationibus approbatur. Una est: Mentis, cum monades sint, nec in partes interire possunt, nec paulatim & ad plures particulas temporis. Necesse est igitur, ut, si tollendæ sint, cum in nihilum, tum vero ad unum præcisè temporis punctum, & simul tollantur. Quod si ita est, earundem τὰ ἐσσε desinere, & τὸ non esse incipere, in unam temporis particulam, eamque minimam, conveniunt. Ex quo fit, ut eodem tempore, & sint, & non sint. At veremur, ne, si quis dicat, τὴ ἐσσε finem.

finem ad punctum ω ; sed *res non esse* initium, ad punctum α pertinere, vis huius approbationis collabatur omnis. Sed altera hæc habet. Animus, dum est, ad omnia omnino temporis puncta sui sibi conscius est. Fit igitur, ut ad illud etiam punctum, ad quod in nihilum redigitur, eiusdem conscientiae usum habeat, & sui sibi interitus sit conscius. Sed hoc nihil aliud est, quam interire in nihilum, h. e. non esse, & id scire, h. e. esse. Et hæc duo simul eveniunt. Itaque necesse est, ut animus, si hoc modo evanescat, ad idem temporis punctum & non sit, & sit. At vero, etiam si concedamus, (nondum enim aliquid affirmamus,) omni omnino tempore animum sui sibi conscius esse: tamen inde non efficitur, ut eiusdem conscientiae usus adsit, ubi animus non sit. Immo, animus, dum est, sui sibi conscius est; illo sublato, hoc simul & uno momento, veluti igne lignum & durities, tollitur. Argum. IV. Si ullius rei in nihilum interitus a Deo fit, efficitur, ut duæ in ipso motiones simul insint, quæ sibi invicem repugnant. Etenim una rem, ut sit & permaneat, conservat, eaque quasi ex interiore Dei natura ad exteriores, h. e. ab ipso diversas, naturas tendit. Altera autem hanc ipsam actionem rerum conservatricem comprimit, & quasi in Deum repellit, §. 50. Nobis hæc disputatio nimium, ut aiunt, probare videtur. Nam primo inde fit, ut, quia *res* ex nihilo aliquid progignere idem actionum sibi contrariarum par, quamquam ordine alio, complectitur, neque animus, neque omnino mundus unquam ortus sit. Quod dubitamus, an placeat nostris Physicis. Ill. Auctori placet §. 54. & 55. Deinde, cum ista actionum pugna in cuiusvis rei, ipso profitente, interitum conveniat, necessario sequitur, ut omnis mundus, & quæ dicitur, materia, nunquam interire possit in nihilum. Denique, cum, de Ill. Creuzii sententia, omnis omnium actionum variatio eiusmodi pugnam moveat, videntum est, ne Deus parum, certe hominibus minus, valere videatur. Isti quidem, ut lubet, modo initium alicuius rei molliendæ faciunt, modo finem. Sed Deus, si ita, ut disputatum est, mutationum impatiens est, efficitur, ut nihil incipere possit,

possit, aut finire, sed eundem cogitationum, consiliorum, actionum tenorem, sine omni varietatis delectatione, perpetuo, & omni æternitatis tempore, tanquam Catalepticus, fervet. Arg. V. Cuiuslibet rei in nihilum interitus, ideam aliquam, quæ in Deo inest, imperfectam reddit, & minus plenam, §. 51. Ratio redditur sic. Deus sola, eaque sibi propria quadam mentis & cogitationis contentione, ex ipsis ideis, tanquam seminibus, omnia progignit. Porro autem, ideæ eorum quæ fieri possunt, ideæ minus plenæ sunt, & integræ; sed horum, quæ reapse sunt, omnes numeros habent, ut ad plenitudinem desit nihil. Quæ igitur sunt, ea ex divinis ideis, veluti e caussis effecta, & plenitudinis quasi partes, apta sunt & copulata omnia. Ex quo fit, ut, si quid in nihilum redegeris, eiusdem rei ideam, quæ in Deo inest, mutiles quasi, & quadam plenitudinis parte deminuas. At nos primo veremur, ne quis ex h. l. colligat, mundum omnem divinis ideis contineri, nec præter has ideas quidquam aliud esse. Namque ex ideis progignuntur, & apta sunt omnia. Et, quale est semen, talem esse fructum, verisimile est. Deinde haud scimus, an hoc pacto mundus omnis, non solum naturæ intelligentes, pro naturæ divinæ parte habendus sit. Etenim ideæ divinæ ad Deum, sine dubio, pertinent. Harum autem quasi partes, quibus plenitudo constat, animi humani & reliquæ huius mundi partes sunt. Arg. VI. Nullius omnino rei in nihilum interitus a Deo fieri potest, nisi ita, ut, quod Ipse summa & plenissima sui numinis vi conservare nititur, ipse tollat, adeoque sibimetipse repugnet, §. 52. med. Causa præmissa hæc est. Quæ sunt, e divinis ideis formantur. Sed hæc a tota, eaque una Dei facultate sunt. Argum. VII. Animorum in nihilum coactio eiusmodi naturas tollit, quæ necessario sunt, §. 52. extr. Ratio, e placitis Creuzii, colligitur ita. Immortales animi & æterni nihil repugnantia habent, sed mente & cogitatione intelligi possunt, §. 36. Quod intelligitur, fieri potest. Quod fieri potest, eiusdem in Deo idea inest. Iam vero cum Deus, pro naturæ infinitate, de vi sua remittere possit nihil, aut relinquere, quod desideretur: fit, ut ideæ mi-

nus plenæ & imperfectæ, quas ad §. 51. demonstravimus, in ipso loci inveniant omnino nihil. Quod si est, sequitur, ut divinæ ideæ omnes plenæ sint, & omnibus numeris absolutæ, h. e. habeant ex se quasi progenita in naturæ veritate rerum exempla, ad quæ pertineant. Denique, cum idem Deus omnium mutationum impatiens sit (§. 47. & p. 77.): facile intelligitur, hæc ideas neque oriri unquam potuisse, neque occidere, sed, quamvis ex summa eius facultate, aptæ sint, tamen æternitate Ipsi & necessitate pares esse. Sed quales hoc in genere ideæ sunt, talia eorundem sint exempla necesse est. Nos de prioribus huius sortis partibus dubitamus, an veræ sint, & quidem auctore Ill. Creuzio. Is enim p. 80. 81. Deum, negat, quæ homines sibi intelligant, omnia & eodem modo intelligere; & p. 81. fieri posse, ait, ut humano ingenio plura nihil inter se pugnare videantur, quæ apud Deum facultatem haud habeant. Denique nosmet ipsi scire velimus, de hominibus quis unquam mente finita infinitam animorum perpetuitatem comprehenderit, ita, ut sensu interiore plane pervideret, hoc in genere repugnantia latere nihil? Sequuntur deinceps §. 54-56. tres dubitationes, quæ in loco & ingeniose explicantur. Una est: Si animi ab omni æternitate sunt, & necessario, sequitur, eosdem Deos esse. Id ita esse I. A. negat ex eo, quod causa necessaria æternitatis in Deo sit alia, alia in hominibus. Namque Deum necessarium esse & æternum, quod, cum Ipse aliunde plane non pendeat, interior eius natura hanc virtutem habeat, ut non esse non possit; animos autem propterea, quia non ex se, sed e Deo, tanquam ex æterna & necessaria causa effectus necessarii & æterni, apti sint & suspendantur, §. 55. init. Nos h. l. quamquam a Deorum incommodo I. A. merito liberamus & libenter: tamen haud scimus, an sibi metipsum repugnet, quod dicit, æternos æternæ causæ animos effectus esse. Sic non possumus intelligere, quid sit, ex omni æternitate aliquid procreare, *die ewige Schöpfung* §. 56. 57. Sed veniamus ad alteram dubitationem, quæ in his inest. Si necessitas præteriti temporis & æternitas in animos conveniat, effici, ut
iidem

iidem in fortuitarum (contingentium) rerum numero esse amplius non possint, contra quam nostri Philosophi tantum non omnes contendant. I. A. ita se expeditum putat, si dubitationem veram concedat esse, & sublata re, nomen retinendum censeat. Primum igitur animos fortuitos esse negat, hoc sensu, quo Philosophi velint, ut sint naturæ, quæ, si per se & solæ sumantur, non esse possint. Rationes subiicit has tres. 1) Animi, si per se, & sine firmamento, e quo quasi pendent, spectantur, apti ex se sunt toti, nec extrinsecus immutari possunt. 2) Ex eo, quod mundi partes ex alio alium in locum situmque subinde transeundo mutantur, & perpetuo fluunt, male colligunt, omnem mundi compagem mutabilem esse sic, ut ex nihilo oriri possit, & occidere in nihilum. Nam hæc duo plane inter se differunt. Nobis hoc *πολυθεωλον* argumentum, quo sane Metaphysici imprimis nituntur, cum mundum hunc e nihilo coortum esse contendunt, indigere nonnullo vel approbationis, vel illustrationis adminiculo, videtur. Sed id disputare pluribus in præsentia non licet. 3) Ex ista de rebus fortuitis sententia efficitur, ut omnis cum animorum multitudo, tum vero mundus omnis, temere ortus sit & sine causa. Nam a Deo oriri non potuit, quod is immutabilis est, nec novi consit, aut novæ actionis quicquam, ullo temporis vestigio suscipit. (v. ad Argum. IV.) Et præter Deum, a quo ista omnia esse possint, habemus nihil, §. 55. extr. Nos hanc controversiam integram nostris Metaphysicis relinquimus. Hi vero de sua & auctoritate, & veteri *der zufälligen Dinge* (fortuitarum rerum) possessione, videant, ne quid detrimenti Ontologia capiat. Id unum admonemus, rem, ut nos quidem intelligimus, maximi momenti & periculi esse. Nam, si fortuitarum rerum nihil est, neque per immutabilem Dei naturam existere & extare ullo unquam tempore quicquam potest, quod non ab omni æternitate extiterit: necessario sequitur, ut omnes omnino Dei motiones & molitiones necessariae sint, neque libertati, quam dicunt, voluntatis, locus relinquatur ullus. Ex quo fit, ut eandem facultatem temere sibi attribuant homines & arroganter. Ni-

hil enim habere sibi videri debent, quo Parentem sui O. M. antecellant; nihil, quod non ab eodem benignissime datum sit. Is autem, etiamsi velit, qui in animos transfundere possit, quo Ipse careat? Deinde vero illud veremur vehementer, ut ad tantam incommodorum vim præstandam satis sit, quod a prudentissimo Cr. dicitur, *zufällige Dinge* (fortuita) retinenda esse, sed hoc sensu, ut sint, quæ per se & sola extare & permanere haud possint, sed firmamento aliarum rerum omni tempore indigeant; *Nothwendig* autem (necessarium) sibi dicit, appellari, quod eiusmodi firmamenti vim habeat, nec aliunde pendeat. Itaque fieri, ut & animi, & mundus omnis, quod a Deo, tanquam columna sustineantur, res fortuitæ sint; & Deus, quia rationem suæ naturæ & æternitatis suspensam non extrinsecus, sed ex se habeat, necessarius sit, §. 56. At, ut olim Augustus, nominibus popularium magistratum reliquit, sed vi adempta, rem Romanam tollere instituit, ita nobis Ill. A. rationem totius mundi & imperii formam mutare, sed consilium rerum novarum & studium, veteri appellatione & occultare, & commendare, videtur. Ne quis autem temere h. l. commoveatur, res adhuc salva est. Certe tam operosa novarum definitionum machinatione nihil aliud proficitur, nisi, ut nomina *zufällig* & *nothwendig*, ex antiqua sua sede & legitima, in novum, *des Abhängigen und Unabhängigen* (rerum ex se & aliunde pendendum,) domicilium, contra consuetudinem germanice philosophantium, immo omnino loquentium, transferantur. Ista autem incommoda, quæ modo attingimus, manent. Quod planius etiam ex his, quæ deinceps dicenda sunt, intelligitur. Sequitur enim tertius dubitandi locus p. 76. de eo, mundum omnem, & animos, non ita necessarios esse, uti Creuzius velit, h. e. ut ullo ante tempore non esse non potuerint. Rationes adscribuntur duæ. Una est, Deum ab omni æternitate consilium huius mundi & inire, & prætermittere potuisse. At Ill. A. p. 77. eiusmodi deligendi e pluribus consilii facultatem Deo inesse negat, propterea, quod tribus incommodis prematur: a) Ut Deus consilium mutare possit, dicendus sit; b) ut idem vim suæ facultatis

tatis modo intendere, modo relaxare posse videatur, quorum utrumque immutabili Ipsius nature repugnet; c) ut concedendum sit, Deum in consiliis fuscipiendis sui negligentem esse, nec ullam rationem habere. Nam aliter fieri non posse, ut plura, eaque contraria consilia, parem deligendi facultatem habeant. Sed altera huius tertie dubitationis caussa p. 78. hæc est. Qui aut aliter, aut plane non esse potuerit, mundum posse intelligi. I. A. respondet, eiusmodi mundum, qui imagine notionis contineatur, & qui extra animum reapse sit, differre inter se longissime: illum cogitando a Deo disiungi; hunc autem ex ipso & plenissimo divinæ facultatis usu aptum esse & copulatum. Igitur utriusque rationem etiam inter se differre. Inde fieri, ut, quamvis, qui cogitatione depingatur, mundus non esse posse videatur; tamen, qui in rerum veritate extet, ob immutabilem illum divinæ facultatis usum, neque immutari possit, neque non esse. Vide sis argumentum VII. Sed de dubitationibus, earumque defensione, satis. Nunc reliqua duo argumenta persequamur, si pauca prius de prioribus monuerimus. Omnis hæc disputatio, a periculosarum & spinosarum sententiarum, quæ Deum & mundum omnem in unum cogere, & vocabulo Dei præter inane quoddam, idque simplex, infinitum, & immutabile, cui mundus innatet, concedere nihil conantur, ista igitur disputatio, ab eiusmodi sententiarum patrocinio propius, quam pro nostro in tantum philosophum animo vellemus, abesse nobis, & haud dubie etiam aliis, videtur. Nos tamen nihil decernimus, atque etiam, qui hæc legerint, eos rogamus, ut contemptæ religionis christianæ suspicione ne molesti Ill. Auctori sint, sed potius ab omni se assensione contineant, donec alio loco, (brevis autem id futurum speramus,) ipse, quid de Deo, Mundo, & Inani Lucretii sentiat, copiosius & dilucidius demonstraverit. Etenim sola fortasse orationis brevitatis, quam is ob multitudinem civilium negotiorum, & otii angustias, secutus est (v. §. 58.), hanc interpretationis difficultatem obiecit. Nostrum autem opinionis timorem, quæ deinceps sunt, confirmant. Argum. VIII. sic habet. Animo vel uno in nihilum redacto, plenitudo

divinæ naturæ & absolutio deminuitur. Rationes subiectæ sunt tres. 1) Mundus omnis, cuius partes sine dubio animi sunt, tanquam frequens partium numerus totum, plenitudinem divinam continet, p. 79. 2) Ita efficitur, ut divina sapientia minus, quam vim suam exserat, p. 80. Etenim animi, suo quisque e spectaculo, quandam huius mundi, tanquam scenæ, partem intuentur, conf. §. 9. Igitur, his sublati, fit, ut, quæ iis attributæ fuerant, mundi partes, sine spectatoribus, h. e. frustra sint. 3) Intelligentia divina hoc pacto quasdam sui quasi partes, quibus absolvitur, h. e. ideas amittit. Namque, a) evanescentibus in nihilum animorum exemplaribus, divinæ eorundem ideæ minus integræ (v. Arg. V.) redduntur. Sed idearum id genus cum Deus inpatiens sit, necessario fit, ut ideæ eiusmodi animorum evanescentium evanescant simul, & loca quasi vacua in divino ingenio relinquunt. *Es würde in dem göttlichen Verstande, daß ich mich so ausdrücke, ein leerer und also überflüssiger Raum seyn, wo noch eine Vorstellung fehlte, p. 80.* b) Deinde etiam videntur est, ne singulare quoddam idearum genus omnino deperiat, quod cum ob infinitam divinæ mentis plenitudinem recte desideretur, tum vero ab eadem sine animorum inventa præstari nullo modo possit. Etenim, animi, pro suo quisque loco & ingenio, suum sibi, eumque proprium idearum veluti mundum progignunt; qui tamen ab eo, qui extra cogitationem est, disiungi non potest, p. 81. Quot igitur sunt animi, totidem cogitabiles mundi sunt. Atque de animis uno sublato, eiusdem omne idearum *σύνημα* nullum est. Neque, quod fortasse aliquis putet, eiusmodi idearum detrimentum divina vi refarcitur. Nam eodem modo, mens infinita & finita, ideas sibi constringere non possunt. Ista enim omnia simul; hæc autem singula singulatim, certe pauca simul, contuetur. Unde etiam fit, ut in finitis ingeniis plura coniungendarum idearum genera inter se convenire fortasse videantur, quæ in infinita mente sibimet repugnent, p. 81. Arg. IX. sapientiæ repugnat, iubere, non esse id, cuius est usus alius omnino nullus, nisi ut sit, & omni æternitatis tempore

pore permaneat. Sed ex eo genere animi sunt. Id appro-
 batur sic. Usus animorum a) neque in eo cernitur, ut vir-
 tus divina nobilitetur. Ista enim se contenta, &, ut ita di-
 camus, infinitior est, quam ut a finita animorum vel omnium
 vi aut capi, aut satis recte cognosci possit, & prædicari, p. 79.
 Neque b) is est, ut divinum ingenium adiuvetur aut delecte-
 tur. Namque eorum ideæ ipsis sunt propriæ, neque a Deo,
 ob infinitam naturæ diversitatem, eadem ratione conformari
 possunt & cognosci, p. 81. Neque c) eo valet, ut de animis
 alter alterius sapientiam & beatitatem invicem adaugeat. Ete-
 nim eodem modo omnes suum quisque sibi idearum mun-
 dum, eumque ab alienis prorsus distinctum, inter se habent;
 sui sibi quisque conscii sunt; & sua quisque vi, sine alieno ad-
 miniculo, si a Deo discesseris, extant, p. 82. Igitur d) fit, ut
 iidem eo solum comparati videantur, ut suum quisque locum
 in mundo expleant, &, veluti partes totum, universam naturæ
 plenitudinem absolvant. Nihil est h. l. quod nos denuo sol-
 licitet, nisi quod nescimus, quid Theologis nostris respondeamus,
 si quis sit, qui queratur, Philosophos palam sustinere
 obloqui libris divinis. Etenim, cum hi, Deum affirmant,
 omnes hominum cogitationes cognitæ & præceptas habere,
 Ill. Creuzium negare p. 80. 81. 82. genus notionum finitum
 infinitum in Deum omnino quadrare. Itaque fieri, ut ho-
 minibus etiam improbissimis, consiliorum Deo occultandorum
 spes proponatur & impunitas, contra quam ipse p. 51. extr.
 velit. Denique timendum esse, ne Luciani preces religio-
 sas aut plane irrideant, aut certe earum usum otiosis mu-
 lierculis relinquendum contendant, ex eo, quod incertum sit,
 pertineantne istæ ad Deum, qui sensum capiat, an in cassum
 fundantur. Nunc restat, ut, quoniam ita instituimus, sum-
 mam huius demonstrationis solemni formula complectamur.
 Est autem hæc. Si animi in nihilum tolli aliter non possunt,
 nisi sic, ut 1) in Deo unius eiusdemque facultatis usus sit si-
 mul, & non sit; 2) suscipiatur id, quod, cum ab individua
 animorum natura abhorrere videtur, tum vero immutabilitati
 divinæ repugnat; 3) ipsi in eodem temporis vestigio, & sint,
 &

& non sint; 4) duæ, eæque contrariæ, motiones in Deo insint; 5) divinæ ideæ quadam sui parte mutilentur; 6) quod a summa Dei vi, qua potentius est nihil, conservatur, id evanescat; 7) cum ipsi non esse non possint, non sint; 8) plenitudo divinæ naturæ imminuatur; 9) sapientia divina frustra aliquid, & contra consilium, h. e. insipienter molitur; Si igitur animi tolli in nihilum aliter non possunt, necessario fit, ut ad nihilum redigi plane nequeant. Sed primum verum est; ergo secundum etiam. De propositione qui dubitare sustineat, arbitror, erit nemo. Etenim tota, ut Ipse §. 43. 58. 59. admonuit, e principio repugnantia, i. e. ut nos interpretamur, *ταυτολογίας*, ducitur. Namque, si paritione utare, hanc vim habet: si animi in nihilum redigi non possunt, iidem in nihilum redigi non possunt. Nonne autem hoc ipsum est *ταυτολογεῖν*? Itaque nescimus, quid sit, quare eiusmodi formularum genere, tanquam *εὐμαίω*, magnopere lætemur. Sed veniamus ad assumptionem, in qua omnia sunt, cuiusque veritas, seu potius verisimilitudo, aliunde, quam e lege repugnantia, repetenda est. Atque in singulas fere eiusdem partes, quæ suo quodque loco paullo ante disputata sunt, hic omittimus. Sed de universo argumento videamus. Eius vis summa sine dubio in eo cernitur, ut verum certumque sit, Deo, qualem Creuzius dixerit, talem facultatem, h. e. unam, immutabilem, eamque omnibus vel diversissimis actionibus parem, & plenissimo idearum genere refertam, inesse. Atqui id placitum, quantum nos quidem dispicimus, spississimis tenebris, nostra etiamnum memoria, & magnis difficultatibus laborat. Primum enim mens humana, e qua, veluti imaguncula, omnis naturarum intelligentium, adeoque Ipsius Dei cognitio ducta confingitur, quam formam habeat & speciem, qua quasi materia sit, latet. Conf. Cr. P. I. §. 59. Deinde, quam vim & obscuritatem facultatis verbum habeat, nuper ad §. 48. P. I. demonstratum est. Porro autem, interiorem naturæ infinitæ vim, finita a mente, præsertim hominum, qui ne mundum quidem omnem, qualis sub luna sit, perspiciunt, aut capi omnino, aut recte cognosci, vix credibile videtur.

Deni-

Denique, ut cum Ill. Cr. loquamur, hæc omnis vita cum in imaginario cognoscendi genere versetur, qui tandem ex eo, quod falsum est & mendax, colligere, quod verum sit & certum, ullo modo possit? Relegat; qui volet, P. I. §. 36-56. Ex his fit, ut cum assumptio ex incognitarum rerum genere sit, & parum cognitis assentiri non liceat, nos de ista, adeoque tota formula & demonstratione assensum recte retinere videamur. Iam vero porro Hum. Creuzio quamquam pro industria & voluntate gratiam habeamus, tamen nostrum animum ad certiorẽ æternitatis spem hoc pacto non fati confirmari, ingenue protestemur. Ipse præsentiorẽ huius disputationis vim sensit. Etenim eam veram, ad assentiendum certissimam, & tantum non invictam esse, pronunciat. Vide sis §. 35. §. 3. & 58. Sed causa sine dubio hæc est, quod de ista divinæ facultatis unitate, de fatali quasi eiusdem immutabilitate, & de necessaria idearum plenitudine, plura Ipsius animo argumenta obversantur, quam proposuit. De alia causa, quæ Ipso auctore in mira ingeniorum diversitate inest, vide sis supra Argum. VIII. 3, b. & IX, c. Igitur, si quando de Natura Dei pluribus differere & singulatim sustinuerit, fortasse fiet, ut ista demonstratio alios etiam simili ad persuadendum sensu commoveat. Nobis quidem adhuc de Philosophia, (disciplinam enim divinarum litterarum, uti fas est, excipimus,) quæ interiorem Dei O. M. naturam investigat & contemplatur, optima ad coecitatem huius vitæ noctemque, & verissima semper visa est vox illa Socratis, quam etiam in extremo spiritu non mutavit: *Nihil se scire, nisi id unum, se nihil scire.* Tamen hoc in genere si quis Socrate non physico plus sciat, non invidemus; miramur potius, & quod ad discendum datur, accipere animo avido, atque ad usum vitæ transferre parati sumus. Nunc veniamus ad locum tertium huius libelli, & ultimum, qui de animorum post mortem conditione & vitæ genere exponit. Sed in eo, quoniam disputationes continet, quæ aut e superioribus facile intelliguntur, aut in coniecturis versantur, breviores simus. Specimina igitur pauca hæc sunt. Pag. 95. Animi, si sine corpore sint,

formam sui ipsorum & speciem vident; eorum cogitationes, quia nulla signorum adinveniendorum mora retardantur, omnem huius vitæ celeritatem & difficultatem superant longissime. Pag. 96. ex intuitivo intelligendi genere, quo solo utuntur, plus voluptatis capiunt, & omni sensuum confusione vacant; sic quando nos concentus musici continuatione movemur, hi minimos quosque aëriorum elementorum tremores vident & numerant. Pag. 105. iidem quodam communicandorum cogitatorum genere utuntur, sed quod a verbis aliisque signis liberum est, & in solo eoque mutuo conscientie usu cernitur. Pag. 108. Notis ex hac vita animis oblatis, alii de suorum sibi superstitum fortuna certiores fiunt; alii crudelitatis, iniustitie, & vanarum in philosophando dissensionum admoniti, pudore & poenitentia suffunduntur; alii gratias sibi a posteris haberi, & se amari, gaudent, quod severunt arbores alteri seculo utiles. Pag. 112. Ex alio alium in planetam dum transvolant, philosophos fortasse offendunt, ad quorum sapientiam Newtoni nostri esse simii videantur. Pag. 117. Prodigia & larvas multi, ut de more seculi sapere videantur, interdum & apud alios vident; soli & noctu pertimescunt; id quod ipsum Hobbesium fecisse ferunt. Pag. 118. Lex, e qua prodigia vera agnosci, & a falsis discerni posse videntur, hæc est: ut videamus, an ad consilia paulo maioris momenti, & negotia, referantur. Pag. 119. In eiusmodi rebus maioribus sunt bellorum exitus, ut apud Brutum, mortis nostræ propinquitas, imminens calamitatis gravioris periculum, & aliorum incommodorum denunciatio. Pag. 133. Æternitas miserie & suppliciorum, nec certa est, nec pugnancia continet. Rationes adscribuntur hæc quatuor: 1) Qui eam Deo adversari contendunt, accipiunt, quod a Philosophis & Theologis dari non debuerat. Sic enim argumentantur. Si Deus hunc mundum præstantissimum esse, ex animi sententia, & necessario vult, idemque mundus sine quibusdam animis, qui semper futuri miseri sunt, præstantissimus esse non potest, sequitur, Deum sempiternam horum miseriam ex animi sententia & necessario cupere; sed prius verum est, igitur posterius etiam.

etiam. Atqui de duobus, quæ isti assumunt, alterum, huic mundo, quod præstantissimus sit, animos semper miseros necessario inesse, incertum est. Fit igitur, ut ne illud quidem, quod ex eo dependet, certum sit, Deum eiusmodi infelicitatem necessario velle, & ob huius voluntatis necessitatem, iniustum, crudelem, & minus sapientem esse. 2) Pag. 135. Fieri potest, ut animi hominum semper miseri sint, ita, ut culpa Deus vacet. Namque si, quod libri divini tradunt, uti fas est, accipias, Deum homines pari ad æternam beatitatem conditione progenuisse omnes, sed eiusdem conditionis usum arbitrio ipsorum & rationi reliquisse: facile intelligitur, etiamsi omnes omni futuri temporis æternitate miseri sint, tamen eius miseriæ causam in hominibus inesse omnem, in Deo nullam. Sed de illo hominum arbitrio, ut, quid Ill. A. videatur, plenius intelligas, confer sis, quæ ad §. 50. extr. & 55. demonstrata sunt. 3) Pag. 136. Æterna hominum vel felicitas, vel infelicitas, utrum ad præstantiam huius mundi vel minuendam, vel augendam valeat, an minus, non constat. Fortasse enim, ob insignem huius terrarum orbis parvitatem, maior hominum pars, etiamsi semper futura misera sit, ad infinitum naturarum intelligentium, quæ in aliis mundi locis, & semper beatæ futuræ sunt, numerum, in tanta paucitate est, ut de istis singuli singulis harum millionibus respondeant. Quo efficitur, ut illa animorum miserorum multitudo, quamvis ingens nobis videatur, si universon mundum spectes, ne appareat quidem, sed reliquo summæ præstantiæ & beatitudinis splendore obruatur. 4) Ne divinis quidem libris res conficitur. Hi enim, quamquam hominum improbitati æternitatem suppliciorum, nominatim, & dilucide denunciare videntur: tamen nonnullam contra sentiendi causam, auctore quidem Tillotsono, relinquunt. Is enim in Select. Concc. P. II, 11. *In suas quisque, inquit, comminationes hanc vim potestatemque habet, ut earum fidem, prout libet, præstare possit, vel mutare. Nam malis omittendis nemini iniuria fit, quod in præmissis pollicitationibusque contra est, p. 137. Pag. 143. Tam amabilis sine dubio beatitudinis ratio est, & forma, ut verendum*

fit; ne, si ad spectus detur, & paullo certior eiusdem consequendæ spes, plures eodem ex hac vita transitum sibi, vi, & Dei iniussu aperire nitantur, quo summæ voluptatis usum sibi repræsentent. Restat, quod coronidis loco p. 145-168. est, carmen, ipsi libello, ubertate sententiarum, verborumque elegantia, geminum. Inscribitur: *Die Gräber (Sepulcra)*, Ode IV. propterea, quod tres odæ eiusdem argumenti olim ab Ipso in publicum datæ sunt. Continet autem præter eas, quæ e superioribus disputationibus repetuntur, alias cum de animorum immortalitate dubitationes, tum vero etiam de vanitate huius vitæ & obscuritate querelas, ut recte Ipsi partim spem melioris vitæ confirmare, partim rariorem illam quidem, sed valde necessariam rerum humanarum despicientiam, commendare posse videatur. Denique, si quæ dubitationes parum h. l. dissolvantur, earum uberiorem explicationem Oda V. proponere pollicetur. Cuius nos rei fidem, quamquam ad incertum diem data est, tamen primo quoque tempore exsolutam cupimus. Iam vero ex istis certe suavissimis sententiarum speciminibus, quæ ex utroque opusculo delibavimus, quælis integer sit missus, facile H. L. iudicabit. Pauca tamen in his addere adventiciis appositarum epularum ornatus, quem in Epitomen transferre non potuimus, nos cogit. Est orationis genus, si a perpauca discesseris, purum, copiosum, & quo inprimis lætamur, ingenioso homine dignum, quod scholasticis barbarorum terminorum molestiis plurimum vacat, & iocorum liberalium, comparisonum, & allusionum elegantia, pro argumenti tenuitate, legentis animum ex cogitandi contentione relaxat suaviter & reficit. Inprimis Poetæ, etiam veteres, (modo ne in his Poetam desideraremus,) ad varietatem disputationis & perspicuitatem, sæpius, & quidem auctore Cicerone Tusc. Disp. II, I. non sine delectu advocantur. Deinde vero sententias ipsas, non solum inopinata quædam novitatis gratia, & utilissimus ad perspicuitatem ordo & subtilitas commendant; sed etiam admirabilis animi & magnitudo & modestia, quæ, cum humanitatis memor, sua non vult tanquam a Pythio Apolline dicta videri, sed se probabi-

lia coniectura, in his maxime, sequi, profitetur; tum vero patiens veri & cupida, copiam contra, sed humaniter, disputandi libenter facit aliis, & ultro: *So offte ich auch in dem hohen Ton der Gewisheit reden werde, schliesse ich doch die Möglichkeit zu irren niemahls aus.* P. I. p. 160. coll. P. II. p. 100. §. 35. 53. 59. Denique coniuncta plerumque cum modestiæ amore, & prudens in omnem partem, & necessaria ad constantiæ laudem, diligentia, omnia argumentorum loca & aditus, ita vel dubitando, vel confirmando, munit, ut haud facile accidere posse reprehensionis genus videatur, de quo locum habeat illud: *Non putaram.* Non veremur, ne non eiusmodi virtutes summam reliquorum librorum, quos Ill. A. humanissime promittit, in omnibus expectationem concitent. Sunt autem hi: a) De iis, quæ in Deo humanis ingenius maiora sunt, & tenuiora; quem in manibus iam habet, sed perpolit diligentius: mentio eius fit in Præfat. P. I. b) De divinatione per somnia, P. I. p. 137. c) De divinatione universa, ib. p. 263. d) De animi & corporis commercio, ib. p. 223.

AN EXPLICATION OF ALL THE INSCRIPTIONS
in the Palmyrene Language, &c.

h. e.

*EXPOSITIO PALMYRENARUM INSCRIPTIO-
num, quotquot ad hoc temporis in hominum doctorum
notitiam venere, omnium, quinque epistolis comprehen-
sa, quas ad V. R. THOMAM BIRCH, Theol. D. &
Regiæ Societatis Londinensis Secretarium, exaravit JO-
ANNES SWINTON, M. A. Collegii Christi, quod
apud Oxonium est, & Societatis eiusdem
regiæ collega.*

9. plagg. cum 12. tabulis aere excusis. 4.

Palmyrenarum inscriptionum celebre nomen est in histo-
ria literaria sæculi superioris exeuntis, & huius medii.
Ad quas interpretandas, mirum dictu est, quam vehemen-
ter

ter exarferint viri docti, quorum studia in tractandis literis orientalibus versata fuerunt. Anglis præcipue plurimum illæ debent. Hi enim sunt illi, qui & primi eas in famam atque conspectum produxerunt, & nuper iterum eas multo, quam ante, diligentius fideliusque, & sermone enarratas, & radio cælatas, in opere illo splendidissimo reddiderunt, quo Palmyræ rudera exposuere. Quorum hominum, quæ fuerint & quanta de his inscriptionibus merita, non est huius loci, sed alterius erit, dicere. Iam id agemus, ut, quanta cum sagacitate, tum felicitate, versatum Swintoni V. C. ingenium in illis inscriptionibus interpretandis fuerit, paucissimis indicemus, quantum eius rei per ipsam earum inscriptionum rationem fieri poterit; quæ ratio eiusmodi est, ut, nisi ipsæ inscriptiones oculis subiectæ fuerint & obversentur, neque satis verbis declarari, neque, quas earum Swintonus dedit interpretationes coniecturasque super illis, ex recte iudicari & æstimari possint.

Prima itaque epistola illarum quinque, quibus omnes literaturæ Palmyrenæ reliquias complexus est Swintonus, gemitio defungitur munere. Nam & quo tempore, & qua ratione in alphabeti Palmyreni cognitionem incidere, & rem indagare atque deprehendere, quæ tot hominum doctorum ingenia frustra exercuerat, significat; & ex alphabeti a se reperti rationibus, partem Palmyrenarum inscriptionum illarum interpretatur, quæ utroque sermone, Palmyreno puta græcoque, exaratae sunt, & Swintonum pariter, atque *Barthelemyum*, virum in Francia doctissimum, in eam viam duxerunt, qua literarum olim obscurissimarum vim rationemque tandem reperere. Reddemus ipsa Swintoni verba, ut de fide eius, in qua probanda multum laborare videtur, inter omnes constet. Nam, quum Barthelemius Parisiis ita, ut Swintonus Oxonii, eodem propemodum temporis articulo, eademque via, Palmyrenarum literarum legendarum rationem excogitasset, atque libello in lucem edito exposuisset, facile fieri poterat, ut alter alteri, quæ eius erant, subiectum, & alienam gloriam in se derivatum esse, videretur. Intelligebat igitur Swin-

Swintonus, omnem operam sibi dandam esse, ut malam a fe
suspicionem, & ab exiftimatione sua turpem maculam, averte-
ret. Id quod se consecuturum speravit dierum horarumque
ipsarum, quibus Palmyrenarum literarum quasque primum
perspicere coepit, designatione tam diligente & pæne anxia,
ut sint futuri, quibus in demonstranda sua fide atque religio-
ne modum excessisse videatur.

Quas igitur literas Swintonus hoc in negotio primas ad
Birchium dedit, die Maii trigésimo anni 1754. exaratas, cæ
hunc in modum ordiuntur. „Erat in ipso exitu superior
„annus, quum complura exempla libri, qui sub elogio *Ruins*
„of *Palmyre* tum recens prodierat, Oxonium perferrentur,
„& in his unum ad Virum Reverendum, *Godwynum*, Col-
„legii Balliolensis Socium & præfectum. Istius viri docti
„hortatu & exemplo, perlustravi radio cælatas imagines veteris
„ævi reliquiarum. Summam ea res nobis delectationem pe-
„perit, quamvis solis pæne tum quidem inhæreremus & ocu-
„los insigeremus inscriptionibus, illis præcipue, de quibus per
„has literas Tecum agere, Vir eruditissime, decrevi. Ita
„vero eas spectabamus, ut solent homines rerum novarum
„avidus, ad earum rerum oblatum repente conspectum, quas
„non intelligunt, stupere. Paulo post, ineunte hoc anno,
„intelligebam e Godwyno, literarum quarundam Palmyrena-
„rum vim ab eo deprehensam illa via fuisse, quod exaratas
„sermone Palmyreno inscriptiones illas, quæ adiunctas habe-
„rent græcas interpretationes, cum his contulisset; eumque
„se tulisse suæ diligentiae fructum, ut voces nonnullas Palmy-
„renas integras legere queat. Qua de re quum certio-
„rem faceret, idem mihi quoque auctor & suasor erat, ut iis-
„dem inscriptionibus, quæ utroque sermone dictatæ & per-
„scriptæ essent, inter sese comparandis animum adicerem.
„Sperare enim se aiebat, ea via ad cognitionem Alphabeti Pal-
„myreni tandem perventuros. Ego vero ut in ea re
„perficienda operam tum quidem temporis collocarem,
„negabam in potestate mea situm esse; aliis enim curis ani-
„mum esse occupatum, quas quam celerrime expediri, &
„ab-

„absolvi ante alia omnia, necesse esset. Interea tamen, quas
 „horas ab arduo illo opere vacuas essem habiturus, promit-
 „tebam eas novo huic studio daturum, facturumque pericu-
 „lum meorum in eo successuum. Ita factum, ut die quodam
 „Saturni, 12. Ianuarii 1754. erat ille dies, eiusque diei hora
 „a meridie quinta, exemplum aliquod Ruderum Palmyreno-
 „rum, ab amico mutuo acceptum, in manus sumerem, & in-
 „scriptiones græcas, quæ illo in opere numerorum ordine
 „sunt XVI. XVII. & XIX. cum Palmyrenarum VIII. IX. & X.
 „animi quanta possem summa contentione compararem.
 „Quæ res tam feliciter mihi successit, ut, antequam horæ duæ
 „præterissent, non solummodo viginti alphabeti Palmyreni
 „litteras repererim, sed etiam, id quod mirifice me exhilara-
 „bat, tres illas inscriptiones, quas posteriore loco edidi, po-
 „tuerim interpretari. Paulo post, illo temporis intervallo,
 „quod a septima ad octavam ibat, Godwynus, quo laborent
 „leviorem mihi faceret, voces quasdam, a se ex inscriptionibus
 „Palmyrenis exsculptas, & hebraicis literis expressas, ad me
 „mittebat, unaque vim & significationem octodecim Palmy-
 „renarum literarum. Eundem, quod mirere, vir ille doctus,
 „in charta ad me missa, & ordinem literis iisdem, & vim ean-
 „dem, quam ego, tribuerat. Id quod de inventi mei veri-
 „tate certiore me faciebat, & animum in præclara, quam
 „de eo conceperam, opinione confirmabat. — Prospera
 „fortuna, qua in explicandis illis inscriptionibus usus eram,
 „quæ græcam interpretationem formulæ Palmyrenæ adiun-
 „ctam haberent, animum mihi & calcar velut addidit, ut illas
 „quoque attingerem inscriptiones Palmyrenas, quæ græca in-
 „terpretatione carerent. At opus id erat multo impeditius,
 „neque tam plana via, atque in illo superiore, procedebam:
 „videbam enim, literarum, in utroque genere, non mediocrem
 „esse dissimilitudinem. Superavi tamen & has tandem quo-
 „que difficultates, ante exitum diei Iovis, 17. Ianuarii 1754.
 „quo tempore de viginti & una literis Palmyrenis certo mihi
 „constabat, & videbar eo mihi hac in literatura processisse,
 „ut considerem, septem inscriptiones, de tredecim universis, a
 me

„me latine & anglice reddi posse; in quibus septem inscriptionibus tres essent, a quibus græca abesset interpretatio. Tandem ante finem Februarii mensis, anni huius ipsius, eo rem adduxeram, ut interpretandis universis tredecim inscriptionibus par & idoneus ipsemet mihi viderer esse, una excepta duodecima, quippe cuius literæ non pauca deletæ truncatæque essent. Quamvis in eo neque diu, neque multum mihi laborandum esset, ut & huius ipsius ætatem deprehenderem: nota enim, qua ea designata fuerat, satis perspicue apparebat: universæque inscriptionis vim & rationem perciperem. Tantam quoque contraxeram eo tempore cum Palmyrenis literis familiaritatem, ut eas, tanquam digitos meos, callerem, una litera *Tzade* excepta; quam tamen, ni multum fallor, vel ipsam quoque tempore post reperii.

„Hi sunt, Vir eruditissime, veluti gradus, per quos ad eum, quem tandem consecutus sum, literaturæ Palmyrenæ usum ascendi. Iam tua cum venia adiungam Alphabetum Palmyrenum, cum quibusdam modis literas plures inter se vincendi. Tum accipe latinam & anglicam interpretationem sex Palmyrenarum inscriptionum, haud parum ab adiunctis græcis illustratarum; & aliarum quatuor, a quibus græca abfunt. Subiiciam illis observationes quasdam meas subitaneas, & notationes dierum, quibus inscriptionum singulas quasque enodavi.“

Habes Lector, universæ opellæ descriptionem, quam, sive nostris, sive auctoris verbis legeres traditam, tua nil intererat: nobis non deerant causæ graves, quare mallems eam a te auctoris, quam nostris verbis traditam, legi. Expectabis iam a nobis specimina quædam inscriptionum Palmyrenarum, & rationum, quibus Swintonus eas interpretatus est: verum vix audemus expectationi tuæ, sane iustæ & æquæ, satisfacere. Nam inscriptionum & interpretationum illarum ea est ratio, ut nisi cælatæ radio imagines inscriptionum oculis subiiciantur, quod hoc loco fieri nequit, neque quantumvis diligens disputatio, & rationum, quibus interpretationes Swintonianæ singulæ muniuntur, declaratio intelligi, neque

iudicium de ipsis rectum ferri possit. Id igitur unum universè monebimus, in exponendis Palmyrenarum inscriptionum illis, quæ breves essent, græcamque haberent interpretationem, visum nobis esse Swintonum satis bene feliciterque versatum; at in illis longis, & græca interpretatione destitutis ipse tu videris, operam ne luserit, vel ex hoc uno specimine inspecto, quod ex epistola secunda excerpimus. Ibi nempe inscriptionem, quam ipsi placuit numero tertio signare, latine sic interpretatur: nam hebræa quoque referre nil attinet. *Mense Elul anni 360. donum hoc atque ara — Badi atque Amrisamsæ & Zebidae filiorum Malchi, filii Iariboli, filii Nasæ, reposita, (sive Donaria) Maddæ (sive Matthæ) filii Abdebalis. quod cum aedificium collapsurum timeret servus eius ascendens patrem suum sera (vel pessulo) clausum abstulit & propter salutem eorum & salutem fratris eius & liberorum suorum.*

Duas itaque primas epistolas implet expositio Palmyrenarum illarum inscriptionum, quas Dawnkinsius, cum itineris & operis socio, in *Ruins of Palmyra* edidit. Tertia versatur in illa interpretanda Palmyrena inscriptione, quæ Romæ iam a longo tempore servatur, & a Grutero atque Sponio dudum fuit edita. Quorum libri quum sint in multorum manibus, iuvat illius marmoris a Swintono repetere interpretationem ab ipso excogitatam & traditam, quæ hæc est: *Aglibolo & Malacbelo & monumentum elevatum (sive signum) argenti & ornatum eius paravit ex marsupio suo Iarhacus (vel Iaræus) filius Halibæi (sive Chalibæi) filii Iarhæi (vel Iaræi) propter officium (sive religionem) timoris (i. e. ex voto, Iaræo in aliquo periculo constituto & timore perterrita facta) & ob salutem suam & salutem liberorum (vel familiae) eius mense Schebat anni 547.*

Quarta epistola significat Swintonus, Bartholemii Abbatis libellum, nuper admodum in his Actis a nobis recensitum, de ratione ab ipso excogitata legendarum literarum Palmyrenarum, exeunte mense Septembri 1754. ab ipso auctore Parisiis missum se accepisse una cum litteris, quibus incitatum se a Bartholemio fuisse, ut inscriptioni Palmyrenæ, a Grutero primo

primo productæ, in qua interpretanda ipsemet quoque haud parum operæ insumsisset, animum adiiceret. Marmoris deinde alterius Palmyreni, quod quale sit statim indicabitur, hanc exhibet interpretationem: *Baal Shems (Belo Soli vel Domino Soli) Deo Abileno domicilium (habitationem vel mansionem) incolunitatis (vel salutis) fecit Agathangelus.* Marmor illud Taibæ reperit, ad bidui triduique a Palmyra iter, & exscriptum a se exemplum Romam attulit Petrus della Valle, cuius e schedis a se exscriptum Massonus Bernardo dedit, qui in Palmyrenis inscriptionibus exhibuit Roterodami editis, una cum græca inscriptione, cuius compendium illa Palmyrena est. E Bernardo tandem illam repetiit *Relandus* in *Palæstina* p. 526. n. 1.

Quinta denique & postrema epistola Swintonus tandem pergit & præstitit id, quod suscipere antea, difficultate rei absterretus, detrectaverat, & negarat suscepturum. Marmor nempe Palmyrenum alterum Romanum, sed Grutero non visum, a Sponio primo proditum, tum a Montfaucono, *Relando* l. c. n. 2. & *Poleno* redditum, interpretatur hoc modo: *aram hanc Malabelo & diis Tadmor obtulit (vel dedicavit) Tiberius Claudius Calbienses & Tadmorenses (vel Palmyreni) diis suis votum solverunt.*

Qui stylum lapidarium usu callent, eos iam ex hoc triplici, quod attulimus, specimine, rationem interpretandi Swintonianam satis intellecturos esse confidimus, ipsosque, vel tacentibus nobis, quanti ea facienda sit, secum æstimaturos. Iudicium ipsi nostrum interponere dubitamus, bene gnari, in re perobscura, & multis obsita difficultatibus, quum facile sit labi, oportere & lapsu veniam, & magna auro eidem laudem paratam esse. Quodsi sint qui dubitent, tantine fuerit, tanta animi contentione, tantisque æmulationis studiis, intelligentiam paucarum literarum venari, quæ præclararum rerum non multum doceant: meminisse illos velimus, id natura insitum animis hominum penitusque infixum esse, ut ignota mirentur & stopeant, cupiantque, quid eorum quodque sit, comperire, modisque omnibus, ut id comperiant & assequantur, homines agere & contendere; ideoque inhumanum eum esse, qui

animum suarum inventionum gaudio exultantem, easque in medium proferre gestientem, obiurgationum acerbarum velut frigore feriat. Nos igitur, quod unum hoc de libello referentibus superest, ordinem imaginum aere excusarum persequamur. Primæ igitur duæ meras Palmyrenas, hoc est barbaricis exaratas literis & sermone, illas, quas Dawnkinsianum opus exhibet, reddunt; proximæ quatuor græcas ex eodem loco repetunt. Septima tabula ænea Palmyrenorum monumentorum literatorum quidquid alibi, penes Gruterum, Sponium, & alios iacet, spectandum proponit; octava Palmyrenum Alphabetum ex mente Swintoni; quatuor reliquæ rationem numerandi, qua, si eidem credimus Swintono, Palmyreni usi fuerunt, quibus in numeris exponendis, uno alteroque loco huius libelli, diligens admodum & copiosus auctor fuit.

*PALLADII DE FEBRIBUS CONCISA SYNOPSIS,
Græcæ & Latine, cum notis IO. STEPH. BERNARD.*

Accedunt glossæ chemicæ, & excerpta ex poetis chemicis, ex Codice MS. biblioth. d. Marci.

Lugduni Batavorum apud Philippum Bonk, & Traiecti ad Rhenum apud Nicolaum Muntendam, plagg. 12. 8. nai.

Favete, studiaque vestra plausu & acclamationibus indicate, quotquot artis salutaris periti antiquos scriptores volutis, nec in eorum partes transistis, qui omnia antiqua, ob id maxime quia non intelligunt, alto supercilio despiciunt atque contemnunt. Omni diligentia ac contentione id agit Clarissimus Vir, *Io. Steph. Bernard*, ne vobis desint nitida atque emendata exemplaria scriptorum artem humanæ salutis præsidem explicantium, quos olim magno numero tulit Græcia, ut ingeniorum omni præclara doctrina exultorum, ita medicorum præstantissimorum secundissima. Beneficio diligentissimi Viri nunc vobis copia facta est comparandi, nec sine voluptate singularique fructu perlegendi, concinnam *synopsin de febribus*, quam dedit insignis ille *Alexandrinus*

drinus Iatrofophista *Palladius*. Tam elegantes sunt observationes, quibus illustravit scriptorem suum cultissimus *Bernardus*, tam nitidæ chartæ, tam denique mundi sunt typi, quibus commendari emtoribus librum suum voluerunt bibliopolæ, ut parum aut nihil deesse *Palladio* videatur earum rerum, quæ lectionem antiqui scriptoris facilem ac iucundam efficere possint. In præfatione Clarissimus Editor ex *Conringio* ostendit, *Palladium* Alexandrinum fuisse professorem, & *Iatrofophistæ* titulum, quum omnes, qui medicinam publice docuerint, tum præcipue Alexandrinos professores, sibi arrogasse. De ætate *Palladii* varias opiniones recenset, tamen ipse aliquid certi pronuntiare non audet. Quod vero *Io. Freind*, in *Hist. Medicinæ*, *Palladium Aetio* & *Alexandro* iuniorem esse, inde evincere conatur, quia *Palladius* illorum verbis utatur, merito negat doctissimus *Bernard* hoc argumentò quidquam effici, quum ea, quæ *Palladius* ex *Aetio* descripsisse arguatur, totidem verbis iam legantur apud *Galenum*, ut adeo propius vero putandum sit, *Palladium* & *Aetium* ex iisdem fontibus rivulos suos deduxisse. Post hæc de scriptis *Palladii* disseritur, ubi *Cl. Bernard* inter alia commemorat breves interpretationes sexti libri *Hippocratis*, de morbis popularibus, quæ latine prodierunt cum medicis antiquis Græcis, a *Iunio Paulo Crasso*, *Patavino*, Latio donatis, Basileæ 1581. in 4. Has Græce etiam editas esse in tom. IX. Operum *Hippocratis* & *Galenii*, ex editione *Renati Charterii*, *Lindenius de Script. medic.* & *Fabricius* in *Bibliotheca Græca*, tradiderunt. Frustra tamen has interpretationes *Palladii* in duobus exemplaribus *Bernardus*, & nos in tertio quæsimus. *Lindenius* igitur ac *Fabricius* decepti videntur indice *Charteriano* operi præfixo, ubi inter alia scripta tum demum publicata *Palladii* istæ explicationes recensentur. *Conringium*, qui *Palladii de urinis* librum referat, memoria lapsus iudicat *Cl. editor*, quum *Theophili* scriptum esse idem *Conringius* alibi agnoverit. Omittimus iam *Palladium*, & ad *chemica*, quæ titulus libri nostri præfert, propius noscenda festinamus. *Palladii* liber iste paucas plagulas vix excessurus edi-

tori suo videbatur, ideo hic circumspexit libellum alium, quo adiecto iustum volumen efficeretur. Idoneæ huic consilio videbantur excerpta illa, quæ e MS. codice bibliothecæ Venetæ d. Marci enotata cum Cl. *Bernardo* communicaverat Vir Celebris, *Iac. Phil. d' Orville*. In his primum locum merito sibi vindicant *Glossæ chemicæ*. Addiderat quidem *Cangius* Glossario suo eiusmodi glossas, ex alio codice descriptas: quia tamen Venetus codex Glossarium Cangianum plurimis locis supplere atque emendare potest, glossas istas si denuo publicaret, & cum Cangiano lexico conferret, operæ pretium se facturum Cl. *Bernardus* arbitratus est. Ex eodem codice publicatæ chemicorum carminum particulae, *Heliodori*, *Theophrasti*, *Hierothei*, aliorumque, non ita magnam gratiam inibunt apud eos, qui integra aliquando sibi hæc dari, quam ex eiusmodi abruptis laciniis de pretio istorum iudicare, malunt. Certe, ex *Heliodori* poemate excerpta edere, post emissum a *Io. Alb. Fabricio* tom. VI. Bibl. Gr. p. 790. integrum libellum, plane supervacaneum videri poterat, nisi sperasset Cl. *Bernardus*, *Fabricii* apographum ex his excerptis uno alterove loco emendari posse. In gratiam eorum, quibus diversas scripturas diiudicare volupe est, omnes locos, in quibus Veneti codicis excerpta a *Fabriciano* exemplari discedunt, huc transcribimus. In inscriptione carminis, pro δι' Ἰάμβων, quod exhibet *Fabricius*, codex Ven. habet διὰ τῶν ἰάμβων. v. 1. γῆς — ὡς πᾶν ἔμφανές. v. 2. Μυσηπόλοι. v. 3. γεῦσιν πάσαν. v. 4. ομ. μὲν. v. 6. προοιμίων λόγον: [pro λόγον Bern. con. λόγον]. v. 11. ἐμπόνης. v. 12. πλήσαν τε πάντιμον. v. 13. Νεῦσι — εὐκλέως πάλιν. v. 14. αὐτοῖς τὸ γησίον. v. 183. βλασάνει [quod verum putat Bernard]. v. 187. Θῆσαι: [Bern. con. Θέσαι. v. 191. Ἀδρυθῆν — τεκῆση ζυγός. v. 195. ἀζῆσαι: [Male Fabric. ἀζῆσαι]. v. 197. Ἔσαι ὅλης. v. 199. Καί: [Bern. con. Κεῖν.] v. 201. Πρώτης κλειδὸς πληρῆσα ἔργον δευτέραις. [Sed in apographo d' Orvilliano inter hunc & priorem verum spatium relinquitur, ut putet Bernardus in codice aliquid deesse]. v. 260. Ὡς χρυσοπάτραις. v. 262. τῆ Φωτός. v.

263. τὰς θρόνους. v. 264. ἐμπλακημάτων. *Missa facimus excerpta chemica, si hoc unum addiderimus, Heliodori carmen, haud contemnendi Mystæ iudicio, non solum summa fide, verum etiam, ut inter chemica scripta, admodum dilucide scriptum esse. Idem, in ipso carmine v. 105. ubi παροπτῶν, sine sensu, ac contra legem Pediam editur, παροπτῶν scribendum esse præcipit.*

NOVA LITTERARIA.

ELISABETA AVGVSTA, Scientiarum atque Artium Promotrix, Optima, Maxima, in legibus Academiæ Imperialis Petropolitanae, a Se instauratae, clementissime prudentissimeque iussit, ut *Præses publicari quotannis curet problema erudito orbi solvendum, præmio centum aureorum proposito illi, qui feliciorum præ caeteris solutionem illius argumenti exhibuerit.* Huic munificentia, Scientiarum incremento insigniter profutura, ea, qua solet, solertia reponitur *Excellentissimus Academiae Præses, Praepotens minoris Russiae Hetmannus, AVGVSTAE Camerarius ordinarius, Legionis Praetorianae Ismailovicae Protribunus, Ordinum Equestrium S. Andreae, Aquilae albae, S. Alexandri, & S. Annae Eques, CYRILLUS COMES A RASUMOWSKI, post adiudicata annis 1755. & 1756. præmia, alias iterum quæstiones curavit proponi, has nempe:*

In annum c1o1o cclvii.

Motus diurnos planetarum circum axes proprios, in primis Veneris vertiginem; cuius commodissime determinandae copiam annus 1756. faciet, accuratius observare, & inconcussis observationibus, iisque novis, una cum positione aequatorum, demonstrare atque definire.

In annum c1o1o cclviii.

1) *Qua praerogativa consent magnetes artificiales prae naturalibus? 2) Quae sit optima eos conficiendi methodus? 3) Utrum phaenomena nova per magnetes artificiales detecta, theoriae magneticae adhuc propositae satisfaciant? Si minus, ut quis novam eorum phaenomenorum explicationem suppeditet.*

Nunc

Nunc Academia declarat, cum de priori argumento nullam dissertationem acceperit, quæ quæstioni propositæ faceret satisfactis, hinc terminum collationis præmiû adhuc in duos annos prolongari.

In annum c l o l o c c l i x. proponitur quæstio:

Sexum plantarum argumentis & experimentis novis, præter adhuc iam cognita, vel corroborare, vel impugnarè, præmissa expositione historica & physica omnium plantae partium, quae aliquid ad foecundationem & perfectionem seminis & fructus conferre creduntur. Praemium itaque, & sexum plantarum defendentibus, & impugnantibus, offertur.

Pro solutione quæstionis optima præmium centum aureorum promittitur, sub iisdem conditionibus, quæ adhuc obtinuerunt.

Invitantur ergo omnium gentium Viri docti, ut æque de hac, ac de proposita in annum c l o l o c c l v i i i. quæstione, cogitata sua atque observata ante diem 1. Iunii cuiusque anni cum Academia communicent.

Publicatum Petropoli, in conventu Academiae solemnî die vi. Septembris c l o l o c c l v i i.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCLVII.

DICTIONNAIRE DE LA LANGUE BRETONNE.

i. e.

DICTIONARIUM LINGUÆ ARMORICÆ, QUOD eius antiquitatem non solum, sed etiam affinitatem cum alijs Linguis antiquissimis, testatam facit; in quo præterea varia Scr. S. immo & e profanis Scriptt. loca, Etymologia item, multarum, ex Linguis alijs, vocum, exponuntur, illustrantur, Auctore LUDOVICO PELLETIER, e Congregatione S. Mauri

Benedictino.

Lutetiæ Parisior. 1752. ap. Franc. Delaguette, Alph. 5.
plagg. 7. fol. max.

Nemo Brito bonus est, veteri dicitur Proverbio. Frivolum inde videri possit studium, quod in illustranda lingua Britonum ponatur. Sed est hæc lingua omnium, quas hodie homines loquuntur, antiquissima, & dialectus veteris linguæ Celticæ. Hinc omni laude dignus est labor, quem in indagandis originibus eius collocavit R. P. D. Ludov. Pelletier, Religiosus Benedictinus Congregationis S. Mauri, ex cuius schedis hoc opus edidit R. D. Taillandier, eiusdem Congreg. Monachus, qui Tomum IX. Historiæ litterariæ Gallo-Franciæ, perinde ac Elogium D. Riveti, edidit, & Conspectum Historiæ Campaniæ elegantem dedit. Dedicatus ab eo hic liber est Ordinibus Britannicæ minoris.

Qq 99

Soror

Soror est hæc lingua Armorica eius, qua incolæ Walliæ in Britannia magna utuntur. Uterque populus originem repetit a Celtis, quorum pater, pace nostra, fuerit Gomer, filius natu maximus Iapheti. Ducentas voces Germanicas e Celtica lingua, in Glossario suo, deduxit Cl. Wachterus. Ultra progressus Dn. Süsmilch, integrum Dictionarium Celto-Britanicum collegit, in eoque mille admodum voces exhibuit, quæ sono, formatione, & sensu, Britticis respondent. Utriusque curis usus est R. Auctor. Græcæ & Latinæ quoque linguæ radices complures in Celtica absconditæ latent: & quis miretur, ingentem vocum Celticarum numerum in hodierna Gallo-Francica lingua superesse, quum ipsi Galli veteres Celtice loquerentur. Sed Celtica lingua hodie in primis in Armorica & Wallia superest, quamquam utraque gens ea utitur paullulum variata. Istius igitur Armoricæ linguæ historia, origo, mutationes, quas experta est, & subsidia, quæ aliis linguis præstitit, exponuntur hoc Opere. Termini artis, scientiarum, commercii, politici, & plerorumque opificiorum, incogniti sunt huic linguæ. Inservit ea vitæ tantum rusticæ, adeoque solas continet notiones vitæ civilis communes. Monumentum omnium antiquissimum, quod hodie legitur in lingua Armorica, est libellus manu scriptus A. 1450. qui complectitur prædictiones sic dicti Prophetæ alicuius, cui nomen erat Gwinglass. Descripserat is inter cetera Drama aliquod, de expugnatione Urbis Hierosolymæ per Titum facta. Monumentus hic in transitu, *Pelletierium*, qui manus Operi huic adiunxit, natum fuisse Cenomani 1663. obiisse autem iam a. 1733.

Præfationem excipit Catalogus vocum Germanicarum, Armoricis analogarum, quæ ipsi Operis Corpori inseri non poterunt. Agnien in eo indice claudunt voces, Armorica, furn, Franco Gallica, forme, figure, & Germanica forme, inter se comparatæ. Finitur enim hic index in littera F. Alphabeta duo Armorica, quæ sequuntur, recentioris alicuius ingenii lascivientis inventa nobis quidem videntur.

Proxima est dissertatio de potentia & mutatione litterarum, in qua sæpissime Grotio, Davisso, Cambdeno, & Io. Gerardo Vossio testimonium dantur.

Ex

Ex Dictionario ipso ea præcipue excerpemus, quæ ad illustrationem Scripturæ sacræ, Auctorum classicorum, & linguæ Germanicæ pertinent.

Col. 2. voce *Aba*, *pass*, pulsus subitaneus significatur. [Nostris quoque hæc vox in usu est, quando in re gladiatoria dicimus, *piff*, *pass*, *puff*.] *Aer* Britonibus sordidum significat. Affine Græcum *ἀργος*, quando rus designat, [& *hager* Germanorum, quod macilentum denotat.] Quæ usus fere universalis sunt, ea in pluribus linguis conservantur. Talis vox axis, Græcis *ἄξων*, Germanis *Achse*, Gallis *Essieu*, Armoricis *Ael* & *Ahel*. Similis vox *Saccus*, Græcis *σάκκος*, Gallis *le Sac*, Germanis *der Sack*. *Affeil* & *Affail*, rechute de maladie, Germanis quoque usitata sunt, quando dicunt *Abfall*, quamquam alio sensu. [Alweder Belgis iterum dicitur; & potest alaunda Armoricis Alweder dici, quia bis in anno redit.] Vox Britica *Hebrung*, quæ pag. 11. sub voce ambrove occurrit, ipsa vox Germanica herbringen esse videtur. Col. 16. voce *Antronos* Galli tempus per noctes metiuntur. Idem Germanis olim in usu positum fuit. Unde in ius vocationes his quoque fiebant post XIV. noctes, id est die XV. qui terminus triplicatus dein Termino Saxonico occasionem dedit. Quam vehementer Britones voces peregrinas immutent, docet vox *Arriagon*, Archidiaconus. Scala corruptionis hæc fuit: *Archidiaconus*, *Arhiziagon*, *Arhiagon*, & tandem *Arriagon*. *Afconch*, instructio, doctrina, col. 24. a latino concio derivatur, præmissis augmento *as*. *Asinus* Armoricis *Afen* vocatur. Quum enim hoc animal rarum sit in Britannia minore, vocis latinæ ultima tantum sublata est syllaba. *Aval*, pomum, Col. 27. unde sit, ignorare se dicit Auctor. Est vero purum putum Germanicum *Apfel*. Videtur autem *Apfel* dici, tanquam *Abfal*, quia fructus arborum sua sponte decidunt. Firmat hanc coniecturam Armorica vocem scribendi ratio. Aliter *Cl. Wachterus* in utroque Glossario. Multo plus ingenii præsto est in evolutione huius vocis apud *Wachterum*, in Glossario maiore, quam in Dictionario isthuc Armorico. *Aut*, sive *Aot*, monosyllabum, Britis litus vel ripam significat. Græc

eodem sensu vocibus ἀρχή & ἀκμή usi sunt: unde manavit Latinorum acta, ut apparet ex hoc versu Virgilio Æneid. V. 613.

At procul in sola secretas Troades acta.

Ea voce usus etiã est Cicero, de littore Siculo, Verrina V. 81. Bar Britis & uvam designat, & examen apium. Unde rusticolæ inter eos apes dispersas sic convocare solent: Bâr, Bâr, Bâr wenanigou, id est, in uvam, uvam, uvam apiculæ. Et congregari eas in forma uvæ iam Iuvenalis monuit:

Examenque apum longa confederit uva.

Bara Armorice panis dicitur. Similiter Hebræis בָּרָה *Barah* est comedere. Idem *Barah* pro esca seu cibo accipitur Thren. 4. 10. Est enim panis præcipuum hominis nutrimentum. Quare & Græci prandium, propter panis præstantiam, ἀρσόν dixerunt. Ab hoc *Bara*, in linguis quoque septentrionalibus descendunt voces breade, bret, brot, broot, brout, & similes. Proxime his accedunt Græcorum βρωθὴ, cibus, alimentum, ut & βρωμα, βρωσις, nutrimentum. Ab eadem radice forsitan est vox barbarus. Panem enim primo loco petebant advenæ peregrini. *Baragouin*, quæ vox Gallis sermonem parum intelligibilem significat, hinc etiã derivandum videtur. *Guin* enim Armorice vinum designat. Panem autem & vinum Briti a Gallis, linguam eorum non intelligentibus, præcipue petierunt. *Barlochou* est quatuor pedibus vel membris incedere, ut solent infantes, antequam stare possunt. Expressit rem Gregorius Nazianzenus in vita sua: Ἐντεν ἔβην τετραπόδος ἐπ' ἕδαος.

Barh iudicem designat, vel sententiam iudicis, ut *barner*, & nostrum *Wernher*, iudicem. Ex eodem fonte hic vox *Baro* deducitur. Nam & Barones vasallorum suorum iudices fuerunt. Gallicum autem *Baliverne* sententiam *Balivii* designat; quæ vox derisui esse coepit, postquam sæpe *Baliviorum* sententiæ inanēs esse coeperunt. Affinia sunt Britonum *Bech* & *Beach*, voyage, Germanorum *Weg*, & Latinorum *vehere*. Sub voce *Beisou*, y sic pronuntiat ut diphthongus *ei*, quod Briti cum Hollandis commune habent. [*Berna*, quæ Col. 55. proponitur, & unde descendit Gallorum locutio, faire sauter quel-

quelqu'un sur la berne, iam veteribus cognita fuit. Sic enim in Collat. leg. Mos. & Rom. Clodius, dum sago iactatur, tam male acceptus est, ut post diem quantum moreretur. Quem locum illustrant *Cuiacius* Obs. XIV. 4. & *Cornelius van Bynkershoek* Obs. II. 5. *van de Water* Observat. I. 16. De eodem plura habent interpretes Suetonii ad Othonem c. 2. præcipue *Calaubonus*. *Martialis*, quoque eiusdem ludi meminuit.] *Bis*, alias *Bec*, Armorice sepulcrum significat. Cambri sepulcrum *Bed* dicitur. Qua voce quum Anglis & Germanis lectus veniat, lectum sepulcro comparavit *Owenus*:

Angli Bed lectum vocitant, Cambrique sepulcrum,

Lectus enim tumuli, mortis imago soper.

In lingua sancta vox eadem & lectum & feretrum indicat. In posteriori sensu obvia est 2. Regg. III. 3. *Böet* vel *Böed*, cibum, alimentum, designat. Inde Auctor cognomen *Hæctoris Boëti* derivat, idque *Boëtius*, non *Boëthius* scribi iubet. *Cambdenum* quoque *Boëtius* scripsisse, ait. Col. 88. eadem vox in lingua Cambrica, Saxonica, & Irlandica, quæ populum extraneum designat, etiam hostem significat, in primis si vicinus sit. Et hoc auctorem movet, ut vocem guerre ab Hebraico גֶּחֶר gher, extraneus, derivari putet. [Lingua Hebraica sæpe in hoc Opere adducitur. Plerumque *Grotii* auctoritate, ex *Commentariis* eius ad vetus Testamentum deprompta, utitur *Collector*. *Grotius* tamen Hebraica sua pleraque omnia *Buxtorfio* debet. *Wachterus*, in *Glossario* minore, voce *Schild*, ipse se secretorum eius linguæ ignarum fateatur. Dolendum hoc utique. Nam utut non omnia cum *Bocharto* ex Hebraica lingua deducere possimus, est tamen reginæ huius linguarum insignis usus, in innumeris radicibus, etiam *Celticis* & *Germanicis*, evolvendis]. Col. 91. *Breuzer* Frere dicitur, & a frater derivatur, quod est a Græco Φράτηρ, tribulis, & hoc forsitan a Φράξ, Φράξος, puteus, quia tribules eodem puteo utebantur. Col. 99. *Brum* nebulam significat. In *Calendario* *Iulii Cæsaris*, a *Blondello* edito, bruma illi temporis spatio tribuitur, quod decurrit a die 24. Novembris usque ad diem 25. Decembris. Tum enim fre-

quentiores sunt nebulæ. Virgilius tamen hanc vocem de tota hieme accipit:

Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat:
& alibi

— — — *Et horrida cano*

Bruma gelu.

Col. 104. & 105. vox militaris, Caporal, deducitur a Britico *Caborel*, diverforio, quia hic præpositus militum etiam ea curaverit, quæ ad potum illorum pertinuerint. *Cambotta* Col. 114. pedum redditur. Est enim *cam* Britis curvum, *botta* ramus. Illustratur hoc veriloquium ex Theocr. Idyll. IV. v. 49.

Εἴθ' ἢ μοι βοικὸν τὸ λαγωβόλον, ὡς τυ πατάξω.

Utinam esset mihi curvum pedum, ut te verberem.

Armorica vox *Claz*, aliis *Cladd*, fossa, Græce κλάσις, originem præbuisse potest voci latinæ, clades. Hoc certe sensu cladem adhibet Iuvenalis Sat. X.

*Hæc data poena diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus, multis in ludibus, inque
Perpetuo moerore, Et nigra veste senescant.*

Croc, uncus, originem præbuit verbo incrocare, quod in lege Salica occurrit. Verba ibi hæc sunt: Si quis hominem, sine consensu iudicis, de ramo, ubi incrocatus, deponere præsumpserit. Ab hoc incrocare apud Gallos descendunt verba *encrucher*, *decrucher*, & *excroquer*. Vossius negat, verbum incrocare hic poni pro suspendere. Incrocare, inquit, libro de vitiis sermonis, exponunt suspendere: sed puto idem esse ac inflectere, incurvare, similem reddere unco: nempe a Germanico ac Belgico *croken*, curvare, flectere, rugare; quod a nomine *croke*, curvatum. Sed firmat Collector, noster receptam contra Vossium sententiam eo, quod incrocare si in hoc loco inflectere significaret, verbo deponere opponi non posset. Neque inde, quod *croc* simplicis inflectere significat, sequi recte monet, eundem significatum esse compositi incrocare. *Croug*, patibulum: *Crouga*, suspendere. [Ab hac voce descendere putamus nostrum *Krug*, vas cerevisiarium.

Sunt

Sunt enim anſata hæc vaſa, ut ſuſpendi poſſint. *Κρόνος*, urna, unde alii nomen vaſis noſtri, Krug, derivant, adhuc melius reſpondet voci Krus, in Germania inferiori uſitata.] *Cuit* Armoꝛicum reſpondet Gallorum *en*, quod pro inde ponitur, Cumque venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum. Genef. 27. [Illud *en* nec latinis penitus incognitum, apud quos interdum abundat, ut in XII. tabulis: Si en fiet, qui in ius vocatum vindicet mittito.] *Cûn*, mitis, rudi apud Britos opponitur. Inde atavus iis Tat-cûn, pater mitis; abavia vero Mam-cûn, mater mitis dicitur. [Crefcit enim cum numero graduum deſcendentium, amor in eos aſcendentium.]

Diſti, Britis & diſcere & docere ſignificat. Deſcendere vox videtur a Græco *διſκος*, unde & manavit verbum diſcere. Diſcum enim proicere, corporis exercendi cauſſa, ſolebat iuventus. Inde apud Latinos dicitur diſci indoctus, & apud Græcos τῷ διſκῷ ἀπειρος ἔχων. Inde Galli quoque enſigner dicunt, tamquam in ſignum, in diſcum inſtruere. Vocabulum *Dreift* affinitatem habet cum noſtro dreift, eo quod audaces omnes difficultates ſuperant. *Fol*, ſtultus, ſtolidus, inſipiens, opponitur voci *Fur*, quæ ſignificat ſapientem. Fuit hoc Epitheton etiam in Latinitate medii ævi in uſu. Ioannes Diaconus, in vita S. Gregorii M.: At ille, more Gallico, ſanctum ſenem increpitans follem. Abbas Wilhelmus, Analectorum ſeculi XI. p. 257. follem me verbo ruſtico appellati; ubi verbum ruſticum ponitur pro verbo Gallico. Scribitur etiam *fallus*. Unde Regem Carolum ſimplicem promiſcue ſtultum, ſimplicem, fallum, & follum dici videas. Accedit proxime Græco *Φαῦλος*, cui illud Evangelii raka reſpondet. Collector putat, S. Hieronymum inde formaffe ſuum follere: Si pes. laxa pelle non folleat. Sed ibi folleat ſignificat inſleat. *Follighen-mac*, petit fous de Mai, quid ſignificet, ignorare ſe fatetur Auctor. [Forſitan a Maiumis deſcendit, quaſuo adhuc ævo Coloniae actitatas, in epiſtolis ſuis deſcribit Petrarcha.] *Gaſſ*, furcæ bicornes, etiam in Germania inferiori cognitum eſt. [*Galimatias*, in Diſſertationibus Huetia-

nis

nis ab Abbate Tilladet editis T. II. p. 129. e foro Gallicano repetitur, ubi olim latine perorabant advocati. Quum enim lis de gallo esset, advocatus, postquam aliquoties gallum Matthiae appellasset, tandem Gallimathias confusaneæ dixit. Unde c. l. sermo confusaneus Gallimathias dictus esse fertur.] In dictionario nostro Britico longe alia origo vocis indicatur. Derivatur enim ab *Un-den-callet*, homo durus, unde manaverit Gall-mat-ia, verus Gallus. Putat enim Collector, Britos interrogatos a Gallis, an ipsi quoque Galli essent, respondisse Gall-mat ia, verus Gallus. Armoricum *Gran*, grus, pro geranio in toto Belgio adhuc in usu est. A *Garm*, clamor, deinde deducitur nomen Germanorum, quoniam Germanis usitatum fuerit prælia cum clamore ordiri. Cæsar L. VII. de bello Gall. Multum ad terrendos nostros valuit clamor; & Lib. III. de bello civ. Neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent, quibus rebus & hostes terreri, & suos incitari existimaverunt. Additur, Homerum vocem *χάρμη* quoque pro clamore bellico adhibuisse Iliad. 5.

Ἐνθ' Ἐκρωε δύο Φῶτε κατέκταν ἰν εἰδότε χάρμης.

Quemadmodum Virgilius etiam vocem *carmen* adhibuerit pro clamore bellico Æn. III. post med.

*Solaque culminibus ferali carmine bubo
Saepe queri Et longas in fletum ducere vices.*

[*Gars*, anser, Germanis non *Gose*, sed *Gans* dicitur.] *Ghis*, *Guise*, & Germanicum *Weise*, sine dubio adfinia sunt. *Ghis* monosyllabum antiquius videtur quam *Weise*, a quo illud Gallicum *Guise* derivabat Cluverius. Germani non, (ut dicitur col. 346. voce *Goa*) pro fermentare dicunt *gehen*, sed *gähren*. (*Gwir* monosyllabum, verum, iustum designat. Latini quoque, (ut in hoc Articulo observatur.) verum pro iusto dixerunt. Cicero: Negat verum esse, alluci benevolentiam cibo. Cæsar L. IV. de B. G. Neque verum esse, qui suos fines tueri non potuerint, alienos occupare. Virgilius, Æn. XII.

Quæ-

Quaecumque est fortuna, mea est: me verius unum

Pro vobis foedus luere, Et decernere ferro.

Similiter S. Paulus 1. Cor. XIII. veritatem iniquitati; & S. Lucas XVI. 11. τῷ ἀδίκῳ τὸ ἀληθινὸν opponit. Inde nomen regis illius Britanniae, cuius mentionem inticuit Iuvenalis, Arviragus, iustum significat; quo cognomine inter Galliae reges Ludovicus XIII. clarus fuit. Verba Iuvenalis Sat. IV. hæc sunt:

Regem aliquem capies, aut de temone Britanno

Excidet Arviragus: peregrina est bellua. —

Merum quoque Auctori nihil aliud esse videtur, quam vinum verum. Favet sententiae Theocritus Idyll. 29.

Ὅϊνος, ὃ φίλε πᾶσι, λέγεται καὶ αἰλιάθεος

Κ' ἄμμες χερὶ μεθύοντας αἰλιάθεας ἔμμεναι

Κ' ἠγῶ μὲν τὰ φρεσῶν ἐρέω κίσατ' ἐν μυχῶ.

[Begayer, non, (ut col. 417. l. 3. dicitur) Germanis Hackein aut Hackern significat, sed stamlen.] *Keghin*, culina, Germanis Küche, verisimiliter derivatur a Gallico coq, quoniam gallus gallinae coquus est, & quando eam ad cibum a se præparatum invitat, clamare solet, cok, cok, cok. *Quimper-Corentin*, civitas Britanniae inferioris, eademque patria Hardujni, col. 480. est a Kemper, compar, & corisepitum. Sed ex iis quæ dicuntur, non satis confit ratio, vel Gallicæ, vel Latinæ denominationis. Harduinus ipse in notis ad Plin. L. IV. c. 18. dicit, nomen huius urbis civitatem moenibus circumdatam & muratam significare: sed non addit rationem etymologiae istius, nec dicit, utrum de voce Quimper, an de Corisepito loquatur. Avenam, (ut col. 488. sub voce Kerc'h ex Vossio observat Auctor,) Romani feminare non solebant: unde mirum non est, cerevisiam iis incognitam fuisse. Vocem Laquais, post tot aliorum ariolationes, etiam ex Britico sermone derivari posse col. 508. & quidem a voce *Laka*, putat Auctor. Possè enim, addit, eam derivari ab Imperativo Lakâit, ponere, quoniam id officii genus a servis omnium frequentissime exigatur; inde servi apud Britos nomen in genere manasse, & ad Gallos transisse per Præfectos militares, qui olim ex Bri-

tonibus inter Gallos stipendia meruerint, & per ipsam forte Ducem Annam, quæ Carolo VIII. nupserat. *Mam*, mater, iure, vox una ex antiquissimis dicitur. Ea enim infans recens natus alimenta ex uberibus maternis petit, quæ ipsa inde dicta sunt mammæ. Matri igitur & mammæ fames nomen invenit, quæ & ipsa, mutato M. in F. nomen inde habere potest. Man Britis etiam personam significat eo sensu, quo ista voce utitur Publius Syrus, cum dicit, Heredis fletus sub persona risus est. Concinit Publio Grotius ad 1. Maccab. 12. Non Hebræi tantum מַן facies, & Græci πρόσωπον, sed & Latini personam dicunt de eo, quod extrinsecus apparet, & sæpe aliis rebus prætenditur. Hocce Man accedit Chaldaico מַן man, quod Daniel. III. v. 11. significat quicumque. Eadem origo vocis Manes apud Romanos, unde forte est, quod Persius ait Sat. V.

— *Cinis & Manes & fabula fies.*

Mors & mortuus Armoricis *Maro* & *Maru* dicitur: unde vox marmor ad litteram mortuum mare Britis est, quemadmodum etiam pro mari quieto adhibetur a Virgilio Æn. VII.

Quum venti posuere, omnisque repente resedit

Flatus, & in lento luctantur marmore tensæ.

Martolot nauta est, qui Græcis ἐταῖρος, Latinis Socius dicitur. Idem Virgilius Æn. III.

Deducunt socii naves.

Eripite o socii, pariterque insurgite remis. Ibidem.

Certatim socii feriunt mare, & æquora verrunt. Æn. V.

Mic suffocationem designat, qua, si in aquis fieret, & corpus & animum exstingui pagani credebant. Idem sibi, præ timore, visum esse in itinere maritimo, fatetur Synesius, ipse Christianus, laudans versum Homeri:

Αἶας δ' ἐξ ἀπόλων, ἐπεὶ πῖεν αἰλμυρὸν ὕδωρ.

Ajax vero penitus periit, postquam bibit salsam aquam.

Regulam etymologicam, qua, in sono diiudicando, non tam ad vocales, quam ad consonantes attendere iubemur, in col. 614. vehementer firmant nomina mensium, in Calendario Brito-Armorico, *C'hweurer* & *C'hweuror*, Februarius;

Meürs,

Meirs, Mars; & *Ebret*, Aprilis.] Verum interest lectoris, novisse rationem denominationis, qua Britannia minor dicta sit Armorica. Latet ea in voce Britica *mores*, maritimus. Est enim hæc provincia fere tota mari circumdata. Cæsar L. VII. de B. G. Universis civitatibus, quæ Oceanum attingunt, quæque eorum consuetudine Armoricæ appellantur. Plinius H. N. L. IV. c. 17. Inde (a Garumna) ad Pyrenæi montis excusum Aquitania, Armorica ante dicta. *Nich*, volatus avium, descendit a *nicha*, volare. Simile est hoc *nicha* Græcorum *νίχην*, natare, quemadmodum Virgilius quoque natare de avibus pro volare dixit, Georg. IV.

*Hinc ubi iam emissum caveis ad sidera caeli
Nare per aëstatem liquidam suspexeris agmen.*

Col. 647. seqq. occurrunt nomina numerorum cardinalium & ordinalium linguæ Briticæ Armoricanæ, & Anglicæ, ab uno usque ad centum. *Niza*, ventilare frumentum, quod in Britannia minore fieri consuevit. Mos Virgilio quoque cognitus, Georgic. III.

Surgentem ad Zephyrum paleae iactantur inanem.

Notatur digna col. 652. etymologia vocis *Nort*, qua dicitur tanquam Non-Ortus Solis, quia tempore hiberno rari ibi radii solis. *Nós* apud Armoricos noctem significat. Briti quoque per noctes computant tempus, & trinoctium dicunt pro triduo; quod & a lobo fit cap. III. §: Nocere, noxia, noxius, a nocte dici videntur, quia noctu facilius damnum contingit, quam interdiu. Briti pecudes per capita numerant. Istius moris mentio & apud Virgilium est, Æn. III.

Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus

Triginta capitum foetus enixa iacebit:

Alba solo recubans, albi circum ubera nati.

Observat id auctor eol. 682. sub voce *Penn*, caput, extremitas.

Pesk Britis piscem designat; quæ radix fere in omnibus linguis Europæ obvia est. Ab eadem fîscum derivat Auctor, qui primo loco piscibus in forum portandis inservierit. Eo, ingeniose satis, refert locum Iuvenalis Sat. IV. 53. seqq.

Si quid Palphurio, si credimus Armillato

Quicquid conspicuum pulcrumque ex aequore toto est,

Res ficti est, ubicunque natat.

Col. 718. sub voce *Poull*, fossa, profundum, datur *Efyræologia* nominis *Vulcani*. A *Tubalcaino* ea vulgo repetitur, quia is inventor est rei fabrilis. Poetæ ignem *Vulcani* nomine designant. *Virgilius* *Æn.* II.

— *Iamque Deiphobi dedit ampla ruinam,*

Vulcano superante, domus.

Iuvenalis *Sat.* X. locutus de *Demosthene*, v. 129.

Diis ille adversis genitus, fatoque sinistro,

Quem pater ardentis massæ fuligine lippus

A carbone & forcipibus, gladiosque parante

Incude, & luteo Vulcano ad Rhetora misit.

Auctori vox descendere videtur a *Celticis Poull*, fossa, & *Can*, fulgidus, ut significet fossam ardentem, vel fulgidam. *Rauula*, a *raucæ* vocis sono descendens, significat rauescere. *Britones* credebant, qui a lupo obvio primus videatur, eo morbo corripiti. Idem & aliis gentibus visum. *Virgilius* *Ecl.* IX.

———— *Vox quoque Moerim*

Iam fugit ipsa, lupi Moerim videre priores.

Inverse *Theocritus*: *ὄν φθερῆν? λύκον εἶδες.* *Rusk*, corticem arboris significat, & simul alveare, quia apes sæpe in arboribus habitant, e quibus parum præter corticem superest. *Virgilius* *Georg.* II. 452.

— *nec non & apes examina condunt*

Corticibusque cavis, vitiosæque ilicis alveo.

& alibi, *Georg.* IV. 33.

Ipsa autem, seu corticibus tibi suta cavatis,

Seu lento fuerint alvearia vimine texta,

Angustos habeant aditus.

Sic'h, siccum, aridum significat. Siccandi verbo *Virgilius* quoque usus est pro detergere:

Interea Genitor Tiberini ad fluminis undam

Vulnera siccabat lymphis, corpusque lavabat

Arboris acclinis trunco.

Stér, stella, derivatur a *στέρος* firmus, quia planetæ opponitur: quemadmodum sidera dicuntur, quia insidunt. A fidere Sirius descendit, quod & pro Sole ponitur a Virgilio Georg. IV. 425. sq.

*Iam rapidus torrens fitientes Sirius Indos
Ardebat caelo.*

Street, platea, via, vicus, via urbis, descendere videtur a Latino stratum. Strata viarum obviæ sunt voces apud Virgil. Æn. I. 425.

Miratur molem Aeneas magalia quondam,

Miratur portas, strepitumque, & strata viarum.

Tân Britis ignem designat, unde Titan descendit, quod domum ignis significat. Unde commode Sol Titan dici potuit. Lucanus I. 540.

*Ipse caput medio Titan quum ferret Olympo,
Condidit ardentem atra caligine currus.*

[*Doarii* nomine, consuetudo Armorica, viduæ trientem tribuit Art. 455. ut observatur col. 901. que Douaire est acquis à femme veuve (encore qu'elle se remarie) sur les héritages de son Seigneur Mari, pourvû qu'elle se soit portée loyaument en son mariage. Et doit avoir le tiers de ce dont son Mari a eu, ou peu avoir &c. Conspirat Statutum Lipsiense, quod viduæ, post collationem bonorum priorum, indistincte tertiam partem, prætereaque Geradam, largitur.] *Tuf*, lapis mollis & quasi putrefactus est. Inde Latinorum, quod Vossium fugit, tophus. Profecto enim utitur hoc sensu voce ista Juvenalis Sat. III.

— *Quanto præstantius esset*

Numen aquae, viridi si margine clauderet undas

Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum.

Littera anserina Z, saltem ut initialis, hic non occurrit. Ad est tamen forma eius in utroque Alphabeto Armorico, ut videtur, confictio, quod exhibetur in principio Operis pag. XII. Verissime hoc Opus Thesaurum linguæ, morum, & antiquitatum gentis Armoricæ dixeris, quod & in Historia Naturali insignem præstabit utilitatem.

Jacob von Eggers neues Kriegs- Ingenieur- Artillerie-
See- und Ritter- Lexicon.

h. e.

NOVUM LEXICON MILITARE, ARCHITECTO-
nico- Pyrotechnico- Nauticum & Equestre &c.

Dresdæ & Lipsiæ 1757. ap. Ge. Conr. Waltherum, Biblio-
polam Regium Aulicum, Tom. I. continet 2. Alph. pl. 8.

Tom. II. 2. Alph. cum XXVII. Tabb. æneis

8vo mai.

Perillustris Auctor, Natione Suecus, qui diversorum Re-
gum ac Principum bellica strenuus ornavit munera, mi-
litiæ Suevicæ impræsentiarum Chiliarchus, quique in-
super coetui militarium architectorum Regio Polonico ac
Electorali Saxonico, cum axiome Chiliarchi, præest, nec
non Equitis Regii Suecici Ordinis Militaris de Gladio, ut &
Regiæ Sueonum Academiæ Scientiarum Membri dignitatibus
refulget, Vir omnibus nostris elogiis maior, non infra digni-
tatem suam positum esse credidit, ea omnia duobus iustis vo-
luminibus operose & accurate completi, quæ cuivis duci
bellico, militari & civili architecto, rei tormentariæ vel nau-
ticæ præfecto, ex arte Tactica, ex Architectonica civili, mili-
tari, navali, & mechanica, scitu necessaria essent. Opus hoc
Principi Regio Poloniarum & Lithuanix, nec non Electora-
tus Saxonix Heredi, Fridericò Christiano Leopoldo, Her-
culi nostri temporis Musagetæ Saxonico, inscripsit, ac in præ-
missa præfatione suscepti operis occasionem indicat, quam ei
suppeditavit Gallicum Dictionarium militare Dn. *Auberti de
la Chenaye*, (seu, quod verum ipsius nomen est, *Alexandri
Francisci des Bois*,) quod tribus nuper voluminibus prodiit.
In eo cum doctissimus Boisius, præclara licet, ac haud vulgari
aut proletaria cognitione rerum militarium egregie tin-
ctus, multa brevius, & per lancem, quod aiunt, saturam at-
tigisset, (quod nec ipse cordatissimus Boisius Tomo tertio
Lexici sui diffitetur, quinimo plurima, quoniam dies diem
docet, curatius expressit): contra præstantissimus Auctor No-
ster,

ster, praxi militari per tot expeditiones, conficiationes, obsidiones, & alias operationes bellicas, quæ cum laude interfuit, plenissime imbutus, Dn. Boisium copiosissime censendus est adauxisse. Verum enim vero, non modo illustrem Boisium novo splendidoque induit habitu, sed omnes præterea simul contulit scriptores præcipuos, qui de militaribus supra dictis artibus commentati sunt, ut eiusdem opus Boisii tanto magis communibus inserviret usibus. Multo plura igitur præstitit re ipsa perillustris Dn. de Eggers, quam in operis inscriptione aut præfatione pollicitus erat. Intuenti enim hoc Lexicon, facile patefcet, eum ex linguis exoticis, ex scientiis Philosophicis, Moralibus, Politicis, Historicis, Geographicis, ut & ex notitia Dignitatum & Ordinum Illustrium, nec non Heraldicis, tam Insignium Equestrium, quam vexillorum nauticorum, quarumvis Nationum Rerumque publicarum, figuris æneis & hoc loco nitidissime expressis, exhaustisse omnia, quæ in multis voluminibus vel frustra plane, vel dispersa & manca, conquissiveris, Lector Benevole. Præmissus, post præfationem, operi fuit copiosissimus & accuratus Index omnium terminorum technicorum, ex lingua Latina, Gallica, & aliis, ad artes bellicas translatorum, quos non ordine tantum alphabetico digessit, sed indicavit etiam, in quibus Dictionarii sui locis reperiri queat terminorum istorum explicatio. Sed vero nec ipsos opifices, mechanicos, & fabros omnis generis, in quantum eorum lingua vel praxis huc facit aut spectat, insalutatos reliquit. Quibus rebus effecit, ut non purum putum nomenclatorem merorum nudorumque verborum se ostenderit, sed res ipsas ex fontibus genuinis, breviter ac nervose explicasse merito dicatur. In gratiam officialium bellicorum persecutus etiam est omnia, quæ in militaribus armorum exercitiis, tam discendis, quam docendis, recepta sunt, quæ & terminos ex arte venatoria, gladiatoria, & peritia equitandi, superaddidit. Pependens enim, quam curta militibus fere omnibus sit & esse debeat supellex libraria, tradidit eisdem in compendio bibliothecam portabilem bellicam, & repertorium artis militaris. Ex Hùtoria & Geographia recentiorum temporum sup-
pedi-

- peditantur heic descriptiones variarum nationum & copiarum levioris armaturæ, quarum notitia non ita multo ante ad nos pervenit: e. g. quinam sint Archebufarii equites, Bannaliftæ, Corutzi, Panduri, Warasdini, Morlacki, Lycanii, Accolæ Thyffi, Savi, Marofchi, Hufari, Infurgentes, Calmucci, Cofaci, Haidamaei, Miqueleti, Talpatfchi, Heyduci, U-lani &c. quisnam apud Turcos fit Aga, Bassa, Baiftatar Beglerbeg, Caimacan, Califa, Chiaous, Vezir, Hetman, Hofpodar, Murza, Nairo, Harum Bassa, Sangiac, Capighi, Seraskier, Spahi, Zaim, Timariot, Mutafaraca. Ex Phificis A. exhibet sermones accuratos de barometris, antliis pneumaticis, de variis arborum, lignorum, metallorum & mineralium, in schola Martis occurrentium, generibus. Mathematicas autem scientias fere omnes huc congesfisse videtur. Sed & eandem artibus proprie militaribus impendit industriam. Exemplo nobis fit, ex arte Tactica, locus de ducum perfpicaci *ἀγγυλοία* (*Augenmerck in Kriege*), quæ ex descriptione Nob. Equ. Folardi est ars, fitum & proprietates loci cuiusdam, cum singulis favorabilibus & odiosis, (commodis & incommodis,) circumstantiis eiusmodi tractus, quem dux cum copiis occupare vult, sine dispendio temporis, & velut ictu oculi cognoscendi, repræsentandi, & inde de futuris eventibus copiarum in metatione castrorum, in locatione, motibus, & itineribus copiarum, tormentorum & impedimentorum, in præliis committendis vel omittendis &c. callidissime coniciendi. Si dux militum, hac arte, regionem, ubi theatrum belli aperiendum est, accurate cognoverit, haud illi erit difficile, totius expeditionis aut operationum bellicarum indolem & consequentias diiudicare, indicare, determinare. Sic de phalangibus, & conis militaribus quadrangulis (Bataillon 227. sqq. quarré,) varia notatu digna profert. Ita etiam de mirandis effectibus armorum fulgentium, cum primis autem gladiatorum splendentium, si equites iisdem armati exertis brachiis hostes 306. adorianantur, præclare iudicat. Ex architectonica militari locus de lineis circumvallationis, curiosas de earundem anti-quitate & structura, ex ipso codice sacro, subministrat ob- serva-

fervationes. Breviter, at nervose, de celeberrimo problemate Pag. 704.
 Deliaco, videlicet de duplicatione cubi, differit. Præ ceteris
 autem Philosophia moralis, & Ethica, equestris ac militaris, cu-
 ræ ipsi cordique fuerunt in concinnando hoc Lexico. Ita e. c. 722.
 de honesto militari, deque studio & æmulatione gloriæ, præclarif-
 sime philosophatur, his fere verbis: „Honor cum virtute nititur
 iisdem axiomatibus & principiis. Honestas militaris non acqui-
 escit in observatione officiorum, quæ natura, sana ratio, &
 iustitia hominibus iniungunt. Officia humanitatis & Φιλαν-
 θρωπίας virum bonum quidem & honestum decet: ve-
 rum enim vero erectam indolem, ad altissima quæque surgen-
 tem, nondum fatiant. Humanitas parcat victis, debellatosque
 tuetur, reprimat sanguinolentiam effrenium tironum, servatque
 vitam & honorem inermium. At honestas longe altius ob-
 ligationem humanitatis provehit, benevolentiam ei & benefi-
 centiam iungendo. — — Studium gloriæ (le point d'hon-
 neur) innititur certis quibusdam receptis legibus & regulis,
 quas equestris ordo ad summam proferre solet ἀκμήν, & a
 quibus gloria personæ militaris pendere creditur. Studium
 gloriæ, & ambitiosa generositas, sunt pathemata præcipua officia-
 lis bellici, nec, si intra terminos sanæ rationis subsistant, pos-
 sunt improbari.“ Paris commatis sunt, quæ in subsequenti- 726-731.
 bus paginis, de genio s. de proprietatibus & characteribus bel-
 licis diversarum nationum, nec non de qualitatibus militum,
 & de scientiis, quæ ipsos formant ac poliunt, magno iudi-
 cio profert perillustri Auctor noster. Alibi de obe- 1003.
 dientia militum, activa pariter ac passiva, & quodammodo
 coeca, de subordinatione exactissima, nec non de dispensa- 1007.
 tione pecuniæ, deque observatione circumstantiarum occasiona-
 lium in bello, de Generalium, ut vocant, & Gubernatorum dig- 1086. fqq.
 nitatibus & potestate diversa, de variis bellorum & belligerandi 1357. fqq.
 generibus, de exercitiis, armaturis, artibus, strategematibus, dis-
 ciplina & poenis militaribus, varia observatu digna occurrunt.

Cum primis vero locus de temperantia & continentia Tom. II.
 militis notatu nobis videtur dignus. Ita vero Auctor: „Tempe- 102.
 rantia est insignis virtus militaris, & mysterium plerisque mor-
 tali-

talibus incognitum. Hi enim si nossent, quantæ utilitates in universa vita exin oriantur, maioris utique illam æstimarent. Militem oportet non tantummodo vivere parvo, sed & pro re nata ieiunare. Non debet miles gustum suum delicato & opiparo victu acueri. Decet ipsum crasso, naturali, ac simplici victu, & aqua magis quam vino, uti; vitam mollem, commodam, & effeminatam fugere; in abundantia modum servare pariter ac in penuria mentem æquam. Hæc temperantia est signum sapientiæ, quæ omni tempore erecta, in indolem, & bene præparatum pectus, indicat. Aliud temperantiæ genus est continentia, (Gallis, l'art de se posseder:) qua Dux bellicus æque difficulter carebit ac temperantia in victu; nam non milites modo, sed & se ipsum regere, suisque affectibus imperare belli ducem decet. Nil magis destinata salubriter consilia turbare potest, quam effervescens ignis animi sibi non constantis. **Pag. 175.** Locus de muris Britanniam inter ac Scotiam, de Hexamilo in Isthmo Corinthiaco, **573.** deque stupendis Chinæ muris, est curiosissimus. De integritate & sinceritate militari (droiture) sic disserit, ut strategemata permittat quidem, sed eiusmodi tantum, quæ citra dolum & prodicionem fiant. **598.** De munditie militum, & eorundem varia huc faciente supellectile compendiaria, scitu digna referuntur. Sed talia sexcenta, immo infinita, per totum opus & laboriosissimum, & curiosissimum, dignumque, quod perillustri ac generosissimo Auctori merito gratulemur, occurrunt. Nos hic cessamus.

*IOH. GOTTLOB BOEHMII, IN ACAD. LIPS. P. P.
Colleg. Maior. Princ. Soc. Past. Arc. de Pedum Deoscu-
latione, Imperatoribus Romanorum quondam præ-
stita, Exercitatio Academica.*

Lipsiæ, ex officina Breitkopfii, 1757. plagg. 7. in 4.

Qui dudum multis præstantissimis scriptis celebre inter eruditos sibi nomen peperit, Vir Clarissimus, *Ioh. Gottl. Boehmius*, idem novum, emisso fœventibus Mu-
fis

sis cultissimo libello, egregiæ doctrinæ specimen edidit. Tanta enim elegantia ac eruditione, de præstantissimo argumento, disseruit, ut non potuerit non omnes historiæ publicique iuris Imperii Romano Germanici cultores sibi devincere maxime. Haud iniucundum fore speramus lectoribus nostris, si paullo uberius elaboratissimi dotes libelli, dissertationis academicæ loco ante ad disceptandum propòsiti, exposuerimus. In quatuor illum capita partitus est Auctor doctissimus, quorum *Primo, de pedum deosculatione Imperatoribus Romanis quondam præstita, agit.* Postquam generatim nonnulla haud vulgaria de osculo, reverentiæ & humanitatis apud antiquos signo, variisque osculorum generibus, præmisit, §. III. speciatim de osculo pedum, sacris in ceremoniis, & Imperatorum veneratione, usurpato, dicere instituit. Eleganter monet ingeniosissimus Auctor, Imperatores Romanorum eo delapsos superbiæ, ut se numinibus æquarent, osculum quoque pedum, Diis tantum olim præstari solitum, sibi sumfisse; neque adeo illorum probandam sententiam esse, qui a Persis exortam consuetudinem ad Romanorum Imperatores pervenisse, & Diocletiani sub principatu demum coepisse, existimant. Ad tempus enim quod attinet, quo apud Romanos coepit pedes deosculandi mos, Suetonius testis est, C. Caligulam primum Cæsarem pedem osculandum porrexisse; illique a Pomponio Secundo, & Pompeio Penno, hoc officium præstitum fuisse, apud Dionem Cassium & Senecam relatum legimus. Cum autem invisum admodum Romanis esset hoc servilis reverentiæ signum, pedum osculatio, non tulit illam mite Traiani ingenium; quemadmodum etiam Maximino Seniori laudi tribuitur, quod nequaquam permiserit, pedes osculis honorari. Eius a moderatione quum nimium abesset eiusdem filius nominis, tantam præ se tulit superbiam, ut salutantium oscula non nisi manu, aut genibus, aut pede exciperet. Diocletianum osculum pedum edicto adeo imperasse, recentiores quidam scriptores memorant; quod, tamquam a nullo vetusto auctore memoriæ proditum, æque in dubium revocat Cl. Boehmius, ac alterum illud superbiæ signum, quod Diocle-

tiano exprobrari solet, scilicet quod primus se adorari iusserit. Idem tamen non negat, osculum pedum a Diocletiano usurpatum fuisse.

Cap. II. de pedum deosculatione, Imperatoribus Græcis quondam præstita, exponit. Quemadmodum constat, Imperatores Græcos cerimoniarum maxime fuisse studiosos, ita pedum quoque deosculatio illis non fuit incognita, eoque magis, quod ori Imperatoris oscula figere raro concessum fuerit, nisi uni ferme Constantinopoleos Præfuli. Sub Iustiniano, Augustæ adeo pedum osculatio invaluit, impellente, si credere fas est *Procopio*, Theodora: quod quidem, ut necdum satis compertum, dubia auctoris fide, in medio relinquitur. De eo magis constat, pedum osculationem, cuius cerimonia ex *Procopio* simul illustratur, Cæsaribus æque præstitam esse. Idem ritus sub infecutis Imperatoribus retentus, cum genuum deosculatione coniunctus, & in augustali præcipue inauguratione, officiorumque Domus Augustæ designatione, usurpatus est. Neque subditi solum, sed exteri quoque Principes, eorumque legati, quin ipsi Imperatorum Rom. oratores, illud officium Imperatoribus Græcis præstiterunt. Auctor est *Arnoldus Lubecensis*, Manuelem Comnenum ab ipso *Conrado III.* Rege Romanorum, quum ex sacra expeditione Constantinopolin diverteret, acriter postulasse, ut primo conspectu de more genua oscularetur: *Conrado* autem indecoram cerimoniam respiciente, ita tandem convenisse, ut pari honore sese uterque salutarent. Haud immerito autem *Arnoldi* fidem, hac in re, cum *Celeb. Mascovio*, in dubium doctissimus *Boehmius* revocat. Porro, non Persarum modo legatos, sed ipsum adeo Principem illorum, nec non Genuensium præfectos, Imperatoribus Græcis osculum pedum exhibuisse; legimus. Fuit præterea ritus ille non honoris tantum, sed poenitentia quoque signum & subiectionis, quorsum *Andronici Iun. avi reconciliandi* pedes osculantis exemplum pertinet.

Cap. III. de pedum deosculatione, Imperatoribus Francis quondam præstita, inscriptum est. Ad Francorum reges quod attinet,

net, affirmari quidem nequit, etiam hos eo superbiæ processisse, ut oscula pedibus infigi paterentur. Delato autem ad Francos imperio Romano, honorum quoque frequentata inania sunt. Ipsum Carolum, inter inaugurationis solennia, more antiquorum Principum, a summo Pontifice adoratum, scriptores fide digni memoriæ prodiderunt. Quibus autem cerimoniis adoratio illa perpetrata sit, ambigitur. Cl. Auctor merito illorum subscribit sententiæ, qui Pontificem Romanum, in terram, ad Imperatoris pedes, devolutum esse opinantur: quippe iam olim, cum Iustiniano, tum Pipino, Pontifices talem honorem habuisse legimus. Porro, nec in aula Caroli M. genus adorationis incompertum fuit, neque ipsos adeo Græcorum oratores, eius ad conspectum sese humi prosternere dubitasse, Monachus San-Gallensis auctor est; & ipsius etiam pedum osculationis, Carolo exhibitæ, vestigia quædam apud Ermoldum Nigellum apparent. Sub Ludovici Pii imperio frequentiora rei exempla inveniuntur: ipsa Iuditha Aug. hac reverentiæ testificatione erga Imperatorem usa est. Insignis itaque fuit Angelberti, Archiepiscopi Mediolanensis, pertinacia, quippe qui Lothario I. osculum pedis denegavit. Insecutis temporibus Berengario Aug. legati Pontificis eundem honorem præstiterunt. Apud Neustriæ quoque reges pedum osculatio frequentata, & a Vasallis, in clientelari inauguratione, præstita est; nisi quod Rollo Dux Normannorum illam Carolo Simplici denegavit.

Cap. IV. *de pedum deosculatiõne, Imperatoribus Germanicis quondam præstita, differitur.* Sub Germanicis Imperatoribus infrequens fuit pedum deosculatio, neque ullum eius sub Ottonibus vestigium occurrit. Sub Henricis contra, restauratam veterem esse consuetudinem probabile est; quanquam ex dictatu Gregorii VII. pedes solum Pontificis osculari fas fuerit. Friderico I. Imp. haud inusitatum fuisse osculum pedum, legatosque Mediolanenses, Veronenses, Novarienses, aliosque, illi pedes deosculatos esse, novimus. Porro Pisani Alphonso X. Regi Castiliæ, ut electo Romanorum Regi, osculum pedum detulerunt. Moris etiam fuit, ut in reverentiæ signum

oscula pedis nonnunquam per litteras deferrentur; cui rei novum exemplum, necdum viris doctis compertum, ex Venantii Fortunati epistola, additur, simulque, Guidonem a Turri præfectum Mediolani Henrico VII. pedem osculatum esse, monetur. Post ea tempora exolevit fere illa consuetudo. Sunt quidem, qui tradant, Ludovicum IV. ab Eduardo III. Rege Angliæ pedum osculum, in conventu ad Confluentes, exegisse, sed merito, idoneis de causis, tanquam vanum hoc a doctiss. Auctore reiicitur. Denique, uti Maximilianus I. se adorari non passus est, ita Carolus V. osculum pedum ne ab Africanis quidem exceperit, sed a se amovit faceto hoc dicto, *caput imperare, non pedes*. Ad præscæ venerationis erga Imperatores reliquias quod attinet, haud inconcinne Cl. Boehmius ad illas refert cerimoniam in clientelari inauguratione Principum, quum ipsi, eorumve legati, coram Imperatore in genua procumbunt, sicque contactis Evangeliorum libris solenni formula sacramentum præstant.

Ita vero, speramus, intelligent Lectores, non amoenitate solum maxima, sed utilitate quoque sua, elaboratissimam hanc se commendare exercitationem, cuius similes ab Auctore, excellenti doctrina, iudicioque non vulgari, insigni, omnes, qui litteras & historiam amamus, avide & magnopere præstolamur.

IOACH. GEORGII DARIËS, OBSERVATIONES IURIS naturalis, socialis, & gentium.

Ienæ 1751. & 54. II. Voll. Alphab. 4. in 4.

Volumen I. continet Observationes XXXV. Monuerat auctor Dubiorum Iuris Naturæ, doctores, qui Ius Naturæ tractent, non accurate scire, quid sit Natura. Definitiones enim eorum, quibus vocem naturæ explicant, non constare verbis propriis, perspicuis, aut iam ante definitis. Huic dubio occurrit Ill. Auctor *Obs.* I. docetque, naturam esse essentiam, seu conceptum primum, cui quæ convenient bona sint, & quæ repugnent mala. Hic igitur nexus exigendus

gendus est, quoties in nobis conatus nascitur ad aliquid producendum, qui quovis in nobis momento oriri solet. Idem Auctor monuerat, Doctores ignorare, quid sit Ius: nam & hoc ab iis per verba impropria explicari. Hoc dubium tollitur in *Obs.* 2. §. 2. ubi ius dicitur conformitas, seu convenientia in agendo, cum eo, quod oportet facere. Hæc conformitas si systematice consideretur, in *Obs.* 3. dicitur ius naturæ, seu convenientia aut disconvenientia omnium conatum vel stimulorum nostrorum cum essentia nostra, Idem etiam dictamen rectæ rationis dici solet. Iam non amplius ingenio conficta definitio Iuris Naturæ, cum Auctore Dubiorum Iuris Nat. dici potest, sed ex ipsius rei seminibus nascitur. Sed tale ius naturæ etiam reapse existere, in *Obs.* 4. evincitur contra Carneadem, Hombergii Diss. de lege æterna, Machiavelum, Hobbesium, & alios. Prima omnium est *Hombergii* obiectio. Ait is, ius naturæ, quo homo ad bona agenda, mala vitanda, duci debeat, peccato Adamitico plane esse amissum, ideoque naturam homines, post lapsum consideratos, ducere ad ea agenda, quæ iis mala sint. Sed respondet his Noster, conatus illos, quibus homines ad mala agenda ducantur, non esse essentielles, sed accidentales. Probat id 1) inde, quia alias conatus naturæ corruptæ essentiæ humanæ a Deo creatæ repugnarent: 2) quia alias adesse non possent tot exempla virtutum moralium, quæ experientia comprobant; veluti fortitudinis in Alexandro, temperantiæ in Socrate, iustitiæ in Aristide, & universim in præceptis moralibus Aristotelis; atque ex his concludit, superesse in nobis scintillas quasdam & favillas, e quibus honestorum & turpium discrimen elicere possimus. Proponuntur postea in *Obs.* 5. diversæ systematis iuris naturæ partes, inter quas ea divisio præcipua est, qua Ius naturæ primum dat theoriam Ethicæ, tum iurisprudentiam naturalem simpliciter sic dictam, & tandem theoriam Theologiæ moralis philosophicam. Sequens *Obs.* 6. de iure gentium inscribitur. Luculenter in §. 1. recensentur argumenta eorum, qui negant, ius naturæ & gentium specie differre. Ipse contrariæ sententiæ subscribit Ill. Auctor.

Inge-

Ingeniosa est ratio argumentandi, quam in §. 19. sequitur. „Sine ratione, inquit, aliquid factum esse, non potest præsumi. Ratio vero, cur quis alteri aliquid præstiterit, aut in eo est, quia hoc ad præstandum perfecte obligatus, aut, quia singulari quadam amicitia ad præstandum commotus. — Quum vero ultimum non nisi ex singularibus quibusdam circumstantiis inferri possit, sequitur, regulariter præsumendum esse, illum, qui alteri aliquid præstitit, hoc ad præstandum perfecte fuisse obligatum.“ Eludi tamen hæc præsumtio poterit, si ostendatur, regulariter neminem ad id, quod præstitum est, perfecte obligari. In *Obs.* 7. probatur, conclusiones iuris naturæ habere certitudinem mathematicam, quatenus ex principiis legitime seu syllogistice deduci possint. Obiicitur, fieri non posse, ut maior sit ipsius scientiæ certitudo, quam earum rerum quæ sciuntur. Si itaque eadem certitudo in iure naturali, quæ est in disciplinis mathematicis; consequens esse, ut eadem quoque sit certitudo in actionibus moralibus. Ex quo colligendum sit, posita illa iuris naturalis certitudine, hominum operationes omni destitutas esse libertate. Sed negat Ill. Auctor in §. 15. consequentiam, dicitque ei inhærere vitium, quod Logici vocent fallaciam dicti simpliciter. Distingui enim debere eiusmodi actionum in se spectatarum qualitatem, ab accommodatione vis, qua agantur. Methodus iuris naturalis in *Obs.* 8. eadem est, quæ mathematica. Ex quo regulæ huius methodi patent in §. 2. & opiniones dissentientium refutantur in §. 3. Differentia quoque inter præcepta iuris naturæ & Politices inde fluit, §. 6. Verum Lectoris intererat, usum iurisprudentiæ naturalis doceri in iure arbitrario. Fit hoc *Obs.* 9. Delibemus, quæ amoeniora videri possint. Primus usus in §. 5. hic est, ut iuris naturalis disciplinam sine simulatione intelligens, in quocunque iurisprudentiæ titulo, ea, quæ iuris naturalis, ab iis, quæ iuris voluntarii, accurate secernere atque internoscere possit. In neglectu huius regulæ, *Titius* in *Iurispr. privata* L. 1. c. 1. §. 32. leguleiorum ponit characterem, qui non tam iustitiæ, quam litigiorum habeant rationem. Proponitur deinceps in §. 7. quæstio:

An

An ex principiis Juris, quæ obveniunt, Principum controversiæ possint iudicari? quod de iure arbitrario recte negatur, de naturali affirmatur. At exemplorum, quæ in Scholio proponuntur, alterum limitari, alterum reiici debet. Limitari quidem, quod de Quæstione, an Princeps legitimam liberis suis relinquere teneatur, dicitur. Iure enim Romano soluti sunt tantum Principes liberi, non Principes Imperii. Reiici autem debet Puteani, quæ hic adoptatur, sententia: præscriptioni locum non esse inter principes liberos. Præscriptionis enim ratio non in sola poena negligentiae latet, sed simul in præsumptione derelictionis, quæ utique est iuris naturalis. Eadem præsumptio derelictionis facit, ut etiam quæstionem in Scholio §. I I. propositam, aliter, quam ab Ill. Dn. Auctore fit, decidendam esse opinemur. Quæritur nimirum, an dominium rei, quam quis mala fide possidet, præscriptionis ope iuste acquiri unquam possit? Negat hoc illustris Auctor, siquidem dominum negligentem fuisse probari nequeat. Verum hæc negligentia, etiam iure naturæ, ex ipso temporis diuturni lapsu præsumitur, & interest publice, dominia rerum in tuto collocari, ne litibus temere ansa præbeatur; & in dubio, Constitutiones Iuris Civilis tamdiu habendæ sunt pro naturalibus, donec probetur contrarium, quia hoc facilius reddit iuris studium. Bona naufragorum fisco principis addici, non, quod in Schol. ad §. 13. dicitur, iniquum atque iniustum, sed arbitrarium est. Pro naufragis facit, quod afflictio non est addenda afflictio: pro Fisco, quod naufragi semel earum rerum iacturam fecerunt, & inanes sæpe lites deinde exercent de probando dominio. *Res Fisci est, ubicunque natat.* In *Obs.* 10. de perfectione & imperfectione; in I I. de Consuetudine agitur. Præmissis definitionibus subiiciuntur divisiones. Irrationalis consuetudinis elegans exemplum in §. 9. exhibetur ex G. A. *Struvii* Diss. de Consuetudinibus rationalibus & irrationalibus, quo Macaria, Archiepiscopus Kioviensis, in Russia seu Ruthenia, Passam-Portam pro morientibus ad d. Petrum evulgare coepit. Eius formula, legi digna, c. l. exhibetur. Neque minus lectori placeant, quæ in §. 10. afferuntur. In dubio sci-

licet præsumi, consuetudinem probatam esse rationalem. Est certe expeditissima huius veritatis demonstratio. „Quum enim in dubio id præsumendum sit, quod naturæ magis conveniens est; & consuetudo rationalis naturæ conveniens sit, irrationalis vero naturæ repugnet: sequitur, in dubio præsumendum esse, consuetudinem probatam esse rationalem.“ Rem ipsam quoque coram intueri, non descriptam legere videmur, quando in §. 19. vis exponitur consuetudinis in vita morali. Fieri potest, ut consuetudo sit causa corrupti intellectus, perversorumque affectuum. Quum enim, qui ex consuetudine agit, ad id, quod agit, non satis attendat, consuetudo facile fieri poterit conatus vehementior minus accurate cogitandi, atque ea agendi, quæ nobis mala sunt. *Obf.* 12. de coactione, & actionibus ad libertatem relatis, agitur. Omnis coactio vel physica est, vel moralis. Physica coactio est violenta torsio, violentus compulsus, veluti quando aliquem coerchemus. Coactio moralis est efficere, ut alicui actionis cuiusdam omissio sub conditione evitandi mali fiat impossibilis. Tractatur posthæc de bonitate atque malitia actionum intrinseca, in *Obf.* 13; de moralitate actionum nostrarum extrinseca, in *Obf.* 14; de naturali actionum humanarum indifferentia, in *Obf.* 15; de obligatione morali, in *Obf.* 16; de obligatione naturali & positiva, in *Obf.* 17; de legibus moralibus generatim, in *Obf.* 18; de legum moralium differentia generatim, & speciatim de legibus naturalibus & positivis, in *Obf.* 19. Sed nos potissimum ad se vocat *Obf.* 20. in qua quaeritur, an leges positivæ etiam legislatorem obligent? Usus quaestionis manifestus est, quando quaeritur, an possidentes regalia domanialia & similia bona, adversus principem, ad præscriptionem legibus illis determinatam provocare possint? Grotius negative ad hanc quaestionem respondet, quia leges subditis tantum præscribantur. Sed monet Ill. A. id ipsum quaeri, an solis subditis leges ferantur? Alterum argumentum Grotii hoc est, Legislatori competit ius leges suas mutandi. Poterit igitur id facere, quamprimum iis obligari debet. Sed nec hoc argumentum satis firmum videtur. Posito enim hoc, consequens erit, leges posi-

positivas, a legislatore ratione sui saltem non mutatas, legislatorem etiam obligare. Quare, quum legum mutatio non possit præsumi, sed probari debeat; manifestum est, posito illo argumento præsumendum esse, quod leges positivæ etiam legislatorem obligent. Ill. Auctori neganda quæstio videtur, quia nec legislator se ipsum ad agendum moraliter cogere velit, nec ab alio, quia superior sit, cogi possit. At Princeps, ut eiusmodi leges observet, tenetur, non quia leges sunt, sed quia prudentia vult, ut iis obsequatur. Prudentiæ enim repugnat, exemplo destruere, quod lege iusseris. Huc pertinet illud Taciti Annal. L. III. Præcipuus adstricti moris auctor Vespasianus fuit, antiquo ipse cultu victuque. Obsequium inde in Principem, & æmulandi amor, validior quam poena ex legibus & metus. conf. Claudiani, de IV. Conf. Honorij Pan. verba:

*In commune iubes si quid, confesque tenendum,
Primus iussa sibi: tunc observantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
Auctorem parere sibi. —*

Ex eodem momento pendet decisio quæstionis, an Ludovicus XIV. Brabantiam sibi vindicaturus, iure Devolutionis uti potuerit. Hæc neganda est: quia ius devolutionis non est iuris naturalis, sed iuris positivi Brabantinis proprii; ideoque præsumendum, in controversiis Principum ad eiusmodi ius non posse provocari. Manat porro inde, factum civis, legibus quidem civilibus, qua talibus, repugnans, auctoritate tamen Principis perpetratum, validum præsumendum esse. Quod ex Zieglero de Iur. Mai. L. I. c. I. §. 29. seqq. eleganti Responso illustratur, de testamento, a duobus secretariis ex Consistorio Principis ablegatis, recepto. *Obs.* 22. ad interpretationem pertinet. Clericus, de arte Critica, hanc doctrinam ad Criticam refert; sed minus accurate. Hæc enim magis in emendandæ & illustrando, quam in interpretando versatur, & si interpretetur, non, nisi sensum Grammaticum quærit. Propria huius doctrinæ sedes est in Logica. Recte tamen eadem etiam in Iure Naturæ tractatur. Argumentum, quo Heinæccius contrarium probare sategit, vitii in forma,

ma, quod notabile est, accusatur in §. 7. Iudicatur in *Obs.* 23. de regula interpretationis: favorabilia late, odiosa stricte interpretanda esse; &, proposita Grotii & Pufendorffii sententia, monitis Thomassii subscribitur contra Placcium. In *Obs.* 24. agitur de interpretatione Authentica & Usuali; ut 25. de poenis generatim, & poenis moralibus speciatim, inscribitur. Contendit in hoc Capite III. A. definitioni poenæ, verba, a Superiore, inferenda non esse. Proximum est ius naturale permissivum in *Obs.* 26; quod doctrina de dispensatione excipit in *Obs.* 27. Collisio dein legum in quatuor *Observationibus* sistitur. Refertur enim 28. ad collisionem legum generatim; 29. ad collisionem legum naturalium; 30. ad collisionem legum positivarum cum naturalibus; 31. ad collisionem legum positivarum inter se. Nos ad postremas quatuor observationes pergimus, quibus de Principio iuris Naturæ disquiritur. Inscritur enim *Obs.* 32. de controversiis circa principium iuris naturalis; 33. de lege iuris naturalis absolute fundamentali; quæ Ill. Auctori hæc est: perfectionibus rerum convenienter vivas: quæm Wolfius dixerit, fac ea, quæ te statumque tuum atque aliorum perficiunt; 34. de legibus iuris naturalis secundum quid fundamentalibus; 35. & ultima de principiis iuris naturalis plane non admittendis. Jam principio cognoscendi primo in iure naturali utique opus esse, satis p. 330. & seq. evincit Ill. A. Excitati sane ingenii fuit, qui primus ex tali principio Ius naturæ demonstravit. De nomine eius, quantum scimus, non constat. Exquirimus id, ut memoriam tanti viri grata colere possit posteritas. Ex principio v. c. Socialitatis, per XII. leges subordinatas, tota tradi disciplina potest. Quid commodius inveniatur ad alenda auditorum ingenia? Est tale principium instar gemmæ, ex qua rosæ progerminant; instar anuli capitalis, ex quo anuli reliqui pendent. Si in inveniendō tali principio lasciviat quorundam pruritus novaturiendi, dandum hic est aliquid rebus humanis, in quibus nullum frumentum reperitur sine zizania. Scaliger Præf. L. I. Epidorp. tria tantum Confectaria maluit:

*Natura, inquit, tribus legibus agitantia vitam
Nutu rationis luce caectus parata*

Nu-

Vult sulca; quasi has dedit esse commeatum.

Nunen cole summum. Tibi prima, ultima meta haec.

Ne prodige te, nec tua prodige negligendo.

Ne cui facias, quae tibi facta non placerent.

Istis tribus omnis capitur beatitudo.

Quam qui nihili fecerit, exhibit inanis.

In Volumine II. prima *Observatio*, quæ in ferie, in qua apponitur, est 36. agit de origine iuris ex obligatione. Sunt qui negant, omne ius ex obligatione oriri. Sunt qui affirmant. Multæ per hanc rem, & inter gentes, & inter privatos, componi possunt controversiæ. Qua ex causa sensum quæstionis definit Ill. A. & sententia negantium infirmata, sententiam affirmantium limitat, limitatamque probat. *Obs.* 37. in divisionem iuris, in perfectum atque imperfectum, inquiri. Nonnulli ius imperfectum inter ea referunt, quæ non sunt iura, nisi significatione impropria. Alii ius perfectum a iure cogendi non satis distinguunt. Inde dissensus & præiudicia, quæ hoc loco examinantur. *Obs.* 38. exhibet veras de iusto atque iniusto notiones. Termini sunt ambigui. Inde alia significatione iustum esse potest, quod alio significatu est iniustum. Demonstratur usus istius varietatis. *Obs.* 39. sistit obligationem ad observandum decorum arbitrarium. Definitur id in §. 1. per Externa, quæ non quidem a natura hominum, tamen ex opinionibus usu receptis, cum iis, quæ nobis statuique nostro externo insunt, conveniunt. In contrarium adducuntur bella, quæ ob decori violationem geruntur. Natura huius obligationis determinatur, determinataque ab impugnantibus defenditur. In *Obs.* 40. exponitur naturalis poenarum mensura. Quemadmodum 41. ad veram causam, quæ actionibus malis quantitatem constituit moralitatis, pertinet. Sequitur deinde de iurisdictione *Obs.* 42. & de diversitate eius ab imputatione; ubi limitatur propositio, qua, præeunte Thomasio, dici solet, Hæresin non esse crimen. Subiicitur his imputatio eorum, quæ ab intellectu pendent, in *Obs.* 43. & imputatio criminis vagi in *Obs.* 44. Est autem obiectio criminis vagi, in §. 3. delicti generalioris, & nondum per actus específicos probati, ac dif-

ficulter æstimandi, imputatio. Dissertatio b. *Rechenbergii*, de crimine hæretificii, habita Lipsiæ 1737. in qua hæc imputatio criminis vagi graphice describitur, & quæ huic observationi occasionem dedit, desiderabilem simul viri defuncti memoriam reddit. Late posthæc proponitur imputatio actionum alienarum in *Obs.* 45. ubi hoc argumentum ad ordinem Distichi mnemonicæ,

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstans, non manifestans,

pertractatur. Deinde de specie facti in *Obs.* 46. de natura libelli in *Obs.* 47. de iudice in *Obs.* 48. de sententia in *Obs.* 49. agitur. Inscriptio *Obs.* 50. est de Egoïsta moralis. Est autem Egoïsta moralis, qui non alia officia, quam quæ sui ad perfectionem ducunt, observanda esse putat. *Obs.* 51. est de Statu necessitatis. *Obs.* 52. respondet ad quæstionem: an & quomodo nobis competat ius, alios ad officia innoxie utilitatis præstanda cogendi. *Obs.* 53. examinat actionem ingrati. Notis hic illustratur Boecleri meditatio de hoc argumento. *Obs.* 54. inscribitur de τῶν nostro. *Obs.* 55. in veram læsionis naturam, eiusque a turbatione diversitatem, inquirat. *Obs.* 56. agit de damno, eiusque causa. Pulcrum in primis est Scholium p. 260. his verbis: „Sine deliberatione atque proposito agimus, quando factum quidem utrum bonum sit, an malum, novimus; at propter ebullientes affectus, qui animæ distrahunt vires, intellectus iudicium obscurant, & voluntatem in consensum rapiunt, de facto instituendam deliberationem non instituimus; sed instar eius, qui intellectu caret, in malum tendimus, & proximo inferimus. Exemplo esto is, qui ex ira nocet: licet hic, nulla proximo inferenda esse mala, abunde noverit, quia tamen laceffitum, affectus iræ in ipso ebulliens & ferociens, movet & urget, non applicat regulam ad factum, ad quod ira concitat, sed concitatus perpetrat, & proximo mala infert.“ [Danda igitur sedulo est opera, ne affectus nostros ebullire patiamur.] De effectu probabilitatis secundum ius naturæ, in specie de damno imminente, quæritur in *Obs.* 57; de præstatione damni in *Obs.* 58; de actione noxali, an sit iuris naturalis, in *Obs.* 59; de damno, quod venit

venit in consequentiam, in *Obs.* 60; spes lucri an in præstando damno æstimanda, in *Obs.* 61; de bello, eiusque generibus generatim, *Obs.* 62; de bello defensivo, *Obs.* 63. Quæritur deinceps in *Obs.* 64. an bellum defensivum, si sit iustum, requirat periculum præsens. Quod in specie accommodatur ad quæstionem, an arma recte sumantur ad imminuendam potentiam crescentem. Prius in §. 5. negatur contra Grotium, indeque in §. 10. inferitur, utique recte arma inferri ob crescentem vicini potentiam. De bello reparativo differit *Obs.* 65. & de punitivo *Obs.* 66. Hoc dari cum Grotio asseritur. Iustum bellum pro aliis suscipiendum, occupat *Obs.* 67. De modis autem in statu naturali componendi controversias, in specie de bello iudiciali, agitur in *Obs.* 68. eademque ultima. Belli iudicialis in §. 33. is est effectus, ut alter litigantium sit obligatus, ut ad alterius, qui vicèrit, accedat sententiam. Ad Vol. I. pag. 352. ubi de principio agitur, illud adhuc annotamus. A XX. inde seculis, ideæ fundamentales Iuris Naturæ duæ præcipue notæ sunt, utilitas sive perfectio, & socialitas. Illa ex instinctu manat: hæc instinctui temperando inservit. Illa a Platonicis, Stoicis, Peripateticis, Grotio, Pufendorfio, & ceteris socialitatis fautoribus, prætermittitur, quia per se intelligitur. Hæc, socialitas, in eo consistit, ut aliis quoque, eodem instinctu gaudentibus, ea concedamus, quæ nobis concedi velimus. Quicquid huic igitur studio convenit, illud est præceptum; quicquid repugnat, illud est illicitum. Iam apparet, Groeningii obiectiones redire ad Logomachiam. Officia erga nos non sunt subordinanda socialitati, sed prætermissa fuerunt, tanquam res de quibus dubitari non potest. Officia erga Deum dari, negat Atheus. Sed is etiam iure Naturæ obligatur, qui ex necessitate socialitatis colendæ de officiis Iuris Naturæ convinci potest. Ex necessitate vero socialitatis colendæ de Dei existentia convinci potest Atheus, quia hæc necessitas providentiam involvit. Igitur, officia erga Deum subordinanda sunt socialitati.

PER.

PERSECUTIONIS CHRISTIANORUM NERONIANÆ in Hispania, ex antiquis monimentis probandæ, uberior explanatio, qua multa, tam sacrae, quam profanae antiquitatis capita, explicantur atque illustrantur, auctore IO. ERNESTO IMMAN. WALCHIO, Prof. P. & Soc. Lat. Ien. Directore.

Ienæ 1753. litteris & sumtibus Schillianis, I. Alph. in 4.

Marmora litterata, quæ fortuna benignior, tamquam ex magno naufragio nobis servavit, ut auctoritate plurimum iure suo valent: ita, cum in confingendis iis maximopere, homines male feriati, ab instauratis inde litteris, elaborarint, ac vel populis, vel urbibus, aliisque locis, aliquam vetustatis opinionem hac fraude conciliare studuerint; magna circumspectione tractanda sunt, & ab iis tantum, qui omnis memoriæ veteris reperiantur intelligentissimi. Quæ cautione tum in primis opus esse videtur, si, eorum beneficio ac munere, res commendentur posteris, quæ non tacite solum ab historicorum optimo quoque relictæ sint; sed pugnare quoque cum aliis, quæ indubia monumentorum fide nituntur, & convellere illas videantur. Quo in genere tria illa marmora, quibus vexationis crudelissimæ, a christianis hominibus, Nerone ac Diocletiano imperantibus, toleratæ, memoria in ævum propagatur, ponenda sint, nec ne, nondum satis exploratum esse viris doctis videtur. WALCHIVS, V. C. iis accedit, qui ea pro veris antiquitatis spoliis, ut ita dicamus, habent; huiusque sententiæ suæ rationes duabus commentationibus exposuit, quarum altera 1750. in nomine Cel. Gorii apparuit, inscripta: *Marmor Hispaniæ antiquum, vexationis christianorum Neronianæ insigne documentum, illustratum*; altera insequenti anno edita est, *Christianorum sub Diocletiano in Hispania persecutionem ex antiquis inscriptionibus illustrans*. Quorum vero marmorum auctoritas cum & Scaligero quondam, & Cupero, at quantis Viris, suspecta visa sit; & Hagenbuchius quoque, vir doctissimus, ea super re consultus, illis non assensus modo sit, verum, ne transmissa quidem causæ dictione, quam

quam iis Noster paraverat, ab hoc iudicio suo potuerit de-
 pelli: faciendum hic non putavit, ut, quæ defendenda semel
 susceperat, ea illico desereret. Extant illa in Gruteriano in-
 scriptionum opere p. 238. inscr. 9. p. 280. inscr. 3. & 4. Iam
 cum primum *Dodwellus*, Neronianam christianorum vexa-
 tionem extra urbis pomoeria progressam esse, negaret, alii-
 que eum, ut ferme sit, sequerentur; primo autem marmore,
 si fidei non suspectæ illud esse demonstraretur, tota res expediri,
 & dirimi controversia, diu agitata, possit: eius maxime caus-
 sam hoc libro agit Auctor, ita, ut capite I. *Neronianam, in*
Hispania, Christianorum vexationem, ex antiquo, ibi reperto,
lapide confirmari posse, ostendat: c. II. argumenta, quibus lapi-
dis Neroniani fides, eiusque, ad probandam in Hispania chri-
stianorum vexationem, auctoritas impugnatur, exponat: c. III.
eadem refellat. Quæ ad historiam illius pertinent, quum te-
 nebris involuta sint pleraque, libenter hic prætermittimus:
 etsi diligentissime h. l. collectum reperiat, quicquid de causa
 marmoris, loco, lectione, auctoribus & interpretibus, litteris
 usquam consignatum est. Argumentum quum ex ipsis, quæ
 in eo incisa sunt, verbis, intelligi optime possit, non ingratum
 lectoribus nostris fore arbitramur, ea integra huc transcribe-
 re, unde haud dubie ipsis, de fide eius iudicium erit faci-
 lius. Hoc illud est:

NERONI CL. CAIS
 AVG. PONT. MAX
 OB. PROVINCIAM. LATRONIB
 ET. HIS. QVI. NOVAM
 GENERI. HVM. SYPER
 STITION. INCVLCAE
 PVRGATAM

Quod igitur intuens auctor noster, neque in scribendi ratio-
 ne, qua & *ὀρθογραφίαν*, & ipsum stilum, quem vocant, la-
 pidarium complectitur; neque in loco, ubi marmor inventum
 est; neque in rebus, quarum facit mentionem, latronibus videli-
 cet, religione christiana, eiusque cultoribus latronibus iun-
 ctis, fraudis alicuius suspicionem reperiri, pronuntiat. Nunc,
 Yu uu quæ

quæ tandem sint argumenta, quibus adductus V. d. *Hagenbuchius*, auctoritatem eius convellere aggressus sit, accipiamus. Atque hic *quindecim* maxime res esse, quæ fidem eius sibi suspectam reddant, cognoscimus, quas lectoribus ad iudicandum proponemus, ita tamen, ut, quid auctori Celebrissimo respondere ad singulas visum sit, una breviter subiiciamus. I. *Hispaniam prae aliis terris inscriptionum subditarum multitudine famosam esse, monemur.* At omnes, ibi repertas, fraude confictas esse, *Walchius* negat. II. *Gloriae captationem ex christianorum afflictione a moribus antiquis abhorretis.* At id minus abhorruisse, non solum ex adversariorum perverbo de sua christianaque religione iudicio, sed etiam Servatoris O. M. oraculo Ioh. XVI, 2. aliorumque lapidum exemplo docetur. III. *Prodigii simile esse, in ceteris imperii Romani provinciis ne unum quidem lapidem reperiri, qui christianorum vexationes enarret, atque in una Hispania duos tresve eius rei testes superesse.* At multas res singularibus lapidibus ad nostram memoriam propagatas esse, silentibus de iis non alius modo, sed ipsis etiam historicis; diversaque in eo genere praesidium studia cognosci, respondetur. Praeterea, plura cruenti eiusmodi contra civitatem christianam belli monumenta, ad nostram memoriam pervenisse, vid. *Grut.* p. 243. inscr. 5. p. 244. 7. p. 270. inscr. 2.; plurima autem interiisse, ac partim, imperatorum defunctorum odio, a plebe furente everfa; partim ab ipsis christianis, res profanas vehementer exosis, ac publicis etiam legibus excitatis, antistitibusque sacrorum ad eam rem ducibus usis, deleta esse demonstratur. IV. *Veteres christianos in scriptis suis, apologiis maxime, monumentorum talium, contra religionem suam positorum, mentionem non facere.* Contra vero, multa Romanis imperatoribus monumenta & tropea reperiri posita, de quibus ne verbum quidem apud scriptores vetustos hodie inveniatur, dicitur; ut vel ex una Antonini Pii columna intelligitur. V. *Nec Schotti, nec Metelli schedis, haberi fidem tuto posse: tutius certe esse, Clusio credere, qui non viderit eam inscriptionem in Hispanis.* At illorum virorum inscriptiones etsi variae sunt spuriae, non omnes tamen eodem

eodem loco habendas esse, nec testium *αὐτοπτῶν* suffragium, ad auctoritatem lapidibus conciliandam, requiri, monetur. VI. *Ipsum Schottum & Metellum eam inscriptionem non vidisse, sed descriptam ab aliis accepisse.* At ingentem marmorum multitudinem damnandam ita esse, si eorum, qui primi ea publicarunt, *αὐτοψία*, necessario requiratur ad auctoritatem iis conciliandam; Schottum, & diutius, & ferius Hispaniam peragrassè: multorum lapidum exempla vel perisse hodie, vel in occulto latere, variasque eius rei causas esse, contra differitur. VII. *Baronium, hanc inscriptionem in pluribus apud Hispanos columnis reperiri, dicentem, fidem haud mereri.* Hoc quidem magis adversus illum, quam huius marmoris fidem valere; neque tamen a vero abhorre, plures in eadem provincia urbes, iisdem impulsis causis, plures iisdem verbis lapides inscripsisse, contra monetur. VIII. *Franc. Bivarium, plures in Hispania columnas numerantem; Aldum Manutium, monumento huic Neroniano fidem tribuentem; & Pagium, eundem lapidem nostrum adhuc in Hispanis videri, tradentem, sine nota dimittendos non esse.* Hoc de Pagio & Bivario concedendum esse; in Manutium, nullo eius merito conferri, docetur. IX. *In definiendo loco, ubi effossus sit, magnam esse sententiarum varietatem.* Sed id mirum non esse, atque in aliis etiam bene multis usu venire, ostenditur. X. *Adul. Occonis fidem suspectam videri.* Id in numis quidem Noster concedit; in inscriptionibus autem, & hac præfertim nostra, plus ei tribuendum esse contendit. XI. *Inscriptionem nostram, si germana esset, in illustri potius, quam ignobili loco inventam fuisse, ne fraudis suspicio esse posset.* Loca marmoribus assignari, non ubi posita, sed ubi inventa sint, ac sæpius, ab studiosis earum rerum, ex nobilibus in obscura loca translata esse, contra docetur. XII. *Typos quorundam in fine lapidis lacunas habere; aliorum non item: quae res a schedarum potius auctoribus, quam lapidis exscriptoribus, profecta videatur.* Id mirum non esse, si a diversis, diverso tempore, marmor illud in litteras relatum est, neque ullo pacto veritati eius debere nocere, affirmatur. XIII. *Confictum videri*

quæ tandem sint argumenta, quibus adductus V. d. *buchius*, auctoritatem eius convellere aggressus sit mus. Atque hic *quindecim* maxime res esse, quæ sibi suspectam reddant, cognoscimus, quas lecturandum proponemus, ita tamen, ut, quid rimo respondere ad singulas visum sit, unumquemque monemus. I. *Hispaniam præ aliis terris infestam multitudinem famosam esse, monemur.* Atque non sine fraude confictas esse, *Walchius* negat. *Walchius* *negat* *negationem ex christianorum afflictione a nobis esse.* At id minus abhorruisse, non solummodo, sed etiam verso de sua christianaque religione, *Walchius* *toris O. M. oraculo Ioh. XVI, 2. ubi dicitur, in exemplo docetur.* III. *Prodigiū siquidem in hispani provinciis ne unum quidem christianorum vexationes enarret, atque quædam eius rei testes superesse.* Atque non sine fraude ad nostram memoriam propositam, sed ipsi etiam huiusmodi præsidum studia cognosci, res esse, quæ non tantum eunti eiusmodi contra civitates, sed etiam ad nostram memoriam propositam, *Walchius* *p. 244. 7. p. 270. infer. 2. ubi dicitur, imperatorum defunctorum monumenta, etiam tum ab ipsis christianis, etiam tum ab ipsis christianis, etiam tum publicis etiam legibus, etiam tum eam rem ducibus usis, etiam tum res christianas in scriptis, etiam tum bellum, contra reliquos*

hanc aliquam addituris, plurimæque auctori-
 bus adiunctis. Hi-
 re, momen-
 onibus expo-
 s, quasi eius
 retenta. Quæ
 presse diiudican-
 a Dissertatio histo-
 a descriptam, exhibet;
 2) Medicinam aegris fa-
 ata præcipua, & medelas ho-
 am levantium, spontanearum,
 argumendi continuationem; & 5)
 ervationem, προφύλαξιν, & me-
 orbique sequelarum sanationem, re-
 fterilem anni 1740. continuo inunda-
 eum accedente intenso brumæ frigore,
 ara silentibus negotiis mercede. Inde
 præcipuus e solani esculenti tuberibus,
 um, dehinc frigore congelatis, mox ali-
 que ita corruptis. Habitacula eorundem
 media hyeme humidissima fuerunt. Hinc in-
 1747. febres continuæ, in primis diarrhoea
 que, torminum experte, notabiles; illa-
 febris sponte môlesta, vel remediis ad fe-
 provocata. Frequens etiam, & puerili &
 minatio, post inundationes solita, eruptura
 res angores pariens, mox, reiectis varii ge-
 evanidos. In his morbi incunabulis rarior
 oportunitas, febre remissiore. Rhabar-
 purgatus. Ad vermes terrea, scabritie sua hos
 edula. Refrigerantia, eaque mitiora, parcius ad-
 parvis his initiis morbus gliscens, accedente
 acutus ardensque, mensibus Octobri
 quentissimus, Decembris principio

ficulter æstimandi, imputatio. Dissertatio b. *Rechenbergii*, de crimine hæretificii, habita Lipsiæ 1737. in qua hæc imputatio criminis vagi graphice describitur, & quæ huic observationi occasionem dedit, desiderabilem simul viri defuncti memoriam reddit. Late posthæc proponitur imputatio actionum alienarum in *Obf.* 45. ubi hoc argumentum ad ordinem Distichi mnemonici,

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstans, non manifestans,

pertractatur. Deinde de specie facti in *Obf.* 46. de natura libelli in *Obf.* 47. de iudice in *Obf.* 48. de sententia in *Obf.* 49. agitur. Inscriptio *Obf.* 50. est de Egoïsta morali. Est autem Egoïsta moralis, qui non alia officia, quam quæ sui ad perfectionem ducunt, observanda esse putat. *Obf.* 51. est de Statu necessitatis. *Obf.* 52. respondet ad quæstionem: an & quomodo nobis competat ius, alios ad officia innoxie utilitatis præstanda cogendi. *Obf.* 53. examinat actionem ingrati. Notis hic illustratur Boecleri meditatio de hoc argumento. *Obf.* 54. inscribitur de τῶν nostro. *Obf.* 55. in veram læsionis naturam, eiusque a turbatione diversitatem, inquirat. *Obf.* 56. agit de damno, eiusque causa. Pulcrum in primis est Scholium p. 260. his verbis: „Sine deliberatione atque proposito agimus, quando factum quidem utrum bonum sit, an malum, novimus; at propter ebullientes affectus, qui animæ distrahunt vires, intellectus iudicium obscurant, & voluntatem in consensum rapiunt, de facto instituendam deliberationem non instituimus; sed instar eius, qui intellectu caret, in malum tendimus, & proximo inferimus. Exemplo esto is, qui ex ira nocet: licet hic, nulla proximo inferenda esse mala, abunde noverit, quia tamen laceffitum, affectus iræ in ipso ebulliens & ferociens, movet & urget, non applicat regulam ad factum, ad quod ira concitat, sed concitatus perpetrat, & proximo mala infert.“ [Danda igitur sedulo est opera, ne affectus nostros ebullire patiamur.] De effectu probabilitatis secundum ius naturæ, in specie de damno imminente, quæritur in *Obf.* 57; de præstatione damni in *Obf.* 58; de actione noxali, an sit iuris naturalis, in *Obf.* 59; de damno, quod venit

venit in consequentiam, in *Obs.* 60; spes lucri an in præstando damno æstimanda, in *Obs.* 61; de bello, eiusque generibus generatim, *Obs.* 62; de bello defensivo, *Obs.* 63. Quæritur deinceps in *Obs.* 64. an bellum defensivum, si sit iustum, requirat periculum præsens. Quod in specie accommodatur ad quæstionem, an arma recte sumantur ad imminuendam potentiam crescentem. Prius in §. 5. negatur contra Grotium, indeque in §. 10. inferitur, utique recte arma inferri ob crescentem vicini potentiam. De bello reparativo differit *Obs.* 65. & de punitivo *Obs.* 66. Hoc dari cum Grotio asseritur. Iustum bellum pro aliis suscipiendum, occupat *Obs.* 67. De modis autem in statu naturali componendi controversias, in specie de bello iudiciali, agitur in *Obs.* 68. eademque ultima. Belli iudicialis in §. 33. is est effectus, ut alter litigantium sit obligatus, ut ad alterius, qui vicerit, accedat sententiam. Ad Vol. I. pag. 352. ubi de principio agitur, illud adhuc annotamus. A XX. inde seculis, ideæ fundamentales Iuris Naturæ duæ præcipue notæ sunt, utilitas sive perfectio, & socialitas. Illa ex instinctu manat: hæc instinctui temperando inservit. Illa a Platoniceis, Stoicis, Peripateticis, Grotio, Pufendorffio, & ceteris socialitatis fautoribus, prætermittitur, quia per se intelligitur. Hæc, socialitas, in eo consistit, ut aliis quoque, eodem instinctu gaudentibus, ea concedamus, quæ nobis concedi velimus. Quicquid huic igitur studio convenit, illud est præceptum; quicquid repugnat, illud est illicitum. Jam apparet, Groeningii obiectiones redire ad Logomachiam. Officia erga nos non sunt subordinanda socialitati, sed prætermissa fuerunt, tanquam res de quibus dubitari non potest. Officia erga Deum dari, negat Atheus. Sed is etiam iure Naturæ obligatur, qui ex necessitate socialitatis colendæ de officiis Iuris Naturæ convinci potest. Ex necessitate vero socialitatis colendæ de Dei existentia convinci potest Atheus, quia hæc necessitas providentiam involvit. Igitur, officia erga Deum subordinanda sunt socialitati.

PER.

PERSECUTIONIS CHRISTIANORUM NERONIANÆ in Hispania, ex antiquis monimentis probandæ, uberior explanatio, qua multa, tam sacrae, quam profanae antiquitatis capita, explicantur atque illustrantur, auctore IO. ERNESTO IMMAN. WALCHIO,
Prof. P. & Soc. Lat. Ien. Directore.

Ienæ 1753. litteris & sumtibus Schillianis, 1. Alph. in 4.

Marmora litterata, quæ fortuna benignior, tamquam ex magno naufragio nobis servavit, ut auctoritate plurimum iure suo valent: ita, cum in confingendis iis maximopere, homines male feriat, ab instauratis inde litteris, elaborarint, ac vel populis, vel urbibus, aliisque locis, aliquam vetustatis opinionem hac fraude conciliare studuerint; magna circumspeditione tractanda sunt, & ab iis tantum, qui omnis memoriæ veteris reperiantur intelligentissimi. Quæ cautione tum in primis opus esse videtur, si, eorum beneficio ac munere, res commendentur posteris, quæ non tacitæ solum ab historicorum optimo quoque relictae sint; sed pugnare quoque cum aliis, quæ indubia monumentorum fide nituntur, & convellere illas videantur. Quo in genere tria illa marmora, quibus vexationis crudelissimæ, a christianis hominibus, Nerone ac Diocletiano imperantibus, toleratæ, memoria in ævum propagatur, ponenda sint, nec ne, nondum satis exploratum esse viris doctis videtur. WALCHIVS, V. C. iis accedit, qui ea pro veris antiquitatis spoliis, ut ita dicamus, habent; huiusque sententiæ suæ rationes duabus commentationibus exposuit, quarum altera 1750. in nomine Cel. Gorii apparuit, inscripta: *Marmor Hispaniæ antiquum, vexationis christianorum Neronianæ insigne documentum, illustratum*; altera insequenti anno edita est, *Christianorum sub Diocletiano in Hispania persecutionem ex antiquis inscriptionibus illustrans*. Quorum vero marmorum auctoritas cum & Scaligero quondam, & Cupero, at quantis Viris, suspecta visa sit; & Hagenbuchius quoque, vir doctissimus, ea super re consultus, illis non assensus modo sit, verum, ne transmissa quidem causæ dictione, quam

quam iis Noster paraverat, ab hoc iudicio suo potuerit de-
 pelli: faciendum hic non putavit, ut, quæ defendenda semel
 susceperat, ea illico desereret. Extant illa in Gruteriano in-
 scriptionum opere p. 238. inscr. 9. p. 280. inscr. 3. & 4. Iam
 cum primum *Dodwellus*, Neronianam christianorum vexa-
 tionem extra urbis pomoeria progressam esse, negaret, alii-
 que eum, ut ferme sit, sequerentur; primo autem marmore,
 si fidei non suspectæ illud esse demonstraretur, tota res expediri,
 & dirimi controversia, diu agitata, possit: eius maxime caus-
 sam hoc libro agit Auctor, ita, ut capite I. *Neronianam, in*
Hispania, Christianorum vexationem, ex antiquo, ibi reperto,
lapide confirmari posse, ostendat: c. II. argumenta, quibus lapi-
dis Neroniani fides, eiusque, ad probandam in Hispania chri-
stianorum vexationem, auctoritas impugnatur, exponat: c. III.
eadem refellat. Quæ ad historiam illius pertinent, quum te-
 nebris involuta sint pleraque, libenter hic prætermittimus:
 etsi diligentissime h. l. collectum reperiatur, quicquid de causa
 marmoris, loco, lectione, auctoribus & interpretibus, litteris
 usquam consignatum est. Argumentum quum ex ipsis, quæ
 in eo incisa sunt, verbis, intelligi optime possit, non ingratum
 lectoribus nostris fore arbitramur, ea integra huc transcribere,
 unde haud dubie ipsis, de fide eius iudicium erit faci-
 lius. Hoc illud est:

NERONI CL. CAIS
 AVG. PONT. MAX
 OB. PROVINCIAM. LATRONIE
 ET. HIS. QVI. NOVAM
 GENERI. HVM. SVPER
 STITION. INCVLCAE
 PVRGATAM

Quod igitur intuens auctor noster, neque in scribendi ratio-
 ne, qua & *ὁρθογραφίαν*, & ipsum stilum, quem vocant, la-
 pidarium complectitur; neque in loco, ubi marmor inventum
 est; neque in rebus, quarum facit mentionem, latronibus videli-
 cet, religione christiana, eiusque cultoribus latronibus iun-
 ctis, fraudis alicuius suspicionem reperiri, pronuntiat. Nunc,
 Vu uu quæ

quæ tandem sint argumenta, quibus adductus V. d. *Hagenbuchius*, auctoritatem eius convellere aggressus sit, accipiamus. Atque hic *quindecim* maxime res esse, quæ fidem eius sibi suspectam reddant, cognoscimus, quas lectoribus ad iudicandum proponemus, ita tamen, ut, quid auctori Celebrissimo respondere ad singulas visum sit, una breviter subiiciamus. I. *Hispaniam præ aliis terris inscriptionum subditarum multitudine famosam esse, monemur.* At omnes, ibi repertas, fraude confictas esse, Walchius negat. II. *Gloriæ captationem ex christianorum afflictione a moribus antiquis abhorrete.* At id minus abhorruisse, non solum ex adversariorum perverso de sua christianaque religione iudicio, sed etiam Servatoris O. M. oraculo Ioh. XVI, 2. aliorumque lapidum exemplo docetur. III. *Prodigii simile esse, in ceteris imperii Romani provinciis ne unum quidem lapidem reperiri, qui christianorum vexationes enarret, atque in una Hispania duos tresve eius rei testes superesse.* At multas res singularibus lapidibus ad nostram memoriam propagatas esse, silentibus de iis non aliis modo, sed ipsis etiam historicis; diversaque in eo genere præsidum studia cognosci, respondetur. Præterea, plura cruenti eiusmodi contra civitatem christianam belli monumenta, ad nostram memoriam pervenisse, vid. *Grut.* p. 243. inscr. 5. p. 244. 7. p. 270. inscr. 2.; plurima autem interiisse, ac partim, imperatorum defunctorum odio, a plebe furente everfa; partim ab ipsis christianis, res profanas vehementer exosis, ac publicis etiam legibus excitatis, antistitibusque sacrorum ad eam rem ducibus usis, deleta esse demonstratur. IV. *Veteres christianos in scriptis suis, apologiis maxime, monumentorum talium, contra religionem suam positurorum, mentionem non facere.* Contra vero, multa Romanis imperatoribus monumenta & tropea reperiri posita, de quibus ne verbum quidem apud scriptores vetustos hodie inveniatur, dicitur; ut vel ex una Antonini Pii columna intelligitur. V. *Nec Schotti, nec Metelli sthedis, haberi fidem tuto posse: tutius certe esse, Clusio credere, qui non viderit eam inscriptionem in Hispanis.* At illorum virorum inscriptiones etsi varix sunt spurix, non omnes tamen eodem

eodem loco habendas esse, nec testium *αὐτοπτῶν* suffragium, ad auctoritatem lapidibus conciliandam, requiri, monetur. VI. *Ipsum Schottum & Metellum eam inscriptionem non vidisse, sed descriptam ab aliis accepisse.* At ingentem marmorum multitudinem damnandam ita esse, si eorum, qui primi ea publicarunt, *αὐτοψία*, necessario requiratur ad auctoritatem iis conciliandam; Schottum, & diutius, & ferius Hispaniam peragrassè: multorum lapidum exempla vel perisse hodie, vel in occulto latere, variasque eius rei causas esse, contra differitur. VII. *Baronium, hanc inscriptionem in pluribus apud Hispanos columnis reperiri, dicentem, fidem haud mereri.* Hoc quidem magis aduersus illum, quam huius marmoris fidem valere; neque tamen a vero abhorre, plures in eadem provincia urbes, iisdem impulsis causis, plures iisdem verbis lapides inscripsisse, contra monetur. VIII. *Franc. Bivarium, plures in Hispania columnas numerantem; Aldum Manutium, monumento huic Neroniano fidem tribuentem; & Pagium, eundem lapidem nostrum adhuc in Hispanis videri, tradentem, sine nota dimittendos non esse.* Hoc de Pagio & Bivario concedendum esse; in Manutium, nullo eius merito conferri, docetur. IX. *In definiendo loco, ubi effossus sit, magnam esse sententiarum varietatem.* Sed id mirum non esse, atque in aliis etiam bene multis usu venire, ostenditur. X. *Adol. Oconis fidem suspectam videri.* Id in numis quidem Noster concedit; in inscriptionibus autem, & hac præsertim nostra, plus ei tribuendum esse contendit. XI. *Inscriptionem nostram, si germana esset, in illustri potius, quam ignobili loco inventam fuisse, ne fraudis suspicio esse posset.* Loca marmoribus assignari, non ubi posita, sed ubi inventa sint, ac sæpius, ab studiosis earum rerum, ex nobilibus in obscura loca translata esse, contra docetur. XII. *Typos quorundam in fine lapidis lacunas habere; aliorum non item: quae res a schedarum potius auctoribus, quam lapidis exscriptoribus, profecta videatur.* Id mirum non esse, si a diversis, diverso tempore, marmor illud in litteras relatum est, neque ullo pacto veritati eius debere nocere, affirmatur. XIII. *Confictum videri*

videri lapidem, ut iter d. Iacobi in Hispaniam fieret veri simile. Id vero minus fieri probabile, concessa etiã lapidis veritate; proptereaque eam rem fraudis suspicionem non movere, respondetur. XIV. *In Hispania longe serius civitates christianas conditas videri, quam ut Nero bellum indicere iis potuerit.* Sed Sulpitii Severi testimonium, ad eam rem probandã, minus sufficere, quum alii contrarium doceant, *Lact. IV. inst. c. 20.* ac si valeat, lapidis tamen auctoritatem non infringere, Noster autumat. XV. *Nominis christianorum περιφρασι̃ν magis olere scholae καὶ δωτισμὸν, quam simplicem inscriptionum stitum.* Sed non periphraſibus omnibus carere inscriptiones, fidei nequaquam suspectæ, pluribus exemplis docetur. Hoc libri elegantis argumentum est, quod cogitans aliquis, etiamſi lapidis veritatem non agnoscat, ut nuper variæ & exquisitæ eruditionis theologum eam negare meminimus, cuius iudicium & nos sequimur: grato tamen animo fatebitur, quicquid dici pro ea possit, magna hic diligentia congestum esse, ita ut, si Noster non vincat, conclamata propemodum lapidis causa esse videatur.

CORN. ALB. KLOEKHOF, MED. DOCT. OPUSCULA Medica. I. Historia febris epidemice Culenburgensium, Anni 1741. II. De Venæsectionis termino in acutis. III. De Strepitu in pectore inter potandum, de prolapsu ad pedes, & similibus acutorum symptomatis. IV. De Crisibus. V. De morbis acutis recidivis.

Traiecti ad Rhen. ap. Nicol. van Vucht, plagg. 17. in 8.

Occasionem huic labori dedit epidemia febris *Culenburgensium* Anni 1741. cuius quidem descriptio diligens, fidaque sanationis, adversis & prosperis successibus stabilitæ, narratio, medicinam febrium acutarum illustratura recte creditur. Circumspecta enim, ex similitudine morborum, argumentatio, egregie fructuosa comperitur. Ex adversariis, aut firma memoria, bonave fide, morbi historia

conscripta est; affinis materiæ locis lucem aliquam addituris, ex *Hippocrate*, aliisque, spectatæ fidei, plurimæque auctoritatis Medicis, collectis, digestis, & ordine subiunctis. Historiam scribenti quatuor argumenta se prodidere, momentosa ea & intricata; totidem deinceps Dissertationibus exposita. Libri, *Hippocratis* nomen præ se ferentes, quasi eius essent, excitati sunt; *Foesii* versione in plerisque retenta. Quæ autem doctorum referuntur placita, nec expresse diiudicantur, suis relinquuntur auctoribus. Prima Dissertatio historiam febris memoratæ, in quinque capita descriptam, exhibet; quorum 1) descriptionem morbi; 2) Medicinam aegris factam, generatim; 3) symptomata præcipua, & medelas horum: rectionem item egestionum levantium, spontaneorum, sigillatim; 4) præcedentis argumenti continuationem; & 5) egestionum criticarum gubernationem, *προφύλαξιν*, & medicinam recidivarum, morbique sequelarum sanationem, refert. Post autumnum sterilem anni 1740. continuo inundatio insulæ Batavorum, cum accedente intenso brumæ frigore, annonæ caritate, & rara silentibus negotiis mercede. Inde victus, pauperum præcipuus e solani esculenti tuberibus, flumine submersis primum, dehinc frigore congelatis, mox aliquantisper regelatis, atque ita corruptis. Habitacula eorundem diu aquis macerata, mediâ hyeme humidissima fuerunt. Hinc in eunte Februario 1741. febres continuæ, in primis diarrhoea aquosa, longa multaque, torminum experte, notabiles; illaque, vel ab initio febris sponte molesta, vel remediis ad febrem acidulis illico provocata. Frequens etiam, & puerili & provectæ ætati, verminatio, post inundationes solita, eruptura per gulam immanes angores pariens, mox, reiectis varii generis lumbricis, evanidos. In his morbi incunabulis rarior visa venæsectionis opportunitas, febre remissiore. Rhabarbaro venter purgatus. Ad vermes terrea, scabritie sua hos contere credita. Refrigerantia, eaque mitiora, parcius adhibita. In dies a parvis his initiis morbus gliscens, accedente verno æstivoque calore acutus ardensque, mensibus Octobri & Novembri adhuc frequentissimus, Decembris principio

receptui canens, post solstitium hybernum nusquam ultra deprehensus, tenuissimos incolarum in primis adstringens, in melioris quoque sortis cives, ob frequentius cum tenuibus commercium, deinceps grassans, altioris parcens conditionis hominibus; morbus manifesto contagiosus, in una familia cito plures, perraro unum, corripiens, communi convictu utentes, versantesque multum apud ægros. Increbrescentis atque ñvalefcentis morbi hæc facies: In initio horror, frigus, mox calor, gradu varius, urens nonnullos, siccus plerumque; in aliquibus, ob solida laxiora, regimenque, ardor comitatus sudoribus profusis, iam statim erumpentibus, assiduis, sæpe non absque ægrorum damno, & angoris incremento, promovendis. Simul atrox capitis dolor, orbitas, sinus frontales, nasi radicem, medium calvariae fundum, præsertim occupans. Dolor lumborum & artuum magnus, latera etiam, sternum, abdomen tenens, inflammatorio similis, externus, ad viscera ipsa, indice ægrotante, non pertingens. Præcordiorum angor, cum cito sequentibus deiectionibus biliosis, flavis, nigricantibus, viridibus, aquosis, plurimis, plerumque sine dolore. Vomitus similium, vermium egestionem, per os & anum, cum angoris levamine. Respiratio plurimis oppressa. Pulsus celer, idemque contractior & durus, aut amplus & mollior. Lingua paucis per omnem morbum sanæ similis, ab initio alba, sicca, dein velamento albo fuscoque, pedetentim nigrescente, rimasque agente, obducta, in morbo gravi, longiore, continuo, ut fauces, aphthis densis obfessa. Appetitus oranino prostratus. Sitis summa. Urina modo sanæ similis, sæpius saturate flava, rubicunda, confestim turbata rufa. Cervix multis rigida, sine acuto crueiati vix mobilis. Vigiliæ assiduæ, molestissimæ. Delirium, rarum; quibus febris, aliquoties resurrectura, cito iudicata; frequens provento morbo, quibus febris una, longior, continuata, gravis; ut & surditas, & coma, & sic porro. Nempe duplici hac specie hæc febris popularis incessit: plurimis intra primam hebdomadam fiebat, cito reditura; alios ad secundam, tertiam occupabat, restitutos non iterum adorta.

Gra-

Gravissime & diu decumbentibus, ultimis morbi diebus contingere prolapsus ad pedes, tendinum in carpis assultus, floccorum venatus, strepitus in pectore inter potandum, somni species cum non commissis oculis, oculi hebetes, tristes, languentes, pulverulenti, lemoso glutine immundi; urinæ faecumque exitus iniustus. Nonnullis liberalis narium hæmorrhagia supervenit; paucis item, post primos morbi dies, maculæ effloruere, obscurius rubræ, purpureæ, nigricantes, pulicum morsibus maiores, nec rotundæ perfecte, nec uniformes, nec in extensione stabiles, per aliquammultos dies persistentes, sensim dehinc absque deprehensa desquammatone evanescentes, in pectore & cruribus creberrimæ, confertissimæ. Visa quoque exanthemata rubella, maculæ an pustulæ dicenda. Magna hinc accidentium varietas, diligenter notata. Sed hoc loco non omnino commemoranda. Multis, de morbo resurrecturis, sed desperate decumbentibus, toto corpore manavit sudor copiosissimus, graveolens. Nonnullis, medio frigore, prodit sudor, initio frigidissimus, dein recalescens; in reliquis a sui initio calidus, duodecim horas & amplius largissimus. Sudor hic, vomitus, alvi que fluxus pertinacissimos statim terminans, cum levamine evidentissimo. In hoc, pulsuum sæpe deliquium, sed non animi; quod omnino mirum. Etsi vero hic sudor ab initio frigidus, tamen eventu salutaris fuit; id vero in acutis secus sæpe accidere, multis confirmat Hippocrates. Quibus morbus in duas vel tres septimanas durabat, raro aut nunquam per sudores, sed per urinam, febris terminabatur; certo quidem tutoque, sed lento magis gradu, discedens. Plurimis, subitaneo sudore critico, inter primam septimanam a febre liberis, serius ocius recidiva, sæpe non una contigit, primam febrem ubique referens; cuius, contra, mali immunes, quos per duas tresve hebdomadas morbus tenuerat, urina hypostatica præsertim, etsi lentiori gradu, terminatus; quæ sanatio utique fideisimam annumeranda, advocato in notis subiectis teste Hippocrate. In decursu morbi, ante sudores criticos, alii sæpe profluxere, sed cum levamine ægrorum. Post

in-

integram sanationem hæc febris reliquæ: Stupor animi; visus, auditus, hebes; scapularum, humerorum, cervicis dolor; rigiditas: aquosus perinfrigidus crurum & pedum tumor, inertia; cuticulæ in magna frustra decesio; capillorum defluuium; debilitas ingens, absque periculo quidem, sed tarde, superanda. Accensa hæc febris a victu insalubri, & contagiosa aeris labe, in quamplurimis erat inflammatoria, a venæsectione egregie levata, ob oculos deinceps, in medicinæ factæ historia, habenda. Secundo enim capite, Medicina, ægris facta, generatim recensetur. Præmissis quibusdam, & variorum Auctorum, veterum, recentiorum, testimonio comprobatis, de regimine, princeps fuisse remediorum memoratur venæsectio, curationis initium fere & fundamentum; primo illa statim, secundoque die instituta, repetita etiam, primarum viarum purgatione sæpe non præmissa. In sanguine enim, prima cumprimis vice, e tusa vena educto, & profunde rubente, pellicula comparuit, tantum non ubique crassissima atque tenacissima, macerata chartæ pergamenæ, ut dicitur, æmula; pulsu celerrimo, durissimoque, talem cruoris faciem præsentante. Tamen crassissima illa pellis morbum difficillimum non semper posuit; utique flava, viridescens, &, cum tenuitate, tenacissima. Hinc pellis aliqua, quam aut nulla, aut stricte paucæ, in cruore præoptata est. Igitur, præcrassa pelle visa, in novam largamque venæsectionem, cæteris paribus, pronior Medicus; in tenui & tenera non item. Equidem huius pellis examen pulchros promittit usus; solitarium tamen, perpetua medendi præcepta spondere non videtur. Ultra quartæ diei finem venam primum aut iterato secare, nisi urgente symptomate, minus opportunum compertum est; proventa autem ætas, imbecillitas etiam, diuturna aliqua præcedens valetudo, & quidquid alias venam secare dissuadet, postulavit illam, cum levamine ocius notabili, morbi decursu facili tutoque. Exemplo sunt: femina sexagenaria, macilenta, arthritica; septennis puer, & plures natu maiores. Misso cruore, purgatis sensim primis viis, densus inflammatorius sanguis consuetis resolutus est remediis,

sepositis, diarrhoea præfente, alvum follicitantibus, acidulisque; refrigerantium etiam copia, & vi, gradui caloris adaptata. Etiamli vero regimine & remediis æstum mactare non deceat: neque tamen naturæ coquentis opus, motu nimis represso, damnose intervertendum. Tertium caput symptomatum præcipuorum disputationem habet, inserta egestionum, spontaneorum, levantium, tractatione, cum causis huic morbo propriis, remediisque, respectu ad has adhibitis. Oppressio pectoris cum summo angore, tertia, imo quarta venæsectione sublata est, methodo hac faustis adversisque successibus probata. Feminae quadragenariæ, macilentæ, teneræ, post fanatam recidivam tertium febricitanti, vena septimum & octavum secta est, tum demum angore absolute cedente, febrigue penitus iudicata. Etiam cruor postremum missus crustam exhibuit. Viro juveni, robusto, toroso, obeso, sanguinis diviti, ter intra quatuor septimanas febricitanti, sanguis intra id tempus decies detractus est, large primis vicibus, postremis parcius. Ter sudoribus iudicatus æger est, in postrema crisi absolute liberatus. Ut plurimum tres, quatuor, quinque sanguinis missiones, per duas aut tres febres dispersitæ, adultis, pectore oppressis, curationi suffecerunt. In prima febre, rarior; in recidiva, rarissima fuit necessitas secundi venam, post quartum diem alterutrius. Neglecta venæsectione nihil valuerunt consueta resolventia, quod probe perspiciunt recentiorum primariorumque Medicorum plurimi. Epigastrii, præcordiorum, hypochondriorum anxietas, cum obscuro, non cum acuto quodammodo, pungente, parvo loco fixo, & inflammationis suspicionem faciente dolore, cum laboriosis ructuum prorumpentium nixibus, cum irritato aut succedente vomendi conatu, obortoque dein alvi fluxu, causis perspectis & copiose adductis, spontaneis vomendi purgandique conaminibus obsecundando, aut arte has evacuationes citando, ex pugnata est. Ipecacuanha, semel iterumque, post venam semel bisve sectam, secundo aut tertio die, ad drachmam dimidiam circiter propinata, expectationi satisfecit, diarrhoea simul sic præventa & cohibita. Adversus protracta

vomendi molimina, opii usus rationi repugnare visus est; sed visus tantum, quum Laudanum liquidum Sydenhamii, tertium, reiectis vomitu duabus dosibus, propinatum, iuvenem a præsentissimo mortis periculo liberaverit. Tuta etiam comperta est purgatio deorsum facta; sed illa quæ sursum fiebat, imperfectior longe, molestior, & diuturnior. Capite quarto idem continuatur argumentum. Hic in primis memorabilis est capitis dolor, idemque lumborum, laterum, sterni, abdominisque; quos cruciatus, ad febrem institutæ venæsectiones simul lenierant maximam partem. Vigiliis plurium dierum, insaniam minantes, epithemata refrigerantia, sed cum cautione adhibita, represserunt; papaverorum usu, ne criticas egestionem remorarentur, repudiato primum, deinde, adversus ferox delirium, post sectam venam, cum euphoria, aliquoties concessio. Somnolentiæ perpetuæ, sensuum hebetudini, & continuo, sed miti delirio, altior situs in lecto, pedum balnea, epispastica idonea, vesicatoria ad nucham, clysmata, fomenta calentia, cum successu opposita fuere. Adversus vitia linguæ, crustas, rimas, aphthasque, in solitis gargarismatibus, gelatinis, infusis mollissimis, tepidis, cum lacte dulci & vitello ovorum paratis, auxilium fuit. Ex egestionibus ante crisin hæmorrhagia narium, post neglectam aut parciorem venæsectionem præsertim animadversa, saluti fuit; modum excedens, ex præcepto *Hippocratis*, variis oppugnata solitisque remediis. Menstrua primos in febris dies incidentia moderare venæsectiones, non vetuere, nec vomitoria etiam, nec deorsum purgantia, dilata tamen aliquamdiu. Sudores inutiles moderati. Non prorsus inutiles, sed nec iudicatorii, levare visi. Exanthemata, media ætate, morbo in vigoris fastigio constituto, apparentia, de venæsectionis usu iudicare non permiserunt: sed memorabilis in viro sexagenario spectatus casus est, ubi profusissima hæmorrhagia quammaxime fecit ad maculosi restitutionem. Etiam his præsentibus a nitro abstinendum fuit, febre non ita valida. Cæterum nec funestæ fuere, quin plurimi, atque in his femina sexagenaria, aliaque septuagenaria maior,

maior, perfecte sanati. Gravidarum fors periculiosior. Et si enim convaluere, præter unam valide febricitantem, factò abortu interentam, pleræque omnes; tamen molesta iis febris & diuturna, omissis egestionibus, alioquin necessariis, repetita venæsectione, vomitu, purganteque; citius etiam moderata spontanea diarrhoea. Sequitur egestionum criticarum gubernatio, cum reliquis, iam indicatis, capite quinto proposita. Criticus sudor, tertia quartove die præcox erumpens, nisi ubertate, & quod ferebat ingenti levamine, difficile discerni a symptomatico poterat. Igitur in casibus ambiguis, pauculæ horæ quiescendo transactæ. Cognitus autem modis omnibus, regimine, remediis, invitatus. Debilioribus refrænatio iudicatorii sudoris, sed cautissime præstita, ne modum excedens, monente *Hippocrate*; perniciosus evaderet. Summa autem deinceps erat horum sudorum constantia. Urina critica profluente, curationis summa fuit, eius fluxum promoveri, διαπνεῖν liberiores reddere, vires refocillare. Iudicata febre, tertio post ἀπυρεξίαν die, interanea haustu purgante liberata sunt, eoque leniore. Reversiones febrium prævertendi sine, egestionibus morbi solennes productæ, hinc vomitus, alvi fluxus spontanei, elongati plusculum; sudores item & urinæ, protracta; occasionales causæ remotæ. Pauci tamen, sudore præcoci iudicati, recidivarum immunès. In prima, ut & secunda recidiva, eadem fere, quæ in prima febre, adhibita medendi ratio. Parcius tamen, nec toties, ut plurimum, repetita venæsectio. Ipecacuanhæ usus multus, etsi non omnino improbandus. In tertia recidiva, seu quarta febre, regimen, victus, medicamenta refrigerantia, suffecerunt. Crisium rectio non alia, ac in prima febre. Molestiæ, a morbo sanato relicta, hebetudo sensuum, paucis septimanis sponte cessit; aquosi pedum & crurum tumores, viribus auctis sensim discussi, instituta simul frictione levi, calida, sicca, cum pannis laneis, fumo mastiches, aut similibus, imbutis; ut nemini resurgentium, vel hydropis ascitis, vel tabidæ ægritudinis, antea ambulo fuerit. Altera disertatio, de Venæsectionis termino in acutis, summam histo-

riam doctrinæ Medicæ antiquissimæ, quæ venæsectiones aut sustulit, aut raras suasit, aut in acutis seras plus iusto timuit, succincte præmittit; *Chrysippum* huius doctrinæ prima iecisse fundamenta docet; *Hippocratem*, quod *Galenus* vult, opportunitatem venæsectionum quarto die limitasse negat, imò Anaxionis, cui octavo die vena primum large secta fuit in pleuritide, nec renovata, historiam, luculentissimo esse argumento censet; *Hippocratem*, nec in aliis morbis acutis, venæsectionem principiis horum religiose alligavisse, quippe quos, respectu huius remedii, indiscriminatum eodem censu ducat. Multo remotiorem, neque certum ullum terminum venæsectionis in acutis statuit *Galenus*; quodque ad inflammationes attinet, *Hippocrati* clare annuit. Attamen maturandas venæsectiones docet; quarto die optatissimum ad eam medicinam tempus finiri iudicat; quintoque morbi acuti die, curatum examen, de adhibenda eadem vel omittenda, institui debere pronuntiat. Principes a renatis litteris Medici, maximam partem, vel tenent omnino *Galeni* doctrinam, vel ad eam accedunt; in quorum classe *Fernelius*, *Hollerius*, *Nic. Piso*, *Baltonius*, (venæsectioni in initio paroxysmorum favens, quod certe curatius disputandum,) *Sydenhamius*, *Baglivius*, & *Freindius*, recensendi sunt: alia autem pars disciplinæ hæmophobæ, ad normam *Celsi* castigatæ, propior est, & de seris venæsectionibus vel filet tamquam ex instituto; vel easdem, quasi discrimini summo iunctas, anxie & circumspecte tractat. Ad hanc classem pertinet *Lommius*, *Duretus*, inprimis *Frid. Hoffmannus*, laudator *Celsi* singularis, (non modo in termino venæsectionum, sed etiam in earundem repetitione, & mensura sanguinis mittendi, ad morbos acutos, passim timidior,) & denique *Boerhaavius*. Hic autem, si usquam, profecto refert, limites agendorum, quos rei natura fert, accuratissimos fixisse. Sermo est de inflammatione, & de febre continua acuta, longiore, una, sine comitibus exanthematis, cuius sanationem a coctione, vel ab exoneratione critica bona simul, expectamus; neque coctionis nomine, vera partis inflammatæ suppuratio hic comprehenditur. Quinque communiter notantur in

acuta

acuta laborantibus venæsectionum impedimenta: debilitas ægri; paucitas circumflui sanguinis, cuius pars magna iam densata hæreat vasculis capillaceis; concoctio manifesta; suppuratio inchoata; crisis imminens, (quæ, in morbo acuto affecto solennia, a venæsectione minantur damnosum virium superstitum dispendium;) fluidioris sanguinis, nec carenti, iacturam; coctionis turbam; suppurationis impedimentum; crisin retardatam, vel eandem præcipitatam, vel egestionem, criticis affinem, modum non tenentem. Unde firmum habere oportet: primum morborum acutorum quatrimum, ut secandis venis maxime opportunum, studiose captandum esse; phlebotomen feriolem, aliquam formidinem plerumque, neque raro damnum ingens, inferre; non quidem numero dierum, at impedimentorum ratione, quæ tum fere præsentia. Veruntamen nullum horum impedimentorum perpetuum est in morbis acutis, quartum nunc diem emensis: quod copiose illustratur, & illustrari potest, seris narium hæmorrhagiis sæpissime salutaribus, largaque in morbis recrudescentibus phlebotomia, vires ferendo huic cruoris dispendio sufficere arguentibus; venæsectionibus seris, cruorem nigricantem, pelle densa mox velandum, cum pectoris oppressi præsentissimo levamine, toties prodentibus; cruditatis signis ultra quartum diem toties immorantibus; suppurationis initio, innuente etiam *Hippocrate*, non omnino fixo; crisis denique temporibus, in morbis acutis, eadem ratione, ac coctionis tempora, differentibus: de quibus multa & domestica exempla adducuntur. Itaque nec præceptum illud de quarto die, postremo venæsectionibus opportuno, in morbis acutis, Medicina perpetuum recipit; quin præsentem, vel mente antecepto, morbi, aut atrocis symptomatis periculo, phlebotomen vel primum instituere, vel & prioribus diebus institutam repetere, omnino deceat, toto etiam quinto nycthemero, imo & serius, quando indicata impedimenta abesse pergunt, nec idoneum auxilium ab alia medela, & ne a suffecto quidem egestionis alio genere, (cucurbitulis cum scarificatione, hirudinibus, enematibus,) ratio prælagit. Quod vero ad con-

ciliandas Medicorum de hac re sententias attinet, cogitare oportet, quod pulchre *Ballonius*: *Multa saepe ad maiorem religionem, & cautionem, phlebotomiae, non ad omissionem, afferuntur.* Hæc omnia doctè eleganterque Cl. Auctor, in observatione subtilis, in causarum indagatione curiosus, in medicatione circumspectus, disputat, & præterea subiectis criticis, aliisque observationibus, arctissimam eius & iucundissimam cum *Hippocrate* in primis, & primariis quibusque antiquiorum & recentiorum ætatum Medicis, consuetudinem loquentibus, copiose illustrat. Agit in his præcipue, de diversâ sudorum frigidorum in acutis ratione; de tardiori februm decremento in crisi per urinas, quam per sudores; de aere morbidis inquinamenti infecto, principe morborum, maxime populariter grassantium, causa; de frigida usu in acutis; de venæsectione, in acutis absque inflammatione, ab *Hippocrate* instituta; de venæsectione ad pulmões, humoribus in febre gravatos, repetenda; de usu purgantium *αἴμα ἢ κέρτα* in acutis sec. *Hippocratem*; de vomitu & alvi profluvio, uno alterius invicem remedio, sec. eundem; de purgatione, ab *Hippocrate* suscepta, in principio inflammationum; de venæsectione, dum menses in febribus erumpunt; de metuendo exanthematum regressu ab alvi fluxu; de *Hippocrate*, gravidas per superiora lubentius, quam per inferiora, movente; de criticis sudoribus nimiis, omnino perniciosis; de hydropè denique, acuto morbo nato, funesto. Non, nisi inviti, harum observationum titulos tantum indicamus, in quibus præcipue *Hippocrates* ex *Hippocrate* fidelissime explicatur; tresque reliquas dissertationes, supra nominatas, adhuc ægrius omnino intactas dimittimus; quum plura, speciminis loco, dare, instituti nostri ratio non permittat. Fore tamen confidimus, ut hæc a nobis apposita, iam satis salivam movere his quidem possint, quibus nec viscidior illa, nec lingua coriaceo velo tecta, aut crassa, nec sanguis tenaci pelle tardus, contigit.

PSSELLUS DE LAPIDUM VIRTUTIBUS GRÆCE & Latine, cum notis PHIL. IAC. MAUSSACI & IOAN. STEPH. BERNARD. Accedit Fragmentum de Colore Sanguinis, ex doctrina Medica Persarum, nunc primum ex Codice MS. Bibliothecae Lugduno Batavae editum.

Lugduni Batavorum apud Philippum Bonk, plagg. 4. 8. mai.

PSELLI de lapidibus libellum, cuius novam editionem Cl. Bernardi industria debemus, a Claudio Acantherio 1594. 8. typis Otthomarianis primum latine cum brevibus adnotationibus editum esse, Lindenius auctor est. Hac interpretatione ægerrime caruit editor doctissimus, eo maxime, quod *Maussacus*, cuius editionem solam inspicere potuit, codice valde mutilo usus erat. Variorum autem exemplarium subsidiis plane destitutus, speravit, si conferret scriptores, qui in eodem argumento versati sunt, futurum, ut plurimos novos libello suo abstergeret. Id vero non ubique satis feliciter ei successisse negotium, specimina nonnulla demonstrabunt.

P. 4. v. 6. Σοκόνδιον legitur, ad quam vocem hæc adnotat Bernardus: videtur legendum Σακόνδιον. Est species Iapidis, de qua Plinius lib. XXXVII. cap. IX. Alterum earum genus descendit ad hyacinthos. Hunc colorem Indi facon vocant, talem gemmam facodion. Hæc Cl. Bernardus. Nos vero putamus *Psellum* dedisse σακόνδιον per ω μέγα. Sic simul ratio apparet, unde literam ν vocabulo σοκόνδιον invenerint librarii.

P. 5. v. 5. ista reperias: Ὁ Λιματίτης ὀνομάζεται δὲ ἔτος, ὅτι κ. τ. λ. Ad hæc *Maussacus*: Οὗτος] Forte melius ἔτος. Sed parum refert, utro modo legas. At nobis præplacet ἔτος, præcipue quum p. 28. idem auctor scripserit: Ὁ Σεληήτης [recte Bernardus emendat Σεληνίτης] καλεῖται δὲ ἔτος, ὅτι κ. τ. λ. Audaacter tamen Cl. editor pronuntiat, utroque loco legendum esse: καλεῖται, δὲ ἔτος.

P. 28. v. 8. Male obtemperatum est *Maussaco*, pro ὠφελῆ μελαγχολικὰ ἕξαεραμένη, ex coniectura rescribenti ὠφι.

ὁφελῆ μελαγχολικοῖς ἔφαρτ. Quæ enim ratio vel probabilis suadet, ut adiectivum a verbo suo avulsum participio conciliemus?

Clarissimum *Bernardum* plus iusto nonnumquam coniecturis indulgere, pluribus exemplis ostendere possemus, si de libello tam paucorum versuum longiori disputationi hic locus esset. Satisfecisse igitur nos nostro officio arbitramur, si breviter attigerimus exiguum *fragmentum de colore sanguinis ex doctrina medica Persarum*, quod nunc primum ex codice MS. bibliothecæ Lugduno Batavæ editur. Scripti admodum recentis esse illud ἀποσπασμάτιον, vocabula λώριον, μετέξιον, & alia indicia arguunt. Statim a principio inveniuntur hæc verba: εἰ δὲ ποιήσῃς [αἷμα] ἰχῶρα, τετῆσιν ὑγρὸν, ὡς νερὸν, ἀγαθόν. Hic *Bernardus* ita commentatur: Νερὸν] *Viderint me doctiores, quomodo hæc vox, haud dubie corrupta, recte emendari queat. Coniecturas mihi subnatas, cum ipse eas non satis probe, malo reticere.* Rectius vir clarissimus sibi consuluit, quod reticuit coniecturas, quam si in locum τῆ νερὸν nomen ὀρὸν s. ὄρῳον, vel simile quid, substituisset. Vocabulum enim νερὸν haud dubie incorruptum esse, ac Græcis recentioris ævi *aquam* significare, Glossaria viro docto persuadere debebant.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

B enedicti XIV. Pont. Max. Epistola ad Nobilem Virum, Flaminium Cornelium, Senatorem Venetum.	97
Broughtoni (Thomae) Lexicon omnium omnino religionum. Tomi Duo.	31
Caballi Veronensis (Iacobi) Pandectae Biblicae, seu Index Generalis Hebraico - Chaldaico - Latino - Biblicus.	343
Caraffa (Iosephi) de Capella Regis utriusque Siciliae, liber unus.	471
Carpzovii (Io. Bened.) Sacrae Exercitationes in S. Pauli Epistolam ad Hebraeos, ex Philone Alexandrino.	73
Cornelii (Flaminii) Ecclesiae Venetae antiquis monumentis illustratae. Decades VII.	213
Heumannii (Christoph. Aug.) Commentariorum in Novi Foederis libros, Pars VII.	309
Pars VIII.	539
Irici (Ioh. Andreae) Sacrosanctus Evangeliorum Codex, S. Eusebii Magni Episcopi & Martyris manu exaratus.	440
Michaelis (Ioh. David) Curae in versionem Syriacam Actorum Apostolicorum, cum consuetariis criticis de indole, cognationibus & usu versionis Syriacae tabularum Novi Foederis.	1
Palaiet (Eliae) Observationes philologico - criticae in Sacros Novi Foederis libros.	451

Yy yy

Schiede

I N D E X

Schiede (Ioh. Georgii) Observationum Sacrarum-Biga. Praefationem praemisit Nic. Nonnen.	559
Walchii (Ioh. Ern. Imman.) Persecutionis Christianorum Neronianae in Hispania explanatio.	714
Winckleri (Ioh. Dieter.) Anecdota historico-ecclesiastica novantiqua, Volumen I.	160

II. Libri Iuridici.

Ancherii (Kofod) de indole Iuris Privati pro habitu Imperii Danico-Norvegici. Libri Duo.	100
Buderi (Christiani Gottlieb) Symmieta Observationum & Opusculorum.	294
Conradi (Ioh. Ludov.) Reprehensorum in observationibus super Iure Civili diversorum, liber singularis.	299
Florentis (Francisci) Opera Iuridica. Editionem novam curavit Ignat. Christoph. Lorber a Stoerchen.	395
Hommellii (Car. Ferdin.) Oblitamenta Iuris Feodalis.	286
Ianuarii (Iosephi Aurelii) de vitiosis ac perversis causarum in foro orandarum modis ac viis.	107
Lipenii (Martini) Bibliotheca Realis Iuridica. Editio nova.	587
de Neumann (Ioh. Frieder. Wilh.) Meditationes Iuris Principum Privati. Tomi VIII.	15
Rupprecht (Theod. Mariae) notae historicae in universum Jus Canonicum. Tomi IV.	150
Stiglizii (Ioh. Conradi) Fontes Iuris Civilis Romani, secundum ordinem Pandectarum collecti, & Commentarius illustrati. Specimen I.	332

III. Libri Medici & Physici.

Academiae Imperialis Petropolitanae Programna.	681
Albini (Bernardi Siegfried) Academicarum Annotationum Liber Primus, Secundus & Tertius.	318
d' Alembert Meditationes de generali ventorum causa.	529
	Bal-

A U C T O R U M.

Baldassari (<i>Iosephi</i>) <i>Observationes circa sal cretae innatum. Eiusdem Tentamen indicis rerum naturalium Sienensium.</i>	235
Barbieri (<i>Ludov. Com.</i>) <i>Tractatus de Fontium & Fluminum origine.</i>	143
Battarra (<i>Ioh. Anton.</i>) <i>Fungorum Agri Ariminensis historia.</i>	201
Battie (<i>Gulielmi</i>) <i>de principiis animalibus Exercitationes XXIV.</i>	642
Bertelli (<i>Herculis</i>) <i>apologia ad Epistolam Iosephi Rocchi, Pharmacopoei.</i>	248
Beyeri (<i>Augusti</i>) <i>Institutiones solidae rei metallifossoriae.</i>	526
Cassebohmi (<i>Ioh. Frider.</i>) <i>Via ad contemplationem dissectionemque corporis humani.</i>	383
Ellis (<i>Ioh.</i>) <i>Tentamen physicum historiae Coralliorum.</i>	155
Fracassini (<i>Antonii</i>) <i>naturae morbi hypochondriaci eiusque curationis mechanicae investigatio.</i>	363
Gaudio (<i>Franc. Mariae</i>) <i>de naturae vi & lege generali Dissertatio.</i>	648
Halleri (<i>Alberti</i>) <i>Disputationes Chirurgicae Selectae.</i>	Tomus
III. & IV.	34. 49
Tomus V.	401
— — — <i>Dissertatio de corporis humani partibus sensibilibus & irritabilibus, germanice versa, & censurae subiecta a Car. Christiano Krause.</i>	392
Hebenstreitii (<i>Ioh. Ern.</i>) <i>Tentamen philologicum super Aetii Amideni Synopsis Medicorum Veterum Libris VIII.</i>	503
Kloekhof (<i>Corn. Alb.</i>) <i>Opuscula Medica.</i>	718
Lambisma (<i>N.</i>) <i>ventris fluxus multiplex.</i>	254
Maffei (<i>Scipionis</i>) <i>Tractatus de origine fulminum.</i>	554
Monro (<i>Alexandri</i>) <i>de venis lymphaticis valvulosis, & de earum imprimis origine.</i>	589
Palladii <i>de febris concisa synopsis, Graece & Latine, cum notis Ioh. Steph. Bernard.</i>	678
Planci (<i>Iani</i>) <i>epistola circa supplementum quoddam ad historiam suam medicam apostematis cerebelli.</i>	246
— — — <i>de urina cum sedimento coeruleo Epistola.</i>	449

I N D E X

<i>Poetae (Ioachimi) Ratiocinium, naturam in generatione monstrorum nec attonitam esse, nec sine suo frustrari.</i>	569
<i>Pfellus de lapidum virtutibus, Graece & Latine, cum notis Phil. Jac. Mauffiaci & Ioh. Steph. Bernard.</i>	729

IV. Libri Mathematici.

<i>Academiae Imperialis Petropolitanae Programma.</i>	681
<i>Alemberti Disquisitiones circa praecessionem aequinoctiorum, & nutationem axis telluris, in Systemate Newtoniano.</i>	458
<i>Bermanni (G. F.) Animadversio in theorema quoddam Colini Maclaurini.</i>	422
<i>von Eggers (Jacobi) novum Lexicon militare, architectonico-pyrotechnico-nauticum & equestre.</i>	696
<i>Gaudio (Franc. Mariae) de naturae vi & lege generali Dissertatio.</i>	648
<i>Hentsehii (Ioh. Jac.) Philosophia mathematica, ex Euclide restituta. Conamina duo priora.</i>	33
<i>Conamina duo posteriora.</i>	159
<i>Maclaurini (Colini) Delineatio inventorum philosophicorum Ilaaci Newtoni.</i>	429

V. Libri Historici, Geographici, &c.

<i>Alberti Historia litteraria regni Ludovici XIV.</i>	126
<i>Belii (Car. Andr.) de vera origine & epocha Hunnorum, Avarrum; Hungarorum, in Pannonia, Commentatio.</i>	347
<i>Boehmii (Ioh. Gottlob) de Origine vera Rutae Saxonicae Liber singularis.</i>	523
<i>— — — de pedum deosculatione, Imperatoribus Romanis quondam praefita, Commentatio.</i>	700
<i>Buderi (Christiani Gottlieb) Symmista Observationum & Opusculorum.</i>	294
<i>Calmeti (August) Notitia Lotharingiae.</i>	550
<i>Clodii (Henr. Ionash.) Specimen Thesauri novi Bibliothecae litterariae.</i>	174
<i>Fabri</i>	

Fabri Musae in Gallia.	140
Gonnii (Ioh. Theoph.) de Ducatu Franconiae Orientalis Disquisitionis.	21
Hartzeim (Iosephi) Historia rei numariae Colonienfis.	193
Heer (Rusteni) Anonymus Murenfis denudatus & ad locum suum restitutus.	251
Hirschii (Ioh. Christoph.) Archivum rei monetariae Imperii Germanici. Volumen I.	329
Volumen II.	463
Menardi Historia Civilis urbis Nemausi. Tomus Secundus.	85
Nobisii (Ioh. Frider.) Commentarii Rerum Romanarum, sub Regio & Consulari Imperio gestarum.	367
Planci (Iam) Epistolae duae de Rubicone veterum.	428
de Prémontval, Mechanicus Artifex Philosophus, seu vita Ioh. Pigeon.	487
Strodtmanni (Ioh. Christoph.) Europa Erudita nostrae aetatis. Pars V. VI. VII. VIII.	93
Tanneri (Thomae) Bibliotheca Britannico-Hibernica.	136
Ungeri liber singularis de Aldi Pii Manutii Romani vita meritisque, auctus cura & studio Sam. Lutheri Geret.	297
Watteville (Alex. Ludov.) Historia Foederis Helvetici. Tomus I. & II.	209
Wegelini (Ioh. Reinhardi) vera certaue Historia Caesariae & Imperialis Landvogtiae in Suevia, Imperiali item liberoque Iudicio Provinciali Leutkirchensi & Pirsae. Pars I. & II.	145
— — — — Thesaurus Rerum Suevicarum. Volumen Primum.	397
Volumen Secundum.	552

VI. Libri Philosophici, Philologici, Antiquarii, Miscellanei.

Arbuthnotii (Caroli) Tabulae antiquorum marmorum, mensurarum & ponderum, ex Anglico in Latinam Linguam conversae, opera Dan. Koenigii.	258
---	-----

Yy yy 3

I N D E X

Astorphi (Iohannis) <i>de Hastis veterum Opus posthumum.</i>	375
Barthelemii <i>Exercitatio de Alphabeto & Lingua, Palmyrae olim usurpata.</i>	623
Bayardi (Octavii Antonii) <i>Catalogus veterum monumentorum Herculanensium.</i>	443
Boehmii (Ioh. Gottlob) <i>Poemata.</i>	631
Commentarii <i>variae eruditionis Societatis Columbariae Florentinae.</i> Volumen I.	289
Volumen II.	378
de Creutz (Frider. Car. Casimiri L. B.) <i>Commentatio de natura animorum.</i> Pars secunda.	653
Daries (Ioach. Georgii) <i>Observationes Iuris Naturalis, Socialis & Gentium.</i>	704
Dresigii (Segim. Frider.) <i>Commentarius de Verbis Medii Novi Testamenti, cum Lud. Kusteri & Ioh. Clerici libellis de eodem genere verborum Graecorum; edidit Ioh. Frid. Fischerus.</i>	264
Freitag (Frider. Gotthilf) <i>Analecta litteraria de libris rarioribus.</i>	239
— — — <i>Adparatus litterarius, ubi libri partim antiqui partim rari recensentur.</i> Tomus I.	570
Froelich (Erasmii) <i>Animadversiones in quosdam numos veteres urbium.</i> Editionem secundam curavit Anton. Franc. Gorius.	371
Haltus (Christiani Gottlob) <i>Glossarium Germanicum, praecipue Iuris & Fori Germanici.</i>	574
Hentschii (Ioh. Jacobi) <i>Philosophia mathematica, complectens methodum cogitandi, ex Euclide restituta.</i> Conamina duo priora.	33
Conamina duo posteriora.	159
— — — <i>de mente humana, omnis compositionis experte meditationes.</i>	465
Maclaurini (Colini) <i>Delineatio inventorum philosophicorum Isaacii Newtoni.</i>	429
Marchesellii (Caroli Francisci) <i>picturae in templis Arimini.</i>	245
Midd.	

A U C T O R U M

- Middleton (*Conyers*) *germana quaedam antiquitatis eruditae monumenta.* 476
- Pelletier (*Ludov.*) *Dictionaryum Linguae Armoricae. Edidit Taillandier.* 683
- Propertius (*Sextus Aurelius*) *Et in cum Ioh. Passeratii Praelectioniones solemnes, Iani Broukhufii Notae selectae, Ioh. Anton. Vulpü Animadversiones perpetuae. Tomi II.* 635
- Reiskii (*Ioh. Jac.*) *Anthologiae Graecae a Constantino Cephalae conditae Libri tres, cum latina interpretatione, commentariis Et notitia poetarum.* 115
- Sehirmanni (*Coelestini*) *de Mundo Optimo, libertati, potentiae Et sapientiae Dei convenientissimo.* 535
- Semleri (*Ioh. Salom.*) *Miscellanearum Lectionum, in quibus multi scriptores aut emendantur aut illustrantur, Fasciculus I.* 424
- Stolpiani *legati Curatorum Programma.* 631
- Struchtmeveri (*Iodoci Iohannis*) *Animadversionum criticarum in Auctores veteres, Libri duo.* 445
- Swinton (*Iohannis*) *de prisca Romanorum litteris Dissertatio.* 418
- — — *Expositio Palmyrenarum Inscriptionum, quotquot ad hoc temporis iam hominum doctorum notitiam venerunt.* 671
- Symbolae litterariae, opuscula varia philologica, scientifica, &c. complectentes. Volumen V.* 24
- Thomæ *Magistri Eclogae vocum Atticarum. Cum notis variorum edidit Ioh. Stephanus Bernard.* 491

INDEX

I N D E X
RERUM NOTABILIORUM.

- A.**
de I. A barbanelle, *in primis eius libro,* משמיע ישורא. 173
Academiae Galliae, quo tempore fundatae? 142
Acta Apostolorum ex versione Syriaca illustrata. 1 sqq.
de Apparatu alto. 60. 61
laterali. 62
de Aequalitate iurium Et obligationum inter cives sub imperio Monarchico. 105 sq.
de Aequinoctiorum praecessione, & nutatione axis telluris in systemate Newtoniano. 458 sqq.
Aesopi fabularum rarissima versio. 240
Aeternitas miseriae hominum Et suppliciorum an certa? an pugnancia contineat? 668
In Aetii Amideni Synopsis Medicorum veterum tentamen; eiusque specimem per Hebenstreitium. 503 sqq.
de Agaricis. 208
Aryxvoiae ducis bellici. 698
Aldi Pii Manutii Romani vita descripta. 297
in Algebraicum Colini Maclaurini Theorema animadversiones. 422 sqq.
Alimenta liberorum pauperum a Traiano constituta. 29
de Ioh. Alstorpio quaedam. 375
Amen in marmore vetusto. 26
Analytica methodus in historia naturali. 292
Anatomiae humani corporis praecepta. 383 sqq.
Anatomicae observationes. 318 sqq.
de Ancylosi. 71
de Aneurismate. 407. 408
de Ani fistula feliciter curanda. 69
de Animalibus principis Exercitationes. 642
de Animorum natura. 652
conditione post mortem. 667
Anthologia Constantini Cephalae per Reiskium edita, illustrata, emendata. 115 sqq.
quo pretio habenda? 118
de Antinoo in veterum monumentis videndo cautela. 483
 Anti-

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Antiquitatis eruditae germana quaedam monumenta.</i>	476	<i>de Arteriis lymphaticis.</i>	602
<i>Anus artificialis.</i>	324	<i>de Artuum excisione.</i>	406
<i>de Aphide seu Gallinfecto.</i>	114	<i>de Attila quaedam.</i>	348
<i>Apicii editio rarissima.</i>	571	<i>Avarum nomen, origo & epo- cha in Hungaria.</i>	349. 350
<i>de Apotemate lobi dextri ce- rebelli.</i>	246 sqq.	<i>Australiæ regum numi.</i>	194
<i>Aquilæ bicipitis, Imperatorum in signis, origo.</i>	195	<i>Automata, mundi systema Co- pernicianum exhibentia.</i>	488
<i>Arabica versio Epist. & Act. Apost. Erpenii, Syriacæ fi- lia.</i>	5	B.	
<i>Arabicæ voces, Hebraicæ illu- strantes.</i>	4. 7	<i>Babyloniorum veterum doctri- na.</i>	426
<i>Arabismus in N. Testam.</i>	8	<i>Anton. Banierii vitæ summa.</i>	135
<i>Architecti Galli, Ludov. XIV. regnante.</i>	133	<i>Bargildon quinam?</i>	23
<i>Architectonico - pyrotechnico- nauticum & equestre Lexi- con.</i>	696	<i>Barthelemius Palmyreno Al- phabeto obscuritatem demit.</i>	623
<i>Ludov. Ateosti locus Proper- tiano suppar.</i>	636	<i>de Belgii viris quibusdam claris & eruditis.</i>	170
<i>Arimini urbis decora.</i>	245. 246	<i>Matth. & Car. Andr. Belio- rum in Historiam Hunga- riæ merita.</i>	347. 361
<i>Ariminensis agri fungi.</i>	201	<i>Benedicti XIV. P. M. laudes.</i>	97
<i>Ariminensibus Rubicon vindi- catus.</i>	428	<i>epistola ad Germaniæ Clerum.</i>	168
<i>Armoricæ linguæ Dictiona- rium, eiusque exempla com- plura.</i>	685 sqq.	<i>Bernæ civitatis nomen unde?</i>	210
<i>Arteriæ cruralis vulnus sana- tum.</i>	405	<i>I. S. Bernardus, novus Th. Ma- gistri Editor.</i>	491
<i>Arteriarum sub cute cranii con- spiratio.</i>	324	<i>de Beroso, Babylonicae historiae scriptore.</i>	425
<i>Arteriæ in ossæam substantiam degeneratæ.</i>	410	<i>Bibliorum Hebraicorum Codex Mscus Cassellanus.</i>	560
		<i>Zl zl</i>	<i>Biblio-</i>

I N D E X

<i>Bibliothecæ novæ litterariæ, universalis, realis, specimen.</i>	<i>de Bulla aurea Romanorum veterum.</i>
174	179. 480
<i>de Bibliotheca in monasterio montis Cassini.</i>	<i>Burgius notatus.</i>
293. sq.	305
<i>de atra Bile stomachum infestante.</i>	<i>Buscare quid?</i>
515 sqq.	221
<i>Nic. Blancardus notatus.</i>	<i>Bynkershoekius reprehensus.</i>
492.	302
493	C.
<i>J. G. Boehmii poemata latina.</i>	<i>de Calculi vesicæ exulceratæ adhaerentis sectione & felici curatione.</i>
631	58
<i>de Boletis.</i>	<i>ingentis per scrotum insolita exclusione.</i>
204	58
<i>Bombyx cuius generis vox?</i>	<i>sectione Foubertiana.</i>
637	63
<i>Boracem conficiendi methodus apud Malabares.</i>	<i>secundi variis methodis.</i>
113	64
<i>Boscovichius male oppugnat.</i>	<i>de Calculis in locis inusitatis natis, & per vias insolitas exclusis.</i>
650	57
<i>Bracchii amputandi nova ratio.</i>	<i>Calculis gignendis quaenam organa corporis apta?</i>
409	328
<i>Bracteati in Germania.</i>	<i>de Calculo vesicæ friabili. urinariæ in urethram impulsæ, & singulari encheiresi absque sectione exempto.</i>
330	59
<i>Britanniæ minoris nomen Armorica unde?</i>	<i>de Calculorum in corpore humano generatione observationes rarissimæ.</i>
693	57
<i>linguæ dictionarium</i>	<i>Calculus in vesica an medicamenta quaedam comminuant?</i>
685	66
<i>G. G. van Ofsen de Bruyn præmio donatus.</i>	<i>an ad Calculum extrahendum dissectanda ad pubem vesica?</i>
633	60
<i>an Bubo venereus scirrholes absque cauterio curandus?</i>	an
69	
<i>Bubonis inguinalis historia & cura.</i>	
402	
<i>de Bubonocele Helvetis frequente.</i>	
36	
<i>Bucerus cuinam religioni addictus?</i>	
168	

RERUM NOTABILIORUM.

<i>an ad Calculum extrahendum</i>	<i>Chalcographi Galli sub Ludovico XIV.</i>	134
<i>diversa pro renata Chirurgia usurpari debeat?</i>	<i>ex Chemicis poetis excerpta.</i>	64
<i>de Calixtis singularia.</i>		167
<i>Callitelis dona erga Mercurium.</i>	<i>Chirurgicarum Dissertationum collectio.</i>	34 sqq. 49 sqq. 401 sqq.
		119
<i>Campullare quid?</i>	<i>Christianus Dux Brunsvicensium.</i>	221
<i>in Canonicum Ius univ. notae.</i>		150 sqq.
<i>Canonis Novi Test. conditor D. Iohannes Apostolus.</i>	<i>de-Chrysofomi homiliis quibusdam toto coelo diversa iudicia.</i>	540
<i>de Capella Regis utriusque Siciliae & aliorum principum.</i>	<i>Ciceronis Officiorum & Paradoxorum rarissima editio.</i>	471
<i>de Capellanis varia.</i>		241
<i>Capillum cinere ungitantes mulieres.</i>	<i>de Clavariis.</i>	473
<i>de Capite infantis abrupto, variisque illud ex utero extrahendi modis.</i>	<i>Clerici in Corn. Severum emendationes repudiatae.</i>	637
<i>de Caprificatione.</i>	<i>de Codice Murensi.</i>	380
<i>de Cardiacis.</i>	<i>de Collisione corporum.</i>	509
<i>Carmina Anthologiae emendata, illustrata.</i>	<i>Colon vulneratum inversum per XIV. annos ex abdomine propendens.</i>	115 sqq.
<i>Carolus, Rex Siciliae, Vicarius Ecclesiae generalis Provinciae Etruriae.</i>	<i>Colonienfis rei numariae historia.</i>	25
<i>I. Ben. Carpzovius laudatus.</i>	<i>in Colonienfium Archiepiscoporum numis vexillum geminatum quid significet?</i>	73
<i>de Cassia via.</i>	<i>in Epistolam D. Pauli ad Colossenses Commentarius.</i>	380
<i>de Catheterismo.</i>	<i>Columbariae Societatis Florentinae Commentarius.</i>	68
<i>Caulonii numi.</i>		372
<i>de Caussarum in foro orandarum vitiosis modis ac viis.</i>	<i>de Cometis.</i>	107
<i>Const. Cephalae Anthologia edita.</i>	<i>Consulum Romanorum auctoritas.</i>	115
	<i>Z. Z. 2</i>	de

I N D E X

- de Coptis scriptores.* 179.
180
- de Coralloidibus fungis.* 204
- Coralliorum, & aliorum con-
cretorum marinorum historia.*
155 sqq.
- Corcyrae nigrae numi.* 371
- Cordis contractio & mutua di-
latatio, ex sola mechanismo
non declaranda.* 325
- Corporis humani dissectio quo-
modo instituenda?* 383 sq.
*variae partes
sentientis facultatis expertes.*
411
- Corpus humanum totum non est
vasorum continuata series.*
326
- Creata res anxie expectans.*
313 sq.
- de Cretacea terra & sale cre-
tae innato.* 235 sqq.
- Fr. Car. Cas. a Creuz laudes.*
670. 671.
- de Crisibus.* 718
- Criticæ in varios Auctores ve-
teres Struchtmeyeri, filii, ob-
servationes.* 445 sqq.
- Georg. Conr. Crusius vapu-
lans.* 306
- Cruz in numis unde?* 194
- Iac. Curtius castigatus.* 306
- de Cuticula abscedente.* 318
- an Cystitome lateralis perfe-
ctior scalpello vagina recon-
dito?* 66
- D.
- pro Danico - Norvegici imperii
habitu defensio.* 100
- Decreti absoluti speciosum præ-
sidium ex Epistola ad Roma-
nos eliminatum ab Heuman-
no.* 314 sqq.
- de Dentibus varia.* 322. 323
- de Despotismo quaedam.* 102
- in Digestorum loca complura
observationes.* 300 sqq.
- de Diotrephe apud Iohannem
Apostolum.* 543
- Difsecandi corporis humani me-
thodus.* 383
- Doctorum virorum, qui qui-
dem hodie supersunt, histo-
ria.* 93
- Segim. Frid. Dresigius primus
N. T. verba Graeca media
diligentius expendit.* 264
199
- E.
- Eccardus notatus.* 22
- Ecclesiae Venetae antiquis mo-
numentis illustratae.* 213
- de Ecclesiarum & templorum
historicis.* 98
- Emancipatio canonica in Capi-
tulis Germaniae.* 295
- Encyclopædiæ auctores no-
tati.* 102
- de Enteroperistole.* 35
- de Entero - Epiplocele.* 38
- En

RERUM NOTABILIORUM.

Enteri - Oscheoccele, absque bracheris & sectione cura- ta. 40	Felonia omnis anno extingui- tur. 286
Epaphras & Epaphroditus ea- dem vox. 547	Feminæ Gallicæ, regnante Lu- dovico XIV. illustres. 133
de Epididymide. 324	Femoris amputatio non cruen- ta. 409
Epiploo - Enteroccele cruralis, incarcerata, sphacelata, felici- ter curata. 40	luxatio & cervix fra- cta. 411. 412
Episcoporum & Praelatorum Germaniæ confirmatio Pon- tificia. 295	Femur an in cavitate cotyloi- dea aliquando amputandum? 410
de S. Eucharistia quaestiones tres. 161	Feodalis iuris oblectamenta. 286 sqq.
ex Euclide restituta Philoso- phia. 33. 159	Festus restitutus. 427
Eumenis, Regis Pergameni, inimus. 374	de Filii hominis nomine. 164
Eunotus, Deus molarum. 380	de Fistula ani feliciter curanda. 69
de Euripidis loco quodam. 448	Flamingici mansi. 574 sqq.
S. Eusebii Magni Episcopi & Martyris Codex IV. Evan- geliorum vulgatus. 440	Floreni aurei, Seculo XIV. in Germaniâ frequentati. 197
de Exomphalo inflammato, ex- ulcerato, & postea consolida- to. 41	Franc. Florentis opera iuridica denuo edita. 395
de Exostofi steatomatode clavi- culas. 417	Florus defensus. 639. 640
	Fluxus ventris varius explica- tus. 254 sqq.
	Foederis Helvetici historia. 209 sqq.
	de Foetus vivi extractione, ute- ro prolato. 50
F.	de Fontium & Fluminum ori- gine. 143
de Febri epidemica Culembur- gensium. 718	contra Forense studium sim- plex. 107
Febrium quartanarum aliarum- que intermittentium, cito, tu- to & iucunde curandarum methodus. III	causarum in Foro orandarum vitiosæ rationes. 107
	Foubertianæ methodi pro se- ctione

I N D E X

<p><i>Stione calculi historia & examen.</i> 63</p> <p><i>de Franciæ Orientalis Ducatu Disputatio.</i> 21 sqq.</p> <p><i>de Friderico I. Imperatore scriptores.</i> 453 sq.</p> <p><i>Fulminum origo prope terram quaesita a Maffei.</i> 554 sqq.</p> <p><i>Fungi agri Ariminensis descripti.</i> 201</p> <p><i>Fungorum origo, noxa, varia genera.</i> 201 sqq.</p> <p><i>Fungus quidam Bauhini adhaemorrhagiam sistendam e-gregius.</i> 407</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p><i>Galimatias, vox, unde petita?</i> 690</p> <p><i>Galli sub Ludov. XIV. Theologi.</i> 127</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Jurisconsulti.</i> 128</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Historici.</i> 129</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Philosophi.</i> 130</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Medici.</i> 130. 131</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Poetae & Musici.</i> 131</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Philologi.</i> 132</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Architecti.</i> 133</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Pistores & Chal-cographi.</i> 134</p> <p><i>Galli quomodo fiebant apud ve-teres?</i> 145</p> <p><i>Galliæ historia litteraria.</i> 140</p> <p><i>Gastonis, Patriarchae Aquile-ienfis monumentum.</i> 379</p>	<p><i>Gemaræ vestigia quaedam in N. Fœd.</i> 5</p> <p><i>de Genuum structura, eorum-que morbis.</i> 70</p> <p><i>Gerade quid?</i> 578</p> <p><i>Gerhab & Gerhaber voces, ex aevo medio illustratae.</i> 580</p> <p><i>Gerichte vocis usus antiquior.</i> ibid.</p> <p><i>Germanici Imperii Archivum rei monetariae.</i> 329. 463</p> <p><i>Ghibellinorum Florentino-rum forma sacramenti.</i> 25</p> <p><i>Glossarii Germanici, praecipue Juris & Fori Germanici, prodituri specimen.</i> 574</p> <p><i>de Goldasti Catholico Mone-tario iudicium.</i> 198</p> <p><i>de Graduum computatione.</i> 288</p> <p><i>Græcæ voces & loquendi for-mulae illustratae.</i> 4. 7. sqq. 82 sqq. 119 sqq. 266 sqq. 313 sqq. 453 sqq. 496 sqq. 451 sqq. 502. 503. 541 sqq.</p> <p><i>de Græcorum verbis mediis commentationes.</i> 264 sqq.</p> <p><i>de Gravitatione materiae uni-versali.</i> 437</p> <p><i>Grossi Germanici, aliaque mo-netae genera.</i> 340 sqq.</p> <p><i>de Grotii Floribus sparsis ad Iul. Iustinianæum.</i> 333</p>
---	---

H.

RERUM NOTABILIORUM.

H.

- de Habsburgo - Austriaca genealogia nonnulla.* 252
Hæreticos ultimo supplicio afficiendos esse, infeliciter probatur. 153 sq.
Albertus Haller Chirurgicæ disputationes colligit. 34. 49
 401
Halleri, stumi in Germania. 330
an Hamatile obstetricium ad servandam præ foetu matrem adhibendum? 53
Iosephus Hartzheim Historiæ Colonienfis numariæ collector. 193
de Hastis veterum Commentarius amplissimus. 375
Havniensia acta medica continuata. 110
Epistola ad Hebræos ex Philonè illustrata. 73
eius Auctor Paulus vindicatus. 78. 79
græce scripta fuit, non Hebraice. 80
Hebraicæ voces explanatae. 4
 314. 559. 692
Hebraico - Chaldaico - Latino-Biblicus Index generalis, XXX. Voluminum. 343
Hebraïsmorum in vi Verborum Mediorum N. Fœd. demonstranda utilitas. 265
Helvetici Fœderis historia. 209
 sqq.
- Hepatis ligamenta præparandi ratio.* 386
vulnus curatum. 404
an Hepatis dubio in abscessu præmittenda incidendi loci perforatio? 70
Hequeti & Petiti de lente crystallina controversia. 416
Desid. Heraldus notatus. 307
Herbipolitani Episcopi unde & quo iure Duces Franconia Orientalis dicti? 21 sqq.
Herculanensium veterum monumentorum Catalogus. 443
Hernia incarcerata, nova enchiresi extricata. 37
suppurata sæpe non lethalis. 43
Hernia cruralis. 44
dorsalis stupenda. 46
ventralis. 41
ventriculi. 42
vesicæ urinariæ. 45
Herniarum genera & curatio. 34
an Herniarum curationi chirurgicæ musculorum sternomastoideorum tensio noceat? 39
an in Herniis intestinalibus, etiam cognita intestini prolapsi læsione, operatio celebranda? 37
Herniosis ex scuto eburneo, coriaceoque cingulo subligacula paranda. 417
 Hs

I N D E X

- Hetruria an Etruria scribenda?* 639
Hetruscae linguae monumentum. 379
Chr. Aug. Heumanni laudes & felices in N. Test. libros labores. 309. 539
Hibernici scriptores ad Seculi usque XVI. initium. 136
Historiae definitio. litterariae commendatio. 637 239
Historici Galli, regnante Ludovico XIV. 129
Historico-ecclesiastica anecdota a Wincklero publicata. 160
Hofftatt, Hofftätte, voces ex aevi medii usu illustratae. 585
Homerus iusti & iniusti doctor. 332
Honorii III, Pont. M. de iure Romano in Galliam traducto querela lepida. 223
P. D. Huetii Epistolae ad Leibnitium. 167
Humeri luxatio quomodo tollenda? 412
Hungarorum nomen, origo, epocha in Pannonia. 355 1qq.
Hunorum nomen & historia illustrata. 347 1qq.
de Hydrocele. 46. 48
Hypapante, Graecis festum purificationis. 221
Hypochondriaci morbi natura & curatio mechanica. 363 1qq.

I.

de Iacobitis scriptores. 179 180
de Iaponia quinam scripserint? 180 1qq.
de Iapygia libri. 182
Iccium portum qui descripserint? 183
Immortalitas animi demonstrata. 652
de Imperatore Diacono. 295
Imperatoribus Romanis, Graecis, Germanis praesita pedum deofusatio. 700
de Imperii insignium tutela. 296
pro Imperii Monarchici praesstantia argumentum. 104
de voce Incrocare. 688
Inscriptio marmoris de Neroniana persecutione vindicata. 714 1qq.
vetus in Helvetia suspes. 210
Inscriptiones in marmoribus vetustis. 26
Inscriptiones sepulchrales. 221
Interdictum sacrorum, in urbem Nemausum ridicula de causa vibratum. 90
in Interpretes Bibliorum Philosophicos. 84
 Inte-

RERUM NOTABILIORUM.

Intestinatorum <i>fitus praeternaturalis, causa morborum.</i> 34	K.
<i>compressio.</i> 35	Kuplae apud D. Iohannem, Cyria, non Domina. 541
<i>tenuium vulnus an lethale?</i> 404	L.
Iudæi <i>Seculo XIII. e Gallia non eiekti.</i> 87	Laici rerum sacrarum <i>scriptores, nec ab iis arcendi.</i> 98. 99
in D. Iohannis II. & III. <i>Epistolam Commentarius.</i> 539	Landvogtiæ <i>Caesareae & Imperialis in Suevia historia</i> 145
de Irritabilitate <i>corporis humani observationes.</i> 329. 647	ad Laodicenses <i>Christianos D. Pauli epistola.</i> 549
Iudicia <i>secularia, medio aevo fraude declinata.</i> 196	Laquais <i>unde dictus?</i> 691
de Iuramento <i>ad reliquias.</i> 296	deorum <i>Larium statuae.</i> 289
<i>super Iure Civili Observationes reprehensae.</i> 299	Latina <i>N. Test. verso vetus cum Syriaca cognata, & causae cognationis.</i> 12 sq.
de Iure <i>monetandi in Imperio Germanico.</i> 331	Latina <i>vocabula ignota mediæ ævi.</i> 93
de Iure <i>& Iustitia varia ad Dig.</i> 334	de Latio <i>& Latinis.</i> 370
Iuridica <i>Bibliotheca Realis Lipsiensi iterum edita.</i> 587	de Variis <i>Lectionibus N. Test. imprimisque Syriacis, & Latinizantibus.</i> 10 sqq.
Iuris <i>Civilis Romani fontes.</i> 332	Gottfr. Guil. Leibnitii <i>epistolae ad Huetium.</i> 167
Iuris <i>naturalis, socialis & gentium observationes.</i> 704	<i>de eius philosophia nonnulla.</i> 433
Iurisconsulti <i>Galli sub Ludovico XIV.</i> 128	Lentis <i>crystallinae morbi præcipui.</i> 415
<i>Romani, Graecis litteris intenti.</i> 333	Leopoldi <i>Imperatoris ad Clementem XI. Pont. Max. epistola.</i> 165
Ius <i>privatum Principum explicatum.</i> 15 sqq.	Lethalitas <i>per accidens.</i> 401
in Ius <i>Canonicum universum notae.</i> 150	Ioh. Leunclavius <i>notatus.</i> 307
Ius <i>Romanum in Galliam traductum.</i> 223	Libri <i>rari & veteres.</i> 240
	571
	A a a a
	do

I N D E X

<i>de Linguae reticulo.</i>	321. 322	
<i>de Lipenii Bibliotheca Reali quadripartita iudicium.</i>	175	
<i>Lipenii Bibliotheca Realis Iuridica denuo edita & locupletata.</i>	587	
<i>de Lithontripticis medicamentis.</i>	66	
<i>de Lithotomia, & speciatim Celsianae praesentia & usu.</i>	60. 61	
<i>Litteraria historia Galliae, regnante Ludovico XIV.</i>	126	
<i>Litterariae bibliothecae novae, universalis, realis, specimen.</i>	174	
<i>Litterarius adparatus.</i>	570	
<i>Litterarum in Gallia ortus & progressus.</i>	140	
<i>de Litteris priscis Romanorum.</i>	418	
<i>pro Livio, prodigia narrante, defenso.</i>	291	
<i>Livius illustratus.</i>	418	
<i>eius scribendi genus & emendationes.</i>	425	
<i>Lotharingae notitia, a Calmeto concinnata.</i>	550	
<i>de Lucilio poeta.</i>	427	
<i>Lulus fluvius, verus antiquorum Rubicon.</i>	429	
<i>de Lycoperdis.</i>	208	
<i>Lycurgus cur leges tabulis inscribi noluerit?</i>	341	
<i>de Lymphaticis venis valvulis, earumque origine disputatio.</i>	589	
		M.
<i>Colini Maclaurini vita & laudes.</i>	124. 430 fqq.	
	<i>theoremata quaedam algebraicum notatum, & cum certiore mutatum.</i>	422
<i>Magdeburgensis Ecclesiae Metropolitanae Statuta Synodalia.</i>	167	
<i>de Manumissione quaedam.</i>	339	
<i>Martialis Propertio inferior.</i>	640	
<i>Materiae affectiones.</i>	465. 466	
<i>Matrimonialis quaestio.</i>	162	
<i>de Matrimonio Principum.</i>	19	
	<i>ad Morgengabam.</i>	287
<i>Maurarius quid sit?</i>	26	
<i>Media Graecorum verba in Novo Test. collecta.</i>	266 fqq.	
<i>Medica Acta Hauniensia continuata.</i>	110 fqq.	
<i>Medici Galli sub Ludov. XIV.</i>	131	
<i>Medio-Activa Verba Graeca.</i>	283 fqq.	
<i>de Mediolanensibus rebus scriptores.</i>	183 fqq.	
<i>Pompon. Melae editio rara.</i>	573	
<i>Mensurae virium per quadrata velocitatum demonstratio Bernoulliana oppugnata.</i>	435	
	Men	

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Mensurarum antiquarum tabulae. 258</p> <p>de Mentē humana, omnis compositionis experte, Meditationes. 465</p> <p>Metallifossoriae rei institutiones. 526</p> <p>Ioh. Dav. Michaelis laudes. 1. 15</p> <p>C. Middleton in produendis antiquitatis monumentis diligentia. 476 sqq.</p> <p>Militare Lexicon novum. 696</p> <p>de Millii Collectione. Var. Lectt. 10</p> <p>Miscellaneae Lectiones in scriptores varios. 424 sqq.</p> <p>Molarum Deus Eunostus, radio descriptus. 380</p> <p>de Monadibus & infinite parvis. 467</p> <p>Monarchia vera, non limitata sed absoluta. 401</p> <p>Monetariae rei Imperii Germanici Archivum. 329 sqq. 463 sqq.</p> <p>Monstri gemelli coaliti historia. 111 sqq.</p> <p>de Monstris, eorumque fitione poetica. 569</p> <p>de Montesquieu refutatus. 100 sqq.</p> <p>Monumenta antiquitatis permulta a Middletono publicata. 476</p> <p>Morbi hypochondriaci natura & curatio. 363 sqq.</p>	<p>Morbilorum infectio commentata. 622</p> <p>de Morbis a situ intestinorum praeternaturali. 34</p> <p>genium. 70</p> <p>Motus theoriae, seu mechanicae rationalis praecipua capita. 434 sq.</p> <p>Mundus optimus, libertati, potentiae & sapientiae Dei convenientissimus. 535</p> <p>Murenfis monasterii principalis aedificatio fundationis denuo examinata. 251</p> <p style="text-align: center;">N.</p> <p>de Naturae vi & lege generali. 648</p> <p>Naturalium Sienensium index. 235</p> <p>de Navigatione veterum. 263</p> <p>Nemausi urbis historia civilis, ecclesiastica, litteraria, Sec. XIV. 85</p> <p>de Neroniana persecutione Christianorum, in Hispaniam propagata. 714</p> <p>Jf. Newtoni inventa philosophica delineata. 429</p> <p>Newtoniana lex attractionis infirmiter oppugnata. 651</p> <p>Claudii Nicasii ad Leibnitium epistola. 168</p> <p>Nicomedensium numus. 373</p> <p>in Nihilum an animi humani cogi possent? 656</p> <p style="text-align: center;">A a a a a 2 Gerh.</p>
---	---

I N D E X

Gerh. Noodtius notatus. 309
Herm. Noordkerk reprehensus. 303
de Numaria re veterum nonnulla. 258 lqq.
Numariae rei Colonienfis historia. 193 lqq.
Numerorum apud Romanos signa antiquissima. 421
Numorum antiquorum tabulae. 258 lqq.
in Numos quosdam veteres urbium Animadversiones E. Froelichii. 371
de Nutritionis legibus. 327

O.

Oculus caecus a Spiritu Vini. 249
de Orientalium linguis monitum. 629
Origines populorum in Hungaria. 347 lqq.
de Oscheoentereo, Helvetis frequente. 36
de Ossibus tuberosis. 72
de Ossilegio. 290
de Ossium vulneribus rite curandis. 72
Otto III. Servus Apostolorum. 25
Ovidii locus emendatus. 446
Axel. Oxenstiernæ in Formulam Concordiae favor, & defensio Calovii. 171

P.

de Pace Religiosa Germaniae. 151. 152
Eliae Palaireti Observations in N. T. notatae. 453. lqq.
Palladii de febris concisa synopsis edita a Bernardo. 678
Palmyreni Alphabeti vera potestas explicata. 623. 671
forma exhibit. 627
Pandectæ emendatae. 31
de S. Pantaleonis martyris Ecclesia Parochiali Venetiis. 206
de Papillis nervis. 321
Paracenseos novum instrumentum. 417
de Parthicorum regum nunciis & inscriptionibus. 629. 630
necessaria in Partu praeternaturali instrumentorum applicatio. 49
de rupto in Partu utero. 51. 52
Pastoureaux in Languedocia. 87
S. Paulus Auctor Epistolae ad Hebraeos. 78. 79
num Philonem legit? 81
de Pede marcescente & indurato. 72
Pedum deosculatio Imperatoribus Romanorum quondam praestita. 700
Pelasgi Romae conditores. 419
de

RERUM NOTABILIORUM.

<i>de Penna marina.</i>	322	<i>Pictura veteris fragmentum</i>	
<i>Persecutionem Christianorum</i>		<i>nobilissimum.</i>	478
<i>Neronianam in Hispaniam</i>		<i>de Picturis in templis Arimini.</i>	245
<i>penetrasse demonstratur.</i>	714	<i>in Italiae urbibus de-</i>	
<i>Sam. Petiti aenigma Palmyre-</i>		<i>scribendis votum.</i>	245
<i>num.</i>	624	<i>Iohannis Pigeon vita & labo-</i>	
<i>de Petrimontana Ecclesia Col-</i>		<i>res.</i>	487
<i>legiata Imperiali & Imme-</i>		<i>Placitum seu iudicium Raven-</i>	
<i>diata.</i>	381	<i>nae, A. 1098. habitum.</i>	24
<i>a Petropolitana scientiarum A-</i>		<i>Iani Planci defensio.</i>	246 sq.
<i>cademia propositae quaestio-</i>		<i>Plantarum sexus disquisitioni</i>	
<i>nes.</i>	681	<i>propositus.</i>	682
<i>Philippi Magnanimi Hassi epi-</i>		<i>in Plinii locum quendam.</i>	421
<i>stola ad Carolum V.</i>	172	<i>Poetae Galli sub Ludovico</i>	
<i>ad Philippenses Christianos epi-</i>		<i>XIV.</i>	131
<i>stola commentario illustrata.</i>		<i>de verbi Ποιῶν vero usu regu-</i>	
	543	<i>lae.</i>	278
<i>Philo epistolam ad Hebraeos</i>		<i>de Polypto post febrem epide-</i>	
<i>colustrans.</i>	73	<i>micam ex utero egresso.</i>	56
<i>eius doctrina & defensio.</i>		<i>marino maiore.</i>	156
	75.76		sq.
<i>Philologi Galli sub Ludovico</i>		<i>de Pondere Romanorum.</i>	373
<i>XIV.</i>	132	<i>Ponderum antiquorum tabu-</i>	
<i>Philosophia mathematica.</i>	33	<i>las.</i>	258
	159	<i>Pontificum Romanorum litte-</i>	
<i>Philosophi Galli, regnante</i>		<i>rae permultae inde a Sec. XII.</i>	
<i>Lud. XIV.</i>	130	<i>ubi quaerendas?</i>	219 sq.
<i>Philoxeniae versionis Syriacae</i>		<i>iidem post ab-</i>	
<i>exemplum apud Gloc. Rid-</i>		<i>dicationem quomodo nomina-</i>	
<i>leium,</i>	3	<i>ti?</i>	220
<i>de Phoca.</i>	329	<i>Principum ius privatum.</i>	15
<i>Physices historia adumbrata.</i>			sq.
	432 sq.	<i>matrimonium, ius in</i>	
<i>Physiologicae & Phytographi-</i>		<i>liberos, &c.</i>	19 sq.
<i>cae observationes.</i>	318		
<i>Pictores Galli sub Ludov.</i>			
<i>XIV.</i>	134		

I N D E X

<p><i>Sext. Aur. Propertii nova & praeftans editio.</i> 635 <i>loca varia illustrata.</i> 637 sqq. <i>locus emendatus.</i> 448 <i>in Profodiasias.</i> 123 <i>Pfellus de lapidum virtutibus editus a Bernardo.</i> 729</p> <p style="text-align: center;">R.</p> <p><i>Rari quidam libri.</i> 240 sqq. <i>de Regia potestate.</i> 103 <i>Regum Romanorum imperium.</i> 367. 369 <i>Ioh. Jac. Reiskius egregius Anthologiae editor.</i> 115 sqq. <i>de Religionis Romano-Catholicae & Protestantium unione consilia.</i> 165 <i>Religionum seu sacramentorum disciplinarum omnium lexicon.</i> 31 <i>Reprehensiones observationum multarum super Iure Civili.</i> 299 sqq. <i>de Reticulo.</i> 319 <i>Romanarum rerum sub regio & consulari imperio gestarum commentarii.</i> 367 <i>Romanæ urbis origo & nomen.</i> 419 <i>de Romanorum priscis litteris.</i> 418 <i>re numaria.</i> 262 <i>in Epistolam ad Romanos Commentarius.</i> 309</p>	<p><i>de vero Rubicone veterum Is inter Caesenates & Arminenses.</i> 428 <i>Theod. Mariae Rupprechtii flores sparsi in Ius Canonicum.</i> 152 sqq. <i>de Rutæ Saxonicae vera origine.</i> 523 <i>Ruyschius multa de suis senex retractat.</i> 323</p> <p style="text-align: center;">S.</p> <p><i>Saginarium glirarium quid?</i> 444 <i>Sal commune, spiritus acidi cuiusdam singularis particips.</i> 112 <i>de Sale cretæ innato.</i> 235 <i>de Saliis sacerdotibus.</i> 426. 427 <i>Salvini Salvini vita & epitaphium.</i> 381 <i>Sarbievii locus Propertiano respondens.</i> 636 <i>de Sarcocele.</i> 46. 47 <i>de Sarcomate, e pudendo muliebri sectione sublato.</i> 55 <i>Saxonica Rutam diadema aut sertum Ducale videri.</i> 525 <i>de C. Schaafio iudicium.</i> 7 <i>Scripturæ S. loca explicata aut illustrata:</i> <i>Genes. I, 1.</i> 313 <i>II, 3. 4. 7.</i> ibid. <i>VI, 2.</i> 563 <i>VII, 23.</i> ibid. <i>Levit. XVIII.</i> 162 <i>Deut.</i></p>
--	--

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Deut. IX, 5.</i>	80	<i>Actor. XXIII, 1.</i>	454
<i>XXXIV, 5. 6.</i>	162	<i>10.</i>	6
<i>2 Sam. XXII, 6.</i>	3	<i>XXIV, 5.</i>	8
<i>Pfalm. XVIII, 6.</i>	ibid.	<i>XXV, 4.</i>	ibid.
<i>Matth. I, 20.</i>	272	<i>Rom. I, 4.</i>	454
<i>XXII.</i>	165	<i>20.</i>	314
<i>Marc. II, 23.</i>	269	<i>II, 5. 6.</i>	311
<i>XIII, 12.</i>	ibid.	<i>25.</i>	454
<i>Lucæ X, 42.</i>	281	<i>III, 8.</i>	311
<i>XII, 58.</i>	267	<i>14.</i>	9
<i>29.</i>	275	<i>28.</i>	311
<i>XVII, 15-18.</i>	166	<i>VII, 14. sqq.</i>	312
<i>11.</i>	691	<i>VIII, 19. sqq.</i>	313
<i>Iohann. X.</i>	165	<i>IX.</i>	314 sqq.
<i>Actor. I, 16.</i>	6	<i>6. 10. 11.</i>	454
<i>11, 9.</i>	9	<i>28.</i>	455
<i>24.</i>	3	<i>XII, 16.</i>	280
<i>37.</i>	7	<i>1 Corinth. II, 2.</i>	455
<i>III, 2.</i>	10	<i>4.</i>	4
<i>VII, 5.</i>	453	<i>V, 2. 31.</i>	455
<i>VIII, 3.</i>	11	<i>XI, 10.</i>	ibid.
<i>23.</i>	9	<i>XIII.</i>	691
<i>27.</i>	4	<i>1.</i>	456
<i>XIII, 8.</i>	9	<i>XIV, 19.</i>	ibid.
<i>10.</i>	7	<i>XV, 29.</i>	270. 456
<i>XIV, 27.</i>	453	<i>34-57.</i>	457
<i>XVI, 13.</i>	ibid.	<i>2 Corinth. VII, 9.</i>	457
<i>XVII, 22.</i>	ibid.	<i>IX, 11.</i>	ibid.
<i>XVIII, 5. 6.</i>	4	<i>Philipp. I, 5. 6.</i>	543
<i>24.</i>	7	<i>9. 16. 21.</i>	457. 544
<i>XX, 10.</i>	ibid.	<i>II, 1.</i>	ibid.
<i>13.</i>	8	<i>6. 9. 12. 21.</i>	545
<i>22.</i>	454	<i>30.</i>	546
<i>28.</i>	11	<i>III, 1. 20.</i>	ibid.
<i>XXI, 15.</i>	268	<i>IV, 1. 3. 5. 6.</i>	ibid.
<i>XXII, 3.</i>	5	<i>7. 8. 15. 18.</i>	547
			<i>Coloss.</i>

I N D E X

<i>Coloss. I, 7. 25.</i>	547	<i>de Sensibilitate corporis humani</i>	
<i>II, 8. 9. 14-19.</i>	548	<i>observationes.</i>	392
<i>15.</i>	267	<i>Car. Serra castigatus.</i>	247
<i>III, 11.</i>	548	<i>de Servis Et libertis antiquis.</i>	290
<i>21.</i>	549		
<i>IV, 16.</i>	ibid.	<i>Servitium ab Episcopis Papae</i>	
<i>1 Timoth. III, 15.</i>	457	<i>praestitum.</i>	91
<i>Tit. III, 11.</i>	271	<i>Servitutis origo Et natura.</i>	338
<i>1 Petr. III, 19.</i>	169. 458.		
<i>1 Ioh. IV, 8.</i>	458	<i>de Regis utriusque Siciliae Ca-</i>	
<i>V, 7.</i>	14	<i>pella.</i>	471
<i>2 Ioh. 1. 4. 10. 11.</i>	541	<i>Signum quoddam militare.</i>	292
<i>3 Ioh. 1. 2.</i>	542	<i>vocis Sipzähl origo.</i>	287
<i>9. 10.</i>	543	<i>de voce Sola in Script. S. ver-</i>	
<i>Hebr. I, 3. 12.</i>	82	<i>sione.</i>	311
<i>II, 1.</i>	ibid.	<i>in Solinum quaedam.</i>	447
<i>6. 13.</i>	83	<i>Spectacula Romanorum Reipu-</i>	
<i>IV, 13.</i>	457	<i>blicae fatalia.</i>	263
<i>VI, 1.</i>	ibid.	<i>Phil. Iac. Speneri ad Leibni-</i>	
<i>VII, 22.</i>	83	<i>tium epistolae.</i>	169
<i>XI, 1.</i>	ibid.	<i>de Spica deglutita, Et per apo-</i>	
<i>Apocal. X, 7.</i>	273	<i>stema hypochondrii dextri</i>	
<i>XIV, 6.</i>	ibid.	<i>reiecta.</i>	403
<i>Scythae Barbaris oppositi,</i>		<i>Spiritus vini oculo noxius.</i>	249
<i>quamvis Et ipsi Barbari.</i>	548		
<i>de S. Sebastiani monasterio Ve-</i>		<i>Stella quidam obscurus.</i>	171
<i>netiis.</i>	217	<i>Stemplevii in Philosophos re-</i>	
<i>de Q. Sectani satyris.</i>	244	<i>centiores miseranda ira.</i>	538
<i>an Sectio Caesarea ad servan-</i>		<i>Iohannae Stephens lithontri-</i>	
<i>dum cum matre foetum ad-</i>		<i>pticum.</i>	66. 67
<i>hibenda?</i>	53	<i>ex Stolpiano instituto praemia</i>	
<i>de Secundinarum adhaeren-</i>		<i>oblata Et distributa.</i>	633
<i>tium extractione non diffe-</i>		<i>Strabonis locus emendatus.</i>	356
<i>renda.</i>	50		357
<i>de Sensatione.</i>	645	<i>de Strepitu in pectore inter po-</i>	
		<i>tandum.</i>	718
			<i>Sucviciae</i>

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

- de Vasis sanguifluis.* 328
de Vafallis quaedam. 286
de Veleiatum republica non-
nulla. 26. 29
de Velo tabernaculi interiori,
eiusque mysterio. 568
de Venæfektionē. 414-718
Venetæ ecclefiæ antiquis monu-
mentis illustratae. 213
de Venis lymphaticis valvulofis,
earumque origine. 589
Ventorum cauffa generalis
investigata. 529
Ventriculi vulnus. 418
Ventriculus perforatus, per vi-
ginti feptem annos. 402
Ventris fluxus multiplex expli-
catur. 254 fqq.
Vermes in offium tubis non na-
fcuntur. 323
Vim alteri iniufte inferre, na-
turaliter turpe demonftra-
tur. 238
Virgilia loca illustrata. 694
 695
Virtutes militum. 699. 700
Ludov. Vitalis caftigatus. 307
Vlpiani loca complura illustra-
ta, correcta. 300 fqq.
de Vngue. 324
Vrina cum feditamento coeruleo,
ex Iefuitarum pilulis orta.
 449
- Vrinæ incontinentia ex partu,*
globulis ligneis curanda. 55
Vteri procidentia curandæ no-
vum artificium. 53
proluſus Et inverſo,
eiusque vaginae relaxatio. 54
Vterus in partu ruptus. 51, 52
gravidæ una cum foetu
vulneratus. 405
de Vtriculario tibiçine. 482
de Vulneribus offium rite cu-
randis. 72
Ioh. Anton. Vulpia in Proper-
tium curæ. 635
carminum latino-
rum ſpecimen. 642
- W.
- Waldemari III. R. Dani confi-*
lium, Angliam invadendi. 90
de Wetſtenii in N. Teſt. labo-
ribus iudicium. 15
- Y.
- Υφεν lineola reſtituta.* 638
- Z.
- de Zigerorum ſeu Zingaro-*
rum bay iſmo. 170
Zoographica obſervationes.
 318 fqq.
Zofimus emendatus. 500

Tabulæ

Tabulae figurarum radio inscriptarum.

Tabula I. ad Mensē <i>Aprilē.</i>	pag. 195
II. ad Mensis <i>Iunii</i> Partem II.	380
III. ad Mensē <i>Octobrem.</i>	627

Errores operarum.

Pag. 34. lin. 25. & pag. 49. lin. 5. pro *Lausanne* lege *Laufan-*
nae: pag. 148. lin. 7. pro *ingeniosum* lege *in principio*:
pag. 154. lin. 28. pro *ψευδεργανείαν* lege *ψευδεργανείαν*:
pag. 168. lin. 12. pro *heterodoriae* lege *heterodoxiae*:
pag. 220. lin. 1. pro VII. lege XVII. pag. 541. lin. 10.
pro *foemitae* lege *foeminae*: pag. 630. lin. 29. pro *Siwin-*
tomus lege *Swintonus*.

